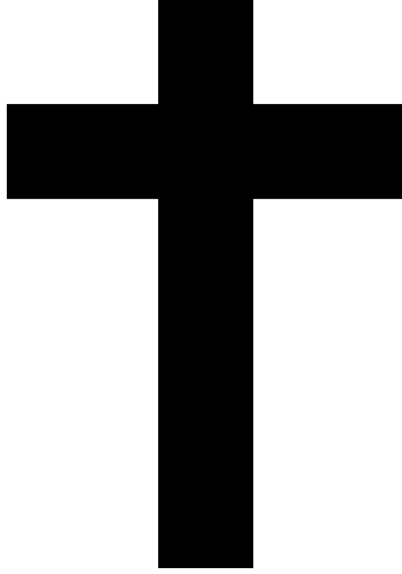

Ἡμε menomenyέ
meké

New Testament in Denya (CM:anv:Denya)

N_{WE} menomeny_{EE} meké
New Testament in Denya (CM:anv:Denya)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Denya

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Denya

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
c1c6a10b-c0b1-5242-bb46-153e2e25ddc7

Contents

Matyo	1
Makos	50
Lukase	79
Jon	127
Utós Anḡbá Jisós	162
Rom	204
I Kōrent	225
II Kōrent	247
Galasiya	261
Efesós	269
Filipi	277
Kolosiya	282
I Tessalonika	287
II Tessalonika	292
I Timōti	295
II Timōti	301
Titos	305
Filēmōn	308
Hibrus	310
Jēmsi	326
I Pita	332
II Pita	338
I Jon	342
II Jon	348
III Jon	349
Jud	350
Amē gejya Jon	352

Abya melóméló Jisós Kras ndere MATYO ásamé

*Ukwéne ante Jisós Kras
(Luk 3:23-38)*

¹ Gé ηwe mabó ukwéne ante Jisós Kras mpyáne mfwa Devid, Devid mpyáne Abraham. ² Abraham alu nte Asek, Asek alu nte Jakób, Jakób alu nte Juda ne anmé bíí abi ande. ³ Ne Juda alu nte Peres ne Sera, mmá bwó akamege Tama. Peres alu nte Hesarón, Hesarón alu nte Ram. ⁴ Ne Ram alu nte Aminadab, Aminadab alu nte Nashyón, Nashyón alu nte Salmón. ⁵ Salmón alu nte Boas ne mma Boas akamege Rahab. Boas alu nte Obéd, ne mmá Obéd akamege Rut, Obéd alu nte Jesse. ⁶ Jesse alu nte mfwa Devid.

Ne mfwa Devid alu nte Solomun, mmá Solomun abó abóó mbe abá lé Uriya. ⁷ Ne Solomun alu nte Rehoboam, Rehoboam alu nte Abija. Abija alu nte Asa. ⁸ Asa alu nte Jehoshafa, Jehoshafa alu nte Joram, Joram alu nte Usiya. ⁹ Usiya alu nte Jotam, Jotam alu nte Ahas ne Ahas alu nte Hesekeya. ¹⁰ Hesekeya alu nte Manase, Manase alu nte Emós, ne Emós alu nte Josaya. ¹¹ Gébégé ápyené bós Isrèli né bé ájye ne ebwó né meló Babilón, Josaya abyε Jekonεya ne anmé bíí abi ande.

¹² Ajyégé ne bwó né Babilón, Jekonεya abyε Sheltyel, Sheltyel alu nte Serubabel. ¹³ Serubabel alu nte Abiud, Abiud alu nte Eliakim ne Eliakim alu nte Asòh. ¹⁴ Asòh alu nte Sadók ne Sadók alu nte Akim ne Akim alu nte Eliud. ¹⁵ Eliud alu nte Eliassa, Eliassa alu nte Matan ne Matan alu nte Jakób. ¹⁶ Ne Jakób alu nte Josef, Josef ayi menó Meri. Meri abyε Jisós Muú yi Esòwò akweré ji elá gefwa. *

¹⁷ Mmyε ke nnó upyáne ukouko, manlò mbaá Abraham ókwóné mbaá

Devid úlú nyá úfyáneúni. Manlò ntó mbáa Devid ókwóne gébégé ájyé ne ebwó né Babilón úlú ntó úfyáneúni. Ne mámanlò gébégé ájyé ne ebwó né Babilón kpaá te gébégé ábyené Kras, upyáne úlú nyá ntó úfyáneúni.

*Nebyε né Jisós Kras
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Na ne nebyéné Jisós Kras nekené. Mma wuú akamege Meri. Josef abó akpe mambá Meri ayi alu mambyε Jisós, nsa nnó ebwó ákaá ujógéné ate, Meri age nnó ji alu ne unε né utó Mendoó Ukpea. ¹⁹ Josef akaáge nnó Meri alu ne unε, élé ji Josef alú nyá cho né mbe ushu Esòwò, akélé fò manchye ji mekpo unó wó, ashuú manwá neba bwó bíbíí. ²⁰ Ndere ji aférege depò etiré mbò, Esòwò ató ekiénné wuú échwó gáre ji né gejya eké, “Josef mpyáne Devid, ófógé fò manse mendée wye Meri né neba, néndé élé Mendoó Ukpea ne epyéé ji akpané unε. ²¹ Ne ji abyene nyé maá mende, ayi aférege nye bós bíí né efwyale ewé gabo achwóó ne ewú. Getu eyigémbò, óbò mamfyε ji mabò nnó Jisós.” †

²² Unó bina uko úpyéé nnó ébé wáwálé nkane Esòwò apye Asaya muú ekpávε wuú ajóó nnó, ‡

²³ “Wuúge, gembwénégé mendée gékpáne nye unε, gébyé maá mende, ákuú nye ji nnó Emanuel.” Ula útené nnó, “Esòwò alu ne esé.”

²⁴ Ne Josef ápégé géjyá ase mendée wuú Meri wyé ndere ekiénné Esòwò egaré ji. ²⁵ Yémbò ebwó ákaá ujógéné ate wó, kpaá te Meri ábyené maá wuú mende. Ne Josef afyé ji mabò nnó Jisós.

2

Ande abi ágii depóre ambe, áchwò gé Jisós

¹ Abyé Jisós né meló Betelèhem, né gebagé mewaá Judiya, gébé eyigé

* **1:16** Elú wáwálé nnó: Kras, ula utene nnó Muú yi Esòwò akweré ji elá gefwa. † **1:21** Elú wáwálé nnó: Mabò Jisós matene nnó Muú yi aférege nye bós bíí né efwyale. ‡ **1:22** Elú wáwálé nnó: Asaya ájóó depò etiré na ebele nya anjme 750 ne ále sa ηwe Matyo.

Herod álú mfwa né gebagé mewaa eyígembò. Abyegé Jisàs, ande fò abi agií depòre ambe átané né égbé ewé ημεέ έtánege ákene áchwòó né Jerosale ágige bòó aké, ² “Maá meke ayi ábyené nnó ábé mfwa bòó Jus alu fò? Ese degíge mbò, gétúgέ dégené membe wuú mbaá ημεέ έtánege ayi áleré esé nnó ábyé ji, ne esé déchwó manógé ji.”

³ Mfwa Herod aké awuú mechò ewe, metòó étýá ji mmu wyembò ntó ne épyéé ne bòó Jerosale ako. ⁴ Mfwa Herod akuú, ánòó baá ámpýé upe Esòwò ne ánleré mabé Esòwò, ebwó ako áchomé mbaá ama, agií ebwó aké, “Ndé mbaá ábòó mambyé muú ayi ákuú ji Kras”?

⁵ Ashuú ji meko aké, “Abó mambyé ji né Betlehem, fa gebagé mewaa Judiya.” Néndé, mbò ne Esòwò apye bòó ekpávέ bií ásáme nnó,

⁶ “Wò Betlehem, né gebagé mewaa Judiya, yé elé wò òlu kòó, òpòfò ηένέηéné né geluágé malò genwá ayi álu né mme Judiya.

Néndé, eta wyé ne mfwa átánege nye ayi ágbárege bòó ba Isrelí, nkane mémbamé mágónηme ápéle mágónηme jíí.”

⁷ Ne Herod áwúgέ mbò, akú ankéé bimbo ájwólé bibíí, agií ebwó aké, “Gárege me gébé eyigé enyú dégené membe yimbò né melò nyú tíí.” ⁸ Eféé ne Herod átòme ebwó aké, “Chóge né Betlehem démyémmye dégé mbaá ayi maá yimbò álú, dégege ji kérege meso, déchwó dégáre me nnó njyé nnógé ji ntó.” ⁹ Ne ankéé bimbo áwúgέ genó eyigé mfwa yimbò ajòó ne ebwó, áló manjye. Ne ndere ebwó ájyé ágé wyé membe yimbò ayi ebwó ábó ágene nkane ajyéε mbe, ebwó ákwólege ji meso. Akwónégé né Betlehem membe yimbò atené né mfaánebuú cho né gepú eyigé maá yimbò álú. ¹⁰ Ebwó ágegέ membe yimbò eféé, matòó ágò ebwó dòó. ¹¹ Akpégegέ né mmu gepú eyigémbò, ágé

maá yimbò ne mmá wuú Meri. Eféé ne átomé manó mme áchyé ji enogé. Ne ánené uba bwó áferé unó mabò áchyé ji, géma gélú genógé gesege ηka eyigé ákuú nnó gul, géma gélú gefógé emmá ewé ewyaá gebe gelógéló ne eyige fò gelú laménda ayi álú gefógé maweé gebé gefò. ¹² Nkane ankéé bimbo ábelé ne utuú, Esòwò achwó kwéle ebwó mbeé né gejýá nnó ekage ákére meso mbaá Herod. Ebwó ákòó meti ewéché ne ájyé né melò bwó.

Josef ne Meri ákpá Jisàs abó áfé né melò Ijip

¹³ Anke bímbò áwúlégé, ekiénné Esòwò ékwó Josef ushu né gejya, éjòó ne ji eké, “Josef, Kwílé ka, kpa maá yina ne mmá wuú débo deyyé né meló Ijip. Déjyegé láge éwu kpaá te bií bí ngárege nye enyú nnó dékére meso. Néndé Herod ákelege maá yina manwá.” ¹⁴ Josef apégé géjýá ne utuú bimbo, apye wyé nkane ekiénné Esòwò egaré ji eké. “Kpá maá yimbò ne mmá wuú ojye né Ijip.” ¹⁵ Akwónégé Ijip, ála wyé kpaá te gébégé mfwa Herod ágboó. Unó bi na úpye nnó depò etíré Esòwò ápye nnó muú ekpávέ wuú agáre bòó bií débé wáwálé, nnó, “Nkú maá wa átané né Ijip.” *

Herod ajòó nnó áwá baá ande

¹⁶ Herod agégé nnó ankéé bimbo ábwólé ji, nchye anywóné ji mmu. Achyé meko aké, “Awá baá ande ako né Betlehem né maló ayi kwókwólé, áló né baá abi ákwóné anmé ápea áshúlégé.” Herod ajòó mbò gétúgέ ji áferé nnó élé mé anmé ápea ayi ji agií ankéé bimbo gébé eyigé ebwó ágené membe yimbò. ¹⁷ Mechò ewéna épyembò nnó, genó eyigé Jerimaya muú ekpávέ Esòwò ájòó gepye wáwálé. ¹⁸ Ajòó nyá aké, “Meko negbo átánege né meló Rama ne gejamégé elúlú ne dámpepe. Rashel alili baá bií, bòó áfyéé ji metòó nnó ágó magbo, akámégé gétúgέ baá bií abi ágboó.”

* **2:15** Elú wáwálé nnó: Meló ηwe ewé na etané né ηwe Hosea 11:1.

Josef ne Meri dkeré meso ne Jis̄s né Nasaret

¹⁹ Herod ágbógé, ekiénné Es̄w̄o ekw̄o Josef ushu né géjyá né Ijip, ²⁰ eké “Josef, kwilé ka ókpá maá yina ne mma wuú, enyú dékéré meso né mme Isrēli. Bóó abi ákelege manwá ji ágboó.” ²¹ Josef ápégé, ase maá yimb̄o ne mmá wuú áfé né mme Isrēli. ²² Yémb̄o ji áwúgέ nnó Achel̄s ase gefwagέ nte wuú Herod né gebagé mewaa Judiya, abó ef̄o manjye wyé. Né gejya eyigέ ji áma gé, Es̄w̄o ákwelé ji mbeé nnó ajye né gebagé mewaa Galilií. ²³ Ne Josef ajye jw̄ole né mel̄o Nasaret ewé élú né gebagé mewaa eyigémb̄o. Mechó wé epye nnó genó eyigé Es̄w̄o abó apye nnó muú ekpávέ wuú agaré b̄oó bií gébé wáwálé nnó, “Bóó ákuú nyε ji nnó muú Nasaret.”

3

Mekomej̄o ayi J̄on menwyaá b̄oó manaá Es̄w̄o ágarege

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; J̄on 1:19-28)

¹ Né gébé eyigémb̄o, ndere Jis̄s alu né Násaret, mende f̄o ayi akuú ji J̄on menwyaá b̄oó manaá Es̄w̄o, aló mangaré mekomej̄o Es̄w̄o né mashw̄one né gebagé mewaa Judiya aké, ² “Kw̄orege mat̄oó nyú délyá gabo néndé gébé eyigé Es̄w̄o ágbarege gefwa ne b̄oó bií géla kw̄ókwólé.” ³ J̄on yina ne Asaya muú ekpávέ Es̄w̄o ágarege nyá átomé ne jií nnó, “Muú f̄o abene mb̄o né mashw̄one aké,

‘Kwyεge meti Ata dakené, nyaáge éwú ébé cho’.”

⁴ Gef̄ogé nkúu eyigé J̄on abó afyé ájo ne bya mp̄o mashw̄one. Awélé ekandá mekó menya né gebwe jií, ne menyéé wuú alu nyá lé égomé ne nwȳoó. ⁵ Ne gejamégé b̄oó áchw̄o manwú mekomej̄o ayi J̄on agárege. Bóó bina átané Jerosale, ne gebagé mewaa Judiya meko ne maló mako ayi álú kw̄ókwólé ne ebéé Jodan. ⁶ Ndere ebw̄o áshuú ekúu né gabo ayi ebw̄o ápyeé,

J̄on awyaágé ebw̄o manaá Es̄w̄o né mmu ebéé Jodan.

⁷ Ndere J̄on ágarege mb̄o, agé gejamégé ekw̄o b̄o Farasi ne ekw̄o b̄o Sadusi f̄o ndere áchw̄oó nnó ji awyaá ebw̄o manaá Es̄w̄o, aké ne ebw̄o, “Enyú mmȳo! Ndé muú agaré enyú nnó, dekage bó efwyale ewé Es̄w̄o achw̄o t̄o?” ⁸ Yéndemuú nyú apyégé unó ebí úleré nnó akw̄oré met̄oó wuú alyá gabo wáwálé. ⁹ Déferégé f̄o nnó, dekage déjw̄ole déli mmye nnó, elé esé délu upyáne Abraham dékágé bó efwyale ewé echw̄oó. Kaáge wáwálé nnó, Es̄w̄o akage pye mataá yina ábw̄olé upyáne Abraham. ¹⁰ Ye nana, enyú debó mankaá nnó, ábwéé mé et̄o mfaá mango yendé gen̄oó ne makaka eyigé gélagé w̄omé umpomé ulúúl ásré áf̄ome mmu mewε. ¹¹ Me nwyage enyú ne manaá Es̄w̄o mami-mami manleré nnó, enyú dékw̄oré mat̄oó nyú. Yémb̄o, muú f̄o achw̄o mb̄o me meso, ayi ájeá geme apw̄o me, nkwané yé muú ayi mkpane unó uká bií w̄o. Achw̄ogé, awyage nyε enyú ne Mendoó Ukpea ne mewε. ¹² Achw̄oó nyé ne ék̄oriyá né ebw̄o wuú mánchá esa. Anerégé ashwané nyε matoó álá pópó, afye esa né mmu uba abelé. Ne ukw̄oó ebi ulaá akpane agbe né mewε ewé élá nómégé.*

Awyaá Jis̄s manaá Es̄w̄o

(Mak 1:9-11; Luk 3:21, 22)

¹³ Ewyá yé w̄o, Jis̄s atané gebagé mewaa Galilií achw̄o né ebéé Jodan mbaá J̄on nnó awyaá ji manaá Es̄w̄o. ¹⁴ Yémb̄o, J̄on abó ashya ne aj̄oó ne Jis̄s aké, “Nnó me nchw̄o eta wyé ōwyaá me manaá Es̄w̄o, w̄o ōma ōchw̄o eta wáa?” ¹⁵ J̄on áj̄ogémb̄o, Jis̄s ashuú ji meko aké, “Gó éwú ébé mb̄o nana, el̄ome nnó dépyé yéndegenó eyigé Es̄w̄o akélege. Éféé ne J̄on ákamé manwyaá Jis̄s manaá Es̄w̄o.” ¹⁶ Ténéténé ayi áwyaá Jis̄s manaá Es̄w̄o, atané mmu nnyi, aké apεle mfaánebuú anené, agé Mendoó Es̄w̄o éshúlege nkane gepwine ne

* **3:12** Elú wáwálé nnó: Mendoó Ukpea echw̄ogé muú né mmye, echyεge ji eshyε mampye ut̄oó Es̄w̄o, mb̄antó ne mewε es̄oó yéndé gabo ayi muú ápye epye ji akpea.

εchwó téné ji mmyé. ¹⁷ Ne meko atané mfaánebuú aké, “Gé maá wa na, ngboó ne ji, apyεé metóó εγóó me.”

4

Danchámeló ammua Jisós (Mak 1:12, 13; Luk 4:1-13)

¹ Εφέε Mendoó Ukpea έpye Jisós afé né mashwone nnó danchámeló ammua ji. ² Jisós abelé έwu usaá ndo upea, utuú ne ηwómésé ayi álá nyεé menyéé wó ne mesa aló mammye ji. ³ Gébé εyígembó ne danchámeló áchwó jóó ne ji aké, “Mbógé wó olu Maá Εσωω, garé mataá áyina ábwólé ntoó bréd.” ⁴ Jisós ashúú ji meko aké, “Asá mmu ηwe Εσωω nnó, menyéé jiji fó wó awyaá εshye mángbaré genwáge mekwaá wó, yéndé mekomejóó ayi Εσωω ajóó awya ntó εshye mangbaré genwáge mekwaá.” ⁵ Ajóógé mbó, danchámeló ase ji afé né Jerosale melo ukpea, abelé ji né melu ewé élú tete mfaá echa upe Εσωω. *

⁶ Ne aké ne ji, “Mbógé wó olu Maá Εσωω, nyó cho mme, néndé ásá né mmu ηwe Εσωω nnó, ‘Εσωω atóme nye makiénné jíí nnó áchwó ábámé wó’, áma sá nnó:

‘Agbárege nyé wó né amu bwó chánchá nnó ókagé ótó ενóó geká né ntaá.’ ”

⁷ Jisós ashúú ji meko aké, “Ngba, me nyogé fó néndé, ásá ntó né mmu ηwe Εσωω nnó, ‘Mekwaá ákpelégé fó Nte wuú Εσωω mankpea ji nnó άpyé genó.’ ” ⁸ Alyágé εφέε, danchámeló ama akpá ji afé né mfaá mékwé ewé έnógé dóó ne aléré ji maló mme mako ne gefwa eyi gélu wye. ⁹ Ne alérégé Jisós mbó, ajóó ne ji aké, “Menchyge nye wó unó bina uko mbógé otogé manó mme onogé me.” ¹⁰ Jisós anyá ji aké, “Kwilé me ushuú, wó danchámeló, ása mmu ηwe Εσωω aké, ‘Óbó manógé élé Nte wye Εσωω jimbií ne okpáné wye lé ji defwe.’ ” ¹¹ Ajógé mbó, danchámeló alyá ji afé. Εφέε ne makiénné Εσωω áchwó póo Jisós.

Jisós alo utóó bií né Galilií (Mak 1:14, 15; Luk 4:14, 15)

¹² Jisós áwúgé nnó άpye Jon menwyaá bóó manaá Εσωω áfyéé deno, alyá gebagé mewaa Judiya akeré né gebagé mewaa Galilií. ¹³ Ajyégé, ábelé fó né Nasaret dóó wó, akoó kóge ajyé jwólé né Kapanom melo ewé élú né mapea gentoógé mewaa Galilií né gebagé mewaa Sebuloon ne Naf-tali. ¹⁴ Εbo εpyembó nnó genó eyigé Asaya muú ekpávε Εσωω asamé gébé wáwálé nnó,

¹⁵ “Mme Sebuloon ne mme Naftali, mme ayi álú meti εbeé mega, né égbé εbeé Jodan, gebagé mewaa Galilií eyigé gejamégé bóó abi álá pó bóó Jus ájwólege wye. ¹⁶ Bóó abi ábó álú mmu gemua ágé gekpékpégé gengbó. Ne bóó bi álú nya mmu manoó negbo, nana gengbó gégené, εbwó átane meti.”

¹⁷ Eló né gébé εyígembó, Jisós alo mangaré bóó mekomejóó Εσωω aké, “Kwórege matóó nyú délya gabo nénde, gébé eyigé Εσωω ágbárege gefwa jíí ne bóó géla kwókwólé.”

Jisós akú baá utóó bií ani abi mbe (Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ Bií fó, ndere Jisós akéne né mbále εbeé mega ewe elu né Galilií, agé ánmé ápea mmá ama, nte ama. Ama akamege Simun ayi ákuú ji ntó nnó Pita, ne menmo wuú Andru. Εbwó ánmée utóó bwó, élé álu áwáné meshuú. ¹⁹ Jisós ajóó ne εbwó aké, “Kwólege me, nlerege nye enyú, ndere ákpálege bóó eké meshuú.”

²⁰ Tenétené yimbó Simun εbwó ne meso wuú Andru ályaá utóó bwó ne ákwólé ji. ²¹ Ndere Jisós ályá εφέε ajyéé mbe gachye, áma gé ánmó abifo ápeá Jemsi ne Jon menmo wuú εbwó álú baá Sebēdee. Alú né mmu ékpée ne nte bwó Sebēdee átóme upaá utóó bwó. Akuú εbwó nnó ákwólé ji. ²² Jisós ajógé mbó, yé gébé ácho wó ályá ékpée mbaá nte bwó ne ákwólé ji.

* 4:5 Elú wáwálé nnó: Bóó Jus áferé nnó Jerosale álú melo ukpea bwó néndé, echa upe Εσωω élú nyá wye. Echa upe Εσωω eléré né eta bwó nnó Εσωω alú fa mme.

*Jis̄as alerege, agarege mekomej̄o
Es̄ōwa ne apye b̄ōo mamée dt̄ooge
(Luk 6:17-19)*

²³ Ne Jis̄as akené gebagé mewaá Galilíi geko. Ndere akéne, alerege b̄ōo mekomej̄o Es̄ōwa, né mmu macha mmyemenene bwó. Agarege ebwó abya melómél̄o ndere Es̄ōwa ágbárege gefwa ne b̄ōo bií. Ama apye b̄ōo abi amée mamée ufó ufó átóoge. ²⁴ Abya yi apye ngó Jis̄as akwó kpaá akwóné gebagé mewaá Siriya geko. B̄ōo ákpáne b̄ōo bwó ako abi amée mameé ufó ufó ne abi ágene efwyale d̄ōo áchwó eta wuú nnó ápye ebwó átoó. Né geluágé b̄ōo bina, abifo áwya aló nchye, abifo ákwéne usasa ne abifo amée uchanchi. Jis̄as apye ebwó átoó. ²⁵ Ewena épyegémb̄o, gejamégé b̄ōo ako abi átané gebagé mewaá Galilíi ne gebagé mewaá eyige ákuú nnó maló áfya ne Jerosale ne Judiya né egbé ebéé Jodan, ebwó ako álo mankwólége Jis̄as. †

5

*Jis̄as alerege b̄ōo mekomej̄o Es̄ōwa
né mfaá mekwé*

¹ Jis̄as ágégé gejamégé b̄ōo abi áchwó matoómatoó né mbaá ayi ji alú, akwó ajye jwale mfaá mekwé. Ne baá utó bií ájwólé áno ji mme.

*Jis̄as alerege mejé ewé wáwálé
(Luk 6:20-23)*

² Ne aló mánleré ebwó aké: ³ “Es̄ōwa ajé b̄ōo abi ágéné nnó mb̄ogé ji alá p̄o ebwó ápó yé genó; néndé gefwa eyigé Es̄ōwa ágbárege ne b̄ōo bií gelú eyigé bwó. ⁴ Es̄ōwa ajé b̄ōo abi álú ne masome, néndé Es̄ōwa áfyéé nye ebwó metó. ⁵ Es̄ōwa ajé b̄ōo abi alá sélé gemege bwó eke genó, néndé mme meko abeé nyé awe bwó. ⁶ Méjé elu ne b̄ōo abi áwyaá mató mampye genó eyigé Es̄ōwa akélege, néndé ji apyéé nye ebwó ápye genó eyigé ebwó akélege. ⁷ Es̄ōwa ajé b̄ōo abi ágene b̄ōo meshwe, néndé Es̄ōwa ntó agene nyé ebwó meshwe. ⁸ Es̄ōwa ajé ebwó abi áwyaá mató mmu pópó, néndé

ágéne nye Es̄ōwa ne ame bwó. ⁹ Es̄ōwa ajé b̄ōo abi ámmyéé nnó b̄ōo ábé neso ne ate, néndé, ákuú nye ebwó nnó baá Es̄ōwa. ¹⁰ Es̄ōwa ajé b̄ōo abi b̄ōo ámyé amu ne ebwó gétúgé ápye unó ebí Es̄ōwa akélege néndé gefwa eyigé Es̄ōwa ágbárege ne b̄ōo bií gelu eyigé bwó. ¹¹ Méjé elu ne enyú abi b̄ōo áju enyú mashye mmye, enyú abi ámmyéé amu ne enyú detúdetú ne enyú abi ama ájóoge ufó unó uboubó ebi úlú gebyó eta nyú gétúgé dékwólegé me. ¹² Bége lé ne metó megámeḡo ne nechóchó, néndé, gekpékpégé nsá nyú alu né mfaánebuú. Kaáge ntó nnó mb̄o ne ámye nyá amu ne b̄ōo ekpávé Es̄ōwa abi áb̄o mb̄e ne enyú.”

*Jis̄as alerege nnó áhkwale bií álú eké
mega ne gen̄b̄o mbaá b̄ōo mme*

¹³ Enyú bi delu áhkwale baá délu eke mega mbaá b̄ōo mme meko, yémb̄o mb̄ogé mega élá p̄o sé ne ugo bií, ápyéé mb̄o nnó ne ugo bií ukéré? Efúlé sé yé genó, éla lé genó eyigé ágbéle dafye b̄ōo ájyále ne uka. ¹⁴ Enyú delu gen̄b̄o mbaá b̄ōo mme meko, wyé ndere melo ewé átené mfaá mékwe éla ebí gé f̄o mangé. ¹⁵ Mb̄ontó ne muú alwégé étuléká alá ab̄o f̄o gesá ákwéré ewú. Yémb̄o, álwégé éwú an̄ma ewú mfaá mbaá yi égénege yéndémuú né mmu gepú ágéné. ¹⁶ Wyémb̄o ntó ne élome nnó délyá genwáge nyú gégénége eké mewé mbaá b̄ōo ako, nnó yéndémuú ágé uló melu ebí enyú dépyé ne áfége Nte nyú Es̄ōwa muú alu né mfaánebuú.

Jis̄as alerege b̄ōo dep̄ore mabé Mosis

¹⁷ Déferégé f̄o nnó me mb̄o nchwó élé máncho mabé Mosis ne unó bi b̄ōo ekpávé Es̄ōwa áb̄o áleré. Nchwó lé nnó mpye unó ebí mabé yimbo ájó ubé wáwálé. Nchwó f̄o máncho ájí wó. ¹⁸ Ngarege enyú wáwálé nnó, téé mfaá ne mme ábyeé, ye ekéké genó eyigé áférege né mabé Mosis yina gép̄o yé genéné nnó, kpaá téé unó uko ebi ásámé ubéé nye wáwálé. ¹⁹ Ne yéndémuú ayi abyaá ekéké genó né mabé ayi, nnó ep̄of̄o genó, ne

† 4:25 Elú wáwálé nnó: Malo afya yina, élé Dekapolis.

álerege ntó nnó bɔ́ abýágé ewu, abeé gembyánkwógé muú né gefwa eyigé Eṣṣwɔ́ ágbarege ne bɔ́ bií. Yémbɔ́ muú ayi ábélege mabé Eṣṣwɔ́ ayi, ne alerege ntó bɔ́ nnó ábélégé áji abeé nyé gekpékpégé muú né gefwa eyigé Eṣṣwɔ́ ágbarege. *

²⁰ Ngarege enyú wáwálé nnó mbɔ́gé enyú delá fyéé mekpɔ́ mambele mabé Eṣṣwɔ́ depwó ekwɔ́ bɔ́ Farasi ne ánléré mabé Eṣṣwɔ́ wó, degene fɔ́ meti mankpɛ né gefwa eyigé Eṣṣwɔ́ ágbarege ne bɔ́ bií cháchá.

Jisṣ alérege depɔ́ré metɔ́ usɔ́

²¹ Enyú debó déwú nyá nkane ebé Mosis ejɔ́ mbaá ukwéne ante sé nnó, ékagé muú áwá nte. Muú ayi ápyeé mbɔ́, akpéne nyé unɔ́ mpa. ²² Yémbɔ́ me ngarege enyú nnó, yéndemuú ayi abɔ́ metɔ́ usɔ́ ne nte menḿ akpene nyé unɔ́ mpa eso. Ne muú ayi ashyéé nte menḿ nnó, “wɔ́ ɔ́lu waá?” Akpene nyé ntó eso ewe kpaá. Ne muú ayi ajɔ́gé ne nte menḿ ntó nnó, “Wɔ́ genkekenégé muú” akpene mmu mewé ewé élá nómegé. ²³ Ne ndere elúmbɔ́, ébégé nnó muú abó echyɛ manchyé, né mbaá ayi áchyége echyɛ Eṣṣwɔ́, ne atege nnó apyɛ genó eyi gesɔ́ menḿ wuú metɔ́, ²⁴ ályá echyɛ ewémbɔ́ eféé, abɔ́ kpɛ mbe ajyé akwyé depɔ́ ne menḿ wuú, ne achwɔ́ achyé echyɛ wuú mbaá Eṣṣwɔ́. ²⁵ Muú abɔ́gé efwyale ne muú mawámé wuú, akamégé fɔ́ ji ajyɛ ne ewú né eso. Akwyéé depɔ́ ábé meko ama gemege nnó ajyɛ né eso. Nénde, álá pyɛ mbɔ́ wó, gébé gékoógé ajyégé ne éwú né eso, afyɛ nyé ji né amú mempané mpa. Ne mempané mpa afyɛ ji né amú bɔ́ bɔ́ nku, ne bɔ́ nkú áfyéé nyé ji denɔ́. ²⁶ Ne kaáge wáwálé nnó alaá né denɔ́ etirémbɔ́, kpaá te ákwóle ujwɔ́ bimbɔ́ uko.

Jisṣ alérege depɔ́ré ulɔ́ ne neba manwá

(Mat 19:9; Mak 10:11, 12; Luk 16:18)

* **5:19** Elú wáwálé nnó: Bɔ́ Jus ákuú gefwagé Eṣṣwɔ́ nnó gefwagé mfaánebuú gétúgé ebwɔ́ áfɔ́ mantya mabɔ́ Eṣṣwɔ́, detú detú.

²⁷ Enyú debó dewú nyá nkane ebé Mosis ejɔ́ nnó muú ákwegé ulɔ́. ²⁸ Yémbɔ́ me ngarege enyú nnó, muú ayi apéle mendée dómee, ne abɔ́ nkyaá né metɔ́ wuú mambelé ne ji, akwe mé mbɔ́ lé ulɔ́ ne mendée yimbɔ́ né mmu metɔ́ wuú. ²⁹ Ne ndere elúmbɔ́, mbɔ́gé dambɔ́nnnyi wyé ayi ebwɔ́nyɛ apyɛ nnó ókwé ebé Eṣṣwɔ́ ju ji ɔ́féré, néndé élú galógáló nnó gepógé menyammyɛ genó wɔ́, ne nnó ɔ́bé ne upɔ́ mmu uko, ɔ́jyé né mewé ewé élá nómegé. ³⁰ Ne mbɔ́gé ebwɔ́nyɛ wyé épyé wɔ́ nnó ókwé ebé Eṣṣwɔ́, sɔ́ éwú ɔ́fómé, néndé élú galógáló nnó jɔ́gé menyammyɛ wyé genó ne nnó menyammyɛ wyé mekomeko ákpé mmu mewé ewé élá nómegé. ³¹ Enyú dewú nyá nnó ebé Mosis ejɔ́ éké muú akage wá neba ne mendée wuú mbɔ́gé achyégé ji mekpó ηwe. ³² Yémbɔ́ me ngarege enyú nnó, muú ayi awáne neba ne mendée wuú ewé mendée wuú álá kwe ulɔ́ wó, muú yimbɔ́ apyɛ nnó mendée wuú akwé ulɔ́ mbɔ́gé abagé menɔ́ ayi chá. Ne ye ndé mende ayi abagé mendée ayi menɔ́ wuú alyá ji neba akwé ntó ulɔ́.

Jisṣ alerege depɔ́ré manyémeno

³³ Enyú debɔ́ déma wú nyá nkane ebé Mosis ejɔ́ ne ukwéne ante sé nnó, ékagé muú anyémeno mampyɛ genó eyige géla pɔ́ ji metɔ́ mampyɛ. Muú abó mampyɛ genó eyigé ji anyémeno né mbe ushuú Eṣṣwɔ́ nnó apyɛé. ³⁴ Yémbɔ́ me ngarege enyú nnó ékagé muú akele kan̄ka, ye ébéle mannkú mabɔ́ mfaánebuú, néndé élé geluɔ́ge Eṣṣwɔ́. ³⁵ Yé ébelé mankele ákú mme néndé mme alu gelú eyige Eṣṣwɔ́ ánerege uká bií wyé ágbéeege mmyɛ, ne muú akelégé akú ye Jerosale néndé ele Eṣṣwɔ́ mfwa yi kpaá ne abɔ́ meló Jerosale. ³⁶ Ne ékagé muú akélé yé mekpɔ́ wuú néndé ákagé bwɔ́le en̄kaá méjwé ema ébé pópó yé lé megilí. ³⁷ Kámélé nnó “E é” mbɔ́gé genó gélu eyigé wɔ́ ɔ́kamege ne shyá ntó nnó, “Ngba” mbɔ́gé genó, gélu eyige

wɔ ɔshyáa. Yéndégenó eyigé ɔmage gbéé né mfaá eyina getané mbaá danchɔmeló.

Jisɔs alerege nnó ékagé muú ashuú gabo mfaá gabo
(Luk 6:29, 30)

³⁸ Enyú debó dewú nyá ntó nnó ebé Mosis éké muú anigé dambɔ́nnnyi nte menmé, ánií ntó awuú. Ne yé amugé néjéné nte, ámu ntó eníí. ³⁹ Yémbɔ me ngarege enyú nnó, ékagé muú ashuú gabo mfaá gabo. Ne muú adogé wɔ égbé etaá ewé ebwɔnyɛ, bwólé ewé fɔ ntó ado. ⁴⁰ Ne mbɔgé muú aké akélege mampyɛ mpa ne wɔ nnó ase nkú wyɛ ayi mmu, chyéé ji chonchó ne ayi dafyɛ. ⁴¹ Mbɔgé muú bee agbarégé wɔ nnó ɔkpá metuú wuú ɔjyɛ mkpa neke ama, chó ne ji mkpá neke épeá. ⁴² Muú akɔgé wɔ genó, chyéé ji géji ɔnyogé. Ne muú achwɔgé nnó ɔpwɔ ji genó ntó ɔshyagé, pwɔ ji gejí.

Bó gejeé ne bɔ́ mawámme
(Luk 6:27, 28, 32-36)

⁴³ Enyú debó déwú me nnó ebé Mosis eké, “Gbógé ne bɔ́ abi dényéé détuége ne ebwɔ́ ne paáge bɔ́ abi alá kíí enyú.” ⁴⁴ Yémbɔ me ngarege enyú nnó bógé gejeé ne bɔ́ mawámé nyú, dénémmɛ mbaá ɛsɔwɔ nnó aje bɔ́ abi ámmɛ amu ne enyú. ⁴⁵ Depyɛge mbɔ, debéé nyɛ baá Nte enyú muú alú né mfaánebuú. Ji apyɛé mɔ́mɛé étyéé mbaá bɔ́ abi ápyɛé galógáló ne abi apyɛé gabogabo, ne manaá nnó akwéné mbaá bɔ́ abi ápyɛé unó bi ji akélege ne abi alá pyɛé. ⁴⁶ Ne mbɔgé enyú dégbóo lé ne bɔ́ abi ágboó ne enyú, ndé nsá ayi enyú debɔ́ wyéé? Pó wyémbɔ ntó ne ánselé nká makpo apyɛé? ⁴⁷ Ne mbɔgé enyú dedoó lé abya ne bɔ́ abi denyéé detúge ne ebwɔ́, nde mechó ewé enyú depyɛ mbɔ ewé muú alá pyɛ? Yé bɔ́ abi alá pó bɔ́ Jus; mbɔntó ne ápyɛé. ⁴⁸ Né gétú eyigé na debó mambé cho ndere Nte enyú muú alú né mfaánebuú alú.

6

Jisɔs alerege nkane débɔ́ mampyɛgé unó ɛsɔwɔ dela lerege mmyɛ né mbe ushu bɔ́

¹ Yémbɔ Jisɔs alérégé aké, “Sége gébé nnó ékagé délérégé mmyɛ né mbe ushuú bɔ́ nnó ágené enyú gétúgé unó ɛsɔwɔ ebi depyɛé. Muú apyɛgé mbɔ, abɔ́ fɔ nsa ayi nte nyú né mfaánebuú áchyɛge. ² Getu eyigembɔ, yéndégébé muú nyú aké apoóge mbya muú ékagé ádo makánka melóméló nkane bɔ́ démbwɔlé ápyɛ, né macha mmyɛmenɛne, ne metɔ́ melo nnó bɔ́ áfégé ebwɔ́ nnó alú bɔ́ alólól. Me ngarege enyú wáwálé nnó mamféé ayi bɔ́ áfége mbɔ ebwɔ́ gé le áwu bwɔ́ nsa ne ebwɔ́ abɔ́ me mbɔ. ³ Ndere elúmbɔ, muú nyú aké apoóge mbya muú, apoó gefɔ́ eyigé yéé muú ayi álu kwókwólé ne ji alá kaágé. ⁴ Nnó mampoó ayi dépoóge mbya muú abe bíbí. Deké dépyɛmbɔ, nte nyú muú alú mfaánebuú agene yéndé unó bi bɔ́ ápyɛé bíbí achyɛge nyé nyú nsá.”

Jisɔs alerege nkane muú abɔ́ manemmyɛ mbaá ɛsɔwɔ
(Luk 11:2-4)

⁵ Jisɔs afe mbe mánleré aké, “Ne yéndégébé, enyú deké denɛnemmyɛ, dénégé fɔ eké bɔ́ abi ábwólégé gemɛge bwɔ́ néndé, ebwɔ́ ágboó manténé téné né macha mmyɛmenɛne ne mapeá anɔ́ mati ánémmɛ nnó bɔ́ ágené ebwɔ́. Me ngarege enyú wáwálé nnó mangɛ ayi bɔ́ ágéne mbɔ ebwɔ́, gé le áwú bwɔ́ nsá ne ebwɔ́ ábɔ́ me mbɔ. ⁶ Ndere elúmbɔ, yéndégébé muú nyú aké akélege manemmyɛ, ajyɛ akpɛ mmu gepú jíí, mbaá ayi ji abéé jimbíí, agbé gepú, anemmyɛ mbaá nte wuú ɛsɔwɔ ayi alá géné ji ne amɛ. Ne nte wuú ayi agene yéndé unó bi bɔ́ ápyɛé yéndé mbaá, achyɛge nyé ji nsá. ⁷ Ne muú nyú aké anɛnemmyɛ ájɔ́gé mejɔ́ ewé elá pó ne mekpɔ ne ula ndere bɔ́ abi alá pó bɔ́ Jus ápyɛé. Gétúgé ebwɔ́ áférege nnó ájɔ́gé mejɔ́ dɔ́ ne ɛsɔwɔ awú mmyɛmenɛne bwɔ́.

* **6:7** Elú wáwálé nnó: ɛsɔwɔ ayi bɔ́ ubeé ánémmɛ, ápófó ɛsɔwɔ ayi abɔ́ mfaá ne mme.

* 8 Débége fɔ eké ebwó, néndé nte nyú Ɛsɔwɔ akaá mé genó eyigé dékélege gemégé nnó degíi ji. 9 Ne yendégébé déké dénénemmye nege na, Nte esé Ɛsɔwɔ, wɔ yi ólú mfaánebuú, pyé mabɔ mmyé mábé ne énogé. 10 Pye gefwa jyéé géchwó. Pye bɔ́ apyegé elé genó eyigé wɔ ókелеge fa mme nkane ápyéé né mfaánebuú. 11 Chyegé esé menyéé yi dékélege bíi ne bíi. 12 Jinte gabo yi ese dépye eta wye ndere ese ntó déjigente gabo yi bɔ́ ápyéé eta esé. 13 Ɔkamégé esé dékpré né mmuameno ayi apyegé esé dékwéne né gabo. Yémbɔ féré esé né amu danchɔmeló. † 14 Mbɔ ne débɔ́ manemmye. Né ebegé ojigé nte gabo yi ate bɔ́ apyé ne eta wyé, Nte wye Ɛsɔwɔ né mfaánebuú ajigé ntó nte gabo wye yi apyé. 15 Yémbɔ alá jinte gabo ayi ate bɔ́ ápyéé né eta wyé wó, Nte wye Ɛsɔwɔ ajigé nyé fɔ ntó nte gabo wye yi apyé.”

Jisɔs alerege nkane debɔ́ manlyáge menyéé kpékpé gétúgé depɔré Ɛsɔwɔ délá léregé mmye

16 “Ne yéndégébé deké délyage menyéé kpékpé gétúgé depɔré Ɛsɔwɔ, ekagé déla meshwemeshwe nkane bɔ́ abi ábwólégé gemégé bwó ápyéé. Ebwó aláá meshwemeshwe eké bɔ́ abi ágéne efwyale, nnó bɔ́ akaá nnó ebwó ályá menyéé kpékpé. Me ngarege enyú wáwálé nnó mangé ayi bɔ́ ágéne mbɔ ebwó, gé le awu bwó nsá ne ebwó ábɔ́ me mbɔ. 17 Ne ébegé muú nyú alyagé menyéé kpékpé gétúgé depɔré Ɛsɔwɔ, áshwóné ushu bíi, áwáá mawéé, ne achá mejwé wuú. 18 Muú nyú apyegé mbɔ, bɔ́ akágé fɔ nnó alyá menyéé kpékpé, élé Nte wuú Ɛsɔwɔ muú akaáge unó bi bɔ́ ápyéé bíbí ne akaáge nye. Ne Nte wuú Ɛsɔwɔ muú agéne yéndégenó eyigé ji apyéé bíbí, achyegé nyé ji nsá.”

Ekágé muú abya Ɛsɔwɔ gétúgé unó mme
(Luk 12:32-34)

19 “Ekagé désélé gefwage nyú dékwígé fa mme, mbaá ayi baá

menya ne nfrákán anyéé nye geji, ne ánjó ntó ágyále gepú ákpe ákpá yendé genó. 20 Genó eyigé yéndémuú abɔ́ mampye gelu nnó ábélé gefwa ji né mbaá yi Ɛsɔwɔ mbɔ́ gefwa alú, mbaá yi baá menya ne nfrákán alá kaagé anye ne ánjó ntó alá kágé gyá gepú ákpá yendégenó.” 21 Nénde, mbaá ayi muú ábélege gefwa jíi, eféé ntó ne metɔ́ wuú ebéé.

Jisɔs alerege bɔ́ genɔ́bógé menyammye
(Luk 11:33-36)

22 “Amé mekwaá álu eke etúlékán né menyammye wuú meko. Ne mbógé ame jyé álú chánchá, ebyennó menyammye wyé meko abéé ne genɔ́bó. 23 Ne ebegé ame jyé ala apó chánchá menyammye wyé meko akwene gemuagemua. Ne mbógé genó eyi gepye wɔ ógéne mbaá gekwege gemua, ébyennó menyammye wyé meko alu mmu gekpekpégé gemua.”

Jisɔs alerege nkane débɔ́ mambé ne Ɛsɔwɔ ne unó mme
(Luk 12:22-31)

24 “Muú ama akágé kpá fɔ defwé mbaá bɔ́ apea gébé gemaá. Apyegémbɔ, apaá nyé ama agboó ne ayifó. Ne ánogé nyé ama abyaá ayifó. Enyú dekáge nóge fɔ Ɛsɔwɔ ne ŋka gébé gemaá. 25 Gé ula bi ngarege enyú nnó déchyegé fɔ gemége nyú efwyale, désómégé nnó dényé nyé ndé? Dényúú nyé ndé? Ne defyéé nyé ndé? Genwáge mekwaá gepwɔ menyéé wó? Ne menyammye mekwaá apwɔ́ mandeé mamfyé wɔ́? 26 Pége denywóné, detí depené menyéé, déferege ne débélégé mbwé, yémbɔ nte nyú muú álu né mfaánebuú achyegé detí menyéé, nnó enyú denjá gemé depwɔ́ deti wɔ́? 27 Déchyegé fɔ gemé nyú efwyale, ndé muú nyú ayi mesóme wuú ekáge gbéé yéé bíi uma né amɔme ayi Ɛsɔwɔ achyé enyú nnó débélé fá mme? 28 Ulannó déchyegé gemége nyú efwyale gétúgé mandeé? Pége dégé unó mewaá ebi úkome ukoó ulóúlú ndere úwéné,

† 6:13 Elú wáwálé nnó: Ukwene bɔ́ ŋwe abifó aké, Nénde gefwa jyé, uto bye ne ŋgɔ wye úlú te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

úpyé fɔ utɔ́, ukwýége ye mandeé.
 29 Yémbɔ ngarege enyú wáwálé nnó ye Mfwa *Solomun ayi abó awyá unó uko, apó ye ne nkú ayi alomé akwɔné ukoó ebi unɔ́ bina. 30 Mbɔgé Eɔwɔ achyége bya mewaá bina ukoó ulúúl. Bya ebí fina úlú ube geyá úgbó átuú áfyé mewε, deféré nnó ákágé chyéé fɔ enyú mandeé apwɔ ndere ji apele bya mewaá? Metɔ́ ewé enyú defyεé ne Eɔwɔ énené kpaá épwɔ amu. 31 Désómégé sé désshaágé mmye nnó dényé nyé ndé? Dényuú nyé ndé? Ne défyéé nyé ndé? 32 elé bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus ne anerege matɔ́ né ufɔ́ unó bina. Kaágé nnó Nte nyú Eɔwɔ muú alu mfaánebuú akaá me nnó debɔ́ mambε ne ubi uko. 33 Ne b́ge mbε dékélé kpé meti ewé Eɔwɔ abeé mfwa nyú depyεgé unó bi ji ákélege, depyεgé mbɔ́, achyége nye enyú unó bina uko. 34 Ne déchyégé fɔ efwyale né menyammye enyú désómégé gétúgé unó bi geyá, yéndé bií uwyá eti depɔ́ eti déchwɔ́ ne ubi. Desεge fɔ efwyale ewé bií ebi chá décho ne ewe fina.”

7

Dépagé mpa bɔ́ ne metɔ́ usɔ́ (Luk 6:37, 38, 41, 42)

1 “Dépagé mpa ate ne defya, nnó ékagé Eɔwɔ apa awe nyú. 2 Néndé gefɔ́ eyigé dépane mpa ate, wyémbɔ ntó ne Eɔwɔ ápane awu nyú. Gefɔ́ eyigé démege genó déchyége muú, mbɔntó ne ámege nye áchyéé enyú. 3 Ulannó óchérege ekéké gabo ayi alu eke maá gejwaá né dambɔ́nnnyi nte menmé wyé ɔla ɔfyéé mekpo ne gabo ayi alu eke mekwɔkwɔ né dambɔ́nnnyi awyε wɔmbɔ́? 4 Épyεmbɔ nnó ne ɔjɔ́ ne menmé wyé nnó, ‘Léré me nféré wɔ maá gejwaá ayi alú wɔ né dambɔ́nnnyi’ ayi ólá géné mekwɔkwɔ ewé ekwere wɔmbɔ́ né dambɔ́nnnyi? 5 Wɔ muú dembwálé b́ kpé mbε fére ntó mekwɔkwɔ ewe elú wɔ né dambɔ́nnnyi, ɔké ɔgene

mbaá chánéné ne ɔféré ekéké gejwaá ewé élú menmé wyε né dambɔ́nnnyi.

6 “Débɔgé fɔ unó Eɔwɔ déchyé mbaá bɔ́ abi alá bɔ́ gébé ne ji wɔ. Alu eké bɔ́ mammyε. Depyεgé mbɔ́ abwɔlege mmye áno enyú. Débɔgé fɔ genó gelógél déchyége mbaá bɔ́ abi alú eké ukwende, depyεgé mbɔ́ ájyárege geji ne uká ábulé né utwɔntwɔ.

Jisɔ́ alerege nnó ɔké ɔkelege genó, gií Eɔwɔ né mmyεmenεne

(Luk 11:9-13)

7 “Gige wyε Eɔwɔ gige, achyége nyé enyú unó bi dekelege, kelege wyε kelege ápye nyé enyú degε ubi. Dóoge wyε menombi doó, anénege nye enyú ewú. 8 Néndé muú yi agigé genó, asele nye, ne ayi akelégé, agene nye, ne muú yi adogé menómbi, anénege nyé ji éwú. 9 Ndé muú nyú ayi maá wuú agigé ji brɛd áchyége ji ntaá? 10 Ne ye εbe elé nnó agií ji meshuú áchyége ji mmyɔ? * 11 Mbɔgé enyú ákwaá abi délu bɔ́ nchye, dechyége unó ulúúl mbaá baá nyú, ndé gepye ne Nte nyú Eɔwɔ muú alu né mfaánebuú alá chyégé unó ulúúl mbaá bɔ́ abi ágige ji ubi?

12 “Depɔ́ deko etire menjɔ́ mbɔ́ delú nnó, pyégé etá bɔ́ wyé genó eyigé dekelege nnó ápye eta nyú. Gé mémma mechɔ́ ewé mabé Mosis ne bɔ́ ekpávε Eɔwɔ ábɔ́ ásamé na.

Menómbi mamkpe né genwá eyi géla gebyéé élú mámále

(Luk 13:22-30)

13 “Kóoge né menómbi ewé élú mámále néndé ewé muú akogé wyε ajye né meti negbo elu fuú. Ne gejámégé bɔ́ akwólege le éwú. 14 Yémbɔ menombi ewé muú ákóge wyé ájyεé né meti genwá eyi gélagé byé élú mámále ne meti ewémbɔ́ épɔ́ kɔkɔge. Ne bɔ́ abi ágene ewu ája wɔ.

Genɔ́ ne umpomé bií

(Luk 6:43, 44)

15 “Sége gébé ne bɔ́ gebyɔ́ abi áké alú bɔ́ ekpávε Eɔwɔ. ɔgegé ebwɔ́ né ame alú nyameé eké magónnhpe,

* 7:10 Elú wáwálé nnó: Bɔ́ Jus aseé manyε mmyɔ.

nsanjí élé ukwaála. ¹⁶ Dekage nyé ufóó bọ́ ebi ebwó álú né gepo eyigé ebwó áwyaá, wye ndere ákágé genóó né umpomé bií. Muú ákágé jye fó né dānsó ákyé gempomé eyigé gegóó. Muú ajye fó né agbójélé ákyé geloge sokoro. ¹⁷ Unóó ulúlú uwame umpomé ulúlú, ebi uboubo uwame umpomé uboubo. ¹⁸ Genóó gelógéló géwómé fó umpómé uboubo ne eyi gebogebo géwómé fó umpomé ulúlú. ¹⁹ Ne yéndé genóó eyí gélágé wómé umpomé ulúlú mbóó mekóó ákele geji ásaré áfyé mewε. ²⁰ Mechó ewé me njóó mbó, elú nnó, dékaáge nyé bọ́ gebyó abi áké álú bọ́ ekpávε Εσωω né gepo eyigé ebwó áwyaá.

Jisós agarege nyé bọ́ abifó nnó ji akaágé ebwó
(Luk 13:25-27)

²¹ Jisós ama jye mbe mánjóógé áké, “Épófó yéndémuú ayi akúu me ‘Ata Ata’, ne anyεé nyé gefwage Εσωω. Ele bọ́ abi ápyé genó eyigé nte wa Εσωω muú alu né mfaánebuú akélege ne anyé nyε geji. ²² Ne bií mpa Εσωω úkwónégé, bọ́ ájóóge nyé ne me áké, ‘Ata Ata! Pó nnó esé ne Εσωω apye dégare ná bọ́ mekomejóó ayi atané eta wuú né mabó myéé? Déma débuú gejamégé aló nchye ne déma depyεé ntó ukpekpe unó né mabó myéé?’ ²³ Bií bi mbó ngarege ebwó gbógónó nnó, ‘Kwilege me ushuú enyú bọ́ abi déla pyεé unó bi Εσωω ákelege, nkágé fó enyú!’

Ufóó ántené upú áped
(Luk 6:46-49)

²⁴ “Ne yéndémuú ayi awuúge unó bi ngare mbó uko ne ápyεé ndere ájóó alu eké muú dénǵá ayi átené gepú jíí né mfaá etárávε; ²⁵ yé manaá ákwe, mannyi akpe, ne mbyo amyε gepú eyigémbó gekwene fó, gétúgé átené géjíí né mfaá etárávε. ²⁶ Ne yéndémuú ayi awúu mekomejóó wa yina, ne alá pyεé fó ndere ákélege; alu eké, genjekenegé muú ayi atené gepú jíí né

mfaá gesóó. ²⁷ Manaá ákwegé, mannyi ákpegé, mbyo ammyεgé, gepú eyigémbó gékwé mme kpakpa!”

Jisós alerege nkane muú ayi ajóógé
ésóó
²⁸ Jisós anérége manjóó depó etire na, gejamégé bọ́ abi álú éféé ala mano mekpo fuú né gefóó eyigé ji alérege, ²⁹ néndé alérege ne ncha ayi atane mbaá Εσωω épófó eke ánléré mabé Εσωω.

8

Jisós apye muú ubá atóó
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Jisós anérége mánlere unó bina né mfaá mekwé áshulé mme. Gejamégé bọ́ ákwólé ji. ² Aké ápéle muú ubá fó achwó tó ji mánó mbe ushu, anε ji mmyε aké, “Ata mbógé okélege, pyε me nkpea.” * ³ Jisós anyaá ebwó wuú ata ji aké, “Me nkelege, ubá byé ubyé, kpea.” Ténéténé yimbó mende yimbó akpea. ⁴ Jisós ajóó ne ji aké, “Ekagé ópyε muú fó akaá genó eyi gépyε ne wó. Chó léré lé mmyε jyé mbaá mémpyε upε Εσωω áchééré agé nnó otóó. Ne chyεé genó eyigé ebé Mosis éjóó, mampyε bọ́ ákaá nnó otóó.”

Jisós apye maá defwé muú kpaá bọ́
bee Rom atóó
(Luk 7:1-10)

⁵ Jisós afé né meló Kapanom, ákwónégé wyé, muú kpaá bọ́ bee né Rom ajye báne Ji ne aló mánε ji mmyε, nnó apoó ji. ⁶ Aké, “Atá maá defwé wa amee, akore ala mmu bélé ne ubalé.” ⁷ Jisós ajóó ne ji aké, “Nchwó pyé nyé ji atóó.” ⁸ Ne muú kpaá bọ́ bee yimbó aké, Ata nfu yé muú fó ayi ókpéne gepú eyá wó, yémbó wó jóó lé genó ne maá defwé wa atoge nyε. ⁹ Elé mentó nwya bọ́ kpakpa né mbe, abi me nwúu ne ebwó. Ájóógé ne me nnó, “Mpyε genó eyi, mpyε. Ne nwya ntó bọ́ bee abi áwúu ne me.” Yé ayi ndé ne njóóge ne ji nnó, “Chó fa ajye, njóógé ne yimbó nnó

* **8:2** Elú wáwálé nnó: Né gepógé bọ́ Jus muú áké amee uba, ásele ji nnó alú debadeba né mbe ushu Εσωω. Apó sé muú ayi áchóme mmyε ne ate, ne ákamegé fó nnó ji akpe né mmu εcha upε Εσωω.

chwó we, achwó.” Ne njóógé ntó ne maá defwé wa nnó pye eyi, apyee géji. ¹⁰ Jisás awúgέ mbó, byó uwó ji mmu. Abwólé mmye ajóó ne bóó abi ákwólege ji aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, me nlú dangé muú ayi áfyéé metóó ne me na, yéé ébélé né Israeli. ¹¹ Ngarege enyú nnó gejamégé bóó átánege nyé né umε maló mme mako ájwólé chónchó ne ukwene ante se, Abraham, Asek ne Jakób manye gefwa eyigé Esówó ágbárege. ¹² Ne gejamégé bóó Israeli abi gefwa eyigé na gebó gélu eyigé bwó áfomege nye ebwó dafyé ála mmu epinyá gemua álili, ányéé mánéné.” ¹³ Jisás ánerégé manjóó unó bina ajóó ye ne muú kpaá bóó bee yimbó aké, “Kéré meso né gepú jyéé, okamé nnó Esówó akaáge pye maá wyé atóó, chó yéndégenó gébéé wyembó.” Wyé ndere Jisás ajóó mbó maá defwé yimbó atóó.

Jisás apye gejamégé bóó mamée átoó
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ Ne Jisás alyaágé eféé, afé né gepúgέ Pita, ndere akpené mmu, agé mmá mendée Pita né mfaá ukwó bélé, amée njaja gefwine. ¹⁵ Jisás ajye tá ebwó wuú. Ténéténé yimbó gefwine gebyé ji mmye, akwilé ka akéle menyéé achyé ji. ¹⁶ Nkwale akwónégé bóó áchwó ne gejamégé bóó bwó abi aló nchye áchyége ebwó efwyale mbaá Jisás. Ne Jisás ányá aló nchye bimbó ne mekomejóó wuú, átané bóó bimbó mmye ne apye abi ámée ako átoó. ¹⁷ Jisás apye unó bi nnó genó eyigé Asaya muú ekpávέ Esówó ájóó nyá átome ne ji gebé wáwálé nnó, “Aferé esé né ubale, apye mamée se ábyé.”

Gerwágé áhkwólé Jisás
(Luk 9:57-62)

¹⁸ Jisás agégé nkane gejamégé bóó géchwó nóó ji mme, ajóó ne baá utóó bií aké, “Déchyaá gentógé mewaá deyyé egbé né.” ¹⁹ Gemege nnó ebwó áchyaá, menleré mabé Esówó fó, achwó mbaá Jisás aké, “Ménleré,

nkelege nnó me nkwólégé wó déjyége yéndé mbaá ayi ójyé.” ²⁰ Jisás ashuú ji meko né nekanémejóó aké, “Ushua úwya ambu ayi úbélege wyé, denwyóné dewyaá anywa ne me Maá Nte Mekwaá mpó ye ne melu ewé nshwórege mekpo ngbeé mmye.” ²¹ Ne maá utóó Jisás ayi ama ajóó ne ji aké, “Ata gó njyé nnii kpé nte wa ne nchwó.” ²² Jisás ashuú ji meko aké, “Gó bóó abi álú eké áwuú bó ánií mewu bwó, wó kwóle me.”

Jisás anyá mbyonnyi atené
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Ndere Jisás akpene mmu ékpe, baá utóó bií ákwólé ji nnó áchyaá ájye egbé géntógé mewaá. ²⁴ Ndere ebwó áchyaáge, mbyonnyi metometo átané mbelepo aló mammye. Amye kpaá apye ngbannyi ado ékpe éla mankemanke, yémbó Jisás ábó abelege ji gejya. ²⁵ Ne ebwó ájye peé ji aké, “Ata poó esé, déchwó nó nnyi.” ²⁶ Jisás ajóó ne ebwó aké, “Défóó ndé? Metóó ewé enyú défyéé ne me épó ne unó.” Ajóógé mbó akwilé ka, anyá mbyo nnyi yimbó nnó áténé! Atené, mbaá akwené tómeé. ²⁷ Mechó ewé épye baá utóó bií ála mano mekpo fuú ájóóge ne ate aké, “Ndé gefógé muú ná, ayi ányáge yé mbyo nnyi ne ngba nnyi áwuú ji?”

Jisás abú aló nchye átané ande fó apéá mmye
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Jisás ne baá utóó bií áchyagé gentógé mewaá, afé né gebagé mewaá Gadaren. Akwónégé éwu, ande fó ápeá abi aló nchye áchyége ebwó efwyale átane né manómé bó mbaá ayi ebwó ájwólege áchwó báne Jisás. Ande bimbó ápye efó kpaá te bóó akámégé sé mánkógé né meti ewémbó. ²⁹ Ndere ebwó ágené Jisás, áló mánkálegé aké, “Wó Maá Esówó, óbó ndé mechó ne esé? Óchwó chye esé efwyale ayi gébége eyige Esówó áchye esé géláge kwóne wó?” ³⁰ Eké épyembó, nfóné mekwende fó nébó nényéé eféé kwókwólé, ³¹ aló nchye abi álú ande bimbó né mmye

áne Jisós mmye áké, “Mbógé ɔbuúge esé, te esé déjye dékpé né nfóné mekwende eniné mbó.”³² Jisós ajóó yé ne abi aké, “Tánége déjye.” Aló nchye bimbó átané ájye kpé nfóné mekwende eniné mbó né mmye. Eféé mbó nfóné mekwende eniné mbó nésóó ne gatélé, né shulé mékwe né kwe mmu gentoóge mewaá né nyú manaá négbo.³³ Ambamé mekwende eyimbó, ágégé ndere epyeé, ábó gatélé áfé né meló ágaré genó eyi gépyeé ne ande bimbó.³⁴ Awúgé mbó, meló meko etané manjye báne Jisós, égége jí éne jí mmye nnó ályaá mewaá bwó.

9

Jisós apye muú úchánchi atóó (Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Jisós alyágé bós meló Gadaren, ákeré meso né mbále gentoógé mewaá, akpe ekpée achyaá afé né meló ewé jí ájwolege wyé. ² Akwónégé wyé, bós fó ákpá muú úchánchi fó né uló áfé ne jí eta wuú nnó apyé jí átoó. Ne Jisós agégé nnó bós bimbó áfyéé matóó ne jí wáwálé nnó jí akaáge pye muú úchánchi yimbó atóó, áké ne mende úchánchi yimbó, “Maá wa, gbaré metóó, ófógé, ájíinte gabo wyéé.” ³ Ewéna epye ánleré mabé Esówa fó abi álú wyé áló mangígé ate nnó, “Mende yina abóó fó maméé mmye ne Esówa wó.” ⁴ Jisós akaá genó eyigé ebwó áférege, ne agií ebwó aké, “Ulannó enyú déwya uféré uboubo né mmu matóó nyú? ⁵ Nde gelu pere manjóó, ‘Nnó ájíinte gabo wyé’, waá manjóó nnó, ‘Kwile téné ke?’ ⁶ Nkelege mámpye enyú dékaá nnó Maá Nte Mekwaá awyaá uto fa mme manjinte gabo mekwaá. Eféé ajóó yé ne muú úchánchi yimbó aké, “Kwilé ka kpa uló byeé chó mmu.” ⁷ Muú úchánchi yimbó atóó, akwilé ka akpá uló bíí awulé né gepú jíí. ⁸ Bós ágégé genó eyigé pyé, efó ékwó ebwó matóó. Aló mamfége Esówa gétúgé gefóge uto ebi jí achyee akwaá.

Jisós akuú Levi ndere maá utóó wuú (Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Jisós alyágé mbaá yimbó, ákene ájyeé, agé mende fó ayi akamege Matyo ménselé nkamakpo. Jí ájwolé né melú utóó wuú, Jisós akuú jí aké, “Kwólé me.” Ne akwilé ka aló mankwolé jí. ¹⁰ Ewyágé, Matyo ane Jisós né gepú jíí, ndere Jisós ájwole ányee menyee ne baá utóó bíí, gejamégé ánselé nkamakpo ne bós ubeé áchwó bane bó Jisós ányee menyee ne ebwó. ¹¹ Bós Farasi fó ágégé mbó, ágií baá utóó Jisós aké, “Ulannó ne ménleré enyú anyee menyee ne ánselé nkamakpo ne bós ubeé?” ¹² Jisós awúgé genó eyigé ebwó ágií baá utóó bíí, ató ebwó neka aké, “Bós abi alá meé, ákélégé fó muú uka, élé abi ámeé ne ákélege.” ¹³ “Chóge dégí dékaá genó eyigé ηwe Esówa agaré esé. Asá wye nnó, genó eyigé me nkélege, gelu nnó ákwaá ágene ate meshwe épófó ure manpyege eta wa. Kaáge nnó nchwó kú fó bós abi álú cho né mbe ushu Esówa wó, nchwó lé mánkú bós abi ápyee ubeé.”

Nkwé manlya menyee kpékpé (Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Baá utóó Jón ménwyaá bós manaá Esówa áchwó gií Jisós aké, “Ulannó esé ne bós Farasi délyáge menyee kpékpé gétúgé depóré Esówa ne baá utóó byé alá pye fó mbó?” ¹⁵ Jisós ashuú ebwó meko aké, “Nnó ájee menó neba ályage menyee kpékpé ayi menó neba alu ne ebwó? Cháchá. Yémbó gébé gebéé nye eyigé menó neba alá beé nyé sé ne ebwó, éféé ne ályáge nyé menyee kpékpé né mboó gébé gétúgé depóré Esówa.” ¹⁶ Ne muú akaágé sé fó gebagé ndee geke akwómé embu né ndee eyi gekwéne. Apyege mbó, gebagé ndee eyigémbó génywerege nye gépye ndee yimbó egyalé dóó. ¹⁷ Elómé fó ntó nnó muú akpá mmóó make áfáné mmu ukwéne unó mmóó ebi akwyee ne meko menya. Apyege mbó, mmóó mimbo mabene nyé mapye ukwene unó mmóó ebimbó ugbó ne mmóó mawule mme. Muú abógé mmóó

make afyεέ lé né mmu unó mmṵó uke. Apyεgé mbṵ mmṵó ne unó mmṵó ubée nye chánéné.

Maá Jarṵs ne mendée ayi atad nku Jisṵs

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Ndere Jisṵs alú jṵoge ne εbwṵ, aké ápele, muú kpaá fṵ achwṵ kwé ji uká, alṵ manjṵó ne ji aké, “Maá wa ayi mendée agbo mbṵ wye nana. Nné wṵ mmyε, Ata chwṵ nere ji εbwṵ mmyε, apege nye.” ¹⁹ Jisṵs akwilé ka ne baá utṵó bií ákwṵle mende yimbṵ. ²⁰ Ndere ájyεé, mendée yi agéne me εfwyale dṵó ayi manṵó mabṵ matanégé ji mbe málé aṵmṵ áfyá ne ápeá, achwṵ ji né meso ata manṵó nku wuú. ²¹ Elé ji abṵ aferé me né metṵó wuú nnó, “Mbṵgé ntagé yé lé nku wuú, ntoge nye.” ²² Jisṵs abwṵlé mmyε agé mendée yimbṵ ajṵó ne ji aké, “Gbaré metṵó maá wa, ṵtoó gétúgé ṵfyεé metṵó wye ne me.” Ténéténé yimbṵ mendée yimbṵ atṵó. ²³ Jisṵs akoó yé afé né gepúgé muú kpaá yimbṵ. Akwṵnégé né gepúge Jarṵs, agé bṵó ndere álile ne gejamégé abifṵ nkane ákwéle ubeé áfṵmege ambya. ²⁴ Ajṵó ne εbwṵ aké, “Chógé, mesṵ mendée yina agbo wṵ, abelege lé géjyá.” Jisṵs ajṵógé mbṵ, bṵó bimbṵ álṵ manjwáné ji jwané. ²⁵ Ne Jisṵs ábúgé bṵó bimbṵ ako átánégé dafye, ákpe mmu ágbaré εbwṵ mesṵ mendée yimbṵ, apyε ji apeé, akwilé ka. ²⁶ Ne ngṵ mechṵ εwéná akwṵ akwṵné malṵ mako né gebagé mewaá eyígembṵ.

Jisṵs apyε bṵó amε nónómé apea ágéne

²⁷ Ndere Jisṵs alyaa gepúgé Jarṵs ajyεé, bṵó amε nónómé fṵ apea álṵ mankwṵlégé ji ábéége aké, “Jisṵs, Mpyáne Devid gé εsé meshwe.” ²⁸ Jisṵs akwṵnégé né mmu gepú eyigé ji ajwṵlege ande bimbṵ ájyε báne ji. Jisṵs agií εbwṵ aké, “Nnó enyú défyεé matṵó ne me nnó nkage pyε enyú dégéne?” Akamé aké, “Ata défyε.” ²⁹ Akámégé mbṵ, Jisṵs ata amε bwṵ aké, “Ébé wyé ndere enyú défyεé metṵó ne me.” ³⁰ Bṵó bimbṵ álṵ

mángéné mbaá. Ne Jisṵs aji εbwṵ εtu aké, “Ékagé dépyε muú ákaá mecho εwena.” ³¹ Yémbṵ ájyεgé ákage cho metṵó ápyε ngṵ Jisṵs akwṵ akwṵné malṵ mako gétúgé utṵó bí ji apyε εta bwṵ.

Jisṵs apyε mbú ajṵóge mejṵó

³² Ne wye ndere ande bina makpṵ ápeá ályaa ájyεé, bṵó fṵ áchwṵ ne muú fṵ mbaá Jisṵs ayi melṵ nchye apyε ji álaa mbú. ³³ Jisṵs ábúgé melṵ nchye yimbṵ, mbú yimbṵ alṵ mejṵó manjṵgé. Ne gejamégé bṵó abi álú éféé ágégé mbṵ, matyε mawá εbwṵ meno álṵ manjṵgé aké, “Délú danjé gefṵgé genṵ eyina gepyε fana né melṵ Isrelí.” ³⁴ Yémbṵ bṵó Farasi ájṵó aké, “Elé danchṵmelṵ mfwa álṵ nchye ne achyεé ji uto nnó ábúgé álṵ nchye”.

Jisṵs agéne bṵó meshwe

³⁵ Jisṵs alyage εféé akene ajyεé né malṵ ayi kṵkṵó ne ayi kpakpa, alerege bṵó mekomejṵó εsṵwṵ né mmu macha mmyεmenene bṵó Jus. Ama agarege ntṵ bṵó abya melṵmélṵ nkane εsṵwṵ ágbárege gefwa jí. Apyεé ntṵ bṵó abi ámeé mamée ufṵufṵó átṵoge. ³⁶ Ndere Jisṵs agéné gejamégé bṵó abi áchwṵó εta wuú, meshwe akwṵ ji metṵó dṵó gétúgé bṵó bimbṵ, néndé εfwyale bwṵ εjaá dṵó, álṵ mbyambya éké mágṵṵme ayi álṵ pṵ ne mémbamé. ³⁷ Eféé ne ájṵó ne baá utṵó bií aké, “Mbwé mamferé ajá dṵó ne bṵó utṵó abi áférege ája wṵ. ³⁸ Nége mmyε mbaá εsṵwṵ mbṵó mekṵó nnó atṵ bṵó utṵó abifṵ nnó áchwṵ áferé mbwé wuú.”

10

Jisṵs ajya áṅgbá bií áfyáneapeá (Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Ne bií úma Jisṵs akuú áṅgbá bií áfyáneapeá, áchwṵge achyεé εbwṵ uto εbi ábuú álṵ nchye né mmyε bó ne mampyε bṵó abi ámée mamée ufṵ ufṵó átṵoge. ² Gé mabṵ áṅgbá Jisṵs áfyáneapeá na. Ayi mbe akamege Simun (ákúu ji ntṵ nnó Pita) ne menṵmṵ wuú Andru, Jεmsi ne Jṵn baá Σεβεδεε. ³ Filip ne Batolomyo, Tṵmasi

ne Matyo ayi álú ménselé ñkamakpo, Jemsi maá Alfɔs, Tadiyɔs ne ⁴ Simun muú ukógé ayi ammyéé nnó bɔ́ bii ábé mmyemmye bwó ne Judas Iscarot ayi achyéé Jisɔs mankwáá.

Jisɔs ató ángbá áfyáneápeá nnó ápye utɔ́ bii

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Jisɔs agare ebwó bina aké, “Mentɔme enyú dafye. Déjyéé mbɔ dékpege fɔ maló bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus ye né gebagé mewaa Samariya. ⁶ Chóge lé né mbaá bɔ́ Isrɛli. Ebwó álú eké mágóñme ayi ánome. ⁷ Dégáregé ebwó nnó gébé eyigé Esɔwɔ ágbarege gefwa ne bɔ́ bii géla kwókwólé. ⁸ Pyéége bɔ́ mameé átóogé, peége bɔ́ abi ágboó ákérégé né genwá, pyéége ntó bɔ́ ubá átóogé, búge áló nchye abi áchyéégé bɔ́ efwyale né mmye. Nchyéé enyú utó mampye unó bi, déchyé ñka wó, chóge dépyégé ntó mbaá bɔ́ dégigé ñka. ⁹ Ekagé déjyé ne yéndé gefóge ñka né mmu uba nku nyú. ¹⁰ Muú nyú ákpage fɔ gebagé neke, ye ébélé nkú ayichá, yeé unó uká ne metó neke, néndé ábó manchyé muú utɔ́ genó eyigé ji abɔ́ mambé ne géjí. ¹¹ Yéndé melo ewé dékpené, kélege muú yi ábɔ́ gejeé mansɛ enyú nnó déjwale ne ji, jwólégé wye eféé kpaá te délyáge melo ewémbɔ. ¹² Dekpege mmu gepú eyimbɔ, támege bɔ́ abi álú mmu nnó, ‘Méjé Esɔwɔ ébé ne enyú.’ ¹³ Ne mbógé bɔ́ abi álú mmu ásege enyú chánéné, nége mmye nnó méjé Esɔwɔ élá ne ebwó, mbógé alá se ntó enyú wó, nége mmye nnó Esɔwɔ áse méjé wuú. ¹⁴ Mbógé muú alá se enyú ye ebe elé manwú mekomejɔ́ nyú wó, déké detanege melo ewémbɔ ye ebe lé gepú eyigémbɔ kwége mpúpú eyi élú enyú uká ne délyaa déjye. ¹⁵ Ne me ngarege enyú wáwálé nnó, bii unɔ́ mpa, Esɔwɔ agené nyé bɔ́ Sodom ne Gomɔra meshwe apwɔ bɔ́ melo ewé éshyaá manwú mekomejɔ́ enyú.”

Jisɔs agare ángbá bii efwyale ewé ebwó agéne nyɛ

(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ Aké, “Wuúge, mentɔme enyú mbaá bɔ́ mme nkane mágóñme né mpú ukwaála, kaágé chánéné nkane dékene ne bége nyaáme dékélégé mpa. ¹⁷ Sége gébé, néndé bɔ́ ápyéne nyɛ enyú áfé ne enyú né eso ákprakpa melo ne ádóo nyé enyú baá unɔ́ né macha mmyemenene bwó. ¹⁸ Ne ájame nyɛ enyú áfé né mbe ushu bɔ́ gómɛna ne afwa melo gétúgé délu ankwale ba, ápyége mbɔ ébyennó degé mbɔ lé meti mangaré ebwó ne bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus mekomejɔ́ wa. ¹⁹ Gébége ásege enyú ájyegé né macha eso, déchyége menyammye nyú efwyale, dégigé nnó deǵoge nyɛ nnó néndé gebe eyigé mbɔ gékwónégé Esɔwɔ achyegé nyé enyú genó eyigé débɔ́ manjɔ́. ²⁰ Nǵogé mbɔ néndé, uchu mejɔ́ ebí enyú déjǵoge nyé úbéé fɔ ebí nyú, élé Mendoó Ukpea ewé Nte nyú Esɔwɔ atóme nyé ne égárege nyɛ enyú genó eyigé débɔ́ manjɔ́. ²¹ Ne gebé eyigé mbɔntó, anmó áchyége nyé atéé anmó nnó áwá. Ante áchyége nyé baá bwó nnó áwá. Baá áténege nyé ukóló ne amma bwó ne ante bwó mampye nnó áwá ebwó. ²² Bɔ́ ako ápaá nyɛ enyú gétúgé délu bɔ́ ba. Yémbɔ yéndémúú ayi akogé metó te kwyakwya áférege nyɛ ji né efwyale gabo. ²³ Yéndé melo ewé bɔ́ áchyége enyú efwyale kwilége wyé wáwá déjyé ewé chá. Kaáge wáwálé nnó, gemége nnó déké maló Isrɛli mako mampye utɔ́ ba, me Maá Nte Mekwaá nchwó nyé. ²⁴ Kaáge nnó maá ñwe akaágé fɔ ñwe ápwó menleré wuú, ye maá defwé aneáge fɔ geme apwó muú ayi abɔ́ ji. ²⁵ Maá ñwe aferégé fɔ nnó ápyéne nyɛ galógáló ne ji apwɔ menleré wuú ne maá defwe ntó aferégé fɔ nnó ápyéne nyɛ galógáló ne ji apwɔ muú ayi abɔ́ ji. Mbógé bɔ́ ákage ñea matɔ́ akuú me ayi nlu nte ula gepú Esɔwɔ nnó nlú danchɔmeló (Belsɛbɔb) ne enyú bɔ́ ula gepú ba

* **10:25** Elú wáwálé nnó: Bɛsɛbɔb elé mabɔ danchɔmeló ami fɔ pé ntó né 12:27.

yé, ákúu nyé enyú ufóó mabó ufóó ufóó ámi mabóó mapwóó amu. *

Muú ayi débóó mamfo lé Esowó épófo mekwad

(Luk 12:2-7)

²⁶ “Défógé ye muú fó, genó fó gépó eyigé ákwérégé géjí bóó alá géné nye, ye eyigé ábigé bóó alá kágé nye gépó. ²⁷ Unó bi ngárege mbó enyú né metóó utuú, gárege úbí gbóhóhó ne ébi dewuú mbó enyú enyú garege ubi mbaá bóó ako áwúu. ²⁸ Défógé fó bóó. Ébwó ákage wá lé muú wáne, ákagé wá fó méndóó wuú. Fóge lé Esowó muú awyaá utó manwá muú chóncho ne méndóó áfyé mmu ntoné mewé. ²⁹ Gege baá denwyoóné abi aname ne nka eyi élá fuú yé genó wó. Yémbó yé ama ayi átánege né mfaá akwé ayi Nte nyú Esowó alá kaá wó apó. ³⁰ Mbóntó ne élu ne enyú, Esowó akaá mpa dénkaaré mejwe eti délu yéndémuú nyú mekpo. ³¹ Défógé fó genó eyigé bóó apyé nye eta nyú, enyú denjá gemé né mbe ushuú Esowó dépwó ekwó denwyoóné.

Muú ayi áfyéé metóó ne Kras ne ayi ashya ji

(Luk 12:8, 9)

³² “Ne yéndémuú ayi ágárege gbóhóhó né mbe ushu bóó nnó alu muú wa, mentó ngarege nyé gbóhóhó mbaá Nte wa muú alú né mfaánebuú nnó ji alu muú wa. ³³ Yémbó, yéndémuú ayi áshyágé né mbe ushu bóó nnó ji apó fó muú wa, bíi mpa Esowó, mentó nshyaá nyé ji né mbe ushu Nte wa muú alu né mfaánebuú nnó ji apó fó muú wa.

Mekomejóó Jisós achwó ne mawámé épófo nesó

(Luk 12:51-53; 14:26, 27)

³⁴ “Enyú déferé gé fó nnó menchwó fá mme mampye bóó ábé nesó ne ate, nchwó lé mampye bóó ámmyé gé ne ate. ³⁵ Nchwó pyé nnó maá ayi mende ámmyé ne nte wuú, ayi mendée ámmyé ne mmá wuú. Mendée menó

ammye ne nmogétá wuú. ³⁶ Ne bóó mawámé muú átané gé élé né ula gepú bíi. ³⁷ Muú abó gé gejeé ne mma wuú yélé ne nte wuú gépwó gé gejeé eyi abóó ne me, ébyennó akwane fó mambé menkwóle wa wó. Ne muú abó gé gejeé ne maá wuú ayi mende yélé ayi mendée gépwó gé gejeé eyi abóó ne me akwane mambé menkwóle wa wó. ³⁸ Ne mbó gé muú alá kame mamkpa gekwa jíi akwólege me wó, ébyennó akwane fó mambé menkwóle wa wó.” † ³⁹ Muú ayi akélege mampoó genwá jíi, ji yimbó ne ágbóo nye, ne ayi akélege maníi genwá jíi getú ya ébyennó bóó nye genwá eyi gélagé byé.

Esowó achyége nye nsa mbaá muú yi asele muú utóó wuú ne nechóchó

(Mak 9:41)

⁴⁰ “Yéndémuú ayi asele enyú ne metóó megómégó ébyennó ase mbó le me, ne muú ayi ásele me ase mbó lé Esowó muú átóme me. ⁴¹ Yéndémuú ntó ayi asele muú ekpávé Esowó ne metóó megómégó élé akaá nnó alu muú utóó Esowó, Esowó achyége nye ji nsa wye ndere achyége muú ekpávé wuú. Muú ayi asele muú yi apyéé genó eyigé Esowó akélege, asele nsa wye nkane ayi Esowó achyége muú yimbó. ⁴² Ne muú ayi achyége nka manaá makwe mbaá muú ama né geluagé abi alu ankwóle ba, yé ayi alú byábyá né amé bóó, ngarege enyú wáwálé abóó nye nsa.”

11

Bóó dentóó Jón menwyaá bóó manaá Esowó

(Luk 7:18-35)

¹ Ne gébé gé Jisós anéré mangaré baá utóó bíi makpo áfyanéápeá genó eyigé ébwó abóó mampye, alyaá melú ewémbó afé né maló bóó Jus ayi fá né gebagé mewaa Gálilí nnó áléré gé ne áma ágáre gé ntó ébwó abya melóméló. ² Né gébé eyigémbó ntó Jón menwyaá bóó manaá Esowó abó

† **10:38** Élu wáwálé nnó: Gekwa gelú mbaá ayi bóó Rom áwane nya bóó abi atóó makpo ne ébwó, mamkpa gekwa akwóle Jisós, ula úlú nnó mange éfwyale ewé ekáge chwó muú yé ébe élé ne negbo getu jíi.

akpe deno. Awúgέ unó bi Jis̄s, Muú yi Es̄w̄o akweré ji elá gefwa, apyεé, ató baá utóó bií abifó nnó ájye ágií ákaá gefógé muú ayi ji álú. ³ Ajyégé ágií Jis̄s aké, “Wó ne ólú muú ayi abó alú manchwó wá esé dégilé ayichá?” ⁴ Ne Jis̄s ashuú ebwó meko aké, “Choge dégare J̄n unó bi enyú déwuú b̄ó ájoge ne ebi enyú amb̄ó dékpané amε dégene. ⁵ B̄ó amε nónómé ágéne, ubwéré, ukwilé úkéne, b̄ó abi ámeé ubá átoó, b̄ó matu gbégbé ál manwúgέ, abi ágboó ápeé, ne ubyá b̄ó úwú abya melóméló. ⁶ Meje ébé ne muú yi alá pó ne dembyó né metóó gétú yá.”

Jis̄s agare b̄ó gefógé muú ayi J̄n alu

⁷ Ndere baá utóó J̄n ályaá ájyεé, Jis̄s aló manj̄ó depore J̄n ne gεjamégé b̄ó abi álú eféé aké, “Tégé gébégé enyú déjye nya né mashwone, defε mangε ndé gefógé muú? Déjye gé le muú ayi alú eké mancha ami afofo akpáne áténe εgbε ewe ne ewe? ⁸ Mbógé mb̄o f̄o wó, deféré nnó dejyε gé ndé gefógé muú? Défε manjye gε muú ayi afyε mandeé malómáló? Chyaá-o. Dekaá f̄o nnó b̄ó abi áfyεé ufóó mandeé yimb̄o ájwolege lé né mmu dachi afwa b̄o wó? ⁹ Ne enyú défé yé éwú mánjye gé waá? Elé muú ekpávε Es̄w̄o? Eh, gé muú yi enyú dégené mb̄o. Ngare enyú wáwálé nnó, ajeá gεmε apw̄o yéndemuú ekpávε Es̄w̄o. ¹⁰ Elé J̄n yina ne ábó ásamé gétú jí nnó Es̄w̄o aké, ‘Wuúgέ, nt̄ome nyé muú dentóó wa ayi abó nyé mbε ne w̄o manchw̄o kwyé meti wyε.’” *

¹¹ Jis̄s afé mbε ajoge aké, “Kaáge wáwálé nnó, né geluágé b̄ó ako abi ándée ábyené, yε muú ayi ajeá gεmε eke J̄n menwyaá b̄ó manaá Es̄w̄o apó. Yémb̄o muú ayi alá fuú yε genó wó né geluágé abi Es̄w̄o abεé mfwa bwó ajeá gεmε apwó J̄n. ¹² Gefwa eyigé Es̄w̄o ágbárege gejyεé mbε ne

eshyε eló né gébé eyigé J̄n menwyaá b̄ó manaá Es̄w̄o agarege mekomej̄ó Es̄w̄o, ekwone bií ebi fina. Ne b̄ó abi amyε mankpe wyε, amyε ne eshyε. † ¹³ Gemégé nnó J̄n áchwó álóó utóó bií, b̄o ηwe abi Mosis asame ne abi b̄ó ekpávε Es̄w̄o ako ábó mé mbε ágare unó bi upyεé nyε né gébé eyina. ¹⁴ Ne mbógé dékelege mankame ne genó eyigé me nj̄ó, goge me ngare enyú nnó J̄n ne alu Elija ayi b̄ó ekpávε Es̄w̄o abo ajóó nnó achwóó.” ¹⁵ Muú yi áwyaá matu mawú, áwú.

¹⁶ “Mmεge na kpé njyε enina ne ndé? Nélú nkane baá meló abi ájwole né metóó meló, akuú atε aηmε bwó aké, ¹⁷ ‘Esé dékwe enyú ubeé neba nnó débé, déshya mambé, dékwa makwaá negbo nnó deli déshya manlí.’” ¹⁸ Nj̄oge mb̄o néndé, J̄n menwyaá b̄ó manaá Es̄w̄o achwóó nyá, ji ányuú f̄o mm̄ó, ne gebé eyigé f̄o alyage menyεé kpékpé gétúgé depore Es̄w̄o getu eyigémb̄o, b̄ó aké, “Awyaá meló nchye.” ¹⁹ “Me Maá Nte Mekwaá nchwó, nnyε menyεé, nnyu mm̄ó gbene, enyú deké pélé muú gen̄o ne menyúú mm̄ó yi, mejeé ánselé ηkamakpo ne mejeé b̄ó ubeé. Yémb̄o ákaágé nnó den̄garé Es̄w̄o etiré muú áwyaá delu cho né unó ulóóló ebi ji ápyεé.”

Maló ayi alá áfyéé matóó ne Jis̄s wó (Luk 10:13-15)

²⁰ B̄ó abi álú né maló ayi Jis̄s ápyε nyá ukpékpé ufélekpá wyε, ályaá f̄o mámpyégé gabo wó. Ewena epyε Jis̄s aló manshulege ebwó ndo. ²¹ Ake, “Utóηkwa ubé nyε ne enyú b̄ó meló Korasin, utóηkwa ubé ntó ne enyú b̄ó Betsada néndé, ukpékpé ufélekpá ebi mpyε eta nyú, mb̄o mpyε nyá ubi mbaá b̄ó Tiya ne Sid̄n mb̄o ályaá mé gabo bwó tε gachií, áfyε uchálé mandeé, áwaá matw̄o né mekp̄o mánleré nnó ályaá gabo ebwó. ²² Ngárege enyú wáwálé nnó, bií unóó mpa Es̄w̄o, Es̄w̄o agene nyε b̄ó Tiya ne abi Sid̄n meshwε apw̄o

* **11:10** Elú wáwálé nnó: “Wó” né meló ηwe ewéna, atene mbaá muú ayi Es̄w̄o akweré ji elá gefwa.

† **11:12** Elú wáwálé nnó: Meló ηwe ewéna, né b̄o ηwe bifo áj̄ó cha. Pε TEV, RSV ne abifo ntó.

enyú. ²³ Ne enyú bɔ́ Kapanɔm, déferé nnó dékwɔme nye ηγο δɔ́? Gebyɔ, Ɛsɔwɔ awáne nye enyú gelu degbo dékwɔné melɔ áwuú bɔ́. Néndé, ukpékpé ufélekpá ebi mpye na eta nyú, mbó mpye ubi mbaá bɔ́ Sodom, mbó Ɛsɔwɔ áwaá nya fɔ ebwó wó, ábó álú ábe té fina. ²⁴ Ngarege enyú wáwálé nno, bií unɔ́ mpa Ɛsɔwɔ, Ɛsɔwɔ agene nye bɔ́ Sodom meshwe apwɔ enyú.”

Jisɔs aké ‘Muú yi akélege ugbee mmye achwó eta wáa’

(Luk 10:21, 22)

²⁵ Wyéé né gébé eyigémbɔ, Jisɔs anemmye aké, “Nte wa, Ata ayi abɔ́ mfaá ne mme, mféé wɔ δɔ́, nkane ɔpyéé nnó depɔ ɛtire detome ne me debe bibii mbaá bɔ́ denjá ne abi ákaá ηwe δɔ́. Ɔnené deti gbógónɔ mbaá bɔ́ abi álá kaáge ye genó nnó ákaá. ²⁶ Ɛlu wáwálé Nte wa, mbɔ ne wɔmbɔ́ ókelé nnó ébé.” ²⁷ Ama jɔ́ ne bɔ́ aké, “Nte wa achye me unó uko ne ye muú ayi akaáge gefɔ́ge muú ayi Maá alú ápó, ekosé Nte wuú ne ye muú ayi akaáge gefɔ́ge muú eyigé Nte alu ápó ekose Maá ne bɔ́ abi ji ájyaá nnó ápye ebwó ákaá Nte wuú. ²⁸ Enyú ako abi depwaá gétúgέ dékpané matuú ɛfwyale ayi ánɔ́ enyú, chwɔge eta wa, nsele áji nchye enyú ugbeé mmye. ²⁹ Chyége gemege nyú eta wa degí géno eyige nlérege, néndé me nlu nyame ne mbwé́ge fɔ mmye. Dépyégémbɔ, debɔ́ nye ugbeé mmye. ³⁰ Genó eyigé ngarege enyú nnó dépye gejawerege fɔ ne eyigé nchyége enyú nnó dékpá genɔ́ fɔ.”

12

Nkwé ayi bií uwyaá bɔ́ Jus
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Ɛbéle ye wó, né bií uwyaá fɔ Jisɔs ne baá utɔ́ bií ákoóge né mekɔ́ gefɔ́ge nchi fɔ eyi ákuú nnó wid. Mesa abɔ ammye baá utɔ́ bií. Apye ebwó álɔ mánkógé nchi eyimbɔ ányéé. ² Ɛkwɔ bɔ́ Farasi fɔ ágegé mbɔ, ájɔ́ ne Jisɔs aké, “Gé ébé se ékámé fɔ nnó baá utɔ́ byé ákɔ́ nchi bií uwyaá wó.” ³ Ne Jisɔs

ashuú ebwó meko aké, “Enyú délu danjú né mmu ηwe Ɛsɔwɔ dékaá genó eyigé mfwa David ápyé nyá gébége mesa ámmye ji ne bɔ́ bií wó? ⁴ Akpe nyá mmu ɛcha upe Ɛsɔwɔ abɔ́ bred ayi achyegé matame mbaá Ɛsɔwɔ, anyé ne bɔ́ abi álu ne ji. Ɛlú ébé nnó muú yicha abɔ́ fɔ manyé menyé yimbɔ wó ekosé ámpye upe Ɛsɔwɔ ne ányé.” ⁵ Ama gií aké, “Délu danjú ébé Mosis ɛwé eké, ámpye upe né ɛcha upe Ɛsɔwɔ ákwene ébé bií uwyaá, ébé ɛwé éké muú apyegé fɔ utɔ́ bií uwyaá. Nkane ebwó ápye utɔ́ né bií uwyaá ákwe ebe ɛwémbɔ. Yémbɔ ébé Mosis ɛwémbɔ egbaré fɔ ebwó nnó ápye utɔ́ bií uwyaá wó? ⁶ Gɔ́ge ngaré ye enyú nnó muú alu fa ayi ápwɔ ye béle ɛcha upe Ɛsɔwɔ. ⁷ Ɔwe Ɛsɔwɔ ajɔ́ aké, ‘Genó eyigé Ɛsɔwɔ ákélege gélu nnó dégéné ate meshwe épófɔ lé mámpye upe eta wuú’. Mbɔ́ge debó dékaá mekomejɔ́ yina, mbó enyú déjɔ́ fɔ nnó bɔ́ abi ála pye gyéé wó ákwé mpa. ⁸ Kaáge ye nnó, me Maá Nte Mekwaá ne nlu Ata ayi abɔ́ bií uwyaá.”

Jisɔs apye mende yi ebwɔ egboó ji ató

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Jisɔs ályágé éféé, ajye kpe né ɛcha mmyemenene bwó. ¹⁰ Mende fɔ ayi ebwɔ egboó ji abɔ́ alú wye. Ɛféé mbɔntó, bɔ́ fɔ abi ákélege meti mánjɔ́ nnó Jisɔs ápye genó gebo álú wye. Agií Jisɔs aké, “Nnó ébé se ékamé nnó ápyéé muú ató né bií uwyaá?” ¹¹ Jisɔs ashuú ebwó meko aké, “Mbɔ́ge muú nyú awyaá egɔ́ηme, ne ekwegé mmu gepyéé bií uwyaá, nnó áférége ɛwu?” ¹² Ne mekwaá áyi aɳeá geme ápwɔ egɔ́ηme ye! Nɔ́ere elúmbɔ, ébé egbárégé fɔ muú nnó apoóge fɔ nte meɳme bií uwyaá. ¹³ Ɛféé ne Jisɔs ájɔ́ ne mende ayi ebwɔ egboó ji aké, “Nyaá ebwɔ wye.” Anyágé, ténéténé ebwɔ wuú etóó ekere mebe nkane ɛwe fɔ. ¹⁴ Bɔ́ Farasi abi álu ɛféé ágégé mbɔ, átané ájye ásó mala nnó ápye Jisɔs áwá.

Ɛsɔwɔ ajya Jisɔs nnó ábé muú utɔ́ wuú

15 Ne Jis̄s akaágé nnó áj̄ó geju manwá ji, alyaa mbaá yimbo afé mbaá yicha. Gejamégé b̄ó akwólé ji, apye abi ámeé ako átoó. 16 Ne aji ebwó etu aké, “Ékagé áj̄ye ágáré b̄ó dep̄o eti.” 17 Jis̄s áj̄ó mbo nnó mechó ewé Ès̄w̄o apyéé Asaya muú ekpávé wuú áj̄ó ébé wáwálé

18 nnó, “Gé muú utó wa ayi njyaa na, mbo gejeé ne ji, apyéé metó egó me d̄ó, nchyege nye ji uto Mendoó wa, ne agarége nye b̄ó abi alá p̄ó b̄ó Jus nnó me mpyéé nye ebwó átene cho né mbe ushu wa.

19 Abéé f̄ó muú mawáme, ne ménj̄ó mej̄ó, abéé muú ayi ala awuú f̄ó mej̄ó wuú né melo tametame.

20 Aj̄ógé f̄ó mej̄ó metometo ne b̄ó abi áwyaá mató dada, ne ápyéé f̄ó mató ásó ubya b̄ó ne abi ágene efwyale.

Wymb̄o ne abéé ne b̄ó kpaá te apye nye wáwálé wuú apw̄o unó uko.

21 Ne b̄ó mal̄o mme meko ánerége nye mató ne ji mambo genwá.”

Jis̄s ap̄o f̄o ula uma ne Belseb̄ob mfwa aló nchye

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

22 Ewyágé, b̄ó f̄o áchwó ne muú ayi meló nchye ápyéé ji álaá mbú ne am̄e nónómé mbaá Jis̄s. Apye ji atóo aló mángéné mbaá, aj̄oge mej̄ó. 23 Genó eyigé Jis̄s apye, gépye gejamégé b̄ó abi álu wye matye mawá ebwó meno álo mángigé ate aké, “Nnó mpyáne Devid áwu álu mánychwó nkane mempoó se na waá?” 24 Ne ekwó b̄ó Farasi áwúgé nnó Jis̄s apye muú ayi meló nchye áchyége ji efwyale atóo, álo mánj̄ó aké, “Elé Belseb̄ob mfwa aló nchye ne áchyége ji utó nnó ábúgé b̄ó aló nchye mmye.” 25 Jis̄s ákaa genó eyigé ebwó áférége, aj̄ó ne ebwó aké, “Yéndé melo ewé b̄ó alá p̄ó meko ama, éténégé. Ne yéndé ulaá gepú ebi ummye ne ate ulaá tyatya. 26 Ne mbógé nte meló nchye aké abúú

ayif̄o, ebyennó gefwage danch̄ameló gekaré mmye ne épyéemb̄o nnó ne geji géténé? 27 Mbógé Belseb̄ob ne achyege me uto mamferé b̄ó aló nchye mmye, waá achyége b̄ó enyú utó mámferege b̄ó aló nchye mmye? Ne mbógé enyú dekame f̄ó nnó Belseb̄ob ne achye ebwó utó aferege b̄ó aló nchye ne mmye wó, ebwó amb̄ó ne álérege nye nnó enyú délu gyéé né genó eyigé dej̄ógé mbo ne me.” * 28 Ne mbógé élé né Mendoó Ès̄w̄o ne mbuú b̄ó aló nchye mmye, kaáge nnó gefwage Ès̄w̄o gélo mé fá ne enyú. 29 Muú ákaaagé kpe f̄ó gepúgé meto muú áj̄ó genó mbógé alá b̄ombe áwé ji w̄o. Ékosé nnó abógé mbe awége ji ne ákaaagé kpe aj̄ó yéndégenó. 30 Yéndémuú ayi alá p̄ó ula uma ne me, alu muú mawame wa, ne yéndémuú ntó ayi alá p̄óoge me manyweré b̄ó, atya ebwó tyaá nnó abe tete ne Ès̄w̄o. 31 Kaáge nnó Ès̄w̄o aj̄igente yéndé gabo ne mej̄ó mebomebo ewé b̄ó aj̄oge ne ate. Yémb̄o aj̄igé f̄ó nte mej̄ó mebomebo ewé b̄ó aj̄oge atome ne Mendoó Ukpea. 32 Ès̄w̄o aj̄igé nye nte yéndé mej̄ó mebomebo ewé muú aj̄oge atome ne Maá Nte Mekwaá yémb̄o aj̄igé f̄ó nte mej̄ó mebomebo ewé muú aj̄oge atome ne Mendoó Ukpea. Yé ebélé fa mme yina ne ayi achwó.

Genó ne umpomé bií
(Luk 6:43-45)

33 Désége nnó umpome genó ulome, deb̄o mans̄e ntó nnó genó geji amb̄ó gelome. Ne désége nnó genó géleme f̄ó ebyennó umpome bií ntó ulome f̄ó, néndé akaáge genó né mbaá umpome bií géji géwóme. 34 Enyú abi délu éke mmyo épyéemb̄o nnó ne déj̄ó galógál̄o ne muú ayi enyú délu b̄ó abo? Néndé, genó eyi gélu muú metó géjí ne gétánege ji meno. 35 Muú melómél̄o aj̄ógé dep̄o delódeló eti délu ji né metó, muú mebomebo aj̄ógé dep̄o debodebo eti délu ji metó. 36 Kaáge wáwálé nnó, bií unó mpa

* 12:27 Elú wáwálé nnó: “Belseb̄ob” élé mabo amif̄o, ami ákuú danch̄ameló pé ntó né 10:25.

Ɛsɔwɔ yéndémuú ágarege nyɛ ula bi ji ajɔ́ wéndé gechugé mejɔ́ gebogebɔ ɛyi gétané ji meno. ³⁷ Néndé yɛ mpa akwilege wɔ, yɛ akwene wɔ, ásɔ́ ji lé né uchu mejɔ́ byɛ.

Bɔ́ ákɛlege Jisɔs apyɛ́ ufélekpa
(Mak 8:11, 12; Luk 11:29-32)

³⁸ Jisɔs ájɔ́gɛ mbɔ, ánlɛre mabɛ Ɛsɔwɔ ne bɔ́ Farasi fɔ́ ájɔ́ ne ji áké, “Ménlɛre, pyɛ ufélekpa ese dégɛ́, manlɛre nnó utó byɛ utané mbaá Ɛsɔwɔ.” ³⁹ Jisɔs ashúú ɛbwɔ́ meko aké, “Ɛnyú njyɛ eniné na debɔ, delu bɔ́ abi átií meso ne Ɛsɔwɔ. Dekɛlege me nléré ɛnyú ufélekpa, yémbɔ yé uma nlérégɛ́ fɔ́, wɛ lé ufélekpa Jona muú ɛkpávɛ Ɛsɔwɔ ne me nlérege nyɛ ɛnyú. ⁴⁰ Wɛ nkane Jona ábelé ndɔ́ ɛlé né mmu unɛ mekwɔle, mbɔntó ne áníge nyɛ me Maá Nte Mekwaá mbelé ndɔ́ ɛlé utuú ne ɲwɔmese né mme. ⁴¹ Bií unɔ́ mpa Ɛsɔwɔ, bɔ́ meló Ninɛvɛ ákwilege nyɛ áshulé ɛnyú bɔ́ njyɛ enina ndo nnó dépyɛ gabo, néndé, ákwɔré nya matɔ́ bwɔ́ ákame né Ɛsɔwɔ gébégɛ́ Jona ágaré ɛbwɔ́ mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ. Góge mpyɛ ɛnyú dékaá nnó, muú alu né metɔ́ metɔ́ nyú ayi ágárege mekomejɔ́ apwɔ́ Jona yémbɔ dékélégɛ́ fɔ́ mánkwɔré. ⁴² Bií unɔ́ mpa Ɛsɔwɔ, mfwa mendée né melɔ́ Shɛba ákwilege nyɛ ashule bɔ́ njyɛ enina ndo nnó ápyɛ gabo. Néndé, atané nya kpaá tɛtɛ ɛwu áchwɔ́ wú unó bi mfwa Solomun áleré nya bɔ́ ne déngá. Kaáge yɛ nnó muú alu mbɔ né metɔ́ metɔ́ ɛnyú ayi álérege mekomejɔ́ ne déngá apwɔ́ mfwa Solomun yémbɔ défyɛ́ fɔ́ matu manwúge.”

Meló nchɛ ayi akeré meso
(Luk 11:24-26)

⁴³ Jisɔs afé mbe ajɔge aké, “Abúgɛ meló nchɛ atanegɛ muú mmyɛ, alá yia yiáge né mmu mashwɔne ákɛlege melu ɛwe ajwɔlege. Akɛlege alá gɛ wɔ, ⁴⁴ ajɔ́gɛ ne gɛmɛ jí aké, ‘Nkerege meso mbaá ayi mbɔ nlu.’ Akerege meso agɛgɛ nnó melu ɛwémbɔ élú mewa, áshwa ɛla pópó ákwɛyɛ́

ábelé, ⁴⁵ akerege, afé ase áló nchɛ abifɔ́ akénéama abi abɔ́ apwɔ́ ji, ákpé ájwɔlé mmu. Ne gefɔ́ ɛyígɛ muú yimbɔ́ ábɛé gebɔ́ gépwɔ́ ɛyígɛ mbɛmbɛ. Wɛ na ne ɛpyɛ nyɛ ne ɛnyú njyɛné bɔ́ abo bina.”

Jisɔs aléré ufɔ́ bɔ́ abi álú aɲmó bií ne mmá wuú
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Ne nkane Jisɔs alú jyɛ́ mbe manjɔ́ mejɔ́ ne bɔ́ bimbɔ́, mmá wuú ne aɲmó bií áchwɔ́ tɛne dafyɛ ákɛlege manjɔ́ mejɔ́ ne ji. ⁴⁷ Muú fɔ́ akulé agare ji aké, “Gɛ mmá wɛ ne aɲmó byɛ́ álú mbɔ dafyɛ tɛne ákɛlege manjɔ́ mejɔ́ ne wɔ.” † ⁴⁸ Jisɔs ashúú muú yimbɔ́ meko aké, “Ndé bɔ́ álú mmá wa ne aɲmó ba?” ⁴⁹ Abwɛé ɛbwɔ́ asá mbaá baá utɔ́ bií aké, “Gégɛ́ mmá wa ne aɲmó ba ná.” ⁵⁰ Néndé, yéndémuú ayi apyɛ genó ɛyigɛ́ Nte wa muú alu né mfaánebuú ákɛlege, ji yimbɔ́ ne alu mmá wa ne meɲmó wa.

13

Nekanémejɔ́ mentya mbwɛ
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Wɛ né bií bimbɔ́, Jisɔs atané né gepú ɛyigɛ́ ji abó alú wɛ, ashulé ajyɛ jwɔle né mbale géntoógɛ mewaá. ² Gejamégɛ́ bɔ́ ákwɔlé ji afé ɛwu. Ji ágégɛ́ nnó bɔ́ bimbɔ́ ájá dɔ́, ajyɛ kpe ajwɔlé mmu ɛkpée ɛwé élú né mbále nnyi. Bɔ́ bimbɔ́ ako átené né mbale géntoógɛ mewaá. ³ Alɔ́ manlɛré ɛbwɔ́ gejamégɛ́ unó né makámejɔ́. Ató neka ɛnínɛ mbe aké, “Bií uma mɛpyɛ makɔ́ fɔ́ afé manjyɛ tya mbwé né mekɔ́ wuú. ⁴ Ndere átyaá ájyɛ́, ámé mbwé áyifɔ́ ákwé né maá meti ayi ákoge wɛ, denywɔné dégégɛ́ déchwɔ́ chwé dényé. ⁵ Amé áyifɔ́ ákwé né mfaá mme ɛtárávɛ mbaá ayi mme alá jaá wɛ wɔ. Ɛbelé yɛ́ wɔ áchií. Ne élé mme alá jaá wɛ wɔ, ⁶ ɲmɛ́ ɛtyégɛ́, ɛdo mbwé yimbɔ́, ne élé maka alá kpe mme chánchá wɔ, adé agbó. ⁷ Amé áyifɔ́ ákwé né mme ayi genkpé ntó géchígɛ wɛ,

† 12:47 Elú wáwálé nnó: Né bɔ́ ɲwɛ ukwene bifɔ́ malɔ́ yina apɔ́ wɛ.

áchigé, genkpé eyigémbò géwé gekweré mbwé yimbò meshií ejo agbó. ⁸ Yémbò ámé ayifó ákwé né mme melóméló, áchií áwé, chánchá, áfyé uló. Ayifó áfyé usaá uló uta, áyifó áfyéé usaá uló uléé, ne áyifó áfyéé uló esaá meso efya ápwò nkane ábó ápené.” ⁹ Jisòs ánerégé manto nekanemejóó eníne na aké, “Muú yi áwyaá matu mawú, áwú”.

Ula bi Jisòs atóme makámejóó
(Mak 4:10-12; Luk 8:9, 10)

¹⁰ Jisòs ánerégé mántó nekanemejóó enina, baá utóó bií ájye gií ji aké, “Ata ula nnó wò olérégé bóó bina né makamejóó”? ¹¹ Jisòs ashuú ebwó meko aké, “Elé enyú ne Eṣòwò apyé nnó dékaá wáwálé depò etiré délú nya bíbií ndere ji ágbárege nye gefwa jí. Yémbò ji anene fó deti gbógónó mbaá bóó abifó nnó ebwó akaá wó. ¹² Néndé, yéndémuú ayi awya genó, ji ne ágbége nyé ji ebwò nnó abé ne gejamé. Ne muú ayi alá pó, yé ékéké ewé ji awya, áséle nye eta wuú. ¹³ Gégé ula bi menlérege ebwó né makamejóó na, áwyaá amé mangé, yémbò ágéné fó, áwyaá matu mánwú yémbò áwuú fó, ye mankaá ákaágé fó cháchá. ¹⁴ Ne ndere ebwó ápyéé mbò, genó eyigé Eṣòwò apye Asaya muú ekpávè wuú ajóó nyá getane wáwálé, nnó, ‘Enyú dénénege nye matu manwú mekomejóó wa yémbò dekaágé ula, défyé nye amé mangé unó ebí mpyé yémbò dégéné fó.

¹⁵ Néndé bóó bina aṣea matóó, awyaá matu mméé. Akwere amé bwó né depòré Eṣòwò, mbógé epó mbò fó wó, mbò ágéne mbaá ne amé bwó, áwuú ne matu bwó ákaá chánchá ákwòré matóó ákeré eta wa nnó mpyé ebwó ápó.’

¹⁶ Enyú dewya éfwó, néndé, amé nyú ágene ne matu nyú ntó áwú. ¹⁷ Kaágé wáwálé nnó gejamégé bóó ekpávè Eṣòwò ne bóó abi álu cho né mbe ushu Eṣòwò, ákelé nya meti

mangé unó bi enyú dégene mbò, yémbò áge wó, ne manwú unó bi enyú déwuú mbò yémbò áwuú wó.”

Jisòs agare baá utóó bií ula nekanemejóó mentya mbwé
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ Jisòs afé mbe mánjógé aké, “Wúge ye ula nekanemejóó mentya mbwé. ¹⁹ Mbwe ayi akwené né maá metí ayi ákoóge wye alu éke bóó abi áwúgé mekomejóó Eṣòwò ayi ágárege nkane Eṣòwò ágbárege gefwa jí alá ákaágé ula, danchòmeló achwó aferé ji né mmu matóó bwó. ²⁰ Ne mbwe ayi ákwené né mfaá mme etáráné, álu eké bóó abi áwúgé mekomejóó Eṣòwò ténéténé yimbò, áse ji ne nechóchó. ²¹ Yémbò, mekomejóó yimbò akpé fó ebwó mmu matóó chánchá wó, awyágé mano. Gébégé álogé mangé efwyale ndere bóó ápaá ebwó gétúgé mekomejóó Eṣòwò, ájá mmye meso. ²² Ne mbwé ayi ákwené né mme genkpé meshií ejomé, álu eké muú ayi áwugé mekomejóó Eṣòwò, uféré unó mme ne mmwólé né unó bi uchwóó ne gefwa, ujo mekomejóó yimbò upyéé ji áwò umpome ulóúló wó. ²³ Mbwe ayi ákwené né mme melóméló, alu eké bóó abi áwugé mekomejóó Eṣòwò, ákaágé ula. Mekomejóó yimbò akwòrégé genwáge ebwó gebéé eké mbwé ayi áchií áwéné chánchá afyéé gejamégé uló. Ayifó áfyéé usaá uló uta ayifó usaá uléé, ne ayifó esaá meso efya.”

Nekanemejóó mancha ami muú mawámé apéné mmu mekóó mbwé

²⁴ Jisòs ama tó nekanemejóó enínefó aké, “Gefwa eyigé Eṣòwò ágbárege gelu eké nekanemejóó eníne na. Mende fò ape mbwé melóméló né mekóó wuú. ²⁵ Ne bií fò ndere mbóó mekóó yimbò, apene mbwé yimbò, muú mawámé wuú akwilé ne utuú ayi yéndémuú abelé geja, ajye pe ntó mancha né mpu mbwé yimbò, alya afé. ²⁶ Ne gébégé mbwé yimbò áchií áwéne afyéé amé, ne bóó ágéné nnó mancha ntó ne mawéne mbò né mekóó. ²⁷ Eféé ne bóó utóó mende yimbò ájye gií ji aké, ‘Ata pò oṣena

lé mbwé áyi álú melóméló né mekóó wye? Ne mancha matané efó wye? 28 Ashuú ebwó meko aké, ‘Ebe nye lé muú mawámé wa ne ajye pe mancha mimbo.’ Bóó utóó bimbo ágií ji áké, ‘Nnó òkelegé ese déjyé degoó mancha mimbo?’ 29 Mende yimbo ashuú ebwó meko aké, ‘Ngba, debógé mangoó mancha yimbo nana, dechome nye ne mbwe yimbo degoó. 30 Góge áji awe chonchó ne mbwe, gébége mbwe ákwónégé mamferé ngarege nye bóó abi áferégé nnó ábó mbe ágoó mancha mimbo áwé uboubo áfyé né mewé, ne áferé mbwe áfyé mmu meke ákpá áchwó ábélé mfaá gélalé.’”

Nekanémejóó mbwé ayi ákuú ji Masta

(Mak 4:30-32; Luk 13:18, 19)

31 Jisós ama tó neka enínefó aké, “Gefwa eyigé Esówa ágbárege gélu éké nekanémejóó eniné na. Mende fò aye nyiné gempome genóó eyigé ákuú nnó masta né mekóó wuú. 32 Nnyiné gempome eyigémbó géjéné gépwo amé mbwé ayifó. Yémbó gébége néchií néné, népwo baá unóó abifó abi ápené nébwólé gekpékpégé genóó eyigé denywóné déshíge, déténege anyua bwó wye.”

Nekanémejóó Yis

(Luk 13:20, 21)

33 Jisós ama tó nekanémejóó eniné fó aké, “Gefwa eyigé Esówa ágbárege fa mme gélu éké yis uka ebi upye bred amualé ebi mendée abó achwaré ne gejamégé flawa abelé kpaá te flawa meko amuále.”

Ula ébi Jisós dlerege né makámejóó

(Mak 4:33, 34)

34 Né gejamégé ndó eyi Jisós abó alerege nya unó bina ne gejamégé ebifó mbaá bóó, alerege lé né makámejóó. Alérége nyá fó bóó bimbo genóge fò ayi alá tóme nekanémejóó wó. 35 Atome nyá makámejóó yina nnó genó eyigé muú ekpávé Esówa fò abó ajóó gébé wáwálé. Ajóó nya aké, “Me njógé nye mejóó ne ebwó né makámejóó, nlererege ebwó unó bi

Esówa abelé bibí te gébége ji akwye mme.”

Jisós agaré ula nekanémejóó mancha ami muú mawámé apené né mekóó

36 Jisós alya gejamégé bóó bimbo ajye kpe mmu gepú ne baá utóó bíí. Eféé ne baá utóó bíí ágií ji áké, “Nte sé, gare ese ula nekanémejóó mancha mi muú mawámé apené né mekóó.” 37 Ashuú ebwó meko aké, “Muú yi apene mbwe melóméló yimbo elé Maá Nte Mekwaá.” 38 Mekóó ewémbó etené mbaá mme meko, ne mbwe melóméló yimbo atené mbaá bóó gefwage Esówa. Mancha matané mbaá bóó danchómeló. 39 Ne muú mawámé ayi apene mancha elé danchómeló. Mamferé mbwe atené mbaá gébé eyigé mme yina abyéé. Ne abi áférege mbwe yimbo elé makiénné Esówa. 40 Wye nkane ánywérege mancha uboubo áfyé né mewé, mbóntó ne ápyéé nye ne bóó danchómeló gébége mme yina abyéé. 41 Gébé eyigémbó, me Maá Nte Mekwaá ntóme nye makiénné ya, áfe ájya bóó abi ápye ate ákpéne né gabo ne abi alá akpege mabe áfere né mpu bóó gefwa ya. 42 Makiénné yimbo áferégé ebwó, áfomé mmu gekpékpégé ntoné mewé. Eféé mbó ne ebwó álilí nye, ányé manjéné. 43 Gébé eyigémbó gepógé bóó abi álú cho né mbe ushu Esówa gégénege nye éké mjíméé né gefwage nte bwó Esówa. Muú ayi awyaá matu awú chánjéné.

Nekanémejóó genóge nka eyi ábií

44 Jisós ama tó nekanémejóó eniné fó aké, “Gefwa eyigé Esówa ágbárege fa mme gélu éke nekanémejóó eniné na. Muú fò age genóge nka eyigé ábií né melu mme, agege abí geji chánchá alya, afé ne gejamégé nechóchó. Akpó yéndégenó eyigé ji awyaá ajye na melu mme ewémbó.”

Nekanémejóó ntaá eniné né jamé nka

45 Ama ato neka enínefó aké, “Gefwa eyigé Esówa ágbárege fa mme gélu ntó éké nekanémejóó eninéna. Menkene gese fò akene akelege mataá

ayi ajamé nka dɔ́ mana. ⁴⁶ Agégé né máa eníné né jamé nka, ajye kpo unó bi ji awya uko anna néní”

Nekanémejó́ dansa

⁴⁷ Jisɔ́s ama ató neka eniné na aké, “Gefwa eyigé Eɔ́wɔ́ ágbárege fa mme gélú eké nekanémejó́ eninéna. Anwané meshuú fɔ́, áso dansa né nnyi. ⁴⁸ Ndere ásó meshuú ese wye ufóufó, ágégé nnó meshuú ese wye dɔ́, aja ákwó né mapea mewaá. Ajya eyi melóméló áfyé mmu uba ne eyi mebomebo atuú ágbɛ. ⁴⁹ Wye mbɔ́ ntó ne ebéé nyɛ bií mpa Eɔ́wɔ́ gébége mme abyéé. Makiénné Eɔ́wɔ́ áchwó fére nyɛ bɔ́ abi ápyéé gabo né mpu abi ápyéé genó eyigé Eɔ́wɔ́ akélege. ⁵⁰ Aferégé ebwó, áfómege mmu gekpékpégé ntoné mewɛ. Alaá wye álílí, ányé manéné.”

Jisɔ́s ajɔ́ge depɔ́ etiré deke ne etiré gekwéne

⁵¹ Jisɔ́s agií baá utó bií aké, “Pɔ́ enyú dékaá depɔ́ etiré na chánéné?” Akamé aké, “Eh dekaá.” ⁵² Ajó́ yɛ ne ebwó aké, “Yéndé menleré mabe Eɔ́wɔ́ ayi agií ndere Eɔ́wɔ́ ágbárege gefwa jíí fa mme, alu eké mbɔ́ gepú ayi akaáge unó Eɔ́wɔ́ bi ukɛ ne ebi gekwéne ebi úlú né mmu maá gepú ayi ji ábélege unó bií wye.”

Bɔ́ Nasaret ábya Jisɔ́s (Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Jisɔ́s anérége manleré makamejó́ yi, alyaá melu ewémbɔ́, ⁵⁴ akeré meso né melɔ́ wuú. Ndere aló manlerége bɔ́ mekomejó́ Eɔ́wɔ́ né mmu echa mmyemenene bwó, ála mano mekpo fuú ágige atɛ aké, “Ndé muú áchyéé ji gefóóge denjá eti? Ne utó mampye ukpékpé ufélekpa bina? ⁵⁵ Pɔ́ maá menwóné upú na? Pɔ́ Mɛri ne alu mma wuú? Pɔ́ nnó aɲmo bií abi ande elé Jɛmsi, Josef, Simun, ne Judas? ⁵⁶ Ne pɔ́ aɲmo bií abi andéé álu na fa ne esé? Ne ji atané yɛ efó ne gejamégé denja etirena?” ⁵⁷ Né getú eyigémbɔ́, ábya ji, yémbɔ́ Jisɔ́s ajó́ ne ebwó aké, “Anoge muú ekpávɛ́ Eɔ́wɔ́ yéndé

mbaá. Wyelé bɔ́ melɔ́ wuú ne abi ula gepú bií ne ála nóge ji.” ⁵⁸ Ne tɛ́ mbaá ála áfyéé fɔ́ metó́ ne ji wó, ji ntó ápyɛ fɔ́ gejamégé ufélekpa né melɔ́ wuú wó.

14

Negbo né Jɔ́n Menwyaá bɔ́ manaá Eɔ́wɔ́ (Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ Né gébé eyigémbɔ́ Herɔ́d muú alu muú kpaá né gebagé mewaá Galilí, ji awúge ɲgɔ́ ukpékpé unó bi Jisɔ́s ápyéé, ² ajó́ ne bɔ́ abi apyéé utó ne ji aké, “Elé Jɔ́n menwyaá bɔ́ manaá Eɔ́wɔ́. Eɔ́wɔ́ apye ji akwilé né negbo. Ge ula bi ji awya utó mampye ufélekpa” ³ Herɔ́d aferé mbɔ́ néndé ji ne ápyéé nnó ágbáre Jɔ́n áwé áfyé né mmu gepúge denɔ́, gétúge agaré gabo ayi Herɔ́d apyé nnó aferé Herɔ́dyas mendée menmo wuú Filip abá. * ⁴ Né gébége Herɔ́d aselé Herɔ́dyas né neba, Jɔ́n agarege ji aké, “Ebé Eɔ́wɔ́ ekame fɔ́ nnó wɔ́ ɔ́se mendée menmo wye ɔ́bá wó.” ⁵ Herɔ́d akelé meti manwá Jɔ́n, yémbɔ́ afɔ́ bɔ́ Jus, néndé ebwó akame nya nnó Jɔ́n alu muú ekpávɛ́ Eɔ́wɔ́. ⁶ Ne né bií ebi Herɔ́d anéné epáá mante bií ebi ábyéné ji, maá Herɔ́dyas mesɔ́ mendée, abé mabeé malómáló né mbe ushu bɔ́ abi áchwó nyé epáá ewémbɔ́ kpaá tɛ metó́ megomego epyɛ Herɔ́d, ⁷ ajó́ ne maá yimbɔ́ aké, “Nkelé nnó, Nchyege wɔ́ yénde genó eyigé ɔ́kelege nnó menchye wɔ́.” ⁸ Maá yimbɔ́ ase majye mma wuú ajye jó́ ne mfwa Herɔ́d aké, “Fye mekpo Jɔ́n menwyaá bɔ́ manaá Eɔ́wɔ́ fa né gebagé nkpagene nana.” ⁹ Mechó ewéna epyɛ Herɔ́d álá jó́, yémbɔ́ elé ji akele mé né mbe ushu aɲkéé bií abi áchwó epáá, ákágé sé nkane amáge kwóre mejó́ wuú. Aké bɔ́ bee ápyɛ genó eyigé maá yimbɔ́ ajó́. ¹⁰ Ajye áso mekpo Jɔ́n né mmu gepúge denɔ́ áchwó ne ewú. ¹¹ Anérége áfyé ewú né gebagé nkpagene áchwó chyé maá yimbɔ́ mendée, ase ajye chyé mbaá mma wuú. ¹² Ne baá utó Jɔ́n áchwó

* **14:3** Elú wáwálé nnó: Filip alú meso Herɔ́d. Ji abá Herɔ́dyas. Ebelege Herɔ́d afere Herɔ́dyas mendée Filip, abá.

kpá genkwó jí ájye níí. Ajye ágare Jisós nkane epye ne Jón.

Jisós achyéé délé bós áta menyéé
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jón 6:1-14)

¹³ Jisós awúgé abya negboné Jón, alyaa melu ewémbó ájye kpe mmu ekpée ne baá utós bíí, áfé né mbaá ayi álú bómbo, nnó ebwó ábé ewú ebwó ebwó. Yémbó bós áwúgé nnó akpe ekpée ale jyé, átané né umé maló áké ne uka ákwólege jí. ¹⁴ Jisós átanégé mmu ekpée, mankwó mapea mewaá, agé gejamégé bós, ne meshwé akwó jí metós gétúgé ebwó, apye ebwó atóó mbaá mameé ayi ebwó ábó áméé.

¹⁵ Ndere nkwale akwónége baá utós bíí ájyé báne jí áké, “Ata bíí úfé ne mbaá yina alu eke mashwóne, lyaá bós bina ájye áná menyéé né baá maló ayi álú fa kwókwólé ányé.”

¹⁶ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Ngé fó ula bí ebwó ájye kéle menyéé wó. Enyú ambós chyége ebwó genó ányéé.”

¹⁷ Baá utós bíí áké, “Déwyaá lé ntó bred étáa ne meshuú épea fa, ye genó eyigécha gepó.” ¹⁸ Jisós aké ne ebwó, “Chwóge me ne éjí.” ¹⁹ Agaré gejamégé bós bimbó aké ájwólé né dambyanja, asé ntóó bred eyimbó étáa ne meshuú épeá, ape ame mfaánebuú achyéé matame mbaá Esowó agyá éjí ubauba achyéé baá utós bíí, nnó ákaré mbaá gejamégé bós bimbó. ²⁰ Yéndémuú ányé ágbeé. Ne baá utós bíí áké ányweré ayi álaá, ágbeé usá úfyáneupeá. ²¹ Mpa bós abi ányé menyéé yimbó mbógé alá gbéé fó ándée ne baá wó, ande ebwó ebwó álú délé bós átaa.

Jisós aké mfaá mekó manaá
(Mak 6:45-52; Jón 6:15-21)

²² Epyégé mbó, Jisós aké baá utós bíí ákpe ekpée ábó mbe áchyaágé gentoógé mewaá. Jí ala meso agare bós nnó ebwó ákéré né upú bwó. ²³ Anérégé mangaré ebwó nnó ákéré, akwó afé mfaá mékwé jimbíí manemmye. Alu éwu jimbíí kpaá te nkwale akwóné. ²⁴ Né gébé eyigémbó ekpée ewé ekpané baá utós bíí éfé mé

tete metós nnyi. Mbyo ammye ne ewu, apyéé ngbannyi adóó ewu egbé ewé ne ewé. ²⁵ Elo né gejejégébí kpaá te dondo, Jisós ákéné mfaá mekó manaá manjye báne ebwó. ²⁶ Baá utós bíí áké ágéne nkane jí akéne achwó mfaá mekó manaá, efo ekwó ebwó matós ákálege áwére áké “Meló ó ó, meló ó ó”. ²⁷ Ténéténé yimbó Jisós ajós ne ebwó aké, “Elé me, gbarege matós nyú, défóge.” ²⁸ Pita ashúú jí meko aké, “Ata mbógé nnó ele wó wáwálé pye me ntó nshulé nke mfaá mekó manaá nchwó mbané wó.” ²⁹ Jisós aké ne jí, “Shulé chwó, ajóge mbó.” Pita atané mmu ekpée ashule nnyi aló mánkené mfaá mekó manaá manjye báne jí. ³⁰ Ne nkane ágené mbyo nnyi ammye ne eshye, efo ekwó jí metós ne aló manke mmu nnyi. Akalé áké, “Ata, poó me.” ³¹ Jisós asá ebwó ténéténé yimbó agbaré jí, ajós aké, “E é metós ewé ofyéé ne me elú dada, waá aké wó óbe ne dembyó né metós.” ³² Ebwó ákpégé né mmu ekpée, mbyo yimbó apwá. ³³ Eféé ne bós abi álú mmu ekpée ánogé Jisós, ájógé áké, “Wáwálé wó ólu Maá Esowó.”

Jisós apye bós mameé átóó né Genésáret
(Mak 6:53-56)

³⁴ Bó Jisós anérégé manchyaá gentoógé mewaá eyigémbó, ákwóné né meló Genésaret. ³⁵ Ne bós abi álú eféé ákaá nnó gé Jisós na, áló meko né maló ayi álú né gebagé mewaá eyigémbó geko. Bós bimbó ákpá yé bós abi ámeé ako áchwó ne ebwó mbaá Jisós. ³⁶ Ane Jisós mmye nnó agó ebwó áta lé mano nkú jíí. Ne yéndémuú nemeé ayi atáá mano nkú Jisós atóó.

15

Jisós agarege unó bí ukwene ante bós Jus áleré
(Mak 7:1-13)

¹ Bós Farasi ne anleré mabé Esowó fó átané Jerosale áfé mbaá Jisós ágií jí áké, ² “Ulannó ne baá utós bye ályaa mankwólégé unó bí ukwene ante sé áleré? Pe ebwó áshwónégé fó amu gefós eyigé ukwene ante sé ájós

nnó esé dépyégé ne dényégé menyéé.”
³ Jis̄s awúgé mb̄o ashúú ébwó meko aké, “Enyú ntó delyaá mabe ayi Es̄w̄o aké débélégé, dela kwólé lé unó bi ukwene ante nyú álerége? ⁴ Des̄e ndere Es̄w̄o ajóó nnó, ‘Nógé mma wye ne nte wye.’ Ne ájóó ntó nnó, ‘Mb̄ogé muú ajógé mejóó mebo ne mma wuú yé élé ne nte wuú ábó manwá ji.’ ⁵ Yémb̄o né egbé ewé nyú, dela gáre lé nnó, mb̄ogé muú abegé ne genó eyigé ji akage poó mma wuú yé ébéle nte wuú ne geji, ‘Agáre lé nnó anyé mé meno manchye geji mbaá Es̄w̄o.’ ⁶ Apyegemb̄o abóó sé manleré enógé, apóó mmá wuú ne nte wuú manchyeé ébwó geji wó. Wyemb̄o ne enyú des̄ele mabe Es̄w̄o ne gembya gétúgé gep̄o eyigé ukwene ante nyú áleré. ⁷ Enyú b̄oó dembwólé, Asaya muú ekpávé Es̄w̄o abó alu cho gébége agaré nyá mekomejóó Es̄w̄o atomé ne enyú nnó,

⁸ “B̄oó bina ánógé me ne ubómeno, yémb̄o ánógé f̄o me né mmu matóó bwó cháchá.

⁹ Enógé ewé ébwó ánoge me elú detú, néndé ásele unó ukwene ante bwó álerege eké mabe ya.”

Unó bi upye mekwáá dlá b̄éé f̄o cho né mbe ushuú Es̄w̄o (Mak 7:14-23)

¹⁰ Jis̄s akuú njuné b̄oó eniné mb̄o nechwó eta wuú, aké, “Wúge genó eyigé menkelege mangaré enyú ne kaáge nnó.

¹¹ Unó bi upye muú alá b̄éé cho né mbe ushuú Es̄w̄o, upó f̄o ebi ukpéne ji né meno, élé eyi getanege ji né meno.”

¹² Jis̄s ajógé mb̄o baá utóó bií ake mmye afí ji agíí aké, “Ókaá nnó genó eyigé w̄o ajóó mb̄o gepye b̄oó Farasi áso matóó wó?” ¹³ Jis̄s ashúú ébwó meko aké, “Nte wa muú alu né mfaánebuú agoóge nye yéndé genó eyigé ji alá p̄éé wó. ¹⁴ Dechyege gem̄ege nyú efwyale gétúgé b̄oó Farasi bimb̄o. Ébwó álú b̄oó am̄e nónómé abi ajame abif̄o meti. Ne mb̄ogé muú ayi am̄e anómé ji, ajame nte muú am̄e nónómé meti, ébwó ako ákwéne mmu gepyeé.” ¹⁵ Jis̄s ajógé mb̄o, Pita agíí ji aké, “Gáre esé

ula nekanémejóó eniné w̄o otome na nnó, epóf̄o unó bi ukpene muú né meno ne upyeé ji ála b̄éé f̄o cho né mbe ushuú Es̄w̄o.” ¹⁶ Jis̄s aké ne ébwó nnó, Enyú ntó delú defóó p̄o eké ate? ¹⁷ Enyú dekaá f̄o nnó, yéndégenó eyi gekpéne né meno gékoóge le né un̄e ne getané wó? Geji gepyeé f̄o nnó muú ábé debadeba né mbe ushu Es̄w̄o. ¹⁸ Yémb̄o unó bi útánege muú né meno utanege ji né mmu metóó, ubi ne upye ji ab̄éé debadeba né mbe ushuú Es̄w̄o. ¹⁹ Elé né metóó ne uféré uboubo utanege, ubi ne upye b̄oó áwáne ate, ákwene mal̄o, ánáne manáné tametame, ájo ejo, átenege ntésé gebȳo, ne manch̄oge mab̄o ate. ²⁰ Gé unó bi upyee muú alá b̄éé f̄o cho né mbe ushuú Es̄w̄o na. Mb̄ogé muú anyegé menyéé amu deba ep̄yé f̄o nnó ji ábegé cho né mbe ushuú Es̄w̄o.

Mendée ayi afyee metóó ne Jis̄s (Mak 7:24-30)

²¹ B̄o Jis̄s ályaá ef̄éé, áfé né gebagé mewaá Tiya ne Sid̄on. ²² Ne mendée f̄o né geluage b̄oó Kanaan ajw̄olege né gebagé mewaá eyimb̄o, achwó báne Jis̄s anene ji mmye aké, “Mpyáne Devid, Ata ge me meshwe. Melo nchye akpe maá wa mmye, achyege ji efwyale d̄oó.” ²³ Jis̄s ashúú yéé ji meko wó, ef̄éé ne baá utóó bií ajóó ne ji aké, “Bú mendée yina ajye néndé achyege esé efwyale ne mejóó.” ²⁴ Ne Jis̄s aké, “Es̄w̄o ato me nnó nchwó le mbaá b̄oó Is̄reli abi álú eké maḡom̄h̄me ayi ánomé.” ²⁵ Yémb̄o mendée yimb̄o achwó tó manó né mbe ushuú wuú anene ji mmye aké, “Ata poó me.” ²⁶ Jis̄s ashúú ji meko aké, “Elómé f̄o nnó muú ase menyéé ayi baá melo ányé achyeé b̄o mammye.” ²⁷ Mendée yimb̄o ntó ashúú ji meko aké, “Ata elú wáwálé, yémb̄o b̄o mammye ányéé uch̄och̄ogéré menyéé ebi utanege mfaá ekpók̄pógélé ante bwó ukwene mme.” ²⁸ Jis̄s awúge mb̄o, ashúú ji meko aké, “E, é, mma metóó ewé ofyee ne me eja gé. Es̄w̄o apye nye genó eyigé w̄o akélege.” Wye né gébé eyigémb̄o, Es̄w̄o apye maá mendée yimb̄o atoó.

Jisṁs apye gejamégé bṁṁ mameé átoó

²⁹ Bṁṁ Jisṁs ályaágé yéé eféé, ákoó né mapea géntoógé mewaá Galilí. Akwṁṁ mfaá mékwé ajwṁlé ka. ³⁰ Gejamégé bṁṁ áchwṁṁ eta wuú ne ubwiré bṁṁ, bṁṁ amé nónómé, bṁṁ uchánchi, abi alá jógé mejṁṁ alá wuú, ne gejamégé bṁṁ mameé abifṁṁ. Abelé ebwṁṁ mbe ushuú Jisṁs ne apye ebwṁṁ ako átoó. ³¹ Bṁṁ bimbṁṁ alá mano mekpo fuú ndere ágené bṁṁ abi ábṁṁ alá jógé mejṁṁ, ájṁṁge abi ábṁṁ alá wuú, áwuú, bṁṁ uchánchi átoó, ubwiré úkéne ne abi amé nónómé ágene. Bṁṁ bimbṁṁ áféé Eṁṁṁṁ ayi bṁṁ Isreli ánoge.

Jisṁs achyéé delé bṁṁ ani menyéé (Mak 8:1-10)

³² Jisṁs akuú baá utṁṁ bií ajṁṁ ne ebwṁṁ aké, “Meshwe apyéé me ne bṁṁ bina gé néndé ále mbṁṁ fa ndṁṁ eléé ne me ne nana ápṁṁ yéé ne genó eyigé ányéé. Nkélégé fṁṁ manlyaá ebwṁṁ ájyéé uné mesa ekage muú bwṁṁ fṁṁ átṁṁ né meti.” ³³ Baá utṁṁ bií agíí ji aké, “Fa né mashwṁṁne ese degene mbṁṁ menyéé fṁṁ ayi ákwanege njuné bṁṁ bina manyé né mbaá yina ayi melṁṁ elá épṁṁ?” ³⁴ Ne Jisṁs agíí ebwṁṁ aké, “Enyú dewyaá ntoó bred eníí eféé?” Ashuú ji meko aké, “Dewyaá ntoó bred ékénéama ne ukéké baá meshuú.” ³⁵ Eféé mbṁṁ ne Jisṁs agaré bṁṁ bimbṁṁ aké, “Jwṁlege mme.” ³⁶ Aségé ye ntoó bred eyimbṁṁ ékénéama ne ukéké baá meshuú bimbṁṁ, achyéé matame eta Eṁṁṁṁ gétúgé menyéé yimbṁṁ. Agya ji ubauba achyéé baá utṁṁ bií nnó ákáré mbaá bṁṁ bimbṁṁ. ³⁷ Ebwṁṁ ako ányéé ágbeé ne gébégé baá utṁṁ bií ánywéré uba bi ulaá ugbeé usá ukeneama. ³⁸ Mpa ande abi anyéé menyéé yimbṁṁ álu bṁṁ delé anií. Apaá fṁṁ andée ne baá melṁṁ wṁṁ. ³⁹ Epyégémbṁṁ, Jisṁs ate bṁṁ bimbṁṁ áwilé. Jimbṁṁ ajye kpe mmu ékpée afé né gebagé mewaá Magadon.

16

Ekwṁṁ bṁṁ Farasi ne Sadusi agíí Jisṁs

nnó aléré ebwṁṁ ufélekpa

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Gébé eyigémbṁṁ, bṁṁ ekwṁṁ Farasi ne bṁṁ Sadusi áchwṁṁ mua Jisṁs aké, “Pye ufélekpa ese dégé, manlere nnó Eṁṁṁṁ ne atóme wṁṁ.” ² Yémbṁṁ Jisṁs ashuú ebwṁṁ meko aké, “Nkwale akwṁnégé nebuú né gelege deké bií ulṁme nye geyá. ³ Ne dondo akwṁnégé nebuú nshulégé goge, dansama aké apyéé deké, ‘Manaá achwṁṁ kwé’. Enyú degégé nkane nebuú nélú dekaáge gefogé genó eyigé gechwṁṁṁ pye, yémbṁṁ enyú dékaáge ula unó bi upye mbṁṁ né gébé eyigé na. ⁴ Enyú nyje eniné na debṁṁ, delu bṁṁ abi átíí meso ne Eṁṁṁṁ. Dekelege me nléré enyú ufélekpa, yémbṁṁ yé uma nlérégé fṁṁ, wyé lé ufélekpa Jona muú ekpávé Eṁṁṁṁ ne me nlérege nye enyú.” Ajṁṁgé mbṁṁ atané afé ji.

Jisṁs akwelé baá utṁṁ bií mbeé nnó áse gébé ne yis bṁṁ Farasi ne bṁṁ Sadusi (Mak 8:14-21)

⁵ Ne baá utṁṁ Jisṁs achyaá géntoógé mewaá afé egbé ewé né, ndere ájye ájinte mamkpa bred. ⁶ Ndere ebwṁṁ ájyéé, Jisṁs ajṁṁ ne ebwṁṁ aké, “Sege gébé ne yis ekwṁṁ bṁṁ Farasi ne ekwṁṁ bṁṁ Sadusi.” ⁷ Ebwṁṁ álo manjógé ebwṁṁ ebwṁṁ aké, “Ndṁṁfṁ ajógé mbṁṁ lé delá kpaá bred wṁṁ.” ⁸ Jisṁs akaá genó eyigé ebwṁṁ ajógé ne agíí aké, “E é metṁṁ ewé enyú defyéé ne me elu dada. Ulannó enyú dejṁṁge mechṁṁ bred ayi enyu dela pó ne ji? ⁹ Nnó enyú delu dekaá? Elúmbṁṁ eké dejinte nnó me nkaáge chyéé enyú menyéé. Tege nkane nselé ntoó bred éta nchyéé delé bṁṁ eta ányéé ne usá ebi ulaá. ¹⁰ Ma tege ntó, ntoó bred ékénéama eyi nselé nya nchyéé delé bṁṁ eníí ányéé ne usá ebi ulaá. ¹¹ Enyú dekaá nnó me mbṁṁ njṁṁgé fṁṁ lé gétúgé bred wṁṁ? Gṁṁge me mmá nyware njṁṁ nnó ségé gébé ne yis ekwṁṁ bṁṁ Farasi ne ekwṁṁ bṁṁ Sadusi.” ¹² Eféé mbṁṁ ne baá utṁṁ bií ákaá yé nnó ji abṁṁ ajṁṁgé atome fṁṁ lé ne yis ayi apye bred amuale. Ajṁṁgé atome lé ne unó bi ekwṁṁ bṁṁ Farasi ne ekwṁṁ bṁṁ Sadusi álérege.

Pita aké Jis̄s alu muú ayi Ɛs̄w̄o akwere ji elá gefwa

(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Ne Jis̄s alyaáge eféé, afé né gebagé mewaá Kaisaria Filipi. Akwónégé wye, agií baá utóó bií aké, “Ndé gefógé muú ayi b̄óó ájóógé nnó me Maá Nte Mekwaá nlu?” ¹⁴ Baá utóó bií ashúú ji meko áké, “B̄óó abifó ájóoge nnó ɔlu mewené J̄on menwyaá b̄óó manaá Ɛs̄w̄o, abifó áké ɔlu Elija ne abifó ntó áké ɔlu Jerimaya, elá p̄ó mb̄o f̄o w̄o, ɔkage be muú ekpávé Ɛs̄w̄o f̄o.” ¹⁵ Ne ama gií ebwó aké, “Yé enyú ambóó deké me nlu waá?” ¹⁶ Ajógé mb̄o, Simun Pita ashúú ji meko aké, “W̄o ɔlu Muú yi Ɛs̄w̄o akweré ji elá gefwa, Maá Ɛs̄w̄o muú álu mebe yéndégébé”. ¹⁷ Ne Jis̄s ashúú ji meko aké, “Simun maá J̄on, galógál alu ne w̄o néndé, mechó ewé ɔjóó mb̄o, ákwaá f̄o w̄o, aleré w̄o éwú w̄o, elé Nte wa né mfaánebuú ne aleré w̄o. ¹⁸ Ne ngarege w̄o nnó ɔkamege etarave. Gébége ntenegé nye echomele b̄óó ba, etarave ewena ne ebéé nebome. Ne negbo népó ne uto mampw̄o ewu. * ¹⁹ Ne nchyege nye w̄o egbógóló né gefwa eyigé Ɛs̄w̄o ágbárege. Ne yéndégenó eyigé w̄o ɔshyaá fa mme, ebyénnó Ɛs̄w̄o ntó ashya mé né mfaánebuú ne eyigé w̄o ɔkamégé fa mme ebyénnó Ɛs̄w̄o ntó akamé mé né mfaánebuú.” ²⁰ Ne aji yé baá utóó bií etu nnó ékágé ágaré muú f̄o nnó ji ne alu Kras, Muú yi Ɛs̄w̄o akweré ji elá gefwa.

Jis̄s agaré f̄w̄yale wuú ne negbo nií

(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Eféé ne Jis̄s alóó mangaré baá utóó bií pópó aké, “Mbó manjye né Jerosale, eféé ákpakpa melo ne anóó baá abi ápye upe Ɛs̄w̄o ne ánleré mabé Ɛs̄w̄o, ápye nye me ngé gejamégé ef̄w̄yale ne apyée nye b̄óó áwá me. Yémb̄o ndo eléé ekwónégé Ɛs̄w̄o abwége nye me nkwilé né negbó.” ²² Ajógémb̄o, Pita ase ji áténé babá, aló manshule ji ndo aké, “Cha-o! Ata

Ɛs̄w̄o akamégé mechó ewéna epye eta wye.” ²³ Yémb̄o Jis̄s aké ne Pita, “Kwilé me mbe ushu, danch̄ameló. Ɔgbéé me meti mampye genó eyigé Ɛs̄w̄o akélege néndé ɔferégé unó nkane mekwaá, ɔferégé f̄o eké Ɛs̄w̄o.”

Meti ef̄w̄yale ewé baá utóó Jis̄s áb̄óó mankwálé

²⁴ Jis̄s agáre yé baá utóó bií aké, “Yéndémuú ayi akelege mambé menkwálé wa, abó manjinte geme jii akpá gekwa jii nnó ákame negbo mankwólé me. ²⁵ Néndé yéndémuú ayi akelege mampoó genwá jii ebyénnó aníige nye geji, ne mb̄ogé muú akamégé manchyéé genwá jii getú ya, ebyénnó abo nye geji. ²⁶ Ndé nsá ayi muú áb̄óó, mb̄ogé abege ne unó mme uko ne aníige genwá jii? Ndé géfógé genó eyigé muú akágé chyéé mankw̄oré ne genwá jii. ²⁷ Ngarege enyú unó bina uko néndé me Maá Nte Mekwaá nkerege nye ne utóó bi Nte wa Ɛs̄w̄o achyéé me ne makiénné ya ne nchyege nye yéndémuú nsá wuú, ndere ji apyéé utóó. ²⁸ Ngarege enyú wáwálé nnó, gentógé b̄óó álú mb̄o fáná, abi alá gbóo f̄o kpaá te ágene nye ndere Maá Nte Mekwaá achw̄óó nye mangbare gefwa jii fa mme.”

17

Jis̄s akw̄oré gefóó agenege mané mané

(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Ndo ékéné ékógé, Jis̄s ase Pita, Jemsi ne J̄on men̄mo Jemsi ákwó áfé né mfaá mékwé ájwólé ebwó ebwó. ² Ne áké apéle Jis̄s akw̄oré gefóó, ushu bií ugénege eké nésáné n̄me ne mandéé jii abwólé áshwánege mané mané. ³ Ebwó áké apéle, ágé nkane Mosis ebwó ne Elija ákwómé mbélépó ájóoge mejóó ne Jis̄s. ⁴ Pita ajóó ne Jis̄s aké, “Ata eló ndere esé délú fa. Mb̄ogé ɔkélege ntenege nye enyú baá óto aláé fa, ama eta wye, ama eta Mosis ne ama eta Elija.” ⁵ Wye nkane Pita alu jóoge mb̄o, áke apéle gekó gefó pópó

* **16:18** Elú wáwálé nnó: Mabo ‘Pita’ mantene nnó etarave né mejóó Grek.

gégénege mané mané gékweré ebwó ako mme ne meko muú atané né mmu gekó eyigémbó aké, “Gége maá wa ayi mbwi metóó na, metóó egóó me ne ji, wuúge ne ji.” ⁶ Gébége baá utóó bina áléé áwuú meko yimbó, efo ekwó ebwó metóó ákwé pyó ne mashu mme. ⁷ Yémbó Jisós achwó ta ebwó ne ajóó aké, “Kwilege mme défóó gé sé.” ⁸ Aké ápéle ágé sé muú yicha wó ekosé Jisós ji mbií.

Elija achwó mé

⁹ Ndere ebwó áshulege mékwé ájyεé Jisós áji ebwó etu aké, “Dégarége muú fó genó eyigé enyú dégené mbó kpaá te me Maá Nte Mekwaá akwilége né negbo.” ¹⁰ Jisós ajóóge mbó, baá utóó bií ágií yé ji aké, “Ulannó ánléré mabé Esówo ájóó aké Elija abó mambó mbe akere meso fa mme gemεge nnó Muú yi Esówo akwere ji ela gefwa achwó?” ¹¹ Jisós ajóó aké, “Elú wáwálé nnó Elija abó mambó mbe achwó, akwyεé unó uko nnó ube cho. ¹² Yémbó ngárege enyú wáwálé nnó Elija achwó mé ne bóó ákaá fó gefóóge muú ayi ji alu wó, ápye gabo ne ji nkane ejíí ebwó. Wyεmbó ntó ne ebwó áchyεge nye Maá Nte Mekwaá efwyale.” ¹³ Eféé mbó ne baá utóó bií bimbó álé kaá yé nnó mechó ewé ji abó ajóóge mbó, atome mbó lé ne Jón menwyaá bóó manaá Esówo.

Jisós apyε maá ayi améé gesasa atóó

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ebwó ákérége meso ábané ge-jamége bóó. Mende fó achwó tó mano mbe ushu wuú, anε ji mmyε aké, ¹⁵ “Ata, ge me meshwε, maá wa mende améé gesasa. Ne nemeé eníné mbó nechyεge ji efwyale dóó. Népyεé ji akwene yéndégébé né mewε né gébé eyigéfo akwene né nnyi. ¹⁶ Ne nchwó ne ji mbaá baá utóó byε yémbó ápulé nnó ápye ji atóó meti epó.” ¹⁷ Jisós ashúú meko aké, “E é enyú njyε enina delu untantamé bóó abi dela fyεé metóó ne Esówo cháchá

wó. Nkoge mbó metóó ne enyú nnó? Mmage bé ne enyú ndó eníí ne défyéé metóó ne Esówo? Chwóge me ne maá yimbó.” ¹⁸ Achwóge ne maá yimbó Jisós anyá meló nchyε yimbó atané ji mmyε. Wyε né gébé eyigémbó maá yimbó atóó. ¹⁹ Ewyágé Jisós ne baá utóó bií ála ebwó ebwó ne baá utóó bií ágií ji aké, “Ulannó ne esé dépulé meló nchyε yimbó mambuú apwó?” ²⁰ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Melo nchyε yimbó apwó enyú mambuú gétúgé metóó ewé défyéé ne Esówo elu dada. Ngárege enyú wáwálé nnó, metóó ewé défyéé ne Esówo yé ebé elé nénéjéné eke nyiné mbwé ngbon, dekage gáre mékwé ewéna nnó, ‘Kwilé fa cho né mbaá yicha,’ ne ekwilége. Yε genó gefó gepwóó fó enyú mampyε.” ²¹ [Yémbó Enyú dékage buú gefóóge meló nchyε yina wylé mbóge dénege mmyε ne délyage menyéé kpékpé gétúgé depóré Esówo ne mmyεmenεne.] *

Jisós ama gare baá utóó bií ndere ji ágboó nye

(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² Bií fó ndere Jisós ne baá utóó bií alú melu ema né Galilií, ajóó ne ebwó aké, “Ela gachyεé áchyége nye Maá Nte Mekwaá né amu bóó nchyε. ²³ Áwáne nye ji ne ndó eléé ekwónégé Esówo apyε nye ji akwilé né negbo. Jisós ajóóge mbó, baá utóó bií ála mesómé mesómé ndere áwuú mbó.”

Jisós agáre mechó nka makpo εcha upε Esówo

²⁴ Jisós ne baá utóó bií áchwó né meló Kapanóm, ndere ebwó álu ewu, ánselé nka makpo εcha upε Esówo áchwó bane Pita ágií ji aké, “Nnó menlere nyú achyεge fó nka makpo εcha upε Esówo?” † ²⁵ Pita akame aké, “Achyεge.” Gébége ji akere meso né mmu gepú, gemεge nnó ánené meno, Jisós abó mé mbe ajóó ne ji aké, “Simun nwyaá nkwe mangií wó. Nde ufóó bóó abi afwa mme ásele nka makpo

* **17:21** Elú wáwálé nnó: Melo nwe ewéna epóó né mmú bó nwe gekwene abifo. † **17:24** Elú wáwálé nnó: Nka makpo yina, élé nka eyi yéndémuú Jus áchyεge nnó ákwyεge εcha upε Esówo.

ne manka yifo eta bwó? Aslele na le mbaá ambó melo wa mbaá ankéé bó?”²⁶ Pita ashúú ji meko aké, “Aslele mbaá ankéé bó.” Ajoge mbo Jisós aké, “Mbo ebyennó baá ambó melo áchyege fó nka makpo.²⁷ Yémbó esé dekélégé fó nnó depye mató ás bó abi. Shule né gentógé mewaá, ome eno wye. Meshuú mbe ayi obó, néné meno wuú ogene nye nka wye, ekwanege machyéé nka makpo ya ne eye. Bó eji ochyéé eta bwó.”

18

Ndé muú alú muú kpaá (Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Ewá yéé wó, baá utó Jisós ajyéé agíí ji aké, “Ndé muú abéé muú kpaá né gefwa eyigé Esówa ágbárege?”² Jisós akuú maá fó kó ayi alu eféé, achwógé apye ji aténé né metómetó baá utó bíí.³ Ne aké, “Ngarége enyú wáwálé nnó muú ála kwaré abe eké mamane kó wó, abe fó muú ayi anyé nye gefwage Esówa.⁴ Ndere elúmbó, yéndémuú ayi ashulege mmye ji mme nkane maá yina ne abéé muú kpaá ayi apwó amu né gefwa eyigé Esówa ágbárege.⁵ Yéndémuú ayi akamege mampye galógáló ne mamane kó nkane ayina né mabó ma, ebyennó ase mbó lé me.

Mmuameno mampye gabo (Mak 9:42-48; Luk 17:1, 2)

⁶ “Yémbó, yéndémuú ayi apyéé ma-mane kó nkane ayina nnó apye gabo né geluagé bó abi áfyéé metó ne me elú galógáló nnó áshíí ji gekpékpé gé ntaá né gеме ánmé ji né gentógé ebeé mega.⁷ Meshwe apyéé me ne bó mme yina gétúgé unó bi uténe ebwó ápyéé gabo. Unó bina ubó mampye, yémbó ebó nye ne muú ayi aténe nte yifo nnó apyéé gabo.⁸ Mbógé ebwó wye, yélé geká jyé ne gétene wó nnó apyéé gabo, só geji ofómé. Elú galógáló nnó okpe né genwá gechúchúle ne nnó okpe né mewé ewé élá nómégé ne

upó menyammye bye uko.⁹ Ne mbógé dambónni wye atene wó nnó apye gabo, pwólé ji ofómé, élú galógáló nnó okpe né genwá gechúchúle ne nnó okpe né ntoné mewé ewé élá nómégé ne amé ápeá.

Nekanémejó egómme ewé enomé (Luk 15:1-7)

¹⁰ “Sege gébé, debyagé fó yéé muú ama né geluagé abi áfyéé mató ne me eké ambáné kó. Néndé, makiénné bwó álu yéndégébé né mbe ushuú nte wa muú alu né mfaánebuú.¹¹ Néndé Maá Nte Mekwaá achwó mampó bó abi álá ákwólege depóré Esówa.

¹² “Desé nnó muú awyaá usaá magómme úta ne éma enogé apyéé nnó? Mferé nnó ályagé ayi usaá uni meso nekuúneeni né mbyó mékwé afe akéle ewé enomé kpaá té ágéne. Pó mbó? ¹³ Akelé gé ewu agegé, ngarege enyú wáwálé nnó, abéé ne nechóchó dó né gétúgé ema ewé ji agené apwó áyi usaá uni meso nekuúneeni áyi ála no wó. ¹⁴ Wyémbó ntó ne Nte enyú muú alu né mfaánebuú alá kélé gé nnó yéé muú ama ánó né geluagé abi áfyéé metó ne me eké ambáné kó.

Jisós alere ndere muú abéé ne nte menme ayi apye ji gabo

¹⁵ Jisós afé mbe manléré gé aké, “Mbógé nte menme wye né echomele bó ba apyé gé gabo eta wyeé, chó báné ji bíbí apye ji akaá gyéé ayi ji apyéé. Mbógé akamé gé nnó alu gyéé ebyennó dema se ate ndere ayme.¹⁶ Ne mbógé alá kamé nnó genó eyigé ji apyéé gélú gyéé wó, ‘se muú ama yé afea okere eta wuú nnó unó bi ojoge ne ji bó afea ye aléé ábé ndere bó ntesé.’ * ¹⁷ Ne mbógé ake ashya wye shyá nnó apo gyéé né genó eyigé ji apyéé, kpá mechó ewémbó cho ne ewu né echomele bó ba. Ne mbógé echomele epagé nnó ólu chó ne ji alá kámé wó, sege ji nkane muú ayi alá afyéé metó ne Esówa wó ye eké menséle nkamakpo.” †

Baá utó Jisós áwyaá eshye fa mme

* **18:16** Elú wáwálé nnó: Né melo nwe ewéna, ajó wye nkane asame né mmu nwe Deterónami 19:15.

† **18:17** Elú wáwálé nnó: Anselé nkamakpo ányéé nya bó upwó gétúgé eyigémbó bó ásele nya nnó ebwó álu bó ubee.

18 Jis̄s aj̄óǵé mb̄o aké, “Ngárege enyu wáwálé nnó yéndégenó eyigé enyú deshaá fa mme, ebyénnó Eṣ̄w̄o ashyaá mé geji né mfaánebuú. Ne yéndégenó eyigé enyú dekamégé fa mme ebyénnó Eṣ̄w̄o ntó akamé mé geji né mfaánebuú. 19 Ne genó eyigéǵé eyigé mmage gáre enyú gelu nnó, yéndégébé enyú ápeá fa mme dekamégé meko ama mangií Eṣ̄w̄o genó, dénégé mmye Nte wa muú alú né mfaánebuú achyēge enyú geji. 20 Néndé yéndé mbaá yi b̄ó ba ápeá ye aléé áchoméǵé mbaá ama me ntó mbe eféé ne ebw̄ó.”

Jis̄s alere nnó déjinte gabo ayi ate aḡme ápyéé eta sé

21 Pita achw̄ó gií yé Jis̄s aké, “Atá njíge mb̄o nte gabo ayi nte menme apyéé eta wa nd̄o enií? Nnó kpaá te nd̄o ekeneama?”

22 Jis̄s ashúú ji meko aké, “Ngba, ep̄f̄s̄ nd̄o ekénéama, ób̄o manjií ji nte usaá nd̄o uléé meso efya né malu akeneama. 23 Me ngarege enyú mechó ewé gétúǵé gefwa eyigé Eṣ̄w̄o ágbárege gélu éké abya yina. Mfwa f̄o ab̄ó mankw̄ólé b̄ó ut̄ó bií abif̄o áchw̄ó ne b̄ó ut̄ó bií ányéé ji. 24 Ndere al̄o ula mankw̄ólégé, b̄ó ut̄ó bií abif̄o áchw̄ó ne muú ut̄ó wuú ayif̄o ama ayi agbaré ji gejamégé ḡka eyi epw̄o amu. 25 Ne élé alá kaáge kw̄o ujw̄ó bií ji anyéé mfwa yimb̄o, mfwa yimb̄o aké ákp̄o mende yimb̄o, mendée wuú ne baá ne yéndégenó eyigé ji awyaá nnó agé ḡka akw̄o ujw̄ó bií. 26 Aj̄óǵe mb̄o, muú ut̄ó wuú yimb̄o abogéné mmye mme ne mbe ushu mfwa yimb̄o, ane ji mmye aké, ‘Ata, nkpa geke jye, chyéé me gébé nkw̄ole nye ujw̄ó byéé uko.’ 27 Ap̄yégé mb̄o meshwe akw̄o mfwa yimb̄o met̄ó d̄ó alyaa ji nnó ajyéé akw̄óǵé sé ujw̄ó bimbo. 28 Yémb̄o, ndere muú ut̄ó yimb̄o atané mbaá mfwa ajyéé dafye agé nte muú ut̄ó ayif̄o ayi agbaré ji ekéké ḡka ewé elá p̄o yéé genó mameé ne ḡka eyi ji agbaré mfwa yimb̄o. Ap̄ye ji anyuá amu mmw̄ólé aké, ‘Chyéé me ḡka ya eyi ónyéé.’ 29 Nte menme yimb̄o abogéné

mme ane ji mmye aké, ‘Nte, chyéé me gébé nkw̄ole nye ujw̄ó bye!’ 30 Yémb̄o mende yimb̄o akame w̄o. Tenétené yimb̄o afye mende yimb̄o né den̄o nnó akw̄o ujw̄ó bií uko. 31 Gébéǵé b̄ó ut̄ó mfwa abif̄o áǵené mechó ewéna, met̄ó es̄ó ebw̄ó d̄ó ájye toó mfwa yéndégenó eyigé gepyéé. 32 Mfwa akuú muú ut̄ó ayi mb̄o, ayi ji ab̄ó aj̄ó nnó akw̄óǵé sé ujw̄ó bi ágbarege ji nnó achw̄ó. Achw̄óǵé, aj̄ó ne ji aké, ‘W̄o muú mebo yina, óne me mmye ngé w̄o meshwe, nlyaa gekpékpéǵé ujw̄ó ebi ónyé me; 33 ób̄o ólu mangé ntó nte menme wye meshwe ndere me ngené w̄o meshwe, p̄o mb̄o?’ 34 Ne met̄ó es̄ó mfwa yimb̄o d̄ó aj̄ó aké áfyé mende yimb̄o né den̄o átulé ji kpaá te akw̄ole ujw̄ó ebi anyéé ji uko.” 35 Jis̄s ánéréǵé manj̄ó aké, “Wyemb̄o ntó ne ebe nye ne Eṣ̄w̄o Nte wa muú alu né mfaánebuú. Mb̄óǵé ólá jinte gabo ayi nte menme wye ápyéé ne met̄ó wyeé meko w̄o, Eṣ̄w̄o apyéé nye ne w̄o ntó wye ndere mfwa yimb̄o ab̄ó apyéé ne muú ut̄ó wuú yimb̄o.”

19

Jis̄s alerege dep̄ré manwá neba (Mak 10:1-12)

1 Jis̄s anerege manj̄ó dep̄o etire na deko, alyaa gebagé mewaa Galilií afé né gebagé mewaa Judiya achyaá ebeé Jodan. 2 Gejamege b̄ó gekw̄ole ji. Ap̄ye abi ámeé átoó. 3 Ndere ji alú ewú, b̄ó Farasi f̄o afé eta wuú mammua ji áké, “Nnó ebe esé ekamé nnó mende awá neba ne mendée wuú né yénde éké mechóǵé?” 4 Agíge mb̄o, Jis̄s ashúú ebw̄ó meko aké, “Elu wáwálé nnó enyú deku mé né mmu Eṣ̄w̄o nnó, té ula ul̄ó ebi Eṣ̄w̄o muú ákwyeé nyá b̄ó, akwyéé ebw̄ó, mende ne mendée.” 5 “Getú eyigé na mende alyage nye mmá wuú ne nte wuú afé acho mmye ne mendée wuú ebw̄ó ápea ákwé muú ama. 6 Ebw̄ó áp̄o sé b̄ó ápeá nana, ala muú ama. Ndere elúmb̄o b̄ó abi Eṣ̄w̄o áchomé chónchó né neba ékáǵé muú akya nnó atyáa.” 7 B̄ó Farasi abimbo áǵi ji aké, “Ulannó ne ebe Mosis ej̄ó

eké mende akáge chyéé mendée wuu mekpo ηwe manlere nnó awá neba ne akage lyaá ji?”⁸ Jisós ajóó ne ebwó aké, “Mosis akame nnó enyú déwá neba ne andée nyú gétúgé mekpo meto nyú. Yémbó, ebó epófó mbó gébégé Eṣṣwá abóó mbe akwyéé mende ne mendée.

Jisós alérege depóre uló ne neba manwá

(Mat 5:27-32; Mak 10:11, 12; Luk 16:18)

⁹ “Ne ngárege enyú nnó, yendé mende ayi awáne neba ne mendée wuu, mbógé mendée yimbó alá kwe uló wó ne ayyege ba mendée ayichá akwé mbó lé uló.”¹⁰ Baá utóó Jisós ajóó ne ji aké, “Ebege nnó wye mechó uló ewu ewu ne muú akágé wa neba ne mendée wuu, elu chanéné nnó mende ábagé ye mendée cháchá.”¹¹ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Bóó ako fó wó ákamégé manjwále ayi alá ábá neba wó. Ekose bóó abi Eṣṣwá achyéé ebwó eshye ne ákágé jwále.”¹² Kágé nnó ábyé ande abifó mpé, abifó élé ákwaá ne ápyeé ebwó álu mbó. Bóó abifó ájwále wyembó eké mpé gétúgé utóó gefwa eyigé Eṣṣwá ágbárege. Bóó abi ákamégé manjwále ayi ála abá neba wó ájwále.”

Jisós ajé ambáné kóó

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Bóó fó áchwó ne baá bwó eta Jisós nnó anéré ebwó amu makpo anemmye mbaá Eṣṣwá ajé ebwó. Baá utóó bíí ányá bóó bimbó.¹⁴ Yémbó Jisós ajóó ne ebwó aké, “Lyáge ambánékó áchwó eta wa, ekagé dégbé ebwó néndé gefwa eyigé Eṣṣwá ágbárege gelú eyigé bóó abi álu ndere baá bina.”¹⁵ Ajóó mbó, anere ammu né mekpo yéndé maá ajé ebwó, anerege alyaá yé melu ewémbó afé.

Abya muú ŋka

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Bíí uma mende fó afé mbaá Jisós. Agíí ji aké, “Ménleré mbógé nkélege genwá eyi gélagé byeé, nde galógáló ayi mbóó mampye?”¹⁷ Agíge mbó, Jisós ashúú ji meko aké, “Ulannó wó ogíge

me genó eyi gelóme, Eṣṣwá mbií ne alú muú ayi alóme. Mbógé okélege mambó genwá, nógé yé mabe Eṣṣwá.”

¹⁸ Ne mende yimbó agíí Jisós aké, “Mabe ayi nde?” Jisós ashúú ji meko aké, “Ówáge muú, okwége uló, ojogé ejo, oténege ntésé gebyó.”¹⁹ Nógé nte wyéé ne mmá wyéé ne gbógé ne nte ménémé wyéé ndere ogboó ne geme jyeé.”²⁰ Ne mende yimbó ashúú Jisós meko aké, “Nló mambélé mabé yina mako, ndegecha gelaá?”²¹ Jisós ajóó ne ji aké, “Mbóge okélege mambé chó, gé genó eyi gélaá, chó kpoó yéndégenó eyigé owyaá, ochyéé ŋka yimbó mbá ubya bóó, ne obéé nyé ne gefwa né mfaánebuú. Opyeé mbó, ochwó okwále me ndere maá utóó wa.”²² Mende yina awugé ndere Jisós ajóó, alyaá afé meshwemeshwe ne mesómé néndé ji awyaá gefwa dóó.²³ Ne Jisós ajóó ne baá utóó bíí aké, “Ngárege enyú wáwále nnó ejwerége ne muú ŋka akpe né gefwagé Eṣṣwá.”²⁴ Mmage gare enyú nnó elú wáwá nnó mpó mashwone áshwá né embú ábyamé ne nnó muú ŋka akpe né gefwagé Eṣṣwá ágbárege.²⁵ Baá utóó bíí áwúgé mbó matye mawa ebwó meno ne agige ate aké, “Ne ndé muú yi abó nyé genwá eyi gélagé byeé?”²⁶ Jisós ape ebwó domeé ajóó ne ebwó aké, “Akwaá ákágé pye fó ufóó unó bina, yémbó Eṣṣwá akage pye unó uko.”²⁷ Pita ashúú ye ji meko aké, “Gé esé delyaá unó sé uko dékwólege wó. Ndé nsá ayi esé débóó nyé?”²⁸ Jisós ajóó ne ebwó aké, “Ngarege enyú wáwále nnó, enyú abi dékwóle me dejwólege nyé ntó ndere afwa mampáné depó né matoó áfyáneapeá ayi bóó Isréli gébégé Maá Nte Mekwaá ajwólégé né gelú mamgbare gefwa jíí né mme meke.”²⁹ Ne yémbó muú ayi alyaá upú, áŋmé, nte ne mmá, yé baá yé lé makóó gétúgé alu menkwále wa, abeé nyé ne bóó ne gejamégé unó bi upwó amu. Ne Eṣṣwá achyege nyé ji genwá eyi gélagé byeé.³⁰ Yémbó gejamégé bóó abi álu mbó mbe nana, meso gébé álaá nyé meso ne gejamé abi álu mbó meso nana ábeé nyé mbe.”

20

Jis̄as atoo nekanemejoo ampyee utoo ne mekoo umpome

¹ Jis̄as ama ajoo aké, “Gefwa eyigé Es̄owa ágbarege gelú eké nekanemejoo enina. Bií uma mende fo afé ntone gesé dondo ajye kelé boo abi ajyee pye utoo né mmu mekoo wuu. ² Ajyeege, boo abi ji aboo mbe ágene akame nnó ji achyeege yéndemuú ebwó meno nka ewé yéndemuú anyee mé né bií uma ne agare yé ebwó nnó ajye alo utoo. ³ Kálánká eneeneama ekwónégé ama jyee dafye age boo abifo átene wye detú né ntóné gese. ⁴ Ajoo ne ebwó aké, ‘Enyú ntó chogé depye utoo né mmu mekoo wa. Nchyeege nye enyú genó eyi gepyee matoo ágoo enyú.’ ⁵ Abimbo áfé manjyee lo utoo. Mbóo mekoo yimbo apyee wyembo né metoo nkwómésé. Né kálánká eleé ama jyee pye wyembo. ⁶ Genógé kálánká eta né nkwale mende yimbo ama jyee né gese, ama gé boo átene wye eféé detu. Agii ebwó aké, ‘Enyú dechoo bií bina detu, elo mbo?’ ⁷ Ashuú ji meko aké, ‘Muú fo ákuú esé nnó depye utoo wó.’ Aké ne ebwó, ‘Enyú ntó choge depye utoo né mekoo wa.’

⁸ “Nkwale akwónégé mbooo mekoo yimbo ajoo ne mempeleé boo utoo bií aké, ‘Kuú ampyee utoo bimbo ako áchwó ne achyee yéndemuú nka jii. Bómbe chyee boo utoo abi álaá meso, ne abi abo mbe chyee ebwó kwyakwya.’ ⁹ Ne boo abi ábó áchwó né kálánká eta né nkwale anyé wye meno nka ema ne abi áchwó te dondo. ¹⁰ Abi ábó mbe áchwóge áfere nnó ebwó anyee nye nka doo ápwó abifo, yémbó ebwó ntó anyé wye nka janja. ¹¹ Ndere ebwó ásele nka eyimbo alo manménégé áshuúlege mbooo mekoo ndo, ¹² ajóge aké, ‘bóo abi osele ebwó kwyakwya apye utoo lé né nchwaneke ama yémbó achyee ebwó meno nka wye ndere esé abi dégene efwyale depyee utoo bií kpógele né mmu gebábálégé nmeé!’ ¹³ Yémbó mbooo mekoo ashuú muú bwó ama meko aké, ‘Mejee wa

me mfwale fó wó, wó. Okame manse nka ndere yéndemuú anyee mé né bií uma, epo mbo? ¹⁴ Se nka jyee wulege, membóo ne nke nchyeege muú utoo ayi kwyakwya wye ndere nchyee wó. ¹⁵ Nnó nlu gyeé mampye genó eyigé nkelege mampye ne nka ya?” Wa metoo esoo wó ele nlu muú ayi nchyeege echyee?” ¹⁶ Jis̄as anerege ajoo ye aké, “Bóo abi anea mbo geme fina akwene nye mbya né meso gébé ne abi alu mbo mbya fina aneage nye geme né meso gébé.”

Jis̄as ama gáre manjane aleé nkane ji agboó nye

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Ndere bo Jis̄as ákwome ajyee né Jerosale, ase baá utoo bií áfyaneápeá ebwó átene babá. ¹⁸ Ajoo ne ebwó aké, “Wuúge, esé dékwome mbo déjyee né Jerosale, ewu, áfyee nye Maá Nte Mekwaá né amú anoo baá ampyee upe Es̄owa ne ánleré mabé Es̄owa. Ebwó ajógé nye nnó, me nkwe mpa, áwá me. ¹⁹ Ne áfyee nye ji né amú boo abi ála pó boo Jus. Ebwó ájwyaáge nye ji, átulege nye ji ne utó ne áwome nye ji né gekwa agboó. Yémbó, ndó élee ékwónégé Es̄owa apyee nye ji akwilé né negbo.”

Dékpakpa né gefwagé Es̄owa

(Mak 10:35-45)

²⁰ Wye né gébé eyigémbó, mendée Sebēdee afé mbaá Jis̄as ne baá bií ande ápeá, ató mano né mbe ushu wuu, agii Jis̄as nnó apoó ji. ²¹ Jis̄as agii ji aké, “Okélege ndé?” Ashuú ji meko aké, “Nkélege nnó, né meso gébé ojwólégé oke agbarege gefwa jyee apye baá ba bina apea ájwole ntó ne wó né malu enoge, ama né egbe ebwonye wye ne ayifo né egbe ebwóbe wye.” ²² Ne Jis̄as ajoo ne ebwó aké, “Enyú dekage genó eyigé degigé mbo. Nnó enyú dekage nyú nye nka efwyale ayi me nyuú nye?” Aké, “E é, esé dekage.” ²³ Akamege mbo, Jis̄as ajoo ne ebwó aké, “Nkame wáwálé nnó enyú dékágé gé nye efwyale nkane me ngene nye, yémbó me fó njyaá boo bi ájwolege né ebwonye wa ne abi

ajwalege né ebwabe wó. Malu yimbo alú elé ayi bós abi Nte wa ajyaa me nnó ajwolé wye.”²⁴ Ne baá utó Jisós abi makpo áfya, áwúgé genó eyigé abi ápeá ápye, matós ásó ebwó dós.

²⁵ Ne Jisós akuú baá utó bií ako ajós ne ebwó aké, “Enyú dekaá nnó afwa mme abi alá pó bós Jus áselé utó bwó ápyeé yéndegenó eyi géjii ebwó metós ne bós bwó ne yé ákpakpa melo áwyaá utó bi ajóge mechó ne bós bwó ébyé.”²⁶ Ne ébégé fó mbó ne enyú. Yéndemuú nyú ayi akélege mambé muú kpaá abó mambé ménkpané defwé nyú; ²⁷ yéndemuú nyú ayi akélege mambé menambé abó mambé eké mefwé nyú. ²⁸ Wye nkane Maá Nte Mekwaá, ji achwóó fó nnó bós ákpá ji defwé wó, achwó lé mánkpá bós defwé nnó achye geme jii mawené gejamégé bós né gabo.”

Jisós apye bós ame nónomé apea ágene

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Jisós ne baá utó bií ályage Jeriko, gejamégé bós ákwolé ebwó. ³⁰ Wye né gébé eyigémbó, ande fó ame nónomé apea abó ajwolé né mapea meti. Nkane bós ajós gé nnó Jisós ale koó ande bimbo ábege áke, “Ata, Mpyáne Devid gé esé meshwe!”³¹ Bós bimbo ányá ebwó áke, “Kwenege nyáme”, yémbó ábéé lé beége ne eshye áke, “Ata, Mpyáne Devid, gé ese meshwe.”³² Jisós awúgé mbó atené, akuú ye bós ame nónomé bimbo apea ágií ebwó aké, “Ndé genó dekelege me mpye eta enyú?”³³ Ashuú ji meko áke, “Ata, dékelege nnó apye esé dégene mbaá!”³⁴ Meshwe akwó Jisós metós getúge bwó ne ata ame bwó. Ténéténé yimbo álo mángéné mbaá ne ákwolege ji.

21

Jisós akpe né Jerosale nkane mfwa
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jón 12:12-19)

* **21:5** Elú wáwálé nnó: 1. Sayon elé melo Jerosale. 2. Gébégé bó Jisós, afwa ajwalege lé né mfaá mpo mekagala ne ákene. Ubya bó ne ukene mfaá ujuja. † **21:8** Elú wáwálé nnó: Ge na ne bós Jus apye

¹ Ndere Jisós ne baá utó bií álé kwókwólé ne Jerosale, ákwonégé Betfage melo ewé elu né mfaá Mékwé Olif. Jisós áfere baá utó bií makpo ápeá ató nnó abó mbe. ² Ndere atome ebwó, ajós aké, “Chogé né maá melo ayi alu mbó enyú né mbe, ténéténé dégene nye maá géjujá eyigé áshii ne maá wuú ne egbe mmye. Kaage dechwó me ne ubi. ³ Ne mbógé muú agigé enyú ula bi dekage geji, garege ji nnó, ‘Ata ne akélege ubi.’ Ténéténé yimbo, alyágé enyú dechwó ne ubi.”⁴ Ewéna epyembó nnó ebe wáwálé ndere muú ekpávé Esowó abó ajós nnó,

⁵ “Gare bós Sayon nnó,

Gege mfwa nyú,

apó ne nepa,

ajwólé mfaá géjujá achwóó ne maá mbyene géjujá.” *

⁶ Baá utó bimbo ájyégé ápye wye ndere Jisós agare ebwó. ⁷ Achwógé ne géjujá yimbo ne maá eta Jisós, áfere mandeé bwó ágyaá ubi meso ne Jisós akwó ajwolé mfaá. ⁸ Ne gejamégé bós abi álu efeé ágyaáge mandeé bwó né meti. Abifó ásórege uwó mámé ágyaáge ntó né meti nnó Jisós akoó mfaá. †

⁹ Gejamégé bós ájyéé mbe abifó ákwólege meso ne Jisós alu metós metó. Ebwó ako álo mankálegé áke,

“Matame mábé ne mpyáne Devid!

Mejé ebé ne muú ayi achwóó né mabó Ata.

Matame mábé ne Esowó muú alu né mfaánebuú eniné mfaá mfaá!”

¹⁰ Wye ndere Jisós akpené né Jerosale, melo meko enyigé tegétege ne bós álo mangígé aké, “Acha muú ayi achwóó mbó waá ye?”¹¹ Ne gejamégé bós abi akene ne Jisós ashuú meko aké, “Elé Jisós muú ekpávé Esowó ayi atané né melo Naseret né gebagé mewaa Galilii.”

Jis̄s abú b̄ó bi ákpóó unó né mmu echa upε Ε̄σωω

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; J̄n 2:13-22)

¹² Ne Jis̄s akpégé né melo Jerosale akpe né mmu dachi echa upε Ε̄σωω, abú b̄ó bi ákpóó ne abi áname unó. Atyá makpókópógélé b̄ó abi ákene gesegé manka mankw̄aré ne malu ujwólé b̄ó ako abi ákpóó upwine melo ebi ápyε upε Ε̄σωω ne ubi. †

¹³ Ndere Jis̄s apyεmb̄o, agare ebw̄ó aké, “Ása né mmu ηwe Ε̄σωω nnó, Ε̄σωω aké, ‘Gepú ya eyíge b̄ó áchómege wye mamf̄éé me ákuú nye geji nnó gepúgέ mmyemenene.’ Yémb̄o enyú déb̄wólé géjí gelá melu ewé án̄j̄ó ábigε wyeé!” ¹⁴ Ndere ji alú né mmu echa upε Ε̄σωω, b̄ó ame nónómé ne abi ubwire áf̄é eta wuú. Apyε ebw̄ó ako átoó. ¹⁵ Anó baá ampyéé upε Ε̄σωω ne ekw̄o anlere mabe Ε̄σωω ágé ukpékpé unó bi Jis̄s apyéé ne áwú ntó ndere baá melo ákalege né mmu echa upε Ε̄σωω, nnó matame mábé ne mpyáne Devid. Awugé mb̄o mat̄ó ásó ebw̄ó. ¹⁶ Agí Jis̄s áke, “Ōwuú mb̄o genó eyigé baá melo áj̄óge?” Jis̄s ashúú ebw̄ó meko aké, “Eeh nwu, nnó enyú délu dan̄kú genó eyigé asame né mmu ηwe Ε̄σωω? Ásá wye nnó; ‘Ōleré baá melo ne abi álu maka amu ndere áf̄éεge w̄o’.”

¹⁷ Jis̄s aj̄óge mb̄o alyá ebw̄ó af̄é né melo Betani ayyε bele ewu.

Jis̄s alw̄eré gen̄óge fig gégb̄o

(Mak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Bii uyyágé, dondo gemua mme, ndere Jis̄s ab̄ó mankeré meso né Jerosale, akw̄ónégé meti mesa aló mamye ji. ¹⁹ Agé gen̄ó eyigé akuú nnó fig né egbé meti. Afé wye nnó waá agene umpomé f̄ó wyeé, yémb̄o yeé géma age w̄o ekosé bya ubiubi. Jis̄s aj̄ó ne gen̄ó eyigémb̄o aké, “Te mme abyéé, w̄o omagé w̄ó sé umpomé.” Ténéténé yim̄b̄o gen̄o eyigémb̄o gewan̄sésé gégb̄o. ²⁰ Ne baá ut̄ó Jis̄s ágégé mb̄o ála mano mekp̄o fuú, ágige ate aké, “Gen̄óge fig eyigé

na gégb̄o mb̄o wáwá ndé?” ²¹ Ne Jis̄s ashúú ebw̄ó meko aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, mb̄ogé enyú defyégé mat̄ó ne Ε̄σωω ne déla p̄ó ne dembȳo né eshyε ewe ji awyaá, dépyε nye unó nkane me mpyéé mb̄o ne gen̄oge fig, yé ebé lé ebi upw̄ó bina dépyε nye ubi. Dékage j̄ó yé ebé lé ne mékwé ewéna nnó, ‘Táné fa ojyé okwé né mmu ebéé mega’, Ε̄σωω apyε wye nkane enyú déj̄ó. ²² Mb̄ogé defyégé mat̄ó nyú ne Ε̄σωω ne dégige yéndégenó né mmyemenene achyεge nye enyú geji.”

Agí Jis̄s mbaá ayi uto bi utané

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Jis̄s akeré né mmu echa upε Ε̄σωω, akpégé mmu aló manleré b̄ó mekomej̄ó Ε̄σωω. Ndere alérege anó baá abi ápyéé upε Ε̄σωω ne ákpakpa melo áchw̄ó báne ji, ágií ji áke, “Ndé uto ebi owyaá mampye unó bina? Waá achyεé w̄o uto ubi?”

²⁴ Jis̄s ashúú ebw̄ó meko aké, “Me ntó nwyaa awa nkwé mangií enyú, deshúgέ me meko me ngarége enyú uto ebi me nwyaa ne mpyéé unó bina. ²⁵ Waá achyε J̄n uto manwyaa b̄ó manaá Ε̄σωω, Ε̄σωω waá ak-waa?” Jis̄s ágiigé mb̄o aló manyége mbeé ne ate aké, “Dej̄óge mb̄o nye nnó? Ebege dej̄óge nnó élé Ε̄σωω ne achyεé J̄n uto bi, agige nye esé aké, ‘Ulannó ne delá kamé mekomej̄ó wuú w̄o?’ ²⁶ Yémb̄o mb̄ogé dej̄óge nnó ‘Akwaá ne áchyε’ ebyénnó dekelege b̄ó bina mpa. Nendé, yéndémuú abó akaá nnó J̄n alu muú ekpávε Ε̄σωω wáwálé.” ²⁷ Epyε ebw̄ó áshú lé Jis̄s meko aké, “Esé dékaá f̄ó muú ayi achyεé J̄n uto w̄o.” Ne Jis̄s ashúú ntó ebw̄ó meko aké, “Yé me ntó ngarége f̄ó enyú muú yi achyé me uto ne mpyé unó bina.”

Jis̄s ató nekanémej̄ó mende f̄o ne baá bii apeá

²⁸ Ne Jis̄s aké, “Enyú déferé mb̄o nnó ne mechó ewéna? Mende f̄o abó alu, awyaá baá ande makp̄o apea. Bii uma ákuú ayi mbe, aj̄ó ne ji aké, ‘chó pyε ut̄ó ne mek̄ó fina.’ ²⁹ Ne maá

† 21:12 Elú wáwálé nnó: Gepwine melo gélu getu eyigé b̄ó Jus ápyε upε mbaá Ε̄σωω.

yimbo ashuu ji meko aké, 'Njyεé f' yémba ewyáge akwóré metóó wuu afé. ³⁰ Mende yimbo afe mbaá ayifo ajóó wyembó ne ji. Ajóógé mbó maá yimbo akamé aké, 'Ata njyε.' Yémba ajyεé ji wó. ³¹ Jisós ajóógé mbó, aké, gárege me, né baá bina makpo apea, ayi ndé áwuú meko nte wuu?" Ashuu ji meko aké, "Elé ayi mbe" Eféé mbó Jisós agaré ebwó aké, "Mengarege enyú wáwálé nnó bóó abi álú bóó abo nkane anselé nka makpo ne andée eno, ábóó nyε mbe agε meti wáwá mamkpe né gefwa eyigé Eṣṣwá ágbárege ápwá enyú abifó. ³² Néndé Jón menwyaá bóó manaá Eṣṣwá achwó nya eta nyú bóó Isrelí ako aléré enyú ndere muú abóó mambelé genwá jíí ndere Eṣṣwá akélege, ne enyú dekamé meko wuu wó; yémba anselé nka makpo ne andée eno ne ákamé meko wuu. Ne yéé gébégé enyú dégené mbó na, enyú deti fó meso ne gabo nyú dekamé meko wuu wó."

Nekanémejóó bóó uségé ne mbóó mekóó

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Jisós ama ajóó aké, "Wuúge nekanémejóó eniné f'ó", "Muú f'ó awyaá nya mekóó wuu, ape unóó ebi ákuú vine, ásele umpome bíí mampye mmóó, anó gebame agyaá ewú mme, achó embu akwyéé ewú chánéné nnó aké áhámege umpome ebimbo manaá makpéné wye. Atene ntó maá enyóh nnó membamé mekóó ajwólégé wye. Ase bóó uségé afyé wye. Apyégé mbó, atané afé neke né meló f'ó. ³⁴ Gébé gekwónégé eyigé akyéé umpome vine ebimbo mbóó mekóó ató baá defwé bíí nnó ájye áse ebií umpome vine mbaá bóó uségé bimbo. ³⁵ Baá defwé bimbo akwónégé né mekóó, bóó uségé ágbaré ebwó, átulé ama, áwá ama, ne átó ayifo ne mataá. ³⁶ Apyégé mbó, mbóó mekóó yimbo ama tó baá defwé abifó, abi ajamé apwóó abi mbe mbe. Ne bóó uségé bimbo ápye ne baá defwé bimbo wye nkane ápye ne abi mbe. ³⁷ Ne kwyakwya, achwó fére maá wuu ató, ajóó aké, 'Ágégé nyε maá

wa membóó yé ebé nnó áchyεge nyε ji énogé.' ³⁸ Yémba bóó uségé bimbo, ágégé maá awuu nkane achwóó, ájóó ne ate aké, 'Gége menyéé geteé mbóó mekóó na, chwóge déwá ji, ji ne alú muú ayi anyéé nyε geteégé mekóó ewéna, chwóge dewá denyé geteé jíí!' ³⁹ Apyégé ji áfomé meso gébámé áwá.

⁴⁰ "Jisós anérégé mantó nekanémejóó eniné na, agiú ákpakpa bóó Jus abi ji agarege ebwó makamejóó ayina aké, déferé nnó mbóó mekóó yimbo akerégé meso né neke níí, apye nyε nnó ne bóó uségé bimbo?" ⁴¹ Ashuu ji meko aké, "Akerégé meso, apye nyε bóó nchyε bimbo ágbo negbo nebo. Achyéé mekóó ewémba mbaá bóó uségé abi cha, abi áchyεge nyε ji ebi umpome vine yéndé gébége mbwε." ⁴² Ajóógé mbó, Jisós agiú ebwó aké, "Nnó enyú délu danjú genó eyige ásamé né mmu nyε Eṣṣwá? Ása wye nnó, 'Ntaá eniné antené upú ashyaá nnó nélómé, néni ne nélaá menó ntaá ayi ágbaré ekwó gepú. Ata ne apye nnó ewú ebe mbó, ne elu gekpekepe genó né ame se!'

⁴³ "Ndere elúmba, me ngarege enyú wáwálé nnó, enyú débéé nyε sé bóó bi Eṣṣwá ágbárege gefwa ne enyú, ala gbaré nyε lé ne bóó abi ákwóre matóó bwó ákwane mambε bóó gefwage Eṣṣwá." ⁴⁴ [Ne yéndémuú ayi akwene mfaá ntaá eníne na, akórege nyε, yéndémuú ntó ayi ntaá enína nekwene ji mmyε nechógeré ji yilé yilé.] ⁴⁵ Anóó baá abi apye upε Eṣṣwá ne bóó Farasi áwuúgé ndere Jisós atomé maka mejóó yimbo, ákaá nnó ájóge mbó lé ne ebwó. ⁴⁶ Akélé meti mampye ji, yémba áfóó nyá gejamégé bóó abi álú eféé, néndé yéndémuú áse Jisós nnó alu muú ekpávε Eṣṣwá.

22

Nekanémejóó epaá neba
(Luk 14:15-24)

¹ Ne Jisós ama tó ebwó nekanémejóó eniné f'ó aké, ² "Gefwa eyigé Eṣṣwá ágbárege gélu éké nekanémejóó eniné na. Mfwa f'ó akpomé mmyε mampye

epaá nebane maá wuú ayi mende. ³ Mfwa yimbò anérégè, ató baá defwè bií nnó ájyè ákú bɔ́ abí jì agaré mé nnó achwó epaá elɔ́, yémbò ye muú ama achwó wó. ⁴ Mfwa yimbò ama kéré ató baá defwé abí fɔ́ aké, ‘chóge dégaré bɔ́ abí me mbò nlɔ́ nnó nwá mpò mabò, ntyéé ebwó menyéé melóméló, nkwyéé yéndégenó. Achwó wáwá, áwiyagé epaá echwó elɔ́!’ ⁵ Yémbò bɔ́ bimbò áse yé ewémbò eké genó wó. Afé ápye lé depò debwó etiré cháchá. Abifò áfé makó́ bwó, abifò áfé ne upú use bwó. ⁶ Ne abifò ágbaré baá defwè mfwa átulé ebwó eke menya, áwá. ⁷ Apyégémbò, metó́ esó mfwa yimbò, ató bɔ́ bee bií ájyè wá bɔ́ abí áwané mbò baá defwè bií, ne áso ntó melò bwó. ⁸ Ne agaré yé baá defwé bií aké, ‘Epaá wa echwó lɔ́, ne bɔ́ abí me nene álere nnó ákwane fɔ́ mambé bɔ́ abí áchwó epaá wa wó. ⁹ Chóge né mati mako, kuúge yéndémuú ayi dégéne nnó áchwó epaá.’ ¹⁰ Ne baá defwé bií mbò áfé ápyéé wye nkane jì ajó. Akuú yéndémuú ayi ebwó ágené, abí aboabo ne abí áláló achwó. Kpaá te gepúgè neba gegbeé ne bɔ́. ¹¹ Ne gébége mfwa yimbò akpené mmu mangé bɔ́ abí anené ebwó epaá, agé mende fɔ́ ama ayi ala fyé ndée neba eyi ekwané mbaá epaá ewémbò wó. ¹² Agií jì aké, ‘Mejeé wa, wò opyéé nnó ne akpené fa ne ndée eyi ela ekwané mbaá epaá ewéna wó?’ Ne mende yimbò ala bɔ́mbò. ¹³ Epye mfwa agaré bɔ́ abí ánene ankéé né epaá aké, ‘pyége jì déwé uka ne amu, debwéé jì défómé dafye né melu ewé empinya gemua elu wye. Eféé mbò ne bɔ́ álílí nye ányéé manéne.’ ¹⁴ Jisòs anérégè mantó nekanémejó́ eníné na, aké, “Esòwò akúu gejamé́gè bɔ́ yémbò abí jì ajyaá jaá wó.”

*Agii Jisòs mechò ñkamakpo
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)*

¹⁵ Ewya yé wó, bɔ́ ekwò Farasi fɔ́ abí awuú genó eyigé Jisòs ajó́gè, atane ájyéé gbáre geju ákélege meti ewé ebwó ápye ne Jisòs akwe nekwené meno. ¹⁶ Ebwó ako ákamé

meko ama, ató baá utó́ bwó choncho ne bɔ́ ekwò Heròd, nnó ájyè agií Jisòs nkwé. Ajyégè aké, “Ménleré, esé dékaá nnó wò alu muú ayi ajó́gè wáwálé, ne alerege bɔ́ unó ndere Esòwò akélege wáwálé, fɔ́ fɔ́ ame bɔ́ néndé, asélé fɔ́ nnó muú ayifò, anea geme apwò ayifò. ¹⁷ Nnó esé delú chó manchyége ñkamakpo mbaá mfwa Rom waá déchyégè fɔ́? Garé esé genó eyigé wò afere nnó gelú chó.” ¹⁸ Yémbò Jisòs akaá uféré uboubo ebi ulú ebwó metó. Ne epye jì aké enyú bɔ́ dembwòle bina, “Ndé enyú dépénege me mataá? ¹⁹ Lerege me gefóge ñka eyi dechyége ñkamakpo.” Aléré jì, ase agbaré. ²⁰ Agií ebwó aké, “Mekpo wá na, ne mabò waá na ásamé né ñka eyi?” ²¹ Ashuú jì meko aké, “Elé mekpo mfwa Rom ne mabò mií.” Eféé ne Jisòs agaré ebwó aké, “Chyéége yé mfwa Rom genó eyi gélu éjií. Ne chyége ntó Esòwò genó eyi gélu eyi Esòwò.” ²² Awuúgé meko ayi Jisòs ashuú ebwó byò uwò ebwó mmu ályaá jì áfé.

Agii Jisòs nkwé mechò mankwile né negbo

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Wye né bií bimbò, bɔ́ ekwò Sadusi fɔ́ áchwó mangií Jisòs mechò. Ebwó abí na álu bɔ́ abí ákame nya nnó muú agbogé, akwilége sé né negbo. Agií jì aké, ²⁴ “Ménleré, ebé Mosis eké mbógè muú abagé mendée ne agboge ayi ála pò ne maá, menmo áwuú abó mansé mendée yimbò ukwi nnó ábyégè baá ábé lé né mabò ami mewené menmo yimbò. ²⁵ Ebo epye nyá nnó, áñmó fɔ́ ákénéama abí ande álú. Ayi mbé abá mendée, agboó alya jì yé maá apó, ayi akwòlege ase mendée yimbò ukwi, ²⁶ menmo yimbò ntó agbo yé maá abyéé ne mendée yimbò wó. Wyémbò ne epye ne ayi agbeé makpo aléé kpaá te ebwó ákénéama ágbó ako. ²⁷ Kwiyakwya, mendée yimbò ntó agbó.” ²⁸ Ndere elúmbò, agií Jisòs aké, “Elé mendée yina abané mbò ebwó ako, gébé eyigé Esòwò apye nye bɔ́ ákwilége

né negbo, mendée yina abeé nye ayi waá?”²⁹ Jis̄s ashuú ebwó meko aké, “Enyú délú gyéé d̄s̄ né nkwé ayi dégií, néndé dékágé f̄s̄ mekomej̄s̄ Es̄w̄a ne utó bií.”³⁰ D̄b̄s̄ mankaá nnó, gébégé Es̄w̄a apyegé b̄s̄ ákwilégé né negbo, ábáné f̄s̄ neba ne átuú f̄s̄ andeé neba, ábeé eké makiénné Es̄w̄a né mfaánebuú.³¹ Ne gétúgé mech̄s̄ b̄s̄ abi ágboó meso gébé Es̄w̄a apye nye ebwó ákwilé né negbo, nnó délú dankú genó eyigé Es̄w̄a aj̄s̄ atome ne ukwene ante abi agboó me? Aj̄s̄ aké,³² ‘Me nlu Es̄w̄a ayi Abraham, ne ayi Asek ne ayi Jak̄b̄ ánógé.’ Ewéna éléré nnó Es̄w̄a apye b̄s̄ ákwilégé né negbo néndé ji apó f̄s̄ Es̄w̄a awuú b̄s̄ alu ayi b̄s̄ abi álú abe.”³³ Gejamégé b̄s̄ abi álú eféé áwúge ndere ji aj̄s̄ mb̄s̄, bȳs̄ uw̄s̄ ebwó mmu né gef̄s̄ eyigé Jis̄s̄ alérege unó.

*Ebé ewé epw̄s̄ mabe mako
(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)*

³⁴ B̄s̄ ekw̄s̄ Farasi áwuúgé nnó genó eyigé Jis̄s̄ aj̄s̄ ne b̄s̄ Sadusi gépye mano ágbe b̄s̄ ekw̄s̄ Sadusi, ágbaré geju mankelé meti ewéchá nnó ágií Jis̄s̄ nkwé.³⁵ Ne muú bw̄s̄ áma ayi ákaá mabe Mosis d̄s̄, áfé mamua Jis̄s̄.³⁶ Agií ji nkwé aké, “Ménleré, ndé ebé Mosis ewe eñeá epw̄s̄ mabe j̄ií mako?”³⁷ Jis̄s̄ ashuú ebwó meko aké, “Ebé ewé eñeá epw̄s̄ mabe Mosis ako élé ewé ej̄s̄ nnó, ‘Gbógé ne Ata Es̄w̄a wyeé ne met̄s̄ wyeé meko, ne mendoó wyeé meko ne uféré byéé uko.’³⁸ Ge men̄s̄ ebé ayi añeá apw̄s̄ mabé mako.³⁹ Ne ebé ewé ema kw̄s̄le elu wye eké ewé mbe ne ej̄s̄ eké, ‘gbógé ne nte mén̄m̄é wyeé ndere ogboó ne gem̄e jyeé.’⁴⁰ Mabé ayi na apeá ne ágbaré yéndégenó, eyigé Es̄w̄a akelege nnó b̄s̄ ápye ndere Mosis ne b̄s̄ ekp̄ávé Es̄w̄a ásamé.”

*Muú ayi Es̄w̄a akweré ji ela gefwa alu maá waá?
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)*

⁴¹ Ndere b̄s̄ ekw̄s̄ Farasi álú melu ema ne Jis̄s̄, agií ebwó nkwé aké,
⁴² “Enyú deferé nnó ne Kras, Muú yi

Es̄w̄a akweré ji elá gefwa, ji alu maá waá?”

Ashuú ji meko aké, “Alu mpyáne mfwa Devid.”⁴³ Aj̄s̄gé mb̄s̄ Jis̄s̄ agií ebwó aké, “Mb̄s̄gé ji alu mpyáne Devid, epye nnó ne Mendoó Úkpea epyéé nyá mfwa Devid akuú ji nnó Ata? Néndé aké,⁴⁴ ‘Ata Es̄w̄a aj̄s̄ ne Ata wa aké, jw̄s̄lé fa né egbé ebw̄nye wa né geluóge énogé kpaá te mpyéé b̄s̄ mawámé byéé álaá eké mboó genó ayi onérege uká byéé mfaá.’⁴⁵ Ne mb̄s̄gé Devid akuú Muú yi Es̄w̄a akweré ji elá gefwa nnó Ata, epyémb̄s̄ nnó ne ji amáge bé mpyáne wuú?”⁴⁶ Agíge mb̄s̄, yé muu ama ayi akáge shuú ji meko apó. El̄s̄ né gébé eyigémb̄s̄, ojyé mbe, yé muú ayi ama mua mangií ji nkwé apó.

23

*Jis̄s̄ akwelé bad ut̄s̄ bií mbeé nnó ekage áse gep̄s̄gé Anleré mabe Es̄w̄a
(Mak 12:38, 39; Luk 11:43, 46; 20:45, 46)*

¹ Ne Jis̄s̄ aj̄s̄ ne gejamégé b̄s̄ bi álú eféé chóncho ne baá ut̄s̄ bií aké,
² “Anleré mabe Es̄w̄a ne b̄s̄ ekw̄s̄ Farasi ne ab̄s̄ manleré mabé Es̄w̄a.
³ Gétú eyigé na, d̄b̄s̄ mankwólégé ne mampyégé yéndégenó eyigé ebwó alérege chánéné. Yémb̄s̄, enyú dékw̄s̄lége f̄s̄ gep̄s̄ge bw̄s̄, néndé alérege mabe Es̄w̄a ayi ebwó ámb̄s̄ alá nóge áji.
⁴ Awéle matuú ayi áns̄s̄ ánérege b̄s̄ né makpo, yémb̄s̄ átárégé f̄s̄ yéé ebw̄s̄ bw̄s̄ nnó ápoó ebwó ákpá áji.
⁵ Apyéé lé dep̄s̄ré Es̄w̄a deko nnó b̄s̄ ágé, áféégé ebwó. Péege yé ndere ebwó ápye unó bi ásamé mekomej̄s̄ Es̄w̄a né mmu uñeage ne áwélé né mampwé ne ulóó amu bw̄s̄. Afyéé ntó b̄s̄ nku abi áwyaá machagele matyéé matye né mano.
⁶ Ebwó ágb̄oó manjyágé uluó énogé né mapaá ne áma ájyaá ntó malu aló aló né mmu macha mmyemenene ájw̄s̄lege wye.
⁷ Ebwó ágb̄oó ntó nnó b̄s̄ átámégé ebwó ne énogé, ne ájyege né machomelé ákelege ntó nnó b̄s̄ ákúgé ebwó nnó, ‘Anleré.’
⁸ Yémb̄s̄ ekagé muú nyú f̄s̄ akamé nnó ákuú ji

nnó, ‘Ménleré,’ néndé enyú déwyaá élé menleré ama ne enyú ako delu aṅme. ⁹ Ne dékúgè ntó muú fa mme nnó, ‘Nté,’ nyú néndé déwya lé Nte ama muú alu né mfaánebuú. * ¹⁰ Ne dékamégè ntó ákuú muú nyú nnó, ‘Ata,’ néndé déwya lé Ata ama. Ata yimbó élé Kras, Muú yi Èsòwò akweré ji elá gefwa. ¹¹ Muú ayi ábèé muú kpaá né geluágè nyú, abó mambé lé menkpané defwé nyú. ¹² Yéndémuú ayi ábwège gemè jii, Èsòwò awáne nye ji gelu. Ne yéndémuú ayi asele mmye ji nnó apó yéé muú fò, Èsòwò apye nye ji akwò ṅgò.

Jisàs ashule ndo mbaá anleré mabé Èsòwò ne ekwò bɔ́ Farasi (Mak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ Ne Jisàs afé mbe manjòge aké, “Èfwyale ewé egile enyú anleré mabé Èsòwò ne enyú ekwò bɔ́ Farasi ejame nye dɔ́. Enyú délú bɔ́ démbwólé, néndé unó bi enyú dépyéé, dégbéé bɔ́ nnó ákpégé fò né gefwa eyigé Èsòwò ágbárege. Enyú ambɔ́ dékpané fò né geji ne délyágé fò meti nnó bɔ́ abi amuame makpe wye ákpe. ¹⁴ Èfwyale ewé egile enyú anleré mabé Èsòwò ne enyú ekwò bɔ́ Farasi ejame nye dɔ́. Enyú délú bɔ́ dembwólé, néndé enyú denyéé akwi andée upwɔ́ né unó bwɔ́ enyú depyéé eké delú cho né mbe ushu Èsòwò, depyéé mmyemenene nyú éshyaá né mbe ushu bɔ́. Né meso gébé èfwyale ewé Èsòwò achyège nye enyú ejame nye dɔ́. ¹⁵ Èfwyale ewé egile enyú anleré mabé Èsòwò ne enyú ekwò bɔ́ Farasi ejame nye dɔ́. Enyú délú bɔ́ dembwólé, néndé dékène déjye yéndé mbaá nnó dépye yé muú ama ayi alá kwòlege Èsòwò, akwòlege ji. Ne muú akamege nnó akwòlege Èsòwò, depye ji ákwòre alá élé muú ayi agéne nye èfwyale dɔ́ né ntoné mewè apwɔ́ enyú ambɔ́. ¹⁶ Èfwyale ewé egile enyú ejame nye dɔ́. Enyú délú eké bɔ́ amè nónómé abi ájame ate meti. Enyú délerege bɔ́ nnó, ‘Mbɔ́gè

muú ányégèmeno akelégé echa upè Èsòwò nnó apye genó ne ála apye wó, ewémbò epó yéé genó. Yémbò mbɔ́gè muú akelégé unó bi ákwye ne gesege ṅka ebi úlú né mmu echa upè Èsòwò nnó apye genó, abó mampye genó eyigé ji anyémeno.’ ¹⁷ Enyú ukenkéne bɔ́ amè nónómé, enyú déferé nnó ndé genó gèjéá na dɔ́ gepwò? Genó eyi gélú mmu echa upè Èsòwò, waá echa upè Èsòwò ewé epyéé nnó genó eyi gélú mmu gébé ne ukpea né mbe ushu Èsòwò? ¹⁸ ‘Enyú dema delerege nnó muú anyégèmeno akelege geluó eyigé apyéé upè Èsòwò wye nnó apye genó ne ala apye geji wó, genó gefó gepyéé ji. Yémbò mbɔ́gè genó eyigé ji achyéé nnó ápye gepè né mfaá geluó ne ji akelé, abó mampye genó eyigé ji anyémeno nnó apye.’ ¹⁹ Enyú bɔ́ amè nónómé, enyú deféré nnó ndé genó gèjéá na gepwò? Echyè ewé elú mfaá geluó eyigé ápyéé upè wye waá, geluó eyigé ápye gepéé eyigémbò ne gélú ne ukpea né mbe ushu Èsòwò? ²⁰ Yémbò muú akelégé geluó eyigé apyéé upè Èsòwò wye, akelé fò lé geluó eyigémbò gejigeji wó. Akelé ntó yéndégenó eyi gélú né mfaá geluó eyigémbò. ²¹ Ne yéndémuú ayi akelégé echa upè Èsòwò akelé ntó chóncho ne Èsòwò muú ajwólége mmu ewu. ²² Muú ayi akelégé mfaánebuú akelé ntó geluó eyigé Èsòwò ajwólége wye chóncho ne Èsòwò muú ajwólége mfaá geji.

²³ Èfwyale ewé egile enyú anleré mabé Èsòwò ne enyú ekwò bɔ́ Farasi ejame nye dɔ́. Enyú délú bɔ́ dembwólé, Enyú dekarege menyéé ayi dékpane né makɔ́ nyú dékaré malú afya, déchyè Èsòwò melú ema, yé ne utòṅse ebí upyéé menyéé agɔ́ gebé. Yémbò delyage mampye ukpékpé unó bi mabé Èsòwò álerege nnó dépyege. Depó fò pópó ne ate aṅme, dégéné fò ebwɔ́ meshwè ne défyéé fò matɔ́ ne Èsòwò wó. Pyege ukpékpé unó bina. Yémbò délyage fò manchye echyè ewé enyú debò dechyège mè. ²⁴ Ndere demmye mambele ukekè

* **23:9** Elú wáwálé nnó: Jisàs ajógé fò lé ne ante abi ábyené ese, ajógé lé ne bɔ́ abi ákelege nnó ákuúgè ebwɔ́ mabò kpakpa, nnó ákwò ṅgò.

mabe debyaá ayi kpakpa, delu bɔ́ ame nónómé abi ájame abifɔ́ meti. Delu eké muú ayi áchérege manaá ami ji anyúu nnó ekagé ámé gejenchi, yémbɔ́ áméne mpɔ́ mashwɔ́ne.

25 “Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eṣṣwɔ́ ne enyú ekwɔ́ bɔ́ Farasi ejame nye dɔ́. Néndé gepɔ́ge nyú gélu eké muú ayi ashwɔ́nege meso amo ne uchweri menyé pópó, yémbɔ́ né mmu, abelege unó bi ji abɔ́ né mati mabomabo. Dépyé unó nnó bɔ́ áférégέ nnó enyú délu cho né mbe ushu Eṣṣwɔ́, yémbɔ́ matɔ́ nyú agbeé ne manwaá ne mmwólé unó unyεé. 26 Enyú ekwɔ́ Farasi délu bɔ́ ame nónómé, bɔ́ge mbe déshwɔ́né mmu amo ne uchweri menyé, depyεgέ mbɔ́ meso ntó akpeage nye.

27 “Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eṣṣwɔ́ ne enyú bɔ́ ekwɔ́ Farasi ejame nye dɔ́. Enyú délu bɔ́ dembwólé, néndé enyú délu eké manomé ayi áwaá mbɔ́mé né mfaá. Ɔ́gegέ áji, álu malómáló né dafye, yémbɔ́ né mmu ágbeé ne ugoó áwuú bɔ́ ne ufɔ́ufɔ́ umpwapwáne unó. 28 Wyεmbɔ́ ntó ne enyú depyε wéna né dafye nnó bɔ́ áférégέ nnó enyú delu cho né mbe ushu Eṣṣwɔ́, yémbɔ́ wáwálé alu nnó né mmu matɔ́ nyú enyú delu bɔ́ dembwólé, ne degbóo mampyégέ nchye.

29 “Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eṣṣwɔ́ ne enyú ekwɔ́ bɔ́ Farasi ejame nye dɔ́. Enyú bɔ́ dembwólé, dékwyεge manómé bɔ́ ekpávε Eṣṣwɔ́ ne ayi bɔ́ abi álu cho né mbe ushu Eṣṣwɔ́, 30 dejɔ́ge deké, ‘Eṣé débó débé nyá gébégέ ukwene ante sé mbɔ́ debó décho fɔ́ amu manwá bɔ́ ekpávε Eṣṣwɔ́ bimbɔ́ wó.’ 31 Ndere enyú dejɔ́gέ ne ukwene ante se mbɔ́, eléré nnó enyú délu upyáne bɔ́ abi áwané bɔ́ ekpávε Eṣṣwɔ́ bimbɔ́. 32 Chóge yé mbe, dénééré mampye gabo ayi nyá ukwene ante nyú álɔ́ ula mampye. 33 Enyú mmyɔ́, délu baá utɔ́, déféré nnó dékáge bó efwyale ewé ekpane nye enyú dékpe né ntoné mewε ewé elá nómégέ? 34 Ne gétú eyígέ na,

ntɔ́me nye enyú bɔ́ ekpávε Eṣṣwɔ́, bɔ́ dénga ne anleré mabé Eṣṣwɔ́. Déwane nye abifɔ́, ne déwɔ́mé nye abifɔ́ né gekwa, ágbó, détulege nye abifɔ́ ne utó né mmu macha mmyεmenεne nyú ne déma déchyεge nye abifɔ́ efwyale né malómáló. 35 Ndere enyú dépyεmbɔ́, gewu eyígέ ukwene ante nyú áwané nyá bɔ́ abi álu cho né mbe ushu Eṣṣwɔ́ fa né mme gékpéne nye enyú mmyε gelɔ́ ula ne manó Ebel muú alú cho né mbe ushu Eṣṣwɔ́ kpaá gekwɔ́né né ami Sakariya maá Barakia ayi enyú déwané nya né metɔ́ metɔ́ εcha upε né gelú eyígέ ápyéε upε Eṣṣwɔ́ wye. 36 Me ngarege enyú wáwálé nnó gewú eyígέ ukwene ante nyú áwané nyá bɔ́ abi álu cho né mbe ushu Eṣṣwɔ́ gélu enyú bɔ́ nnyé eniné na mmyε.”

Jisɔ́ asomége Jerosale (Luk 13:34, 35)

37 Jisɔ́ ajɔ́ge mbɔ́ aké, “E é, bɔ́ Jerosale! Bɔ́ Jerosale! Enyú dewane bɔ́ ekpávε Eṣṣwɔ́ ne detome abifɔ́ ne mataá, bɔ́ dentɔ́ abi Eṣṣwɔ́ atɔ́mé eta nyú! Mmua mé ndɔ́ndɔ́ ne ndɔ́ manyweré enyú nkwere nkane mekwɔ́ akwérege baá bíí, yémbɔ́ enyú dékélégέ fɔ́. 38 Gége yé nnó, melɔ́ nyú éla mé mábómé, éla mewa. 39 Néndé ngarege enyú nnó, elɔ́ fina eyjégέ mbe, enyú démáge gésé me kpaá te bíí ebi enyú dejɔ́ge nye nnó, ‘Mejé ébé ne muú ayi achwɔ́ né mabɔ́ Atá.’ ”

24

Jisɔ́ agaré ndere áchɔ́ nye εcha upε Eṣṣwɔ́ (Mak 13:1, 2; Luk 21:5, 6)

1 Jisɔ́ ajɔ́gέ mbɔ́, alyaá εcha upε Eṣṣwɔ́. Ndere ji ajyεé baá utɔ́ bíí áké áfíí ji nnó álere ji upú ebi átené né mmu dachi εcha upε Eṣṣwɔ́. 2 Yémbɔ́ Jisɔ́ ashúú εbwɔ́ meko aké, “Pɔ́ enyú dége mbɔ́ uchánchá upú bina uko? Ngarege enyú wáwálé nnó ámuú nye ubi uko kpá, té ne mataá ne mataá yéé ntaá némaá eni nélaá nye mfaá nte nópó.”

*Jisɔs agaré ndere ankwálé bíí ágéne
nyé efwyale*

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Ewyágé Jisɔs ajye jwóle né mfaá Mékwé Olif.*

Baá utóó bíí ebwó ebwó ájyé bane ji, ágií ji áké, “Garé esé, nde gébé eyige depó tiré na depyé nyé? Ne ndé ufóó unó upye nyé ne esé dékaá gébé eyigé wó achwó ne gébé eyigé mme ábyeé?” ⁴ Agígé mbó, Jisɔs ashúú ebwó meko aké, “Sége gébé nnó ekagé muú fá ábwólé enyú déno mewaá. ⁵ Nénde, gejamégé bɔ́ó áséle nyé mabó ma áchwó eta nyú. Adoó nyé ebwó ewómé ájóoge aké, ‘Me ne nlú Kras, Muú yi Eɔwɔ akweré ji elá gefwa.’ Apye nyé mbó ábwólé gejamégé bɔ́ó áno mewaá. ⁶ Ne déwuú nyé ntó abya be kwókwólé ne enyú, ne ebi ámmye tete. Yémbó gébége unó bina uké upyéé, débégé fó ne efó. Nénde unó bina ubó mampye ne epófó nnó mme yina achwó kwya wó. ⁷ Gébé eyigémbó ntó maló kpakpa ámmye nyé ne ate ne ate afwa ne bɔ́ó bwó ámmye nyé ne ate, emímí mesa ekwene nyé malumalu. Mme yina anyíge nyé ne eshye abwólé né gejamégé malu. ⁸ Ewéna ebé nyé eké lé ula uló ubalé bi mendée awúu gébége nebye neké nemmye ji.

⁹ “Gébé eyigémbó ápyéne nyé enyú áfyé né amu bɔ́ó abi áchyége enyú efwyale ne áwáne nyé enyú. Maló mme meko ápaá nyé enyú gétúgé délú ánkwalé ba. ¹⁰ Ewéna epyéé nyé gejamégé bɔ́ó ája mmye meso, áferé metóó ewé áfyéé ne Eɔwɔ, áchyége nyé ate mankwaá ne ápaá nyé ntó ate.

¹¹ “Ne gejamégé bɔ́ó ekpávé Eɔwɔ abi gebyó áchwóó nyé, ábwólé gejamégé bɔ́ó áno mewaá. ¹² Ne gétúgé nchye ayi bɔ́ó ápye ájame nyé dɔ́ó, gejeé eyigé bɔ́ó abɔ́ó gebe nyé sé dɔ́ó. ¹³ Yémbó yéndémuú ayi akogé metóó te kwyakwyaá áférege nyé ji né efwyale gabo.” ¹⁴ Abya melóméló yina, ayi Eɔwɔ ágbárege nyé gefwa ne bɔ́ó bíí, ankwále ba agarege me ji

mbaá bɔ́ó mme meko nnó maló mako né mme ákaá ji, gébé eyigémbó ne mme akwyage nyé.

Jisɔs agaré nkane áchwó nyé Jerosale
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ “Danel muú ekpávé Eɔwɔ abó ajóó nya atoó ne ‘geboboge genó eyi gechyége mekpo unó mbaá Eɔwɔ.’ Degene nyé ndere genó eyigémbó gepyéé né mmu echa ure Eɔwɔ.” (Yéndémuú ayi akuú maló nyé ayina akaá ula). ¹⁶ “Gébé eyigémbó, bɔ́ó abi álu né Judiya abó ájye ákwó mfaá makwe ábíí. ¹⁷ Yéé muú ayi alú mfaá gepú ekagé akyaá nnó ashulege mme, ajye bó genó né mmu gepú jíí. ¹⁸ Muú ayi alú ntó né mekóó áchwó yé gébé nnó akere mmu achwóó bɔ́ó nku gefwene wuú ne abó. ¹⁹ E é ebéé nyé mbó nnó ne andeé abi álu ne mane yé ne abi áchyége baá mámbé. ²⁰ Néége mmye mbaá Eɔwɔ nnó gébé gebo eyigémbó, gébége fó ne metóó nshwáne. Yé ebé lé bíí uwyaá. ²¹ Nénde gébé eyigémbó, gebéé nyé lé gébége gekpékpége efwyale ewé té Eɔwɔ akwyé mme yina bɔ́ó alá álu dangé ewú. Ne yé ewé emage be sé eké ewémbó epó. ²² Ne wáwálé alu nnó mbógé Eɔwɔ ala asó ndó efwyale eyimbó ela mboó wó, ebyénnó yéé muú ayi apome nyé apó. Yémbó gétúgé bɔ́ó abi Eɔwɔ ájyaá nnó ábé abií, asorege nyé ndó eyimbó ela mboó.

²³ “Ne mbógé muú agaré enyú nnó, ‘Gége Kras, Muú yi Eɔwɔ akweré ji elá gefwa alu fana,’ yéé agaré lé enyú nnó, ‘Alu né’, dékamégé fó ne ji. ²⁴ Nénde bɔ́ó gebyó abi áké álu Kras ne bɔ́ó gebyó abi ake alu bɔ́ó ekpávé Eɔwɔ ntó áchwóó nyé. Achwógé ápyéé nyé ukpékpé ufélékpá ebi upwó amu. Apyémbó nnó ábwólé bɔ́ó ako ne mbógé meti ebege yé ebélé bɔ́ó abi Eɔwɔ ájyaá nnó ábé abií, ábwólé ebwó áno mewaá. ²⁵ Kaáge yé nnó mbó mé mbe ngaré enyú unó bina, gemégé nnó upyége.

* **24:3** Elú wáwálé nnó: Mékwé ewéna ekamege mbó gétúgé ejamé unó ebi ákuú nnó Olifet dɔ́ó.

²⁶ “Yé muú achwóó agaré enyú nnó, ‘Gége ji alu mbó né mewaá’, déjyegé wye. Yé agaré lé nnó, ‘Gége abii mbó né mmu baá upú’, dékamégé fó nnó elú wáwálé. ²⁷ Néndé ndere dasama akéle mamma, ne nebuú négénege, álo ne egbé ebwonye akwóné ne ebwabe bóó ako ágéne, wyembó ntó ne Maá Nte Mekwaá achwóó nye.

²⁸ “Yéndé mbaá ayi genkwógé genó gebéé, eféé mbó ne denwonye etire denyéé unkwó unó dénwérege.”

Unó bi upye nye gemégé nnó Mad Nte Mekwaá akérege fa mme

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ “Efwyale ewéna echwógé, ténéténé ayi ebyéé, ημεέ ekwene nye gemuagemua. Mfaá ágénégé sé, ambe ntó ánómege nye, ne unó bi uwyaá uto né mfaánebuú unyíge nye. ³⁰ Gébé eyigémbó genó eyi gelére nnó Maá Nte Mekwaá achwóó, gegénege nye né mfaánebuú. Ne bóó maló mme meko áfyéé nye gepúgé negbo álíle. Ne ágéne nye nkane Maá Nte Mekwaá achwóó né mmu gekó ne uto bií, ne gekpékpégé énogé. ³¹ Ndere ji achwóó áfomege nye gekpékpé mbá, ne atóme nye makiénné jíí nnó ájyé anyweré bóó abi ji ájyaá né mme meko ábé abii mbaá ama.

³² “Pége gepóge genóoge fig degí genó wye. Gébége mata jíí álógé mántó bya uke enyú dekaá nnó nshwóné achwó shúle. ³³ Wyémbó ntó ne gébége enyú dégége unó bina uko uke upyéé, débó mankaá nnó gébé eyigémbó géla kwókwólé. ³⁴ Ngarege enyú wáwálé nnó njye eníné na négboó fó kpaá te unó bina ukó úpyéé. ³⁵ Mfaá ne mme ábyéé nye, yémbó mekomejóó wa alaá te kwyakwya.

Yé muú ayi akaáge gébé eyigémbó apó

(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Yé muú ayi ákaá bií ne gébé eyigé unó bina úpyéé nye apó. Makiénné Esowó ne mfaánebuú ákaáge fó, yé Maá Esowó jimboó ákaá wó. Ekosé wye Nte wuú ji mbií

ne ákaá. ³⁷ Ndere epyéé nyá né gébége Nowa, wyémbó ntó ne epyé nyé gébége Maá Nte Mekwaá aké akerege meso fa mme. ³⁸ Ne gébé eyigémbó, gemégé nnó genyagé nnyi geshwa nyá bóó, bóó abó ányé, ányuú, ápyéé maba ne átuú baá né maba. Anyé kpaá te bií bi Nowa ákpené mmu ékpe. ³⁹ Ndere apyembó, abó ákaá nya genó eyi gepye wó, kpaá te genyage nnyi geshwané ebwó ako. Wyémbó ntó ne epyé nye gébége Maá Nte Mekwaá akérege meso fá mme. ⁴⁰ Né gébé eyigémbó ntó, ande apea ábége ne mekóó aké apye utóó, Maá Nte Mekwaá akpane nye ama alyaá ama. ⁴¹ Andée apea ábége né mbaá ayi ákwóó unó, akpane nye ama alyaá ama.

⁴² “Gétú eyigé na, débó mambé peé dégilé néndé, dekaá fó bií bi Ata nyú akérege meso wó. ⁴³ Kaáge nnó mbógé mbóó gepú akaáge gébé eyigé menjó achwóó ne utuú manchwó gya gepú jíí, mbó abéé peé abame geji nnó ekáge menjó achwóó agyá akpé mmu. ⁴⁴ Enyú ntó kpómege mmye gétúgé Maá Nte Mekwaá akerege nyéé meso né gébé eyigé délá dékáge.

Baá defwe abó mampye matóó bwó chánchá

(Luk 12:41-48)

⁴⁵ “Bége ndere maá defwé ayi awyaá dennga, apye utóó bií chánchá. Nte wuú alyaáge ji ne baá defwé abifó nnó apélé ebwó, achyegé ebwó menyé chánchá né gébé gelógéló. ⁴⁶ Galógáló abéé nye ne maá defwé yimbó, gébége nte wuú akérége meso agéne nye nnó ji apye utóó bií chánchá. ⁴⁷ Ngarege enyú wáwálé nnó nte wuú abelege nye ji ndere muú kpaá né unó bi ji awyaá uko nnó apélé. ⁴⁸ Ne mbógé maá utóó yimbó abége ayi áwyaá gepó gebogebo, ajóge nye ne geme jíí aké, ‘Nte wa abelege nye dóó ne achwó.’ ⁴⁹ Aló mantúlégé ate anme abifó, anyéé anyú mmóó ne ate anyuú mmóó ne abifó ákwene. ⁵⁰ Mbógé apyége mbó, nte maá utóó yimbó achwó kwó nye ji nenmé né gébé eyigé ji alá kaá nnó achwó wó. ⁵¹ Abanége ji mbó,

achyege nye ji gekpékpé efwyale ewé ebóó epwóó amu, afye ji né melu ewé Eṣowó afyéé nye bóó dembwólé. Ne bóó alilé nye anyeé manéné ewú.

25

Nekanémejóó asó andée makpo afya

¹ Jisós afé mbe ajóge aké, “Gefwa eyigé Eṣowó ágbárege gelu eké asó andée makpo afya abi álweé mátuléká manjyéé bane menó neba.

* ² Né geluágé ebwó, abi ata awyaá defóó ne abi ata akénege. ³ Abi ata abi akénege álweé mátuléká, yémbó ama kpá sé maweeé ami fó nnó ámi malu mmu mátuléká mábyége áamá áfyé wó. ⁴ Ne abi awyaá defóó akpa maweeé nnó ami malu mmu mátuléká bwó mábyegé ebwó ama afye. ⁵ Ne elé menó neba yimbó alá achwóó wáwá wó, géjá gékpá ebwó ábelé.

⁶ “Ne metóó utuú eké ekwónenege ebwó awú nkane bóó ákálege aké, ‘Menó neba achwó chwóge débáne ji.’ ⁷ Baá ásoandée bimbó áwúge mbó ákwilé ati mátuléká bwó. ⁸ Ne abi akénege ajye kó maweeé mbaá abi áwyaá defóó aké, ‘Chyege esé ekéké maweeé defye né mátuléká sé áchwóó nóomé.’ ⁹ Abi áwyaá defóó áshuú ebwó meko aké, ‘Ngba maweeé amina makwánégé fó esé ne enyú, chóge mbaá bóó abi ákpoó né meló déna amí nyú.’ ¹⁰ Ne ndere ájye mana maweeé, menó neba yimbó achwó. Achwógé ase abi ata abi ákpomé mmye álú eféé ágilé ji, áfé ákpe né mmu gepú epaá neba ágbé menombi.

¹¹ “Ewyágé abifó ata abi ájye na maweeé áchwóó. Ala dafye ádoó menombi ákuú aké, ‘Ata Ata! néné esé menombi.’ ¹² Ne menó neba ashuú ebwó meko aké, ‘Me ngarége enyú wáwálé nnó nkágé fó enyú.’”

¹³ Jisós anérégé mantó nekanémejóó eniné na aké, “Sege yé gébé néndé dekaágé fó bií ne gébé eyigé me nkerege meso.

Nekanémejóó baá defwe makpo alé (Luk 19:11-27)

¹⁴ “Gefwa eyigé Eṣowó ágbárege ne bóó bií gelu eké nekanémejóó eniné na: Mende fó abó ajyéé neke, gébégé ji achwóó jyéé, akuú baá defwé bií ako, akaré ebwó nka nnó áke gese ne eji. ¹⁵ Achyéé ama uba nka uta, achye ayifó uba upea ne achye ntó ayifó geba géma. Akare ebwó nka eyina ndere yéndémuú akáge gbáre atane afe neke. ¹⁶ Ayi aselé uba nka uta, achó sé gébé wó, ajye ló gese manke. Abó ntó nsa uba nka uta. ¹⁷ Wyembó ntó ne ayi aselé uba upea apyéé. Ji ntó abó nsa uba nka upea. ¹⁸ Yémbó ayi aselé geba géma ajye cho mme anií nka nte wuú.

¹⁹ “Ebelégé nte bwó akeré meso né neke eniné ji abó ájyéé. Akuú ebwó ako nnó áchére áge ndere yéndémuú ápyeé ne ejií nka. ²⁰ Ne ayi achyéé ji uba nka uta achwó téné mbe ushu nte bwó, ajóó ne ji aké, ‘Ata ochyéé nyá me uba nka uta, nke gese ne eji, mbó nsa uba ebifó uta gé eji na.’ ²¹ Nte wuú ashuú ji meko aké, ‘Opye doó, olu maá defwé melóméló, muú akage nere metóó ne wó. Te ndere óleré nnó okage gbáre ekéké nka chánchá, mbelege nye wó né melu ewé ógbárege gejamégé nka. Chwó kpe mmu denyé epaá wa ne metóó megómegó!’

²² “Ne maá defwé ayi achyéé ji uba nka upea achwó ntó mbaá nte bwó. Ajóó ne ji aké, ‘Ata ochye nyá ntó me uba nka upea, nke gese ne eji. Mbó nsa uba ebifó upeá gé eji na.’ ²³ Nte bwó ashuú ji meko aké, ‘Opye doó olu maá defwe melóméló, muú akage neré metóó ne wó. Te mbaá óleré nnó okage gbáre ekéké nka chánchá, mbelege nye wó né melu ewé ógbárege gejamégé nka. Chwó kpe mmu denyé epaá wa ne metóó megómegó!’

²⁴ “Ne kwyakwya ayi achyéé ji gébagé nka géma achwó ntó eta nte bwó. Ajóó ne ji aké, ‘Ata menkaá nnó depó tyeé demmye amba. Olu

* **25:1** Elú wáwálé nnó: Né gepóge bóó Jus muú abagé neba bóó ájyéé lyaá ji né gepú jíí ne utuu.

éké muú ayi agóme menyéé né mekóó ayi nlá kágé meso yi ápéne. ²⁵ Getú eyigémbó, mbó éfó nnó ñka jyé enógé óchyege nye me éfwyale. Njyé cho mme nnií ejí wyé nnó ékagé enó. Gé ñka jyé na sé.’

²⁶ “Ne nte bwó ashuú ji meko aké, ‘Wó òlu maá defwé mebomebo, ne mémbwá, ójóógé óke me nlu éké muú ayi agóme menyéé né mekóó ayi nlá kágé meso ayi ápéne ne nkyéé mbwé né mbaá ayi nlá ntyaá depomé wó. ²⁷ Gétú eyigémbó, mbó óbó ófyé ñka ya né gepúgέ ñka nnó nkeregé meso nse eji ne nsa mfaá.’ ²⁸ Ajóógé mbó, agaré baá defwé abifó aké, ‘Te mbaá ji aléré nnó akaáge gbáre fó ñka eyimbo, sége eji déchyéé muú ayi awyaá uba ufya. ²⁹ Kaáge nnó muú ayi abóge nsá né genó, ji ne ámáge gbéé ji ébwó nnó ji abó gejamégé unó. Yémbó muú ntó ayi álá abóó nsá né genó eyigé me nchyéé ji wó, yé ékéké genó ewé ji awya, áselé nyé geji eta wuú, nnó álá amu mawa. ³⁰ Ne áfomé ji ntó né epinyá gemua né dafye, mbaá ayi ji awuú nye ubalé, alíle anyéé máñéné.’

Gefóó eyigé Ésowó apane nye mpa bóó né bii bi kwyakwya

³¹ “Gébégé Maá Nte Mekwaá achwógé ne enógé, chóncho ne makiénné jíí ako, ajwálege nye né mfaá geluógé gefwa jíí eyi gewyaá enógé, ³² ne bóó átanegé nye né malo mme mako anyweré né mbe ushuú wuú. Éféé mbó, akarege nye ébwó matoó apea nkane membamé magóñme aferege magóñme ayi álú choncho ne menmené ñme. ³³ Abelege nye ntoó nema né egbé ébwónye wuú, nema né egbé ébwónye wuú. ³⁴ Ne mfwa ajóoge nye ne bóó abi alú né egbe ébwónye wuú aké, ‘Chwóge enyú bóó abi Nte wa ajéle enyú. Denyé gefwa eyigé ji akwyéé mé abelé eta nyú téé gébégé mme alóó. ³⁵ Néndé mesa abó ámmye me, déchyéé me menyéé, mmwólé manaá epye me, déchyéé me manaá nyú, dége me ndere menkéé, dése me. ³⁶ Mpó ne mandeé mamfyé, déchyéé me mandeé, mbó mmeé

dépele me, nkpe denó dekene degene me.’

³⁷ “Éféé mbó ne bóó abi alú cho né mbe ushu Ésowó ashúge nye ji meko áké, ‘Ata ndé gébé esé degene mesa ammye wó, dechyéé wó menyéé, mmwólé manaá epyéé wó déchyéé wó manaá ónyuú, ³⁸ ne ndé gébé ntó dégené wó ndere menkéé, dénené wó, álú gejógené dechyéé wó mandeé ófyéé? ³⁹ Ndé mbaá dégené wó óméé, dépelé wó, ókpené denó esé dékené dégené wó?’ ⁴⁰ Ne mfwa ashúge nye ébwó meko aké, ‘Me ngarege enyú wáwálé nnó te mbaá enyú depye unó bina ne añme ba, yé ebélé mbaá muú ama ayi álá añea geme wó né geluage añme ba ébyénnó depye mbó lé ne me!’

⁴¹ “Ne abwólége nye mmye ajóó ne abi alú ji né egbé ébwónye aké, ‘Kwi-lege me ushu, enyú abi mfaánebuú ashule enyú mmye, débó manjye né ntoné mewé ewé elá nómége, ewé me nkweé mé mbelé mbaá danchómeló ne makiénné jíí. ⁴² Néndé mbó nlu mesa déchyéé me menyéé wó, mmwólé manaá epyéé me, déchyéé me manaá nnó nyú wó, ⁴³ dégé me ndere menkéé, déne me wó, nlu gejógené dechyéé me mandeé nnó mfyé wó, mmeé dechwó gé me wó, nkpe denó dekéé dégené me wó.’

⁴⁴ “Éféé mbó ne ébwó áshuge nye ji meko áké, ‘Ata ndé gébé esé dégené mesa ammyéé wó, mmwólé manaá epyéé wó, esé délá póó wó wó? Ne ndé gebe ntó degene wó nkane menkéé, óméé, ne ókpené denó esé délá depóó wó wó?’ ⁴⁵ Ne ashuge nye ébwó meko aké, ‘Me ngarége enyú wáwálé nnó, te mbaá enyú délá póó yéé muú ama ayi álá añea geme né geluágé añme ba bina wó, ébyénnó depóó fó me wó.’ ⁴⁶ Gétú eyigéna, bóó bimbo ákrene nye né éfwyale ewé elá ébyéé yémbó abi alu cho né mbe ushu Ésowó anyé nye genwá eyi gélagé byé.”

Ajǎ́ geju manwá Jisǎ́s
(*Mak 14:1, 2; Luk 22:1, 2; Jǎ́n 11:45-53*)

¹ Jisǎ́s anérégέ manlere unó bina uko, ajǎ́ ne baá utǎ́ bií ² aké, “Enyú dékaá me nnó epaá koó upú elú ndǎ́ fi eléé, né bií bimbǎ́, achyegé nye me Maá Nte Mekwaá mankwaá nnó áwǎ́ me né gekwa.” ³ Wye né gébé eyigémbǎ́ anǎ́ baá ámpyeé upε Esǎ́wǎ́ chóncho ne ákpakpa melǎ́ ágbare ujwǎ́le né gepúgέ Kaifas ayi alu etukpe ámpyeé upε Esǎ́wǎ́, ⁴ ajǎ́ geju ndere ebwǎ́ apyeé ne apyε Jisǎ́s né defya awá. ⁵ Yémbǎ́ áferé aké, “Dépyegé fǎ́ ji gébégέ epaá ewéna, ékágé bǎ́ áñme ummye né melǎ́.”

Awaá Jisǎ́s maweé né melǎ́ Bétáni
(*Mak 14:3-9; Jǎ́n 12:1-8*)

⁶ Né gébé eyigémbǎ́, Jisǎ́s alu né melǎ́ Bétani né mmu gepúge Simun ayi abǎ́ ameé uba, akuú ji nnó ebwǎ́ ájye anyé menyeé. ⁷ Ndere ebwǎ́ anyé menyeé, mendée fǎ́ akpe ne maweé gebé ami majamé ñka dǎ́. Maweé amibǎ́ malu né mmu ekpómé ewé akwyyeé ne genó eyigé akuú nnó alabasta. Akpé́gέ mbǎ́ amo Jisǎ́s maweé ami mbǎ́ né mekpó. *

⁸ Ne baá utǎ́ Jisǎ́s ágégé mbǎ́, matǎ́ ásǎ́ ebwǎ́ mmu te ágígé ate aké, “Ulannó ji áchǎ́ maweé amina? ⁹ Mbǎ́ ákpoó mami áse gejamégé ñka, áchyeé mbaá ubyá bǎ́.” ¹⁰ Jisǎ́s akaá mé genó eyigé ebwǎ́ áferege né mmu matǎ́ bwǎ́, ashuú ebwǎ́ meko aké, “Ulannó enyú déchyége mendée yina efwyale? Ji apyémbǎ́ lé genchánchágé genó eta wa. ¹¹ Ubyá bǎ́ úlú ne enyú yéndégébé yémbǎ́ gébé eyigé me mbée ne enyú géjá sé wó. ¹² Mendée yina amo me maweé mina mmye nnó gébégέ ngboge ánií me niíge. ¹³ Ne me ngarége enyú wáwálé nnó yéndé mbaá ayi bǎ́ ágárege nye Abya melómélǎ́ yina né mme meko, ágárege nye ntó genó eyigé mendée

yina apyε. Nkane ágárege, mbǎ́ntó ne áteé nye ji yéndégébé.”

Judas akame mankpó Jisǎ́s
(*Mak 14:10, 11; Luk 22:3-6*)

¹⁴ Ewyágé, maá utǎ́ Jisǎ́s ama né geluágé abi áfyaneápeá ayi akuú ji nnó Judas Iscarot ajye báne anǎ́ baá ámpyeé upε Esǎ́wǎ́, ¹⁵ ajǎ́ ne ebwǎ́ aké, “Mbǎ́gέ me mfyegé Jisǎ́s né amu nyú déchyége me ndé?” Ajǎ́gέ mbǎ́, ápa uba ñgba bǎ́ sere esaá meso efya áchyε ji. ¹⁶ Efeé ne Judas álǎ́ mankélégé meti ewé ji apyeé ne Jisǎ́s akpe ebwǎ́ né ámu.

Jisǎ́s anyeé epaá koó upú ne baá utǎ́ bií
(*Mak 14:12-21; Luk 22:7-13, 21-23; Jǎ́n 13:21-30*)

¹⁷ Né bií mbe, ebi epaá bred yi alá muálé elǎ́, baá utǎ́ Jisǎ́s ájye gií ji aké, “Ndé mbaá ayi ókélege nnó esé déjye détyeé menyeé epaá koó upú wyyeé?” ¹⁸ Agigé mbǎ́ Jisǎ́s ashuú ebwǎ́ aké, “Chóge né melǎ́ kpaá, déjyegé dégέne nye mende fǎ́, gárege ji nnó, ‘Ménleré aké, gébé ya gékwané; ne me nkélege manyé menyeé epaá koó upú ne baá utǎ́ ba né gepú jyé.’ ” † ¹⁹ Ne baá utǎ́ Jisǎ́s apyε wye ndere ji agaré ebwǎ́, átyé menyeé epaá koó upú.

²⁰ Nkwale ákwónégé Jisǎ́s ne baá utǎ́ bií áfyaneápeá, ájwǎ́lé ka manyé menyeé. ²¹ Ne ndere ányeé, Jisǎ́s ajǎ́ ne ebwǎ́ aké, “Me ngarege enyú wáwálé nnó, muú nyú ama achyεge nye me mankwaá.” ²² Mechó ewé epyε ebwǎ́ ábǎ́ efwyale né matǎ́ ne alo mangií ji ama, ama aké, “Ata nnó élé me?” ²³ Agigé mbǎ́ Jisǎ́s ashuú ebwǎ́ meko aké, “Elé muú ayi ebwǎ́ wuú ne ewa etuúge né mmu akpánkpa ne akpoó nye me. ²⁴ Ne Maá Nte Mekwaá agbóo nye wye ndere ñwe Esǎ́wǎ́ abǎ́ ajǎ́ mé te gachií, utonkwa ube ne muú ayi akpoó nye Maá Nte Mekwaá. E é! Mbǎ́gέ nnó ábé dambyé muú yimbǎ́, mbǎ́ elǎ́ kpaá epwǎ́.” ²⁵ Jisǎ́s ajǎ́gέ mbǎ́ Judas ayi alú mankpó ji achwǎ́ gií ji

* **26:7** Elú wáwálé nnó: Ntaá né alabasta nétánege nya né melǎ́ Ijip, mendée yimbǎ́ achwǎ́ né maweé gebé mimbǎ́, abǎ́ mamí, agbé né mekpó. † **26:18** Elú wáwálé nnó: Gébé eyigé Jisǎ́s aké gekwané, ele gébé eyigé ábǎ́ manwǎ́ ji né mfaá gekwa.

ntó áké, “Ménleré nnó élé me?” Jisṣas ashúú ji meko aké, “Mbṓ ne wṓ ṓjṓ.”

Menyéé Ata Jisṣas

(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Kṓr 11:23-25)

²⁶ Ne ndere ebwṓ álu nyéé menyéé yimbṓ, Jisṣas abó ntó bréd, anemmye, achyéé matame mbaá Ḕṣṓwṓ. Agyá ntó bréd yimbṓ uba uba, akaré mbaá baá utṓó bií ajṓó aké, “Gége menyammye wa na. Sége dényé.”

²⁷ Ne abó ntó amo ne mmṓó mmu, anemmye achyéé matamé mbaá Ḕṣṓwṓ, achyéé ebwṓ aké, “Sége dényú enyú ako. ²⁸ Gége manóó ma na, amí malu menomenyéé ewé Ḕṣṓwṓ anyéé nye ne bṓó bií. Magbélege nyé né mme mampye nnó Ḕṣṓwṓ ájĩnte gabo ayi gejamégé bṓó ápyéé.” ²⁹ Ama ajṓó ne ebwṓ aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó ndere nnyú mbṓ mmṓó mína kwyakwya, mmagé nyú sé amícha kpaá te nnyú nye ami make ne enyú né gefwa eyigé Nte wa agbárege.” ³⁰ Ne ebwṓ ánerégé, ákwá ekwṓ áféé Ḕṣṓwṓ átané ákwṓ mfaá Mekwe Olif.

Jisṣas agaré ndere Pita áshyáa nye ji

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jṓn 13:36-38)

³¹ Ḕwyágé Jisṣas ajṓó ne ebwṓ aké, “Enyú ako deboó nye delyaá me ne utuú bina mbṓ ne ásáme né mmu ḥwe Ḕṣṓwṓ nnó Ḕṣṓwṓ aké, ‘Nwane nye membame mágṓḥme ne ekwṓ mágṓḥme eláa nye tyátyá.’ ³² Ne nkwlégé né negbo, mbṓ nye mbe ne enyú né gebagé mewaá Galilí.”

³³ Ajṓógé mbṓ Pita ashúú ji meko aké, “Yé ebélé nnó bṓó ako ábó alyaá wṓ, me nlyágé fṓ wṓ.” ³⁴ Ne Jisṣas ntó ashúú ji meko aké, “Pita, gó ngaré wṓ wáwálé nnó utuú bina gemégé nnó menṓ mekwṓ akú, wṓ ṓshyáa nye ndṓ eléé nnó wṓ ṓkágé me.” ³⁵ Ndere Jisṣas ajṓó mbṓ, Pita anyémenó aké, “Yé ebé lé negbo, ngbṓó ne wṓ, nshyáá fṓ wṓ.” Wyémbṓ ntó ne baá utṓó abifṓ anyémeno mampye.

Jisṣas anemmye né Getsēmane

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Anérégé eféé Jisṣas asé ebwṓ áféé né melu ewé ákuú nnó Getsēmane wyeé né mékwé ewémbṓ. Akwónégé éwu, agaré ebwṓ aké, “Jwṓlege fa, mente mmye mbe gachyé manénemmye.”

³⁷ Ndere ji atené mmye mbe manémmye asé Pita ne baá Sebēdee apeá (Jēmsi ebwṓ ne Jṓn) ndere ebwṓ ájye meshwe ne masómé makwṓ Jisṣas metṓó. ³⁸ Ne ajṓó ne ebwṓ aké, “Masómé amí malú me metṓó maténe me meti negbo. Yémbṓ jwṓlege fa, debe peé ne me.” ³⁹ Atégé yéé mmye mbe gachyéé ató mano mme, amo ushuú mme anemmye aké, “Nte wa mbṓgé elú kṓkṓge féré amó efwyale yina átané me mmye, yémbṓ pye genó eyigé wṓ ṓkelege épṓ fṓ eyigé me nkélege.”

⁴⁰ Ne ákerégé meso né mbaá ayi baá utṓó bií abi aléé álu, abané ebwṓ ndere ábélege géjyá. Ajṓó ne Pita aké, “Nnó enyú dékágé bífṓ peé ne me, yéé lé né nchwaneke ama? ⁴¹ Bége peé, dénénemmye mbaá Ḕṣṓwṓ nnó ékágé enyú dékpé né mmua-meno. Matṓó nyú ákélege nnó enyú dénénemmye yémbṓ menyammye nyú áwyá gepwá.”

⁴² Ajṓógé mbṓ ama akéré meso manemmye aké, “Nte wa, mbṓgé ṓkélégé fṓ manke ḥkṓ efwyale ayina akoó me, gó me nyú ji ndere wṓ ṓkele.” ⁴³ Ne amá akérégé ndṓ eyi egbeé epeá né mbaá baá utṓó bií álu, abané wye ndere ebwṓ ábélege géjyá néndé géjyá gejá ebwṓ ame dṓó.

⁴⁴ Ne Jisṣas amágé lyaágé ebwṓ, ajye nemmye ndṓ eyi egbeé eléé annyuaré wye mmyemenene eyimbṓ. ⁴⁵ Ne ama kérégé mbaá baá utṓó bií ajṓó ne ebwṓ aké, “Délú bélege géjyá, degbeége mmye? Gége gébé gekwané eyigé áchyege nye Maá Nte Mekwáa mankwaá ne áfyé ji né amu bṓó ubeé.

⁴⁶ Kwilege mme déjyé, gége muú ayi achyege nye me mankwa mbṓ alé chwṓ.”

Apye Jisṣas

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jṓn 18:3-12)

⁴⁷ Wye ndere Jisṣ alú jṓḡge mbṓ, maá utṓ wuú ama ayi akámege Judas né geluágé abi áfyaneápeá achwṓ ne njuné bṓṓ. Bṓṓ bimbo ágbaré bṓ aparanja ne mámbó unṓṓ. Bṓṓ bi átómé ebwṓ élé anṓṓ baá ámpyεé upe Eṣṓwṓ ne ákpakpa melṓ. ⁴⁸ Eké epyembṓ, Judas abó mé mbe agaré ebwṓ aké, “Muú ayi me ntyaáge gége ji mbṓ pyége.” ⁴⁹ Akwónégé, yé gébé achṓ sé wṓ, akoó cho afé mbaá Jisṣ aké, “Ménleré ntamé,” akpá ji atyaá. ⁵⁰ Atyágé ji mbṓ, Jisṣ ajṓṓ ne ji aké, “Mejeé wa, chṓ mbe ne utṓṓ byéé.” Ajṓṓgé mbṓ bṓṓ bimbo áchwṓ ápyε ji agbaré ji ne amu matomato. ⁵¹ Agbárégé Jisṣ mbṓ, muú ama né geluágé abi álú ne Jisṣ, ajuú aparanja asṓ etu memfwé etukpe ámpyεé upe Eṣṓwṓ. ⁵² Ne Jisṣ ajṓṓ ne ji aké, “Shwṓré aparanja wye né mmu mekṓ, néndé bṓṓ ako abi ámmye umye ne aparanja, agboó negbone aparanja. ⁵³ Ɔferé nnó nnege mmye mbaá Nte wa nnó apoó me, atómé fṓ gejamégé makiénné ji nnó áchwṓ apoó me? ⁵⁴ Yémbṓ, me mpyεgé mbṓ, epyε mbṓ nnó ne unṓ bi ḡwe Eṣṓwṓ ajṓṓ upyε wáwálé?” ⁵⁵ Wye né gébé eyigémbṓ, Jisṣ ajṓṓ ne gejamége bṓṓ bimbo aké, “Enyú dechwṓ na ne bṓ aparanja ne mámbó unṓṓ mampyε me nnó me nlu menjó? Me nlú fa ne enyú yéndé bií, nlerégé mekomejṓṓ Eṣṓwṓ né echa upe, nnó débṓ degéé me mampyε wṓ? ⁵⁶ Yémbṓ, depṓ etiré depyε mbṓ na, nnó unṓ bi bṓṓ ekpávṓ Eṣṓwṓ ásamé ubé wáwálé.” Eféé ne baá utṓṓ bií ako áboó ályaá ji.

Jisṣ akpe unṓṓ mpa

(Mak 14:53-65; Luk 22:63-71; Jṓn 18:13, 14, 19-24)

⁵⁷ Ne baá utṓṓ bií alyágé ji mbṓ, bṓṓ abi ápyεne ji, ase ji áfé né gepúgé Kaifas ayi alu etúkpe amppe upe Eṣṓwṓ. Eféé mbṓ nto ne anleré mabé Eṣṓwṓ chóncho ne ákpakpa melṓ anyweré. ⁵⁸ Ne ndere ájye, Pita akwṓlege ebwṓ meso gachyéé, gachyéé kpaá te akpené né mmu dachi etukpe amppe upe Eṣṓwṓ. Akpégé, ajye jwṓle ne ámbamé dachi etukpe mangé

genó eyigé apyε mbaá Jisṣ. ⁵⁹ Anṓṓ baá amppe upe Eṣṓwṓ ne bṓṓ ako abi ájwṓlé mmu echa eso, ákelé amma mpa gebyṓ mamma Jisṣ mmye nnó áwá ji. Yémbṓ ágé yéé ema wṓ. ⁶⁰ Ne gejamégé bṓ ntésé gebyṓ átané áma Jisṣ depṓ mmye, yémbṓ yéé mémá ema ewé eléré nnó Jisṣ akwé mpa epṓ. Ewyágé, bṓ ntésé gebyṓ apeá achwṓ, ⁶¹ ne ájṓṓ aké, “Maá mende yina ji aké, me nkagé mú echa upe Eṣṓwṓ ne gemégé nnó ndṓ eléé ekwóné mmagé nténe ewú.” ⁶² Eféé mbṓ ne etúkpe amppe upe Eṣṓwṓ akwilé ajṓṓ ne Jisṣ aké, “Wṓ ntó ṓpṓ ne meko manshuú né depṓ etire bṓṓ ajṓṓge mbṓ nnó ṓpyε?” ⁶³ Yémbṓ, yéé meko Jisṣ ashúú ji wṓ, etukpe ema ḡmére ejṓṓ eké, “Me ngígé wṓ né mabṓ Ata Eṣṓwṓ, muú alú mebe yéndégébé, mbṓgé wṓ ne ólú Maá Eṣṓwṓ, Muú yi Eṣṓwṓ akweré ji elá gefwa gáré.” ⁶⁴ Agígé mbṓ, Jisṣ akamé aké, “Mbṓ ne wṓ ṓjṓṓ. Yémbṓ mengaregé enyú wáwálé nnó: meso gébé degéne nye ndere Maá Nte Mekwaá ajwṓlé né egbé ebwṓnyε Eṣṓwṓ ayi apwṓṓ amu ne dégene nye ntó ndere achwṓṓ né mmu gekógé mfaánebuú!” ⁶⁵ Jisṣ ajṓṓgé mbṓ, etúkpe amppe upe Eṣṓwṓ agyá mandeé jii né mmye manleré nnó metṓṓ esṓ ji dṓṓ, akálé aké, “Amége mmye ne Eṣṓwṓ! Ndé gécha démage kéle bṓ ntésé? Enyú ambṓṓ dewú mé ndere ji ámége mmye ne Eṣṓwṓ! ⁶⁶ Déferé nnó ápyεé nnó ne ji?” Agígé mbṓ, bṓṓ ako áwya aké, “Akwe mpa ne abó mangbṓ.” ⁶⁷ Eféé ne álṓṓ mankpṓ Jisṣ matyε ushu ádoó ji ukpékpé ne bṓṓ abifṓ ádoó ji maka, ⁶⁸ ájwyagé ji aké, “Wṓ ṓlu Kras, Muú yi Eṣṓwṓ akweré ji elá gefwa. Garé esé, Waá adoó wṓ?”

Pita ashya nnó akaágé fṓ Jisṣ

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jṓn 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ndere epyembṓ, Pita alú wye ka né dachi etúkpe amppe upe Eṣṓwṓ, aké apelé maá mesṓ mendée fṓ alú maá defwé etúkpe amppeé upe Eṣṓwṓ, achwṓ jṓṓ ne ji aké, “Wṓ ntó ṓbṓ ṓlú

ne Jis̄s muú Galilíi.” ⁷⁰ Ajóógé mbo, Pita ashya né mbe ushu ebwó ako aké, “Chaa-ó nkaa yé geno eyigé ójoge mbo wó.” ⁷¹ Ashyágémbó akwilé afé né menombi gébámé. Eféé maá meso mendée ayi fó agégé ji ajóó ne bóó abi áténé eféé aké, “Mende yina abó alú ne Jis̄s muú Nasaret.” ⁷² Yémbó Pita ama shya wye shya afyé amu mewé aké, “Wáwálé nkaágé fó mende yimbó.” ⁷³ Eké ewyage bóó bi áténé eféé áchwó jóó ne ji aké, “Wáwálé gebíi gepó mmu, wó ntó olú muú bwó ama néndé nénóme mejóó neé néleré mbaá ayi wó atané.” ⁷⁴ Ndere ájóó mbo Pita aké. Me nkaa kpé mende yimbó te mfaánebuú. Wye ndere ji akélege mbo, aké awúu menó mekwó akú kókogólókóó. ⁷⁵ Ne ténéténé yimbó Pita ate mekomejóó ayi Jis̄s abó ájóó ne ji nnó, “Gemégé nnó menó mekwó akú, óshya nyé ndó eléé nnó ókaágé fó me.” Ne atané dafye anyó meko ngbó ali segé segé.

27

Afé né Jis̄s mbaá Palet

(Mak 15:1; Luk 23:1, 2; Jón 18:28-32)

¹ Bií ujjágé ne dondo, anóó baá ampye upe Esowó ne ákpakpa meló áchomé, áso mala ndere ápye ne áwá Jis̄s. ² Ne ánerégé mansó mala, áwé Jis̄s amu áse ji áfé mbaá Palet gomena bóó Rom.

Negboné Judas

(Anj 1:18, 19)

³ Judas muú akpoó Jis̄s ágégé nnó ásó mpa nnó áwáne Jis̄s, byó ukaré ji mmu, aferé nnó ji apye gabo, akpá uba ngba sére esaá meso efya eyi ji abó akpoó Jis̄s ajye shuú etukpe ampye upe Esowó ne ákpákpá meló. ⁴ Ajóó ne ebwó aké, “Mpye gabo manchyaá manoó nte mekwaá ayi álá apyéé gabo wó.”

Bóó bimbó áshuú ji meko aké, “Ewémbó eta esé ndere ndé? Gabo ayi mbo akpa wó.”

⁵ Ajóógé mbo, Judas atyá nka eyimbó eféé né metóó gepú echa upe Esowó atané ajye shíi gemé jíi.

⁶ Ne anóó baá ampye upe Esowó ápwé nka eyimbó. Ajóó áké nka eyina elé nka manoó, ne ébé sé ekamé fó nnó décho nka eyina melu ema ne eyi elu ne mmu mekwa nka echa upe Esowó wó. ⁷ Afyé gé makpo bwó mbaá ama, áke ábóó nka eyina ána melu mme mbaá menkwyé unje meséé anigé anke bóó wye. ⁸ Elo né gébé eyigémbó kpaá te fina álú ákuú melu mme ewémbó nnó mewaá manoó.

⁹ Epyémbó nnó mekomejóó ayi Jerimaya muú ekpávé Esowó abó ajóó abe wáwálé. Ji ajóó nya aké áse uba ngba bó sére esaá meso efya eyi elú gese eyi bóó Isreli ákamé mana ji, ¹⁰ ápye wye ndere Esowó agaré me ana melu mme mbaá menkwyéé ujemeséé.

Palet agii Jis̄s bó nkwe

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jón 18:33-38)

¹¹ Ndere Jis̄s aténé né mbe ushu Palet gomena bóó Rom, Palet agii ji aké, “Wó ne olú mfwa bóó Jus?”

Ne Jis̄s ashuú ji meko aké, “Elu nkane ójóó.” ¹² Yémbó gebyó eyigé anóó baá ampye upe Esowó ne ákpakpa meló ámalé ji mmye, yéé meko Jis̄s ashuú ji wó. Ajwólé wye ji nyámé. ¹³ Ne Palet agii yé ji aké, “Nnó wó ówuú mbo fó depó etiré bóó bi áké wó ópye?”

¹⁴ Yémbó Jis̄s ajwólé wye ji nyámé. Ewéna epye mfwa bóó Rom akwe tametame.

Palet asó mpa nnó áwá Jis̄s

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jón 18:39—19:16)

¹⁵ Ne gepó gé gómená bóó Rom, gélu nnó yéndé nme, gébé gé epaá koó upú, áferégé muú denó ama né gepú gé denó, ndere bóó akélege. ¹⁶ Ne wye né gébé gé epaá koó upú ewémbó, mende fó ayi bóó akaá ji dóó gétú gé depó etiré ji apyéé abó akpe denó. Akamege Barabas. ¹⁷ Ne ndere meló meko echomé né dachi Palet, Palet agii ebwó

aké, “Enyú dekélege me mferé ndé muú né deno; Barabas waá Jisós muú ayi ákuú ji ntó nnó Kras?”¹⁸ Palet agií mbò néndé akaá chánéné nnó élé wye né nchye detú ne ákpakpa bòó Jus ápyené Jisós áchwó ne ji eta wuú.¹⁹ Ne ndere Palet ajwólé né mmu echa eso apane mpa yina, mendée wuú ató áchwó gáre ji aké, “Féré amu né mpa mende yimbò, néndé apye gabo fó wó. Genó eyigé Esòwò alere me né géjya gétú jíí fina gechye me efwyale dóó.”

²⁰ Yémbò anò baá ampye upe Esòwò ne ákpakpa melò áfyé eshye nnó ájóó nnó Palet aféré Barabas né deno, alyaá Jisós nnó áwá. ²¹ Ne Palet ama agií ebwó aké, “Ebwó bina apeá, ndé muú ayi enyú dekélege nnó mferé ji né deno?”

Ashuú ji meko aké, “Esé dekélege nnó wò òféré Barabas.”

²² Palet ama anmere agií ebwó aké, “Enyú dekélege me mpye yéé nnó ne Jisós ayi ákuú ji ntó nnó Kras?” Ama áshuú ji meko aké, “Gó áwó ji né gekwa.”

²³ Ajóógé mbò, Palet ama gií ebwó aké, “Ulannó enyú dekélege nnó áwá ji? Ndé gabo ayi ji ápyeé?”

Yémbò, ebwó áwya wyale ne eshye aké, “Gó áwó ji né gekwa!”

²⁴ Ne Palet agéégé nnó ji atulege mmye detú efwyale ekagé tane mbógé ji alá akamé nnó áwá Jisós wó, Ató ájye chwé manaá, áchwóó chyéé ji ashwóné amu né mbé ushu bòó bimbò aké, “Amu ya apó né negboné mende yina, gé efwyale nyú mbò”.

²⁵ Ajóógé mbò, bòó bimbò ákamé aké, “Gó gewu eyigémbò gewilé esé mmye chóncho ne baá esé.”

²⁶ Palet aféréégé Barabas né deno. Atulé Jisós ne geto ne álé lyaá nnó bòó bee Rom ája ji ájyé áwó ji né gekwa.

*Bòó bee ájwyagé Jisós
(Mak 15:16-20; Jón 19:2, 3)*

²⁷ Palet alyágé Jisós nnó áwó ji né gekwa, bòó bee bíí áse Jisós áfé ne ji né echa gomena, ákuú bòó bee ako áchwó nó ji mme, ²⁸ áferé ji mandeé mmye, áfyé ji ewulé megéle éwé elú eké nkúu afwa. ²⁹ Ató elá meshií áfaá

Jisós né mekpo ne áfyé ji ntó meto né ebwó eké meto gefwa. Ápyégé mbò, átóme manó né mbé ushu wuú ne ájwaáge ji aké, “Wò Mfwa bòó Jus neki nébé ne wò.”³⁰ Ndere ájwyáge ji mbò, ákpóó ji matyé mmye, ne áfóó meto ewémbò né ebwó wuú ádo ji né mekpo. ³¹ Anéréégé mánjwya ji, áferé nkúu megéle yimbò ákeré áfyé ji mandeé jíí né menyammye wuú. Ája ji ájye wó né gekwa.

Áwó Jisós né gekwa

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jón 19:17-27)

³² Ndere ájyéé, átuú ne mende fò né meti ayi ákuú ji nnó Simun muú melò Seren, ápye ji ne utó nnó akpá gekwagé Jisós. ³³ Akwónégé né melú éwé ákuú nnó Golgota, mabò ami matene nnó “Melú Unkónkó Makpo” ³⁴ áchyéé Jisós mmòó amí áchwaré ne genó eyi génywónége nnó anyú ne afwórége mami, ashya manyú.

³⁵ Ebwó áwógé ji, áhme gefógé megyaá fò nnó ákáré mandeé jíí. ³⁶ Anéréégé ájye jwóle mme ábáme Jisós eféé. ³⁷ Ndere ebó epyéé mbò ása genó eyigé aké Jisós apye né gebagé genó awò né mekpo gekwa eyigé áwómé Jisós wyeé. Ásá wye aké, “Gé Jisós Mfwa bòó Jus na.” ³⁸ Wye né bíí ebií mbò, áwó nyá ntó anjo apeá né ebi bwó ukwa. Áwó ama né ejií gekwa né egbé ebwónyé Jisós ne ama né egbé ebwóbe wuú.

³⁹ Ne bòó abi ákoge koógé ájúu Jisós mashye mmye, ákamege ne makpo ájwyage ji áke, ⁴⁰ “Wò muú òké òmugé echa upe Esòwò, geméégé nnó ndò eléé ekwóné wò òmage tène ewéchá, mbógé nnó òlu Maá Esòwò, poó geme jyé, òtáné mfaá gekwa òshulé mme.”

⁴¹ Wyémbò ntó ne anò baá ampye upe Esòwò ne ánleré mabé Esòwò chóncho ne ákpakpa melò ájwyaá ntó Jisós aké, ⁴² “Apoóge bòó bí chachá, yémbò akaágé poó gemé jíí? Pò nnó ji aké na ji alu Mfwa bòó Isrèli? Goge ji átáné mfaá gekwa áshuúlé mme ne esé défyéé matóó se ne ji. ⁴³ Ji áfyéé metóó ne Esòwò, ne Esòwò áchwó apóó

yé ji mbògé ágbòó ne ji, néndé ji ajógé aké ji alú Maá Èsòwò.”

⁴⁴ Yé bòó ubée abi áwómé ntó èbwò né ukwa, wyembò ntó ne ájúú Jisòs mashyè mmyè.

Negboné Jisòs

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jòn 19:28-30)

⁴⁵ Kálánká éfyáneépeá eké ékwónège, ìmèé ènomé, gemmua gékwé né melo meko kpaá tɛ kálánká eléé. ⁴⁶ Wye né kálánká eyimbò eléé, Jisòs alo mánkalé kénké aké, “Eli, Eli lama sabbatani” ula etené nnó Èsòwò wa Èsòwò wa, ndé òlyáá me mbií né éfwyale?

⁴⁷ Ne bòó abifò abi átené eféé, áwúgé ndere Jisòs ajóge mbò, áferé aké, “Akuú mbò lé Elija muú ekpávè Èsòwò.” ⁴⁸ Ne muú ama né geluágé abi átené eféé, alomé gatelé ajye bó ekochá anyua né mmu mmóó amí mamýáme, ajo né genó abwéé asa né ubóó menò Jisòs nnó ányú.

⁴⁹ Yémbò abifò aké, “Gó ji ábé ewú dégé kpé nnó Elija achwó pòó nye ji!”

⁵⁰ Ne Jisòs ama akále kénké afye gemé jíí né amu Nte wuú Èsòwò.

⁵¹ Wye ndere metóó ekwené Jisòs mbó, ndéé eyi ekaré echa upe Èsòwò egyalé uba upeá tɛ mfaá gba-ra-ra-ra etya mme, mme anyigé, tegetege matárávè agyalé ubauba. ⁵² Manome ánené alá fuúfuú ne gejamégé bòó Èsòwò abi agbòó mé tɛ gachi, ákwilé né negbo. ⁵³ Gébégé Jisòs akwilé né negbo. Bòó Èsòwò bimbo, átané né manome áfé né Jerosalɛ melò ukpea. Aléré mmyè mbaá gejamégé bòó.

⁵⁴ Ne muú kpaá bòó bee ne bòó bee abifò abi álú eféé ábáme Jisòs, ágégé ndere mme anyigé, ne unó bifó ebi upyéé efò ekwó èbwó matóó. Ajóge aké, “Wáwálé mende yina abó alu Maá Èsòwò.”

⁵⁵ Gébé eyigémbò ntó, gejamégé andée, átené tɛtɛ ágéné yéndégenó eyi gepyé. Andée bina átané ne Jisòs kpaá tɛ né Galilíí ákwólé ji, ápóge Jisòs, achyège ji unó bi akélege. ⁵⁶ Né gelu-age andée bina elé, Meri ayi atané

melò Magdala, Meri mmá Jɛmsi èbwò ne Josef, ne Meri mma baá Sebèdee. *

Aníí Jisòs

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jòn 19:38-42)

⁵⁷ Ne nkwale akwónège, muú ñka fò ayi atane melò Arimatya akuú ji nnó Josef achwó. Ji ntó alú nyá maá utóó Jisòs ama. ⁵⁸ Achwógé, ajye bane Palet agíí ji nnó achyè ji utóó ji ajye afere genkwógé Jisòs aníí. Ne Palet achyèé utóó nnó afere genkwógé Jisòs áchyè ji. ⁵⁹ Ne Josef aségé genkwógé Jisòs, afyalé géjí ne éshyé ndéé pópó ⁶⁰ abwéé ajye béle né mmu menome meke ewé ji apye bòó akwyéé né eba ntaá. Abélegé, apelé gekpékpégé ntaá akweré menò menome ewémbò alyáá awilé ji. ⁶¹ Ndere ji apyéé unó bina, Meri muú melò Magdala ne Meri ayifò ájwólé toitoi ne menome ewémbò ápélé.

Palet atóó bòó nnó ábamé menome Jisòs

⁶² Ne bíí ujjage, mmyèke bíí ebi bòó Jus ákpomege mmyè manyé uwyaá bwó ukoge, anóó baá ampyè upe Èsòwò ne ekwó bòó Farasi ájye báne Palet, ⁶³ ágaré ji aké, “Ata, délu tée mbò ndere muú dembwólé yimbò ajóó nyá gébégé ji alú mebɛ nnó, ‘Ndo eléé ekwónégé Èsòwò abwège nye me nkwlé né negbo.’” ⁶⁴ Ndere elúmbò esé dekelégé nnó wò òfyè bòó ábámé menome ewémbò kpaá tɛ ndò eyimbò eléé ekóge. Ewéna epyè nye nnó ekagé baá utóó bíí ájó genkwó ji, ne meso gébé agarege gebyò nnó Èsòwò apye ji akwilé né negbo. Mbógé ólá òpyè mbò wó, ne ájogé genkwò jíí, dembwólé etire nana depwóó nye etiré mbembɛ.”

⁶⁵ Ajógé mbò Palet aké, “Pyè ndere wò òkágé pyè, kwyéé bòó bee òbele ábámé menome ewémbò chánjéné.”

⁶⁶ Ne ájyégé afye gelo né menome ewémbò nnó ékágé muú anene ewu, afye bòó bee ábámé ewu.

* 27:56 Elú wáwálé nnó: Baá bina elé Jɛmsi èbwó ne Jòn.

28

Jisṣ akwilé né negbó

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jṣn 20:1-10)

¹ Bii uwyaá bwó ukógé, ndere bii uyyáge, Méri muú melo Magdala ne Méri ayifo átané ájye chere ndere menome Jisṣ elú. ² Aké apELE mme abo anyigé ne eshye. Ekiénné Esṣwṣ etané mfaánebuú, echwó bógene ntaá eniné mbo ebelé babá ejwólé mfaá. ³ Menyammye wuu ágénege manémané eké gasama, ne mandeé jii ashwánege pópó eké eshyéé ndeé. ⁴ Epyégé mbo, bṣṣ bee abi ábáme menome ewémbṣ áwe jaja ne efo metṣṣ getu jii, ákwé eké unkwó bṣṣ.

⁵ Ne ekiénné Esṣwṣ ewémbṣ ejṣṣ ne andée bimbo eké, “Défṣgé. Nkaá nnó enyú dékELEge mbo lé Jisṣ, ayi ábó áwámé ji né gekwa. ⁶ Ji apósé fana, akwilé né negbo wye nkane ji abó ajṣṣ nnó epye nye. Chwóge dégé melú ewé ábṣṣ ábelé ji. ⁷ Ne kérege meso wáwá, dégaré baá utṣṣ bii nnó, ‘Esṣwṣ apye ji akwilé né negbo. Abó mé mbe ne enyú afé né Galilí; dégené nye ji ewú!’ Gége genó eyigé me mboṣṣ mangaré enyú mbo.”

⁸ Andée bimbo átané né menome ne gatelé, ne efo metṣṣ, yémbṣ ájyeé ne nechóchó. Ake wáwá manjye gáre baá utṣṣ Jisṣ meko ayi ekiénné egaré ebwó.

⁹ Ne ndere ebwó ájye, Jisṣ abané ebwó né meti, atamé ebwó aké mejé ebé ne enyú. Andée bimbo ákwé ji né uká ánoge ji. ¹⁰ Ne Jisṣ afyéé ye ebwó metṣṣ aké, “Défṣgé, choge dégaré aṣmṣ ba nnó ájye ne Galilí, ágéne nye me ewú.”

Ambamé menome Jisṣ agaré mechó ewé epyé

¹¹ Ndere andée bina ájye né melo manjye gáre baá utṣṣ Jisṣ genó eyigé Jisṣ ne ekiénné Esṣwṣ ajṣṣ, bṣṣ bee fṣ abi ábó ábáme menome Jisṣ, áfé ntó né melo manjye gáre ánoṣ baá ampye upe Esṣwṣ yéndégenó eyi gepyé. ¹² Apyegembṣ, anṣṣ baá ampye upe Esṣwṣ choncho ne ákpakpa melo,

áchomé mbaá ama, ásó mala akpa gejamégé ṣka áchyéé unyéle mbaá bṣṣ bee bimbo ¹³ Agaré ebwó aké, “Débṣ mangaré bṣṣ nnó, baá utṣṣ Jisṣ achwó jo genkwó jii ne utuú gébége enyú débELEge gejyá. ¹⁴ Ne mbṣgé gṣmena awúgé mechó ewé, esé dékagé nye ndere dégárege ji, nnó ekagé enyú dékpe efwyale.”

¹⁵ Bṣṣ bee áségé ṣka eyimbṣ, ájye gáre wye ndere anṣṣ baá ampye upe Esṣwṣ aké ebwó ágáre. Ne abya yina atyaá akpe né gebagé mewaá bṣṣ Jus geko, yéé te fina abya yina álu asanege né gebage mewaá bṣṣ Jus.

Jisṣ aléré mmye mbaá baá utṣṣ bii

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jṣn 20:19-23; Aṣṣ 1:6-8)

¹⁶ Baá utṣṣ Jisṣ afyaneama áwugé meko ayi Jisṣ alṣṣ ebwó, áfé né mfaá mékwé né gebage mewaá Galilí ndere Jisṣ agaré ebwó. ¹⁷ Ne ebwó ágegé ji, ánoge ji yémbṣ abifo áwyaá dembyṣ né metṣṣ. ¹⁸ Jisṣ ajṣṣ ne bwó aké, “Esṣwṣ achyéé me uto né unó uko bi ulú, né mfaánebuú ne fa mme.” ¹⁹ Ndere elúmbṣ chóge ye né malo mme meko dépye bṣṣ ábé aṣkwólé ba. Abi akemege mambé aṣkwólé ba, wyagé ebwó manaá Esṣwṣ né mabo Esṣwṣ nte ne ami maá ne Mendó Ukpea. ²⁰ Lérégé ebwó nnó akwólege majyéé ami me nchyéé enyú. Ne kaágé wáwálé nnó me mbéé wye ne enyú yéndégébé kpaá te mme abyéé.

Abya melóméló Jisós Kras ndere MAKOS ásamé

*Mekomejós ayi Jón menwyad bós
manaá Esowó ágarége*

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jón 1:19-28)

¹ Gé náne abyá melóméló ayi Jisós Kras, Maá Esowó ákéné. ² Abya yina aló wye nkane Asaya muú ekpávé Esowó abó ásámé nnó,

“Esowó aké, ‘Wuúgé, ntóme nyé muú dentós wa

ayi abós mbe ne wó

manchwó kwyé meti wye.’

Asaya ama asá ntó nnó, ³ muú fó

abene mbó né mashwóne aké,

‘Kwyége meti Ata dakené.

Nyaáge éwú ébé cho!’ ”

⁴ Bií fó Jón achwó né mashwóne agarege yéndemuú nnó ákwóré metós wuú álya gabo ne áwyaá ji manaá Esowó nnó, Esowó ajinte gabo wuú. ⁵ Yéndégébé gejamégé bós átané né gebagé mewaá Judiya ne bós Jerosale áko ájyé wu mekomejós Jón, áshuú ekúu né gabo ayi ébwó ápyéé, Jón awyaágé ébwó manaá Esowó né Ebeé Jodan.

⁶ Jón afyé mandeé ayi átós ne bya mpó mashwóne. Awélé ekandá mekó menya né gebwe jíí, ne menyéé wuú alu nyá lé égomé ne nwyós.

⁷ Jón agarege bós aké, “Muú fó achwó mbó me meso ayi ájeá geme apwó me, nkwané yé muú ayi nkage mbyéle mme nkaá manyíi unó uka bií wó.” ⁸ Ama jóó aké, “Me nwyage enyú ne manaá Esowó mamímamí ne ji ayi áchwó awyage nyé enyú ne Mendoó Ukpea.”

Awyad Jisós manaá Esowó

(Mat 3:13-17; Luk 4:1-13)

⁹ Né gébé eyimbó, Jisós atané né meló Nasaret né gebagé mewaá Galilií achwó nnó Jón awyaá ji manaá Esowó * né Ebeé Jodan. ¹⁰ Gébége awyaá ji manaá Esowó átané né mmu nnyi, agé mfaanebuú anené Mendoó Ukpea etané mfaá éshúlege ji mmye nkane gepwine. ¹¹ Ne meko atané mfaánebuú aké, “Wó olu maá metós wa, metós egós me ne wó dós.”

Danchómeló ammua Jisós

(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

¹² Ténéténé yimbó Mendoó Ukpea épye ji afé né mashwóne. ¹³ Jisós abelé ewu usaá ndó upea, ne danchómeló achwó kpelé ji. Mbaá ayi ji alu, menya mebomebo ntó elu wye ne makiénné Esowó áchwó póó Jisós.

Jisós abó utós bií né Galilií

(Mat 4:12-17; Luk 4:14, 15)

¹⁴ Ewyagé Heród apyéé Jón áfyé denó. Jisós atané né gebagé mewaá Judiya afé né Galilií agarege abyá melóméló ayi atané mbaá Esowó. † ¹⁵ Ajósge aké, “Lyage gabo nyú dékámé ne abyá Esowó melóméló élé gébé eyigé Esowó ágbarege gefwa jíí gelá kwókwólé.”

Jisós akú bad utós bií ani abi mbe

(Mat 4:12-17; Luk 5:1-11)

¹⁶ Bií fó Jisós abó akoóge né mbále ebeé mega ewé elu né Galilií, agé Simun ne menjó wuú Andru, ánméé utófó bwó, élé álu áwáné meshuú. ¹⁷ Jisós ajós ne ébwó aké, “Kwólege me, nle rege nyé enyú ndere ákpálege bós eké meshuú.” ¹⁸ Ténéténé yimbó, ébwó álya utófó ébwó, ne ákwólé ji.

¹⁹ Ndere Jisós ályá efeé ajyéé mbe gachye, agé Jemsi ne Jón menjó wuú, ébwó álu baá Sebēdee. Abó álu mmu ékpée átome upaá utófó bwó. ²⁰ Akuú ébwó, ne yé gébé áchó wó álya nte ébwó Sebēdee né mmu ékpée ne bós utós abi ébwó áselé, ne ákwólé ji.

Jisós afere mende fó meló nchye mmye

²¹ Jisós ne baá utós bií afé né Kapanóm, bií uwyaá bós Jus ukwónégé

* **1:9** Elú wáwálé nnó: Manwyaá bós manaá Esowó ele manlere nnó bós áfyé matós bwó ne Jisós ne ákwólége ji. † **1:14** Elú wáwálé nnó: Okúige né uba nwe 6:14-29 okage ula bi áfyéé Jón denó.

afé né εcha mmyemenene aló mánlérégέ. ²² Bóó áwu nkane ji alérege ála mano mekpo fuú né gefóó eyígé ji álérege néndé álérege ne ncha ayi atane mbaá Εσωω έπόφό eke ánleré mabé Εσωω.

²³ Mende fó ayi awya meló nchye abó alu ntó mmu εcha mmyemenene, aké agéne Jisós aló mánkalégé aké, ²⁴ “Jisós ayi Nasaret, okélege mampye esé ndé? Ochwó maníí esé mbwé? Nkage wó, olu Muú Ukpea ayi atané mbaá Εσωω.” ²⁵ Jisós anyá meló nchye yimbó aké, “Kwéné mejóó, táné ji mmye.”

²⁶ Meló nchye yimbó apye ji akalé akwé mme achu gbokgbok ne atané ji mmye. ²⁷ Bóó ako ágégé gefóó yina ala mano mekpo fuú ne ágige ate aké, “Éwé etané efó? Ndófó elé gefógé geno eyi geké ne utoó? Mende yina awya uto mányá áló nchye ne áwúu ji.”

²⁸ Εwya wó, ngó Jisós akwó akwóné gebagé mewaá Galilíí geko.

Jisós apye gejamégé bóó mameé atóó
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Jisós, Jεmsi ne Jón ályágé εcha mmyemenene, εbwó ako áfé cho né gepúgέ Simun ne Andru. ³⁰ Ne mmá mendée Simun amee njaja gefwine abelé mfaá ukwó, ágare Jisós nnó mendée yimbó amee. ³¹ Awuúge mbó atene ji nekune mmye agbaré ji εbwó abwe ji akwilé ajwóle ka. Ténéténé yimbó gefwine gebyé ji mmye ne mendée yimbó achyé εbwó menyéé.

³² Ne nkwale akwónége, gébégé mηmεé epwyaá, bóó áchwó ne bóó mameé ako ne ye abi aló nchye áchyége εbwó εfwyale mbaá Jisós.

³³ Ne gemεge meló geko gechwó chóme né menombi gepú eyige Jisós álu. ³⁴ Εφέé ne Jisós apyé gejamégé bóó bi ámeé ufóó mameé atóó ne ama féré abifó gejamégé aló nchye mmye. Akámé fó aló nchye abifó ájóó mejóó wó néndé ákaá gefógé muú yi ji álu.

Jisós agaré mekomejóó Εσωω né gebage mewaá Galilíí

³⁵ Dondo gemuá mme Jisós akwile afé né melu éwé bóó alá pó wyéé, anenemmye. ³⁶ Simun ne abifó áló ji mánkelé. ³⁷ Agégé ji aké, “Yéndémuú akélege wó.”

³⁸ Jisós aké ne εbwó, “Εsé debo manjye ntó mata malo ayifó nnó ngaré ntó εbwó mekomejóó Εσωω nende gé genó eyi gepyé me nchwó mbó.”

³⁹ Ne Jisós aké né gebagé mewaá Galilíí geko agarege mekomejóó Εσωω né mmu macha mmyemenene bwó ne aférégέ bóó aló nchye mmye.

Jisós apye muú ubá atóó
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Bií uma, muú ubá fó achwó tó mánó mbe ushu Jisós, ane ji mmye aké, “Mbógé okélege, pye me nkpea.”

⁴¹ Jisós áwuúgembó meshwe akwó ji metóó, anyaá εbwó wuú ata ji aké, “Nkélege, kpea.” ⁴² Ajógémbó ubá mende yimbó ubye, akpea. ⁴³ Jisós anerege, aké alyaáge mende yimbó nnó ajye, aji ji etu, ⁴⁴ ajóó ne ji aké, “Ékagé ópye muú fó akaá genó eyi gépye ne wó. Chó léré lé mmye jyé mbaá mémpyé ure Εσωω áchééré agé nnó otóó. Ne chyéé genó eyígé εbé Mo-sis éjóó, mampye bóó ákaá nnó otóó.”

⁴⁵ Yémbó mende yina ajyεge aké agaré abya yina mbaá meko, ne gegare eyi gepye Jisós kpené sé meló gbógónó ajwóle shushu, ne yémbó bóó átánege yéndé mbaá áchwó wyε eta wuú.

2

Jisós apye muú úchánchi atóó
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Jisós ábélégέ éwu mboó ndó, ama akéré meso né Kapanom ne bóó áwú nnó alú mmu. ² Gejamégé bóó áchwó chome né mmu gepú, ágbeé kpaá melu epó sé yé né menombi. Ne Jisós abó agaregέ εbwó mekomejóó Εσωω. ³ Ndere alerege ande fó aníí, ákpá muú úchánchi né uló áchwó ne ji mbaá Jisós. ⁴ Akwónégé ágé fó meti mánkpe ne ji mmu gepú wó, gétúgέ bóó ájamé dóó, ákwó mfaá gepú átí

embu né mfaá nchu mbaá yi Jisós alu. Anérégé ábwε mende yimbó ne gebó, ápyé ji ashule mme. ⁵ Jisós agégé ndere bós bimbó áfyéé matós ne ji, aké ne mende úchánchi yimbó, “Maá wa, ájiinte gabo wyéé.”

⁶ Eke epyéembó ánléré mabé Esówa fó abó alú eféé, áwúgembó álo mangígé né matós ébwó nnó ndé muú na?

⁷ “Epye nnó ne mende yina ábyaá Esówa. Ajós eké ji alu Esówa. Esówa mbií ne akage jinte gabo muú.”

⁸ Jisós akaá me genó eyige ébwó áférégé né mmu matós bwó, agíí ébwó aké, “Ulannó enyú déwya gefógé uféré bimbó né matós nyú?” ⁹ Ndé gelu pere manjós ne muú uchánchi, ‘Nnó ájiinte gabo wyé,’ waá manjós nnó, ‘Kwile téné, pwi gebó jyε ké ójyε.’

¹⁰ Nkεlege mámpye enyú dékaá nnó Maá Nte Mekwaá awyaá uto fa mme manjinte gabo mekwaá.” Jisós aké ne mende úchánchi yimbó, ¹¹ “Kwile téné, pwi gebó jyε, ójyε mmu.”

¹² Ajógembó, mende yimbó akwilé téné mbε ushu bwó ako, apwi gebó awulé né gepú jíí. Ne bós ako alá mano mekpo fuú, áféége Esówa ake, “Ese delú danjé gefó geno eyige na.”

*Jisós akú Lévi ndere mad utós wuu
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)*

¹³ Bií fó Jisós ama jyε né mbále géntóogé mewaá Galilíí. Ne gejamégé bós áchwó nó ji mme, alo manléré ébwó mekomejós Esówa.

¹⁴ Ndere Jisós álya eféé akene ajyε, agé Lévi maá Alfós. Ajwólé né melú utós wuu ásele nkámakpo. Jisós akuú ji aké, “Kwólé me.” Ne akwilé ka alo mankwólé ji.

¹⁵ Ewyágé ndere Jisós ajwóle ányéé menyéé ne baá utós bií né gepúgé Lévi, gejamégé ánselé nkámakpo ne bós ubeé ne gejamégé bós abifó abi ákwólege Jisós, abó ányéé ntó menyéé ne ji. ¹⁶ Ne ánléré mabé Esówa fó abi alú bós Farasi, ágégé nkane Jisós anyéé menyéé ne ánselé nká makpo ne bós ubeé, agíí baá utós bií aké, “Ulannó ne Jisós anyéé menyéé ne ánselé nkámakpo ne bós ubeé?”

¹⁷ Jisós awúgé genó eyígé ébwó agíí baá utós bií, ató ébwó neka aké, “Bós abi alá meé, ákélégé fó muú uka, élé abi ámeé ne ákélege. Ne me nchwó fó fa mme mánkú bós abi álu cho né Esówa wó, nchwó lé mánkú bós abi ápyéé ubeé.”

*Nkwé manlya menyéé kpékpé
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)*

¹⁸ Bií fó baá utós Jón ménwyaá bós manaá Esówa ne abi bós Farasi, ályá menyéé kpékpé getúgé depóré Esówa. Ne bós fó ágégé mbó áchwó gíi Jisós aké, “Ulannó baá utós Jón ne abi bós Farasi ályage menyéé kpékpé, ne abyéé alá pyε mbó?”

¹⁹ Ne Jisós ashúú ébwó meko aké, “Nnó ájeé menó neba ályage menyéé kpékpé ayi menó neba alú ne ébwó? Akáge lyaá fó. ²⁰ Yémbó gébé gebéé nyε eyígé menó neba alá beé nyé sé ne ébwó, eféé ne ályáge nyé menyéé kpékpé né mboó gébé getúgé depóré Esówa.”

Gepó gekε géselé fó gekwεne gepó

²¹ Jisós ama tó makámejós ayifó aké, “Ne muú akaágé sé fó gebagé ndeé gekε akwómé embu né ndeé eyi gekwéne. Apyégé mbó gebagé ndeé eyigembó génywerege nyε gépye ndeé yimbó egyalé dós. ²² Ne muú akpané fó mmós make áfyε né ukwéne unó mmós ebi akwyéé ne mekó menya. Apyégé mbó, mmós mimbó mamuale nyε mapye unó mmós bimbó úgbó. Mmós ne unó mmós ébimbó uchóge nyε detú. Áfyε le mmós make né unó ukε.”

*Nkwé ayi bií uwyaá bós Jus
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)*

²³ Né bií uwyaá bós Jus fó, Jisós ne baá utós bií ákoóge né mekós gefógé nchi fó eyi ákuú nnó wid. Ndere ébwó ákoóge né mmu mekó wembó, baá utós bií álo mánkógé gefógé nchi eyimbó álálege ányéé. ²⁴ Ne bós Farasi fó ágégé mbó, ájós ne Jisós aké, “Gé ébé se ékámé fó nnó baá utós byé ákós nchi bií uwyaá wó.”

²⁵ Jisós ashúú ébwó meko aké, “Enyú delú danjós né mmu nyε Esówa dékaá

genó eyigé mfwa Devid ápyé nyá gébégé mesa ámmye ji ne bós bií wó? ²⁶ Akpe nyá mmu echa upe Esowó, abó bred ayi abó ájelé áchye mbaá Esowó ányé. Ewe ebe se eké muú yicha anye f́ menyéé yi ajéle áchye mbaá Esowó, ekose ámpye upe Esowó wó. Yé mbo Devid abó anyé achye ntó bós bií.” Mechó ewe epye gébégé Abyata alu mfwa ámpye upe Esowó.

²⁷ Jisós anmere ajó ne ebwó aké, “Akwyé f́ mekwaá gétúgé bií uwyaá wó, ákwyé lé bií uwyaá gétúgé mekwaá. ²⁸ Nklege mangaré enyú nnó Maá Nte Mekwaá ne alú Ata ayi abó utó mangaré mekwaá genó yi abó mampye bií uwyaá bós Jus.”

3

Jisós apye mende yi ebwó egboó ji atóó

(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Jisós ama jye né echa mmyemenene ne mende ayi ebwó egboó ji abó alú wye. ² Eféé mbántó, bós f́ abi ákélege meti mánjóó nnó Jisós ápye genó gebo alú wye ápéle ji dome mangé nnó apye nye mende yimbó atóó né bií uwyaá bwó ne ájóó nnó ákwé ebé. * ³ Jisós aké ne mende yimbó, “Kwilé, chwó téné mbe ushu bwó.” ⁴ Agií ebwó aké, “Ebé esé eké depye ndé né bií uwyaá? Eke depye galógáló wá gabogabo? Mampye mekwaá apó wá mánlyáá ji agbó?”

Ne yé muú ayi anené meko apó. ⁵ Metóó esóó Jisós dós ape ebwó agyaá yémbó meshwe akwó ji metóó gétúgé ájeá matóó. Ajóó ne mende yimbó aké, “Nyaá ebwó wye.” Anyágé ebwó wuú etóó. ⁶ Ténéténé yimbó bós Farasi átáné dafye ájye báne ekwó Heród, ásó mala nnó ápye Jisós áwá.

Gejamégé bós ákwólege Jisós

⁷ Jisós ne baá utóó bií ályáá áfé ne mbále gentoge mewaá Galilí, né gejamégé bós ákwólege ji abi átáné gebage mewaá Galilí, Judiya,

⁸ Jerosale, Idumiya, abi átáné egbé ebeé Jodan, ne gebagé mewaá eyi gelu kwókwólé ne Tiya ne Sidón. Bós bina áko abó áchwó eféé gétúgé áwú unó bi Jisós ápyeé. ⁹ Jisós agaré baá utóó bií nnó ákwyé ekpeé ji akpe mmu, néndé bós ája dós ekagé ánméré ji mme. ¹⁰ Ne gétúgé ji apye gejamégé bós atóó, bós mameé ako ámmye máchwó ji mmye nnó áta ji. ¹¹ Yéndégébé bós bi áwya aló nchye ágegé Jisós, aló nchye bimbo ápye ebwó akwéne mme mbe ushu wuú ákálege aké, “Wó olu Maá Esowó.”

¹² Yémbó Jisós anyáne abi nnó ékágé ájye ágáre bós ákaá gefoge muú yi ji alu.

Jisós ajya ángbá bií áfyáneápea

(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Ewyagé Jisós afé mfaá mekwé, akuú bós bí ji akelege nnó ákwóle ji, áchwógé, ¹⁴ ajya bós áfyáneápeá nnó ábé ne ji, achye ebwó mabo nnó ángbá. Agare ebwó aké, “Ntóme nye enyú dafye nnó déjyé degarége mekomejóó Esowó melóméló, ¹⁵ ne utó bií déférége aló nchye bi áchyege bós efwyale mmye.”

¹⁶ Ge mabó bós abi ji ajoyá na, Simun ayi Jisós achye ji mabó amifó nnó Pita, ¹⁷ Jemsi ne menme wuú Jon baá Sebēdee, Jisós achye bwó mabó nnó Banagis, ula útené nnó baá nénfée. ¹⁸ Andru, Filip, Batolomyo, Matyo, Tómasi, Jemsi maá Alfós, Tadyós ne Simun ayi alu muú ekwó bós Kanenia, † ¹⁹ ne Judas Iscarot ayi meso gébé achyé Jisós mankwaá.

Jisós apó ula uma ne Belsēbāb mfwa aló nchye

(Mat 12:22-30; Luk 11:14-23)

²⁰ Ndere bó Jisós akérége mmu, gejamégé bós ama chwó eféé ája kpaá ápye ji ne ákwólé bií gébé gepó eyi ebwó ákáge nyéé yé menyéé. ²¹ Bós ula gepú Jisós áwuúge ndere bós ájóge nnó Jisós alé meé gebwó áfé manjye se ji.

* **3:2** Elú wáwálé nnó: Mabe bós Jus áleré nnó mampye muú átoó élé utóó gétúgé eyigémbó, ákamege f́ muú apye muú átoó né bií uwyaá ekosé mbógé muú nemeé yimbó ala meti negbo. † **3:18** Elú wáwálé nnó: Ekwo bós Kanenia ula utene nnó ekwo bós ukoge.

²² Ne ánleré mabé Εσωω fɔ abi átané Jerosale ábɔ ájɔ́ge aké, “Jisɔs awya melo nchye ayi ákuú nnó Belsebɔb mfwa áló nchye. Ji ne achyége Jisɔs utó nnó ábúge aló nchye.” †

²³ Jisɔs awúgembɔ, akúu bɔ́ bimbɔ nnó áchwɔ́, áchwɔ́ge alɔ mántó ebwɔ́ makámejɔ́ aké, “Danchɔmeló ákage bú mbɔ gemε jii nnó? ²⁴ Mbɔ́ge melo ekarégé eké emyé ne ate, melo ewémbɔ eténégé. ²⁵ Mbɔ́ge ula gepú ukarégé, uké umyé ne ate utyage. ²⁶ Ne mbɔ́ge danchɔmeló aké amyε ne bɔ́ bií, ebyennó ewú ebyε.

²⁷ “Muú ákaágé kpe fɔ gepúge meto muú ájɔ́ genó mbɔ́ge alá bɔ́mbε áwé ji wɔ. Ekosé nnó abɔ́ge mbε awεge ji ne ákaágé kpe ájɔ́ yéndégenó.

²⁸ “Ne enyú kaágé wáwálé nnó Εσωω ajigente gabo yi muú apyε ne mejɔ́ mebomebo ewé étánege ji meno. ²⁹ Yémbɔ ájígé fɔ nte muú ayi ájɔ́ge mejɔ́ mebomebo ne Mendoó Ukpea, gabo yimbɔ alaá ji mmyε te kwyakwya.” ³⁰ (Jisɔs ajɔ́mbɔ gétúge bɔ́ ábɔ́ ájɔ́ge nnó, “Ji awyaá meló nchye.”)

Mmá Jisɔs ne aɲmo bií

(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Mmá Jisɔs ne aɲmó bií áchwɔ́ téné dafyε, átó muú nnó akúu ji. ³² Ne gejamégé bɔ́ bí ájwólé ánnɔ́ Jisɔs mme, ágaré ji áke, “Mmá wye ne aɲmó byεé álú dafyε ákélege wɔ.”

³³ Jisɔs ashúu ebwɔ́ meko aké, “Gɔge me ngaré enyú ntó muú ayi alú mmá wa ne aɲmó ba”. ³⁴ Abwólé ape bɔ́ bí ájwólé ánnɔ́ ji mme aké, Gége mmá wa ne aɲmó ba na. ³⁵ Yéndémuú ayi awuú ne ápyé genó eyígé Εσωω ákelege, ji ne alú meɲmó wa ne mmá wa.

4

Nekanémejɔ́ Mentyaá mbwε

(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Gébé gefɔ́ Jisɔs afε né mbale géntoógé mewaá Galilií, alɔ mánlere mekomejɔ́ Εσωω εwu. Gejamégé

bɔ́ ákwólé ji áfε εwu. Ji ágégé nnó bɔ́ bimbɔ ájá dɔ́, ajyε kpe ajwólé mmu ékpée ewé élú mbále mewaá. Bɔ́ bimbɔ alaá né mbale gentóo mewaá. ² Alerege ebwɔ́ gejamégé unó né makámejɔ́. Ndere ábɔ́ alerege aké, ³ “Wuúge! Bií uma mepyε makɔ́ fɔ afé manjyε tya mbwé né mekɔ́ wuu. ⁴ Ndere átyaá ájyεé, ámé mbwé áyifɔ́ ákwé né maá meti ayi bɔ́ akoge wye, denywóné dégége déchwɔ́ chwé dényé. ⁵ Amé áyifɔ́ ákwé né mfaá mme etárávε mbaá ayi mme alá jaá wye wɔ. Ebelé yéé wɔ áchií. Ne élé mme alá jaá wye wɔ. ⁶ Nmeé étyégé, edo mbwé yimbɔ, ne élé maka alá kpe mme chánchá wɔ, adé agbó. ⁷ Amé ayifɔ́ ákwé né mme ayi genkpé ntó géchíge wye, áchígé, genkpé eyigémbɔ géwé gekweré mbwé yimbɔ, meshií εjo agbó, mbwé yimbɔ áfyé ulɔ wɔ. ⁸ Yémbɔ ámé ayifɔ́ ákwé né mme melómélɔ́, awégé áfyé ulɔ, ayifɔ́ áfyε ulɔ esaá mesó efya, ayifɔ́ áfyε usaá uléε ne ayifɔ́ usaá uta apwɔ nkane ábɔ́ átyá.”

⁹ Jisɔs ánerégé manto nekanemejɔ́ eníne na aké, “Muú yi áwyaá matu mawú, áwú.”

Ula bi Jisɔs atóme makámejɔ́

(Mat 13:10-17; Luk 8:9, 10)

¹⁰ Εwýágé Jisɔs alyaá gejamégé bɔ́ bimbɔ ala mmyεmmyε jii, aɲgba bií áfyáneápea ne bɔ́ bifɔ́ abi álú kwɔ́kwóle ne ji ágií ji ula bi ji atome makamejɔ́. ¹¹ Aké ne ebwɔ́, “Élé enyú ne Εσωω apyé nnó dékaá gbɔ́gɔ́nɔ́ unó bi ulú nya bibí né gefwa jii, ne abi alá pɔ́ né gelua genyú, ntome lé ebwɔ́ makamejɔ́, ¹² nnó,

‘Apele wyé pele yémbɔ ágege fɔ́;

ne awuúge lé wúu,

yémbɔ ákágé fɔ́ ula;

Nnó ekágé ákéré meso mbaá Εσωω ajige nte gabo bwɔ́.’ ”

Jisɔs agare baá utɔ́ bií ula nekanémejɔ́ mentya mbwε

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

† 3:22 Elú wáwálé nnó: Belsebɔb ne danchɔmeló élé muú awu ama.

13 Ne Jis̄s aké ne ebwó, “Enyú delá ká mbó ula nekanémejóó eni na wó, depyembó nnó ne dekaá ayifo?”
 14 Mbwe ayi mempyé mekóó atyá mbó, élé mekomejóó Es̄wó. 15 Gejamégé bóó bifó álu eké mbwé ayi ákwené meti, ebwó áwúgé mekomejóó Es̄wó, ténéténé danchamelo achwó aféré mekomejóó yimbó né mmu matóó bwó. 16 Bóó ábifó álu eké mbwé ayi ákwené né mfaá mme etáráné, áwúgé mekomejóó Es̄wó ténéténé yimbó, áse ji ne nechóchó. 17 Yémbó mekomejóó Es̄wó ájwale ebwó né mmu metóó wó néndé álú eke genóó eyi gelá gepó ne maka né mme. Ne ábógé efwyale mangé ndere bóó ápaá ebwó gétúgé mekomejóó yimbó, ténéténé ájá mmye meso. 18 “Bóó abifó álu eké mbwé ayi ákwené né mme genkpé meshií ejomé. Ebwó bina álú eké bóó abi áwugé mekomejóó Es̄wó, 19 yémbó élé ebwó áwyaá mmwalé né unó mme, ábóó gejeé ne nka ne ufóó unó uko bí ebwó ákélege, unó bina ujo mekomejóó yimbó upyee ebwó áwó umpome ulúúl wó. 20 Yémbó bóó abifó álú eké mme melóméló, ebwó áwúgé mekomejóó Es̄wó áse ji áfyé mmu genwáge bwó, áwóme umpome ulúúl, abifó áfyé uló esaá meso áfya, abifó usaá uló uléé, ne abifó ntó usaá uló uta epwó nkane abó ápené.”

Muú abii f̄o mekomejóó Es̄wó mbaá bóó

21 Jis̄s ama jóó ne ebwó aké, “Muú akágé lwe f̄o étúlénká abó gesá ákweré yé mambelé éwú né nteé ukwó. Anma ewú mfaá. 22 Yé genó eyi gebéé bií bí bóó alá kágé nye gépó. Ne genó f̄o gépó eyigé ákwérége geji bóó alá kágé. 23 Mbógé muú awya matu, awú.”
 24 Ajóó ntó ne ebwó aké, “Sége gebé nkane enyú déwúu depó. Gefóó eyigé démége genó déchyége muú, mbóntó ne ámége nye áchyéé enyú. Ne achyége nye ntó enyú eyi géjame gepwóó. 25 Muú ayi awya genó, ji ne ágbége nyé ji ebwó, ne muú ayi alá pó, yé ékéké ewé ji awya, áséle nye eta wuú.”

Nekanémejóó mbwé yi awéne

26 Jis̄s ama jóó aké, “Gefwage Es̄wó gélú nkane mbwé ayi mempyé makóó ápené. 27 Alyaá afé apye unó bií ebicha agéne ndere mbwé wuú áwéne, ne yé genó eyi gepye mbwé wuú áwéne akágé. 28 Elé mme ne apye nnó amé mbwé áchií, áwé ákwóné áfyé uló. 29 Ne gebé eyigé mbwé yimbó ágélégé me mempye makóó achwó aló mansóré ne esaá nende gebé gekwóné.”

Nekanémejóó mbwé ayi ákuú ji M̄sta

(Mat 13:31-32; Luk 13:18, 19)

30 Ne Jis̄s ama agií ntó aké, “Ese dejoge nnó gefwage Es̄wó gélú nkane nde? Mmége nyé geji ne ndé nekanémejóó? 31 Gélú nkane mbeé mbwé ayi ákuú m̄sta, ápege alu nénéjéné eke nyiné mbwé ngbon. 32 Ebélegé ndere ápené néchií, nówé, nébwalé gekpékpégé genóó eyi gepwóó unóó uko, gefye mata ayi denwyóné débígé nmeé, déténege anyua bwó wyé.”

Ula bi Jis̄s dlerege né makámejóó

(Mat 13:34-35)

33 Jis̄s agaré bóó mekomejóó Es̄wó né gejamégé makámejóó aleré ebwó né gefó eyige ebwó ákage káa ula. 34 Ajógé f̄o ne ebwó ayi alá tóme makámejóó, yémbó gebége abegé ji mbi ne baá utóó bií ágarege ebwó úla yéndé mechó.

Jis̄s anyá mbyonnyi atene

(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Ne nkwale Jis̄s ajóó ne baá utóó bií aké, “Déchyaá gentógé mewaá deyyé egbé né.” 36 Ne ebwó álya gejamégé bóó eféé, ne Jis̄s ajye jwale mé mmu ékpe, ne baá utóó bií achwó kpé. Ebwó áló mánychya ne mákpéé ayifo ákwólege. 37 Ndere ájye, mbyonnyi metometo áchwó bule nnyi ne ngba nnyi apye nnyi nébúlege, apye ékpe enyige ne uto ne manaá maló mankpéne né ékpe, éla mankemanke. 38 Jis̄s abó alú né meso ékpe, aneré mekpo né genóóge mekpo, abelege. Ne baá utóó bií ájye pe ji ájoge aké,

“Ménleré ɔ̀bɔ̀ gébé nnó ese dechwá gbó wó?”

³⁹ Ne Jisàs akwilé ka, anyá mbyo nnyi yimbɔ̀ ajɔ̀ aké, “Mgbannyi tené nyámeé.” Mbyo nnyi yimbɔ̀ átené, mbaá akwené tɔ̀meé. ⁴⁰ Ewyage Jisàs agií ebwó aké, “Défɔ̀ ndé? Défyéé fɔ̀ matɔ̀ ne Eɔ̀wɔ̀ wó?”

⁴¹ Ala mano mekpo fuú áwére ne efɔ̀ metɔ̀ ágige ate áké, “Ndé gefɔ̀gé muú na? Yé mbyo nnyi ne mgbannyi áwuú ji?”

5

Jisàs abú aló nchye átané mende fɔ̀ mmye

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Jisàs ne baá utɔ̀ bií áchyagé gentóogé mewaá Galilí, ákwóné mbale nnyi kwókwólé né gebagé mewaá Garesene. ² Ndere Jisàs átané né ékpe ashule né mbale nnyi, mende fɔ̀ yi awya meló nchye átané né manome ayi áchomé né etárávé abó gatelé áchwó báne ji, ³ ji ajwɔ̀lege le né manome. Yé muú yi akáge wé se ji ne bɔ̀ mkpokove apó, ⁴ Ndɔ̀ ndɔ̀ ne ndɔ̀ abó áwéle mé ji uka ne amu yémbɔ̀ asɔ̀rege bɔ̀ nkɔ̀kove ne use bi úlú ji uka agbe. Mende yina ató kpaá apwó ayi muú alá kágé ba ji mme awe. ⁵ Utuú ne nwámésé mende yimbɔ̀ akene tametame né manome ne mfaá makwe, akalege ne asɔ̀rege menyammye wuú ne mataá awuú ubale.

⁶ Aké agene Jisàs tete, abó gatelé, ajye tó manó né mbe ushu Jisàs. ⁷ Apyegé mbɔ̀, alile akalege kénké aké, “E é Jisàs, Maá Eɔ̀wɔ̀ Anyata! ɔ̀bɔ̀ ndé mechó ne me? Kélé mabɔ̀ Eɔ̀wɔ̀ nnó ɔ̀chyege fɔ̀ me efwyale.” ⁸ Ajɔ̀gembɔ̀ élé Jisàs abó anyane ji nnó, “Wɔ̀ meló nchye táné mende yina mmye.”

⁹ Ewyagé Jisàs agií ji aké, “Mabɔ̀ mmye makamege nnó?” Mende yimbɔ̀ ashuú ji meko aké, “Nkamege ‘Gejamé’, néndé ese delú gejamé.” ¹⁰ Ne aló nchye ane Jisàs mmye nnó ekágé ábú ebwó átané né gebagé mewaá eyigémbɔ̀.

¹¹ Wye eféé, nfɔ̀né mekwende fɔ̀ nébɔ̀ nényéé kwókwólé né mbyo Mékwé. ¹² Aló nchye bimbɔ̀ áne Jisàs mmye nnó álya ebwó ájyé kpe mekwende eyimbɔ̀ mmye. ¹³ Jisàs akamé. Aló nchye bimbɔ̀ átané ájye kpe nfɔ̀né mekwende eniné mbɔ̀ né mmye. Akpégbé mbɔ̀, nébɔ̀ néshulé Mékwé, nékwé mmu gentóoge mewaá néke. Nfɔ̀né mekwende eniné mbɔ̀ nelú genógé bɔ̀ delé ápea.

¹⁴ Ambamé mekwende yimbɔ̀ ágégé, abó afé né meló mangaré genó eyi gepyéé, abifɔ̀ afé né makɔ̀ ágarege abya yimbɔ̀. Ne bɔ̀ átané nnó áchwó áge mechɔ̀ ewé epyéé. ¹⁵ Ne ebwó ákwónégé mbaá ayi Jisàs alu, ágé ntó mende ayi abɔ̀ awya gejamégé aló nchye ndere ajwɔ̀lé eféé ne mandeé jí mmye, akéré menyammye wuú. Ebwó ágégé mbɔ̀ efɔ̀ ekwó ebwó matɔ̀. ¹⁶ Bɔ̀ bí abɔ̀ ágené genó eyigé pyé álo mangaré mechɔ̀ ewé epye ne mende yi abó awya aló nchye, ágarege ntó mechɔ̀ ewé epye ne mekwende.

¹⁷ Ne ebwó álo máne Jisàs mmye nnó ályaá gebagé bwó ájye.

¹⁸ Ndere Jisàs abó akpéne mmu ekpée, mende yi abɔ̀ awya aló nchye ane Jisàs mmye nnó ago ji akwólé ji.

¹⁹ Yémbɔ̀ Jisàs akamé wó. Agare le ji aké, “Kere meso mbaá bɔ̀ bye ne ɔ̀gare ntó ebwó nkane Eɔ̀wɔ̀ ágené wɔ̀ meshwe, apó wɔ̀ ne unó uko bi ápyéé eta wyé.”

²⁰ Mende yimbɔ̀ afé né gebagé mewaá eyigé ákuú geji nnó Dekapolis, mme malɔ̀ ufya, alɔ̀ mankené ne agarege galógáló ayi Jisàs ápyéé eta wuú. Mechɔ̀ ewena épye yéndemuú ayi awuú ala meno mekpo fuú.

Maá Jarəs ne mendée ayi atáá nku Jisàs

(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Bɔ̀ Jisàs ama kpe ékpe áchyá akéré egbé gentóogé mewaá Galilí. Ne ndere átené mapeá nnyi, njuné bɔ̀ néchwó nó ji mme. ²² Ne Jarəs muú kpaá né echa mmyemenene ewe elu eféé abó alu nto geluage bɔ̀ bimbɔ̀. Gébége ágené Jisàs, ajye tó manó mbe ushu

wuú. ²³ Alɔ manené Jisɔs mmye ne metɔ́ wuú meko nnó apoó ji. Aké, “Maá wa ayi kɔ́ mendée amee ne achwó gbó. Ata, chwó nɛre ji ebwɔ mmye, apege nye.”

²⁴ Jisɔs alya, alɔ manjye ne Jarɔs. Ne njuné bɔ́ nekwallege ji, egbe we ne ewe anmerege ate mme.

²⁵ Né geluage bɔ́ bimbɔ mendée fɔ abó alu ayi manoó mátánege ji mbe, málé anmè áfyáneápeá. ²⁶ Mendée yina agé me efwyale dɔ́, achɔ nka mbaá bɔ́ maka kpaá yeé galógáló apó. Yémbɔ ébɔ́ wye bɔ́. ²⁷ Mendée yimbɔ abɔ áwuú ngɔ Jisɔs aké né mpu ekwó bɔ́ ewémbɔ, achwó ji né meso, anyaa ebwɔ, atá nku wuú. ²⁸ Ajoge ne geme jii aké, “Mbɔ́gé ntagé ye lé mandée jii, ntoge nye.”

²⁹ Atágé mbɔ, ténéténé manoó mansó. Ne awuú menyammye wuú nnó atoó. ³⁰ Wye né gébé eyigémbɔ Jisɔs awuú nnó uto útané ji mmye, ábwólé mmye ne njuné bɔ́ aké, “Waa ataá mandée ya?”

³¹ Baá utɔ́ bií aké ne ji, “Ge nkane gejámégé bɔ́ ánɔ́ wɔ mme, epyeémbɔ nnó ne ogige nnó waá ataá wɔ?”

³² Yé lé ebwɔ ájɔ́mbɔ, Jisɔs ashii wye mampɛle agyage, agige muú yi abɔ ataá ji. ³³ Mendée yimbɔ ákaáge genó eyigé gepyéé né menyammye wuú, atané metɔ́metɔ́ bɔ́ bimbɔ awere ne efɔ metɔ́ achwó kwé mbe ushu Jisɔs. Apyege mbɔ, agare ji abya wuú meko. ³⁴ Ne Jisɔs aké ne ji, “Maá wa, ɔtoó getúgé ɔfyéé metɔ́ wye ne me. Ɔmágé wú sé ubale. Ke pere.”

³⁵ Nɛre Jisɔs abɔ alú jɔ́ge ne mendée yimbɔ, bɔ́ dentɔ́ átané né gepúgé Jarɔs áchwó gáre Jarɔs aké, “Maá wye agbó mé, ɔchyege sé ménleré efwyale detú.”

³⁶ Ne Jisɔs afyéé mekpo né depɔ etiré ájɔ́gé wó, yémbɔ aké ne Jarɔs, “Ɔfɔ́gé, fyé lé metɔ́ ne me.” ³⁷ Akamé fɔ́ nnó muú yicha akwólé ji wó ékosé Pita ne Jemsi ne menmó wuú Jɔn. ³⁸ Akégé ákwónégé gepúge Jarɔs, Jisɔs age nkane bɔ́ ákwéné tametame áyiáge, ádorege mmye mme álile kenke. ³⁹ Jisɔs akpé mmu aké ne

ebwɔ, “Ndé enyú déyiáge délile? Maá mesó mendée yina agbo wó, abelege lé géjyá.”

⁴⁰ Awúgé mbɔ alɔ manjwáné ji jwané, eféé ne alé bú ebwɔ ako átané dafye, asé le mma ne nte maá yimbɔ ne baá utɔ́ bií aléé, ájyé kpe mbaá ayi ábelé maá yimbɔ. ⁴¹ Ne Jisɔs agbare ji ebwɔ ajɔ́ né meko aramaic aké, “Tabita kumi. Ula utené nnó, meso mendée njoge ne wɔ nnó kwilé ka.”

⁴² Maá yimbɔ akwilé, ténéténé alɔ mankené. Meso mendée yimbɔ alu anmè áfyáneápeá. Bɔ́ bi ágene mecho ewé, mano áwule ebwɔ mmu ukokó. ⁴³ Jisɔs aji ebwɔ matu nnó ekagé ágaré muú yicha mechó ewe. Anérégé aké ne ebwɔ, “Chyege maá yimbɔ menyéé anyéé.”

6

Bɔ́ Násaret abya Jisɔs

(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Jisɔs alyaa melu ewémbɔ, akéré né melo wuú ne baá utɔ́ bií. ² Ne bií uwyaá bɔ́ Jus ukwónégé, afé mmu echa mmyemenene, alɔ manleré bɔ́ depɔré Esɔwɔ. Gejamégé bɔ́ bi áwuú unó bi alerégé ála mano mekpo fuú ne aké, “Ewéna elúmbɔ nno? Nde mbaá, átané ne unó uko? Ndé muú áchyeé ji gefɔ́gé denjá ti ne utó nnó apyegé ufelekpa? ³ Pó memwómé upú ayi alu maá Meri na? Pó anmó bií álú Jemsi, ne Jose, Judas ne Simun? Pó anmó bií abi andée álú fa ne esé.” Epye bwɔ áfyéé matɔ́ ne Jisɔs wó ne ábya ji.

⁴ Ne Jisɔs ajɔ́ ne ebwɔ aké, “Anoge bɔ́ ekpávé Esɔwɔ yéndé mbaá. Yémbɔ wylé bɔ́ melo bwɔ ne ula gepú bwɔ ne anme bwɔ ne alá nógé ebwɔ”

⁵ Ewena epye ji abɔ fɔ́ gébé mampye ufelekpa eféé wó, ekosé ukéke bɔ́ mamée abi ji anéré ebwɔ amu mmye atoó. ⁶ Ji ala meno mekpo fuú nɛre agene nnó bɔ́ bina áfyéé fɔ́ metɔ́ ne ji wó.

Jisɔs ató anjba áfyáneápeá nnó apye utɔ́ bií

(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

Ne Jisɔs atánégé melo wuú, afé né mata malɔ ayifɔ́, alerege bɔ́

mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ. ⁷ Akuú àṅgbá bíí áfýáneapeá ako, áchwɔ́gɛ atɔ́ ɛbwɔ́ dafye apea apea. Achyɛ ɛbwɔ́ uto mamférégɛ aló nchye né mmye bɔ́. ⁸ Nɛere ɛbwɔ́ achwɔ́ jyɛ, Jisɔs aké ne ɛbwɔ́, “Ɛkagɛ débɔ́ yɛé genó, bɔ́gɛ le meto ɛwu ɛwu, dékpágɛ fɔ́ menyéé, yé gébagɛ neke, yé ŋka, ⁹ yé gekwɔ́rɛgɛ ndeé, yémbɔ́ fyége lé unó uka.” ¹⁰ Ama jɔ́ ne ɛbwɔ́ aké, “Dekwɔ́négɛ yénde melɔ́, gepú ɛyigɛ dékpégɛ, ásege enyú ne metɔ́ megɔ́megɔ́ bége wyɛ ɛféé kpaá te délyáge. ¹¹ Mbɔ́ge melɔ́ elá sɛé enyú wɔ́, yé manwu mekomejɔ́ nyú wɔ́, lyáge déjyɛ detene né metɔ́ meló, dekwe uka mme nnó mpupu ɛyi ɛbalé enyú uka étáné, ne ɛlerege nye nnó ákwele ɛbwɔ́ mbeé.”

¹² Ne baá utɔ́ bíí atáné áfé, álo mangárégɛ bɔ́ mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ. ¹³ Ɛbwɔ́ áfere gejamégɛ aló nchye né mmye bɔ́, áma ápyɛ bɔ́ mameé átoó ndere ágbɛle ɛbwɔ́ maweé mmye.

Negbo né Jɔ́n Menwyaá bɔ́ manáá Ɛsɔwɔ

(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)

¹⁴ Mfwa Herɔd Antipas ayi awáne baá gebégɛ ábyɛné Jisɔs awú ŋgɔ ukpékpé depɔ́ tiré Jisɔs apyé deko. Nendé yénde mbaá bɔ́ ágaré abya wuú. Bɔ́ bifɔ́ ájɔ́ge áke, “Jɔ́n menwyaá bɔ́ manáá Ɛsɔwɔ ne akwilé né negbo nkaáwu ne awya utó mampye ufélékpa.” ¹⁵ Yémbɔ́ abifɔ́ aké, “Jisɔs alu mewené Elija muú ɛkpávɛ Ɛsɔwɔ.” Abifɔ́ aké, “Jisɔs alu gekwénégɛ muú ɛkpávɛ Ɛsɔwɔ.”

¹⁶ Ne Herɔd awúge ngɔ Jisɔs aké, “Ndɔ́fɔ́ elé Jɔ́n menwyaá bɔ́ manáá Ɛsɔwɔ ayi mbɔ́ nsɔ́ ji mekpo ne ákwilé né negbo achwɔ́.” ¹⁷ Ɛpyɛmbɔ́ Herɔd atɔ́ bɔ́ nnó ágbárɛ Jɔ́n áwé áfýé né mmu gepúgɛ denɔ́, gétúgɛ ágaré gabo ayi Herɔd apyé nnó aferé Herɔdyas mendée menmo wuú Filip abá. ¹⁸ Jɔ́n abɔ́ ajógɛ ne Herɔd nnó, “Ɛlɔ́me fɔ́ manfere mendée menmó wyɛ ɔ́bá.”

¹⁹ Né gétú ɛyigémbɔ́ Herɔdyas abɔ́ apaá Jɔ́n ne akélé meti manwá ji

yémbɔ́ ágɛ meti wɔ́. ²⁰ Herɔd abɔ́ ánógɛ Jɔ́n ne ákelégɛ fɔ́ nnó awá ji. Akaá nnó Jɔ́n alu muú melóméló ne alu cho né mbe ushu Ɛsɔwɔ. Yélé unó bí Jɔ́n ajógɛ úlú tametame né metɔ́ wuú, yémbɔ́ metɔ́ égɔ́ ji manwúge Jɔ́n yéndégébé.

²¹ Bíí uma Herɔdyas age meti mawá Jɔ́n. Gébégɛ Herɔd apyɛ epaá bíí ɛbi ábyéné ji, akú ákpakpa melɔ́ ne afwa bɔ́ bee né gebage mewaá Galilií.

²² Ne maá Herɔdyas mesɔ́ mendée achwɔ́ bee gefógɛ mabeé ɛyigɛ gégɔ́ Herɔd ne aṅkéé bíí matɔ́, ɛféé ne Herɔd aké ne ji, “Gare me yénde genó ɛyige ɔ́kelege, nchye wɔ́.” ²³ Nkelé nnó, “Nchyege wɔ́ yénde genó ɛyigɛ ɔ́kelege, ye ɛbe le gebagé melɔ́ wá.”

²⁴ Maá yimbɔ́ atané ajyɛ gíi mma wuú aké, “Mma, ngaré mfwa nnó nkelege nde”?

Mma aké, “Mekpo Jɔ́n menwyaá bɔ́ manáá Ɛsɔwɔ.”

²⁵ Maá yimbɔ́ abɔ́ akéré, ágaré Herɔd aké, “Nkelege nnó ɔ́chye me mekpo Jɔ́n menwyaá bɔ́ manáá Ɛsɔwɔ fa né gebagé nkpagene nana.”

²⁶ Mechɔ́ ɛwé epyɛ mfwa Herɔd byɔ́ ukɔ́ré ji mmu yémbɔ́ akágɛ shya manchye ji gétúgɛ abɔ́ akele me né mbe ushu aṅkéé bíí. ²⁷ Ténéténé yimbɔ́, Herɔd atɔ́ membame wuú ayi ama nnó, ájyɛ ásó mekpo Jɔ́n né gepúgɛ denɔ́. Ne ájyɛ só áchwɔ́ ne ɛwu. ²⁸ Mende yimbɔ́ anérégɛ, abɔ́ mekpo ɛwu afýé né gebagé nkpagene ajyɛ chye maá yimbɔ́ mendée, ne maá yimbɔ́ ajyɛ chye mbaá mma wuú. ²⁹ Ne baá utɔ́ Jɔ́n áwúge nnó áwá nte bwɔ́, ájyɛ kpá genkwɔ́ jíí, aníí né menome ɛwe áchomé né etárávɛ.

Jisɔs achyɛé delé bɔ́ áta menyé

(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jɔ́n 6:1-14)

³⁰ Aṅgbá Jisɔs akéré meso né neke eniné ji abɔ́ atɔ́me ɛbwɔ́. Ágaré Jisɔs ufɔ́ unó bí ɛbwɔ́ ápyé ne áleré.

³¹ Ɛwyágɛ bɔ́ áchwɔ́ mbaá Jisɔs, abi áchwɔ́, ne abi ájyɛ, ájá kpaá ápyɛ Jisɔs ne baá utɔ́ bíí ápó yé ne gébé manyéé menyéé. Ɛféé ne Jisɔs aké ne baá utɔ́ bíí, “Déjyɛ né melú ɛwé

bɔɔ alá pɔ, nnó enyú degbee mmye gachyé.”³² Eféé ájye kpe mmu ékpée ebwɔ ebwɔ, álo manjye né mbaá ayi álú bɔmbɔ.

³³ Yémbɔ gejamégé bɔɔ ágé ebwɔ ndere átané ájye ákaá Jisɔs ne bɔɔ bí ne melu ewé ebwɔ ájye. Ne ebwɔ átané malómaló, ásó mewaá mewaá, ábó mbe ne Jisɔs ne baá utɔɔ bíí.³⁴ Jisɔs átanégé mmu ékpée, agé gejamégé bɔɔ, ne meshwe akwɔ ji metɔɔ, gétúgέ álu eké magɔɔme ayi alá pɔ ne membámé. Eféé alɔ manleré ebwɔ gejamégé unó.³⁵ Ndere bíí ulɔ mangile baá utɔɔ Jisɔs ájye jɔɔ ne ji áké, “Atá bíí úfé ne mbaá yina alu eke mashwone.³⁶ Gɔ bɔɔ bina ájye nnó ebwɔ ákage jye ne makɔɔ né baá malɔ ayi álú kwókwólé, áná menyéé ányéé.”³⁷ Ne Jisɔs ashúú ebwɔ meko aké, “Enyú ambɔɔ chyége ebwɔ genó ányéé.”

Ne ebwɔ aké, “Atá ɔkaá fɔ nnó ŋka yi ese dénáme bɔɔ bina menyéé ékáge be genóge uba ŋka upea wɔ?” *

³⁸ Jisɔs aké, “Enyú dewya ntó bred eníí? Choge depé.” Ajye gé, ne áké, “Ese dewya ntó bred eta ne meshúú epea.”

³⁹ Ne Jisɔs agare ebwɔ nnó ákaré bɔɔ bimbɔ matoómatoó, ájwólé né dambyanja.⁴⁰ Apye ebwɔ ájwólé, mbaá ayifɔ álu usaá bɔɔ uta ne ayifɔ alu usaá bɔɔ upea meso efya.⁴¹ Ajwólégé Jisɔs abɔ ntóo bred étáa ne meshúú épeá, ape ame mfaánebuú, achyé matame mbaá Esɔwɔ. Agya bred achyé mbaá baá utɔɔ bíí nnó ákaré mbaá bɔɔ bimbɔ. Ne ákaré ntó meshúú epea mbaá ebwɔ ako.⁴² Yéndemuú ányé ágbeé.⁴³ Ne baá utɔɔ Jisɔs ányweré bred ne meshúú ágbeé usá úfyáneupeá ebi ányéé ulaá.⁴⁴ Bɔɔ bi ányé menyéé álú delé bɔɔ átáa.

*Jisɔs aké mfaá meko manaá
(Mat 14:22-23; Jɔn 6:15-21)*

⁴⁵ Ewyágé Jisɔs apye baá utɔɔ bíí ákpe ékpée nnó ábó mbe áchyá gentóogé mewaá ájyé né melɔ Betsada. Ji ala meso agare bɔɔ nnó ebwɔ áké

né upú bwɔ.⁴⁶ Ajɔgé mé né bɔɔ nnó áke chánéné, afe né mfaá Mekwe manemmye.⁴⁷ Nkwále akwónégé, ékpée elú né metɔɔ gentóogé mewaá Galilí, ele Jisɔs mbií ne álaá né mapeá nnyi.⁴⁸ Jisɔs agé nnó baá utɔɔ bíí ágéne efwyale ndere mbyo nnyi atané ebwɔ mbe ushú ápélege ékpée bwɔ. Elo né gejejégé bí kpaá te dondo, Jisɔs ákéné mfaá meko manaá achwɔ eta bwɔ, ela gachye ake apyáme ebwɔ akoó.⁴⁹ Ebwɔ áké ágéne nkane Jisɔs akéne mfaá meko manaá achwɔ, áferé nnó ele muú nefoo ne alɔ mánkalégé.⁵⁰ Ebwɔ ako ágégé ji efɔɔ ekwɔ ebwɔ matɔɔ.

Yémbɔ aké ne ebwɔ tenetene yimbɔ, “Elé me, gbarege matɔɔ nyú, défoge.”⁵¹ Jisɔs akpége né mmu ékpée ne ebwɔ, mbyo yimbɔ apwá. Agége mbo ala mano mekpo fuú.⁵² Yele Jisɔs abɔ achye dele bɔɔ atá bred ányéé, akaá fɔ gefoge muú eyige ji alu wɔ; néndé aŋea matɔɔ.

*Jisɔs apye bɔɔ mameé atoó né
Genesáret
(Mat 14:34-36)*

⁵³ Jisɔs ne baá utɔɔ bíí áchyagé gentóogé mewaá, áchwɔ kwóne né melɔ Genesáret, né gentó eyigémbɔ ne ebwɔ áshíí ékpée eféé.⁵⁴ Ténéténé yi ebwɔ átané mmu ékpée, bɔɔ ákaá nnó gé Jisɔs na.⁵⁵ Alomé gatélé, áfe melɔ meko ne baá mata malɔ, áfe ákpane bɔɔ mameé bwɔ áchwɔ ne ebwɔ, ne yénde mbaá ayi áwuúge nnó Jisɔs alú wyé.⁵⁶ Ne yénde mbaá ayi Jisɔs ákwóné, yé né malɔ ayi kókó ye ayi kpákpá ne ye né makɔɔ ákpané bɔɔ mameé ánywérege malú malú yé né ntoné gese, ne ánené Jisɔs mmye nnó alya ebwɔ atá mano nkú jíí. Ne yéndemuú nemeé ayi ataá mano nkú Jisɔs atoó.

7

*Jisɔs agarege unó bi ukwene ante
bɔɔ Jus áleré
(Mat 15:1-20)*

* 6:37 Elú wáwálé nnó: Denari alu ŋka yi apege muú né utɔɔ bíí uma.

¹ Bó Farasi ne anleré mabé Esowó fɔ átané Jerosale áchwó nɔ Jisɔs mme. ² Nɔdere ebwó alu eféé, ágé nnó baá utó Jisɔs abifɔ anyéé menyéé amu debadeba ayi alá shwónége amu ndere gepɔ gebwó gelerége wó.

³ Bó Farasi ne bó Jus ako abi ákwólege unó bina dɔ́, ushuú bó Farasi cháchá anyéé fɔ menyéé ayi alá bɔmbe áshwóné amu bwó ndere gepɔgé ukwene ante bwó gelu wó. ⁴ Yéé muú bwó ayi anyéé genó eyígé ánáme né gese ayi alá shwóné chánéné apó. Ebwó ábelege ntó gejamégé mabe bwó nkane manshwónégé amó, meséé ne mámba.

⁵ Ne Bó Farasi ne anleré mabé Esowó ágíí Jisɔs áke, “Ulannó ne baá utó bye alá kwólégé unó bi ukwene ante sé áleré? Ulannó ebwó anyéé menyéé ayi alá shwónégé amu?”

⁶ Jisɔs ashúú ebwó meko aké, “Enyú bó dembwólé. Asaya, muú ekpávé Esowó abó alu cho gébége agaré nyá mekomejɔ́ Esowó atomé ne enyú nnó, ‘Bó bina ánógé me ne ubómeno yémbɔ ánógé fɔ me né mmu mató́ bwó cháchá.

⁷ Enógé ewé ebwó ánoge me, elú detú nénde ásele unó ukwene ante bwó álerege eké mabe ya!’ ”

⁸ Jisɔs aké ne ebwó, “Enyú dése mabé Esowó, deke debélé egbe ema nnó dénógé unó bi ákwaá álerege.”

⁹ Jisɔs afe mbe manjɔ́ aké, “Dewyá mati malómaló mánlya mabé Esowó nnó dékwólégé le unó bi ukwene ante nyú álerége. ¹⁰ Gébége Mosis alerege mabe Esowó, abó ajɔ́ aké, ‘Nógé mma wye ne nte wye’. Ama jɔ́ ntó nnó, ‘Mbógé muú ajógé mejɔ́ mebo ne mma wuú yé elé ne nte wuú, ábó manwá ji.’ ¹¹ Yémbɔ né egbé ewé nyú, dela gárelé nnó, mbógé muú abegé ne genó eyigé ji akage pɔ́ mma wuú yé ebélé nte wuú ne geji, ajɔ́ le nnó, ‘Elé echye Esowó.’ ¹² Wyémbɔ ne dégbéé bó nnó ápóoge fɔ amma bwó ne ante bwó. ¹³ Enyú dépye mabé Esowó áfu sé yé genó wó getúgé unó bi enyú délerege. Ge wye gepɔ gema na me

njɔ́ mbɔ gejamégé gabo alú ayi enyú dépye wye na.”

Unó bi upye mekwaá alá béé fɔ cho né mbe ushuú Esowó (Mat 15:10-20)

¹⁴ Ne Jisɔs ama akuú njuné bó nnó áchwó eta wuú. Achwóge aké, “Enyú ako wuúge, ne yéndémuú ákaá genó eyigé njógé. ¹⁵ Genó eyigé muú anyége gejeje ji une gepye fɔ muú ábéé debadeba né mbe ushuú Esowó, elé eyi getanege ji né meno.” ¹⁶ Ne mboge muú awyá matu manwú áwú.

¹⁷ Jisɔs anérégé, ji ne baá utó bíí ályá bó bimbɔ, áfé né mmu gepú, ne ebwó ágíí ji ulá nekanemejɔ́ enina.

¹⁸ Jisɔs ashúú ebwó meko aké, “Enyú delú defɔ́ pɔ́ eké ate? Enyú dékaá wáwálé nnó dényegé menyéé ákágé pye fɔ enyú debé debadeba. ¹⁹ Menyéé wu ákpéné fɔ né mató́ nyú, ájye le né une, ne átane né menyammye.” Nɔdere Jisɔs ajɔ́ mbɔ ebyennó ufɔ́ menyéé uko ukwané manyéé.

²⁰ Ne Jisɔs aké, “Uferé ebi utánege muú metó́ ne upye muú abéé debadeba né mbe ushuú Esowó.”

²¹ Ama jɔ́ aké, “Uferé uboubo, ubelé tametame, ejo ne manwáné bó. Unó bina uko utánege né metó́, ²² mankwéné ulɔ, use, ne nchye, mambwólege bó, eɔmɔmɔné, mansoge metó́ nnó bó ábó unó ápwɔ enyú, manchoge bó mambɔ, nepa ne ukénkéné. ²³ Unó bina uko utanege né metó́ ne ubi ne úpyéé muú ábéé debadeba né mbe ushuú Esowó.”

Mendée ayi áfyéé metó́ ne Jisɔs (Mat 15:21-28)

²⁴ Ne Jisɔs atané afé né gebagé mewaá bó Jus eyi gelú kwókwólé ne melɔ Tiya ne Sidɔn. Jisɔs ajye kpe mmu gepú gefɔ ne akélégé fɔ nnó muú akaá nnó ji alu eféé, yémbɔ meti epó ewe ji ákage bíí. ²⁵ Mendée fɔ ayi maá wuú yi mendée awya meló nchye, áwuúgé nnó Jisɔs alu eféé, atané ténéténé achwó tó manó né mbe ushuú wuú. ²⁶ Mendée yina apó fɔ muú Jus alu muú Grek ne ábó ábyé ji tíí né gebagé mewaá Siriya né Sirofónishya. Ane Jisɔs mmye nnó

aféré meló nchye yimbó né mmye maá wuú. ²⁷ Yémbó Jisós aké, “Gó esé debó mbe dechye baá meló menyéé, elómé fó nnó muú ase menyéé ayi baá meló ányé achyéé bó mammye.” *

²⁸ Ne mendée yimbó ashúú ji meko aké, “Ata, yémbó bó mammye ányéé uchóchogéré ébi utánege né ekpókpógélé ukwéne mme gébége ambané áke ányéé menyéé.”

²⁹ Jisós aké ne ji, “Elé wáwálé, chó, ogene nye ndere meló nchye yimbó atané mé maá wye mmye.”

³⁰ Gébége mendée yimbó akéré né gepú jíí, agé maá wuú ndere ábelé né ukwó ne meló nchye atané mé ji mmye.

Jisós apye mbuú atoó

³¹ Ne Jisós atánege meló Tiya akoó né meti Sidón afé né ebeé mega Galilií. Afé né mme Dekapolis, mme maló afya. ³² Bóó fó áchwó ne mende ayi alu matu gbégbé ne akágé jóó fó mejóó. Ebwó áne Jisós mmye nnó anéré ji ebwó mmye. ³³ Jisós ase ji né metóó metóó gejamégé bóó, afé né melu ewé elu bibií eféé ne afye denóré amu né matu mende yimbó, akpó matye ne ata nenóme níí. ³⁴ Ne Jisós ape ame mfaánebuú ne ashuúle gefere, ajóó né meko aramaic aké, “Effata” ula ulú nnó, “Néné”.

³⁵ Ténéténé mende yimbó alo manwu ne alo ntó manjóó mejóó ayi alá pó se ne efwyale. ³⁶ Ne Jisós akwelé ebwó mbeé nnó ékagé ágaré muú. Yémbó ndere akwelé ebwó mbeé dóó, mbó nto ne bóó ágarege abya wuú ájye. ³⁷ Ebwó ako abó, alá manó mekpó fuú ájoge aké, “Yéndé genó eyige ji apyéé gelú gelógeló.” Apye bóó matu gbégbé áwuú ne abi alá joge, ájoge.

8

Jisós achyéé delé bóó ani menyéé

(Mat 15:32-39)

¹ Ewyage gejamégé bóó gema chwó nó Jisós mme. Bóó bina abó akpá fó

* **7:27** Elú wáwálé nnó: Né meló ñwe ewéna bóó abi Jisós ájógé atome ne ebwó nnó baá meló elé bóó Jus ne abi ji atome ne ebwó nnó bó mamye elé bóó abi alá pó fó bóó Jus.

menyéé ayi ányéé wó. Ne Jisós akuú baá utóó bií ne aké, ² “Meshwe apyéé me ne bóó bina, néndé ebwó álé mbó ndó eléé ne me ayi alá ányéé ye genó fó wó. ³ Mbógé ngarege ebwó nnó ájyéé une mesa, átóó né meti gétúgé abifó nekene bwó néshya.”

⁴ Baá utóó bií agií ji aké, “Fa né mashwone muú agene mbó menyéé efó ayi ákwanege bóó bina ako?”

⁵ Ne Jisós agií ebwó aké, “Enyú dewyaá ntoó bred enií eféé”? Aké, “Dewyaá ntoó bred ékénéama.”

⁶ Ewyage Jisós agaré bóó bimbó aké, “Jwólege mme”. Ne asé ntoó bred eyimbó ékénéama áchyege matame mbaá Esowó, agya, achyéé baá utóó bií nnó ákáré mbaá bóó bina, ne ápye wyembó. ⁷ Ne ebwó ábó awya ntó ukeke baá meshuú. Jisós ase achyéé matame mbaá Esowó né uno bi, agaré baá utóó bií nnó ákáré mbaá bóó. ⁸ Yéndémuú ányéé ágbeé ne baá utóó Jisós ánywéré uba bi ulaá ugbeé usá ukeneama. ⁹ Mpa bóó bi ányé alú delé bóó anií. Anérégé Jisós aké ákere meso né upú bwó. ¹⁰ Ténéténé yimbó Jisós ne baá utóó bií ákpe mmu ékpée áchyaá afé né gebagé mewaá eyigé akuú nnó Dalmanuta.

Ekwó bóó Farasi ne Sadusi agií Jisós nnó áléré ebwó ufélekpa

(Mat 16:1-4; Luk 12:54-56)

¹¹ Bóó Farasi fó ábó afé mbaá Jisós álo manyé mbeé ne ji. Ebwó abó akéle meti mamua ji. Agií ji aké, “Pye ufélekpa ese dégé, manlere nnó Esowó ne atóme wó.” ¹² Jisós awuúgémbo, ashulé gefere ne agií ebwó aké, “Ulannó njye enina fi nekelege ufélekpa? Ngarege enyú wáwálé nnó yé úma degené fó.”

¹³ Ajógé mbó alya ebwó, áma jyé kpe mmu ekpéé, achya afé egbe gentógé mewaá.

Jisós akwelé baá utóó bií mbeé nnó áse gébé ne yis bóó Farasi ne bóó Sadusi

(Mat 16:5-12)

14 Baá utóó Jisós ábó ájinte mankpa gejamégé bréd ne ábó áwya le maá ntó bréd ama né ekpeé. 15 Jisós akwelé ébwó mbeé aké, “Sege gébé ne yis bóó Farasi ne mfwá Heród.”

16 Ne ébwó áló manjógé ébwó ébwó aké, “Ndáfo ajógé mbó lé délá depó yé ne bréd?”

17 Jisós akaá genó eyigé ébwó ajógé ne agií aké, “Ulannó enyú dejoge mechó bréd ayi enyú dela pó ne ji? Nnó enyú delú dankaá ulá mechó ewé? Matóó nyú álu wye séséleé? Délú dankaá gefóge muú ayi me nlu?”

18 Enyú déwyaá amé dégene fó mbaá? Enyú déwyaá matu déwuú fó? Dékágé fere fó depó tiré na? 19 Gébégé nkare ntoó bréd éta mbaá bóó dele bó átáa ányéé, ayi ábó álaá gbeé usa uníí?” Ne ébwó áshuú ji meko aké, “Usá úfyaneupeá.”

20 Jisós ama agií ébwó nnó, “Ne gébégé nkaré ntó, ntoó bréd yimbó ékénéama mbaá bóó délé bóó ani ányéé, ayi alaá enyú dénywere nyá, álaá usá uníí?” Ébwó áshuú meko aké, “Usá ukeneama.”

21 Jisós agií ébwó ake, “Enyú dege nkane nselé baá nto bréd nchyeé gejame bóó menyéé wó, te fi, delú dankaá gefóge muú eyi me nlu?”

Jisós apye muú amé nónómé né Betsaida agéne

22 Gébégé Jisós ne baá utóó bií ákwone né Betsada, bóó fó áse muú amé nónómé áfé ne ji mbaá Jisós áne ji mmye nnó atá ji. 23 Jisós agbaré ji ébwóébwó áfé mekpo meti, eféé ne akpó ji matye amé. Anéré ji amu né amé, agií ji aké, “Nnó ógene mbó genó fó?”

24 Mende yimbó apé amé mfaá aké, “Ngene bóó yémbó álu lé eké unóó ebi ukene ugyage.”

25 Ama ata ji amu né amé nana mende yimbó aké apéle amé ji ánené aló mángene mbaá, ne agene yénde genó chájéné. 26 Jisós agare nnó, “Cho mmu gepú jyé, ekagé ókere né meló.”

Pita aké Jisós alu muú ayi Esawó akwere ji éla gefwa

(Mat 16:13-16; Luk 9:18-21)

27 Jisós ne baá utóó bií ájyé né baá maló fó kwókwólé ne meló Kaisaria Filipi. Ndere ébwó akene ájyé, agií baá utóó bií aké, “Ndé gefóge muú ayi bóó ájógé nnó me nlu?”

28 Baá utóó bií áshuú ji meko aké, “Bóó bifó áke ólu Jón menwyaá bóó manaá Esawó, abifó áke ólu Elija ne abifó áke ólu muú ekpávé Esawó ama.”

29 Ajógémbó, Jisós agií ébwó aké ne “Yé enyú ambóó deké me nlu waá?” Pita ashuú ji meko aké, “Wó ólu Muú yi Esawó akweré ji élá gefwa.”

30 Jisós akwelé baá utóó bií mbeé nnó ékágé ágaré muú fó, muú ayi ji alu.

Jisós agaré éfwyale wuú ne negbo nií

(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Jisós aló mangaré nnó, Maá Nte Mekwaá abó mangé gejamégé éfwyale, éle ákpakpa meló, ne anóó baá bi ápye upé ne anleré mabe Esawó, áshya nyé ji, áwáne nyé ji. Yémbó ndó éléé ekwonegé akwilege nyé né negbo.

32 Ne Jisós agaré ébwó mechó ewe gbogónó. Ajóge mbó, Pita ase ji átené egbe. Aló manshule ji ndó nnó ajóge se gefóge mechó ewémbó. 33 Yémbó

Jisós abwólé ushu apé baá utóó bií ne ashule Pita ndó aké ne ji, “Kwilé me mbe ushu danchómeló. Óférege unó nkane mekwaá, óferégé fó eké Esawó.” 34 Ne Jisós akuú gejamégé bóó bimbo ne baá utóó bií, ajóó ne ébwó aké, “Yé mbógé muú enyú akélege mambé menkwóle wa, abó manjinte gemé jíí akpa gekwa ji akame ye negbo ne akwólégé me. 35 Mbógé muú akélege mampóó genwá jíí ebyénnó aníige nyé geji, ne mbógé muú akamégé manchyéé genwá jíí getú ya ne abya melóméló, apomé nyé.

36 Ndé nsá ayi muú ábóó, mbógé abege ne unó mme uko ne aníige genwá jíí? 37 Ndé genó muú ákage bó achye mankwóré ne genwá jíí? 38 Kaáge nnó mbógé mmyé égbóó muú gétuú ya ne mekomejóó wa né mbe ushu njye

eniné na, eniné nėtií meso ne Εσωω, népyeé gabogabo, mbəntó ne Maá Nte Mekwaá mmye egbóo nyé ji manse muú yimbə ndere muú wuú gebége aké achwó ne makiénné ukpea jíi ne enoge ewé Nte wuú achyee jí.”

9

¹ Jisəs ama jəó ne bəó bimbə aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, gentəge bəó álú mbə fáná, abi álá gbóo fə kpaá te ágene nye gefwage Εσωω ndere gechwó ne eshye wuú.”

Jisəs akwaré gefó agenege mané

(Mat 17:1-9; Luk 9:28-36)

² Ndo ékéné ékóge Jisəs ase Pita, Jəmsi ne Jən ákwó áfé mfaá Mekwe fə kpaá. Ajygege ajwólé ebwó ebwó áke ápele menyammye Jisəs abə manshwanegé né mbe ushu bwó. ³ Gefó eyigé mandeé ji akpea ye muú ayi akage shwəne áji nnó ábé pópó mbə apó, ye ébéle ne uka. ⁴ Aké ápéle ágé Elija ne Mosis ákwó fwéé ajóoge mejó ne Jisəs. ⁵ Pita ajó ne Jisəs aké, “Ata, éló ndere esé délú fa, gó ese déténe óto úléé, géma eta wye, géma eta Mosis, géma eta Elija.” ⁶ Pita akágé se genó eyigé ji ajóoge néndé efó ékwó ebwó mató dó.

⁷ Ndere ajóoge mbə, aké ápelé gekó gekweré ebwó mme ne meko atané né mmu gekó eyigembə aké, “Gége maá wa ayi mbwi metó na, wuúge ne ji.” ⁸ Ténéténé yimbə aké amagé pe áge sé ye muú fə wó ekosé Jisəs jimbíi ne ebwó ambó.

⁹ Ndere ebwó áshulege mékwé ajyee, Jisəs áji ebwó etu aké ékagé ágáre muú fə genó eyige ebwó ágené kpaá te ji Maá Nte Mekwaá akwilége né negbo.

¹⁰ Awúgé depə tire Jisəs ajó, ábele wye déti né mmu mató bwó, ne ágiíge ate nkane ulaá mankwilé né negbo útené. ¹¹ Ne baá utó Jisəs bimbə ágií ji aké, “Ulannó ánleré mabé Εσωω ajó aké Elija abə mambə mbe achwó ne Muú yi Εσωω akwere ji ela gefwa?”

¹² Efeé Jisəs akamé aké, “Élú wáwálé nnó, Elija abə mambə mbe achwó akwyee unó uko abelé, yémbə ulannó ásáme ntó né mmu ηwe Εσωω nnó, ‘Maá Nte Mekwaá abə mange gejamége efwyale ne ápaá nye ji, áma shyá jí?’ ¹³ Yémbə ngárege enyú wáwálé nnó, Elija achwó mé ne bəó ápye gabo ne ji nkane ejíi ebwó wye ndere abə asamé né mmu ηwe Εσωω atomé ne ji.”

Jisəs apye maá ayi amee gesasa ató

(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ebwó ákérége meso, áge gejamége bəó ndere ánó baá utó abifə né mme ánleré mabe Εσωω anyee mbeé ne ebwó. ¹⁵ Ne bəó bimbə aké ágene Jisəs ácháné ala áme makpo fanj álomé ajye táme ji. ¹⁶ Jisəs agíi ánleré mabe Εσωω aké, “Nde enyú denyee mbeé ne ebwó?”

¹⁷ Ne mende fə né geluagé njune bəó bimbə aké, “Ménleré nchwó ne maá wa né eta wye ayi meló nchye apye ji álá jóge mejó. ¹⁸ Yéndégébé meló nchye yimbə akwilége ji mmye, apye ji akwe mme, génfwéné gétánege ji meno, anyé májéné ala nógeé. Nne baá utó bye mmye nnó áféré meló nchye yimbə, ápulé épwa.”

¹⁹ Jisəs ashuú ebwó meko aké, “É é ndé gefoge njye eni nelá fyee metó ne Εσωω? Nkoge mbə metó ne enyú nnó? Mmage bé ne enyú ndə eníi ne defyee mató ne Εσωω? Chwóge me ne maá yimbə.”

²⁰ Achwó ne maá yimbə mbaá Jisəs.

Ndere meló nchye yimbə agéné Jisəs, apye maá yimbə akwé mme achuú gbok! gbok, génfwéné getanege meno. ²¹ Jisəs agége mbə agíi nte maá yimbə aké, “Nemeé niné na nébele mé ji mmye nnó?”

Mende yimbə aké, “Nelə ji te dembané.” ²² “Meló nchye yimbə ákélege manwá ji, apye ji akwéne gébé eyigé fə né mewé gebé eyifə né nnyi, Ata gé esé meshwe opó esé mbəge okage pye.”

²³ Jisəs agíi ji aké, “Nde genó wə jóge! Nnó mbəge okage pye? Εσωω

apye yéndegenó eyi gejaweregé ne muú ayi áfyéé metóó ne ji.”

²⁴ Nte maá yimbó ala ténéténé aké, “Me nkamé ne Esowó, Ata, poó me nkame ne metóó ema.”

²⁵ Gébégé Jisós agéné nnó gejamégé bóó áboó áchwóó ji mmye, anyá meló nchye yimbó aké, “Wó mbú ne álú, nnyá wó tánege ji mmye. Ojyé mbó okerege sé.”

²⁶ Meló nchye yimbó apye maá yimbó akalé akwé mme ne alé táne ji mmye. Atánégé, maá yimbó ala mme nyamé eké mewu muú ne bóó ágégé mbó áférege nnó ágbó. ²⁷ Jisós agbaré ji ebwó, abwéé ji akwilé tené.

²⁸ Ne Jisós ne baá utóó bií ákerégé mmu, ágií ji bibií aké, “Ulannó ne esé dépulé meló nchye yimbó mambuú apwó?”

²⁹ Jisós agare ebwó aké, wye lé mmyemenene ne ekage feré gefógé meló nchye yina. *

Jisós ama gare baá utóó bií ndere ji ágboó nye

(Mat 17:22, 23 ; Luk 9:43b-45)

³⁰ Jisós ne baá utóó bií ályá mbaá yimbó ákoó koóge né gebagé mewaa Galilií. Ji ákélégé fó nnó muú akaá mbaá ayi ji alú. ³¹ Nénde ji abó alerege ebwó nnó, “Meso gébé áchyége nye Maá Nte Mekwaá né amu bóó nchye, áwáne nye ji. Yémbó ndó eléé ekwónégé, ji akwilege nye né negbo.”

³² Yelé ji agaré neka eni, baá utóó bií ákaá ula wó, ne ámá áfóó mangií ji ula neka eníné na.

Ndé muú alú muú kpaá

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Ebwó ákwónégé né meló Kapanóm, ájye kpe né gepú eyige ebwó ájwóle. Jisós agií baá utóó bií aké, “Ndé enyú denyé nye mbeé né meti gébége dechwóó.”

³⁴ Awúgé mbó, ákwené nyámé getúgé ebwó ábó ányéé mbeé mechó dékpaakpa. ³⁵ Ajwólégé ka, akuú

baá utóó bií makpo áfyaneápeá, áchwóge, ajóó ne ebwó aké, “Mbóge muú akelege mambé muú kpaá né geluage nyú, abó mambé ndere maá defwé akpáné defwe mbaá abifó.”

³⁶ Ajóge mbó, akuú maá fó kóó achwó téné né metóó metóó ebwó, akpa maá yimbó né amu jií ajóó ne baá utóó bií aké, ³⁷ “Yéndémuú ayi akamege mampye galógáló ne mamane kóó nkane ayina né mabó ma, ebyennó apyembó lé ne me ne yéndémuú ayi apye galógáló ne me ntó, ebyennó apyembó lé ne nte waá yi átómé me.”

Muú ayi alá paá esé alu awesé

³⁸ Ne Jón akuú Jisós aké, “Ménleré, esé degé mende fó asele mabó myeé aferege bóó aló nchye né mmye. Degégémbó, dégbé ji gétúgé alá pó fó né geluá gesé.”

³⁹ Jisós ajóó ne ebwó aké, “Dégbége fó gefógé muú yimbó. Néndé ye muú yi asele mabó ma apyee ufélékpa ne éwyagé ajóge gabo getú ya apó, ⁴⁰ nénde muú yi alá paá esé, alu awesé. ⁴¹ Ngarege enyú wáwálé nnó ye muú ayi achyége enyú nkó manaá né mabó ama gétúgé délu bóó ba ayi alá abóó nye nsá apó.” †

Mmuameno mampye gabo

(Mat 18:6-9; Luk 17:1, 2)

⁴² Jisós ámá jóó aké, “Yéndémuú ayi apyee mamane kóó nkane ayina ayi áfyéé metóó ne me nnó apye gabo, élú galógáló nnó áshií ji gekpékpégé ntaá né geme, ánmé ji né gentóógé ebeé mega. ⁴³⁻⁴⁴ Ama jyé mbe aké, mbóge ebwó wye epyé wó nnó okwéné mabé Esowó, só ewu ofómé, élú galógáló nnó okpe né genwá gechúchúle ne nnó okpe né ntoné mewé ewé élá nómége ne amu apea. ‡ ⁴⁵⁻⁴⁶ Ne mbóge geká jyé ne gétene wó nnó okwéné mabé Esowó, só geji ofómé, élú galógáló nnó okpe né genwá geká géma epwó nnó okpe uka upea né

* **9:29** Elú wáwálé nnó: Manlya menyee kpekpe apó né gejamégé gekwene bó njwe bi mbembe abi ábó ásame. † **9:41** Elú wáwálé nnó: Jisós ajóge mbó atóme lé ne geme jií ndere muú ayi Esowó ákwere ji ela gefwa. ‡ **9:43-44** Elú wáwálé nnó: Malo 44 ne 46 apó fó né gejamégé bó njwe. Unó bi ájóó né malo ayina ulú wye eké ebi ájóó né malo 48.

ntoné mewε εwé élá nómegé ne bɔ dämmwólé bií ntó ala gboó. ⁴⁷ Ne mbogé dambónnnyi wyε atene wɔ nnó ɔkwéné mabé Εσωω, pwólé ji ɔfómé, élu galógáló nnó ɔkpe né gefwa eyigé Εσωω ágbárege gechúchúle ne nnó ɔkpe né ntoné mewε εwé élá nómegé ne amé ápeá. ⁴⁸ ‘Mbaá yi bɔ dämmwólé bí alá gboó, ne mewε εwu ntó éla nomege.’

⁴⁹ “Yéndémuú awuú nyε mewε né menyammyε wuú wyε nkane muú áchwarege mega né menyéé nnó ékágé áchóó.

⁵⁰ “Mega élu genó gelógéló, ne mbogé mega élá pó sé ne ugɔ bií, ápyεé mbɔ nnó ne εwu εma εgɔó?

“Εwéna éleré nnó enyú débé eké mega, dényεgέ nesɔ ne atε.”

10

Jisɔs alerege depɔré manwá neba (Mat 19:1-8)

¹ Εφέε Jisɔs alyaá Kapenum, afé né gebagé mewaa Judiya, achyaá εβεé Jodan. Ndere akwóné éwu, gejámégé bɔó áma chwó nɔ ji mme ne alɔ mánleré εbwó nkane ji apyε mé yéndégébé.

² Bɔó Farasi fɔ áfé εta wuú mammua ji, ágií ji áké, “Nnó εbé εsé ekamé nnó mende awá neba ne mendée wuú?”

³ Jisɔs ashúú εbwó meko aké, “Εβε εwé Mosis achyé enyú gétúgέ neba εjɔó nnó?”

⁴ Εbwó áshúú meko áké, “Mosis abɔ agaré εsé nnó mende akáge chyεé mendée wuú mekpo ηwe manlere nnó awá neba ne akage lyaá ji.”

⁵ Ne Jisɔs ajɔó ne εbwó aké, “Élé gétúgέ mekpo meto nyú ne εpyε Mosis achyéé enyú εbé εwéna. ⁶ Tε ula ulɔó εbi Εσωω alɔó mankwyε mme, akwyεé εbwó, mende ne mendée. *

⁷ Getú eyigé na mende alyage mmá wuú ne nte wuú, afé acho mmyε ne mendée wuú, ⁸ εbwó ápea ákwé muú ama. Εbwó ápó sé bɔó ápeá nana, ála muú ama. ⁹ Ndere elúmbɔ, bɔó

abi Εσωω áchomé chónchó né neba ékágé muú akya nnó atyáa.”

Jisɔs alerege depɔré ulɔ ne neba manwá

(Mat 5:27-32; Mat 5:27-32; Luk 16:18)

¹⁰ Jisɔs ne baá utɔó bií ákérégέ mmu, εwyage baá utɔó bií áma gií ji mechó neba εwé. ¹¹ Ajɔó ne εbwó aké, “Muú yi awáne neba ne mendée wuú, ajyé bá ayichá, akwé mbɔ lé ulɔ, ¹² ne mendée ayi atanege menɔ wuú neba, ajyεge ba ayichá, akwé mbɔntó lé ulɔ.”

Jisɔs ajé ambáné kɔó

(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Bií uma bɔó fɔ ákpa baá bwó áfe mbaá Jisɔs nnó anéré εbwó amu mmyε, ajé εbwó. Baá utɔó bií ágégé mbɔ, ányá εbwó. ¹⁴ Yémbɔ Jisɔs agégé mbɔ, metɔó ésoó ji ajɔó ne εbwó aké, “Lyáge ambánékó áchwó εta wa, ekagé dégbé εbwó néndé gefwa eyigé Εσωω ágbárege gelú eyigé bɔó abi álu ndere baá bina. ¹⁵ Gɔge me ngare enyú wáwálé nnó muú yi alá kamé nnó Εσωω ábé mfwa wuú nkane manmane kɔó wó, akpéné fɔ né gefwa jií.” ¹⁶ Εφέε Jisɔs akpa baá bimɔ ama ama né uwyaá, anere εbwó amu mmyε ajé εbwó.

Abya muú ηka

(Mat 19:16-22; Luk 18:18-30)

¹⁷ Jisɔs alɔ mánjyε neke, ndere ájyε mende fɔ alomé gatele achwó kwé ji uká aké, “Ménleré melóméló, mpyεé nnó ne mbó genwá eyi gélágé byεé?”

¹⁸ Jisɔs ashúú ji meko aké, “Ulanno ɔkuú me muú melóméló? Yé muú ayi alómé metɔó apó, ekosé Εσωω mbií ne alu melóméló. ¹⁹ Pó ɔkage mabé Εσωω ayi áke, ‘Ekagé ɔwá muú, ekagé ɔkwé ulɔ, ɔjogé εjɔ, ekagé óténé ntésé gebyó. ɔnyεgέ manwaá, nógé nte wyεé ne mmá wyεé.’ ”

²⁰ Mende yimbɔ aké, “Ménleré nlɔ mambélé mabé yina mako te dembáné ta.”

²¹ Ajógémbɔ, Jisɔs ape ji domée ne gejeé aké, “Éla wɔ genó géma. Chó

* **10:6** Élu wáwálé nnó: Né 10:6 Jisɔs ajɔó mbɔ lé genó eyigé ásame né ηwe ula ulɔó 1:27, ne 2:24.

kpó unó byé uko, achye nka yimbo mbaá bós gekpo, abéé nye ne gefwa né mfaánebuú, achwó akwolé me.”
²² Mende yina awugé mechó ewé Jisós ajós apwa, alyaá afé meshwemeshwe ne mesómé néndé ji awyaá gefwa dós.

²³ Jisós abwolé mmye ape baá utós bií aké, “Ejweré ne muú nka akpe né gefwagé Esowó.”

²⁴ Baá utós bií áwúgé mbó alá mano makpo fuú, yémbó Jisós ama jós ne ebwó aké, baá ba ejwéré mankpe né gefwagé Esowó! ²⁵ Elú wáwá nnó mpó mashwone áshwá né embú ábyamé epwó nnó muú nka akpe né gefwagé Esowó ágbárege.

²⁶ Baá utós bií áwúgémbó byó ukore ebwó mmu ágígé ate aké, “Ne ndé muú yi abó nyé genwá eyi gélágé byéé?”

²⁷ Jisós ape ebwó domeé ajós ne ebwó aké, “Unó bi upwós ákwaá mampye, upwós f́ Esowó, néndé Esowó akage pye unó uko.”

²⁸ Pita aló manjós aké, “Gé, esé delyaá unó sé uko dékwálege wó.”

²⁹ Ne Jisós ashúú meko aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, yéndémuú ayi alyaá gepú jíí, yé lé áhmé bií abi andée ne abi ande, ammá bií ne ante bií, baá bií ne makós jíí né gétú ya ne gétúgé abya melóméló, ³⁰ Esowó achyege nye ji bós ne gejame unó fa mme yina epwó nkane abó awyaá, yé úpú, áhmé abi andée ne abi ande, ammá bií ne baá bií ne makós jíí ne áchyege nye ji ntó gejamé gé efwyale né gétú ya. Ne abós nye ntó genwá eyi gélágé byéé né mme ayi áchwó. ³¹ Yémbó gejamé gé bós abi alú mbó mbe nana, meso gébé álaá nye meso ne gejamé abi álu mbó meso nana ábéé nye mbe.”

Jisós ama gáré mánáne alé nkane ji ágboó nye

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Jisós ne baá utós bií alyá ákwóme ájyéé né Jerosale, Jisós alu ebwó mbe ne baá utós bií akwe tametame, efo epye bós bi akwálege ebwó. Ne Jisós ase baá utós bií makpo áfyaneápeá

áténé babá ne aló mangaré ebwó unó bi upye nye ne ji, ³³ aló mangaré ebwó aké, “Wuúge, esé dékwóme mbó déjyéé né Jerosale, ewu, áfyéé nye Maá Nte Mekwaá né amú anós baá ampyéé ure Esowó ne ánléré mabé Esowó. Ebwó ajógé nye nnó, me nkwe mpa, áwá me, ne áfyéé nye ji né amú bós abi alá pó bós Jus. ³⁴ Ajwyaáge nye ji, ákpóo ji matye mmye, átulé ji ne áwá ji. Yémbó ndó kpogele éléé ékwónégé, akwilége nye né negbo.”

Dékpakpa né gefwagé Esowó

(Mat 20:20-24)

³⁵ Jemsi ne Jón baá Sebēdee áfé mbaá Jisós aké, “Ménléré dekelege nnó wó opye ese genó gefó.”

³⁶ Jisós agíí ebwó nnó, “Enyú dekelege mpye nyú ndé?”

³⁷ Ashúú ji meko aké, “Ese dekelege gébé gé ójwólégé né geluáge enóge, opye esé dejwólé ne wó, muú ama né egbe ebwónye wye ne ama né egbe ebwóbe.”

³⁸ Yémbó Jisós ajós ne ebwó aké, “Nnó enyú dekage genó eyigé degígé mbó. Nnó enyú dekage nyú nye nka efwyale ayi me nyúú nye? Nnó enyú dekage wó nye manaá efwyale ami me nwós nye?”

³⁹ Ashúú ji meko aké, “Ese dekage pyembó.” Jisós ajós ne ebwó aké, “Enyú denyúú nye né nka ayi nnyú nye ne dewós nye manaá efwyale ami me nwós. ⁴⁰ Yémbó, me f́ wó njyaá bós bi ájwálege né ebwónye wa ne abi ajwálege né ebwóbe wó. Malu yimbo alú mbaá bós bi abó manjwólé wyéé.”

⁴¹ Baá utós Jisós abi makpo áfya áwúgé genó eyigé Jemsi ne Jón ajós mbó, aló mansó matós ne ebwó. ⁴² Jisós akuú ebwó ako ajós ne ebwó aké, Enyú dekaá nnó ákpakpa bós abi alá pó bós Jus áwyaá utó mampye ne bós bwó nkane ejíí ebwó. Yé ákpakpa meló áwyaá utó bi ajóge mechó ne bós bwó ébyé. ⁴³ Ne ébé gé f́ mbó ne enyú. Yéndémuú nyú ayi akélege mambé muú kpaá abó mambé ménkpané defwé nyú, ⁴⁴ yéndémuú nyú ayi akélege mambé menómbé abó mambé

éké mefwé mbaá bɔ́o ako. ⁴⁵ Pɛge gekpekpegé muú ndere Maá Nte Mekwaá, ji achwɔ́o fɔ́ nnó bɔ́o ákpá ji defwé wɔ́, achwɔ́ lé mánkpá bɔ́o defwé nnó achyɛ gemɛ jíí mawené gejamégé bɔ́o né gabo.

Jisɔs apyɛ Batimus agene

⁴⁶ Jisɔs ne baá utɔ́o bíí akwɔ́né né Jeriko. Ndere ályaá ajyɛ́, gejamégé bɔ́o ákwɔ́lege ebwɔ́ meso. Muú amɛ nónómé fɔ́ akamege Batimus maá Timɔs ajwɔ́lé né mapea meti akɔ́o deko. ⁴⁷ Awúgɛ́ nnó Jisɔs ayi Nasaret ne akoóge mbɔ́ alɔ́ mankalé aké, “Jisɔs mpyáne Devid, gé me meshwɛ.”

⁴⁸ Gejamégé bɔ́o áweé ji áké jwɔ́le nyame, yɛmbɔ́ akálege wye kálege ne eshyɛ aké, “Mpyáne Devid ge me meshwɛ.”

⁴⁹ Jisɔs awúgɛ́ mbɔ́ atɛné, ajɔ́o aké, “kuúge ji achwɔ́.” Ajyɛ kuú ji áké, “Kwilé ka chwɔ́ ɔ́fɔge, ákuú wɔ́.”

⁵⁰ Muú amɛ nónómé yimbɔ́ afere nkú gefwine wuú aɲmé, anyo akwilé ka ája ji áfé mbaá Jisɔs.

⁵¹ Jisɔs agíí ji áké, “Ndé genó wɔ́ ɔ́kélege nnó me mpyɛ eta wyé?” Muú amɛ nónómé yimbɔ́ ashuú meko aké, “Ata, nkelege nnó ɔ́pyé me ngéné mbaá.”

⁵² Jisɔs ajɔ́o ne ji áké, “Chó mmu gepú jyɛ, metɔ́o ewé wɔ́ ɔ́fyɛ́ ne me epyɛ wɔ́ ɔ́toó.”

Ténéténé yimbɔ́ alɔ́ mángéné mbaá ne akwɔ́lege ji.

11

Jisɔs akpɛ né Jerosale nkane mfwa (Mat 21:1-9; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Ndere Jisɔs ne baá utɔ́o bíí álé kwɔ́kwɔ́lé ne Jerosale, ákwɔ́nége Betfage ne Betani baá malɔ́ áyi álú mfaá Mékwé Olif, ató baá utɔ́o bíí makpo ápeá nnó ábɔ́ mbe. ² Ajɔ́o ne ebwɔ́ aké, “Chogé né maá melɔ́ ayi alu mbɔ́ enyú né mbe. Ndere dékpene wye, dégene nyɛ maá géjuná ayi áshíí muú álú dan ké wye. Kaáge, déchwɔ́ ne geji. ³ Ne mbɔ́gé muú agigé enyú nnó waá aké dekaá, garege ji nnó,

Ata ne akélege, ne anérége atɔ́mé nyɛ gekéré wáwá.”

⁴ Ajyɛ́gé, ágé maá géjuná yimbɔ́ ndere áshíí né mbe menombi egbe menɔ́ meti. Alɔ́ mánkaá geji, ⁵ ndere ákaáge bɔ́o abi álú efɛ́é agíí ebwɔ́ aké, “Dekaáge géjuná yimbɔ́ ndé?”

⁶ Baá utɔ́o Jisɔs ágaré bɔ́o bimbɔ́ wye nkane Jisɔs abɔ́ ajɔ́o gébége atɔ́me ebwɔ́, ne ályaá ebwɔ́ ajyɛ ne geji. ⁷ Achwɔ́gé ne géjuná yimbɔ́ mbaá Jisɔs, áfere mandeé bwɔ́ ágyaá géjuná yimbɔ́ né meso, Jisɔs akwɔ́ ajwɔ́lé mfaá. ⁸ Gejamégé bɔ́o ágyaáge mandeé bwɔ́ né meti nnó géjuná yimbɔ́ gekɛné mfaá, abifɔ́ ásɔ́rege uwɔ́ mámé ágyaáge meti ntó. ⁹ Ndere ajyɛ bɔ́o abi álú mbe ne abi álú meso akálege aké, “Matame mábé ne Esɔwɔ́! Mejé ebé ne muú ayi achwɔ́ né mabɔ́ Ata.” ¹⁰ Mejé ebe ne gefwage nte sé Devid eyi gechwɔ́o mbɔ́! Matame mábé ne Esɔwɔ́ ayi alú né mfaánebuú eniné mfaá mfaá!

¹¹ Ndere Jisɔs akpɛné né Jerosale, ajyɛ kpe né mmú echa upɛ Esɔwɔ́ ape yéndégenó. Agégé nnó gébé gekoó, ase baá utɔ́o bíí áfyanéápeá ákeré né melɔ́ Betani manjyɛ bele wye.

Jisɔs alwɛré genɔ́ge fig gégbɔ́ (Mat 21:18-22)

¹² Bíí ujjágé, ndere ebwɔ́ ályaá Betani ákérége meso, mesa alɔ́ mamye ji. ¹³ Atene tete agé genɔ́ fig ne gejamégé bya wye, afé ape nnó agene nyɛ gempome fɔ́ wye. Akwɔ́nége agé yé gefɔ́ wɔ́ ekosé bya ubíubí néndé gébé eyigé unɔ́o fig uwɔ́me umpomé gelu gakwáne. ¹⁴ Jisɔs ajɔ́o ne genɔ́ fig eyigembɔ́ aké, “Te mme abyɛ́é muú amage nyɛ́é sé gempome jyɛ́é.” Baá utɔ́o bíí áwuú genó eyigé ji ajɔ́o.

Jisɔs abú bɔ́o bi ákpoo unó né mmu echa upɛ Esɔwɔ́

(Mat 21:12-13; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹⁵ Ebwɔ́ ákwɔ́nége né Jerosale, Jisɔs akpɛ né mmu echa upɛ Esɔwɔ́, alɔ́ mambu bɔ́o abi ákpoo ne abi ánáme unó né mmu. Atyá makpókpógélé bɔ́o abi ákɛne geségé

man̄ka mankw̄oré ne malu ujwólé b̄óó ako abi ákpóo upwine melo ebi ápye upε Es̄w̄o ne ubi. ¹⁶ Ne ama kame sé nnó muú áma kpá genó gese akoó ye ne geji né mmu εcha upε Es̄w̄o wó. ¹⁷ Ne alo manlere b̄óó aké, “Asa mmu ηwe Es̄w̄o nnó Es̄w̄o aké, ‘Gepú ya ákuú nye geji nnó gepúgέ mmyemenene mbaá umε maló mako.’? Yémb̄o enyú débwalé géjí gelá melu εwé ánjó ábige wyεé.”

¹⁸ Anó baá abi ápyεé upε Es̄w̄o ne ánleré mabé Es̄w̄o áwúge dep̄o tiré Jis̄s apye, álo mánkεle meti nnó áwá ji. Afóó ji gétúgέ gejamégé b̄óó álaá meno mekp̄o fuú né unó bi Ji alerege.

¹⁹ Nkwale akw̄onege, Jis̄s ne baá utóó bií álya melo kpaá áfe ábelé mbaá ayicha.

Genóógé fig gégbó (Mat 21:18-22)

²⁰ Ne dondo ayi Jis̄s ne baá utóó bií ákerege meso, áge genóógé fig eyi Jis̄s abo jóó nnó gemage w̄o se umpome nkane gegbó mε. ²¹ Pita atege genó eyigé Jis̄s abo ajóó ne genóge fig yimb̄o, ajóó ne ji aké, “Ménleré, gé genó eyigé ób̄o ójóó nnó gemage w̄o sé umpome gégbó.”

²² Ne Jis̄s ashúú εbwó meko aké, “Fyεge matóó nyú ne Es̄w̄o. ²³ Ngarege enyú wáwálé nnó, muú ajóoge ne mékwé εwéna nnó, ‘Kwilé fa ókwéné mmu εbéé mega,’ ayi ála pó ne dembȳo né metóó ne akamege nnó genó eyigé ji ajóó gepyεé nye, Es̄w̄o apye wyε nkane ji ajóó. ²⁴ Ngarege enyú nnó dégige yéndégenó né mmyemenene mbaá Es̄w̄o, kamege nnó dése mé geji, ne gebéé nye eyigé nyú. ²⁵ Ne yéndé gebé enyú deke denemmye, debó manjinte gabo yi b̄óó ápyεé eta nyú nnó Nte nyú yi alu né mfaánebuú ajinte gabo awu nyú ntó. ²⁶ Yémb̄o dela jinté gabo yi b̄óó ápye etá nyú wó, nte nyú yi alu né mfaánebuú ajigé f̄o nte gabo awu nyú.” *

Agii Jis̄s mbaá ayi uto εbi utané (Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Jis̄s ne baá utóó bií ákéré meso né Jerosale. Ndere akw̄one, akpe né εcha upε Es̄w̄o alo mankéne né mmu, anó baá abi ápyεé upε Es̄w̄o ne ánleré mabé Es̄w̄o chóncho ne ákpakpa melo ájye gií ji aké, ²⁸ “Wó opye unó bina ne ndé uto, ne waá achyεé w̄o uto ubi?”

²⁹ Jis̄s ashúú εbwó meko aké, “Me ntó nwyaá awa nkwé mangií enyú, dégarage me, me ntó ngare enyú uto bi me nwyaá ne mpyεé unó bina. ³⁰ Agii εbwó aké, Waá achyεe J̄on uto manwyaá b̄óó manaá Es̄w̄o, Es̄w̄o waá akwaá? Shuúge me meko.”

³¹ Alo manyége mbeé ne ate aké, “Dejóógé mb̄o nye nnó? Ebege dejóógé nnó, ‘Elé Es̄w̄o ne achyεé J̄on uto bí,’ agige nye esé aké, ‘ulannó ne delá kamé mekomejóó wuú wó?’

³² Nnó dejóó nnó utóó bií utané mbaá ákwaá?” Akage jóó f̄o mb̄o gétúgέ áfóó b̄óó bi álu εféé nendé yéndémuú ajóoge nnó J̄on abó alu muú ekpávε Es̄w̄o wáwálé. ³³ Ewéna epye εbwó áshúú Jis̄s meko aké, “Esé dekaá wó”.

Jis̄s ashúú ntó εbwó meko aké, “Yé me ntó ngárégé f̄o enyú muú yi achyεé me uto ne mpyεé unó bina.”

12

Nekanémejóó b̄óó uségé ne mb̄óo mekóó (Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Eféé Jis̄s alo manto εbwó nekane-mejóó aké, “Mende f̄o abo ató mekóó wuú, ape unóó ebi ákuú vine, ábógé umpome bií ápyεé mmóó, anó gebame agyaá εwú mme, achó embu, akwyεé mbaá ayi ánámege umpome mampye mmóó. Atene enȳon mbaá ayi muú ájwólege ábamé mekóó. Ase b̄óó uségé afyé né mekóó εwémb̄o. Atane afé neke né melo f̄o. ² Gébé gekwónégé eyigé ásorege umpome εbimb̄o, mb̄óó mekóó ató maá defwé wuú ama nnó áchyεé ebií unó mbwé ebi utane né mekóó εwémb̄o. ³ Yémb̄o b̄óó uségé

* **11:26** Elú wáwálé nnó: Ukwene b̄o ηwe abif̄o agbé v. 26 nkane KJV.

bimbo áchyeé wó, ágbaré maá defwé yimbó átulé, ábú ji akéré amuamu.

⁴ Mbóó mekóó ama tó maá defwé ayifo, bóó bimbo ápye ji ntó átulé, ákere ji upa mekpo, áchyeé ji mekpo genóó.

⁵ Ama kere ató ayi agbeé makpo aléé, ji yimbó ágbare áwá. Ató gejamege abifo, átulé abifo, áwá abifo. ⁶ Elá le maá wuú ayi mende ama ayi abóó gejeé ne ji dóó, kwyakwya achwó fére maá yimbó ató, aferege nnó áchyege nye ji énogé. ⁷ Yémbó bóó uségé bimbo ágéégé ji álo mánjóógé áké ne ate, ‘Gége menyéé geteé mbóó mekóó na, chwóge déwá ji, geteé jíí gelaá eyigé esé.’ ⁸ Apyegé maá mbóó mekóó yimbó, áwá, ábwéé genkwó áfomé meso gébámé.”

⁹ Jisós ánerege agíí ébwó aké, “Enyú deféré nnó mbóó mekóó yimbó apye nye nnó ne bóó uségé bimbo? Abó manchwó awá bóó bimbo achyeé mekóó ewémbó mbaá bóó abicha. ¹⁰ Enyú dejóó me né mmu ηwe Εσωω nnó, ‘Ntaá eniné antené upú ashyaá nnó nélómé, néni ne nélaá menó ntaá ayi ágbaré ekwó gepú.”

¹¹ Ata ne apye nnó ewú ébe mbó, ne elu gekpekpe genóó né ame se.’ ”

¹² Jisós ánerege mántó nekane-mejóó eni, ákpakpa bóó Jus ákaá nnó ajóge mbó lé ne ébwó. Akelé meti mampye ji, yémbó áfóó nyá gejamégé bóó abi álú eféé ályaa ji áfé.

*Agíí Jisós mechó ηkamakpo
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)*

¹³ Ewyage áto bóó Farasi fó ne ekwó Heróó nnó ájye agíí Jisós gejamégé bó nkwé nnó akwegé nekwené menó, ágbaré ji. ¹⁴ Ajyéégé mbaá Jisós ájóó ne ji áké, “Ménleré esé dékaá nnó olu muú wáwálé. Ósele yéndemuú janja, ófóó fó ame bóó. Ólerege bóó unó ndere Εσωω akélege wáwálé. Garé esé, nnó ébé se ekame nnó déchyégé ηkamakpo mbaá mfwa Rom waá déchyégé? ¹⁵ Nnó déchye waá déchyégé?”

Yémbó Jisós agé me defyá debwó, agíí ébwó aké, “Ndé enyú dépénege

me mataá? Chwóge me ne sére me nchére.”

¹⁶ Achwóge ne ji, agíí ébwó aké, “Mekpo wá na ne mabó waá na ásamé né ηka eyi?” Ashuú ji meko áké, “Elé mekpo mfwa Rom ne mabó mií.”

¹⁷ Jisós agaré ébwó aké, “Chyéége mfwa Rom genóó eyi gélu éjíí ne chyéége ntó Εσωω genóó eyi gélu eyi Εσωω.”

Awuúgé meko ayi Jisós ashuú ébwó álaá mano mekpo fuú.

*Agíí Jisós nkwé mankwile né negbo
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)*

¹⁸ Ewyagé bóó Sadusi fó áchwóó mbaá Jisós. Ébwó ákame nnó muú agbogé, akwilége sé né negbo. Ajóó ne Jisós áké, ¹⁹ “Ménleré, Mosis abó asá né mmu ηwe ébé se nnó, ‘Muú agbogé alyage mendée wuú ayi alá bye baá ne ji wó, menmó wuú abó manse mekwi mendée yimbó nnó ábyégé baá ábé lé né mabó ami mewené menmo yimbó.’ ²⁰ Né gébéégé fó áηmó fó ákénéama abi ande álú, ayi mbe abá mendée agboó yé maá apó. ²¹ Ayi akwólege ji ase mendée yimbó né ukwi ji ntó agboó yé maá apó. Wyémbó ne epye ne ayi agbeé makpo áléé. ²² Mbó ne epye ne aηmó bimbo akénéama. Ébwó ako ágbó ayi ye muú alá bye maá ne mendée yimbó wó. Ébélégé mendée yimbó ntó agbó. ²³ Ne ndere ébwó ako ábáné mbó mendée yina, gébéégé ákwilégé né negbo, mendée yina abeé nye ayi waá?”

²⁴ Jisós ashuú ébwó meko aké, “Enyú dékaá nnó delu gyeé wó? Delu gyeé nénde dékágé fó mekomejóó Εσωω ne utó bií. ²⁵ Ama jóó ne ébwó aké, gébéégé bóó ákwilégé né negbo, neba nébéé se. Alaá le nkane makiénné Εσωω né mfaánebuú. ²⁶ Ne gétúgé mechó bóó ágbógé ákwilégé né negbo, enyú delu danjóó genóó eyigé ásámé mmu ηwe Mosis? Né abya genóó eyigé mewé ébó eluli wye gélaá sóoge, Εσωω ajóó ne Mosis aké, ‘Me nlu Εσωω ayi Abraham, ne ayi Asek ne ayi Jakób’. ²⁷ Εσωω apó fó ayi awuú

bɔ́, alú Ɛsɔwɔ ayi bɔ́ abi álú abe. Ɛnyú bɔ́ Sadusi ako delu gyéé né mechó ewéna.”

*Ɛbé ewé epwɔ mabe mako
(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)*

²⁸ Ménleré mabé Ɛsɔwɔ fɔ ayi alú eféé gébégé Jisɔs ajóóge ne bɔ́ Sadusi, ágégé nnó Jisɔs ashúú ebwɔ meko ne denɔga ágií ji áké, “Ɛbé Ɛsɔwɔ ewéndé enɔea epwɔ́ mabé mako?”

²⁹ Jisɔs ashúú ji meko aké, “Ɛbé ewé epwɔ́ mabe mako ele ewé ejóó nnó, bɔ́ Isrɛli wuúge Ɛsɔwɔ nte se ayi abɔ esé ako alu ama, ³⁰ gbógé ne Ata Ɛsɔwɔ wyeé ne metɔ́ wyeé meko, ne mendoó wyeé meko ne uféré byéé uko. Tégé wyeé lé ji yéndégébé, pyégé utɔ́ bií ne eshye wyeé meko, ³¹ ne ewé egbeé apeá eke, gbógé ne nte ménémé wyeé ndere ɔgboó ne geme jyéé. Yé ebé ewé enɔea epwɔ́ ayina apeá épó.”

³² Ménleré mabé Ɛsɔwɔ yimbo ajóó ne Jisɔs aké, “Ménleré, ɔjɔ́ chánéné, elu wáwálé nkane ɔjɔ́ nnó Ɛsɔwɔ alu ama ayichá apó. ³³ Ne élú ntó wáwálé nnó ɔbɔ́ mambógé gejee ne Ɛsɔwɔ ne metɔ́ wyeé meko, ɔbɔ́ mántégé wye lé ji yéndégébé, ɔbɔ́ mámpyégé utɔ́ bií ne eshye wyeé meko. Ne ɔbɔ́ mambɔ́ gejeé ne ate bɔ́ nkane ɔbɔ́ gejeé ne geme jyéé. Ɔbelege mabé ayina apeá elɔ́ epwɔ́ yéndé gefógé ure ne eshye ewé ɔsɔ́ né mewé ɔchyege mbaá Ɛsɔwɔ nkane eshye.”

³⁴ Jisɔs agegé nnó menleré mabe Ɛsɔwɔ ayina ashúú meko melóméló, ajóó ne ji aké, “Ela wɔ́ gachyé ne ɔkpé né gefwage Ɛsɔwɔ. Elɔ́ né gébé eyigémbɔ́ yé muú ayi ama mua mangií ji nkwé apó.”

Muú ayi Ɛsɔwɔ akweré ji ela gefwa alu maá waá?

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Ndere Jisɔs alerege bɔ́ né esha ure Ɛsɔwɔ, ajóó aké, “Epye nnó ne ánleré mabé Ɛsɔwɔ aké Muú yi Ɛsɔwɔ akweré ji elá gefwa alu mpyáne mfwa Devid? ³⁶ Mendoó Ukpea ne epye mfwa Devid jimbo abɔ́ ajóó nnó, ‘Ata Ɛsɔwɔ aké ne Ata wa,

jwólé fa né egbé ebwɔnye wa né gelúge énogé

kpaá te mpyéé bɔ́ mawámé byéé álaá eké mboó genó ayi ɔnérege uká byéé mfaá.’ ³⁷ Ne mbógé mfwa Devid akú Muú yi Ɛsɔwɔ akweré ji elá gefwa nnó ‘Ata wuú’, epyémbɔ́ nnó ne muú yimbó ámagé bé mpyáne wuú?”

Ndere Jisɔs alerege mbo mmye muú ayi alu eféé matɔ́ ágóó ebwɔ́ manwúgé unó bi ji álerege.

*Jisɔs akwelé baá utɔ́ bií mbeé nnó ekage áse gepógé Anleré mabe Ɛsɔwɔ
(Mat 23:1-36; Luk 11:43, 46; 20:45, 46)*

³⁸ Ndere Jisɔs alu lérege aké, “Sége gébé ne gepógé ánleré mabé Ɛsɔwɔ. Ebwɔ́ ágboó mámfyégé bɔ́ nkúú átyé átyé, ákéné ágyaáge ntoné gese nnó bɔ́ átámégé ebwɔ́ ne énogé. ³⁹ Ebwɔ́ ágboó ntó mánjwólé né malu énogé né mmu macha mmyemenene, ne ájyégé epaá, ájyaá lé malu afwa ne ájwólege. ⁴⁰ Ebwɔ́ ányé ákwi ándée upwɔ́, ánéne mmye áwyáge mámbwólé bɔ́ nnó álú bɔ́ alálál. Ndere ápyembɔ́ efwyale ebwɔ́ ejame nyé epwɔ́.”

Echyé mbya mekwi mendée

⁴¹ Jisɔs anérégé manlere, ajye jwólé toitoi ne mekwa ewé áfyéé nka apele ndere bɔ́ áchwɔ́ áfyé manka bwɔ́ mmu genó eyigé áfyé nka Ɛsɔwɔ. Agé ndere gejámégé bɔ́ manka áchwɔ́ áfyéé gejámégé nka. ⁴² Ewyage mbya mekwi mendée fɔ́ achwɔ́ fyé ntó baá ubaá nɔ́ba apeá abi alá fuú ye genó wɔ́. ⁴³ Mekwi mendée yimbo achyege mbɔ́, Jisɔs akú baá utɔ́ bií aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó eshye ewé mbya mekwi mendée yina achyéé epwɔ́ ewé yéndémuú áchyéé. ⁴⁴ Yéndémuú áferé ekeke nka né gejámé eyi ji awyaá achyé, yémbɔ́, ye lé mekwi mendée yina alu mbya, akwe ula géba jí achyéé.”

13

Jis̄as agaré ndere ách̄óó nye écha upé
És̄ow̄o
 (Mat 24:1, 2; Luk 21:5, 6)

¹ Jis̄as ályáge écha upé És̄ow̄o, maá ut̄óó wuú ama aj̄óó ne ji aké, “Ménleré, pé uchánchá upú ébi átene ne uchánchá mataá.” ² Anérége, Jis̄as ashúú ji meko aké, “Pó ogé mb̄o ukpékpé upú bina? Umúge nye kpá ne mataá ne mataá. Yéé ntaá némaá eni nélaá nye mfaá nte n̄ép̄.” ³ Ewyage ndere Jis̄as ajye jw̄ole né mfaá Mékwé Olif éwé élú toitoi ne écha upé És̄ow̄o. Pita, J̄emsi, J̄on ne Andru áfé mesomeso ájye gií ji aké, ⁴ “Garé ese, nde gébé eyige dep̄o tiré na depyé nye? Ne ndé gep̄o ese dégéne nye ne dékaá nnó unó bina uko upye nye wáwálé?”

⁵ Jis̄as al̄o mangaré ébw̄o aké, “Sége gébé ekagé muú f̄o ábw̄olé enyú déno mewaá. ⁶ Nj̄oge mb̄o, néndé gejamége b̄óó ás̄ele nye mab̄o ma áchw̄o eta nyú. Adoó nye ébw̄o ew̄omé áj̄oge aké, ‘Me ne nlú’ Apye nye mb̄o ábw̄olé gejamége b̄óó ánó mewaá. ⁷ Ne déwuú nye ntó abya be kw̄ókw̄olé ne enyú, ne ébi ámm̄ye tete, Yémb̄o gébége unó bina uké upyéé, débégé f̄o ne ef̄o. Néndé unó bina ub̄o mampye ne ep̄óf̄o nnó mme yina achw̄o kwya w̄o. ⁸ Gébé eyigémb̄o ntó mal̄o kpakpa ámm̄ye nye ne ate ne ate afwa ne b̄óó bw̄o ámm̄ye nye ne ate, emímí mesa ekwene nye malumalu. Mme yina anyíge nyé ne eshye abw̄olé né gejamége malu. Éwéna ebé nye eké lé ula ul̄o ubalé ébi mendée awúu gébége nebye neké nem̄ye ji.

Jis̄as agare ángbá bit̄ efwyale ewé
ébw̄o ágéne nye

(Mat 10:16-25; Luk 21:12-17)

⁹ “Sége gébé, kaáge nnó ápyéne nye enyú áfyé né amu ákpakpa mel̄o ápa mpa enyú mm̄u macha eso. Atúlege nye enyú né macha m̄m̄yemenene. Né getú ya, ájame nye enyú détene né mbe ushu b̄o góm̄ena ne afwa mel̄o.

Apyégémb̄o kaáge nnó degé mb̄o lé meti mangaré ébw̄o mekomej̄óó wa. ¹⁰ Ne gemége nnó mme yina akwya, b̄óó áb̄o mangaré abya És̄ow̄o melóméló né mal̄o mako. ¹¹ Gébége ápyége enyú ekagé dedorége m̄m̄ye mankelé uchuú mej̄óó ébi déj̄oge. Gébé gékw̄anégé j̄ógé uchu mej̄óó ébi uchw̄o enyú meno, néndé uchu mej̄óó ébi déj̄ógé upóf̄o ébi enyú élé Mendoó Ukpea ne échyége nye enyú. ¹² Ne gebé eyigémb̄o ntó, ānm̄o áchyége nyé atéé ānm̄o nnó áwá. Ante áchyége nyé baá bw̄o nnó áwá. Baá átenege nyé ukóló ne am̄má bw̄o ne ante bw̄o mampye nnó áwá ébw̄o. ¹³ B̄óó ako ápaá nye enyú gétúge délu ánkwalé ba. Yémb̄o yéndémuú ayi akogé met̄oó te kwyakwyaá, áférege nye ji né éfwyale gabo.

Jis̄as agaré nkane ách̄óó nye Jerosale
 (Mat 24:15-21; Luk 21:20-24)

¹⁴ Jis̄as afe mbe mánj̄oge aké, “Gebobogé genó eyi gechyége mekp̄o un̄óó mbaá És̄ow̄o, gepyéé nyé né malu ayi gélage p̄o mampye. (Muú ayi akúu n̄we yina ase gebé nnó éfwyale echw̄o.) Gébé eyigémb̄o, b̄óó abi álú né gebagé mewaá Judiya áb̄o ájye ákw̄o mfaá makwe ábií. ¹⁵ Yéé muú ayi alú mfaá gepú ekagé akyaá nnó ashulege mme ajye b̄o genó né mm̄u gepú jí. * ¹⁶ Muú ayi alú ntó né mek̄óó ách̄ogé yé gébé nnó akere mm̄u achw̄o b̄o nku gefwene wuú ne áb̄o. ¹⁷ É é ebéé nye mb̄o nnó ne andeé abi álú ne mane yé ne abi áchyége baá mámb̄e. ¹⁸ Nége m̄m̄ye mbaá És̄ow̄o nnó ekagé unó bina upye gébége néba, ¹⁹ néndé éfwyale ewé echw̄o nye, ebéé gekpékpége éfwyale ewé délá lú dangé te És̄ow̄o akwye mme yina ne yé ewé emage be sé eké ewémb̄o ep̄o. ²⁰ Mb̄ogé És̄ow̄o álá s̄oré nd̄o yimb̄o éla mboó w̄o, ébyénnó yéé muú ayi apome nye ap̄o. Yémb̄o gétúge b̄óó abi És̄ow̄o ájyaá nnó áb̄e abíí, as̄orege nye nd̄o eyimb̄o éla mboó. ²¹ Gébége yimb̄o, mb̄ogé muú

* **13:15** Elú wáwálé nnó: B̄óó Jus átenege upú bw̄o, mfaá alu dede ayi muú akáge kw̄o ajw̄ole wyéé.

agaré enyú nnó, ‘Gége Kras, Muú yi Eṣṣwṣ akweré ji elá gefwa alu fa,’ yéé agaré lé enyú nnó, ‘Alu né’, dékamégé fṣ ne ji. ²² Njṣge mbṣ mampye enyú dekaá nnó, bṣṣ gebyṣ abi áké álu Kras ne bṣṣ gebyṣ abi áke álu bṣṣ ekpávé Eṣṣwṣ ntó áchwṣṣ nye. Achwṣṣgé ápyéé nye ukpékpé ufélekpá ebi upwṣ amu. Ápyembṣ nnó ábwólé bṣṣ ako ne mbṣgé meti ebegge yé ebélé bṣṣ abi Eṣṣwṣ ajyaá nnó ábé abii, ábwólé ebwṣ áno mewaá. ²³ Sége ye gébé! Dekaaá nnó mbṣ mé mbe ngaré enyú depṣ etíré na gemegge nnó dépyegé.

Unó bi upye nye gemégé nnó Maá Nte Mekwaá ákérege meso fa mme (Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Gébégé efwyale ewéna echwṣṣgé, ténéténé ayi ebyéé, ḡmées ekwene nye gemuagemua. Mfaá ágénégé sé. ²⁵ Ambe ntó ánoṣmege nye, ne unó bi uwyaá uto né mfaánebuú unyíge nye. ²⁶ Eféé ne ágéne nye nkane Maá Nte Mekwaá achwṣṣ né mmu gekó ashúlege achwṣṣ ne gekpékpégé uto ne énoṣgé. ²⁷ Wye né gébé eyígémbṣ, atṣme nye makiénné jii nnó ájyé anyweré bṣṣ abi ji ájyaá né mme meko nnó ábé abii mbaá ama.”

Jisṣ améé gepṣgé genṣṣge fig ne unó bi upyéé nye

²⁸ Jisṣ ajṣṣ ne baá utṣṣ bii aké, “Pegge gepṣge genṣṣge fig degii genṣ wye. Gébégé mata jii álṣgé mántó bya uke enyú dekaá nnó nshwṣné achwṣ shúle. ²⁹ Wyémbṣ ntó ne gébégé enyú dégéṣé nkane unó bina upyéé, débṣ mankaá nnó gébé eyígémbṣ géla kwṣkwṣlé. ³⁰ Ngarege enyú wáwálé nnó njye eníné na néṣboó fṣ kpaá te unó bina ukó úpyéé. ³¹ Mfaá ne mme ákoṣge nye yémbṣ mekomejṣṣ wa alaá te kwyakwya.

Ye muú ayi akaáge gébé eyigémbṣ apṣ (Mat 24:36-44; Luk 17:26-30, 34-36)

³² “Yé muú ayi ákaá bii né gébé eyígé unó bina úpyéé nye apṣ. Makiénné Eṣṣwṣ ne mfaánebuú ákaáge fṣ, yé Maá Eṣṣwṣ jimṣṣ ákaá

wṣ. Ekosé wye Nte wuú ji mbií ne ákaá. ³³ Ségé gébé dékpómé mmye, debé peé dégilé néndé enyú dékaáge fṣ gébé eyígé unó bina upyéé nye.” ³⁴ Aké, “Elú eké mende fṣ abṣ ajyéé neke, alyaá gepú jii ne baá défwé bii nnó ápele. Achyéé yéndémuú ebi utṣṣ, ajṣṣ ne ayi ábáme gepú aké, ‘Bé peé, ógilé’. ³⁵ Wyémbṣ ntó ne enyú débṣ mambé peé dégilé néndé dekaá fṣ gébé eyígé mbṣṣ gepú akerege meso wṣ. Akage chwṣ ne nkware, metṣṣ utuú, gejyéjyéṣé bii, yéé ebéle dondo. ³⁶ Ekáge akwṣ enyú nenṣmé ndere debélege dékwánege. ³⁷ Ndere ngarege mbṣ enyú, mbṣntó ne ngárege yéndémuú nnó, Bége peé”.

14

Ajṣṣ geju manwá Jisṣ (Mat 26:1-5; Luk 22:1, 2; Jṣn 11:45-53)

¹ Ndṣ eia epea eyi bṣṣ Jus ányéé epaá koó upú ne epaá bred yi alá muálé. Anṣṣ baá ámpyéé ure Eṣṣwṣ ne ánléré mabé Eṣṣwṣ ájwṣle geju ákélege meti nnó áwá Jisṣ bibi. ² Ajṣṣ ne ate áké, “Dépyegé fṣ ji gébégé epaá ewéna, ékáṣé bṣṣ áṣme ummye né melṣ.”

Awaá Jisṣ mawéé né melṣ Bétáni (Mat 26:6-13; Jṣn 12:1-8)

³ Ndere Jisṣ alu né melṣ Betani mmu gepúgé Simun muú ubá anyéé menyéé, mendée fṣ achwṣ kpé mmu ne ékpómé mawéé gebé ami majame ḡka dṣṣ, ele laménda ayi ebwṣ ákuú nnó nard. Anené meno ékpómé ewémbṣ agbe mawéé mimbṣ né mekpṣ Jisṣ. ⁴ Mendée yina apyegge mbṣ, matṣṣ ásṣ bṣṣ fṣ abi álu eféé kpaá te ájṣge ne ate áké, “Mendée yina achṣṣ mbṣ mawéé mína ndé? ⁵ Mawéé ami ákáṣe kpṣ, áse gejamégé ḡka eyi epwṣṣ ḡka eyi muu akage pye né ḡme, áchyéé mbaá ubyá bṣṣ ne wṣ mendée yina óchṣṣ mbṣ?” ⁶ Jisṣ ajṣṣ ne ebwṣ ake, “Gṣṣge ji abe nyame, ndé enyú dechyéṣe ji efwyale? Apye mbṣ lé me genchánchágé genṣ eta wa. ⁷ Ubyá bṣṣ ulú ne enyú, dékáṣe

poó ebwó yéndégébé eyi dékélege. Ne me mbéé nye fò ne enyú gébé geko. ⁸ Mendée yina apye me genó eyigé ji akaáge pye, abó mbe agbe me mawee mmye nnó gébége ngboge ánií me niige. ⁹ Ngarege enyú wáwálé nnó yéndé mbaá ayi bós ágárege nye Abya melóméló ayina né mme meko, ágárege nye ntó genó eyigé mendée yina apye. Nkane ágárege, mbòntó ne áteé nye ji yéndégébé.”

Judas akame mankpó Jisós
(Mat 26:14-16; 11; Luk 22:3-6)

¹⁰ Judas Iscarot ayi alú maá utós Jisós ama né géluágé abi áfyaneápeá, ajye báne anós baá ámpyee upe Esòwò nnó ákpóó ebwó Jisós. ¹¹ Ebwó awuúgé gejuge Judas, matós ágò ebwó ányemenó nnó áchyége ji ñka. Eféé ne Judas álós mankélegé meti ewé ji apyee ne Jisós akpe ebwó né ámu.

Jisós anyéé epaá koó upú ne baá utós bií
(Mat 26:17-25; Luk 22:7-13, 21-23; Jón 13:21-30)

¹² Bií mbe ebí ányéé epaá bred yi alá muálé, gébé eyigémbò ne áwáne mágónhémé gepé nnó ányé epaá koó upú. Baá utós Jisós ájye gií ji áké, “Átá ndé mbaá yi ókélege nnó esé déjyé détyéé menyéé epaá koó upú wyyé?” ¹³ Agigémbò Jisós áferé baá utós bií ápeá, ató aké, “Chóge né meló kpaá, detuge nye ne mende fò ayi ákpané ñkwó manaá né mekpò, kwólege ji. ¹⁴ Dekwónégé né gepú eyigé ji akpené, jóge ne mbós gepú nnó, ‘Ménleré aké dégií wò nnó, maá gepú áñkéé alé nnó ji achwógé ajwólé anyé menyéé epaá koó upú ne baá utós bií?’ ¹⁵ Ne mbós gepú yimbò alerege nye enyú maá gepú ayi ákwyé mé ábélé né mfaá enyón, tyége menyéé sé eféé.” ¹⁶ Baá utós bimbò ájyge, ágé wye yéndégenó nkane Jisós ajós, átyé menyéé epaá koó upú bwó eféé ábele. ¹⁷ Nkwale akwónégé, Jisós ne baá utós bií makpò áfyaneápeá, áfé manyé menyéé yimbò. ¹⁸ Ndere ájwólé ányéé menyéé Jisós ajós ne ebwó aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó muú nyú

ama achyege nye me mankwaá.” Mbós yimbò alu mbò fa anyé menyéé ne me. ¹⁹ Baá utós bií áwúgé mbò, ála mmye meshwemeshwe, yéndémuú agige ji áké, “Áta nnó élé me?” ²⁰ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Élé muú ayi ese ne ji détyége nye amu manta mbya né mmu akpánkpa. ²¹ Ne Maá Nte Mekwaá agbóo nye wye ndere ñwe Esòwò abó ajós mé te gachií. Utonkwa ube ne muú ayi akpóo nye Maá Nte Mekwaá. E é! Mbógé nnó ábé dambyé muú yimbò, mbò eló kpaá epwò.”

Menyéé Ata Jisós
(Mat 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Kòr 11:23-25)

²² Ndere Jisós ne baá utós bií ányéé menyéé, abó ntó bred áchyégé matame mbaá Esòwò né mmyemenéne, agyá ntó bred yimbò ubauba, akaré mbaá baá utós bií ajóge aké, “Gége menyammye wa na. Sége dényéé.” ²³ Jisós abwéé ntó amó ne mmós né mmu, achyége matame mbaá Esòwò, achye baá utós bií ányú átu ate. ²⁴ Ajós ne ebwó aké, “Gége manó ma amí magbéle mbaá gejamégé bós gétúgé menomenye ewé Esòwò ányé ne ákwaá. ²⁵ Ngarege enyú wáwálé nnó ndere nnyú mbò mmós mína kwyakwya, mmagé nyú sé amícha kpaá te nnyú nye ami make gébége Esòwò aké agbarege gefwa jíí.” ²⁶ Ne ebwó ánerégé, ákwá ekwò áféé Esòwò átané ákwó mfaá Mekwe Olif.

Jisós agaré ndere Pita áshyáa nye ji
(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jón 13:36-38)

²⁷ Jisós ajós ne baá utós bií aké, “Enyú ako deboó nye delyaá me ndere ásámé mmu ñwe Esòwò nnó, Esòwò aké, ‘Nwane nye membame mágónheme ne ekwó mágónheme eláa nye tyátyá.’ ²⁸ Ne nkwílégé né negbo, mbò nye mbe ne enyú né gebagé mewaá Galilií.” ²⁹ Ajógémbò, Pita aké, “Yé bós ako ne ábó alyaá wò, me nlyágé fò wò.” ³⁰ Jisós ashúú ji meko aké, “Pita gó ngaré wò nnó utuú bina fi gemégé nnó menò mekwò akú ukúkúle upea, wò oshyáa nye ukúkúle uléé nnó ókágé

me.” ³¹ Yémbò Pita aké, “Yé ebé lé negbo, ngbóo ne wò, nshyáá fò wò.” Wyémbò ntó ne abifò ako ájóó.

Jisòs anemmye né Getsemane
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Jisòs ne baá utóó bií ako áfé né melu ewé ákuú nnó Getsemane. Akwónégé éwu, agaré ebwó aké, “Jwólege fa, kpaá te nnérege manénemmye.” ³³ Ajógémbò asé Pita, Jemsi ne Jòn nnó akwólé ji. Nkane ájye alò mambò gejamégé meshwe ne masómé né metóó. ³⁴ Ajóó ne ebwó aké, “Masómé amí malú me metóó, maténe me meti negbo. Yémbò jwólege fa deβε peé.” ³⁵ Atégé yeé mmye mβε gachyeé ató mano mme, amo ushuú mme, anemmye nnó mbógé meti élú, Esòwò apye efwyale ewémbò ekoó ji koóge. ³⁶ Anenemmye aké, “Nte, Nte yeé genó eyi gepwóó wò gepó. Nnène wò mmye féré amó efwyale yina átáné me mmye. Yémbò pye genó eyigé wò okélege épó fò eyigé me nkélege.” ³⁷ Anérégé akeré meso mbaá ayi bò Pita álú, achwò báne ebwó ndere ábélege géjyá. Ape Pita, agií ji aké, “Simun, nnó enyú dékágé béfó peé ne me, yeé lé né nchwanekε ama? ³⁸ Béege peé, dénénemmye mbaá Esòwò nnó ékágé enyú dékpé né mmuameno. Matóó nyú ákélege nnó enyú dénénemmye yémbò menyammye nyú áwyá gepwá.” ³⁹ Ama lya ebwó akéré meso manemmye wye gefóge mmyemenéne eyigé ji abò anéne. ⁴⁰ Ne amá akérégé ndò eyi egbeé epeá né mbaá baá utóó bií álú, abané wye ndere ebwó ábélege géjyá néndé géjyá gejá ebwó ame dóó, ne ákaá se meko ayi áshuúge ji wó.

⁴¹ Jisòs ama akérégé ndò eyi egbeé ελέé, abané wye ebwó ndere ábélege, anyá ebwó aké, “Délú bélege géjyá, degbeége mmye? Gékwyá mbò, ge gébé gekwané eyigé áfyε nyε Maá Nte Mekwaá né amú bòó ubeé. ⁴² Kwilége ka, déjye, gé muú ayi akpóo me mbò, alé chwó mé.”

Apye Jisòs
(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jòn 18:3-12)

⁴³ Ndere Jisòs álú jóógémbò, Judas maá utóó wuú ayi ama né geluágé abi áfyaneápeá achwó ne njuné bòó εnine negbare bò aparanja ne mámbó unóó. Bòó bina élé anóó baá ámpyeé upe Esòwò ne ánleré mabé Esòwò chóncho ne ákpakpa melò ne átómé ebwó nnó áchwó apye Jisòs. ⁴⁴ Eké epyεmbò, Judas abò mé mβε agaré ebwó aké, “Muú ayi me ntyaáge gége ji mbo pyége, défyéé metóó metóó nyú, déjye ne ji.” ⁴⁵ Judas ákwónégé yeé gébé achò sé wó, akoó cho afé mbaá Jisòs aké, “Ménleré ntamé,” akpá ji atyaá. ⁴⁶ Bòó bina ágégé, áchwó ápye ji agbaré ji ne amu matomato. ⁴⁷ Apyégé Jisòs, metóó esó maá utóó wuú ama ajuú aparanja asó etu memfwé etukpe ámpyeé upe Esòwò. ⁴⁸ Eféé ne Jisòs agií ebwó aké, “Enyú dechwó na ne bò aparanja ne mámbó unóó mampye me nnó me nlu menjó? ⁴⁹ Me nlú fa ne enyú yéndé bií, nlerégé mekomejóó Esòwò né εcha upe, nnó débó degéé me mampye wó? Yémbò genó eyigé ásame mmu ηwe Esòwò gebó mampyé.” ⁵⁰ Baá utóó bií ágégé mbò, áboó, ályaá ji.

⁵¹ Nkane ájye ne Jisòs, njye gesa fò afyale metyeé ndeé né menyammye akwólege ebwó. Aké ágéne ji, ágbare ndeé yimbò nnó ápye ji, ⁵² apalé εji, alyaá abò afé gejóóné.

Jisòs akpe unóó mpa
(Mat 26:57-66; Luk 22:63-71; Jòn 18:13, 14, 19-24)

⁵³ Ase Jisòs áfé ne ji mbaá etúkpe ampye upe Esòwò, ánóó baá abi ápye upe Esòwò, ánleré mabé Esòwò chóncho ne ákpakpa melò ájye chome wye. ⁵⁴ Pita ntó akwólege ebwó meso gachye, gachye kpaá te akpene né mmu dachi etúkpe ampye upe Esòwò. Eféé ne ajye bane ámbamé dachi etukpe nnó awyagé mewε. ⁵⁵ Anóó baá ampye upe Esòwò ne bòó ako abi ájwólé mmu εcha εso, ákelé amma mpa gebyó mamma Jisòs mmye nnó áwá ji. Yémbò ágé yeé

ema wó. ⁵⁶ Gejamégé bós ákwye depó mámma Jisós mmye yémbó élé gebyó néndé ebwó ako ápó nya meko ama. ⁵⁷ Bós abifó ákwilé ka, ábyage ji gebyó mmye áké, ⁵⁸ “Ese déwú ndere ji ashúú mmye nnó ji ammu nye echa upe Esowó ewéna ewé akwaá áténé ne ámu, ne ndó elé ekwónégé átenege ewéché ewé alá tené fó ne ámu wó.” ⁵⁹ Yémbó ebwó ako ápó meko ama.

⁶⁰ Eféé ne etúkpe ampye upe Esowó ákwile ka né mbe ushuú bós ako ágií Jisós áké, “Wó ntó opó ne meko manshuú né depó etire bós ájósge mbó nnó opye?” ⁶¹ Yémbó Jisós akwene bómbo yé meko ashúú ji wó. Etúkpe ema nmére egíí ji eké, “Wó ne ólú Maá Esowó, Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa?” ⁶² Jisós akamé áké, “Me ne nlú, dégene nye ndere Maá Nte Mekwaá ajwólé né geluage enógé né egbé ebwónyé Esowó ne ndere achwó nye né mfaánebuú mmu geko.” ⁶³ Etúkpe ampye upe Esowó agyá mandeé jíí né mmye manleré nnó metóó esó ji dós, agíí eso áké, “Ndé gécha démage kéle bó ntésé? ⁶⁴ Pó déwú depó etiré ji ajósge? Amége mmye ne Esowó, nana déké depye nnó ne ji?” Bós ako akame áké, ekwane nnó, “Awá ji wáne.” ⁶⁵ Eféé ne bós abifó áló mánkpo ji matye mmye, áwé ji ndeé ame, átúlege ji, ájósge áké, “Garé esé muú ayi adoó wó?” Ambamé echa eso áchwó se Jisós adoó ji maka.

Pita ashya nnó akaáge Jisós
(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jón 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Ndere Pita álu né dachi yimbó, maá mesó mendée fó ama né geluage abi ákpáne defwé mbaá etúkpe ampye upe Esowó achwó eféé, ⁶⁷ agé ndere Pita ajwólé áwyáa mewe. Ape ji dómeé, ajós áké, “Wó ntó ólu gelua ne Jisós muú Nasaren yimbó.” ⁶⁸ Pita ashya áké, “Chaá-ó nkaá yé geno eyigé ójósge mbó wó.” Ndere Pita akwilé manjye né meno gébámé, menómekwó mbe akú. ⁶⁹ Mesó mendée yimbó áamá ágegé Pita wye áló mamma jóó ne bós abi áténé

eféé áké, “Mende yina alu muú bwó ama.” ⁷⁰ Pita ama shya wye shya eké ewyage, bós abi áténé eféé áló mánjóó ne Pita áké, “Wáwálé gebíí gepó mmu, ókágé shya fó néndé ólu muú Galilií.” ⁷¹ Yémbó Pita áló mánkale áké, “Mbógé mbyógé le gebyó mfaánebuú áshulé me mmye, nkágé fó mende ayi enyú déjósge mbó.” ⁷² Ténéténé yimbó menó mekwó akú ukúkúle upeá kókogalókóó. Pita ate mekomejóó ayi Jisós abó ajós ne ji nnó, “Gemégé nnó menó mekwó akú ukúkúle upeá ashya nye mánáne alé nnó ókaágé me.” Ateége mbó anyó meko ngbó ali segé segé.

15

Afe né Jisós mbaá Palet
(Mat 27:1, 2, 11-14; Luk 23:1, 2; Jón 18:28-32)

¹ Wye ndere bíí ujyaá dondo, anós baá ampye upe Esowó, ákpakpa melo ne ánleré mabé Esowó áchomé ne bós eso ako, ajwóle ajós geju. Eféé ne ágbaré Jisós áwéle, áse ji, áfé mbaá gomena Palet. ² Akwónégé Palet agíí Jisós áké, “Wó ólu Mfwa bós Jus wáwálé?” Jisós áké, “Elu nkane ójós.” ³ Ajógémbó, anós baá ampye upe Esowó áló mammalé Jisós depó mmye matimati. ⁴ Palet ama gíí Jisós áké, “Opó ne meko manshuú? Ówuú fó depó etiré ámmalé wó mmye nnó opye?” ⁵ Ne yéé meko Jisós ashúú ji wó, ewena epye Palet alaá meno mekpo fuú.

Palet asó mpa nnó áwá Jisós
(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jón 18:39—19:16)

⁶ Gepóge Palet gelu nnó yéndé nme gébége epaá koó upú bós Jus abó mamferé muú ama né denó ndere bós ákélege. ⁷ Né gébé eyígémbó muú denó fó alú eféé, ákuú ji Barabas. Ji ne abifó ákpe denó gétúgé bós abi ebwó áwané né efwyale ewé ebwó áchwóó ne éwú né meló. ⁸ Ndere elúmbó, gejamégé bós ájye báne Palet nnó áferé muú denó ama ndere ápye mé yéndé epaá ewémbó. ⁹ Palet agíí ebwó áké, “Enyú dékélege nnó mferé Mfwa bós

Jus?”¹⁰ Palet agií mbò elé ji akaá chánéné nnó elé wye né nchye detú ne anó baá ampye upe Esòwò ápyené Jisòs áchwó ne ji eta wuú.

¹¹ Yémbò anó baá ampye upe Esòwò ágaré ekwó bòó ewémbò nnó ágaré Palet aferé lé Barabas. ¹² Palet ama agií ebwó aké, “Ényú dékelege me mpye yéé nnó ne mende yina ayi ákuú ji Mfwa bòó Jus?” ¹³ Ne ebwó ako ákalé kénké aké, “Wó ji né gekwa.” ¹⁴ Palet ama gií ebwó aké, “Ndé gabo ayi ji ápyé?” Yémbò ákpe kále kénké né eshye aké, “Awó ji né gekwa.” ¹⁵ Nnó Palet apye mataó ágóó bòó Jus, aferé Barabas né denò. Ágaré bòó bee bií nnó átulé Jisòs ne geto, ánerégé, áwó ji né gekwa.

*Bòó bee ájwyage Jisòs
(Mat 27:27; Jòn 19:2, 3)*

¹⁶ Bòó bee bimbò ánerégé mantulé Jisòs, ája ji áfé mmu echa gòmena. Ákuú bòó bee ako né geluá gebwó. ¹⁷ Áfyé ji nkúu megélé, átò ela meshií eke ela mfwa ákweré ji mekpo. ¹⁸ Ápyegémbò, álò manjwyagé ji aké, “Mfwa bòó Jus, neki nébé ne wò.” ¹⁹ Ne álò mándógé ji unóó né mekpo. Ákpó ji matyé mmye, átó manó mme mampye eké anóge ji. ²⁰ Ánerégé manjwya ji, áferé nkúu megélé yimbò ákeré áfyé ji mandéé jíí né menyammye wuú. Ája ji átane né melò manjye wó né gekwa.

*Awó Jisòs né gekwa
(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jòn 19:17-27)*

²¹ Ndere ájyéé átuú ne mende fò ayi akamege Simun muú melò Seren nkane atané melò wuú ajyéé né Jerosale. Bòó bee bimbò ágbaré ji kpékpé nnó akpá gekwagé Jisòs. Simun alu nte bò Aleksanda ne Rufòs. ²² Afé né Jisòs né mbaá ayi ákuú nnó Golgota. Ula utané nnó melú Unkónkò makpo. ²³ Achyéé ji mmóó amí áchwaré ne uka ebí ákuú nnó myrrh * Yémbò Jisòs ashya manyú. ²⁴ Ala

wye efeé mbò, áwó ji né gekwa, áheme gefógé megyaá fò nnó ákáré mandéé jíí eyi yéndémuú aséle. ²⁵ Awó Jisòs né gekwa né kálánka eneneama né dondo. ²⁶ Abó gebagé genóó áwò mfaá mekpo gekwa eyigé áwómé Jisòs wyeé, ásá genó eyigé aké ji apye ne áwòme ji. Aké, “Mfwa bòó Jus.” ²⁷ Awó ntó ánjo apea gébége gema ne Jisòs, ama alu né egbé ebwònye wuú ayifò né egbé ebwòbe wuú. Yéndémuú bwó álu né mfaá gekwa jíí. ²⁸ Mechò ewéna épye nnó ébé wáwálé nkane mekomejóó Esòwò ájóó nnó áfyé ji mmu mpa bòó ubeé. † ²⁹ Ne bòó abi ákoge koógé ájúu Jisòs mashye mmye, ákamege ne makpo, ákálege aké, “É é, Pó wò ne oké òmmu nye echa upe Esòwò gemégé nnó ndò eléé ekwóné wò òmage tène ewéchá? ³⁰ Poó geme jyé otáné mfaá gekwa òshulé mme.” ³¹ Wyémbò ntó ne anó baá ampye upe Esòwò ne ánleré mabé Esòwò ntó ájwyáge ji aké, “Apoóge bòó bí chachá, akaáge poó fò geme jíí. ³² Aké ji alu Muú yi Esòwò akweré ji elá gefwa, áma jóó áke ji alu Mfwa bòó Israeli, átáné mfaá gekwa áshuúlé mme. Ápyegé mbò, ese défyéé mataó ne ji.” Ánjo bimbò abi áwómé ntó ebwó né ukwa, ájúu Jisòs mashye mmye.

*Negboné Jisòs
(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jòn 19:28-30)*

³³ Metóó ñwòmese, kálánká efyáneépeá eké ékwónége, ñmèé enomé, gemmua gékwé né melò meko kpaá te kálánká eléé. ³⁴ Kálánka eléé eyimbò, Jisòs alò mánkalé kénké aké, “Eloi, eloi lama saba tani, ula utané nnó Esòwò wa, Esòwò wa, ndé òlyaá me mbií né efwyale?” ³⁵ Bòó abifò abi áténé efeé áwúgé ndere Jisòs ajóge mbò áferé aké, “Ákuú mbò lé Elija muú ekpávè Esòwò.” ³⁶ Muú ama né geluage bòó bimbò abó gatelé ajye bó ekochá, áwe ne genóó anyua né mmú mmóó amí mamyáme, abwéé

* **15:23** Elú wáwálé nnó: Myrrh ele uka bi úlú nya mampye nnó muú awuúge fò ubale dóó. † **15:28** Elú wáwálé nnó: Melò ñwe ewena né ukwene bò ñwe abifò áfyé ewu né ukelenge pe KJV ne TEV.

até Jisós né ubóó meno nnó ányú. Ajóó aké, “Degé kpé nnó Elija achwó feré nye ji mfaá gekwa yi.”³⁷ Ne Jisós ama akále kénké, ashulé kwyakwya geféré h-ε-m metóó ekwé.³⁸ Wyé ndere Jisós ágbó, ndeé eyi ekaré εcha upe Εσωω, εgyalé uba upeá te mfaá gba-ra-ra-ra εtya mme.³⁹ Muú kpaá bóó bee † ayi atene εφέε agεgέ gefóó eyige Jisós akalé ne ale gbó aké, “Wáwálé mende yina alu Maá Εσωω.”

⁴⁰ Gébé eyigémbó ntó, andée fó áténé nya tete ágéné yéndégenó eyi gepyé ne Jisós. Né geluage andée bina Méri ayi atané meló Magdala, Salóme, ne Méri mma Jεmsi ayi mamane kó εbwó ne Jose álu ntó wyε.⁴¹ Gébégé Jisós alu né Galilíí andée bina ábó ákwólege ji, ama ápóge ji ntó, andée abifó abi átane Jerosale ákwóle Jisós álu ntó wyε.

Anit Jisós

(*Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jón 19:38-42*)

⁴² Jisós agbó bíí bí bóó Jus ako ákpomége mmye nnó né nkwale álo mányé uwyaá bwó. Ndere bíí ule koó,⁴³ mende fó ayi ákuú ji Josef achwó. Alu muú meló Arimatya, alu muú ayi anoge ji dóó né εso bóó Jus, ji abó agile ntó gébé eyigé Εσωω achwó gbáre nye gefwa jíí. Akpome mmye nkane mende, ajye báne Palet agíí ji nnó achye ji utó nnó ajye áferé genkwógé Jisós né mfaá gekwa.⁴⁴ Agigé mbó, Palet alaá meno fuú mánwu nnó Jisós agbó me. Akú muú kpaá bóó bee agíí ji wá Jisós agbóó mé.⁴⁵ Muú kpaá bóó bee yimbó akamé nnó agbo, εφέε ne Pálet akamé nnó Josef akáge jyε feré genkwógé Jisós né gekwa.⁴⁶ Josef ajye na éshyé ndeé pópó, aféré genkwógé Jisós né gekwa, afyalé géjí ne εshyéε ndeé eyimbó, akpa ajye fyε mmu menome ewé áchomé mmu εtárávé. Abogéné gekpékpégé ntaá agbé meno menome ewembó.⁴⁷ Méri muú meló

Magdala ne Méri ayi mmá Jose ágé mbaá ayi ábelé genkwógé Jisós.

16

Jisós akwilé né negbo

(*Mat 28:1-10; Luk 24:1-12; Jón 20:1-10*)

¹ Bíí uwyaá bwó ukógé, Méri muú meló Magdala, Salóme ne Méri mmá Jεmsi ájye na mawee gebéé nnó ájye gbere né genkwógé Jisós.² Ne dondo bíí mbe né uwyaá, ndere mbe ηme atane, εbwó ájye né menome ewé aníí Jisós.³ Agige ate aké, “Waá ábogéné nye εsé gekpékpé ntaá ενίνé ágbε mbó menome”?⁴ Aké ákwónege wyε, áge nnó ábogéné mé ntaá ενίνέmbó néla babá nelu gekpékpégé ntaá.⁵ Ndere εbwó ákpεne mmu menome ewémbó, áge njye gesa fó ajwólé né εgbé εbwónyε bwó, afyε ewule pópó. Εbwó ágégé mbó alá mano mekpó fuú.⁶ Njye gesa yimbó ajóó ne εbwó aké, “Défógé. Nkaá nnó dékelege mbó lé Jisós muú Nasaret ayi ábó áwómé nya ji né gekwa, apó sé fa, Εσωω apyε ji akwilé né negbo. Gége melú ewé ábóó ábelé ji.⁷ Kéregé meso dégaré Pita ne baá utóó bíí abifó nnó ji abó mé mbe ne enyú afé né Galilíí; dégené nye ji ewú wyε ndere ji abó agaré enyú.”⁸ Andée bimbó átáné né menome ne gatélé, áwére ne εfó metóó, ne yéé muú fó ágaré εbwó geno eyíge pyε wó gétúgé εfó ewe elú εbwó matóó.*

Jisós aléré mmye mbaá Méri yi Magdala

⁹ [Dondo bíí mbe uwyaá ebi Jisós akwilé né negbó, abó mbe aléré mmye mbaá Méri muú meló Magdala. Jisós abó aferé nya ji aló nchye akénéama mmye.¹⁰ Méri afe agáre ájeé bíí abi εbwó ábó ákεne nya ne Jisós ne ábane εbwó ndere álíle, ásómege.¹¹ Yé lé εbwó áwuú nnó Jisós álu mebe Méri muú meló Magdala agé ji, ákamé fó nnó elu wáwálé wó.

Jisós alere mmye mbaá baá utóó bíí apea

† **15:39** Elú wáwálé nnó: Muú kpaá bóó bee Rom alu muú yi apele usaá bóó bee uta. * **16:8** Elú wáwálé nnó: Maló ηwe yina 9-20 ápó né ukwene bó ηwe bifó.

¹² Ewyágé Jisós akwó mbe ushuú baá utóó bií apea né gefóó eyigé alá kaáge sé ji gébégé ebwó akene ájye né meti. ¹³ Ebwó ákaáge nnó muú yi ágene mbó ele Jisós, ákeré meso ájye garé baá utóó bifó yémbó ye muú bwó yi ákamé nnó élú wáwálé ápó.

Jisós alere mmye mbaá baá utóó bií afyaneama

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jón 20:19-23; Anj 1:6-8)

¹⁴ Ema ewyagé ndere baá utóó bií ájwólé ányéé menyéé, akwó ebwó ushuú aló maweé ebwó gétúgé alá pò né ukáme ne matóó ayi ebwó áne alá kamé mekomejóó bóó abi ágené nnó ji akwilé né negbo wó. ¹⁵ Ajóó ne bwó aké, “Chóge né maló mme meko dégáregé bóó abya Esowó melóméló. ¹⁶ Muú ayi akamégé mekomejóó yina ne áwyaáge ji manaá Esowó, áférege nye ji né efwyale gabo. Ne muú ayi alá kamé mekomejóó yina wó, ákwéne nye mpa Esowó. ¹⁷ Gé unó bi upye nye ne bóó abi ákamé ne Esowó na. Né mabó ma ábuú nye aló nchye, ájoge nye ufóó mejóó ebi alá kaáge fó. ¹⁸ Agbárege nye mmyó ne ámu ne ye ányú le uka ubo yéé geno eyi gepye ebwó gepó. Anérégé bóó mameé amu mmye, átóge.”

Jisós akwó afe mfaánebuú

¹⁹ Ata Jisós anérégé mánjóó depó tire na, Esowó ase ji akwó afe né mfaánebuú. Ajwólé né geluoge enógé né egbé ebwonye nte wuú Esowó. ²⁰ Baá utóó bií ntó alá mbó ákeré, ákené ágarége bóó mekomejóó Esowó né maló mme mako. Atá Jisós ntó alu ne ebwó achyege ebwó utóó ápyéé ufélekpá mánleré nnó mekomejóó bwó alu wáwálé.]

Abya melóméló ayi Jisṵs Kras ndere LUKASE ásamé

Ulaulb

¹ Atá Tyófilos, gejamégé bṵṵ ámuá mé mansá abyá unó bí úpyé né metṵṵ metṵṵ esé. ² Ebwṵṵ ásá wyé ndere ebwṵṵ ábṵṵ áwuú mbaá bṵṵ bí ákpané amé ebwṵṵ ágené ndere unó biná ulṵṵ mampye ne ukwyá, ne eké éwyage álṵṵ mangare abyá yi. ³ Ndere me ntó mbṵṵ nkwalége unó bina uko chánéné te gachií, mbṵṵ ngé nnó élú galógáló nnó nsá wṵṵ unó bí ndere nsámé nkwyé ubi nkane úpyé géma géma. ⁴ Mpyé na nnó wṵṵ ṵkaá nnó, unó bí ábṵṵ ágií wṵṵ ulú wáwálé.

Na ne nebyéné Jṵn Menwyad bṵṵ manad Esṵwṵṵ nékené

⁵ Gébégé Herṵd abṵṵ alú mfwa né gebagé mewaá Judiya, Mampye upe Esṵwṵṵ fṵ abṵṵ alu wyé, ákuú ji Sakariya. Ji ne ampyé upe abifṵṵ ápye utṵṵ né geluágé Abija. Mendée wuú Elisabet alu ntó mpyáne *Erṵn. Abi álú ntó ámpye upe Esṵwṵṵ. ⁶ Ebwṵṵ apeá álú cho né mbe ushu Esṵwṵṵ, áwuú mekomejṵṵ wuú áma ábélege mabe jií, ákwéné ye ema ⁷ ebwṵṵ ako ákwṵṵ ukoó ne ápṵṵ ne maá, gétúgé Elisabet alú ménkwṵṵ.

⁸ Bií uma, élé gebégé utṵṵ Sakariya ne ekwṵṵ wuú, Mampye utṵṵ bií nkane mampye upe Esṵwṵṵ. ⁹ Náná elú lé gepṵṵge bwṵṵ ámpyé upe Esṵwṵṵ manyú nkwi nnó, Esṵwṵṵ ajoyá genó eyíge yéndemuú abṵṵ mampye. Apyégé mbṵṵ ajya Sakariya, nnó ji ne akpé mmu echa upe Esṵwṵṵ mansṵṵ genó eyíge géwya gebé nkane elu. ¹⁰ Gébé gékwónégé eyíge Sakariya ajoyé sṵṵ geno gebé eyíge mbṵṵ, gejamégé bṵṵ géluú dafye génenemmye. ¹¹ Wyé gébé eyigembṵṵ, aké apele ekiénné Esṵwṵṵ ekwṵṵ ji ushu, étené égbé ebwṵṵnye wuú kwṵṵkwṵlé ne geluú eyíge asṵṵ uno ubé bimbṵṵ. ¹² Agégé mbṵṵ efṵṵ ekwṵṵ ji metṵṵ, ala amé mekpṵṵ fanṵ.

¹³ Yémbṵṵ ekiénné Esṵwṵṵ éké ne ji, “Sakariya áfṵṵgé, néndé Esṵwṵṵ awú mmyemenene jyé ne mendée wyé Elisabet akpane nyé ne uné ne abyene nyé maá mende ne ṵbṵṵ mankuú ji nnó Jṵn. ¹⁴ Ṵbe nye ne metṵṵ megṵṵmegṵṵ, ne gejamégé bṵṵ ábéé nyé ne nechṵṵchṵṵ gétúgé nebyé ní. ¹⁵ Ji maá yina abe nyé gekpékpégé muú né mbe ushu Ata Esṵwṵṵ, ne ji anyú fṵ mmṵṵ, ye amí bṵṵgebṵṵge, ye amí matomato, ne élṵṵ te bií ebi ábyené ji Mendoó Ukpea egbége nye ji metṵṵ, ¹⁶ ne ji abwṵṵlége nyé matṵṵ bṵṵ Isreli nnó ákwṵṵlé Ata Esṵwṵṵ bwṵṵ. ¹⁷ Maá yimbṵṵ abṵṵ nyé mbe ne Ata Esṵwṵṵ ndere muú dentṵṵ. Esṵwṵṵ achyége nye ji uto mendoó wyé nkane abṵṵ achyé Elija, nnó apyé ánte ábṵṵ gejeé ne baá bwṵṵ ne apye nyé abi átoó makpṵṵ ásé gepṵṵ eyíge abi átené cho. Apye nyé unó bí uko nnó bṵṵ ákpómé mmye mangilí Ata Esṵwṵṵ.”

¹⁸ Sakariya agií ekiénné Esṵwṵṵ aké, “Mpye nnó ne nkaá nnó mechṵṵ ewená ebéé nye wáwálé néndé esé ne mendée wa dékwṵṵ mé ukoó?” ¹⁹ Ekiénné ewémbṵṵ éké, “Me Gabriya, ne ntené fáná gétúgé Esṵwṵṵ atámé me nnó nchwṵṵ ngaré wṵṵ abyá melóméló yina. ²⁰ Gé ṵbe nyé mbú, ṵjógése mejṵṵ kpaá te depṵṵ etí depye nyé gétúgé ṵlá ṵkamé uchwṵṵ mejṵṵ bá ebi ube nyé wáwálé né meso gébé wṵṵ.”

²¹ Ndere Sakariya alú wyáge mmu, bṵṵ bí ábṵṵ álú dafye ánénemmye akwé tametame, álṵṵ memferé genó eyi gepye ji mmu echa upe Esṵwṵṵ. ²² Gébégé ji atané dafye, amua manjṵṵ mejṵṵ meti épṵṵ. Ala méé lé ne amu élé alaá mbú, ebwṵṵ ágégé mbṵṵ ákaá nnó agé lé amé géjya né mmu echa upe Esṵwṵṵ. ²³ Gébégé néjáne utṵṵ bií né byégé, akere melṵṵ wuú.

²⁴ Éké ébelege, mendée wuú Elisabet akpa uné, ala mmu bibií né amfaá áta. ²⁵ Ne aké, “Nána nkaá nnó Esṵwṵṵ agé me meshwe, aferé me neshye mmye nnó bṵṵ ájwyágé sé me dénkwṵṵ.”

Gegáre nebyéné Jisṵs

²⁶ Gébégé Elisabet alú ne unε amfaá akéné, Εσωω ató Gabriya ekiénné wuú né meló Nasaret ewé elú né gebagé mewaa Galilíi. ²⁷ Ató ewú nnó ejyé etá gébwéne mesó mendée ayi ákúu ji Mεri, ayi ebwó ne Josef ányémeno mambá ate. Josef alu mpyáne mfwa *Devid. ²⁸ Ekiénné Εσωω éfé eta Mεri éké, “Mmá ojwóle, Εσωω alu ne wó amá agbo ne wó dáo.”

²⁹ Mεri awúgé mbó akwé tametame, aferege, agige né metáo wuú nnó ndé gefogé matame na? ³⁰ Ekiénné ewémbó éké ne ji, “Mεri Jfógé, Εσωω agboó ne wó ne achyé wó nebó. ³¹ Gé, okpane nyé unε, obyé maá mende ne okúu nyé ji nnó Jisós. ³² Abε nyé gekpékpége muú ne ákúu nyε ji Maá Anyátá Εσωω. Ata Εσωω apyε nyé ji ajwólé né geluógé Mfwa Devid, gekwénége nte wuú. ³³ Agbarege nyé gefwa mbaá upyáne Jakób uko te kwyakwyá. Ne gefwa jí gébyé fó.”

³⁴ Mεri awúgé mbó, agíi ewú aké, “Ékéne mbó nnó ne nkpá unε nkane nlá nlú dankáa mende?” ³⁵ Ekiénné Εσωω eshuú ji meko éké, “Mendoó Ukpea echwó nyé wó mmyε ne uto bí Anyátá Εσωω upyε nyé wó okpá unε. Né gétú yina maá yi obyéne nyé abε ne ukpeá ákúu nyé ji Maá Εσωω. ³⁶ Gé, menjó wýé Elisabet ye elé akwó ukoó ne bós abó ákúu ji menkwó mendée, nana akwóré gefó alé amfaá akéné ne abyene nyé maá mende. ³⁷ Ne kaá nnó genó gefó eyí gépwó Εσωω gepó.” ³⁸ Ekiénné Εσωω ejógé mbó, Mεri aké ne ewú, “Nlu lé maá utáo Εσωω, ébé wýé nkane ojó.” Mεri ajógé mbó, ekiénné ewémbó éseé.

Mεri ajye gé Elisabet unkéε

³⁹ Depó eti dépyégé, Mεri akpomé mmyε akwilé wá akwó afé né meló fó ewé, elú né gebagé mewaa Judiya. ⁴⁰ Akwónégé, akpe mmu gepúgé Sakariya, atamé mendée wuú Elisabet. ⁴¹ Gébégé Elisabet awuú matame Mεri, maá yi alú ji unε akwilé melu ujwólé ne eshyε, ne Mendoó Ukpea echwó gbée Elisabet metáo. ⁴² Ji adó elúlú ajó ne mεri aké, “Wó owa

éfwó opwó andée ako, ne mejé Εσωω ébé ne maá yi wó obyéne nyε. ⁴³ Nlu kpé waá ayi Εσωω anógé me ne mmá Ata wa achwó gé me unkéε? ⁴⁴ Wye oké otamege me mbó, nechóchó népyε maá akwilé né melú ujwólé. ⁴⁵ Méjé Εσωω ébé ne ji yi akamé nnó mechó ewé Ata ajó mbó, ebe nyé wáwálé.”

Mεri aféε Εσωω

⁴⁶ Mεri aké; “Metáo wa egó me ne Ata. ⁴⁷ Ne metáo wa elú ne nechóchó gétúgé Εσωω Mempoó wa. ⁴⁸ Ji ate me ye elé nlú lé menkpané defwé wuú. Ló nána ojyége mbe, bós ako akúu nyé me nnó muú yi abós nebó, ⁴⁹ nendé Εσωω yi awya uto uko, apyε me gekpékpége mechó. Εnógé ébé ne ji kpaá te kwyakwyá, ⁵⁰ agéne meshwε mbaá bós bi anóge ji, elé né ante bwó ekwóné né upyáne. ⁵¹ Aléré eshyε ne ebwó wuú mantýá bós nepá ne ufó unó bí ebwó áférege. ⁵² Aferé afwa né malú ujwólé bwó, ne afyé ubyá bós né malu bwó. ⁵³ Achyé menyéε mbaá bós bí alú mesa, ne abú afwa áfé amu máwa. ⁵⁴⁻⁵⁵ Ate menomenyε ewé ji abó anyéε ne ukwéne ante sé, ne náná achwó mampoó baá Isrēli, bós utáo bíi. Apyε wye ndere ji abó anyémeno nnó agene Abraham meshwε, ne upyáne bíi te kwyakwya!” ⁵⁶ Mεri ajógé mbó, abelé ne Elisabet genógé amfaá aléε, ne ákeré meso melo wuú.

Nebyéné Jón Menwyá bós Manaá Εσωω

⁵⁷ Gébé gékwónégé eyíge Elisabet ábyéne, abyε maá mende. ⁵⁸ Ate ánmé ne bós ulagepú bíi, aké áwúu nnó Ata Εσωω agé ji meshwε achyé ji nebó, matáo ágó bwó ako. ⁵⁹ Ne ndó énee ékwónégé áchwó mansó ji nsó ne ábó álú mamfyε ji mabó nte wuú Sakariya. ⁶⁰ Mma wuú aké ηgba, “Ákúu ji Jón.” ⁶¹ Yémbó aké ne ji, “Yé muú ula gepú wýé fó ayi awya mabó

mímbo apó.” 62 Ne ámeé ne amu ágíí nte wuú áké, ndé mabo mí ji akélege nnó áfyé maá yimbo. 63 Améé ne amu nnó áchyé ji genó gefó ásá wyé. Achwó ne géjí asá, “Mabo maá yimbo nnó Jón.” Bóó ágégé mbo ála mano mekpo, fuú.

64 Sakariya áságé mbo, ténéténé ama lo manjóó mejóó ne alo mamféé Esowó. 65 Gébégé bóó melo wuú, áwuú nnó Sakariya ama ló manjóó mejóó, mechó ewéna epwó bwó amu. Gegaré mechó ewé, gékwó gékwóné maló mekwé mako né gebagé mewaa Judiya. 66 Bóó ako abi áwuú mechó ewé, áfyé né matóó bwó áferege nnó, “Maá yi abeé nyé ndé gefóó?” Aferege mbo élé ágené nnó Esowó alu ne ji.

Sakariya aféé Esowó

67 Né gébé eyígémbo Mendoó Ukpea echwó gbée Sakariya mmu metóó awú meko mejóó Esowó ne alo mangaré aké:

68 “Gó ebwó áféé Ata Esowó, nte bóó Isreli!

Gétúgé achwó mamferé bóó bíí né defwé.

69 Achyé esé gekpékpégé ménchyé geñwá

ayi átané ula gepú Mfwa Devid maá utóó wuú,

70 wyé ndere abó ányéméno mbaá bóó ekpávne Esowó abi gekwéne nnó,

71 ji apoóge nyé esé, mbaá bóó bi ákélege manwá esé,

ne aferege nyé esé né amú bóó mawámé esé.

72 Abó ányéméno mangé meshwe mbaá ukwéne anté sé, ne ate menomenye ukpea ewé jimboó abó anyeé ne ebwó.

73 Abó agaré gekwéne nte sé Abraham ne akelé nnó,

74 aferege nyé esé né amú bóó mawámé esé,

nnó dépyé utóó bíí débégé ne efó,

75 mambé bóó ukpea bíí wawálé ne manténé cho né mbe ushu wuú,

ndó meko kpaá te dégboó.

76 Wó, maá wa, ákúu nyé wó *Muú Ekpávne Anyátá Esowó.

Jbo nyé mbe ne Ata Esowó nnó, okwyé mati jíí.

77 Oppe nyé bóó Esowó ákaá nnó, Esowó akélege manjíinte gabo bwó ne áféreé ebwó né efwyale gabo.

78 Gétúgé ji ágéne meshwe dóó mbaá bóó yéndégébé,

ji atóme nyé muú yi achyége esé geñwá,

achwó ayi atánege né mfaánebuú ayi mfaá mfaá nkane mñmeé ewé étye dondo,

79 ewú échyége nyé geñgbó mbaá bóó bí álú né gemua,

ne échyége nyé geñwá mbaá bóó abi álú né manó negbo,

ne manleré esé meti ewé échwó ne geñwágé neso.”

80 Ne maá Sakariya yimbo alu ne ekwó wuú, awéne ne menyammye ne denjá, ne Mendoó Esowó elú ne ji. Awégé, ajye jwóle né *mashwóne, ne gébé gekwónége, álere mmye jíí gbógónó mbaá bóó *Isreli.

2

Nebyené Jisós Kras

(Mat 1:18-25)

1 Né gébé eyígémbo, Jgóstos abó alu *Mfwa kpaá né malo yi álú ntente *Rom. Afyé ebé nnó ápá bóó ako abi álú né malo ayi abó álú nte gefwa jíí. Gé ndó mbe ayi alo mampáné bóó na, 2 né gébé eyigémbo Kwirinós alu góména né gebagé mewaa Siriya.

3 Ndere elúmbó, yéndémuú afé né gebagé melo wuú mansá mabo míí mmu bó nwe abi ápáne bóó. 4-5 Josef atané meló Nasaret né gebagé mewaa Galilí, ase Meri ayi ebwó ányéméno mambá ate, afé né Betelehem mmu Judiya mbaá ayi abó ábyené Devid mfwa nyá *Isreli, mánsá mabo bwó.

Josef afé éwu gétúgé alú mpyáné Devid. Gébé yimbo ntó Meri alu ne uné.

6 Ndere ebwó álú ewú, gébé gekwáné eyígé Meri abyéné maá yimbo. 7 Ne abyé maá mbe wuú mende. Afyalé ji ne ubaá mandeé,

6 Ndere ebwó álú ewú, gébé gekwáné eyígé Meri abyéné maá yimbo. 7 Ne abyé maá mbe wuú mende. Afyalé ji ne ubaá mandeé,

6 Ndere ebwó álú ewú, gébé gekwáné eyígé Meri abyéné maá yimbo. 7 Ne abyé maá mbe wuú mende. Afyalé ji ne ubaá mandeé,

6 Ndere ebwó álú ewú, gébé gekwáné eyígé Meri abyéné maá yimbo. 7 Ne abyé maá mbe wuú mende. Afyalé ji ne ubaá mandeé,

abelé ji mmu gekú mbaá utú unyεέ menyεέ, néndé melu επό nyá εwé εbwó achwógé ábélege mmu.

Ambamé magónhyme ne Makiénné
Εσωω

⁸ Εκέ εpyεμβο, ande fó álú né mewaá kwókwólé ne Betlehem, ábáme magónhyme bwó ne utuú. ⁹ Ne áké ápéle *Εκιénné Εσωω εκwó εbwó mβε ushu ne γενgbógé Ata géγενé gegyá εbwó mme. Εfó εκwó εbwó metóó dóó. ¹⁰ Yéμβο Εκιénné Εσωω εke, “Défógé, nchwó enyú ne γενchánchágé abyá ayi álú ne gejamé gé nechóchó mbaá bóó ako. ¹¹ Fina né melo Mfwa Dεvid, ábyé Mempoó nyú, alu Ata, Muú yi Εσωω akweré ji ελά gefwa. ¹² Ne gepó eyi gelérege nyé enyú nnó gé maá yimbó na, gélú nnó degene nyε maá yi áfyálé ji ne ubaá mandeé, ábelé ji mmu gekú, melu εwé utú unyεέ menyεέ.”

¹³ Wyé mbélépó mbó, áké ápéllé, εκwó makiénné Εσωω εtané mfaánebuú εchwó cho ne εwé εbóó mβε, áló mánkwáné, áféεge Εσωω ake:

¹⁴ “Ngó ábé ne Ata Εσωω ayi álú né mfaánebuú ayi mfaá mfaá, achyé nesó ne bóó mme néndé agboó ne εbwó.”

¹⁵ Makiénné yimbó ályágé εbwó, ákéré meso né mfaanebuú. Ne ámbamé magónhyme áke ne ate, “Déjyé dégé geno eyi gépyé né Betlehem eyígé Ata Εσωω agaré εsé.” ¹⁶ Mbóntó ne εbwó ákwilé wáwá ákwónégé, ágé Josef ne Mεri chóncho ne maá yimbó ndere ábelé ji mmu gekú. ¹⁷ Ndere áγενé εbwó, áló mangaré unó uko εbí ekiénné Εσωω εjóó, gétúgé maá yina. ¹⁸ Bóó ako bí áwuú mechó εwé ámbamé magónhyme ájóó, ála mano mekpo fuú. ¹⁹ Yéμβο Mεri awuúgé depó eti deko, afye mmu metóó wuú aférégé yéndégébé. ²⁰ Bóó bí ábáme magónhyme, ákérégé meso, áchyεge ngó ne áféεge Εσωω mbaá depó tiré bwó áwuú ne áγενé. Unó bí upye janja ndere ekiénné Εσωω εgaré bwó.

Afyé maá yimbó mabó nnó Jisós

²¹ Uwyá ukoó, ne gébé eyígé εbwó áso maá *nsó gékwané, ne εbwó áfyé ji mabó nnó Jisós, mabó mí Εκιénné Εσωω εbó εfyé ji ne mma wuú alé kpá unε bíi.

Aleré maá ayi akuú ji Jisós mbaá
Εσωω

²² Ne gébégé gepúgé buú getyaágé, gébé gékwané eyígé Josef ne *Mεri ájye pyé *Gepe ndere ásamé né mabe Mosis, ne ákpa maá bwó manjye mfaá Jerosale nnó áleré ji mbaá Εσωω. ²³ Ndere ásamé né ηwe Εσωω nnó, “Yende mambε maá ayi alú mende, ábó manchyé ji mbaá Εσωω.” ²⁴ Ne áfé ntó áchyéé *gepe eyigémbó eyigé gelú, “upwene mewaá upea, mbógé upó áchyεge baá upwene melo ápeá nnó ápyé gepe wyé ndere asamé né ηwe Εσωω.”

²⁵ Né gébé eyigémbó, mende fó alu nyá né Jerosale ákúu ji nnó Simyón; alu cho né égbé Εσωω ne anoge ji, ne ji ntó abó agile Εσωω nnó áféré bóó Isreli né mbaá εfwyale. *Mendoó Ukpea εlú nyá ne ji. ²⁶ Mendoó Ukpea εbó εpye Simyón akaá nnó aságé gbó ayi álá gé fó *Muú yi Εσωω akweré ji ελά gefwa, ayi Εσωω abó anyémeno nnó atóme. ²⁷ Bíi bí Mεri ne Josef ábó áchwó né Jerosale, manleré Jisós mbaá Εσωω ndere εbé Mosis εgaré, Mendoó Ukpea εpyé Simyón afé né εcha ure Εσωω. Ndere akpené agé maá yimbó, ²⁸ ase ji né amu jíi, áló manchyé gé matame ne mamfé gé Εσωω ake:

²⁹ “Ata menomenyεé wyé εlú nana wáwálé, mbógé ejii wó ókaáge lya maá utóó wyé agbó pere,

³⁰ néndé nkpá ame ya ngé Menchye Genwá ayi óbó ónyémeno.

³¹ Ne wó óto ji nnó bóó ako ágé ji.

³² Abe nyε mewé mbaá bóó abi álá pó bóó Jus, nnó εbwó ákaá wó ntó. Apye nyε meló Isreli ékwó ηgó.”

³³ Mma ne nte áwuúgé mechó εwe Simyón ajóó gétúgé maá bwó, ála meno mekpo fuú. ³⁴ Simyón anérége manjóó depó etire na, achyéé εbwó

mejé Ɛsɔwɔ. Ɛké ɛwyágé ama kuú Mɛri mmá Jisɔs aké, “Wuúgé! Ɛsɔwɔ ajoyá maá yiná nnó apyé gejamé bɔɔ Israeli ákwé ne mambwéé abifɔ mfaá. Abɛ nyɛ ntó ndɛre gepɔ ɛyígé Ɛsɔwɔ jimbɔɔ, ne gejamégé bɔɔ áshyá nyɛ ji. ³⁵ Apyégé mbɔ, ɛlɛrege gbógónó depɔ ɛtiré ɛbwɔ ábii mmu matɔɔ bwɔ. Ne mesómé maá wyé yina ɛbée nyɛ wɔ metɔɔ ɛké aparaja ne ájóme wɔ.”

³⁶ Gébé ɛyigémbɔ ntó, mekoó mendée fɔ, alu né Jerósáɛ akamege Ana. Alu muú ɛkpave Ɛsɔwɔ ayi mendée. Ɛsɔwɔ agárege ji depɔ mangáregé bɔɔ bií. Alu maá Fanuel ayi alú mpyáne Ɛkwɔ Ashyɛ. Abá menɔ abelé aɲmé akénéama ne menó wuú ágbó. ³⁷ Té gébé ɛyigémbɔ ala mekwí mendée. Yéndégébé alu mmu ɛcha upɛ Ɛsɔwɔ, afɛge Ɛsɔwɔ ne anɛnɛmyɛ, utuú ne ɲwɔmésé, alyage menyéé kpékpé. Né gébé ɛyigémbɔ, alu usaá aɲme uni meso eníi. ³⁸ Ama chwɔ né ɛcha upɛ Ɛsɔwɔ, wyé gébé yimbɔ ntó ne Mɛri ne Josef achwɔ ne maá bwɔ. Ana agégé maá yina, alɔ mánfɛégé Ɛsɔwɔ, agarege depɔ ɛtiré maá yi mbaá bɔɔ ako abi ágili nnó Ɛsɔwɔ áféré bɔɔ Jerosale né ɛfwyale.

³⁹ Josef ne Mɛri ánerégé yéndé genó ndɛre ɛbɛ Ɛsɔwɔ ɛgaré, ákpá maá bwɔ akéré meso né Nasaret *gebagé mewaá Galilii. ⁴⁰ Maá yimbɔ alu ɛfɛé, awɛne wyé wéne ne gelu, ne ɛshyɛ chóncho ne denjá. Ne mejé Ɛsɔwɔ ɛlú ne ji.

Maá yi ákútu ji Jisɔs alu né ɛcha upɛ Ɛsɔwɔ né Jerosale

⁴¹ Yéndé ɲɲme, mmá ne nte Jisɔs ájyɛ né Jerosale manjyɛ nyé ɛpaá *koó upú ɛwé Ɛsɔwɔ aferé nyá bɔɔ Israeli né defwé. ⁴² Jisɔs akwónégé aɲmé áfyanéapeá, áfɛ ndɛre ɛbwɔ ájyɛ mé, ndɛre ɛbwɔ ájyɛ áse ntó Jisɔs. ⁴³ Ɛpaá ɛbyégé, álɔ mankeré meso melɔ bwɔ. Ne Jisɔs alá meso né Jerosale ayi mmá wúu ne nte wuú alá kaá wɔ. ⁴⁴ Abó áfɛre nnó akɛ geluá ne bɔɔ abifɔ. Akɛ kpaá bií kpogele. Ne gébégé áklé ji né geluágé aɲmé ne ajeé bwɔ, ⁴⁵ áge

ji wɔ. Alɔ mankere meso né Jerosale mankélégé ji. ⁴⁶ Né ndɔ ɛléé ɛkwɔnegé ágé ji mmu ɛcha upɛ Ɛsɔwɔ. Abó alu geluá ne *Anleré mabé Ɛsɔwɔ. Awuú genó ɛyige álɛrege ne amá agige ntó bwɔ bɔ nkwe. ⁴⁷ Bɔɔ ako abi áwuú genó ɛyigé ji ajóge alá mano mekpɔ fuú néndé awya uchánchá dɔɔ ne ashuúge ɛbwɔ meko ne denjá. ⁴⁸ Ndɛre mmá wuú ne nte wuú ágené ji, matyɛ mawá ɛbwɔ meno. Mmá aké, “Maá wa ɔpyɛ mbɔ ɛsɛ nnó? Ɛsɛ ne nte wyé dekéle wɔ kaá depwaa, delɔ manfɔ nnó ndɔ fɔ genó ne gepyé wɔ.”

⁴⁹ Ashuú bwɔ meko aké, “Ulannó ɛnyú dékélege mɛ, dekáge fɔ nnó mbó mambé fa mmu ɛcha nte waá wɔ?” ⁵⁰ Yélé ashuú ɛbwɔ meko yimbɔ, ákaá fɔ ula mechó ɛwé ji ajó wɔ.

⁵¹ Jisɔs akéré meso ne ɛbwɔ né melɔ bwɔ Nasaret, alu ne bwɔ, awuú majyɛé chánchá. Ndɛre depɔ ti depyɛ mbó, Mmá wuú afyé deti deko né metɔɔ wuú ne atéé yéndégébé. ⁵² Ɛfɛé, Jisɔs awɛne ne menyamyɛ ne denjá ne gelú, awya mejé né ɛgbé Ɛsɔwɔ ne bɔɔ agbóo ne ji.

3

Mekomejɔɔ ayi Jɔn menwyaá bɔɔ manaá Ɛsɔwɔ ágarége

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jɔn 1:19-28)

¹⁻² Gébé ɛyige *Jɔn maá Sakariya alú né *mashwóné, Ata Ɛsɔwɔ achyɛɛ mekomejɔɔ wuú. Wyé gébé ɛyigémbɔ ntó ne Tibarɔs alú aɲmé nekuú né gefwa jíi né *Rom. Pɔntyɔs *Palet alu nyá gɔmena né *gebagé mewaá Judiya, *Herɔd Antipa alu mémgbaré gebagé mewaá Galilii, meɲmé wuú Filip alu nyá mémgbaré gebagé mewaá Itura ne Trakonitis. Lysanias alu mfwa melɔ Abilen gébé ɛyigémbɔ ntó, Anas ɛbwɔ ne Kaifas alú nyá *Matúkpe ampyɛ upɛ Ɛsɔwɔ. ³ Wyé ndɛre Ɛsɔwɔ abó atómé Jɔn mbɔ, alɔ mankéné malɔ yi alú kwókwólé né ɛbɛé Jodan, agarege yéndémuú nnó ákwɔré metɔɔ wuú álya gabo ne áwyaá ji manaá Ɛsɔwɔ nnó Ɛsɔwɔ ajinte gabo wuú. ⁴ Ndɛre abó agárege

mbə, elú wyé nkane Asaya muú ekpávé Ɛsəwə asámé mmu ηwe wuú nnó,

“Muú fə abene mbə né mashwəne aké:

Kwyεge meti Ata dakεné,
nyaáge éwú ébé cho!

⁵ Sórege yéndé mékwé εwé kpaá ne εwé kəó, nnó degbeé yénde genkə.

Nyaáge mati ufwé ábé cho,
pyége malu yi álú gbérégbéré ábé dəgdəgé.

⁶ Ne bəó ako ágéne nyε nkane Ɛsəwə áférege εbwə né εfwyale gabo.”

⁷ Nkane Jən agárege mbə, gejamégé bəó áchwə eta wuú nnó ji áwyaá bwə manaá Ɛsəwə, aké ne bwə, “Enyú mmyə! Ndémuú agaré enyú nnó dekage bó εfwyale εwé Ɛsəwə achwə tó?

⁸ Pyége unó bí úlerege nnó dekwəre matəó nyú wáwálé. Déferégé fə nnó dekage déjwəle déli mmyε nnó, εsé délú upyáne *Abraham. Ɛwéməbə εfú yé genó né eta Ɛsəwə wə. Kaáge wáwálé nnó, Ɛsəwə akage pyε mataá yina ábwələ upyáne Abraham. ⁹ Ye nana, enyú debə mankaá nnó, ábwéé mé etəó mfaá mango yéndé genəó ne makaka eyi gélagé wəmé umpomé ulúúlú ásóré áfəme mmu mewε.”

¹⁰ Ne gejamégé bəó áwúge mbə, ágii Jən aké, “Nana εsé dépyé nnó?” ¹¹ Jən ashúú εbwə meko aké, “Muú abegé ne bə nkúwú ápeá, akaré achyé nte menmə ayi ala pə ne nkwi, ne ayi abegé ne menyéé, akaré achyé ayi ala pə ye ne genó.” ¹² Yé anselé ηkámakpo ntó áchwə nnó Jən áwyaá εbwə manaá Ɛsəwə ágii ji áke, “Ménleré, ese ntó depyé nnó?” ¹³ Ashúú εbwə meko aké, “Désege fə ηka épwə ndere ébé éké.” ¹⁴ Bəó bee áchwə gii ntó áke, “Ne εsé dépyé nnó?” Agaré bwə aké, “Dényegé manwaá, ye maáma muú mechə detú, sége wyé ηka utəó nyú ne metəó megəmegə.”

¹⁵ Jən agárege mbə, bəó ábə ágile me *Muú yi Ɛsəwə akweré ji elá gefwa, εféé εbwə álú ne dembyəó né matəó bwə, ábélege uméé nnó ndəfə ji ne alú Muú ayi Ɛsəwə akweré ji elá

gefwa. ¹⁶ Jən ashúú εbwə ako meko aké, “Me nwyage enyú ne manaá Ɛsəwə mamímamí yéməbə, muú ayi áηeá gemε apwə me achwə mbə me meso. Ne nkwané yé muú ayi ntóme manó mme nkaá manyii unó uká bií wə. Achwəgé, awyage enyú ne *Mendoó Ukpea ne mewε. ¹⁷ Achwəó nyé ne ékəriyá né εbwə wuú mánchə esa. Anerégé ashwané nyε matoó alá pópó, afyε esa né mmu uba abelé. Ne ukwəó εbi ulaá akpane agbε né mewε εwé élá nómégé.”

¹⁸ Na ne Jən agaré *abya Ɛsəwə melóméló mbaá bəó, ne aji bwə matu né gejamégé majyé amí ama chyéé bwə. ¹⁹ Jən ashulé ntó ndo mbaá Herəđ ayi alú góməna, gétúgé abané Herədyas, mendée menmə wuú jiməbə, ne géjamégé ubée bí ama pyε. ²⁰ Herəđ aké awúu mbə, ama jyε mbé mampyε gabo, apyε Jən afyé denə.

*Awyaá Jisəs manaá Ɛsəwə
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)*

²¹ Nsá nnó Jən akpé denə, abə awyage mé bəó manaá Ɛsəwə. Bií fə anérége Jisəs achwə ntó nnó Jən awyaá ji manaá Ɛsəwə. Aké atanege mmu nnyi, anenemmyε mfaánebuú anené. ²² Anénége mbə, *Mendoó Ukpea éshulé εchwəó ji mmyε élú wyé eké gepwine. Ne meko atané mfaánebuú aké, “Ŋlu maá metəó wa, metəó egəó me ne wə dəó.”

*Ukwéne ante Jisəs Kras
(Mat 1:1-17)*

²³ Gébége Jisəs aléré mmyε manlə utəó bií alu aηme esaá meso εfyá. Bəó ábə áfere nnó alu maá Josép ne Josef abə alu maá Heli. ²⁴ Heli abə alu maá Matat, Matat abə alu maá Levi, Levi maá Melki, Melki abə alu maá Jana, Jana ayi alu maá Josef. ²⁵ Josef alu maá Matatyas, Matatyas alú maá Ɛməs, Ɛməs maá Nahum, Nahum maá Eseli, Eseli ayi alú maá Nagay, ²⁶ Nagay alu maá Mat, Mat maá Mattatya, Mattatya maá Semən, Semən, maá Josəch, Josəch maá Joda, ²⁷ Joda maá Joanan, Joanan maá Resa, Resa maá Serubabel, Serubabel maá Sheltyel,

Sheltyel alu maá Neri. ²⁸ Neri maá Melki, Melki maá Adi, Adi maá Kōsam, Kōsam maá Elmada, Elmada alu maá Ere. ²⁹ Ere maá Joshua, Joshua maá Elyssa, Elyssa maá Jorim, Jorim ayi alú maá Matat, Matat maá Levi. ³⁰ Levi maá Simyōn, Simyōn maá Juda, Juda maá Josef, Josef maá Jonam, Jonam yi alú maá Eliakim, ³¹ Eliakim maá Meleya, Meleya maá Menna, Menna maá Matata, Matata maá Natan, Natan alu maá Devid. ³² Devid maá Jesse, Jesse maá Obed, Obed maá Boas, Boas maá Salmōn, Salmōn alu maá Nashyōn. ³³ Nashyōn maá Aminadab, Aminadab maá Admin, Admin maá Ani, Ani maá Hēsron, Hēsron maá Peres, Peres alu maá Juda. ³⁴ Juda maá Jakob, Jakob maá Asek, Asek maá Abraham, Abraham maá Tera, Tera maá Náhō. ³⁵ Náhō alu maá Serug, Serug maá Ru, Ru maá Peleg, Peleg maá Ebe, Ebe maá Shela. ³⁶ Shela maá Kenan, Kenan maá Afasad, Afasad maá Shem, Shem maá Nowa, Nowa alu maá Lamek, ³⁷ Lamek maá Metusela, Metusela maá Enok, Enok maá Jare, Jare maá Mahalale, Mahalale alu maá Kenan. ³⁸ Kenan alu maá Enos, Enos maá Set, Set maá Adam, Adam abó alu Maá Esōwō.

4

Danchōmeló ammua Jisōs (Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Ndere Jōn ábó áwyaá Jisōs manaá Esōwō né ebeé Jodan, Mendoó Ukpea egbeé Jisōs metóó ne épye ji afé né mashwōne. ² Eba ji né usaá ndo upeá, nnó danchōmeló ammua ji. Jisōs abelé né mashwōne wyémbō ye menyéé anyéé wó. Gébégé ndo yimbo ekwyágé mesa aló mammye ji.

³ *Danchōmeló áchwó eta wuú ajóó aké, “Mbógé wō olu *Maá Esōwō, garé mataá áyina ábwólé ntoó bred.”

⁴ Jisōs ashúú ji meko aké, “Asá mmu ηwe Esōwō nnó, ‘Menyéé jiji fó wó awyaá eshye mángbaré genwágé mekwaá wó.’”

⁵ Danchōmeló akpá ji ákwó te mfaá melu fó ewé éngé ne aléré ji maló mme mako ne gefwa. Jisōs age ájí

gébé dáma. ⁶ Ne ajóó ne Jisōs aké, “Áchyε me mme yiná meko ne nkage chyé yé waá ayi ajigé me metóó. Menchyεge nyε wō uto ne gefwa yí gélú fá né mme yina. ⁷ Mbógé otógé mánó mbe ushu wa ne onogé me nkane Esōwō, mme yiná meko abéé nyé awyé.” ⁸ Jisōs ashúú ji meko aké, “Ása né mmu ηwe Esōwō nnó, ‘Obó manógé elé Nte wyε Esōwō jimbií ne okpáné wyε lé ji defwé.’”

⁹ Danchōmeló ama ase Jisōs afé né Jerosale abelé ji né melu ewé élú tete mfaá echa upe Esōwō né Jerosale ne aké ne ji, “Mbógé wō olu Maá Esōwō nyó cho mme. ¹⁰ Néndé asá né mmu ηwe Esōwō nnó:

‘Esōwō atome nyé makiénné jíí nnó áchwó ábámé wō.’

¹¹ Ama sá nnó:

‘Agbárege nyé wō né amu bwó chánchá nnó ókagé otó enóó geká né ntaá.’”

¹² Jisōs ashúú ji meko aké, “Ajóó nnó: ‘Mekwaá ákpelégé fó Nte wuú Esōwō mankpea ji nnó ápyé genó.’”

¹³ Danchōmeló ánerégé mámua Jisōs alyá ji, afé kpé.

Jisōs abó utóó bíí né Galilíi (Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Jisōs ályágé melu ewémbō akeré meso né Gálilí, ne uto Mendoó Ukpea ulú ne ji. Ngó wuú akwó né maló Galilíi yimbo mako, ¹⁵ gétúgé ábó álérege bōó né mmu macha mmyemenene ne bōó ako bi awuú, áféεge ji.

Bōó Násaret abya Jisōs (Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Né gébé gefó Jisōs afé ntó né Nasaret mbaá yi áwéé ji. Bíí uwyáá bwó úkwónégé afé mmu echa mmyemenene ndere gepó jíí gélu mé. Éké éwyáge akwilé ka mankwuú ηwe Esōwō. ¹⁷ Áchyé ji ηwe yi Asaya *Muú Ekpávé Esōwō ásamé. Anené ji, ape melu fó né mmu, akú melu ewémbō éké:

¹⁸ “Mendoó Ata Esōwō elú ne me, gétúgé abó ajyá me nnó ngaré

abya Ɛsɔwɔ melóméló mbaá bɔ́o gekpo.

Ama tó me nnó ngare mekomejɔ́o Ɛsɔwɔ mbaá bɔ́o bí ákpené denɔ́ré bee nnó ɛbwɔ́ átánege nye

ne mangaré mbaá bɔ́o amɛ nónómé nnó ɛbwɔ́ ámage ló nyé mangé, átó me ntó nnó mféré ntó abi álú né ɛfwyale,

19 ne mangaré nnó gébé gékwɔ́ne ɛyígé Atá ápóoge nyé bɔ́o bíí.”

20 Jisɔs ájógé ηwe yimbɔ́, akweré, ashuú ɛtá mémbelé, ajwólé ka. Bɔ́o ako né mmu ɛcha mmyɛmenene átó ji amɛ mmyɛ. 21 Alo mangaré ɛbwɔ́ aké, “Mekomejɔ́o yi déwuú fina né mmu ηwe Ɛsɔwɔ alu wáwálé.” 22 Bɔ́o áwúgé denɔ́re mejɔ́o melóméló ɛwé ájɔ́o, matɔ́o ágɔ́o bwɔ́ dɔ́o. Akamé nnó alu cho ne ákwéne dembyɔ́ aké, “Pó maá Josef na?”

23 Jisɔs aké ne ɛbwɔ́, “Ɛla gachyé ɛnyú déto me maka mmyɛ nnó, ‘Mémpeyé mamée, póo gemɛ jyé, ufélékpá ɛbí ólerege né Kapanɔm, léré úbí ntó fá né melo wyé.’” 24 Jisɔs ama jɔ́o ne ɛbwɔ́ aké, “Ngarege ɛnyú wáwálé nnó bɔ́o ɛkpávɛ Ɛsɔwɔ apó ne ɛnógé né melo bwɔ́”. 25 Ama ηmére aké, “Wuúge gébége Elija álú Muú Ɛkpávɛ Ɛsɔwɔ, Ɛsɔwɔ apyɛ mekwyé abelé né áηmé áléé ne geba ne mesa akwé malɔ́ mako. Dekaa ntó nnó gejamégé akwí andée álú nyá né gébé ɛyigémbɔ́ fá meló Isrɛli, 26 Ɛsɔwɔ áto fɔ́ *Elija nnó ájyé apóo afɔ́ wɔ́. Atɔ́ lé ji mbaá mekwí mendée yi ajwólege né Sarifat né gebagé mewaa Sidɔn ne apóo ji.

27 Gébége *Elishya alú *Muú Ɛkpávɛ Ɛsɔwɔ gefɔ́o genó ɛyigémbɔ́ gépyɛ ntó. Né mme Isrɛli, gejamégé bɔ́o ábó ámeé ubá ne Elishya apóo yé muú bwɔ́ ama wɔ́. Apóo ɛlé *Naman ayi alú lé muú Siriya.”

28 Bɔ́o bí alú né mmu Ɛcha Mmyɛmenene awuúgé depɔ́ ɛti, nchye anwɔ́nɛ ɛbwɔ́, 29 ákwilé ka, ágbaré Jisɔs, ája ji áfé nnó ámmú ji akwé né nteé génkɔ́. Abó átɛné melo bwɔ́ né mfaa mekwɛ, ɛgbɛ ɛma ɛbɔ́ ɛlú

nteé génkɔ́. 30 Ndere ájyɛ ne ji abwólé mmyɛ akoó kóoge metɔ́o metɔ́o bwɔ́ afé ɛgbé wuú.

Jisɔs apyɛ mende ayi awya melo nchye atoo

(Mak 1:21-28)

31 Jisɔs ashulé afé né Kapanɔm, melo kpaa ɛwú né gebagé mewaa Galilií, ne yéndé bíí uwyaá bɔ́o Jus ukwɔ́négé, alerege ɛbwɔ́ mekomejɔ́o Ɛsɔwɔ. 32 Ɛbwɔ́ ála mano mekpo fuú, né gefɔ́o ɛyígé ji álerege gétúgé ajóge ne uto. 33 Mende fɔ́o abó alu ɛféé né Ɛcha Mmyɛmenene ayi meló achyége ɛfwyale. Ɛwyá wɔ́, alo mánkálé ne ɛshyɛ aké, 34 “Ɛ é Jisɔs ayi Nasaret, ɔ́kelege mampyɛ ɛsé ndé? Ɔchwɔ́ manii ɛsé mbwɛ? Nkage wɔ́, ɔ́lu Muú Ukpea ayi atané mbaá Ɛsɔwɔ.”

35 Jisɔs anyá meló nchye yimbɔ́ aké, “Kwéné mejɔ́o, táné ji mmyɛ.” Meló nchye apyɛ mende yimbɔ́ akwé né mbɛ ushu bɔ́o, ne atané ji mmyɛ. Yémbɔ́ achwu ji wɔ́. 36 Bɔ́o ako ágége gefɔ́o yina ala mano mekpo fuú ne ágige atɛ aké, “Mekomejɔ́o Jisɔs alu mbɔ́ nnó? Awya uto mányá áló nchye átáné bɔ́o mmyɛ.” 37 Ngó Jisɔs akwɔ́ malɔ́ mako né gebagé mewaa ɛyigémbɔ́.

Jisɔs apyɛ gejamégé bɔ́o mamée atoo

(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

38 Jisɔs ályágé ɛcha mmyɛmenene, afé gepúgé Símun. Ɛféé mmá mendée Simun amée njaja gefwine. Bɔ́o bí álú mmu gepu áke né Jisɔs: Ata pyɛ ji atoo. 39 Ajógé mbɔ́, Jisɔs akwilé ajyɛ tene ji né nékuú né mmyɛ né mbaá yi abelé. Anyá dámaa gefwine gebyé ji mmyɛ ne mendée yimbɔ́ akwilé ka achyé ɛbwɔ́ menyéé.

40 Nkwale aké akwɔ́nege bɔ́o bí áwya bɔ́o bí ámeé ufɔ́o mameé né upú bwɔ́ áchwɔ́ ne ɛbwɔ́ mbaá Jisɔs. Ji ata bwɔ́ amu mmyɛ, ɛbwɔ́ ako átoó. 41 Yémbɔ́ gejamégé bɔ́o abó álú ábí áló nchye áchyége bwɔ́ ɛfwyale. Gébége áló nchye bimɔ́o átánégé ɛbwɔ́ né mmyɛ, abó ákálege áke, “Jisɔs, ɔ́lu Maá Ɛsɔwɔ.” Jisɔs anyá ábí nnó

ákwéné mejóó, akámé fɔ́ ábí ájóó mejóó wó néndé ákaá nnó alu *Muú yí Èsɔwɔ akweré ji elá gefwa.

Jisɔs agarege meko mejóó Èsɔwɔ né mmu macha mmyemenene
(Mak 1:35-39)

⁴² Bii uyyágé alyá afé né melu éwé bɔ́ó alá pɔ́ wyeé. Aké ayye mbɔ́, bɔ́ó ála meso mákélégé ji ne áge ji wó. Gébégé ágené ji alu mé téné manjye. Èféé ne ánené ji mmye nnó ajwólé èféé ne èbwó ⁴³ Ashya aké ne èbwó, “Mbó ntó manjye né malɔ́ ayichá mangaré abya melóméló ayi agarege ndere gefwage Èsɔwɔ gélu. Èsɔwɔ ató me fá mme yina gétú èyígémbɔ́.” ⁴⁴ Ajógé mbɔ́ ne ji alyá ájyé melɔ́ Nasaret meko, mángáregé abya yimbɔ́ né mmu macha mmyemenene Judiya.

5

Jisɔs akú baá utóó bii ani abi mbe
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ Bii fɔ́ Jisɔs abó atené né mapeá géntóógé mewaá Genesaret. Bɔ́ó áchwó nɔ́ ji mme, ánméregé ji ákélege manwú meko mejóó Èsɔwɔ. ² Agé mákpée ápeá né mapea géntóógé mewaá ne ambɔ́ó mákpée átané ájye shwóne utófu bwó. ³ Ajye kpe né èkpée éma éwé Simun, ne ajóó ne ji aké, “Até èkpée éjyé dachyé ne nnyi. Até Jisɔs ajwólé mmu èkpée, bɔ́ó ála mbale nnyi, Jisɔs alɔ́ yé manlerégé bwó.”

⁴ Anérégέ mánleré, aké ne Simun, “Té èkpée éjyé mbaá yi nnyi négomé ne wɔ́ ne bɔ́ó byé nmége utófu nyú manwá meshuú.” ⁵ Simun ashúú ji meko aké, “Ata dépye utóó ne utuú kpaá ye genó déwa wó. Yémbɔ́, ndere wɔ́ ne ójóó mmage njyé mua.” ⁶ Èbwó áfé, áhme utófu bwó, meshuú ése gejamé te utófu úke úgyálé. ⁷ Èpwógé èbwó, áfu amu nnó atε ajeé abi alú mmu ékpe éwé fɔ́ áchwɔ́ póó bwó. Áchwógé áferé gejamégé meshuú, áfyé makpée bwó apea ágbeé te ákélege mánke.

⁸ Simun ayi akúú ji ntó nnó Pita agégé genó eyi gepye mbɔ́, ayye tó manó mme mbe ushu Jisɔs aké, “Atá kwilé lyá me, néndé nlu mémpyéé ubeé.” ⁹ Abó ajoge mbɔ́ gétúgé ji ne bɔ́ó bii ágené gejamégé meshuú eyí èbwó áwané, èfó ékwó bwó matáó. ¹⁰ Ajeé bii Jemsi ne Jɔ́n abi alú baá Sebēdee ála ntó mano makpo fuú. Ne Jisɔs ajóó ne Simun aké, “Ófógé, nana ɔ́lɔ́ nyé manywérégé lé bɔ́ó.” ¹¹ Èbwó áwúgé mbɔ́ ája mákpée bwó ákwó mewaá, ályá yendégenó ne ákwólé ji.

Jisɔs apye muú ubá atóó
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Né gébé gefó Jisɔs abó álu né meló kpaá fɔ́ ne muú fɔ́ álu wyeé ayi amée *ubá. Agégé Jisɔs ayye tó mánó mme, akpá ji geká aké, “Ata mbógé ɔ́kelege, pye me nkpea.” ¹³ Jisɔs anyaa èbwɔ́ wuú ata ji aké, “Nkelege, kpea.” Wye ndere ajóó mbɔ́ ubá bimbɔ́ úbyé ¹⁴ Jisɔs aké né ji ekagé ógáre muú fɔ́, “Chó léré lé mmye jyé mbaá mémpyéé ure Èsɔwɔ, chyé ntó genó eyige ápye gepye ndere Mosis abó ajóó nnó muú amegé ubá atóógé áchyége, mampye bɔ́ó ákaá nnó atóó.”

¹⁵ Yé elé Jisɔs afye ji èbé, mende yina agaré abya wuú mme meko kpaá gejamégé bɔ́ó gechwó chóme mbaá Jisɔs, manwú nkane aléregé ne nnó apye ntó abi ámeé atóó. ¹⁶ Yémbɔ́ Jisɔs ályá èbwó né mboó gébé manjye némmye né melu éwé bɔ́ó alá pɔ́ wyeé.

Jisɔs apye muú úchánchi atóó
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ Né bii fɔ́ Jisɔs abó alerege bɔ́ó, Atá Èsɔwɔ áchyégé ji uto ne ji apye bɔ́ó mamée átóógé. Bɔ́ó bí ákúú bwó Farasi ne Anleré mabe Èsɔwɔ alú wyeé, ne abó átané né maló Galilíi mako ne Judiya chóncho ne Jerosale. ¹⁸ Bɔ́ó fɔ́ akpá muú úchánchi né uló. Abó áchwó nnó ákpe mmu gepú ne ábéle ji mbe ushu Jisɔs. ¹⁹ Yémbɔ́ áge meti mankpe ne ji wó, gétúgé bɔ́ó ájamé dɔ́ó, kpaá ánméregé atε. Èféé ne

* **5:19** Elú wáwálé nnó: Gepú eyigémbɔ́ gepófó gepúgé nchwu. Upú bi bɔ́ó Isreli aténégé mfaá alu dεde, muú akaáge jwale wye nkane agbá. Mbaá yifó ákwéregé ne mataá, ne ákáge fíre ala fuú.

ákwomé mfaá nchwu, * ábeá mekpó ñkó, áshulé mende yimbó né uló né mbe ushu Jisós. ²⁰ Jisós agégé nnó bós bimbó áfyéé matós ne ji áké ne mende úchánchi yimbó, “Mejeé wa ájiiinte gabo wyéé.”

²¹ Anleré mabé Esòwò fò, ne abi akuú bwó Farasi áhénége ne matós usó áke, “Mende yina áferé nnó álu waá. Akélege mameé mmye ne Esòwò? Elé Esòwò mbií ne akage jinte gabo muú.” ²² Jisós akaá ula bí ebwó áhénége ne ágií ebwó áké, “Ulannó enyú déwya gefógé uféré bímbó né matós nyú? ²³ Ndé gelu pere manjóó, ‘Nnó ájiiinte gabo wyé’, waá manjóó nnó, ‘Kwile téné ké?’ ²⁴ Nkélege mámpye enyú dékaá nnó *Maá Nte Mekwaá awyaá uto fa mme manjinte gabo mekwaá.” Ajógé mbó, akuú mende úchánchi yimbó áké, “Kwile téné. Kpá uló byéé, chó mmu.” ²⁵ Akwilé téné mbe ushu bós, akpá uló bíi awulé né gepú jii aféegé Esòwò. ²⁶ Bós ako ágége ewe epye na, efó ékwó bwó matós dós. Ala mano mekpó fuú ne áféegé Esòwò áké, “Dégé ufós unó fina.”

Jisós akú Lévi ndere mad utós wuu
(*Mat 9:9-13; Mak 2:13-17*)

²⁷ Jisós ályá éféé manjye dafye, gébége ajye agé mende fò ayi ákúu ji Lévi; ménselé ñkámakpo, ajwólé melú utós wuu. Jisós akuú ji áké, “Kwólé me.” ²⁸ Ajógé mbó Lévi alyá yéndégenó, akwilé ka aló mankwólé ji.

²⁹ Éké éwyage Lévi akuú gekpékpégé epaá né gepú jii nnó ebwó ne Jisós ábé mmu nechóchó. Gejame ánselé ñkámakpo ne bós bífó abi bós Jus áselé ndere bó ápó mpa, ebwó ako abó ányéé menyéé ne Jisós. ³⁰ Bós Farasi ne Anleré mabé Esòwò abifó ágége mbó, álo máhmené áké ne baá utós Jisós, “Ulannó enyú dényé menyéé ne ánselé ñkámakpo ne bós ubeé.” ³¹ Jisós ató ebwó neka áké, “Bós abi alá meé, ákélégé fó muú uka, élé abi ámeé ne ákélege. ³² Ne me nchwó fó fa mme

mánkú bós abi álu cho ne Esòwò wó, nchwó lé mánku bós abi ápyéé ubeé nnó ákwóre matós bwó.”

Nkwé manlya menyéé kpékpé
(*Mat 9:14-17; Mak 2:18-22*)

³³ Ama gii Jisós nkwé yina nnó, “Baá utós Jón ályage *menyéé kpékpé né mboó gébé gétúgé depóre Esòwò. Baá utós bós Farasi ápye ntó wyémbó ne abyéé ápyé fó mbó. Ebwó ákéne ányé, ányúu.” ³⁴ Jisós ashúu ebwó meko áké, “Nnó bós ájyegé epaá neba muú akage pyéé ajeé menó neba ályage menyéé kpékpé ayi menó neba alú ne ebwó? ³⁵ Yémbó gébé gebéé nyé eyíge menó neba alá beé nyé sé ne ebwó, éféé ne ályage nyé menyéé kpékpé né mboó gébé gétúgé depóre Esòwò.”

³⁶ Ama tó neka eníne fó áké, “Elómé fó nnó muú ágyá ndeé meke ákwomé ndeé eyi gekwéne. Apyegé mbó achó ndeé yi meke, ne nkwomé yimbó ábálé ne gekwénege ndeé. ³⁷ Elómé fó ntó nnó muú ákpa mmós make, áfáné mmu ukwéne unó mmós ébi akwyéé ne meko menya. † Mbógé apyegé mbó gébége mmós mí make maké mabéne unó mmós bimbó úfúle nyé, mmós magbélégé nyé mme ne unó mmós uchógé nyé ntó. ³⁸ Muú abó mamfyé mmós make yéndégebé mmu unó mmós ébí uke. ³⁹ Epó kókoge nnó muú yi abeá mé mányú akí mmós ámá ákwóre ányúgé mpwa mmós. Akélege wyé akí mmós.”

6

Nkwé ayi bíi uwyaá bós Jus
(*Mat 12:1-8; Mak 2:23-28*)

¹ Né bíi uwyaá bós Jus fò, Jisós ne baá utós bíi ákoóge né mekós gefógé nchi fò eyi ákúu nnó wid. Baá utós bíi álo mánkógé ulónchi fó álálege ányéé. ² Bós Farasi ágége mbó ágií áké, “Ulannó enyú dépyéé genó eyíge ébe éla ékamé nnó muú apye bíi uwyaá wó?” ³ Jisós agii ebwó awuú nkwé áké, “Enyú délú danjóó né mmu ñwe Esòwò ndere mfwa Devid ápyé nyá gébége mesa ámmye ji ne bós bíi wó? ⁴ Akpe

† 5:37 Elú wáwálé nnó: Epófó ushwó, élé uba mekómenya.

mmu εcha upe Εσωω άβό menyεέ yi άβό άchyέ mbaá Εσωω, άnyέ ne άchyέ ntó bόό biί wό? Εβέ εjόό nyά nnό muú άnyεgέ fά menyεέ yimbό, έkosέ mέmpyέ upe Εσωω.”⁵ Jisσs ama jόό ne bwό akέ, “Ele *Maά Nte Mekwaά ne akάge gάre genό yί muú άbόό mampye ne biί uwyaά.”

Jisσs apye mende yi εbwό εgboό ji atoo

(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ Biί uwyaά ebifό úkwónégé, Jisσs ajye kpé mmu εcha mmyemenene, aló mánlérégé bόό. Mende fά abό alú efεέ, ayi εbwόnyε wuú εgboό. ⁷ *Anléré mabé Εσωω ne bόό Farasi άβό άbáme Jisσs nnό άmá ji mechό mmyε. Apέle ji dome mangε nnό apye nyε mende yimbό atoo né biί uwyaά bwό ne άjόό nnό άkwé ebé. ⁸ Yέmbό Jisσs akaά genό eyígé εbwό άfεrege akέ ne mende yimbό, “Kwilé chwό téné mbe ushu bwό.” Ne akwilé achwό téné efεέ. ⁹ Mende yimbό áténégé efεέ, Jisσs agii εbwό akέ, “Ebé εsέ ekέ depye ndé né biί uwyaά? Eke dépye galógáló wά gabogabo? Mampye mekwaά apό wά mánlyáá ji agbό?” ¹⁰ Ape εbwό bόό ne álé jόό ne mende yimbό akέ, “Nyaά εbwό wyε.” Téneténe mende yimbό anyágé, εbwό wuú εtoό. ¹¹ Εwéna επwό εbwό amu, matόό ásό εbwό άjye chó mánssό mala nnό άwά Jisσs.

Jisσs ajya άngbá biί άfyáneápeá
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Né gébé eyígémbό, Jisσs alyá melό akwό mékwé fά mánemmyε mbaá Εσωω ne ala εwú anenemmyε utuú uko. ¹³ Gébégé biί úkaá, akú baá utόó biί; άchwόgé ajya άfyáneápeá abi akúu εbwό nnό άngbá. ¹⁴ Abi άjya élé Simun ayi ákuú ntό nnό Pita ne Andru menmό Simun. Abifό álú Jεmsi ne Jón, Filip ne Batolomyo. ¹⁵ Matyo ne Tόmasi, Jεmsi maά Alfσs, Simun ayi ákuú ji muú ukógé. ¹⁶ Judas ayi maά Jεmsi, ne Judas Iscarot ayi né meso gébé άchyέ Jisσs mankwaά.

Jisσs alerege, agarege mekomejόό Εσωω ne apye bόό mamée dtóoge
(Mat 4:23-25)

¹⁷ Anérégé manjya εbwό aló mánshulé mekwε. Ashulé akwya né mbaá ayi alú dεδε, ne gejamégé bόό gébό géchomé éfεέ. Abό átané malό mako ayi Judiya ne Jerosale ne malό Tiya ne Sidon ayi álú mbále ebεé mega. ¹⁸ Abό άchwό mánwú nkane Jisσs álerege ne nnό άpye mamée bwό άbyé. Bόό bí áló nchyε άchyége εbwό εfwyale άchwό ntό, ne Jisσs apye εbwό átoό. ¹⁹ Wyέmbό ne gejamégé bόό genmérége ate manjye tá Jisσs gétúgé uto bí útánege ji menyamyε úpyé bόό mamée ako átooge.

Jisσs alerege mejé εwé wáwále
(Mat 5:2-12)

²⁰ Né gébé gefό Jisσs ape baá utόó biί dómeé akέ:

“Méjé élú ne enyú bí delú gekpo, néndé *Gefwa eyigé Εσωω ágbárege gelú eyigé nyú.

²¹ Méjé élú ne enyú bí mesa ámyé nyú nana,

denyε nyé menyεé degbeé.

Méjé élú ne enyú bí delile mbό náná, enyú dejwane nyε.

²² “Méjé elu ne enyú mbόgé dekwólege Maά Nte Mekwaά, ne bόό akέ ápáa enyú, áfwéne enyú, áshye nyú ne ákúu nyú mabό mabomabo.

²³ Bége ne nechóchό gébégé gefόó genό eyígé ná gépyεgé, gétúgé Εσωω akwyé mé gekpékpégé nsá nyú alu né mfaánebuú. Kaáge nnό wyέmbό ne ukwéne ante bόό bína áfwyalé nyá ukwéne bόό ekpávε Εσωω.

²⁴ “Yέmbό utónkwa úlú ne enyú bi delú mbό né gefwa nana, néndé débό mé nsá nyú.

²⁵ Utónkwa úlú ne enyú bí dényεé dégbéege náná,

néndé debεé nyé mesa.

Utónkwa úlú ne enyú bí déjwáne náná,

néndé delile nyé né masómé.

²⁶ “Utónkwa úlú ne enyú gébégé bόό ako akέ άfεége enyú, wyέmbό ntό ne ante bwό abi mbe άbό άpye ne bόό ekpávε Εσωω abi gebyό.

Bó gejeé ne bόό mawámé
(Mat 5:38-48; 7:12a)

27 “Yémbò enyú bí déwúu mekomejò wa ngarege enyú nnó, bógé gejeé ne bòó mawámé nyú, pyége galógáló ne bòó bí ápáa enyú. 28 Yéndégébé bòó álwerégé enyú, négemmye nnó Èsòwò agé ebwò meshwe ájé bwó, máge dénénemmye mbaá Èsòwò gétúgè bòó bí áshyé enyú.

Jisòs alerege nnó ékagè muú ashúu gabo mfaá gabo

(Mat 5:38-42)

29 Mbògé muú adogé wò neka né etá éma, bwólé ewé fò ntó ádo. Mbògé òfyégé bò nkú apeá né mmye ne muú afòógé ayi mfaá, kpe chyé ji ayi ntee. 30 Muú akagè wò genó, chyéé ji. Afòógé genó jyé, òsègé sé géjí. 31 Pyége etá bòó wyé genó eyígé dekélege nnó ápye eta nyú.

32 “Mbògé enyú degboó lé ne bòó abi ágboó ne enyú ndé nsá ayi enyú debòó? Ye bòó abi ápyeé gabo, ágboó ne bòó bi ágboó ne ebwó. 33 Ne mbògé enyú depye élé galógáló ne bòó bí apyé galógáló ne enyú nsá nyú alu éfó? Yé bòó abi ápyeé gabo, mbòntó ne apyéé. 34 Mbògé depwòle unó mbaá bòó bí dékaá nnó áshúuge nyé eta enyú galógáló yi enyú dépye alé? Abi deké álú bòó ubeé ápye ntó gefòó géma. Yéndémuú apwòle genó etá mejí wuú, akaáge nnó ashuge nyé geko. 35 Genó eyigé débòó mampye gélú nnó gbógé ne bòó mawámé enyú ne pyége galógáló ne ebwó, depwòge ebwò epwò, dégigé nnó áshúu. Debòó nyé gekpékpégé nsá ne debeé nye baá Anyátá Èsòwò. Néndé alòme ne bòó ubée ne abi álá támégé ji. 36 Gége bòó meshwe wyé ndere Nte nyú Èsòwò agéne nyú meshwe.

Dépagé mpa bòó ne metòò usòò

(Mat 7:1-5)

37 “Dépagé mpa muú ne ufyá ékagè Èsòwò ápá ntó awu nyú mbò. Déchòge muú mabò nnó apye ubée ékagè Èsòwò áchó ntó amí nyú. Jíige nte gabo ayi bòó apyé eta nyú nnó Èsòwò ajíí ntó nte gabo awu nyú. 38 Chyége bòó genó eyigé ebwó akélege, Èsòwò achyége nye ntó enyú. Yéndégébé aké

achyége, amège chánchá, akwyège anmèrege nnó gégbéé gégbélégé mme. Gefòó eyígé démège genó déchyége muú, mbòntó ne ámège nye áchyéé enyú.”

39 Jisòs ama tó ebwó neka nnó, “Èpòfò kòkòge nnó muú amè nónómé ájáa nte ayifò meti. Mbògé apyége mbò, ebwó ako ákwéne mmu gepyéé. 40 Kaáge nnó maá ñwe akaágé fò ñwe ápwò menlèré wuú. Yémbò, gébége aneregé mángíí ñwe, abéé nyé ntó ndere ménlèré wuú.

41 Ulannó óchérege ekéké gabo ayi alu eke maá gejwaá né dambòónnyi nte menmè wyé òla òfyéé mekpo né gabo ayi alu eke mekwòkwò né dambòónnyi awye wò mbòó?

42 Èpyembò nnó ne òjòó ne menmè wyé nnó, “Té mmye we mfère wò gejwaá né dambòónnyi ayi òla kaáge nnó mekwòkwò elú né dambòónnyi wyé.” Wò muú dembwólé bò mbe féré ntó mekwòkwò ewé elú wò né dambòónnyi, ne òkaá nkane òférége ekéké gejwaá eyigé lú menmè wyé né dambòónnyi.”

Genòò ne umpomé bíí

(Mat 7:15-20; 12:33-35)

43 Jisòs ama jòò aké, “Genòò yi gelógelò géwómé fò umpomé uboubo ne eyí gebogebo ntó géwómé fò umpomé ulóúló. 44 Yéndémuú akaágé genòò né umpóme bí géjí géwóme, muú ajye fò ákyé genchógélé eyigé mbò mfaá genchógélé denywòné. Muú ajye fò né nepe ákyé éké. 45 Muú melóméló ájògé depò delòdéló eti delú ji né metòò, muú mebomebo ájògé depò debodebo eti delú ji metòò. Ná ne elú gétúgè genó eyi gélú muú né metòò géjí ne gétánege ji meno.”

Ufòò ántèné upú ápeá

(Mat 7:24-27)

46 Jisòs ama gíí aké, “Ulannó enyú dekuú me Ata Ata! ne dela dépyé genó eyígé me njòóge. 47 Muú yi achwó awúu mekomejò wa ne ajyègé ápyeé ndere ájòó, 48 muú yimbò alu eké mende yi álòò mantèné gepú jíí, ne abò mbe achó mme, afyé mataá

chánchá ne ale téné géjí. Meso gébé geneágé nnyi géchwogé mammu géjí yémba genyígé fò gétúgé áténé géjí chánchá. ⁴⁹ Yémba muú yi awuú mekomejó wa ne alá pyéé ndere ákélege alu eké muú ayi aténé gepú jíí né nébóme eniné alá cho áfyé mataá wó. Meso gébé nnyi negbeégé né mmu gepú eyigémba gékwé mme gbang.”

7

Jisàs apye maá defwé muú kpaá baa bee Rom atóó
(Mat 8:5-13)

¹ Jisàs anéré manlérégé baa unó bimbá ne atané afé né meló Kapanóm. ² Muú kpaá baa bee *Rom fò abó alu né meló wémba ne abó awya maá defwé ayi agbo ne ji dáo. Maá defwé yimbá akwé nemé ala mangbómangbó ³ Mende yimbá awúgé abya Jisàs, ató ákpakpa baa Jus nnó ájyé ákuú ji áchwó ápyéé maá defwé wuú átoó. ⁴ Ajyé gé, ágé Jisàs ákwé ji uká áké, “Atá chó póo muú kpaá yimbá. Alu muú yi ókage *pó ji. ⁵ Agboó ne esé baa Jus dáo te aténé esé echa mmyemenene.”

⁶ Ebwó ájógé mbá Jisàs afé ne ebwó. Ndere álé kwókwólé ne dachi muú kpaá yimbá, ató ajeé bíí bichá ájyé gé átuú ne Jisàs áké, “Muú kpaá áké dégaré wó nnó, ‘Ata, ówagé mmye jyé detú mánkwóné gepú ya, nfu yéé muú fò ayi ókpéne gepú eyá wó.’ ⁷ Gé ula úbí jimbá alá chwó báne wó wó. ‘Wó jóó lé genó, ne maá defwé wuú átoó.’ ⁸ Elé mentó nwyá baa kpakpa né mbe, abi me nwúú ne ebwó. Ajógé ne me nnó, ‘Mpye genó eyi’, mpye. Ne nwyá ntó baa bee abi áwúú ne me. Yé ayi ndé ne njógé ne ji nnó, ‘Chó fa ajye, njógé ne ayimbá nnó chwó we, achwó.’ Ne njógé ntó ne maá defwé wa nnó pye eyi, apyéé géjí.” ⁹ Jisàs awúgé mbá, akwé dembyó, abwalé ushu mbaá ekwó baa bi ákwólege ji áké, “Ngarege nyú nnó me nlú dangé muú yi áfyéé metóó ne me na, yéé ébélé né Isreli.” ¹⁰ Ajeé muú kpaá yimbá abi ji atómé, áké akérege meso

mmú gepú ágé nnó maá defwé mende yimbá atóó.

Jisàs ape maá mekwi mendée né negbo

¹¹ Mechó ewémba ékógé, Jisàs ne baá utóó bíí áló mánjye né meló ewé ákuú Nen. Ne gejamége baa ntó abó akwólege ji. ¹² Afé, áké ákwónege mekpó meti, ágé ndere baa fò ákpané mewu muú ájyé níí. Mende yi agboó mbá, mmá wuú abó abyé lé ji mbií. Ne mmá yimbá alu mekwi mendée. Ndere ebwó ajye mbá, gejamé gé baa né meló ewémba ákwólege mekwí mendée yimbá.

¹³ Atá Jisàs agégé mendée yimbá meshwe akwó ji metóó te ajoó ne ji ake, mma “Óligé se.” ¹⁴ Ajógé mbá, ayme uká afé mbe, atágé uló, baa abi ákpané genkwógé muú eyigémba átene. Jisàs áké, “Gesagé muú ngaré wó nnó kwilé ka.” ¹⁵ Mende yi agboó mbá, akwilé ka aló manjóó mejóó. Jisàs agbaré ji achyé mbaá mma wuú. ¹⁶ Baa ako agégé na, efó ékwó bwó matóó. Aló manféé Esowó áké, “Gekpékpégé *Muú Ekpávé Esowó achwó mámbé ne esé. Esowó achwó póo baa bíí.” ¹⁷ Abya mechó ewé Jisàs apyé na afé né maló baa Jus mako ne máta maló ayifá.

Baa dentóó Jón menwyaá baa manaá Esowó
(Mat 11:2-19)

¹⁸ Baá utóó Jón ntó áwuú depó etiré na deko ne ále garé ji. ¹⁹ Agaré gé mbá, Jón aferé ebwó makpó apeá ató mbaá Atá Jisàs nnó ájyé gíí ji nnó, “Ólu *Ménkwólé Gewu ayi abó alú manchwó wá esé dégilé ayichá?” ²⁰ Ajyé gé ágé Jisàs áké, “*Jón menwyaá baa manaá Esowó ató esé né eta wyé nnó déchwó dégíí wó nnó, ‘Ólu Ménkwólé Gewu ayi abó alú manchwó wá esé dégilé ayichá?’ ”

²¹ Wyé né gébé eyigémba, Jisàs abó apóge baa mamée mámpyé mamée bwó ábyé. Aferege ntó áló nchye abi áchyege baa efwyale ne apye baa ame nónómé ágéne. ²² Eféé ne ashúú baá dentóó bimbá meko áké, “Choge dégare Jón unó bi enyú déwuú baa

ájoge ne ebi enyú ambóó dékpané amé dégene. Bóó amé nónómé ágéne, ubwéré ukwilé úkéne, bóó abi ámeé ubá átoó, bóó matu gbé gbé álo manwúgé, abi ágboó ápeé, ne ubyá bóó úwú abya melóméló. ²³ Metóó megámegá ébé ne muú yi alá pó ne dembyó né metóó gétú yá.”

²⁴ Baá dentóó Jón ákérégé meso, Jisós aló mángare bóó depó tiré Jón, ake, “Tégé gébégé enyú déjye nya né mashwone, defe mange ndé gefógé muú? Déjye gé le muú ayi alú eké mancha ami afofo akpáne átene egbe ewe ne ewe? ²⁵ Mbóoge mbó fó wó, deféré nnó dejyé gé ndé gefóógé muú? Défé manjye ge muú ayi afye mandeé malómáló yéndégébé ápyé gesa? Bóó bi áfyé mandeé malómáló ne ányéé genwá, ájwólege né dachi afwa. ²⁶ Gárege me, enyú défé yé éwú mánjye gé waá? Elé muú ekpávé Esówo? Eh, gé muú yi enyú dégené mbó. Ngare enyú wáwálé nnó aneá geme apwó yéndémuú ekpávé Esówo. ²⁷ Elé Jón yina ne abó ásamé gétú jíí nnó Esówo aké, ‘Wuúgé, ntóme nyé muú dentóó wa ayi abó nyé mbe ne wó manchwó kwyé meti wye ne ochwógé.’ ²⁸ Jisós ama jóó aké, Jón aneá geme apwó yéndémuú yi mendée ábyené ji fá mme. Yémbó Jón agé lé *ugéné ámé, ne muú ayi mejé gefwage Esówo élóó ne ji, ye alu kóó apwó ji Jón.”

²⁹ Bóó áwúgé mechó ewená ákamé nnó, depó tiré Esówo abó akwyé na delú cho, gejamé gé bó bina abifó alu anselé nkámakpo. Akamé wyémbó, gétúgé abó ákamé depó tiré Jón ajóó, ne alé wyaá ebwó manaá Esówo. ³⁰ Yémbó bóó Farasi ne Anleré mabé Esówo né matóó bwó áma áshyá wyé shyá depó tiré Esówo akwyé. Ebwó áshya mbó, élé abó áshyá ntó nnó Jón awyágé fó ebwó manaá Esówo.

³¹ Jisós awyágé agií geme jíí aké, “Mmege na bóó njye enina ne ndé? Alú mbó nnó? ³² Agígé mbó aké, alú eké ambáné bi alú né metóó melo ápyé metu, ákuú áte, áké:

‘Esé dékwe enyú ubeé neba nnó débé, déshya mambé,

Esé dékwa makwaá negbo nnó deli déshya manlí.’

³³ Wyémbó ne enyú depye ntó. Jón menwyaá bóó manaá Esówo, abó achwó ajwólé mesa, anyuú mmóó wó, ne deshye ji deké, ‘Awyaá meló nchye.’ ³⁴ Me *Maá Nte Mekwaá nchwó nnye menyéé, nnyu mmóó deshye me ntó deké, ‘Nlú muú genó ne menyúú mmóó, ne dékií me deké me nlu mejeé ánselé nkámakpo ne “Bóó ubeé”.’ ³⁵ Yémbó ákaagé nnó denгарé Esówo etiré muú áwyaá delu cho né unó ulóóló ebi ji ápyéé.”

Jisós alu mmu gepúgé Simun muú Farasi ne mendée yi achwó nnó apóó jí élé apyé gabo

³⁶ Né gébé gefó muú Farasi akuú Jisós nnó ajye ányé menyéé né gepú jíí. Jisós akamé ajye nyé menyéé ne jíí. ³⁷ Mendée fó abó alu né melo wémbó, bóó akíí ji gétúgé ányéé eno. Awúgé nnó Jisós anyéé menyéé né gepúgé mende Farasi, abó maá ekpómé laménda afé ne ji efeé. ³⁸ Akpé gé mmu gepú atené né nénkúné mmye Jisós, mmyé égbó ji, aló manlí, mánse áshúlege áchyéegé né uká Jisós. Eféé ne amóó mekpo mme atile uká Jisós ne méjwé wuú, anywalé ubí ne alé awaá laménda yimbó wyé.

³⁹ Mende Farasi ayi akuú Jisós né gepú jíí, agé gé mbó, ajóó né metóó wuú aké, “Mbó gé Jisós abó abé *Muú Ekpávé Esówo wáwálé mbó abó akaá gefó gé mendée yi atáa mbó ji nnó alu mendée eno.” ⁴⁰ Ténéténé Jisós akuú mende Farasi yimbó aké, “Simun nwyá mechó mangaré wó.” Aké “E é” “Ménleré” “gá ré me.”

⁴¹ Eféé Jisós aló mangaré abya nnó, “Gébé gefó nyá mende fó apwó bóó ápeá nká. Apwó ama uba nká útá, ayifó mboó géba. ⁴² Aka mánse nká jíí meti épó, agé gé nnó ujwóó bi na úpwó ebwó mankwó, ajinte ebwó ako. Jisós agá ré gé mbó agií, Simun ake,

né uméé byé ebwó bina makpó apeá, ayindé agbóo nyé ne mbóó ujwóó dóó?”⁴³ Ashuú ji meko aké, “Elé muú yi abó ájinte ujwóó bií dóó.” Jisós aké, “Ojóó cho.”

⁴⁴ Jisós abwólé ushu ape mendée yimbó ne ama kuú Simun aké, “Pe mendée yiná gé! Te mekoó nkpené fá gepú jyé, ochyé me manaá nnó nshwóné uká bá wó. Yémbó, mendée yina ashwóné uká ba ne mánsé jíí, ne ati úbí ne méjwé wuú.”⁴⁵ Otamé fó me okpá otya wó. Yémbó te mekoó nkpené fá, mendée yi alú danlya mánywálé me uká.⁴⁶ Owaá me ye mawéé amma né mekpó wó. Yémbó mendée yina awaá me laménda né uká ba.⁴⁷ Kaá nnó mendée yina aléré mbó gekpékpégé gejee eyigé na, Esowó ajiínte gejamége gabo ayi abó apyé. Yémbó, muú yi aferé nnó Esowó abó manjinte gabo ayi ji apye dachye, mbóntó ne alérége gejeé ne Esowó dachye.”

⁴⁸ Wyé éféé Jisós ajóó ne mendée yimbó aké, “Ajiínte *gabo wyé.”⁴⁹ Bóó bi abó ányéé menyéé ne ji éféé álo máñmené nnó, “Mende yina aferé nnó alu ndé gefógé muú, ayi akáge jóó nnó ji ajiínte gabo muú?”⁵⁰ Eféé Jisós ama ñméré aké ne mendée yimbó, “Chó chánchá, Esowó apóó wó gétúge ofyéé metóó wyé ne me.”

8

Andée fó akéne ne Jisós ne apóge ji

¹ Ebelé ye wó, Jisós ne baá utóó bií makpó áfyanéápeá álo mánkéné né maló ayi kókóó ne ayi kpakpa. Agárege abya Esowó melóméló nkane gefwage Esowó gélu. ² Andée fó ntó áfé ne ebwó, ebwó abó álú andée bi Jisós apye mamée bwó ábyé. Abifó abú aló nchye abi áchyege ebwó efwyale. Ama akamege *Meri ayi atané meló Magdala ayi Jisós ábuú aló nchye akénéneama. ³ Ayifó akámége Joana mendée Chusa ayi alú mammye dentó mfwa Heróð. Ayifó Susana, ne gejamége andée bifó ntó. Andée bina

ako apóge Jisós ne baá utóó bií ne máñka bwó.

Nekanémejóó mentya mbwe (Mat 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Ndere Jisós akéne mbó, bóó átánege malómáló áchwó gé ji. Gejamége bóó géchómégé, aló mangaré ebwó nekanémejóó eni. ⁵ Nébó nelú nnó, “Bií uma mempye makóó fó afé manjye tya mbwé né mekoó wuú, ndere átyaá, ámé ayifó ákwé né maá meti. Ewyágé bóó ákógé ájyále, ne denywóné ntó déchwó dechwére denyéé. ⁶ Amé ayifó ákwé né mfaá mme etárávé áchií ne ewyá wó áwanjésé getúge mbaá yimbó alú kpógóló. ⁷ Amé ayifó ákwé né mme ayi genkpé ntó géchíge wyé, áchíge, genkpé eyigémbó géwé gekweré mbwé yimbó meshií ejo ji. ⁸ Amé ayifó ákwé né mme melóméló, áchiíge, áwé, áfyé úsaá ame uta apwo nkane abó apéné.” Jisós ánerége ake, “Fwóregé! Muú yi áwyaá matu manwú, áwú.”

Ula bi Jisós atóme makámejóó (Mat 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Ewyágé baá utóó Jisós ágií ji ula nekanémejóó eníné abó atómé mbó. ¹⁰ Ake ne ebwó, “Elé enyú ne Esowó apyé nnó dékaá unó bi. Yémbó bóó bifó áwúu gefwa jíí eyi gébó gélu nyá bibí né makámejóó jíí. Esowó apye wyembó nnó ébé nkane abó ásámé nyá mmu bó ñwe nnó: ‘Apéle ágéné fó, áwúu ákaágé fó ula’.”

Jisós agare baá utóó bií ula nekanémejóó mentya mbwe (Mat 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ Ake, “ula nekanémejóó eniné na nelú nnó, mbwé yimbó élé mekomejóó Esowó. ¹² Amé mbwé ayi ákwéne meti álú bóó bi áwúu mekomejóó Esowó, ewyágé danchómeló áchwó féré mekomejóó yimbó né mataó bwó nnó ekáge ebwó akámé ne Esowó aferé ebwó né efwyale gabo. ¹³ Amé mbwé ayi ákwéne né mfaá mme etárávé álú bóó bi áwúge mekomejóó Esowó, ténéténé áse ji ne nechóchó. Yémbó álya fó nnó mekomejóó Esowó

akpé mmu matṵ́ bẵ́ wṵ́. Mekomejṵ́ Ḙṵ́wṵ́ yimbṵ́ alu eta bẵ́ éké genṵ́ eyi gélá gepṵ́ ne maka. Gébégé mmua-meno achwṵ́gé gétúgé mekomejṵ́ Ḙṵ́wṵ́, ájá mmye meso. ¹⁴ Ne mbwé ayi ákwené né mme genkpé meshíí ejomé, álu nkane bṵ́ abi áwuúgé mekomejṵ́ Ḙṵ́wṵ́, uféré unṵ́ mme ne mmwṵ́lé né unṵ́ bi uchwṵ́ ne gefwa ujo mekomejṵ́ yimbṵ́. Mbṵ́ntṵ́ ne mekomejṵ́ Ḙṵ́wṵ́ anómé mmu matṵ́ bẵ́ detú. ¹⁵ Amé mbwé ayi ákwené mme melómélṵ́ álú ntṵ́ éké bṵ́ bi áwuú mekomejṵ́ Ḙṵ́wṵ́, ágbaré ji metṵ́ é má ne ápyé genṵ́ eyigé mekomejṵ́ ágaré, ne ájyé wyé mbembé.

Muú abi fṵ́ mekomejṵ́ Ḙṵ́wṵ́ mbaá bṵ́
(Mak 4:21-25)

¹⁶ “Muú álwégé fṵ́ étúléká ne abṵ́ genṵ́ akwéré éwú. Akágé bṵ́ ntṵ́ ewú afyé nteé ukwṵ́. Yendegébé muú alwégé étúléká, aṅma ewú mfaá, nnṵ́, bṵ́ ákpege mmu gepú ágéné mbaá. ¹⁷ Kaáge nnṵ́ depṵ́ deko etiré débṵ́ délú bibí, dégenege nyé ne etiré délú né gemmua déchwṵ́ nyé né genjgbṵ́. ¹⁸ Yendé gébé ayi enyú dewuúgé mekomejṵ́ Ḙṵ́wṵ́, fṵ́wṵ́rege chánchá nnṵ́ dekaá depṵ́ etiré delú mmu. Kaáge nnṵ́ muú yi awya genṵ́, ámage gbéé nyé ji eyigé fṵ́. Muú yi alá pṵ́ ne geji, áséle nyé ye ékéké ewé ji awya nnṵ́ akpé alá amuamu.”

Mmá Jisṵ́s ne aṅmo bií
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Ndere Jisṵ́s abṵ́ álú alerege mbṵ́, mmá wuú ne aṅmṵ́ bií áchwṵ́ mangé ji. Yémbṵ́ áka mankpe meti epṵ́ gétúgé bṵ́ ájamé dṵ́ né menómbí. ²⁰ Muú fṵ́ agare ji nnṵ́, “Mmá wyé ne aṅmṵ́ byéé álú dafye ákélege mangé wṵ́.” ²¹ Jisṵ́s agaré ebwṵ́ aké, “Mmá wa ne aṅmṵ́ ba élé bṵ́ abi áwuú mekomejṵ́ Ḙṵ́wṵ́ ne ápye genṵ́ eyigé mekomejṵ́ yimbṵ́ ákélege.”

Jisṵ́s anyá mbyonnyi atené
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² Bií bifṵ́ Jisṵ́s ákpe mmu ékpe ne baá utṵ́ bií, ne ájṵ́ ne ebwṵ́

aké, “Déchyaá gentógé mewaá de jyé egbé né.” Ḙféé ebwṵ́ álṵ́ manjyeyé. ²³ Ndere ebwṵ́ áchyaáge, Jisṵ́s akwé ge jyá. Mbyonnyi átáné wyé mbélépṵ́ né mfaá achwṵ́ ne eshye né gentógé mewaá, apye mbyo nnyi ado ékpe, manaá malṵ́ mánkpe mmu. Mane magyálege ebwṵ́ nnṵ́ áchwṵ́ kée. ²⁴ Ne ebwṵ́ ájyé peé ji aké, “Atá, Atá déchwṵ́ nó nnyi.” Jisṵ́s akwilé ka anyá mbyo nnyi yimbṵ́ akwené, mbaá akwené tṵ́meé. ²⁵ Ewyágé Jisṵ́s agii bẵ́ aké, “Matṵ́ nyú ayi défyéé ne me álé?” Yémbṵ́ efṵ́ éwú éwú ne eláá ebwṵ́ matṵ́ ne ála mano mekpṵ́ fuú, ágíge até aké, “Ndé gefṵ́gé muú na ayi anyagé mbyo ne ngba nnyi áwuú ji?”

Jisṵ́s abú alṵ́ nchye átané mende fṵ́ mmye
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Aké ánérege manchyá gentógé mewaá, ákwṵ́né gebagé mewaá Garesene eyi gélú toitoi né *gebagé mewaá Galilíí. ²⁷ Jisṵ́s aké atanege né ékpe, akwṵ́ne kwṵ́kwṵ́lé né melṵ́ fṵ́, mende fṵ́ yi átané melṵ́ ewémbṵ́, ayi alṵ́ nchye áchyége ji efwyale áchwṵ́ báne ji. Té mekoṵ́ mende yina abṵ́ álú wyé ge jṵ́géné, alyá upú ne abelege lé mmu manome ayi áchomé né etárávé.

²⁸ Aké agene Jisṵ́s ajye kwé ji uká, alile akalege kénké aké, “Jisṵ́s Maá Ḙṵ́wṵ́ Anyata! Óbṵ́ ndé mechṵ́ ne me? Nkpá wṵ́ geká, óchyége fṵ́ me efwyale.” ²⁹ Ajṵ́ mbṵ́ gétúgé Jisṵ́s abṵ́ anyane ji nnṵ́, tané mende yina mmye. Mende yina yéndégébé melṵ́ nchye yimbṵ́ akwilége ji mmyé, bṵ́ áfwénege ji ne ápye. Yé lé áwéle ji uká ne amu ne bṵ́ ṅkpṵ́kṵ́wé, ábelé ji nkane muú denṵ́, asṵ́régé abi, melṵ́ yimbṵ́ ápyé ji abṵ́ akpe mewaá.

³⁰ Ḙféé ne Jisṵ́s agii mende yimbṵ́ aké, “Mabṵ́ mye makamege nnṵ́?” Ashuú ji meko aké, “Nkamege gejamé.” Ajṵ́ mbṵ́ gétúgé gejamé alṵ́ nchye ábṵ́ álú ji mmye. ³¹ Alṵ́ nchye bímbṵ́ ákwṵ́ Jisṵ́s mata nnṵ́ ékagé ábṵ́ abi akeré mmu gepyeyé eyi geláge pṵ́ ne kwyakwya nnṵ́ ágéné efwyale. ³² Ḙféé kwṵ́kwṵ́lé, nfṵ́né mekwende fṵ́

nébó nényeé né mbyo mékwε. Aló nchye bimbo ágégé nfóné mekwende eniné mbo áne Jisós mmye nnó agó bwó ákpe mekwende yimbo mmye, Jisós akamé.³³ Aló nchye bimbo átané ájye kpé nfóné mekwende eniné mbo né mmye. Nfóné mekwende eniné mbo nésóó ne gatélé, né shulé mékwε nékwé mmu géntógé mewaá né nyú manaá néke.

³⁴ Ambamé mekwende yimbo ágégé ndere epyéé, ábó ákeré meso melo bwó, mangaré abya yimbo. Ndere ájyé, ágaré ntó abya yina né baá malo ne bo dachi né gebagé mewaá eyígémbó.³⁵ Bóó áwúgé abya yi, áchwó mangé genó eyigé gébó gépyé, ákwónégé mbaá ayi Jisós alu, ágé mende yimbo, ayi aló nchye átane ji mmye ne nana ajwólé né egbε mmye Jisós, ne mandeé jíí mmye, akéré menyammye wuú. Ebwó ágégé mbo εfo ekwó εbwó matóó.³⁶ Bóó bí abó ágené genó eyigé pyé áló mangaré abi áchwó ndere épyégé ne mende yimbo alé tóo.

³⁷ Bóó ako né geba eyígémbó gétúgé ábóó εfo ané Jisós mmye nnó ályaa melo bwó. Ajógé mbo, Jisós akpe mmu ekpé manjye.³⁸ Jisós ákwilé gé manjye, mende ayi aló nchye abó achyége ji εfwyale, anε Jisós mmye nnó agó ji akwólé ji. Jisós ashya aké,³⁹ “Kéré meso. Ndere ójye mbo, gáre bóó gekpékpégé genó eyigé Ésowo ápyéé eta wyé.” Jisós ajógé mbo mende yimbo afé, akε meló kpaa ewémbó meko agarege yéndémuú galógáló ayi Jisós ápyéé eta wuú.

Maá Jaros ne mendée ayi ataa nku Jisós

(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Jisós achya ákeré égbé géntógé mewaá. Éféé ekwó bóó ábó ágile ji ne áchwógé áse ji ne metóó megómege.⁴¹ Mende fo achwó, ayi ákúu ji Jaros, alu muú kpaa né εcha mmyemenene. Ajye kpá Jisós geká nnó ajyé né gepú jíí,⁴² gétúgé maá wuú áchwó gbó. Awya lé maá yiná ama mendée, ne alu anjmé afyáneapeá.

Ne Jisós aló manjye, ndere ajyé bóó ákwólege ji égbé ewé ne ewé.⁴³ Né geluage bóó bimbo mendée fo abó alu ayi manóó mátánege ji mbe, málé anjmé afyáneapeá; bóó maka apye kpá meti epó mantoó.⁴⁴ Né geluage bóó bimbo mendée yimbo akε né mpu bóó achwó ji né meso anyaa εbwó ata manó nku wuú. Wyé ndere ataa mbo manóó mimbo masó.

⁴⁵ Jisós agii aké, “Waa taá me?” Yéndémuú ashya, Pita aké, “Ata ógéné fo ndere bóó áno wó mme anjmérege wo?”⁴⁶ Yémbó Jisós ató wyé εshye ajóó aké, “Muú fo ata me néndé nwú ndere uto útané me mmye.”⁴⁷ Mendée yi ágégé nnó ula úgyá ji achwó mbe ushu Jisós awere, akwé ji uká. Éféé aló mangaré mbe ushu bóó ako genó eyigé pyé ne ji ataa Jisós. Ne ama gáre ntó ndere ji atágé Jisós nemée níí nébyé ténéténé.⁴⁸ Jisós aké ne ji, “Maá wa otóó gétúgé ofyéé metóó wyε ne me, kε pere.”

⁴⁹ Ndere Jisós abó alú jóoge ne mendée yimbo, muú fo átané né gepúgé Jaros áchwó gáre Jaros aké, “Maá wyε agbó mé, ochyégé sé ménleré εfwyale detú.”⁵⁰ Ndere ajóge mbo, Jisós awú ne aké ne Jaros, “Ófógé, fyé lé metóó ne me, maá wyε apome nyé.”⁵¹ Jisós ne Jaros átané áfé. Akwónégé né gepúge Jaros, Jisós akamé fo nnó muú yicha akpe mmu wó, ékosé Pita ne Jεmsi ne Jón ne mma ne nte maá yimbo.⁵² Bóó ako bí ábó álú éféé, álíli, ádórege mmyé mme. Jisós aké ne εbwó, “Deligé sé, mesó mendée yina agbo wó, abelege lé géjyá.”⁵³ Ebwó áló manjwáné Jisós jwané gétúgé ákaa nnó maá awú agbó mé.⁵⁴ Jisós afé né melu ewé ábelé maá yimbo, agbaré ji εbwó, akú ji aké, “Mensó mendée kwilé ka.”⁵⁵ Maá yimbo mendoó wuú ékeré, apeé akwilé ajwólé ka. Jisós aké ne bwó kélege menyéé chyége ji anyé.⁵⁶ Mmá maá yimbo ne nte wuú aké ágéne mbo, matye mawá εbwó meno. Jisós afye εbwó ébé nnó ékagé ápyé muú akaá genó eyi gépyé.

9

Jis̄as at̄o aṅgbá áfyáneápeá nnó ápye ut̄oó bií

(Mat 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Né gébé géf̄o Jis̄as akuú aṅgbá bií áfyáneápeá. Achwógé, achyēé ebwó uto mámbú aló nchye ako abi áchyége b̄oó efwyale ne mampye b̄oó mamée átoóge. ² Ne at̄o ebwó nnó ájyē ágaré abya gefwage Es̄ow̄o ne mámpye b̄oó mamée átoó. ³ Ama j̄oó ne ebwó nnó, “Deké dejye dékpagé ye genó. Dégbarégé meto ye menyéé ye gebá ye ŋka. Ekagé muú abó ndeé eyichá. ⁴ Dekw̄onégé yendé melo yéndé gepú eyigé dékpégé, bége wyē kpaá tē délyáge géj̄i. ⁵ Mb̄ogé meló éshagé mánse enyú, lyáge éwú. Deke delyage, nóge uká mme nnó mpúpú eyi ébalé enyú né uká étáné mambē nkane gep̄o eyi gelérege gabo yi b̄oó biná ápyé.” ⁶ Wyémb̄o ne ályá, ál̄o mankéné malómáló ágárege Abya Es̄ow̄o melóméló ne ápyé b̄oó mamée átoóge mbaá meko.

Mfwa Her̄od akwé tametame

(Mat 14:1-12; Mak 6:14-29)

⁷ Né gébé eyigémb̄o, Her̄od muú alu muú kpaá né gebagé mewaa Galilií, ji awú ŋḡo ukpékpé unó bí baá ut̄oó Jis̄as ápye. Akwé tametame, gétúgé b̄oó f̄o áj̄oge aké Jis̄as yina alu lé mewené J̄on menwyaá b̄oó manaá Es̄ow̄o ne akwilé né negbo. ⁸ Abif̄o aké: Elija *Muú Ekpávé Es̄ow̄o ne áamá chw̄o lére mmye mbaá b̄oó, abif̄o aké: Elé gekwénége muú ekpávé Es̄ow̄o ne áamá kwilé né negbo. ⁹ Her̄od awúgé mb̄o aké, “J̄on ns̄oó ji mekpo ne waá chá me mmage wúmb̄o ufélékpa ebí apye.” Ne akelé meti mangé Jis̄as yimb̄o.

Jis̄as achyé menyéé mbaá b̄o *delé b̄oó at̄a

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; J̄on 6:1-14)

¹⁰ *Aṅgbá Jis̄as bimbo áfe neke akérégé meso, ádo ji abya uf̄oó unó bí ebwó ápyé. Aferé ebwó né gelúagé b̄oó ase ebwó áfé ebwó ebwó né meló kpaá ewé ákúu Betsada. ¹¹ Yémb̄o gejamégé b̄oó áwúgé nnó

áfé, ál̄o mankw̄alé ji. Agégé ebwó, ase wyé ebwó ako ne al̄o mangárégé ebwó ndere gefwage Es̄ow̄o gelú ne mampye b̄oó mamée átoóge.

¹² Nkwale aké akw̄onege baá ut̄oó bií áfyáneápeá ágaré ji aké, “Ese delu fá né mashw̄one. Gáré b̄oó bina ájye akélé né mal̄o nnó ágéne genó eyigé ányéé ne malú ubélé.” ¹³ Jis̄as ashúú ebwó meko aké, “Enyú amb̄oó chyége ebwó menyéé ányé.” Ashúú ji meko aké, “Déwyaá lé ntó br̄ed étáa ne meshuú épea, wá ókelege nnó esé déjyé déná menyéé yi ákwánege gejamégé b̄oó bi?” ¹⁴ Abó áj̄ooge mb̄o gétúgé b̄oó álú eké ushye. Ande ebwó ebwó álú *delé b̄oó átáa. Jis̄as ake ne baá ut̄oó bií, “Gáré ebwó ájwólé matoó matoó, yendé ntoó usa b̄oó úpéa mesó éfya.” ¹⁵ Aj̄ogé mb̄o, b̄oó bimbo ájwólé mme. ¹⁶ Jis̄as abó ntó br̄ed eyimb̄o étáa ne meshuú épeá, ape ame mfaánebuú, achyé matame mbaá Es̄ow̄o, agyá éj̄i ubauba achyé baá ut̄oó bií nnó akáré mbaá b̄oó bimbo ányé. ¹⁷ Ebwó ako ányéé ágbeé. Ne ánerégé, ányweré ayi álaá ágbeé usá úfyáneupeá.

Pita aké Jis̄as alu muú ayi Es̄ow̄o akwere ji ela gefwa

(Mat 16:13-19; Mak 8:27-29)

¹⁸ Bií úmá ebí Jis̄as anénemmye jimbí, baá ut̄oó bií ábó álú kw̄okwólé ne ji. Aké anerege agií ebwó ake, “Ndé gefogé muú njune b̄oó áj̄ogé nnó me nlu?” ¹⁹ Ebwó akéré meko aké, “B̄oó bi f̄o aké ɔlu mewené J̄on menwyaá b̄oó manaá Es̄ow̄o, abi f̄o áke ɔlu Elija abif̄o ntó áke ɔlu muú ekpávé Es̄ow̄o ayi ábó agboó ne ama péé.” ²⁰ Jis̄as ama gii ebwó aké, “Yé enyú deké nlu waá?” Pita ashúú ji meko aké, “W̄o ɔlu *Muú yi Es̄ow̄o akweré ji elá gefwa.”

Jis̄as agaré efwyale wuu ne negbo nií

(Mat 16:20-28; Mak 8:30; 9:1)

²¹ Jis̄as afye ebwó ebé nnó ékágé ágaré muú f̄o nnó ji alu Muú yi Es̄ow̄o akweré ji elá gefwa. ²² Ama j̄oó ne ebwó aké, “*Maá Nte Mekwaá abó mangé efwyale d̄oó. *Akpakpa

melò chóncho ne ámpyé upε Εσωω ne *Anleré mabé Εσωω áshyá nyé ji ne áwáne ji. Yémbò ndò éléé ékwónégé akwilege nyé né negbo.”

²³ Ne ama jóó ne bòó áko aké, “Yé mbògé muú nyú akelege mambe menkwále wa, abò manjinte geme jíi akpa gekwa ji akame ye negbo ne akwólégé me. ²⁴ Mbògé muú akelege mampóó genwá jíi ebyénnó aníige nye geji, ne mbògé muú akamégé manchyéé genwá jíi getú ya, ebyénnó apomé nye. ²⁵ Ama gíi aké: Ndé nsá ayi muú ábòó, mbògé abege ne unó mme uko ne aníige genwá jíi? ²⁶ Kaáge nnó mbògé mmyé égbóó muú gétuú ya ne mekomejóó wa, wyémbò ne *Maá Nte Mekwaá mmyé égbóó nyé ji mansε muú yimbò ndere muú wuú né gébégé aké achwó ne gengbó gefwa jíi ne eyi gélu ntó eyigé Εσωω ne makiénné ukpea jíi. ²⁷ Kaáge wáwálé nnó gentògé bòó álú mbò fáná, abi alá gbóó fò kpaá te ágene nye gefwage Εσωω.”

Jisòs akwòré gefòó agenege manémané
(Mat 17:1-9; Mak 9:2-8)

²⁸ Genógé ndò énee ékógé eyi *Jisòs abó ajóó unó bí, ase Pita, ne Jòn ne Jεmsi akwó ne εbwó mfaá mekwe fò nno ajye anémmye éwu. ²⁹ Afé, ne ndere abò ánénemmye ushu bíi ulò mánkwòré ne úla gefòó géchá. Mandeé jíi ntó ákwòré ála pópó ashwánege. ³⁰ Wyé mbélepó bòó ápéa ákwó fwéé, eféé ájóóge mejóó ne Jisòs. Bòó bímbò élé Mosis ne *Elija, ³¹ ne gengbógé Εσωω gebò gegénege mbaá yi εbwó abò álú. Εbwó ájóóge ndere Jisòs ajye gbó nyé né Jerosale ndere Εσωω aké ébé.

³² Ndere εbwó abó jóóge ne Jisòs, Pita ne Jεmsi ne Jòn abó ákwé géjya. Aké ápéle ágé ndere Gengbóge Εσωω géshwánege né menyamyε Jisòs ne ande bimbò ápéa abi átené ne ji. ³³ Wyé ndere ande bimbò ályá Jisòs ájye, Pita aké ne Jisòs, “Ata, éló ndere esé délú fa. Esé détenege nyé óto úléé, géma εta wyε, géma εta Mosis ne

géma εta Elija.” Pita ajóóge mbò, akaá wó.

³⁴ Wyé ndere Pita ajóóge mbò, gekó géchwò kwereé bwó ne éfó ékwó bwó matóó ³⁵ Meko muú fò atané mmu gekó aké, “Gége maá wa ayi me njyá na, wuúge ne ji.” ³⁶ Meko yimbò aké akwyage ágé nnó Jisòs ala jimbíi. Εbwó ákérégé meso ála bòmbò né gébé eyígémbò, ágaré ye muú fò unó bí úpyé né mfaá mékwé wó.

Jisòs apye maá ayi ameeé gesasa atóó
(Mat 17:14-18; Mak 9:14-27)

³⁷ Bíi újyágé ndere Jisòs ne ángbá bíi áshúlege mekwe εwémbò áchwò, gejamégé bòó áchwò báne εbwó. ³⁸ Muú ama akalé né mmu gejamégé bòó bimbò aké, “Ménleré, nkpa wò geká pe maá wa. Nwya éle maá yiná ama, alu mende. ³⁹ *Meló nchye achyége ji εfwyale. Yéndégébé akwilégé ji akalé, akwé mme achuú, akpane upa, ne genfwéné getánege ji meno, meló nchye yimbò alyágé ji kòkòge. ⁴⁰ Nne baá utóó byε mmye nnó áféré meló nchye yina ne ápulé épwo.”

⁴¹ Jisòs awúgé mbò aké, “E é enyú nyje enina delu untantamé bòó abi dela fyéé matóó ne Εσωω cháchá wó. Nkoge mbò metóó ne enyú nnó? Mmage bé ne enyú ndò eníi ne défyéé matóó ne Εσωω? Ajógembò, aké ne mende yimbò, chwó ne maá wyε fa.” ⁴² Ndere ákéne achwóó ne maá yimbò meló nchye yimbò, apye ji akwé mme achwu gbokgbok. Jisòs anyá meló nchye yimbò atané maá yimbò mmye atóó. Jisòs ashuú ji mbaá nte wuú. ⁴³ Bòó áko ágégé uto bí Εσωω awya matye mawá εbwó meno.

Jisòs ama gare baá utóó bíi ndere ji ágbóó nye

(Mat 17:22, 23; Mak 9:30-32)

Yéndémuú ala meno mekpo fuú né ukpékpé unó bí Jisòs apye, abwólé ajóó ne baá utóó bíi ake, ⁴⁴ “Nénege matu déwú mechó εwé nchwóó gare enyú. Achyége nye Maá Nte Mekwaá né amu bòó nchye nnó ápyé ne jíi ndere éjíi bwó.” ⁴⁵ Yé ndere Jisòs ajóó mbò,

baá utóó bií ákaá ula mechó ewéna wó. Genó gefó géwá ebwó matóó nnó ye áwú ákaágé ula. Ne ebwó ábó ntó efó má mangíi ji.

*Ndé muú alú muú kpaá
(Mat 18:1-5; Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Eké éwyage mbeé akwé baá utóó Jisós ebwó ebwó nnó waá alú muú kpaá? ⁴⁷ Jisós akaá uféré bwó éféé ne aselé maá fó kóó aténé ne ji né nénékwú né mmye, ⁴⁸ ne aké ne ebwó, “Yéndemuú ayi akamege mampye galógáló ne mamane kóó nkane ayina né mabó ma ebyennó ase mbó lé me, ne muú yi aségé me ebyennó ase mbó lé muú yi atómé me. Kaáge nnó muu yi aséle menyamyé wuú nnó ji apó ye muú fó né geluáge nyú elé ji ne alú muú kpaá.”

*Muú yi alá paá wó alu lé awyé
(Mak 9:38-40)*

⁴⁹ Jón akwilé ne ewú aké, “Ata debó degé mende fó aferege aló nchye né mabó myéé ne dégbé ji gétúgé alá pó fó né geluá gesé.” ⁵⁰ Jisós ajóó ne ebwó aké, “Dégbegé gefógé muú yimbó gétúgé muú yi alá paá enyú alu lé awu nyú.”

Bóó Samarya áshya mánse Jisós

⁵¹ Gébé géláge kwókwólé eyígé Esowó aséle nyé Jisós mánjye mfaánebuú, Jisós awya metóó nnó abó manjye né Jerosale. ⁵² Ndere aló mánjye, ató bóó fó né mbe. Akwónégé meló fó né gebage Samariya, álo mánkelé melu ewé Jisós achwógé ábélege. ⁵³ Bóó bimbó ágégé nnó Jisós akoge mánjye Jerosale, áshya mánse ji. * ⁵⁴ Jemsi ne Jón, áwúgé mbó agíi Jisós áke, “Ata, nnó déjé mewé étané mfaánebuú éshulé échwó ésó bóó bi ágbó?” ⁵⁵ Jisós abwólé ushu ashulé ebwó ndo. ⁵⁶ Ne alyágé éféé afé melo ewéchá ne baá utóó bií.

*Genwágé ankwólé Jisós
(Mat 8:19-22)*

⁵⁷ Wyé ndere akéne ájye né meti, mende fó achwó jóó ne Jisós aké, “Nkwólégé wó déjyége yéndé mbaá

ayi ojyé.” ⁵⁸ Jisós ashúú ji meko né nekanémejóó aké, “Ushua úwya ambu ayi úbélege wyé, denwyané dewyaá anywa ne me Maá Nte Mekwaá mpó ye ne melu ewé nshwórege mekpo ngbeé mmye.”

⁵⁹ Eké éwyáge Jisós aké ne mende yicha, “Kwólé me.” Mende yimbó aké, “Ata gó nnyé nníi kpé nte wa ne nchwó.” ⁶⁰ Jisós ashúú ji meko aké, “Lyá abi álú eké áwuú bó ánií mewu bwó; ne wó chó ójyé ógáre ndere gefwage Esowó gélú.”

⁶¹ Muú yifó ama jóó ne ji aké, “Ata nkwólege nyé wó, yémbó gó kpé nnyé ngaré ulagepú ba nnó esé détámé ate ne nchwó.” ⁶² Jisós ashúú ji meko aké, “Muú yi agbarégé mé géká mankyá mekóó ne amagé ja mmye meso akwané fó mambé muú utóó gébége Esowó agbarégé gefwa ji wó?”

10

*Jisós ató ankwólé usad úléé mesó
efyanepéa*

¹ Depó etiré na dékógé, Ata Jisós ajya usaá bóó úléé mesó efyanepéa, ató ebwó ápéa ápéa nnó ábó mbe né malo ayi jimbóó akoge nyé wyéé. ² Ndere atómé ebwó aké, “Mbwé manferé ajá dóó ne bóó utóó abi áférege ája wó. Nége mmye mbaá Esowó mbóó mekóó nnó ató bóó utóó abifó nnó áchwó áferé mbwé wuú. ³ Chóge, ndere déjyé mbó kaáge nnó mentóme enyú mbaá bóó mme nkane mágóhje né mpú ukwaála. ⁴ Deké deyye debógé nka, ye géba ye unó uká ebífó. Deké deyye né menó meti détenégé fó détámé muú ⁵ Yéndé melo ewé dekwónégé, gepú eyígé dékpréne, bóge mbe détámé bóó abi álú né mmu nnó, ‘Neso nébé né gepú yina’ ⁶ Mbógé muú alú né gepú eyigémbó ayi apyé fó neso, neso neláa nyé ne ji, mbóge ápyé neso, neso nékérege nyé eta nyú. ⁷ Dekpégé né gepú eyigémbó bége wyé éféé, dékprégé fó upú upú. Yéndégenó eyígé áchyegé nyú nyége lé nyéé ne eyígé manyú nyúge, getúgé muú utóó

* **9:53** Elú wáwálé nnó: Asé ji wó, getugé bóó Jus ne bóó Samarya ápáa ate.

abó mambé ne nsá. ⁸ Yéndé melo ewé dekwónégé ásegé nyú ábelégé mmu gepú déshagé fó menyéé yi áchyége enyú. ⁹ Pyége bɔ́ mamée átóo né melo ewémbɔ, ne gárege ntó ebwó mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ nnó, ‘Gefwage Ɛsɔwɔ gechwó kwókwólé ne nyú.’ ¹⁰ Yéndé melo ewé dekwónégé ne áshagé mansé enyú, chóge né metɔ́ melo déjɔ́ nnó, ¹¹ ‘Yé mpúpú éyí dékpané né melo enyú, gége éjíná ndere dékwele uká nnó étáné. Yémbɔ kaáge nnó Gefwage Ɛsɔwɔ gechwó kwókwólé.’ ¹² Ngarege enyú nnó bií únɔ́ mpa, Ɛsɔwɔ agene nyé melo Sodom meshwe apwɔ melo ewémbɔ.”

Malɔ ayi álá áfyéé matɔ́ ne Jisɔs wɔ (Mat 11:20-24)

¹³ Ake, “Utónkwa ubé nye ne enyú bɔ́ melɔ́ Korasin, utónkwa ubé ntó ne enyú bɔ́ Betsada néndé, ukpékpé ufélekpá ebi mpye eta nyú, mbɔ mpye nyá ubi mbaá bɔ́ Tiya ne Sidɔn mbɔ ályaa mé gabo bwó te gachií, áfyé uchálé mandeé, áwaá matwɔ né mekpo mánleré nnó ályaa gabo ebwó. ¹⁴ Kaáge nnó bií únɔ́ mpa Ɛsɔwɔ agene nye bɔ́ Tiya ne Sidɔn meshwe apwɔ enyú. ¹⁵ Chyá enyú bɔ́ Kapanɔm, déferé nno ngó nyú akwɔme nyé te mfaá mfaá? Ngba! Ashúlege nyé enyú mme kpáte dékwónége melo áwuú bɔ́.”

¹⁶ Jisɔs aké achwɔ nére, ajɔ́ ne abi ji atɔ́mé aké, “Muú yi awugé enyú ebyennó awú mbɔ élé me, ne muú yi ashyagé enyú ebyennó ashya mbɔ élé me; ne muú yi ashyagé me éleré nnó ashya mbɔ lé Ɛsɔwɔ muú átɔ́me me.”

Baá dentɔ́ Jisɔs ákeré meso ne nechóchɔ

¹⁷ Baá dentɔ́ Jisɔs bimbɔ usaá uléé mesó efyanepea ákeré meso ne nechóchɔ aké ne Jisɔs, “Atá ye aló nchye áwuú ésé gébégé dényané abi né mabɔ myé.” ¹⁸ Jisɔs ákeré bwó meko aké, “Élú wáwálé, ngé *danchɔmeló ndere atáné mfaánebuú eké dasama akwe né mme. ¹⁹ Wuúge! Nchyé enyú uto ebi dékáge jyá mmyɔ ne ngát ne mma nchyéé enyú uto bí upwó ye uto ebi

Danchɔmeló ne genó gefó eyí gépyé enyú gépó. ²⁰ Yémbɔ débégé fɔ ne nechóchɔ gétúgé aló nchye áwuú enyú. Bége lé ne nechóchɔ nnó Ɛsɔwɔ asá mabɔ nyú né mmu ηwe ayi alú né mfaánebuú.”

Jisɔs alu ne nechóchɔ (Mat 11:25-27; 13:16, 17)

²¹ Né gebé eyigé Jisɔs ájɔ́oge depɔ ti, Mendoó Ukpea épye ji agbeé ne nechóchɔ ne ajɔ́ aké, “Nte wa, Ata ayi abɔ́ mfaá ne mme, mféé wɔ dɔ́, nkane ɔpyeé nnó depɔ etire detome ne me debe bibií mbaá bɔ́ denjá ne abi ákaa ηwe dɔ́. Jnené deti gbɔ́gónɔ mbaá bɔ́ abi álá kaáge ye genó nnó ákaa. Elu wáwálé Nte wa, mbɔ ne wɔ mbɔ́ ókelé nnó ébé.” ²² Jisɔs ama jɔ́ aké, “Nte wa achye me unó uko. Muú ayi akaáge gefɔ́gé muú ayi Maá alú ápó, ekosé Nte wuú ne ye muú ayi akaáge gefɔ́gé muú ayi Nte alu ápó ekose Maá ne bɔ́ abi ji ájyaá nnó ápye ebwó ákaa Nte wuú.”

²³ Eké éwyage abwólé ushu ajɔ́ ne baá utɔ́ bií aké, “Enyú dewya éfwó mangé unó bí dégéne mbɔ. ²⁴ Ngarege enyú nnó gejamégé bɔ́ ekpávé Ɛsɔwɔ ne afwa ntó abɔ́ ákelé mangé unó bi enyú dégéne mbɔ ne manwú unó bi enyú déwuú mbɔ yémbɔ áwuú wɔ.”

Nekanémejɔ́ mende Samarya ayi alómé metɔ́

²⁵ Eké éwyage *Ménleré mabé Ɛsɔwɔ fɔ achwó ne defyá né metɔ́ mámua Jisɔs aké, “Ménleré, mpye nnó ne mbɔ́ genwá eyi gélagé byé?” ²⁶ Jisɔs agií ji aké, “Asá né mmu ηwe Ɛsɔwɔ nnó? Jjɔ́ wyé ɔwú nnó?” ²⁷ Ashuú Jisɔs meko ake, “Gbógé ne Ata Ɛsɔwɔ wyeé ne metɔ́ wyeé meko, ne mendoó wyeé meko ne uféré byéé uko, pyégé utɔ́ bií ne eshye wyeé meko, tégé wyeé lé ji yéndégébé, ne gbógé ne nte ménmé wyeé ndere ɔgboó ne geme jyéé.” ²⁸ Jisɔs aké ne ji, “Olu cho Pyembɔ ne óbɔ́ genwá.”

²⁹ Mende yimbɔ, manleré nnó nkwe wuú alu cho, agií ji aké, “Mpye nnó ne nkaa nte menmé wa?” ³⁰ Jisɔs agaré lé ji nekanémejɔ́ aké, “Né bií

fó mende fó atané Jerosale ashulege ajye né Jeriko, aké akwonege meti ánjó apye ji, átule ji, áfó unó bíi uko, ályá ji ala mángbómangbó, ábó áfé. ³¹ Eké épyembó, *mémpye upe Esowó ashulege ajye né meti ewémbó aké agene mende yimbó apyamé akoó. ³² Wyémbó ntó ne muú Levi áchwó, alu mempoó ámpyé upe Esowó, akwónégé éféé, agé mende yimbó ji ntó akoó égbé ewé chá. ³³ Eké ewyage mende *Samariya fó ayi ébwó alá tógé ne bóó Jus akwóne éféé aké agene mende yimbó meshwe akwó ji metó. ³⁴ Ajye báne ji, ashwóné upa bímbó ne mmóó *, ata mawéé wyé awé úbí ne ubaá mándée. Abwéé ji anéré mfaá *géjuná jíí, afé ne ji né gepú eyíge ankéé ábélege áchyége manka, éféé ne apélé ji. ³⁵ Bíí uýágé aferé nka achyé mbóó gepú aké ne ji, 'Pélé me mende yiná. Mbógé ochógé nka épwógé eyí, nkerégé meso nshuge nyé wó éjí'."

³⁶ Jisós agárégé ji mbó, agíí ji aké, "Né ébwó bímbó áléé ayi ndé álere nnó ji alu nte menmé mende yi ánjó átulé mbó ji? Garé me." ³⁷ *Ménleré mabe Esowó ashúú ji meko ake, "Élé ayi agené mbó ji meshwe." Jisós agaré ji aké chó, "Pyé wyémbó."

Jisós ajye gé Mata ne Meri

³⁸ Ewyágé Jisós ne baá utóó bíí átane ájye kwóne né meló fó. Mendée fó ajwolege éféé ayi akamege Mata. Ane Jisós mmye nnó achwó né gepú jíí. ³⁹ Mata abó awya meso wuú yi alú mendée ayi akámege Meri. Ndere Jisós abó akpené mmu, Meri ajwole ji né nenkúné mmye, afworege unó bíí Jisós alérege, ⁴⁰ yémbó Mata né égbé ewuú amyé le mankele genó eyíge Jisós anyeé. Eke ewyage Mata ajye jóó ne Jisós aké, "Atá Ógéné ndere Meri alyá me nnó mpye utóó me mbií? Garé ji áchwó apóo me." ⁴¹ Ata Jisós akuú ji aké, "Wó Mata ówane mmye jye mampye gejamégé unó ne óma óchyége gemé jye efwyale; ⁴² Yémbó

genó gelu géma élé Meri ne ajyá genó eyígémbó. Amage sé sé gejí eta wuú."

11

Jisós aléré ndere muú abó manemmye mbaá Esowó (Mat 6:5-13; 7:7-11)

¹ Né gébé gefó Jisós abó anenemmye né mbaá fó. Aké anerege maá utóó wuú ama achwó jóó ne ji áke, "Ata léré ese ndere debóó manemmye mbaá Esowó wye ndere Jon abó aléré baá utóó bíí." ² Éféé Jisós aléré baá utóó bíí ako aké, "Yéndégébé deké denenemmye jóóge nnó:

Nte sé, pyé mabó mmyé mábé ne énogé Pye gefwa jyeé géchwó.

³ Chyégé esé menyéé yi dékélege bíí ne bíí.

⁴ Jinte gabo yi ese depye eta wyé, ndere esé ntó déjigente gabo yi bóó ápyeé eta esé.

Ókamégé esé dékpé né mmuameno."

⁵ Ne Jisós améé aké dése nnó, "Mbógé ólu ne mejeé ne ójyegé gáre ji ne metóó utuú óké, 'Mejeé pwó me ntó bred éléé. ⁶ Menkéé wa achwó, mpó ne genó eyigé nchyege ji, mejeé wyé ajóóge nyé nnó?' ⁷ Ndáfo ebéé nnó ji ashuge ji meko né mmu gepu aké, 'Óchyége me efwyale. Ngbé mé gepú ya mbélé ne baá ba, nkwilé gé sé ka mankéle genó nchyeé wó.' ⁸ Jisós aké, mende yiná ashyá mánkwilé ka achyé ji menyéé, yé lé alú mejeé wuú yémbó ngarege wó nnó ye épyé nnó, gétúgé adóó menómbí dáó dáó, mejeé wuú akwilege nyé ka manchyé ji yéndé genó eyígé akélege ájyé.

Jisós alerege nnó óké ókelege genó, gií Esowó né mmyemenene (Mat 7:7)

⁹ "Mbó ne ngarege enyú nnó, 'Gige wye Esowó gige, achyege nyé enyú unó bi dekelege, kelege wye kelege ápye nyé enyú dege ubi. Dóoge wye menombi doó, anénege nyé enyú ewú.' ¹⁰ Kaáge nnó muú yi agigé genó, asele nyé, ne ayi akélé gé, agene nyé, ne muú yi anogé menómbí,

* **10:34** Elú wáwálé nnó: Bóó Isrelí áselé mmóó bwó ne mawéé nkane uka.

ánénege nyé ji éwú. ¹¹ Ndé muú nyú ayi abegé nte, ne maá wuú agigé ji meshuú, áchyége le ji mmyó? ¹² Wá mbogé akogé nekwanchií, achyége le ji ngat? ¹³ Mbogé enyú ákwaá abi délú bós nchye, dechyege unó ulóuló mbaá baá nyú, ndé gepye ne Nte nyú yi alú né mfaánebuú alá chyégé Men-doo Ukpea mbaá bós abi ágige ji?”

Jisós apó ula uma ne Belsebáb mfwa aló nchye

(Mat 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Né gébé gefó Jisós aféré meló nchye ayi apyé mende fò álaá mbú. Meló yimbó aké atanege ji mmye mende yimbó aló manjóó mejóó. Gejamégé bós bí awuú ndere mende yimbó ajóge mejóó matye mawá ebwó meno. ¹⁵ Yémbó abifó aké, “Abuú áló nchye né menyamyé bós, élé Belsebáb mfwa áló nchye ne achyége ji uto nkawu ne ábuú áló nchye.” ¹⁶ Abifó akele meti mamua Jisós. Agií ji aké, “Pye ufélekpa ese dégé, manlere nnó Esowó ne atóme wó.” ¹⁷ Jisós ákaá genó eyigé ebwó áférége, ajóó ne ebwó aké, “Yéndé meló ewé bós alá pó meko ama, éténégé. Mbogé ula gepú ukarégé, uké umye ne ate utyage. ¹⁸ Mbóntó ne élú ne danchómelo, mbogé bós bíí ákarégé aké ámyé ne ate gefwa jíí géténégé. Njóó mbó, gétúgé enyú deke uto ba utanege mbaá danchómeló, ne nkáge mfére aló nchye. ¹⁹ Deké mféregé aló nchye né uto bí danchómeló. Ndere enyú deké mbó, bós nyú áferege né uto bí wá? Ebyennó ebwó ambós álérege enyú nnó delu gyé. ²⁰ Yémbó, mbogé élé utó bí Esowó ne mbuú áló nchye, kaáge nnó Gefwage Esowó gélo mé fá ne enyú.

²¹ “Enyú dekaá nnó, mbogé meto muú akpomégé mmye ne unó bee mámbá gepú jíí, unó bíí uko ubéé chájéné. ²² Yémbó mbogé muú yi atóo apwóó ji, achwógé kpá ji ne umye, afóge nyé unó umye bíí ebí ji abó anéré metóó wuú wyé, akaré ne ajeé bíí.

²³ “Muú yi ashyagé mantené né depó ta, ébyennó atya lé déti. Mbogé muú ashyagé mampóó me nnó apyé bós ákaá Esowó, ébyennó achó mbó élé utóó ba.

Meló nchye ayi akeré meso

(Mat 12:43-45)

²⁴ “Gepógé meló nchye gélu nnó, gébége atanégé muú né mmye akéne akélege melu mangbeé mmye né mmu mewaá. ‘Mbogé alá ge melu wó, ajóge aké nkerege meso né mbaá yi ntané.’ ²⁵ Mbogé akerege meso ne agegé nnó gepú yimbó gela gewa, ákwyé áshwa mé géjí, ²⁶ akerege, afé ase áló nchye abifó akénéama abi abós apwóó ji, ákpé ájwólé mmu. Ne gefóó eyigé muú yimbó ábeé gebóó gépwo eyigé mbembé.”

Metóó megómegó ewé wáwálé

²⁷ Jisós ajóógé depó eti, mendée fò né mmu geluage bós bimbó ado elulú aké, “Metóó megómegó elú ne mendée yi ábyené wó ne aweé wó ne mámbé jíí.” ²⁸ Jisós akeré meko ake, “Géjamégé metóó megómegó gélu lé ne bós bí awúu mekomejóó Esowó, ne apye nderé aké.”

Bós akélege ufélékpá

(Mat 12:38-42; Mak 8:11, 12)

²⁹ Ndere Jisós ajóge depó tí gejamégé bós áchwó chóme áwúu. Ne Jisós ajóó ne ebwó aké, “Enyú nnye eniné na debó. Dekélege me nléré enyú ufélekpa, yémbó yé uma nlérége fó, wye lé ufélekpa ebi *Jona. ³⁰ Wye ndere Esowó abó apyé ufélekpa né mmye Jona manleré utó bíí mbaá bós Ninéve, mbóntó ne álérege nye né mmye Maá Nte Mekwaá, ne nnye eniné na négéne nye. ³¹ Bíí unóó mpa Esowó, mfwa mendée né meló Shéba ákwilege nye ashule bós nnye enina ndo nnó ápye gabo. Néndé, atané nya kpaá tete ewu áchwó wú unó bi mfwa *Solomun áleré nya bós ne déngá. Kaáge ye nnó muú alu mbó né metóó metóó enyú ayi álérege mekomejóó ne déngá apwóó mfwa Solomun yémbó défyéé fó matu manwúge wó. ³² Bíí mpa, bós Ninéve ntó áshulege nyé ndo

mbaá nje eníné fi gétúgé ebwó abó awúu mekomejóó Esowó ayi Jona abó agare ne ákworé mataó bwó. Muú yichá alu fá nána ayi mekomejóó wúu apwóó ayi Jona, ne enyú dewuú fó ji.

Jisós alerege bóó gengbógé menyammye
(Mat 5:15; 6:22, 23)

³³ “Muú álwégé fó étuléká ábele bíbí. Yé gesá akpáné fó akwéré ewú. Anma ewú mfaá nnó bóó ákpégé mmu gepú ágéné mbaá. ³⁴ Amé mekwaá álu eke étulékáné né menyammye wúu meko. Mbógé amé jyé álú chánjéné, kaá nnó menyammye wyé meko abeé ne gengbó, ne mbógé amé jíí apó chánchá agene gemua mbaá meko. ³⁵ Muú abó mancheré chánchá agé nnó gengbó eyigé ji aferé nnó agene gépó fó lé gemua. ³⁶ Mbógé muú akwólégé gengbó wáwálé, ayi depó tíí délá pó né gemua, genwá jíí geko gebéé nyé pópó ndere mewé egénege né gemua.”

Jisós ashule ndo mbaá anleré mabé Esowó ne ekwó bóó Farasi
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

³⁷ Ndere Jisós alú ajóge mbó, muú Farasi fó akú ji nnó ajoyé anyé menyéé ne ji né gepú jíí. Ajye kpé ajwólé, ebwó álo manyé menyéé. ³⁸ Muú Farasi yimbó agé gé nnó Jisós alo manyé menyéé ayi álá shwóné amu wó ala meno mekpo fuú. ³⁹ Jisós aké ne ji, “Enyú bóó Farasi dewya matóó nchye ne usée. Néndé gepóge nyú gélu eké muú ayi ashwonege meso amo ne uchweri menyé, yémbó né mmu, abelege unó bi ji abóó né mati mabomabo. ⁴⁰ Ama jóó aké: Enyú delu ukenkené bóó. Enyú dekaá fó nnó Esowó yi akwyé meso genó ji ne akwyé ntó mmu wó? ⁴¹ Genó eyigé enyú débóó mampye gelú nnó, bóge genó eyigé gelu mmu bó akpánkpa menyéé nyú déchyé mbaá bóó gekpo. Eféé matóó nyú ntó ábé nyé pópó né depó deko.

⁴² “Utónkwa úlú ne enyú bóó Farasi. Enyú dekarege menyéé yi dékpáne né makóó nyú dékaré malú afya, déchyé Esowó melú ema. Yémbó depyé unó

ebi úlú cho mbaá bóó ne dejinte mangbógé ne Esowó. Pyege ukpékpé unó bina. Yémbó délyage fó manchye echyε ewé enyú debó dechyεge me.

⁴³ “Utónkwa úlú ne enyú bóó Farasi degboó mánjwólé malú ujwólé ayi enógé né mmu macha mmyemenene ne dekelege nnó bóó átámégé enyú ne enógé ne matoó gese.

⁴⁴ “Utónkwa úlú ne enyú, délu eké manome ayi álu bibi. Bóó ákéne mfaá ákaá fó nnó akpáne mbó lé getoó wó.”

⁴⁵ Jisós anérégé manjóó depó eti, Ménleré mabé Esowó ama aké, “Ménleré ójóóge mbó depó etíré na, oshye mbóntó esé.” ⁴⁶ Jisós ashúú ji meko ake, “Utónkwa úlú ntó ne enyú Anleré mabé Esowó, enyú denerege bóó matuú ayi ánoó nnó ákpa, mánwó ebwó yé dachyé déwólé.

⁴⁷ “Utónkwa úlú ne enyú; enyú dékwyεge manómé bóó ekpávε Esowó abi ante nyú abó áwané, yémbó deshya meko mejóó ebwó. ⁴⁸ Mampye mbó enyú degame mbó lé ante nyú né unó bi ebwó ábó ápyé. Awá bóó ekpávε Esowó, nána dékwyεge manome bwó. ⁴⁹ Esowó mfwa déngá né gétú eyigé mbó aké, ‘Ntome nyé ebwó bóó ekpávε ne ángbá bá. Ebwó áchyége nye gentóge bóó ba bimbo efwyale ne áwáne nyé abifo.’ ⁵⁰ Elé nje eníné na ne Esowó agíge nyé ebwó gewu eyigé bóó ekpávε bíí, abi bóó álóó manwáné te mme yina alóó úla, kpaá te nána. ⁵¹ Alo nyé mángii manóó mewené Ebel ákwóné amí Sakariya ayi ebwó áwáné ji né mmu echa upe Esowó, metóómetóó gelú eyigé ápyε upe ne melu ewé bóó álá kpéné tametame. Ngarege enyú wáwálé nnó Esowó alo nyé mángígé nje eniné na gewugé bóó abi áwané.

⁵² “Utónkwa úlú ne enyú Anleré mabé Esowó. Debí egbógóló menómbi ewé muú akoógé ne akaá Esowó. Enyú ambóó dékélégé fó mankoó wyé dekaá uchánchá bíí, wyεmbó ntó ne dégbéé bóó abi akelégé mankoó wyε.”

⁵³ Jisós anérégé uno ebi manjóó, eké ewyage atané dafye, Anleré mabé Esowó ne bóó Farasi áshulé ji mmye,

ágií ji bɔ nkwé ne gejamégé depɔ nnó áwú ewé étánege nye ji meno. ⁵⁴ Agige ji mbɔ nnó akwegé nekwené menó ne ebwó amhá ji mechɔ mmye.

12

*Muú akaágé bwóle fɔ Esɔwɔ
(Mat 10:26, 27)*

¹ Ndere Jisɔs alú jɔ́ge depɔ eti, gejamégé bɔ́ áchwɔ́ nó ji mme, ájá eké ushye te ánmérege ate. Jisɔs abwólé kpé ushu ne baá utɔ́ bii aké, “Sége gébé ne gepɔ eyigé bɔ́ Farasi * áwyá, álú lé bɔ́ dembwólé. ² Kaáge nnó genó gefɔ gépɔ eyigé ákwérégέ gejí, bɔ́ álá gέné nye ne eyigé ábigé ntó géjí bɔ́ álá kágé nye gépɔ. ³ Ebyennó, depɔ deko etiré enyú dejɔ́ge lé né metɔ́ utuú, áwúu nyé déti bii gbɔ́. Ne depɔ etiré enyú degbe gepú dejɔ́ge geju, bɔ́ ako áwúu nyé déti.

*Muú ayi débɔ́ mamfɔ lé Esɔwɔ épɔ́fɔ mekwáá
(Mat 10:28-31)*

⁴ “Ajeé ba, ngarege enyú nnó défɔ́ge fɔ́ bɔ́. Akáge wá lé muú wáne ne akáge pyé esé genó eyigéchá. ⁵ Ngarege nyé enyú muú yi debɔ́ mamfɔ. Fɔ́ge lé Esɔwɔ ayi awagé muú, alú wyá uto mamfúmé muú yimbɔ́ né mewε ewé élá nómége. Ngarege enyú wáwálé nnó ji ne alú muú ayi debɔ́ mamfɔ.

⁶ “Pɔ́ enyú dekaá nnó akpóo baá denywóné átá ne nka eyi élá fuú yé genó wó. Yémbɔ́ Esɔwɔ abya ye maá enwyóné ama wó. ⁷ Ne enyú, Esɔwɔ akaá mpa dénkaaré mejwe eti délu yéndémuú nyú mekpo. Dechyegé geme genyú efwyale néndé denjá geme né mbe ushuú Esɔwɔ dépwɔ́ ekwó denwyóné.

*Muú ayi áfyéé metɔ́ ne Kras ne ayi ashya ji
(Mat 10:32-39; 12:32; 10:19-20)*

⁸ “Ngarege enyú nnó yéndémuú ayi ágárege gbónónó né mbe ushu bɔ́ nnó alu muú wa, Maá Nte Mekwaá ntó akamege nyé né mbe ushu makiénné

Esɔwɔ nnó muú yimbɔ́ alu awuú. ⁹ Yémbɔ́, yéndémuú ayi áshyáge né mbe ushu bɔ́ nnó akáge me, nshyaá nyé ntó ji né mbe ushu makiénné Esɔwɔ.

¹⁰ “Génó géma eyigé débɔ́ mankaá gélu nnó, Esɔwɔ akage jínte gabo muú ayi ájɔ́ge mejɔ́ mebomebo ne Maá Nte Mekwaá, yémbɔ́ muú ayi ájɔ́ge mejɔ́ mebomebo ne Mendoó Ukpea, Esɔwɔ ájigé fɔ́ nte gabo wuu.

¹¹ “Kaáge nnó gébé gékwónége nye eyigé ápyéne enyú muú ama ama mánjye téne unɔ́ mpa né macha mmyemenene, ámage sé enyú nnó déténe mbe ushu afwa melɔ́ ne bɔ́ gómena. Gébé eyigémbɔ́ gekwónégé, désomége fɔ́ nnó depye nyé nnó ne dépoó geme genyú, ye nnó dejɔ́ge nyé nnó. ¹² Né gébé eyigémbɔ́, Mendoó Ukpea égárege nyé enyú genó eyigé débɔ́ manjɔ́.”

Nekanémejɔ́ gekenkenégé mfwa

¹³ Ndere Jisɔs abó achyége baá utɔ́ bii majyéé na, muú fɔ́ né mmu ekwó bɔ́ ajɔ́ ake, “Ménleré, gáre menjé wa akáre geteégé nte sé achyé éya.”

¹⁴ Jisɔs akuú ji aké, “Mejeé, waá ake me mpáné bɔ́ mpa nyú ne nkáre geteé genyú?” ¹⁵ Abwólé, ajɔ́ ne bɔ́ ako aké, “Sége gébé, ekagé dénéré matɔ́ né unó mme dɔ́, néndé, genwágé muú gepɔ́ fɔ́ lé né unó bi ji awya. Yé ábé lé ne gefwa nnó?”

¹⁶ Jisɔs ajɔ́ge mbɔ́, ató ebwó nekane-mejɔ́ ake, “Mfwa fɔ́ abó alu ayi awyá mekɔ́ wuu ewé élmé menyéé dɔ́. ¹⁷ Agii geme jíi ake, ‘Mpye nyé nnó? Mpó sé ne melú ewé mbélége menyéé wa. ¹⁸ Ewyage ake, ‘Genó eyigé mpye nyé gélu nnó.’ Mmu nye utó ba, ntené ebi ujea; mbélége nyé menyéé ne mbwé menyéé wa meko eféé. ¹⁹ Mpyegé mbɔ́, njɔ́ge nyé ne geme yá nnó nana njyé gbée mmye. Nwya gejamé menyéé ayi nnyéé né gejamégé anjme. Njye nyégé, nnyúgé mmɔ́ ne nnyégé genwá.’ ²⁰ Ndere áférége mbɔ́, Esɔwɔ akuú mende yimbɔ́ ake, ‘Wɔ́ genkenegé muú

* **12:1** Elú wáwálé nnó: Gepɔ eyigé bɔ́ Farasi ne bɔ́ Sadusi getené mbaá *Yis.

áséle genwá jyé ne utuú bina ne unó byé ebi òbelé, ulá nyé ebi wa? ”²¹ Jisàs aké ne ebwò, “Wyé na ne epyé nyé ne muú yi akélégé unó uko nnó ubé ebií ayi alá akélégé unó ebi mampye depòré Èsòwò.”

Jisàs alerege nkane debò mambé ne Èsòwò ne unó mme
(Mat 6:24-34)

²² Jisàs anérégé aké ne baá utòó bií, “Ndere elúmbó, ngarege enyú nnó dechyé gé fò gème enyú efwyalé mankélé genó eyigé dényé ne mandeé ayi défyé nyé. ²³ Kaáge nnó genwá enyú genéá gepwò menyéé ayi dényéé ne menyammye enyú ajeá apwò mandeé ayi défyéé. ²⁴ Pége denywóné, detí depené menyéé, déferege ne débélégé mbwé. Dépó ye ne malu ayi débelege menyéé, élé Èsòwò ne achyége detí menyéé. Ne enyú denéá dó né ame Èsòwò depwò denywóné. ²⁵ Déchyé gé gème nyú efwyale, ndé muú nyú ayi mesóme wuú ekáge gbéé yéé bií uma né ajeá ayi Èsòwò achyé jí nnó débélé fá mme? ²⁶ Epyé nnó ne ji amyé mambé ne unó uko ebi úchyége ji genwá, ayi alá kaáge pyé ye ekéké genó ewéna? ²⁷ Pége dégé unòó mewaá ebi úkome ukoó ulóúló ndere úwéné, úpyé fò utòó, ukwyége ye mandeé. Yémbò ngarege enyú wáwálé nnó ye Mfwa *Solomun ayi abó awyá unó uko, apó ye ne nkú ayi alómé akwóné ukoó ebi unòó bina. ²⁸ Mbògé Èsòwò achyége bya mewaá bina ukoó ulóúló. Bya ebi fina ulú ube geyá úgbó atuú áfyé mewé, deféré nnó akáge chyéé fò enyú mandeé apwò ndere ji apele bya mewaá? Metòó ewé enyú defyéé ne Èsòwò éjnené kpaá épwò amu. ²⁹ Ebege mbò, dechyé gé fò gème enyú efwyale mankélé gé genó eyigé dényéé ne eyigé dényúu nyé. ³⁰ Elé bòó bi alá kaáge Èsòwò ne áchyége gème bwó efwyale yendegébé mankélé gé unó bina. Kaáge nnó Nte nyú Èsòwò akaá me nnó debò mambé ne ubi uko. ³¹ Ne myége mangé meti ewé Èsòwò abéé

mfwa nyú, dépyé gé mbò, achyége nyé enyú unó bina uko.

Ekáge muú abya Èsòwò gétúgé unó mme
(Mat 6:19-21)

³² “Baá ba, défògé, ye lé délá déja wó, Ata Èsòwò ajya mé enyú nnó dényéé genwá né mmu gefwa jí. ³³ Kpóge unó bi déwya uko, déchyé ñka yimbò mbaá ubyá bòó. Kelege úba ebi ulá chógé, ewéna eléré nnó debéle gefwa genyú né mfaánebuú mbaá yi genó gélá kaáge ta. Yé menjó alá kaáge jó, ye ukyé úla kaáge nyé. ³⁴ Kaáge nnó mbaá ayi muú ábélege gefwa jí, eféé ntó ne metòó wuú ebéé.

Bòó Kras abó mangilé ji

³⁵ “Kpómege mmye lwége mawé álúli, ³⁶ dégíle ndere bòó ágíle nte bwó nnó akéré meso né epaá neba ewé ji ajoyé. Akérégé meso adogé menómbí akáge néne ji éwu ténéténé. ³⁷ Èfwó élú né baá defwé abi nte bwó akérégé meso, ábánege ebwó peé! Ngarege enyú wáwálé nnó, akpomege nyé mmye, agaré ebwó nno ájwólé ka ji akpá menyéé achyé ebwó ányé. ³⁸ Èfwó élú né baá defwé abi mbògé mbòó gepú achwógé, ye ne metòó utuú ye gejoyé gé bí, ábánege ebwó peé.

³⁹ “Kaáge nnó mbògé mbòó gepú akaáge gébé eyigé menjó achwòó gyá nyé geji akpé mmu, mbó ajwólé abame géjí nnó menjó akáge achwó agyá akpé mmu. ⁴⁰ Enyú ntó kpómege mmye, gétúgé Maá Nte Mekwaá akerege nyé meso né gébé eyigé délá dékágé.”

Baá defwé abò mampye matòó bwó chánchá
(Mat 24:45-51)

⁴¹ Pita akuú Jisàs aké: Atá, “Otó mbò nekanémejóó eni né eta esé waá mbaá bòó ako?”

⁴² Ata ama ló mangaré ebwó ake, “Bege ndere maá utòó ayi awyáá dennga, apye utòó bií chánchá. Nte wuú alyaáge ji ne baá defwé abifo nnó apélé ebwó, achyége ebwó menyé chánchá né gébé gelógéló. Maá utòó

yiná alu ndé gefɔ́gé muú? ⁴³ Galógál abéé nyé ne maá defwé yimbɔ́, gébége nte wuú akerégé meso agéne nyé nnó ji apye utɔ́ bíi chánchá. ⁴⁴ Ngarege enyú wáwálé nnó nte wuú abelege nyé ji ndere muú kpaá né unó bi ji awyaá uko nnó apéle. ⁴⁵ Ne mbɔ́ge maá utɔ́ yimbɔ́ abége ayi áwyaá gepɔ́ gebogebo, ajóge nyé ne gemé jíi aké, 'Nte wa abelege nyé dɔ́ ne achwó,' ne alɔ́ nyé mantúlégé baá defwé abifo, andée ne ande ne manyéégé menyéé ne manyúgé mmɔ́ tɛ mapyéne ji. ⁴⁶ Mbɔ́gé apyége mbɔ́, nte maá utɔ́ yimbɔ́ achwɔ́ kwɔ́ nyé ji nenmé né gébé eyíge ji alá kaá nnó achwó wó. Abanégé ji mbɔ́, achyége nyé ji gekpékpé efwyale ewé ebɔ́ epwɔ́ amu nnó ájyé ábáne bɔ́ ubée

⁴⁷ "Maá defwé ayi akaágé genó eyíge nte wuú akélege nnó ji apye ne alá pye géjí wó, nte wuú agarege nnó ábwólé ji ula ádó chánéné. ⁴⁸ Mbɔ́gé maá utɔ́ alu ayi apyége gyé né mechó ewé akpáne matúlélé, yémbɔ́ élé alá kaá genó eyíge nte wuú akélege wó, ajíi matúlélé ájámé. Enyú debɔ́ mankaá nnó muú yi áchyegé ji gekpékpégenó, ji ne amé mako apéle. Muú yi áchyége ji genó eyíge mbɔ́, ji ne áchérege ji chánéné."

Mekomejɔ́ Jisɔ́s achwó ne mawámé épɔ́fɔ́ nesɔ́

(Mat 10:34-36)

⁴⁹ Jisɔ́s ama jɔ́ nnó, "Nchwó né mme yiná manlwéé mewé, ne mbɔ́ge ébɔ́ élɔ́ mé manlúlélé, mbɔ́ metɔ́ égɔ́ me. ⁵⁰ Afyé nyé me né efwyale wyé ndere áfyé muú mmú nnyi nnó awó manaá Esɔ́wɔ́. Wyé kpaá depɔ́ etí dékogé ne metɔ́ wa ékwené.

⁵¹ "Enyú deféré nnó nchwó fá mme mámpye nnó bɔ́ abé nesɔ́ ne ate? Kaáge nnó nchwɔ́ lé mámpye bɔ́ áfá mbwa ne ate. ⁵² Lɔ́ nána ojyége mbe, bɔ́ abége makpó áta né ulá gepú, ákárege nyé, alá abéé nyé né égbé wá, ápea áshyá nyé me. Mbɔ́ge ápea alú égbé wá, aláé áshyá nyé me. ⁵³ Nte ashya nyé manwú mechó ne maá wuú ayi mende, maá ayi

mende ntó ashya nyé manwú mechó ne nte wuú. Mmá ashya nyé ewé maá wuú ayi mendée, maá ntó ashya nyé ewé mmá. Nmogétá ashya nyé ewé mendée maá wuu, mendée maá wuú ntó ashya nyé ewé nmogétá wuú."

Muú abɔ́ mancheré akaá ndere ji aténé ne Esɔ́wɔ́
(Mat 16:2, 3)

⁵⁴ Jisɔ́s ama jɔ́ ne ekwó bɔ́ aké, "Enyú degége gekó yéndégébé géké génywérege dejóge déké, 'Manaá achwɔ́ kwé. Ne akwene ntó.' ⁵⁵ Yéndégébé degége nnó, 'Gefwene nebá géle chwó' dekaá nnó genome gechwɔ́ jyá. Ne mbɔ́ntó ne ébéé. ⁵⁶ Enyú bɔ́ dembwólé, ndere dépéle mfaá ne mme délóo ndere bíi ubé nyé. Epye nnó ne enyú delá géne unó bí Esɔ́wɔ́ apyé mbɔ́ né gébé eyí?"

Kwye depɔ́ ne muú mawámé wyé
(Mat 5:25, 26)

⁵⁷ "Enyú ambɔ́ dekáge fére fɔ́, dékáa genó eyí gélu cho eyíge débɔ́ mámpye? ⁵⁸ Mbɔ́ge muú nyú abóge efwyale ne muú mawámé wuú, ne muú yimbɔ́ ajyége kpó ji né eso, abɔ́ mankwó ji mata nnó ajá mechó ewémbɔ́ meso ndere ebwó alú jyéé jyéé. Ebege alá pyémbɔ́ wó mbɔ́ ujwɔ́ ajye nyé ne ji mbaá mémpané mpa. Ne mempané mpa afye ji né amú bɔ́ bɔ́ nku, ne bɔ́ nkú áfyéé nyé ji denɔ́. ⁵⁹ Ngarege enyú nnó, átánégé nyé denɔ́ etirémbo kpaá tɛ ákwóle ujwɔ́ bimbo uko."

13

Kwɔ́ré metɔ́ wyé ne apó mbɔ́ge mbɔ́ fɔ́ wó agbɔ́

¹ Né gébé eyigémbɔ́, bɔ́ áchwɔ́ gáre Jisɔ́s mechó fɔ́ ewé ebɔ́ epyéé ne bɔ́ Galilí fɔ́. Ndere ebwɔ́ apyé upe, Palet Góména né Rom, ató bɔ́ nnó áwá ebwó. Ajyége áwá bɔ́ bimbo ne manoó bwó macho ne amí menya eyí apyé upe. ² Jisɔ́s awúge mbɔ́ agíi aké, "Déferé nnó bɔ́ abi ágbɔ́ mbɔ́, élé apyéé ubeé apwɔ́ bɔ́ Gálilí abifo? ³ Epɔ́fɔ́ mbɔ́. Ngarege enyú nnó: Mbɔ́ge délá *kwɔ́ré matɔ́ nyú wó,

deniige nyé geme nyu geko nka ama. ⁴ Tége genó eyí gépyé né meló Silóm. Enyón ekwé éwá bɔ́ nekwiseálée. Déferé nnó bɔ́ bí ágbó mbɔ, élé ebwó ápyé ubeé dɔ́ ápwó bɔ́ Jerosale abifo? ⁵ Epófó mbɔ. Ngarege enyú nnó, Mbɔ́gé delá kwɔ́ré matɔ́ nyú wó, deniige nyé geme nyu geko nka ama.”

Nekanémejɔ́ genɔ́ eyi géla wómé

⁶ Ne Jisɔ́s agaré ebwó nekanémejɔ́ eni ake, “Mende fɔ́ abó apɛ genɔ́ * gefó né mekɔ́ wuu, gébé gékwónégé ajye pe nnó genɔ́ eyigémbɔ gewɔ́ ne ji akyé umpomé ne ye géma agé wó. ⁷ Né gébé eyigéfó, ajɔ́ ne muú utɔ́ wuu aké, ‘Anmé álé mbɔ aléé ayi nchwɔ́o mankyé umpomé fá né genɔ́ eyi ne ye gefó ngéné. Ke géjí gékwé, géfó mbaá detú.’ ⁸ Muú utɔ́ aké, ‘Atá, nne wɔ́ mmye, ma lyaá géjí gébé né nme néma. Nchome nyé ula bií ngyá, ngbele ujwaá wyé. ⁹ Mbɔ́gé nme néchá gewɔ́gé eló, gélagé wɔ́ wó akágé ké geji njmé mme.’”

Jisɔ́s apye mbwéré mendée alɔ́ mankene né bií uwyaá

¹⁰ Bií uwyaá bɔ́ Jus fɔ́ úkwónégé Jisɔ́s abó alerege bɔ́ né mmu echa mmyemenene. ¹¹ Mendée fɔ́ abó alu éféé, ayi meló nchye ájyálé ji gempyó, ála ke pyópyó. Ameé né anme nekwiseálée ne akágé nyaá mmye aké cho. ¹² Jisɔ́s age mendée yimbɔ, akuú ji ne aké ne ji, “Mmá lo nána ojyégé mbe nemée néé nébyé.” ¹³ Ajóge mbɔ anéré ji ebwɔ́ mmye, téné téné mendée yimbɔ atóó, anyaa mmye atené cho, alɔ́ mamfége Éswɔ́.

¹⁴ Muú kpaá né echa mmyemenene agégé nnó Jisɔ́s apye mendée yiná atóó bií uwyaá bwɔ́, metɔ́ ésó ji. Alɔ́ manwégé bɔ́ aké, “Ndó élú ékéné eyí bɔ́ ápye utɔ́. Chwóge lé né ndɔ́ yimbɔ nnó ápye enyú detoó. Muú amagé chwó sé né bií uwyaá.” ¹⁵ Atá Jisɔ́s aké ne ji, “Enyú bɔ́ dembwólé! Yéndé bií uwyaá, yéndemuú nyú, akágé ná mpɔ́ wuu nnó ajyé ányú manaá? ¹⁶ Mechó ewé mendée yina

élú nnó alu mpyáne Abraham, ne danchɔ́meló afye ji né efwyale né anme nekwiseálée. Epó galógáló nno áferé ji né efwyale bií uwyaá?” ¹⁷ Jisɔ́s ajóge mbɔ, bɔ́ mawámé bií mmyé égbó ebwó yémbɔ gejamégé bó álú ne nechóchó né ufélekpá ebi Jisɔ́s apyéé.

Nekanémejɔ́ mbwé ayi akuú ji Mɔ́sta

(Mat 13:31, 32; Mak 4:30-32)

¹⁸ Ne Jisɔ́s agíí geme jíí aké, “Gefwage Éswɔ́o gélu mbɔ nnó? Mmage ná geji ne ndé? ¹⁹ Gélu nkane mbeé mbwé ayi akuú mɔ́sta, eníne muú abɔ́ apené né mekɔ́ wuu. Néchígé, néwé, nébwálé gekpékpégé genɔ́ ne denywóné détegege anyua bwó wyé.”

Nekanémejɔ́ Yis

(Mat 13:33)

²⁰ Jisɔ́s ama gíi geme jíí aké: “Mmage mée na gefwage Éswɔ́o ne ndé? ²¹ Gelú ntó nkane yis uka ebi upye bred amualé ebi mendée abɔ́ achwaré ne gejamégé flawa abelé kpaá te flawa meko amuále.”

Menómbi mamkpe né genwá eyi géla gebyé élú mámálé

(Mat 7:13, 14, 21-23)

²² Jisɔ́s alú kéne ajye né Jerosale. Ndere ajyé, akoge malómáló, alerege bɔ́ mekomejɔ́ Éswɔ́o. ²³ Muú fɔ́ agíí ji aké, “Ata, bɔ́ bií ányéé nyé genwá eyi géla gébyé ábeé nyé élé gachyé?”

Ne Jisɔ́s aké ne bɔ́ ako, ²⁴ “Enyú myége lé mamkpe né menómbi ewé élú mámálé nnó depó. Néndé ngarege enyú nnó gejamégé bɔ́ ámuáme nye mamkpe, ne metí ébé nye. ²⁵ Gébé gékwónége nye, eyígé mbɔ́ gepú akwilege ka, agbé menómbi. Gébége agbége ewú, enyú bí délaá dafye denóme nye menómbi dekuú nnó, ‘Ata, néné esé menómbi.’ Ne ajóge nye ne enyú aké, ‘Nkágé fɔ́ mbaá yi enyú detané.’ ²⁶ Enyú delɔ́ nye manené mmye deké, ‘Pó esé debó dejwólé mbaá ama ne wɔ́, denyé menyéé, denyú mmɔ́? Pó

* **13:6** Elú wáwálé nnó: Genɔ́ eyige mende yimbɔ apéne akuú geji *fig.

ᾧ ὁ ἄχῳός né melo sé ᾠgarege ἄῳ mekomejᾳ Ἐῳᾳ? 27 Ἐῳᾳ ashúge nye enyú meko nnó, ‘Ngarege enyú, nkágé fᾳ mbaá yi détané. Kwílege me ushuú. Enyú dekenne depye nchye!’ 28 Ne degene nye Abraham, Asek, ne Jakᾳb chónchó ne ἄῳ ekpávᾳ Ἐῳᾳ ako ndere ájwᾳlé mbaá ayi Ἐῳᾳ ágbárege gefwa jíí, enyú delile nye, ne denyéé májéné ne matᾳῳ usᾳ. 29 Né gébé eyígᾳmbᾳ ἄῳ átánege nye né umᾳ malᾳ mme mako, manyᾳ gefwa eyigé Ἐῳᾳ ágbárege. 30 Kaáge nnó ἄῳ fᾳ abi anóge mbᾳ ebwᾳ, álaá nye ἄῳ apᾳ mpa ne ἄῳ abi álu ἄῳ apᾳ mpa álaá nye afwa.”

31 Wyé né gébé eyígᾳmbᾳ, ἄῳ Farasi fᾳ áchwᾳ garé Jisᾳs aké, “Kwélé fa chó geba eyigéchá néndé Mfwa *Herᾳd akelege manwá wᾳ.” 32 Jisᾳs aké ne ebwᾳ, “Chóge dégaré muú defyá yimbᾳ nnó, jí akaá nnó mferge aló nchye fina mmage mpyᾳ ἄῳ mamée átoó ne wyémbᾳ ne mmáge pyé geyá. Fí ndᾳ élé ne nnérege utᾳᾳ ba. 33 Ἐῳᾳ yelᾳ mbᾳ njᾳᾳ, mbᾳ manlyá fina njye Jerosale, nkenne neke geyá ne ndᾳ epéa. Elómé fᾳ nnó áwá muú ekpávᾳ Ἐῳᾳ né mbaá yichá ékosé né Jerósále wᾳ.”

Jisᾳs asomége Jerosale (Mat 23:37-39)

34 Jisᾳs alᾳ mánsómégé ake, “Ἐ é Jerosale, Ἐ é Jerosale, dewane ἄῳ ekpávᾳ Ἐῳᾳ ne detome abifᾳ ne mataá, ἄῳ dentᾳᾳ abi Ἐῳᾳ atómé eta nyú! Mmua mé ndᾳ ndᾳ ne ndᾳ, manyweré enyú nkwere nkane mekwᾳ akwérege baá bíí, yémbᾳ enyú dékélégé fᾳ. 35 Gége yé nnó, melᾳ nyú éla mé mábómé. Ne ngarege enyú nnó, elᾳ fina eyjégé mbe, enyú démágé gésé me kpaá te bíí ebi enyú dejóge nye nnó, ‘Mejé ébé ne muú ayi achwᾳᾳ né mabᾳ Atá!’ ”

14

Jisᾳs ama pyᾳ mende fᾳ atóó né bíí uwyáá ἄῳ Jus

1 Né bíí uwyáá ebífᾳ, Jisᾳs ajye nyé menyéé né gepúgé mende fᾳ.

Mende yimbᾳ ἄῳ alu muú kpaá ἄῳ Farasi. Ndere Jisᾳs alú éféé, ἄῳ ápéle jí chwechwe, nnó ágé genó eyíge jí apye nye bíí bimbᾳ. 2 Ἐféé mende fᾳ ayi uká ne amu úmualé, ἄῳ atené mbe ushu Jisᾳs, 3 Jisᾳs agíí ἄῳ Farasi ne Anleré mabé Ἐῳᾳ abi álu ntó éféé aké, “Ἐbé esé egaré nnó muú akage pyᾳ muú nemée atóó né bíí uwyáá?” 4 Ἐῳᾳ ebwᾳ akeré ye jí meko wᾳ. Ne Jisᾳs agbaré mende yimbᾳ apye jí atóó, agaré jí nnó ajyé. 5 Eké éwyage Jisᾳs agíí ebwᾳ aké, “Mbᾳgé muú nyú fᾳ ne maá wuú akwegé né gepyégé manaá bíí uwyáá, ye élé mpᾳ wuú ne akwené, muú yimbᾳ anyóge wáwá akpé mmu aféré jí?” 6 Nkwé yiná apwᾳ ebwᾳ amu, apye ebwᾳ ála ἄῳmbᾳ.

Ἐῳᾳ akelege lé muú yi alá bwége mmyᾳ ne ayi anéne manᾳ

7 Jisᾳs agégé nnó ἄῳ abi áᾳᾳ bwᾳ epaá, áchwᾳge ájyá lé malu ujwᾳlé malᾳmalᾳ, agaré ebwᾳ nekanémejᾳ eni aké: 8 “Ἐéndégébé ákugé muu né epaá neba ajwᾳlé lé né melu ewé ἄῳ ako ájwᾳlege. Akelégé fᾳ melú énogé. Mbᾳgé ᾳjwᾳlége wyé, ékage bé nnó ákuú mbᾳntó muú yi apwᾳᾳ wᾳ. 9 Gébége muú yimbᾳ achwᾳgé, mbᾳᾳ epaá agarege nyé wᾳ nnó, ‘kwílᾳ melu ujwᾳlé ewe, muú kpaá ajwᾳlé.’ Mbᾳgé épyégé mbᾳ ᾳjwᾳlege nyé né melú ewé élá pᾳ ne énogé, éféé mmyé égbᾳᾳ nyé wᾳ. 10 Ἐéndégébé ᾳjyégé epaá, jwᾳlé né melu ewé élá pᾳ ne énogé. Gébége muú yi alᾳ wᾳ epaá achwᾳgé gé wᾳ éféé, ajᾳge nyé ne wᾳ nnó, ‘Mejeé wa, kwílᾳ fá chó jwᾳlé né melú énogé.’ Gébége épyégᾳmbᾳ ᾳbeᾳ nye ne énogé né mbe ushu ἄῳ. 11 Wyémbᾳ ne Ἐῳᾳ áwane nyé muú ayi ábwᾳge mmyᾳ gelu ne ábwᾳge nyé lé ayi alá lérégé mmyᾳ.”

12 Jisᾳs ama jᾳᾳ ne mbᾳᾳ epaá yi akuú jí aké, “Ἐéndégébé ᾳké ᾳpyᾳ epaá, ᾳkugé fᾳ wyé lé ajeé byé, anmé byé ne ἄῳ ula gepú byé. ᾳkugé fᾳ wyᾳ lé afwa melᾳ gétúge ebwᾳ ákage kuú nyé wᾳ ntó né ewu bwᾳ epaá. Apyégᾳmbᾳ áshúge wᾳ galᾳgálᾳ ayi ᾳpyé eta bwᾳ. 13 ᾳké ᾳpyᾳ epaá, kuú

lé bɔ́o gekpo, ubwéré, ukókóré bɔ́o ne abi amɛ nónómé. ¹⁴ Mbɔ́gɛ ɔpyɛgɛ mbɔ, ɔbɛ nyé ne metɔ́o megɔmegɔ gétúgɛ bɔ́o bimbɔ ákágɛ shúu fɔ galógálɔ ayi ɔpyé eta bwó. Galógálɔ wyé atanegɛ nyé mbaá Ɛsɔwɔ né gébé ɛyígɛ bɔ́o abi álu cho ákwilegɛ nyɛ né negbo.”

Nekanémejɔ́ ɛpaá neba
(Mat 22:1-10)

¹⁵ Ndere Jisɔs ajɔgɛ mbɔ, muú fɔ ama ayi abó anyɛé menyɛé ne ji akame ake, “Wáwálé galógálɔ alu ne muú yi anyɛé nyé menyɛé né mbaá ayi Ɛsɔwɔ ágbáregɛ gefwa jíí.” ¹⁶ Jisɔs awúgɛ mbɔ, alɔ mangare ji abya aké, “Né gébé gefɔ mende fɔ abɔ apyɛ gekpékpéggɛ ɛpaá, akuú gejaméggɛ bɔ́o. ¹⁷ Gébé gékwónégɛ, ató maá defwé wuú nnó ajyé agáregɛ bɔ́o bi ji akuú bwó ɛpaá nnó, ‘Achwó ɛpaá échwó lɔ.’ ¹⁸ Ajyéggɛ, agé muú ama ama ne yéndemuú alɔ mandoré úbómeno agare wyé ɛwú. Muú ayi mbe aké, ‘Wyé náná ne nnamé mekɔ́o wa nkelegɛ manjyɛ gé ɛwú. Chó gáregɛ nte wyé nnó ɛkagɛ asó metɔ́o nnó nchwɔ ɛpaá wuú wó.’ ¹⁹ Ama jyé gé ayifɔ, mende yimbɔ ntó aké, ‘Wyé náná ne nnamé mpɔ ɛyí ɛkyá makɔ́o ɛfya, nlu mé téné manjyɛ muá éjí wá ɛpyé utɔ́o. Nkpa enyú geká, ɛkage désó metɔ́o nnó nchwɔ wó.’ ²⁰ Ama jyé gé ayifɔ, mende yimbɔ ake, ‘Wyé náná ne mbané mendée wa gétú ɛyigɛ na nchwó fɔ.’

²¹ “Maá defwé yimbɔ akéréggɛ meso, agaré depɔ ɛtíregɛ na deko mbaá nte wuú; ayi akuú ɛpaá, ne aké awuú mbɔ metɔ́o ɛsɔ́o jí dɔ́o. Ama tó maá defwé wuú aké, ‘Chó né metɔ́o melɔ ne anɔ́o mati ayi kókó ne ayi kpakpa, ɔkuú ubwéré, abi amɛ nónómé, ukókóré bɔ́o ne abi gekpo nnó achwó gepú ya.’ ²² Maá defwé ajyéggɛ, akéré meso aké, ‘Ata mpyɛ mé ndere ɔjɔ́o ne gepú gélú danbéé.’ ²³ Nte wuú, ama gáregɛ ji aké, ‘Chó náná né baá malɔ ne bɔ dachi ako ne mati ayi kókó, ɔgaré bɔ́o áchwó ápyé gepú yá gégbéé. ²⁴ Kaá nnó bɔ́o bi mbó nkúú mé ɛbwó,

áshyá manchwó yɛ muú ayi áfwóregɛ menyɛé wa ayi ntyɛé apó.’ ”

Gefɔ́ ɛyigɛ muú abɔ́o mamkpomɛ mmyɛ mambé ménkwálé Jisɔs
(Mat 10:37, 38)

²⁵ Ndere Jisɔs ama lɔ manjyéggɛ neke níí, gejaméggɛ bɔ́o ákwólegɛ ji. Ɛké éwyage atɛné, abwólé ushu, ajɔ́o ne ɛbwó aké, ²⁶ “Muú akágɛ bɛ fɔ ménkwálé wa mbɔgɛ alá agboó ne me apwó mmá wuú ne nte wuú ne amá agbógɛ ne me apwó mendée wuú, baá bíí ne aɲmɛ bíí. Ne amá agbógɛ ne me apwó gemɛ jíí. ²⁷ Muú akágɛ bɛfɔ ntó ménkwálé wa mbɔgɛ alá kamé negbo akpá ɛjíí gekwa akwólé me ne gejí wó.

²⁸ “Mbɔgɛ muú nyú ama ashúú mantɛné enyɔ́n, abó kpé mbe ajwólé, aféregɛ chánchá meno ɲka ɛyi gepú ɛyigémbɔ genyɛɛ nyɛ ne akaá wa abɛ nyé ne ɲka ɛyi ɛkwanegɛ manéré géjí? ²⁹ Mbɔgɛ alá fɛregɛ mbɔ wó, ébɛ nyé nnó anéréggɛ fɔ gepú ɛyigémbɔ, atɛnegɛ nyé lé nébómé, bɔ́o bi ákóogɛ ɛféé ággɛ nébómé eniné mbɔ, alɔ manjwáné áke: ³⁰ ‘Gé muú yi aké atɛnegɛ enyɔ́n, ɛpwo jí.’

³¹ “Ɛkágɛ bɛ nnó mfwa ajyɛ myé bee ne mfwa ayifɔ. Mbɔgɛ akwilegɛ manjyɛ, gé nnó Mfwa ayifɔ achwɔ ne bɔ́o gejamé abi apwɔ́o abíí né malú ápéa, apyɛ nnó? Nnó abó kpé mbe ajwólé ne bɔ́o bíí aferé wa ákágɛ myé nyé bee ne bɔ́o bimbɔ? ³² Mbɔgɛ agɛggɛ nnó úpwɔ́o nyɛ ɛbwó, afereggɛ nyé bɔ́o ató nnó ajyé ábáné mfwa yimbɔ ndere alú tetɛ, akwó ji mata nnó agáregɛ élé genó ɛyígɛ jí akélegɛ nnó ɛbwó áchyé ne álya ɛbwó ábɛ né nesɔ. ³³ Wyé na ntó ne enyú debɔ́o mankpomɛ mmyɛ.” “Muú akágɛ bɛ fɔ ménkwálé wa mbɔgɛ alá kamé mánlyá unó uko wó.

Mechó menkwálé Jisɔs ayi atɔ́o getɔ́o
(Mat 5:13; Mak 9:50)

³⁴ “Mega élú genó gelógélɔ ne mbɔgɛ mega élá pɔ́o sé ne ugɔ bíí, ápyɛé mbɔ nnó ne ugɔ bíí ukéré? ³⁵ Ɛfúlé sé genó. Muú akágɛ gbéɛ fɔ ɛwú né mekɔ́o, yé ama áchwáregɛ ne ujwaá ne ágbɛ né

mekoó élmé fó. Agbéle lé éwú gbéle. Muú yi awyá matu áwú.”

15

Nekanémejóó egómheme ewé enomé (Mat 18:10-14)

¹ Bií uma ánselé nka makpo ne abifo abi ápyéé ubeé, áchwá mánwú mekomejóó Jisós. ² Ne bóó bi akúú ébwó Farasi abi áferé nnó álú cho né ébé Ésoᵂᵂ ne *Anleré mabé Ésoᵂᵂ ágégé na matóó ásó ébwó áke, “Mende yina alu geluá ne bóó ubeé ne amá anyéé menyéé ne ébwó.”

³ Éféé Jisós ató ébwó nekanémejóó eni aké, ⁴ “Mbógé muú nyú awyaá usaá magónheme úta ne éma enogé apyéé nnó? Nnó ályágé fó ayi usaá uni meso nekuúneeni ne ajoyé ákélégé ewé enomé kpaá té ágéne? ⁵ Gébégé akélégé, agégé, akpane anéré mankóó abene. ⁶ Achwógé mmu akú ajeé ne ate ánmé aké, ‘chwóge débé mabeé. Egómheme wa ewé ébó enómé, ngé.’” ⁷ Ne Jisós aké: “Ngarege ᵂᵂ nnó wyémbó ntó ne matóó agóó bóó dóó né mfaánebuú gétúgé muú ubeé ama ayi ákwóré metóó wuú ne geᵂwá jíí epwó gejame bóó abi álu cho alá bó mankwóre matóó bwó wó.

Nekanemejóó nka eyí énomé

⁸ “Mbógé ntó mendée fó awya bó sére áfya ne ama anogé apyéé nnó? Alwégé mewé áshwá gepú jíí, ápeá akélé kpaá te agéne? ⁹ Ne akélégé agégé akú ajeé bií aké chwóge debé mabeé, sére wa ayi abó ánomé, ngé jíí.” ¹⁰ Ne Jisós aké: “Ngarégé ᵂᵂ nnó. Wyémbó ntó ne makiénné Ésoᵂᵂ ábéé ne nechóchó gétúgé muú ubeé ama ayi akwóré metóó wuú ne geᵂwá jíí.”

Nekanémejóó maá ayi ánomé

¹¹ Jisós ama jóó aké, “Mende fó abó awya baá ande ápeá. ¹² Bií uma ayi meso aké ne nte wuú, ‘Atá káre geteé chyé éya.’ Éféé ne nte wuú akaré achyé éjíí. ¹³ Aségé gebagé geteé jíí ébelé ye mboó ndó wó, akpó ase nka, alyá meló wuú, afé neke tete né meló kpaá ewéchá, éféé ne akwené menya anyéé nka meko. ¹⁴ Anyégé nka jíí ébyegé

éké getú ne mesa ayi ákwené né meló ewémbó alá ámu amu. ¹⁵ Éféé ajoyé gé mende fó né meló wémbó, ákwe jí uká ne mende yimbó ase wyé jí séle né utóó mámbámé mekwende jíí né mekóó wuú. ¹⁶ Afé mámbámé ne muú ayi achyége jí menyéé ápó, mesa amyé jí dóó ne akélege ye manyéé ntó uchachuu gasala ebi ukwéndé unyéé ¹⁷ Gébégé jí aferé defóó tíí dékeré aké, ‘Bóó utóó nte wa ányé ágbége, ayifo alaá, nlu fá ndere mesa. ¹⁸ Nkerege meso mbaá nte wa nné jí mmyé nnó, Ata, mpyé gabo né égbé Ésoᵂᵂ, ne gyé eta wyé. ¹⁹ Mfu sé ayi mbeé maá wyé wó. Se le me nkane muú utóó wyé ama.’ ²⁰ Ajógé mbó, akwilé afé mbaá nte wuú.

“Ndere álú tete nte wuú agé jí nkane achwóó, gejeé ne meshwe gekwó jí metóó, alomé ajoyé kpá jí atyá ábogéné mme. ²¹ Maá aké, ‘Ata mpyé gabo né égbé Ésoᵂᵂ ne eta wyé. Mfu sé mambé maá wyé wó.’ ²² Ajógé mbó, nte wuú aké ne baá defwé bií, chóge wáwá dépe nkwú melóméló dechwó défyé jí mmyé, ‘Ma fyége jí nkpáganéré ne unó uká. ²³ Ma chwóge ne mpó mabó déwá depyé epaá. ²⁴ Mbó mferé nnó maá wa yiná agbó, ne alu mebe, abó anó ne mmangé jí, éféé ne epaá élóó.’

²⁵ “Gébégé ányé epaá ewémbó, mámbé mende yimbó alu né mekóó aké akerege meso alé kwókwólé ne gepú, awú ubeé né dachi bwó ²⁶ Ne atené agii maá defwé aké ndé mechó élu dachi sé? ²⁷ Agiígé mbó, maá defwé agaré jí ake, ‘Menmó wyé ne ákeré meso mebe ne nte wyé metóó egóó jí awané jí mpó mabó.’ ²⁸ Awúge mbó metóó esó jí kpaá ashya mánkpe mmu dachi, éféé ne nte wuú achwó né jí mmyé nnó akpé mmu. ²⁹ Yémbó atené éshyéne ne nte wuú aké, ‘Gejame aᵂme ayi me nkwené na nkane memfwé eta wyé, nlú dantó mekpo ye dámaa, ochyé me ndé? Ye maá mbyéne mᵂme yi ochyé me nnó nnyé ne ajeé ba ne metóó megómego ápó. ³⁰ Ne gébégé maá wyé yi akwené menya anyéé nka ne andée deno ake achwó ówá jí mpó mabó?’ ³¹ Nte

wuú akú ji aké, ‘Maá wa ɔlu ne me fá yendégebé ne unó uko ebí nwya élé ebyé ³² Yémbɔ esé abi mmu debɔ mampye epaá ne metɔ́ megɔmegɔ gétúgɛ menmó wyé ayi débó déferé nnó agbó ne alu mebe, abó anó ne dégɛ́ ji nána.’ ”

16

Jisɔs agare nkane muú abɔ́ mang-baré nka jíí

¹ Jisɔs ama garé baá utɔ́ bíí nekanémejɔ́ eniné fɔ aké, “Muú nka fɔ abó alu, ayi awyá muú utɔ́ wuú ayi apéle unó nka bíí uko. Gébé gefɔ, bɔ́ fɔ áchwɔ́ garé ji nnó muú utɔ́ wuú achɔ́ nka jíí. ² Ne akú muú utɔ́ yimbɔ, achwɔ́gɛ, agíí aké, ‘Ndé gefɔ genó eyi nwuú mbɔ nnó ɔpyé? Chó, chwɔ́ ne bɔ́ nwe ako abi ɔ́samé unó ba, ɔshuú me nende ɔ́pɔ́ sé muú utɔ́ wa.’

³ “Muú utɔ́ yimbɔ agige gme jíí ake, ‘Mpye mbɔ nye nnó, nana ayi nte wa áchwɔ́ féré me né utɔ́? Mpɔ́ ne eshye mangbaré esaá, ye deko degbóo me mmye.’ ⁴ Eké ewyáge ake: ‘Nana nkaá genó eyigé mpye nye, nnó gébége nte wa aférége me né utɔ́, mbe ne ajeé abi ápoóge me né upú bwɔ́.’

⁵ “Eféé, ne muú utɔ́ yimbɔ alɔ́ mankuúge bɔ́ abi ágbárege nte wuú ujwɔ́ ama ama. Agíí muú ayi mbe aké, ‘ɔgbaré nte wa nnó?’ ⁶ Muú yimbɔ aké, ‘Ngbarege ji usaá ndá maweé uta.’ Muú utɔ́ yimbɔ aké, ‘Gé nwe ayi ɔ́bɔ́ samé wyé, se wáwá jwólé mme, ɔkwóré, ɔ́sá usaá ndá maweé upéa meso éfyá.’ ⁷ Ama agíí ayifɔ́ ake, ‘Wɔ́ gbare nte wa ujwɔ́ nnó?’ Aké, ‘Ngbarege ji usaá úba Erise uta.’ Muú utɔ́ yimbɔ ake, ‘Gé nwe ayi ɔ́bɔ́ samé wyé na, kwóré, sá usaá úba uni.’

⁸ “Nte muú utɔ́ yimbɔ agége nnó muú utɔ́ wuú anyé ji upwɔ́, akame ake, nte mende yina akpaá. Jisɔs anerege nekanémejɔ́ ení ake, bɔ́ mme bina ápye uno bwɔ́ ne defɔ́ ɔ́pwɔ́ nkane bɔ́ ɛsɔwɔ́ ápyé ebi bwɔ́. ⁹ Nka elúmbɔ, ndɔ́ yifɔ́ epye gabo. Ne nchyege enyú majyé nnó debó nka

eyi déwyaá dépyé dejeé ne ɛsɔwɔ́ nnó gébége nka yina ébyegé ásele nyé enyú, ábelé né melu ewé genwá eyi gélá gébyéé.

¹⁰ “Muú yi anerege metɔ́ ne ji né ekéké genó mbɔntó ne anerege metɔ́ ne ji né eyigé kpaá. Ne muú yi áfwalege muú né ekéké genó mbɔntó ne áfwálége muú né eyigé kpaá. ¹¹ Mbɔ́gɛ enyú dekáge béle fɔ́ nka chánéné eyi ndɔ́fɔ́ épyé gabo, epyémbɔ nnó ne áchye enyú genó gembɔ́? ¹² Mbɔ́gɛ dekáge chéré genó eyigé muú ayichá chánéné, ndé muú ábɔ́ genó áchyége nnó gébé eyigé enyú?”

¹³ “Maá defwé ama ákágé kpá fɔ́ defwé mbaá bɔ́ apea gébé gemaá. Apyégembɔ, apaá nyé ama agboó ne ayifɔ́. Ne ánogé nyé ama abyaá ayifɔ́. Enyú dekáge nóge fɔ́ ɛsɔwɔ́ ne nka gébé gemaá.”

¹⁴ Bɔ́ Farasi fɔ́ abi abó álú eféé áwuúge mechó ewé Jisɔs ajɔ́, álɔ́ manshwá meshwá gétúgɛ ebwɔ́ ágbóo ne nka dɔ́. ¹⁵ Eféé Jisɔs ake ne ebwɔ́, “Enyú delu bɔ́ abi débwolege bɔ́ nnó enyú delu cho, yémbɔ Ata ɛsɔwɔ́ akage matɔ́ enyú. Kaáge nnó unó bi bɔ́ afége nnó úl, úl ukwenkwe né mbe ushu ɛsɔwɔ́.”

**Gefwagé ɛsɔwɔ́ gepwɔ́ mabé áyi nyá*

¹⁶ Jisɔs amá aké, “Gébé genyá, bɔ́ áwuú le *Mabé Mosis ne unó bi bɔ́ ekpávɛ ɛsɔwɔ́ ábɔ́ ásamé. Lɔ́ né gébé eyigé Jon achwɔ́, bɔ́ ágárege abya melómélɔ́ gefwa eyigé ɛsɔwɔ́ ágbárege ne bɔ́ ako ámyé ne eshye mankpe mmu gefwa yimbɔ. ¹⁷ Yémbɔ, epófɔ́ nnó ebé Mosis elá detú. Elú wáwá nnó mfaá ne mme ákwýá epwɔ́ nnó eké mansá nwe né ebé ewémbɔ elá detú.”

Jisɔs alárege depɔ́ré ulɔ́ ne neba manwá

(Mat 5:27-32; Mat 5:27-32; Mak 10:11-12)

¹⁸ “Wyémbɔ ne élú nnó yendé mende ayi awáne neba ne mendée wuú, ne abagé ayichá, akwé mbɔ lé

ulɔ. Mende ayi abagé ntó mendée ayi menɔ wuú ábuú ji, akwé mbɔ lé ulɔ.”

Abya Lasarɔs ne mende ayi awyá gefwa

¹⁹ Jisɔs ama garé abya yiná aké, “Mende fɔ abɔ alu ayi awyá gefwa. Afye uchánchá mandée, anyeé genwá yendé bií. ²⁰ Ne mbyá muú fɔ, abɔ alu ntó ayi akúu ji Lasarɔs. Ayi abɔ amée mansa. Yéndégébé abelege wyé né menómbi muú gefwa yimbɔ, ²¹ anyagé gеме, apele wa muú nka yimbɔ, alɔ mé manyége menyee nnó eke ekwéne ye mme, ji abɔ anyé. Ne mbaá ayi ji abelé, bɔ mamye áchwɔ álárege upa bií.

²² “Ne bií uma Lasarɔs agbɔ, makiénné Esɔwɔ áchwɔ kpa ji, áfé né mfaánebuú. Ajwólé né nɛnkúné mmye Abraham, efeé Lasarɔs alɔ manyé menyee ne ji. Ebelégé muú nka yimbɔ ntó agbɔ, ánií ji. ²³ Afé né melɔ áwuú bɔɔ, efeé alɔ mangéné efwyalé ewé mebo. Né gébé gefɔ anme ame agé Lasarɔs tete, ndere ajwólé né nɛnkúné mmye Abraham. ²⁴ Agége mbɔ, akuú ake, ‘Ata *Abraham, gé me meshwe, tɔ Lasarɔs ajyé fyε enɔ bwa wuú mmu manaá achwɔ pye metɔɔ wa ekwené, ngene gebégé efwyale né mewε ewéna.’

²⁵ “Abraham ashúu ji meko aké, ‘Maá wa, te ndere ɔlu nyá né mme, ɔbɔ ɔlu gbene, ɔnyéé ɔbwɔlege ayi Lasarɔs alá pɔ ye ne genɔ, agene lé efwyale. Nana Lasarɔs anyeé genwá fa ayi wɔ gené gebégé efwyale ewu. ²⁶ Eɔpɔfɔ yémbɔ, newú nékaré esé nnó muú ayi akelege manhya áchwɔ wena agége fɔ meti ne ayi akelege manhya ntó áchwɔ ewu agege fɔ meti.’ ²⁷ Muú nka yimbɔ, ama kwɔ ji mata ake, ‘Nte ese Abraham, tɔ Lasarɔs né dachi nte wa, ²⁸ nnó ajyé ajíi anmé ba áta matu nnó ekagé ebwɔ ákwólé gepɔ ya, áchwɔ né melú ubalé ewé.’

²⁹ “Abraham ashúu le ji meko aké, ‘Ebwɔ áwya nwe Mosis ne abi bɔɔ ekpávε Esɔwɔ ásamé. Gó ebwɔ áwuú geno eyigé bɔɔ ekpávε Esɔwɔ ajóge.’

³⁰ Muú gefwa yimbɔ ashya ake, ‘Ngba, Atá Abraham, mbɔgé muú ayi agbɔ mé ne abɔ ajyεgé gáre ebwɔ, ákwórege nyé matɔɔ.’ ³¹ Yémbɔ Abraham aké ne ji, ‘Mbɔge ebwɔ áshyagé manwú mekomejɔɔ Mosis ne ayi bɔɔ ekpávε Esɔwɔ ye lé mewu muú ne ajyε gáre ebwɔ, awuú nyé fɔ.’ ”

17

Mmuameno mampye gabo

(Mat 18:6, 7, 21, 22; Mak 9:42)

¹ Jisɔs ajɔɔ ne baá utɔɔ bií ake, “Unó ulú ebi úbwɔlege bɔɔ nnó ápyé *gabo. Yémbɔ utónkwa ulú ne muú ayi ábwɔlege nyé ayifɔ nnó apyé gabo. ² Eɔ eɔ nnó áshíi muú yimbɔ gekpékpégé ntaá né gеме, ánmé ji né gentoógé ebeé mega, ne nnó ábé mebe, ábwólégé ye muú ama né bɔɔ bi alú eke ambáné nnó apyé gabo.

³ “Sege gébé nnó ekagé depye gyéé mbaá depɔ tiré na. Mbɔgé menmé wyé apyé gé gabo, ɔbɔ mankuú ji ɔɔɔ ne ji ne akamégé nnó alu gyéé, ɔbɔ manjíi ji nte. ⁴ Ye apyé gé gyéé eta wyé manáne akénéama né bií, ne achwógé akamégé yéndégébé nnó, ‘Alu gyéé,’ ɔbɔ manjinte né ndɔ yimbɔ meko.”

Gefɔ eyigé bɔɔ Jisɔs abɔ mamfyé matɔɔ bwɔ ne Esɔwɔ

⁵ *Angbá Jisɔs áwyágé aké ne ji, “Ata pɔɔ esé nnó défyéé matɔɔ ne Esɔwɔ dépwɔ ndere debɔ défyéé mé.”

⁶ Ne Ata Jisɔs ashúu ebwɔ meko ake, “Metɔɔ ewé défyéé ne Esɔwɔ yé ebe élé * nénééné eke nyiné mbwé ngbon, dekage jɔɔ ne genɔɔ eyina nnó, ‘Kwilé fa ɔjye téné né ebeé mega.’ Genɔɔ eyimbɔ gébɔ mampyé nkane dejɔɔ.

Bɔɔ Jisɔs awya utɔɔ ebi bwɔ

⁷ “Désé nnó muú nyú ama awya muú utɔɔ wuú. Ne apyεgé utɔɔ bií uko né mekɔɔ yelé membame magɔnnémé. Nnó achwɔge mmu agarege ji ténéténé nnó, ‘Chó, kpá menyee wyé, ɔnyé?’ ⁸ Ngba agarege nyε le ji nnó, ‘Chó, kwóré mandeé jyé,

* 17:6 Elú wáwálé nnó: Gefágé mbwé ngbon ayina ákuú nnó Musta.

otyé menyéé, ochyé me nyé.' Nnerégé mé, ochwó, oféré unó ne ofé onyé awyé. ⁹Mbógé apyégé ndere ágaré ji, nnó nte wuú ala nyé wyé mantámégé ji? ¹⁰Elú wyé genó gémá ne enyú, depyégé utóó ebi áchyége enyú denérégégé, debó manjóó nnó, 'Ese delu lé baá defwé. Depye lé utóó ebi debóó mampye.' "

Jisós apye bós ubá afya átoó, ama ne akéré áchwó táme ji

¹¹Ndere Jisós abó alu akéne ajye né Jerosale, akoó melere ayi bós Samariya ne bós Galilí. ¹²Gébégé Jisós áchwó kwóne né maá melo fó, agé ande fó afya abi amée ubá, ágégé ji átené tete, ¹³ne álo mankuú ji áke, "Ata Jisós, ge esé meshwé." ¹⁴Jisós ake agene ebwó, áké, "Choge délééré lé mmye nyú mbaá ámpyé upé Esówo nnó áchééré enyú." Ndere bós bina akene ájyé né meti, ágé nnó ebwó ako atóó. ¹⁵Ne muú ama né geluágé bós bimbó agégé nnó atóó, aló mankeré meso, akwane kénké, aféége Esówo, manchwó táme Jisós. ¹⁶Akwónégé, ató manó mme né mbe ushu Jisós, atamege ji. Mende yina abó alu lé muú Samariya. ¹⁷Jisós agégé ji, aló mangií gemé jíí áké, "Pó mbó mpye ná bós afya átoó ne abi aneneéama álé? ¹⁸Wyé lé menkéé yiná ne akéré meso manchwó táme Esówo?" ¹⁹Ne Jisós ake ne mende yimbó, "Kwilé, chó ejyé geba, otóó mbó gétúgé ofyéé metóó ne me."

Jisós agaré nkane *Gefwagé Esówo géchwó

(Mat 24:23-28, 37-41)

²⁰Né gébé gefó bós Farasi, ágií Jisós ake, "Ndé gébé eyige Esówo áchwó gbáre nyé gefwa jíí fá mme? Ashuú ebwó meko ake, 'Unó fó upó se ebi ulérege nyé nnó Esówo achwó gbáre gefwa jíí.' ²¹Muú fó apó ayi akaáge gáre nyé wáwálé nnó, 'Gé Esówo na élé agbaré mé gefwa jíí fa!' 'Ge Esówo mbó élé agbare mé Gefwa jíí ewu!' Kaáge nnó *Gefwage Esówo gelú mé ne enyú." †

²²Ne ajóó ne baá utóó bíí ake, "Gébé gekwónenege nyé eyigé enyú dékélege mangé Maá Nte Mekwaá ye né bíí uma, yémbó degené nyé fó ji. ²³Né gébé eyigembó, bós bifó ajóóge nyé ne enyú nnó, 'Gége ji alu fa,' 'Gége ji alu éwu.' Ye ájóóge mbó déjyégé fó mankéle ji. ²⁴Gébége Maá Nte Mekwaá ake achwóó, bós ágéne nyé ji wyé nkane dasama akéle mamma, egbe ewe ne ewe, ne nebuú négénege. ²⁵Yémbó nsá nnó ji ájyé achwó, abó mangé gejamégé efwyale ne njye eniné na neshyá nyé ji. ²⁶Ndere epyé nyá né gébége Nowa, wyémbó ntó ne epyé nyé gébége Maá Nte Mekwaá aké akerege fa mme. ²⁷Bós ábó ányé, anyúu, abifó ábáne andée, ne átuú baá né maba. Anyé kpaá te bíí ebi Nowa ákpené mmu ékpe. Eféé ne manaá akwené dós, manyi ákpe ne genyágé nnyi, gechwó shwa bós bimbó ako, ágbó. ²⁸Epye nyé ntó wyé nkane ebó epyé né gébé eyigé *Lot alu mebe, bós ábó ányé, anyúu, abifó akpóo unó, abifó ánáme, bós bifó ápyé makóó, abifó áténege upú, ²⁹ne bíí ebi Lot alyá melo Sodom, Esówo apyé ndóó mewé atané mfaánebuú achwó só melo Sodom meko eke *mewé dáwá ³⁰Wyémbó ntó ne epyé nyé mbaá bós né gébé eyigé Maá Nte Mekwaá akérege meso fá mme.

³¹"Né bíí bimbó, mbógé muú abege mfaá gepú, ekagé ashulé mme nnó abóó genó né gepú jíí, ábó ájyé. Wyémbó ntó muú yi ajyégé mekóó ekagé ama kéré mmu gepú jíí. ³²Tége genó eyigé gébó gepyé ne mendée Lot. ³³Muú ayi akélege mampoó genwá jíí ebyénnó aníge nyé geji, ne mbógé muú akamégé manchyéé genwá jíí getú ya, apóme nyé." ³⁴Jisós ama jóó ake, "Ngarege enyú nnó né utuú bimbó, bós ábelégé né ukwó apea, ákpáne nyé ama, ályaá ayifó. ³⁵Yé andée apeá ake ákwóó nchi mbaá ama, ákpáne nyé ama, ályaá ayifó." ³⁶[Yé mbógé bós apeá ábégé né mekóó, áke ápyé utóó, ákpáne nyé ama, ályaá

† 17:21 Elú wáwálé nnó: Kaáge nnó Gefwage Esówo gelu mé metóó metóó nyú.

ayifo.] ³⁷ Baá utóó bíí áwúgέ depo ετιρενα ágíí ji áke, “Ata unó bína úpyé nyé éfó.” Ne Jisás ashúú ébwó meko ne neka ενίνα ake, “Yéndé mbaá ayi genkwógé genó gebéé, εφεέ mbo ne denwyoεne ετιρε denyéé unkwá unó dénwérege.”

18

Nekanémejóó mekwi mendée ne mémpané mpa

¹ Jisás agáré baá utóó bíí nekanémejóó ενίνε fó manleré ébwó nnó, muú ábóó fó mampwa manénemmye mbaá nte wuú Εσωώ. ² Aké, “Mémpané mpa fó abó alú né melo fó ayi álá afóó Εσωώ ne ye gébé ne bóó abó wó. ³ Mekwi mendée fó abó alu ntó né melo ewémbó. Mendée yimbó ajyé yéndégébé, agige mémpané mpa yimbó nnó, ‘Akwyé mechó bwó ne muú mawámé wuú!’ ⁴ Ndo mbe yi mendée yina aló manjóó ne ji, abó ashya manwú ne éwyágé, agíí geme jíí aké, ‘Yé élé nlá fóó Εσωώ ne nlá bó gébé ne muú wó, ⁵ yémbó gétúgέ mendée yina achwó yéndégébé, achyége me εfwyale, nkwyεge nye mechó wuú, mboεge nlá pyεmbó wó, agóó nyé me mbélé géjyá.’”

⁶ Ne Ata Jisás ajógémbó aké ne ébwó, “Pó enyú dewú nkane muú defyá mémpané mpa yiná ajóó? ⁷ Ndere mémpané mpa ápoó mendée yina, nnó Ata Εσωώ achóó nye gébé mampóó bóó bi ájyá abi álile εta wuú utuú ne nwómésé? Alyágé nyé ébwó né εfwyale? ⁸ Kaáge, nnó Εσωώ achóó nye gébé mampa mpa achye ébwó. Yémbó gébége Maá Nte Mekwaá akerege meso, nnó ageεne nyé bóó bi áfyéé matóó ne Εσωώ?”

Nekanémejóó Muú Farasi ne Menselé nkámakpo

⁹ Jisás ama gáre nekanémejóó ενίνε fó, mbaá bóó abi álérege mmye nnó ébwó álú cho ne ápéle abifo nnó ápó bóó. ¹⁰ “Bíí fó, ande fó apeá, áfé né εcha upε Εσωώ εwé élú né Jerósále manemmye. Mende ayi ama, alu muú Farasi ne ayifo alu ménselé

nkámakpo. ¹¹ Gébége ébwó akpéné mmu εcha, muú Farasi yimbó ajye tene né melu εwé bóó akó ákage gé ji, aló manénemmye aké, ‘Ata Εσωώ ntamé wó nnó mpó fó nkane bóó abifo, ye eké ménselé nkámakpo yimbó. Me mfógé fó genógé muú detú, nnyé fó manwaá ne nkwéné fó uló ne mendée muú. ¹² Nlyage menyéé kpékpé né depo tyé, ndó epéa yéndé uwyáá, mma nkarege unó ba né malú afya, nchyege wó melú εma.’ ¹³ Menselé nkámakpo yimbó, atené meso, akparé amu mekpo, amo mekpo mme, ajoge ake, ‘Ata Εσωώ, gé me meshwe, nlu muú yi mpyé gabo’.” ¹⁴ Jisás anérégέ, ake ne ébwó, “Bóó bina ákerege meso, muú ayi alú cho mbe ushu Εσωώ élé Ménselé nkámakpo épó fó muú Farasi. Nende muú ayi awya nepá, Εσωώ awane nyé ji gelu ne apyé nyé ayi álá pó ne nepá, akwó ngó.”

Jisás ajé ambáné kóó

(*Mat 19:13-15; Mak 10:13-16*)

¹⁵ Né gébé géfó, bóó fó ákpá ambáné kó áchwó ετά Jisás nnó anéré ébwó amu makpo ama ama ne ajé ébwó. Baá utóó bíí ágégé ndere ébwó áchwóó, ányá ébwó. ¹⁶ Jisás awúgέ mbo, akú bóó bimbo nnó áchwó ne baá bwó. Ne ajóó ne baá utóó bíí aké, “Lyáge ambánékó áchwó εta wa, ekagé dégbé ébwó néndé gefwa eyigé Εσωώ ágbárege gelú eyigé bóó abi álú ndere baá bina. ¹⁷ Ngarégé enyú wáwálé nnó: muú yi álá kamé nnó Εσωώ ábé mfwa wuú, nkane mamane kóó wó akpéné fó né gefwa jíí.”

Abya muú nka

(*Mat 19:16-30; Mak 10:17-31*)

¹⁸ Muú kpaá fó achwó gíí Jisás ake: “Ménleré melóméló, mpyéé mbo nnó ne mbó genwá eyi gélagé byéé?”

¹⁹ Jisás agíí ji ake, “Ulannó okuú me muú melóméló? Yé muú yi alóme metóó apó, εkosé Εσωώ mbií ne alu melóméló. ²⁰ Pó okage mabé Εσωώ ayi áke, ‘ekagé owá muú, ekagé okwé uló, ojogé εjo, ekagé óténé ntésé gebyó. Onyεgέ manwaá, nógé nte wyéé ne mmá wyéé’.”

21 Mende yimbo aké, “Nlò mambélé mabé yina mako te dembáné.”

22 Jisòs áwuúgémbo, ake ne ji, “Ela genó gema eyi òbòò mampe, cho, kpó unò byé uko òkàré ñka yimbo mbaá bòò gekpo, ne òlò mankwólé me. Mbògè òpyégémbo, òbèé nyè ne gefwa né mfaánebuú.”

23 Mende yina awugé mechó ewé, byò úkàré ji, alò mansomé gefwa jíí.

24 Jisòs agégé nnó metòò egòò ji wó, aké, “Ejweré ne muú ñka akpe né gefwagé Èsòwò. 25 Èlú wáwá nnó *mpò mashwòne áshwá né embú ábyamé, ne nnó muú ñka akpe né gefwagé Èsòwò ágbárege.”

26 Bòò abi awuú mechó ewé ágií aké, “Ne ndé muú yi abò nyé genwá eyi gélágé byéé.”

27 Jisòs ashuú ebwó meko aké, “Genó eyi gepwógé ákwaá, gepwó fò Èsòwò.”

28 Ne Pita ajòò aké, “Gé esé delyaá unò sé uko, dékwòlege wò.”

29 Ajógé mbò, Jisòs ake ne baá utòò bíí, “Ngarege enyú wáwálé nnó muú ayi alyagé gepú jíí, ye mendée wuú, ye baá bíí, ye aḡmé bíí, ye mma wuú ne nte wuú gétúgé gefwage Èsòwò, 30 abe nyé ne bòò ne gejamégé unò né mme yina, upwò ebi ji abò alyaa ne abe nyé ne genwá eyi gélágé byéé né mme ayi áchwò nyè.”

Jisòs ama gáré mánjane alé nkane ji agboó nyè

(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Né gébé gefó, Jisòs ase baá utòò bíí áfyaneápeá, ájye tène melu ewéché, eféé alò mangaré ebwó aké, “Wuúge esé dékwòme mbò déjyèé né Jerosale, dekwònégé éwú, unò uko ebi bòò ekpávè Èsòwò ábò ásamé útaá Maá Nte Mekwaá, ubéé nyé wáwálé. 32 Asá nnó áfyé nyé ji né amú bòò abi alá pò bòò Jus, abi ájwyaáge nyè ji, áshyè ji, ákpóò ji matye mmye. 33 Atúlege nyé ji, ne áwá ji, yémbo ndó éléé ékwònégé, akwilége nyè né negbo.”

34 Yé ndere Jisòs ajòò mbò, áḡgbá bíí ákaá fò ula mechó ewíná wó, ebwó alá

tametame ye genó gema ágbaré né metòò wó.

Jisòs apye muú ame nónómé agene (Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Jisòs aké akwònege né mekpó meti Jeriko, muú ame nónómé fò, ajwólé né mapea meti akòò ñka. 36 Awúgé nkane gejamégé bòò áwyále, ákóge, mende yimbo agií aké, Ndé mechò echwòò?

37 Agaré ji aké, “Jisòs ayi Nasaret ne akóge.”

38 Mende yimbo awúgé mbò, alò mankálégé aké, “Jisòs, mpyáne Devid, gé me meshwe.”

39 Bòò abi abò ájyè mbe, alò manyáné ji nnó akwéné mejòò. Ndere ányáne mbò ji, èlú eké áchyé lé ji eshye nnó akálé kénké. Ne aké, “Mpyáne mfwa Devid, nkpa wò geká, gé me meshwe.”

40 Jisòs awúgé mbò atené, ató bòò nnó ajyè achwó ne muú ame nónómé yimbo. Ebwó áchwógé ne ji, Jisòs agií ji ake, 41 “Ndé genó wò òkélege mpyé eta wyé?”

Mende yina aké, “Ata, nkelege nnó òpyé me ngéné mbaá.”

42 Ne Jisòs aké ne ji, “Lò yé mangéné. Òtoó mbò gétúgé òfyéé metòò wyé ne me.”

43 Ténéténé yimbo alò mángéné mbaá ne akwòlege ji, ne afége Èsòwò. Bòò ako ágégé mbò, alò ntó mamféé Èsòwò.

19

Jisòs ne Sakiyòs

1 Jisòs akwónégé melò Jeriko, alò mankogé. 2 Muú kpaa *ánselé ñkamakpo fò, abò alu eféé ayi akamege Sakiyòs. Alu muú ñka. 3 Awúgé nnó Jisòs akoge né melò bwó, afé mangé gefógé muú ayi Jisòs alú, yémbo age ji wó gétúgé bòò ájamé ne alu mboó. 4 Eféé ne áboó gatélé ajyè kwó mfaá genòò né mbaá yi Jisòs akóge nyé nnó age ji. 5 Jisòs akwónégé né genòò yimbo, ape ame mfaá, agé ji. Atené akú ji aké, “Sakiyòs shúlé mme wáwá. Fina mbò mankpe wò unkéé.”

6 Sakiyos awúgέ mbο ashulé mme ténéténé, ase Jisos ne metos megomego. 7 Bos ágégé nkane Jisos ajyé ne Sakiyos, alo manmené aké, “Mende yiná ajyé kpé unkéé mbaá muú ubeé.”

8 Ebwó ne ji ájwólégé mmu, ewyage Sakiyos akwilé téné aké, “Ata nkarege nyé unó ba nchyé geba mbaá bos gekpo, ye nnyé lé muú manwaá, nshúge nyé mbos genó eyimbo né malu ani.”

9 Jisos awuúge mbο ake, “Ngarege enyú nnó, fina bos bi álu né gepú yina átane né efwyale gabo, gétúgέ mende yina alú ntó mpyáne Abraham. 10 Maá Nte Mekwaá, achwó le mankele bos bi ánómé né egbe ewe Esowó nnó apyé ebwó átáné né efwyale gabo.”

Nekanémejós bad defwe makpo aléé (Mat 25:14-30)

11 Ndere bos abó awuú mechó ewé, Jisos ama gáre ebwó nekanémejós eníné fós, getúgέ ji alé mé kwókwólé ne Jerosale ne bos aférege nnó *Gefwage Esowó géchwó ló ténéténé fa mme. 12 Ajós aké, “Né gébé gefós maá mfwa fós alyá melo wuú, afé neke né melo fós ewé élú tete nnó ákwéré ji elá gefwa ne achwógé abé mfwa né melo wuú. 13 Gébé eyige achwó jyé, akú baá defwé bií afya, akaré ebwó nka. Achyé yéndemuú gébagé nka, ne aké ne ebwó, ‘Delagé fa, kége gese ne nka yimbo kpaá te nkérege.’

14 “Ne ályaa ájyé, yémbο bos melo wuú apa ji dos te atos bos nnó ajyé garé nnó, ‘Ebwó akélege fós mende yimbo abé mfwa bwó.’

15 “Yémbο ndere mende yimbo ajyé, ákwéré ji ela ewémbο nnó achwó abé mfwa. Akérége meso, akú baá defwé bií abi ji abo achyé ebwó nka nnó achwó leré ji nsá ayi ebwó abos né nka yimbo. 16 Maá utos ayi mbe achwógé aké, ‘Ata gébagé nka eyi obó chyé me, gépye mbó nsá uba nka úfyá.’ 17 Mende yina awúgέ mbο, metos ego ji ne aké, ‘Opye dos, olu maá utos melóméló, muú akage nere metos ne wo. Ndere opélé eké genó ewé

chánéné, nchyege nyé wo uto né maló afya nnó opélé ájí.’ 18 Ayifo achwógé aké, ‘Ata gébagé nka eyi ochyé me, gépye mbο nsá uba nka úta.’ 19 Ne ajós ne ayimbo aké, ‘Nchyege nyé wo malo ata nnó opélé ájí.’

20 “Ne ayifo achwógé aké, ‘Ata gé gébagé nka jyé. Mbο mpwé né gebagé ndeé mbelé. 21 Mbélé éji gétúgέ nkaá nnó gepo jyé getoo ne mfos wo. Ne gébé eyigé fós osele unó detú. Okpane menyéé né mekos ayi olá kágé meso yi apéne.’ ” 22 Mende yimbo ake né maá defwé yimbo, ‘Obó gepo, uchuú mejós ebi osos ne nséle mpa, mpa wyé. Okaá nnó gepo yá getoo ne mma nséle unó detú ne mkpane menyéé né mekos ayi nlá kágé meso yi apéne. 23 Ndere akaá mbο, ndé obó olá fyé nka yá né gepúgέ nka nnó nkeregé meso nse éji ne nsa wós?’

24 “Éké ewyage ajós ne bos abi áténé efeé aké, ‘Sége gébagé nka yimbo, déchyéé muú ayi awyaá uba ufya.’ 25 Bos bimbo áshya aké, ‘Ata, ji awya mé uba nka úfyá.’ 26 Ajós ne ebwó aké, ‘Kaáge nnó muú ayi abogé nsá né genó, ji ne ámage gbéé ji ebwo, ne ayi alá abos nsá yé ekéké genó ewé ji awya, asélé nyé geji eta wuú, nnó alá amu mawa. 27 Nána bos mawámé ba, abi áshya nnó mbege fós mfwa bwó, chwóge ne ebwó, dewá né mbe ushu wa.’ ”

Jisos akpe né Jerosale nkane mfwa (Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

28 Jisos anérége manjós nekanémejós eni, alo mankwó ajyé né Jerosale. 29 Akwónégé kwókwólé né meló Betfage ne Betani baá malo ayi alú mfaá mékwé ewé akuú nnó Olif, atos baá utos makpo apeá nnó abó mbe, 30 aké ne ebwó, “Chogé né maá melo ayi alu mbο enyú né mbe, dekwónégé dégene nye maá géjuná ayi áshii ji ne muú alú danké wyé, kaágé déchwó ne geji fa. 31 Ne mbogé muú agigé enyú nnó, ‘Waá aké dekaá *géjuná yimbo?’, gárege ji nnó, ‘Ata ne akélege.’ ”

32 Ne baá utos bimbo afé, ájyége ágé yéndégenó ndere Jisos abó ajós.

33 Gébégé ákaágé maá géjuná yimbó, mbóó géjuná achwó gií ebwó aké, “Waá aké enyú dekaá géjuná yimbó?”

34 Ashuú ji meko aké, “Ata ne akélege.” 35 Achwógé ne géjuná yimbó mbaá Jisós, áfere mandeé bwó ágyaá mfaá, ábwéé ji ajwólé mfaá. 36 Ndere Jisós ajyé, bóó ájye ji mbe ágyaáge mandeé bwó né meti nnó ji akógé wyé.

37 Akwónégé mekpó Mekwe Olif, aló manshúle, ndere alé kwókwólé ne Jerosale, ne gejamégé áhkwólé bií, áchwóó ji meso ákwáne kénké, áféege Esówo né ufélekpá ebi ebwó ágené.

38 “Mejé ebé ne Mfwa ayi áchwóó né mabó Ata ayi alú né mfaánebuú, eniné mfaá mfaá, ji ne achyége neso.”

39 Ne bóó Farasi bifó aké, “Ménleré weé baá utóó byé ákwéné mejóó.”

40 Jisós ashuú ebwó meko aké, “Kaáge nnó ye mbógé bóó bina ákwenégé mejóó, ye mataá ákálege nyé áféege Esówo.”

Jisós ali magbo getúgé Jerosale

41 Ndere Jisós akwóné kwókwólé ne Jerosale, ape ewu dómee, meshwe akwóó ji metóó, aló manlilé ajóge 42 aké, “É é bóó Jerosale, fina enyú debó dekaá genó eyi géchyége enyú neso, ne nana dekáge sé geji. 43 Gébé gekwónenege nyé eyigé bóó mawámé nyú, áchwóge áténé ekwó gepú ágyaá meló nyú mme, ákelé enyú mmu. 44 Apyégémbó, ákpéne nyé mmu áwá enyú ako, áma amú upú enyú uko ne mbaá ala nyé dede nnó ye ntaá nema nélagé mfaá eníne fó. Mbó ne ebéé nyé néndé enyú deshá mankaá bií bi Esówo áchwóó mampóo enyú.”

Jisós abú bóó bi ákpóó unó né mmu echa upe Esówo

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jón 2:13-22)

45 Jisós alyágé melu ewémbó, akpe né mmu echa upe Esówo, aló mamfwéné bóó abi ákpóo unó né mmu. 46 Ndere ábuú ebwó aké, “Asá né mmu ηwe Esówo nnó, Esówo aké, ‘Gepú ya

gebéé nyé lé gepúgé mmyemenene.’ Ne nana enyú débwólé géjí gelá melu ewé ánjó ábige wyéé.”

47 Ne Jisós alerege wyé bóó mmu echa upe Esówo yéndé bií. Né gébé yimbó anóó baá abi ápyéé upe Esówo chóncho ne ánléré mabé Esówo ne ákpakpa meló akélege meti nnó áwá ji. 48 Yémbó ebwó áge meti wó néndé bóó ájwólége yéndégébé áwú mekomejóó Jisós ne ákelege fó nnó gechu jí gema gekoó mme detú.

20

Agií Jisós mbaá ayi uto ebi utané (Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

1 Bií fó Jisós abó alerege bóó né echa upe Esówo, ágarege ebwó abya melóméló ayi atané mbaá Esówo. Ndere ájógembó, anóó baá abi ápyéé upe Esówo chóncho ne Anleré mabé Esówo, ne ákpakpa meló, áchwóó chóo ne bóó bimbo, 2 agií Jisós aké, “Ndé uto ebi ówyaá mampye unó bina? Waá achyéé wó uto ubi?” 3 Jisós ashuú ebwó meko aké “Me ntó nwyáá awa nkwé mangií enyú ayi debóo manshuú me”. 4 Ne agií ebwó aké, “Waá achye Jón uto manwyaá bóó manaá Esówo, Esówo waá akwaá?”

5 Aló manjóó ne ate aké, “Ebege dejógé nnó elé Esówo ne achyéé Jón uto bi, agige nyé esé aké, ‘Ulannó ne delá kamé mekomejóó wuú wó.’ 6 Ne mbógé dejógé nnó, ‘Utané mbaá akwaá,’ bóó ako áwáne nyé esé ne mataá gétúgé ebwó ákaá wáwálé nnó Jón abó alu *Muú Ekpávé Esówo.” 7 Ne aké ne ji, “Ese dekaá fó mbaá yi uto bií utane wó.”

8 Ne Jisós ashuú ntó ebwó meko aké, “Yé me ntó ngáregé fó enyú muú yi achyé me uto ne mpyé unó bina.”

Nekanémejóó bóó uségé ne mbóó mekóó

(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)

9 Jisós aló mangaré bóó bina nekanémejóó ake, “Mende fó abó ató mekóó, ape unóó ebi ákuú vine, ábógé umpome bií ápye mmóó. * Ase bóó

* 20:9 Elú wáwálé nnó: Genóó eyigé bóó Isrelí ásélé umpomé bií ápyé mmóó ákuú geji né meko mekala nnó, *Grape.

uségé afyé wye. Atane afé neke né melo fɔ, ewú ne ábélé dɔɔ. ¹⁰ Gébé gekwónégé eyigé ákyé umpómé bimbɔ, mbɔɔ mekɔɔ ató maá defwé wuú ama mbaá bɔɔ uségé bimbɔ nnó áchye ebií unó mbwé ebi utane né mekɔɔ ewémbɔ. Yémbɔ ebwó átulé maá defwé yimbɔ, ábú ji akéré amu amu. ¹¹ Ama tó ayifɔ, ebwó ágégé ji, áse ji ne matúlé, áchyé ji mekpo unɔɔ, ábú ntó ji akéré amuamu. ¹² Mende yimbɔ ama tó maá defwé ayifɔ, bɔɔ bimbɔ átulé ji, afyé ji upa mmye, ne ája ji mmemme átó ji dafye. ¹³ Ne mbɔɔ mekɔɔ yimbɔ aké, ‘Mpye nyé nnó? Elú galógáló nnó ntó nana maá wa ayi ngboó ne ji dɔɔ, ndɔfɔ ágegé nye ji, áchyege ji énogé.’ ¹⁴ Maá yimbɔ afé, ne ndere álé kwókwólé, bɔɔ bimbɔ ágé ji ne aké ne ate, ‘Gége menyéé geteé mbɔɔ mekɔɔ na, chwóge déwá ji, geteé jíí geláa eyigé esé.’ ¹⁵ Akpégé mmu mekɔɔ, ája ji átó dafye, áwá ji.”

Jisɔs anerege nekanémejó eni, agií bɔɔ abi alú eféé ake, “Enyú deféré nnó mbɔɔ mekɔɔ yimbɔ apye nye nnó ne bɔɔ uségé bimbɔ? ¹⁶ Elú wáwálé nnó, abó manchwó awá bɔɔ bimbɔ achyéé mekɔɔ ewémbɔ mbaá bɔɔ abi cha.”

Bɔɔ bina áwúge mbɔ aferé ubée aké, “Esɔwɔ akamégé.”

¹⁷ Jisɔs apye ebwó dómeé ne agií aké, “Ne nana genó eyigé ásáme mmu ηwe Esɔwɔ geke nnó? Ásá nnó:

‘Ntaá eniné antené upú ashyaá nnó nélómé,

néni ne nélaá menɔ ntaá ayi ágbaré ekwɔ gepú.’

¹⁸ Muú akwegé mfaá ntaá enine mbɔ, atyáge nye ubauba ne mbɔgé nekwége muú mmye, muú yimbɔ alá nye yiliyili.”

¹⁹ Jisɔs agárégé nekanémejó eni, *Anleré mabé Esɔwɔ ne anɔɔ baá bi apye upye Esɔwɔ áwúgé, ákaá nnó ajɔge mbɔ lé ne ebwó, ábó álú mampye Jisɔs wyé né gébé eyigémbɔ, yémbɔ ágó gétúge áfɔ amé bɔɔ.

*Agii Jisɔs mechɔ ηkamakpo
(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)*

²⁰ Bɔɔ bina ámaló mankéle meti ewéchá, ne átó bɔɔ nnó ájyé pyé eké ábɔɔ mechó ne Jisɔs wó, nnó mbɔgé Jisɔs akwegé nekwené meno, ebwó ágbaré ji ájyé mbaá ámpané mpa abi átómé nye ji mbaá góména ayi Rom. ²¹ Bɔɔ bimbɔ ájyé gé ákú Jisɔs aké, “Ménleré, esé dékaá nnó depɔ etiré ɔgárege ne ɔlérege délú wáwálé. Ɔpó fɔ meso ama. Ɔlerege bɔɔ unó ndere Esɔwɔ akélege wáwálé.” ²² Esé dekaá wó, “Nnó ebé sé eké nnó déchyégé ηkamakpo mbaá mfwa Rom waá déchyégé?”

²³ Jisɔs akágé nnó ápené mbɔ ji lé metáa, aké ne ebwó, ²⁴ “Chwóge me ne sére † ama. Achwóge ne ji, agií ebwó aké, Mekpo wá na ne mabɔ waá na ásámé né ηka eyi?” Aké ne Jisɔs, “Élé mekpo mfwa Rom ne mabɔ mií.”

²⁵ Ne Jisɔs aké ne ebwó, “Chyεge Mfwa Rom genó eyí gélú ejíí ne chyεge ntó Esɔwɔ genó eyi gélú eyi Esɔwɔ.”

²⁶ Gefɔɔ eyigé Jisɔs akwyé meko ashuu ebwó gepye byɔ úkɔré ebwó mmu, alá nyámé néndé ágé fɔ genó eyigé ji apyéé wó.

Agii Jisɔs nkwé ayi muú akwilege né negbo

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ *Bɔɔ Jus fɔ abi ákú bwó *Sadusi. Ebwó alú bɔɔ bi aké muú agbógé akwilége sé né negbo. Achwó gií Jisɔs aké, ²⁸ “Ménleré, Mosis abɔ asá ebé ewéna mmú ηwe mabé sé nnó ‘Mbɔgé muú abagé mendée wuú ne agbógé alyagé mendée yimbɔ ayi ebwó alá byé maá wó, menmó wuú abó mansε mendée yimbɔ né ukwi, nnó ábyégé baá ábélé né mabɔ ami mewené menmo yimbɔ.’ ²⁹ Agare ji neka eni aké, áηmó fɔ akénéama abi ande álú abi átané nte ama. Menmó yi muú kpaa abó abá mendée wuú ne agbó ayi ebwó alá bye maá wó. ³⁰ Ayi akwólege ji ase mendée yimbɔ né ukwi. Ayi mbɔ agbó ntó ayi ebwó alá byé maá wó. ³¹ Epye wyémbɔ kpaa ebwó akénéama ágbo ako. Yé muú yi ábyené maá ne mendée yimbɔ

† **20:24** Elú wáwálé nnó: Epófó sére elé *denarius, ayi ébó élú ηká bɔɔ Rom.

apó. ³² Ebelégé mendée yimbó ntó agbó.” ³³ Ajógémbó, agií Jisós aké, “Ndere anmó bina akénéama ábó ábané mendée yina, gébé gé ebwó ako ákwilégé né negbo, mendée yina abéé nye ayi waá?”

³⁴ Ne Jisós ashuú ebwó meko ake, “Né mme yina ande ábané andée ne andée átó anó. ³⁵ Yémbó gébé gé bós abi Esowó asélé nnó ákwáné, bós ákwilégé né negbo, ákpégé né mme yi achwó nye, gébé eyigembó, ye neba nébéé se. ³⁶ Ndere Esowó apye ebwó ákwilégé né negbo, amágé gbó sé, néndé álú nkane makiénné Esowó, ne álú baá Esowó te kwyakwyá. ³⁷ Mosis ntó aléré wáwálé nkane muú ágbógé ákwilégé né negbo. Asá abya genó eyigé mewe ebó eluli wye gélá sósge ne akuú Ata Esowó né melu ewémbó mmu ηwe wuú nnó, Esowó ayi Abraham ne ayi Asek ne ayi Jakób. ³⁸ Mosis akúgé ji mbó, éleré nnó Esowó alu ayi bós abi álú abe. Esowó apó fó Esowó ayi awuú bós, alu ayi bós abi álú abe, néndé bós ako álú abe né mbe ushu wuú.”

³⁹ Jisós ajógé mbó, Anleré mabé Esowó abifó aké ne ji, “Ménleré olu cho.” ⁴⁰ Ebwó áwúgé mbó, mano bwó ákpe né mekó, yé muú ayi ama mua mangií ji nkwé apó.

Muú ayi Esowó akweré ji ela gefwa alu maá wad
(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Ewyage Jisós ntó agií ebwó awuú nkwé aké, “Bós ajoge nnó Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa alu mpyáne mfwa Devid, ewena ébéé mbó nnó? ⁴² Enyú dekaá nnó mfwa Devid asá né ηwe makwa wuú nnó:

‘Ata Esowó ajós ne Ata wa nnó, jwólé fa né egbé ebwónye wa,

⁴³ kpaá te gébé gékwónene nye eyigé mpye bós mawámé byéé, álaá eké mboó genó nnó ónére uká byéé mfaá.’

⁴⁴ Ewéna éleré nnó Mfwa Devid akuú Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa nnó Ata wuú. Epyembó nnó ne *Muú yi Esowó akweré

ji elá gefwa ama alú mpyáne Devid?”

Jisós akwelé baá utós bii mbeé nnó ekage áse gepógé Anleré mabé Esowó
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

⁴⁵ Nana Jisós ajoge lé ne baá utós bii ne bós ako áwúu ntó, aké, ⁴⁶ “Sége gébé ne gepógé ánleré mabé Esowó. Ebwó ágbóo mamfyégé bó nkúu átyé átyé, akéné, ágyaáge ntoné gese nnó bós átámégé ebwó ne énogé. Agboó ntó mánjwólé né malu énogé né mmu macha mmyemenene. Ajyégé epaá, ájyaá lé malu afwa ne ájwólege. ⁴⁷ Yémbó, mmyé egbóo ebwó, áfwyálege akwi andée, áfósge upú bwó, ne ama ákéne malumalu, ánenemmye áwyáge dós nnó ágilégé bós ame. Ndere ápyé mbó, áfyé lé getóó né mmu bwó. Akpéne nyé né éfwyale ewé mebo.”

21

Echyé mekwi mendée ayi alú mbyá
(Mak 12:41-44)

¹ Ndere Jisós alú mmu echa upe Esowó, apele dómee nkane bós ηka áchwó áfyé manka bwó mmu genó eyigé áfyé ηka Esowó. ² Agé ntó mbya mekwi mendée fó ndere afyé baá ubaá ηgba ápeá. ³ Agégémbó aké, “Kaáge wáwálé nnó ηka yi mbyá mekwi mendée yina afye, ejá epwó eyi bós ako áfyé. ⁴ Yéndemuú áferé ekeke ηka né gejamé eyi ji awyaá achyé, yémbó, ye lé mekwi mendée yina alu mbya, akwe ula géba jíí achyéé.”

Jisós agaré nkane gekpékpégé éfwyale géchwóo nye meso gébé
(Mat 24:1, 2; Mak 13:1, 2)

⁵ Baá utós bifó áló mamfége echa upe Esowó nkane átené ewú ne uchánchá mataá, ne ama afége uchánchá unó bi achyé nnó ánógé Esowó. Eféé Jisós aké ne ebwó, ⁶ “Enyú degene unó bi, dema defége yémbó gébé gékwónégé nye eyigé amúu ewú ne yéé ntaá némaá eni nélaá mfaá nte nópó.”

⁷ Agií ji aké, “Menlére, nde gébé eyige depó tiré na depyé nye? Nde

genó eyi gélérege nyé nnó unó bi uchwó pyé?”

⁸ Jis̄s ashuú ebwó meko aké, “Sége gébé nnó ékagé muú f̄ abwólé enyú dénó mewaá. Nénde, gejamégé b̄ó áséle nye mab̄o ma áchwó eta nyú, aké, ‘Me ne nlú’ ne áj̄óge nyé nnó, ‘Gébé gékw̄oné.’ Aj̄óge dep̄o tí, déwugé f̄ ebwó. ⁹ Ne déwuú nye ntó abya be kwókwólé ne enyú, ne ebi ámm̄ye tete, déf̄ogé f̄o. Unó bina uko ub̄ó mbe upye ne ep̄of̄o nnó mme yina achwó kw̄yá ténéténé wó.”

¹⁰ Jis̄s amaj̄ó ne ebwó ake, “Mal̄o kpakpa ámm̄ye nye ne ate ne ate afwa ne b̄ó bwó ámm̄ye nye ne ate, ¹¹ Ukp̄ékp̄é unó upȳé nyé mme yina anyíge ne eshye abwólé né gejamégé malu. Emímí mesa ekwéne nyé né malumalu, ne mamée áwáne nyé b̄ó. Unó bi úgyálege mane upȳé nyé né nebuú manleré ubée unó bi uchwó pye.

Jis̄s agare ángbá bií efwyale ewé ebwó agéne nye

(Mat 10:16-25; Mak 13:9-13)

¹² “Gemégé nnó unó bi upȳe; kaáge nnó b̄ó ápyéne nye enyú, áma átulé enyú. Dekpene nyé unó mpa né macha mmyemenene ne áfyé nyé enyú den̄o. Ajyé nyé ne enyú né mbe ushu afwa ne b̄o góm̄ena gétúgé dékamé nnó delu b̄ó ba. ¹³ Gébége detenégé mbe ushu b̄ó bim̄o, kaáge nnó deb̄o m̄o élé meti mangaré ebwó mekomej̄ó Es̄w̄o. ¹⁴ Yémb̄o ekagé dechyé gem̄e nyú efwyale, mamf̄érégé unó bi dej̄oge nyé. ¹⁵ Gébé gekw̄onégé, nchyege nyé enyú den̄garé mej̄ó eti déj̄ógé ye muú mawame nyú ayi anénége geyó ye manyé mbeé ábeé. ¹⁶ Kaáge nnó b̄ó enyú ne ákp̄oo nyé enyú, ye ébéle ánte nyú, ye ánm̄é nyú ye b̄ó ula gepú nyú, ye ajeé nyú. Achyége nye enyú mbaá ákpakpa mel̄o, nnó déténe unó mpa ne áwáne nye enyú bíf̄o. ¹⁷ B̄ó ako ápaá nye enyú gétúgé délú ánk̄wólé ba. ¹⁸ Ye en̄kaá mej̄we ewé éj̄uge nyé né mekp̄o nyú ekwé, enó

ep̄o. ¹⁹ Dekamégé met̄ó ema, dekp̄ene nyé mmu gen̄wá eyi gelá gebyé.

Jis̄s agare nkane áchwó nye Jerosale
(Mat 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ “Gébége degégé nnó b̄ó bee áno mel̄o Jerosale mme, kaáge nnó gébé gekw̄oné eyigé áchwó ch̄o ewu. ²¹ Gébége mech̄o ewé epyegé, b̄ó ako abi né gebagé mewaá Judiya ábo ajyé bií mfaá makwe. B̄ó abi álú né mel̄o ewémb̄o áboó ntó. Yéndemuú ayi atanégé mek̄ó, ekage akyaá nnó ajyé mmu. ²² Kaáge nnó gébé eyigémb̄o, élé bií bi Es̄w̄o atóme nyé efwyale né mel̄o Jerosale mam̄pye nnó unó bi ásáme mmu n̄we wuú ubé wáwálé. ²³ É é ebé nye m̄o nnó ne andeé abi álú ne mane yé ne abi áchyége baá mámb̄e. Es̄w̄o as̄o nyé met̄ó ne mel̄o ewé, ne b̄ó ako ágéne nyé gebégé efwyale. ²⁴ Áwáne nyé abif̄o ne desaa, áséle nyé abif̄o nkane b̄ó den̄ré bee, ákaré átó né mal̄o mako. Ne b̄ó abi alá p̄o b̄ó Jus̄ ap̄w̄o nyé mel̄o Jerosale, ne áchyége nyé ebwó efwyale, kpaá gébé bwó gébyé.

Unó bi upȳe nye gemégé nnó Maá Nte Mekwad̄ akérege meso fa mme

(Mat 24:29-31; Mak 13:24-27)

²⁵ “Né gébé eyigémb̄o, ágéne nye uf̄ó unó bi upȳe né n̄m̄é ne mfaá ne ambe. Né mme, gewyágé mg-bann̄yi eyi gétánege né ebéé mega, gepȳé nyé gejamégé mal̄o áf̄o nnó ebéé échwó kpá ebwó. ²⁶ B̄ó áwére nyé ne ef̄o né met̄ó getúge ákaá nnó unó bi ugyálege mane uchwó pyé né mal̄o mako. Ne unó bi uwyaá uto né mfaánebuú unyíge nye, ²⁷ ne ágéne nye nkane Maá Nte Mekwaá achwó né mmu gekó ne uto bií, ne gekp̄ékp̄égé éno. ²⁸ Degégé nnó unó bi úl̄o mam̄pye, tenege, dégilé gétúgé dekaá nnó gébé gekw̄oné eyigé Es̄w̄o achwó fér̄e enyú né efwyale.”

Jis̄s agare nkane unó bi úl̄lege bya

(Mat 24:32-35; Mak 13:28-31)

* **21:29** Elú wáwálé nnó: Genó eyige ásamé né mmu n̄we ákú nnó *fig.

29 Ne Jis̄s agaré ebwó nekanémej̄s ake, “Pege gep̄oge gen̄óoge fig ne un̄s uko ebi úlálege bya. * 30 Gébégé degégé nnó un̄s bimb̄o úl̄o mantó bya uk̄e, dekaá nnó nshw̄oné alé chwó l̄óo.

31 Wyémb̄o ntó, gébégé enyú dégégé nnó unó bina upȳéé, débó mankaá nnó Es̄w̄o achw̄o gbaré Gefwa jíí.

32 “Ngarege enyú wáwálé nnó njye eníné na négboó f̄o kpaá te unó bina ukó úpȳéé. 33 Mfaá ne mme ákwyáge nye, yémb̄o mekomej̄s wa alaá te kwyakwya.

Sége gébé

34 “Sége gébé nnó dékagé dényégé geṅwá, ne dényúgé mm̄s dékwéné, ékagé mat̄s nyú átáné ne Es̄w̄o. Ékagé dénérégé mat̄s né geṅwágé mme yina nnó ékagé bíí bimb̄o úbáné enyú nkane menya akwéne metaá.

35 Ne dep̄o etiré bíí bimb̄o dégbárege nyé b̄s ako abi álú fá mme.

36 Kpómege mmye, dénénemmye mbaá Es̄w̄o yéndégébé, nnó ji achyé enyú eshye dékoó né efwyale ewé echwó nye. Depyégé mb̄o, detenege nyé mbe ushu Maá Nte Mekwaá ayi déla p̄o ne deba.”

37 Yéndé bíí Jis̄s alerege wyé b̄s né echa upe Es̄w̄o. Anerégé, yéndé nkwale ajye né Mekwé Olif.

38 Ne yéndé dondo b̄s ako áchw̄o, ajwólege mmu echa upe Es̄w̄o manwú mekomej̄s wuú.

22

Aj̄s geju manwá Jis̄s

(Mat 26:1-5; Mak 14:1, 2; J̄n 11:45-53)

1 Ne gébé gébó géfíí eyigé ányéé epaá koó upú ne epaá bred yi álá muálé. 2 Né gébé eyigémb̄o, an̄s baá ámpȳéé upe Es̄w̄o ne ánleré mabé Es̄w̄o, ábó ákélege meti nnó áwá Jis̄s bibí, nendé, áf̄s nya b̄s mel̄o.

3 Ne danch̄omeló akpe mmu met̄s Judas ayi ákuú ji ntó Iscarat, maá ut̄s ama né geluágé abi áfyaneápeá.

4 Ajye só ula ne An̄s baá ámpȳéé upe Es̄w̄o ne b̄s kpakpa abi ábáme echa upe Es̄w̄o, nnó ákpoó ebwó Jis̄s.

5 Ebw̄o áwúgém̄b̄o, mat̄s áḡo ebwó ne ákamé nnó áchyége Judas ṅka.

6 Judas akamé mechó ewé aj̄s ne ál̄s mankélégé meti ewé ji apȳéé ne Jis̄s akpe ebwó né ámu nkane gejamégé b̄s álá kágé.

Jis̄s anyéé epaá koó upú ne baá ut̄s bíí

(Mat 26:17-25; Mak 14:12-21; J̄n 13:21-30)

7 Bíí ebi áwáne maá eḡoṅme gep̄e mbaá epaá bred yi álá muálé, úkwónégé, 8 Jis̄s at̄s Pita ne J̄n aké, “Chógé depȳé menyéé epaá *koó upú nnó esé deyjé dényé éwú.”

9 Agíí ji aké, “Ok̄elege nnó esé deyjé detyéé menyéé éf̄s?”

10 Ashuú ebwó meko ake: “Wuúge, mb̄ogé deyjé, dekp̄egé né meló kpaá, degene nye mende f̄o ne ṅkw̄o manaá né mekpo, kwólege ji né gepú eyigé ji akp̄ene. 11 Gébégé enyú dekp̄égé, gárege mb̄s gepú nnó: ‘Ménleré aké, léré esé maá gepú áṅkéé, ayi ji anyéé nyé menyéé epaá koó upú ne baá ut̄s bíí.’ 12 Ne mb̄s gepú yimb̄o alerege nye enyú maá gepú ayi alú te mfaá enyón̄ ayi ákwyé mé ábélé. Pyégé menyéé yimb̄o éwu.”

13 Afé, ágé wye yéndégenó nkane Jis̄s abó agaré ebwó. Ne átyé ntó menyéé epaá koó upú yimb̄o.

Menyéé Ata Jis̄s

(Mat 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 K̄r 11:23-25)

14 Gébé gékwónégé, Jis̄s ne áṅgbá bíí áchwó ál̄o manyé menyéé yimb̄o.

15 Ne Jis̄s aké ne ebwó: “Mbó gejigé met̄s manjw̄olé chóncho ne enyú nnó dényé epaá koó upú ne ngé efwyale. 16 Kaáge nnó me mmáge nyé sé epaá ewéná kpaá te dep̄o etiré epaá ewé débéé wáwálé, gébégé Es̄w̄o agbárege nyé gefwa jíí.”

17 Ne abwéé amó ne mm̄s né mmu, achyé gé matame mbaá Es̄w̄o, achyéé mm̄s mimb̄o mbaá áṅgbá bíí aké: “Sége dényú, déchuú áte. 18 Ngarege enyú wáwálé nnó, é̄l̄o nana eyjégé mbe, nnyú sé mm̄s mina te gébé eyigé Es̄w̄o aké agbarege gefwa jíí.”

19 Abó ntó bréd, áchyege matame mbaá Ɛsɔwɔ, agyá nto bréd yimbo ubauba achyéé bwó aké, “Gége menyammye wa [ayi nchyége né gétúgé enyú. Pyégé wyé na mantégé negbo na.” 20 Ake ánérege manyeé menyéé, ama bó amó ne mmóó né mmu, aké, “Amo yina, élé *menomenyéé meke ewé Ɛsɔwɔ anyeé nyere ndere manóó ma magbélege nyé né mme né gétúgé enyú.]

21 Yélé njógembo, muú ayi akpóo nyé me alu fá né ujwólé bina. 22 Kaáge nnó Maá Nte Mekwaá agbóo nyere wyere nkane Ɛsɔwɔ améé abelé, yémbo utonkwa ube ne muú ayi akpóo nyé ji.”

23 Angbá bíí áwúgé mbo, álo mangií até aké, “Waá alú né geluáge sé ayi apyé nyé gefóó genó eyíge na?”

Angbá Jisɔs anyeé mbeé mechó dékpakpa

24 Né gébé gefó, ángbá Jisɔs álo mbeé manyégé ne até, nnó waá alú muú kpaa né geluáge bwó. 25 Jisɔs awúgé mbeé bwó, ajóó ne ebwó aké, “Gé na ne afwa mme abi alá pó bóó Jus ápyeé. Agárege nnó uto melo meko ulú ebwó né ámu, ájyárege bóó ne uká, ne ama ákélege nnó bóó ákwáné galógáló ayi ebwó ápye. 26 Yémbo, ébége fó mbo ne enyú. Muú kpaá nyú abe nkane mamáné ne menómbe abeé nkane ménkpané defwé. 27 Waá alú muú kpaá? Muú ayi áchóge ji menyéé nnó anyé waá muú ayi áchwɔ ne menyéé? Élé ji ayi áchóge ji menyéé nnó anyé pó mbo? Yémbo me nlu né geluáge enyú ndere menkpané menyéé.”

28 Jisɔs aké, “Yé ndere ngéne efwyale, enyú ne délú wyé ne me. 29 Gétú eyigémbo, mpye nyé enyú nnó débé afwa wyé nkane nte wa apye me ntó nlú Mfwa. 30 Denye nyé, denyú ne me né gefwa ya. Dejawlege nyé ntó ndere afwa mampáné depóó né matoó áfyáneapeá ayi bóó Isréli.”

Jisɔs agaré ndere Pita áshyáa nyere ji (Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jón 13:36-38)

31 Jisɔs akú Pita aké, “Simun, Simun! Gé ngarege wɔ nnó

danchɔmeló ase uto nnó amuá enyú, mamfére mataó nyú ne me nkane ácháge esa, áférege ukwóó. 32 Ne me nnemmye mbaá Ɛsɔwɔ nnó ékagé wɔ áfére metóó wyé ne me kánká. Metóó wyere emagé béne, fyé anmé byé eshye.”

33 Pita ajóó ake, “Ata, me mkpomé mmye manjye denɔ ne wɔ ne ye mangbó ne wɔ.”

34 Jisɔs ake, “Pita gé, gó ngaré wɔ nnó, gemégé nnó menɔ mekwɔ akú fina wɔ áshyáa nyere nnó ókagé me kpaáte ukúkúle uléé.”

Jisɔs agaré baá utóó bíí nnó ákpómé mmyé

35 Ne Jisɔs ama jóó ne ángbá bíí aké, “Tége nkane ntómé nyá enyú neke nka pó, geba pó ne unó uká ebichá pó, genó geli nya enyú?”

Ne ebwó áke, “Ngba, yere genó eyi geli esé gepó.”

36 Agaré ebwó áke, “Nana muú yi awya nká menyéé jíí abó, ne geba ntó. Ne muú yi alá pó ne esaá akpó nkú wuú asé nka yimbo ana esaá. 37 Wuúge, Asá genó gefó mmu nyere Ɛsɔwɔ nnó, ‘Áfyere nyé ji né geluáge bóó nchye.’ Genó yina gépye nyé me wáwálé. Enyú debó mankaá nnó yendé genó eyigé ajóó atome ne me gébó mambé wáwálé.”

38 Ne ángbá bíí aké, “Ata dewyá desaa depeá fa.” Jisɔs ake, “Lyáge mechó ewémbo.”

Jisɔs anemmye né Mekwe Olif (Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Jisɔs ályagé gepú eyigémbo, afé né Mekwe Olif nkane ji apye mé, ne baá utóó bíí, ákwólé ji ntó. 40 Aké ákwonege né melu ewémbo, agaré ebwó aké, “Négemmye mbaá Ɛsɔwɔ nnó ékagé enyú dékpé né mmua-meno.”

41 Ne alyá ebwó afé mbe gachyé, ató manó mme aló manemmye mbaá Ɛsɔwɔ aké, 42 “Nte, mbogé ejigé wɔ, fére amó efwyale yina né eta wa ábé tete, yémbo pye genó eyigé wɔ ákelege, epófó eyigé me nkélege.” 43 [Gébége anemmye mbaá Ɛsɔwɔ, ekiénné

Εσωω έτανέ mfaánebuú εchwω fyέ ji metώ. ⁴⁴ Ne gekpékpégé mesómé né metώ, Jisωs anemmye ne εshye kpaá njúnjú atáné ji mmye achyege mme nkane denkáré manoó.]

⁴⁵ Ji ánerégé mánemmye, akwilé akeré mbaá yi ángbá bií álú. Abané εbwώ ndere ábélege géjyá gétúgé ápwá né masómé. ⁴⁶ Ape εbwώ agií aké, “Debelege nde? Kwélégé ka, négemmye mbaá Εσωω nnó ékágé dékpé né mmuameno.”

Apye Jisωs

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jωn 18:3-11)

⁴⁷ Ndere Jisωs alu jώge, njuné bώó néchwώ ne Judas, ηgba ama né geluágé abi áfyaneápeá. Judas aja εbwώ meti, achwώgé, afé mbe atyá Jisωs. ⁴⁸ Atyágé ji mbω, Jisωs ajώó ne ji aké, “Judas ωkpó lé Maá Nte Mekwaá né mantyá ji nnó bώó ákaá ne ápye ji?”

⁴⁹ Gébégé ángbá Jisωs ágené nnó mechó kpaá élé chwω, ágií aké, “Ata debó desaá delω úmye?” ⁵⁰ Ne ηgbá Jisωs ama né geluágé bwώ, ajuú aparanja, alω manké memfwé *Etúkpe ámpyεé upe Εσωω, asó etu ewé εgbé εbwωnyε.

⁵¹ Ne Jisωs agaré bώó bií aké, “Dépyεgé sé mbω, lyáge εbwώ.” Aferé εbwώ wuú ata etu memfwε yimbω, εferé.

⁵² Ne Jisωs abwólé eta *Anώó baá ampυεé upe Εσωω ne ámbamé εcha upe Εσωω ne ákpakpa melω abi áchwω mampye ji. Agií εbwώ aké, “Enyú dechwώ na ne bω aparanja ne mámbó unώó mampye me nnó me nlu menjó? ⁵³ Ndω ndω ne ndω njwólege ne enyú né εcha upe, enyú deta me εbwω mmye wó. Yémbω gébé εyige nyú gékwané nana, dechwώ né uto dánchωmeló ayi mfwa utuú.”

Pita ashya nnó ji akágé fω Jisωs

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-72; Jωn 18:15-18, 25-27)

⁵⁴ Ne bώó bina ápye Jisωs áfé ne ji né dachi étúkpe ampυe upe Εσωω. Ne Pita ala te meso, akwólege εbwώ gachyεé, gachyε. ⁵⁵ Akwónégé, abané

bώó bí ásené mewε né dachi áwya. Pita achwω jwóle ntó né geluáge εbwώ. ⁵⁶ Ménkpané defwé ama né dachi yimbω ayi alú mendée, agégé Pita né gengbógé mewε nkane ajwóle, ape ji domeé, aké, “Mende yina ntó abó alu ne Jisωs.”

⁵⁷ Pita ake, “Chaá-ó! Mesω mendée nkágé ji.”

⁵⁸ Εwya ye wó, mende fω agé Pita ake, “Wó ntó ωlu muú bwó ama.”

Pita ake, “Me detuú-o!”

⁵⁹ Εwya genógé nchwáneke, mende ayifω aké, “Wáwálé gebií gepó mmu mende yiná ntó abó alu ne Jisωs, ji ntó atané gebagé Galilií.”

⁶⁰ Ne Pita ake, “Ge da, me kágé ewe wω jώge mbω.”

Wye nkane ji alú jώge mbω, menω mekwω akú kωkωgólókωó. ⁶¹ Ata Jisωs akó gemε apé Pita. Ame bwó átuú, ne Pita ate mekomejώó ayi Ata Jisωs abó agaré ji nnó, “Gemégé nnó menω mekwω ákú, ωshya nyé ukúkúle uléé nnó ωkágé me.” ⁶² Gébégé Pita áteé mekomejώó yimbω, afe dafye, anyo meko ngbó ali segé segé.

⁶³ Bώó bi ábáme Jisωs, alω manjwya Jisωs, ne átúlege ji. ⁶⁴ Awé ji ndeé né ame, ne ágiige ji aké, “Waá adoó wω? Garé εsé mbωgé ωkage.” ⁶⁵ Ne εbwώ áma jú ji mashye mmye né gejamégé mati.

Jisωs akpe unώó mpa

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jωn 18:19-24)

⁶⁶ Bií újyágé, *ákpakpa melω, ne Anώó baá ampυe upe Εσωω ne *Anleré mabé Εσωω áchomé né εso. Achwώ ne Jisωs né mbe ushu bwó. ⁶⁷ Agií ji aké, “Wω ne ólú Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa?”

Jisωs ashuú εbwώ meko aké, “Mbωge ngarégé enyú, dekámégé nyε fω ne me. ⁶⁸ Ne mbωgé ngiígé enyú nkwe dekámégé nyé fω manshuú me meko. ⁶⁹ Yémbω lω nana chó mbe, Εσωω ayi áwya uto uko abelege Maá Nte Mekwaá né mfaá geluógé énógé né εgbé εbwωnyε wuú.” ⁷⁰ Ajógé mbω, εbwώ ako ágií aké, “Wω ne ólú Maá Εσωω?”

Jis̄s aké, “Elú wyé nkane enyú dejó mbó.” ⁷¹ Ne ebwó áke ne atε, “Ndé gécha démage kéle bó ntésé? Esé ambóó dewú mé genó eyi getané jimbó meno.”

23

Afε né Jis̄s mbaá Palet

(*Mat 27:1, 2, 11-14; Mak 15:1-5; J̄n 18:28-38*)

¹ Ebwó ájógé mbó, εchomele meko εkwelé ká efé ne Jis̄s mbaá Palet. ² Akwónégé éwu, áló maáma ji depó mmyε aké, “Dépyé ményákwó yi ndere achóó meló esé, achoge bóó uká mme nnó áchyεgé fó ηkamakpo mbaá Mfwa Rom, ne ama garege bóó nnó ji ne alú Muú yi Es̄wó akweré ji elá gefwa.”

³ Palet agií Jis̄s aké, “Wó olu Mfwa bóó Jus wáwálé?”

Jis̄s aké, “Elu nkane ojóó.”

⁴ Ne Palet ajóó ne anóó baá abi ápye upε Es̄wó ne gejamégé bóó, aké, “Ngéfó gabo ayi mende yina apyé wó.”

⁵ Yémbó áshii wyé ne ewú aké mende yina achoge bóó uká mme, aléré né mme Judiya meko, áló né meló Galilií kpaá akwóné fá meló ewe.

Palet ató Jis̄s mbaá mfwa Heród

⁶ Palet awúgé mbó, agií aké, “Mende yina ele muú Galilií?” ⁷ Akámégé, Palet ató Jis̄s mbaá Heród néndé Heród ne agbaré mboó meló yimbó. Né gébé eyigembó Heród abó alu né Jerosale. ⁸ Gébégé Heród agené Jis̄s, metóó ego ji dóó, élé ji abó akεlege mé mangé ji te gachií, néndé, ji abó awuú mé ηgó Jis̄s. Ne abó awya umεé nnó ji agé ufélekpá ebi Jis̄s apye. ⁹ Ewyágé Heród agií Jis̄s bó ηkwé dóó, ne yeé meko Jis̄s ashúú ji wó. ¹⁰ Agígé mbó, *Anóó baá ampye upε Es̄wó ne *Anleré mabé Es̄wó áwó áchwó mbe, áló manjóó depó eti Jis̄s apyé ne εshye. ¹¹ Mfwa Heród ne bóó bee bií áló manjwyagé Jis̄s, áchyεge ji mekpo unóó. Abó nkúu mfwa áfyé ji mmyε, áamá átó ji akeré meso mbaá Palet. ¹² Né bií ebi mbó dejeé Palet ne Heród deló. Te gachi ebwó abó alú máwámé ne atε.

Palet asó mpa nnó áwá Jis̄s

(*Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; J̄n 18:39—19:16*)

¹³ Gébégé ákeré meso ne Jis̄s, Palet akú ánóó baá abi ápyé upε Es̄wó, ne ákpakpa meló, ¹⁴ áchwógé, aké ne bwó, “Mbe mbe, enyú dese mé mende yina dechwó ne ji eta wa deké achóó meló. Ngii ji bó nkwe né mbe ushu nyú, yémbó ngéfó gabo yi mende yina apyé né depó etiré enyú déké ji akwé εbe wó. ¹⁵ Yé Mfwa Heród ntó age nnó mende yina akwé εbé wó, nkawú ne ji akeré meso eta esé. Góge ngaré enyú nnó mende yina apyé ye gabo fó ayi abó mangbó wó. ¹⁶ Yémbó nchyεge nyé enyú ebwonye nnó átulé ji ályá ji, ajyé.”

¹⁷ [Nkane gepógé gébé yimbó gélu, yendégébége epaá kwyakwya defwé, Palet aferege muú denó ama nkane bóó bií ákelege.]

¹⁸ Ne ákalé ebwó ako aké, “Wá mende yina, esé dekεlege élé Barabas.” ¹⁹ (Barabas abó akpe denó gétúgé achwóó ne εfwyale né meló ne muú ayi ji ama wá.)

²⁰ Palet akεlege meti manlyá Jis̄s ajyé, ne ama ajóó ne ebwó. ²¹ Ne ebwó ako ákalé áke, “Wó ji né gekwa, wó ji né gekwa.”

²² Né manáne alé Palet ama gií ake, áwó ji nnó apye nnó? “Ndé gabo ayi ji ápyé?” Nge ye genó eyigé ji apyé ne njóó nnó áwó ji né gekwa wó. Ngarege ádóó ji ályá ji ajyé.

²³ Né ebwó ádo delúlu aké, “Áwó ji né gekwa.” Makálé bwó áwerí uto Palet. ²⁴ Akamé ne asó mpa aké, “Apye ne Jis̄s ndere ebwó ákelege.” ²⁵ Aferé muú yi ebwó ákelege ayi abó akpené denó gétúgé, εfwyale ewe ji achyé ne muú ayi ji awáné. Gébégé áféré ji, Palet agbaré Jis̄s achyé ebwó, nnó ápye ndere ejii ebwó.

Áwó Jis̄s né gekwa

(*Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; J̄n 19:17-27*)

²⁶ Bóó bee áse Jis̄s né dachi Palet ále jyéé, ne nkane ebwó ákéne ájyéé, átuú ne mende fó ayi akú ji Simun,

muú melo Seren, atané dondo yimbo né mewaá ajyé Jerosale. Agbaré ji áneré ji gekwagé Jisós né mánkóó nnó ji akpá akwólege Jisós meso. ²⁷ Ne gejamégé bós akwólege ji meso. Abifo élé andée, abi akparé amú mekpo, álile, áyiage ne masómé ndere átee efwyale wuú. ²⁸ Ne Jisós abwólé aké ne ebwó, “Andée Jerosale, déligé sé gétú ya, lige lé gemé enyú ne baá enyú. ²⁹ Kaáge nnó né meso gébé bós ájoge nyé nnó, ‘Efwó ébé ne andée abi akwené dénkwó ne abi ála alú danchyé baá mámbé!’ ³⁰ Né gébé eyigémbo, bós áshyáge nyé mmye nnó, ‘Echye mfaánebuú ashulé esé mmye, ye mme anii ese.’ ³¹ Apyégémbo na ne genó eyi gélú gebe, ne ebeé nyé nnó ne gegbógbógé genó?”

³² Gébége ájye wó Jisós, áse ntó bós ubée apéa manjye wá choncho ne ji. ³³ Akwónégé melú ewé ákuú nnó, “Uñkónkó makpo,” áwó Jisós né gekwa. Ne ama wó bós ubée bimbo mfaá ukwa upea, ama né egbé ebwonye wuú, ne ayifo né egbé ebwóbe wuú. ³⁴ Jisós aké, “Nté, gé ebwó meshwe, jinte gabo áyi ebwó ápyémbo, néndé akágé.”

Bós bee bina, ákpyá megyaá akáré mandeé Jisós áfyé ate amú. ³⁵ Bós áténé éféé ápéle nkane áwóme Jisós né gekwa. Ne ákpakpa bós Jus, álo manjwyágé ji aké, “Apoóge bós bí chachá, akaágé poó fó ntó gemé jíí mbógé alú Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa.”

³⁶ Bós bee ntó ájwyá Jisós, áchyéé ji mmóó amí mamyáme, ³⁷ ne aké, “Mbógé nnó olu Mfwa bós Jus wáwálé, poó gemé jyé.”

³⁸ Asá ntó ñwé ába né gekwa né mfaá mekpo Jisós. Asá wyeé aké, “Gé Mfwa bós Jus na.”

³⁹ Muú ubée ama ayi áwómé ji ntó né gekwa ejí, álo manjwya ntó Jisós aké, “Pó olu Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa? Poó yé gémé jyé, oóó esé ntó.”

⁴⁰ Ne ayifo ashulé ji yimbo ndo aké, “Wó ofóó fó Esowó? Olu ntó mmú efwyale nkane mende yina. ⁴¹ Esé ne

wó debó nsá né gabo ayi esé depyé, nkawú ne dégéne efwyale ewé. Ne mende yina apyé gabo wó.” ⁴² Ne ajóó ne Jisós aké, “Ata te me gébége ochwógé gbáre gefwa jyé.”

⁴³ Jisós áshuú ji meko aké, “Ngarege wó wáwálé nnó fina oóbe nyé ne me né meló Esowó.”

Negboné Jisós

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jón 19:28-30)

⁴⁴ Kálánká efyáneépeá eké ékwónege, ñmeé enomé, gemmua gékwé né meló meko kpaá te kálánká elé. ⁴⁵ Ñmeé énomégé, ekat ewé ekaré metóó echa ure Esowó egyptalé ubaá úpeá. ⁴⁶ Eké éwyáge, Jisós álo mankálé kénké aké, “Nte mfyé gemé ya né amú jyé.” Ajógé mbó, ashulé kwyakwya geféré h-ε-m metóó ekwé.

⁴⁷ Muú kpaá bós bee ayi abó aténé eféé, agégé genó eyi gepyé, aféé Esowó aké, “Wáwálé, mende yina abó apyé gabo wó.” ⁴⁸ Gejamégé bós abi abó áchomé eféé ápéle, ákeré upú bwó amu meso kpákpáré, mashu mme tóntó né genó eyigé ebwó ágené. ⁴⁹ Ajeé Jisós ako áténé teté ágéne depó etiré na. Abifo alú andée abi abó átané Galilíí akwólé ji.

Anii Jisós

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jón 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Mendefó abó alu, akamege Josef, atané né meló Arimatya né gebagé mewaá Judiya. Alu nyá muú ayi alu cho, ne abelege mabé Esowó. Abó agile gébé eyigé Esowó achwó gbáre gefwa jíí. Yé élé alú ntó muú ama né geluágé ákpakpa bós Jus, apó nyá meko ama ne ebwó nnó áwá Jisós.

⁵² Nkane Jisós agboó, afé mbaá Palet, ajye gíi nnó achyéé ji genkwógé Jisós.

⁵³ Palet achyééé ji ebwonye, ajye fére genkwógé Jisós né mfaá gekwa, afyalé géjí ne éshyéé ndeé, ajye níi mmu menome ewé abó áchomé te gachií mmu etaravé, ewé ála álu ganíi muú wye. ⁵⁴ Afyéé ji mmu menome, néndé ákpomege mmye nnó bíi uwyaá ebwó ébi uló nkware yimbo.

⁵⁵ Andée abi átane ne Jis̄s né Galilíí, ákwólé Josef ne ágé ntó menome ne áma ágé ntó nkane áfyé ji né mmu. ⁵⁶ Akérégέ meso né úpú bwó ákwýé mawéé gébé ami malómáló ami awáage mewu muú.

Bií uwyaaá bwó úkwónégé, ébwó ágbeé mmye nkane ébé bwó élu.

24

Jis̄s akwilé né negbo

(*Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; J̄n 20:1-10*)

¹ Bií mbe né uwyaaá, andée bimbó ákpá mawéé gebé ami ébwó ákwýé, dondo gemmuá mme áfé né menome ewé aníí Jis̄s. ² Akwónégé wyé, áge nnó, ábogéné mé ntaa égbé éma eniné ábó ákweré embú menome. ³ Ne gébégé ákpené mmu menome, ákelé genkwógé Atá Jis̄s áge wó, ⁴ ákwé tametame, áké ápélé ágé bós makpó apéa ne mandeé áyi áshwánege átané ébwó nenkuné mmye. ⁵ Éfó ekwó bwó metóó, ámmo makpo mme. Bós bimbó agíí bwó áké, “Nde enyú dékelege muú yi alú mebe né geluágé abi ágboó? ⁶ Apó fa, akwilé né negbó, atane. Tége genó eyigé ji agaré enyú gébégé enyú delú né Galilíí.

⁷ “Abó áké, ‘Achyége nyé Maá Nte Mekwaá mbaá bós ubeé, áwóme nyé ji né gekwa, ne ekwónégé ndó eléé, akwilége nyé né negbo’.”

⁸ Andée bina áte unó bí Jis̄s abó ajóó, ⁹ atané né menome áfé mangaré unó bi úpyé mbaá ángbá bií abi álaá áfyaneama, ne áma garé ntó ánkwalé Jis̄s ako. ¹⁰ Andée bimbó élé, M̄ri muú meló Magdala, ne Joana ne M̄ri ayi Mmá J̄msi chóncho ne andée abifó ntó, ágaré ángbá Jis̄s genó eyigé ébwó ágené. ¹¹ Ne ángbá ákamé wó, áse nnó élu gebyó. ¹² Yémbó, Pita akwilé ka abó afé né menome, abyelé mme ape, agé lé mandeé áyi abó afyalé genkwógé Jis̄s. Ala meno mekpó fuú, ne akere meso mmu gepú jíí.

Agé Jis̄s né meti meló Emaeus
(*Mak 16:12-13*)

¹³ Wyé bií bimbó, bós abi ákamé ne Jis̄s apéa, álya meló Jerosale ájye né maá meló ayi ákú Emeus. Neke nelu genógé *ηkpá neke ekénéama. ¹⁴ Ndere ájyé, ádóo abya né depó deko etiré depyé. ¹⁵ Nkane ádóo abya ákéne ajye, Jis̄s atané ébwó né meso ne aló manké ne ébwó. ¹⁶ Yémbó áge ji, ne ákaá fó nnó élé Jis̄s wó. ¹⁷ Jis̄s agíí bwó áké, “Nde abya ayi enyú dékéne dédóo ne dembyó né matóó enyú?”

Atané nyámeé, mmye meshwé meshwé. ¹⁸ Muú bwó ama, ayi ákú ji Klyopas agíí ji áké,

“Wó mbi ne olu menkéé fá meló Jerosale ayi olá kágé depó etiré depyé mboó ndó eyína?” ¹⁹ Jis̄s agíí áké, “Nde depó depye?”

Ashuú ji meko áké, “Depó eti depye mbaá mende yi akámege Jis̄s ayi muú Nasaret. Alu nyá gekpékpégé *Muú Ekpávé Es̄wó. Ne apye ukpékpé ufélekpá ne agarege nyá meko mejóó Es̄wó. Es̄wó afeé utóó bií, ye bós ntó afeé utóó bií. ²⁰ Yémbó anóó baá abi ápye upe Es̄wó ne ákpakpa meló ágbare ji áchyeé nnó áwá ne áwó ji né gekwa. ²¹ Ne esé debó débelé umeé nnó ji ne Es̄wó atome nnó achwó áféré bós Israeli né efwyale. Elé mbó ndó éléé fi, eyi depó etiré na depyé. ²² Ekwyá mbó wó, andée fó abi alú né geluágé sé ápye esé dela meno mekpó fuú. Afé né menomé gejyéjyégé bí. ²³ Yémbó áge fó genkwógé Jis̄s wó, ne ákere meso, ágere esé nnó ébwó ábó áge makiénné Es̄wó eké élé *ame gejyá, ágaré ébwó nnó Jis̄s alu mebe. ²⁴ Bós bifó abi álu né geluágé esé áfé né menome ne ágé yéndégenó wyé nkane andée bimbó abó ajóó, yémbó ébwó áge Jis̄s wó.”

²⁵ Jis̄s áké ne ébwó, “Enyú dekenegé, matóó nyú álu dembyó mankamé unó bi bós ekpávé Es̄wó ásámé. ²⁶ Enyú dekaá fó nnó Muú yi Es̄wó akweré ji elá gefwa abó mangé efwyale ne akpé mmu gefwa jíí wó?” ²⁷ Jis̄s aló mampye nnó ébwó ákaá unó uko ebí ásámé átome ne ji né mmu ηwe Es̄wó, manló né ηwe

ayi Mosis asamé, akwóné né abi bɔ́ ekpávé Eṣṣwɔ́ ntó ásámé.

²⁸ Wyé nkane ála kwókwólé ne melo ewé ebwó abó ájyé, Jisṣ apye eké achwá koó, ²⁹ ebwó ágbé ji áké, “Bélé fá ne esé néndé bií ukoó, gem-mua géle chwó.” Akame, ne afé mámbelé ne ebwó. ³⁰ Gébégé ajwólé ka mányé menyéé ne ebwó, abó nto bréd achyé matame mbaá Eṣṣwɔ́ agyá achyé ebwó. ³¹ Ténéténe yimbɔ́ ame ákaá ebwó mekpó, ebwó ákaá nnó gé Jisṣ na. Ne eke ewyage aseé ebwó né ame. ³² Alágé meso, áké ne ate, “Pɔ́ mane magyalé esé gébégé ábáné esé né meti agárege ese depɔ́ etiré délú mmu ηwe Eṣṣwɔ́?”

³³ Ténéténé yimbɔ́, ákwilé, ákere meso né Jerosale, áge baá utó afyaneama choncho ne áñkwólé Jisṣ abifó. ³⁴ Abi afyaneama áke, “Elú wáwálé, Ata akwilé né negbo, Simun agé ji mebe.”

³⁵ Abimbɔ́ ápeá ágaré ntó ebwó ewé ebó épyé né meti, ne gébége Jisṣ agyalé bréd ne ebwó álé ká ji.

*Jisṣ aleré mmye mbaá ángbá bií
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jón
20:19-23; Anj 1:6-8)*

³⁶ Gébégé ebwó álu garégé depɔ́ tí, Jisṣ jimbɔ́ akpe atené metó metó bwó aké, “Nesɔ́ nébé ne enyú.”

³⁷ Yémbɔ́ ebwó abó efó, áferege nnó ebwó ágéne mbɔ́ le muú nefoó. ³⁸ Jisṣ agíí ebwó aké, “Nde mane magyálege enyú? Enyú debyɔ́me mbɔ́ ndé?”

³⁹ Pége amu ya, ne uká bá ne dekaá nnó élé me mbóó. Tage menyammye wa dewú ndere alú, muú nefoó ábeé fó ne menyammye ne ugoó nkane enyú degene mbɔ́ me.”

⁴⁰ Jisṣ ajógé mbɔ́, aleré ebwó amu jíí ne majya jíí. ⁴¹ Yémbɔ́ ákwé tametame mmu nechóchó ne ákélégé fó mankamé. Eféé mbɔ́ Jisṣ agíí bwó aké, “Dewyaá menyéé fó fá manyé?”

⁴² Abó mboó meshuú ayi abó átyé, áchyéé ji. ⁴³ Ase anyé né mbe ushu bwó.

⁴⁴ Ake yé ne ebwó, “Genó eyigé enyú dégéne fina élé eyigémbó ngaré enyú

gébégé debó délú choncho. Nké unó uko ébi abó asamé átome ne me né mmu ηwe Mosis ne abi bɔ́ ekpávé Eṣṣwɔ́ ne ebi asamé nto né mmu ηwe makwa Eṣṣwɔ́, úbó mambé wáwálé.”

⁴⁵ Ndere Jisṣ ajóó mbɔ́, anené ebwó defóó nnó ákaá mekomejóó ayi alú né mmu ηwe Eṣṣwɔ́. ⁴⁶ Ne ajóó ne bwó aké, “Abó ása nnó, Muú yi Eṣṣwɔ́ akweré ji elá gefwa abó mangé efwyale ne ágbó, ne ndó ekwónégé eléé, akwilege nyé né negbo. ⁴⁷ Alo nye né Jerosale ne ájye né maló mako mangárégé mekomejóó Eṣṣwɔ́ né mabɔ́ mií nnó bɔ́ akwóré matóó bwó ne Eṣṣwɔ́ ajinte gabo bwó. ⁴⁸ Enyú delu bɔ́ bí degéné unó bina, ne debó mangaré bɔ́ ubi. ⁴⁹ Ntóme nyé enyú echye ewé nte wa abó anyémeno manchye enyú. Yémbɔ́ jwólege fa né meló kpa ewé, kpaá té gébé gékwónége nyé eyigé uto bimbɔ́ utánege mfaánebuú uchwá enyú mmye.”

*Jisṣ akwó afé mfaánebuú
(Mak 16:19-20; Anj 1:9-11)*

⁵⁰ Jisṣ ase ebwó áfé kwókwólé né melo Betani, eféé mbɔ́ abweé amu mfaá ajé ebwó. ⁵¹ Ndere ajéle ebwó, alya bwó alo mankwó ajye né mfaánebuú. ⁵² Efémbó, baá utó bí áló mamféé ji ne ákeré meso né Jerosale ne gejamégé nechóchó. ⁵³ Ne yendégébé ájwólege mmu echa upe Eṣṣwɔ́, áfége Eṣṣwɔ́.

Abya melóméló Jisós Kras ndere JÓN ásamé

Mekomejós ayi achwós ne genwá

¹ Gemεgέ nnó mme yina aló, mekomejós abó alú me. Mekomejós yimbó abó alu ne Εσωω ne mekomejós yimbó abó alu Εσωω. ² Abó alú mé ne Εσωω té ula uló.

³ Unó uko εbi Εσωω akwyεé uké ne ji. Ji ábé dampó, mmbó yé geno gema gepó. ⁴ Mekomejós yimbó ne awyaa genwá. Ne genwá eyigémbó gelú lé gengbó mbaá akwaá. ⁵ Gengbó eyigémbó gegεnégέ né mmu gem-mua, yémbó gemua gékágé kweré gejí.

⁶ Εσωω abó ató mende fó ayi ákuú ji nnó Jón, ⁷ Jón achwós ndere ntεε, mangaré akwaá genó eyigé gengbó eyigémbó gelú, nnó εbwó awú áfyεé metó ne gejí. ⁸ Jimbó apófó gengbó eyigémbó, achwó lé nkane ntεε mampye akwaá ákaá gengbó eyigémbó. ⁹ Gengbó eyigé wáwálé, eyi gegεnégέ mbaá yéndémuú, gebó gechwós fa né mme.

¹⁰ Ji abó alú fa mme, ne yé elé mme ayi Εσωω akwyε akεné ne jí, bós mme akaá fó ji wó. ¹¹ Ji achwó né meló wuú, bós meló wuú ásé fó jí wó. ¹² Yémbó bós ako abi ásélé ji, áfyεé mató ne ji, áchyεé εbwó εbwónyε mambε baá Εσωω. ¹³ Gefós eyigé ábyéné εbwó, gepófó ndere akwaá ábyεne baá. Ne epófó ntó ndere akwaá ákelegé, epófó ntó ndere ntε akεlege. Nebyεne bwó netane mbaá Εσωω.

¹⁴ Mekomejós yimbó, abwólé mek-waá, ajwóle fa mme ne εε, alere galógáló ayi apwó amu ne ajógé depó εtire delú wáwálé. Degé εnoge εwé ji awyaa, εwé ji aséle mbaá Nte wuú ndere danchi Maá.

¹⁵ Jón agarege bós geno eyigé ji agεne getóme ne Jisós, ajógé kenke aké, “Gεgέ muú ayi njóógé nya nnó, ‘Ji

ayi achwós mbó me meso apwó me, néndé gemεgέ nnó ábyé me, ji abó alu mé.’”

¹⁶ Ne gétúgέ galógáló wuú apye εε ako debó nebo matimati. ¹⁷ Mabé Εσωω aké ne Mosis yémbó galógáló ne wáwálé áke ne Jisós Kras. ¹⁸ Yé muú ama ayi agεne me Εσωω apó ekose danchi maá wuú. Ji alu ntó εke Εσωω. Ji ayi alu fíi ne ntε wuú ne apye bós akaá gefós eyigé ntε alu.

Mekomejós ayi Jón menwyaa bós manad Εσωω ágarége

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18)

¹⁹ Akpakpa bós Jus né Jerosale áto ámpyεé upε Εσωω ne ámpoó ámpyεé upε Εσωω nnó áchwó ágíi Jón nnó ji alú waá? Agigé mbó,

²⁰ Jón ashya fó mangaré εbwó wáwálé wó. Ge na ne ji agare, aké “Me mpófó Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa.”

²¹ Agí ji áké, “Ne wó olu waá? Nnó wó olu elé Elija.” Ne Jón ashúú εbwó meko aké, “Ngba me mpó.” Ama ágíi ji áké, “Nnó wó olu muú ekpávε Εσωω?” Ama ashúú εbwó meko aké, “Ngba.”

²² Aké, “Wó olu waá yéé, shuú εé meko ayi deyyε garé bós abi atómé εé. Wó mbós oké olu waá?”

²³ Ne Jón ashúú εbwó meko aké, “Me nlu meko muú fó ayi ábéne né mashwóne nnó, nyage meti Ata εbe cho; mbó ne Asaya muú ekpávε Εσωω abó ajós.”

²⁴ Bós dentós bina álu ntó ekwó bós Farasi, ²⁵ Ne ágíi Jón áké, “Ulanó wó ówyagé bós manaá Εσωω mbógé opófó Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa, yé elé Elija yé εbé elé muú ekpávε Εσωω ayi abó agare nnó achwós?”

²⁶ Jón ashúú εbwó meko aké, “Me, nwyage enyú ne manaá Εσωω mamímamí, yémbó muú fó alú fa metó metó enyú ayi délá kágé ji. ²⁷ Achwós mbó me meso, me nkwané yé muú ayi akágé manyíi unó uka ebíi wó.”

²⁸ Unó bi na uko upye né meló Betani né εgbé εbéé Jodan mbaá Jón awyagé bós manaá Εσωω.

Jis̄s alu maá eḡome Es̄w̄o

²⁹ Bii ujjagé Jón agé ndere Jis̄s achw̄o eta wuú, aké, “Gegé maá eḡome Es̄w̄o ayi akpáné gabo akwaá fa mme. ³⁰ Ji ne me mb̄o njóoge ntome ne ji nnó, ‘Muú f̄o achw̄o mb̄o me meso ayi apw̄o me néndé gemége nnó ábyé me ji abó alu mé.’ ³¹ Me mb̄o, mb̄o nkaá f̄o ji w̄o. Yémb̄o ula bi me nwyagé b̄o manaá Es̄w̄o úlú élé mampye b̄o Is̄reli akaá ji.”

³² Ne Jón agaré b̄o geno eyigé ji agene, aké, “Ngé Mendoó Ukpea ndere etané mfaánebuú eké gepwine echw̄o téne ji mmye. ³³ Me mb̄o, nkaá f̄o ji w̄o, yémb̄o muú ayi atómé me nnó nwyaa b̄o manaá agaré me aké, ‘Muú ayi oḡené Mendoó Ukpea éshúlege etené ji mmye, ji yi mb̄o ne alú muú ayi awyagé b̄o ne Mendoó Ukpea.’ ³⁴ Me ngé ndere epyemb̄o ne Jis̄s, ne ngarege enyú nnó ji alú Maá Es̄w̄o.”

Baá ut̄o abi Jis̄s ab̄o mbe akuú

³⁵ Bii ebif̄o ujjagé, Jón ama atené efeé ne baá ut̄o bii apea. ³⁶ Ndere agéne Jis̄s akene ajye, ajó ne baá ut̄o bii aké, “Gégé maá eḡome gepégé Es̄w̄o mb̄o.”

³⁷ Ne baá ut̄o bii bimb̄o apeá áwúgé ndere Jón ajó mb̄o, ákwólé Jis̄s. ³⁸ Jis̄s ábwólégé ushu meso agé ebw̄o ndere akwólégé ji, ágií ebw̄o aké, “Enyú dekelégé ndé?” Ebw̄o aké ne ji “Rabi w̄o ojw̄olege ef̄o” (Ula Rabi utene nnó menleré).

³⁹ Aké ne ebw̄o, “Chw̄oge dégé mbaá ayi me njw̄olege.” Ebw̄o ákwólé yé ji ájye gé mbaá awu, alá ewú ábelé ne ji bii bimb̄o. Gébé eyigémb̄o géb̄o gélú kálánká eni né nkwale.

⁴⁰ Ne baá ut̄o bina apeá abi áwuú ndere Jón ajó ákwólé Jis̄s, ama ele Andru menmo Simun Pita. ⁴¹ Andru abó mbe akelé menmo wuú Simun. Agégé ji, agaré ji aké, “Esé degé Muú yi Es̄w̄o akweré ji elá gefwa.” Mab̄o ami na, malu wye mab̄o mami mamaá ne Kras. ⁴² Asé yé Simun afé mbaá Jis̄s ne Jis̄s apé ji domeé, aké, “W̄o okamege Simun maá Jón, akuú nye

ntó w̄o nnó Sefas.” Sefas alu wye mab̄o mami mamaá ne Pita. (Ula Pita utene nnó etárávé.)

Jis̄s akú Filip ne Nataniel

⁴³ Bii ebif̄o ujjagé, Jis̄s akpome mmye manjye Galilií, ndere ajyé agé Filip, ajó ne ji aké, “Kwólé me.”

⁴⁴ Filip ntó atané Betsada maá melo ayi Andru ebw̄o ne Pita atane wye. ⁴⁵ Filip akéle Nataniel. Agégé ji, agaré ji aké, “Esé dégé muú ayi Mosis asamé né mabé atome ne ji ne b̄o ekpávé Es̄w̄o ntó ásá ato ne ji. Alu Jis̄s muú Nasaret maá Josef.”

⁴⁶ Nataniel akale aké, “E é! Genó gelógéló ntó gétánege né Nasaret.”

Filip aké, “Chw̄o kpa ame jyé ogé.”

⁴⁷ Jis̄s agégé ndere Nataniel achw̄o eta wuú, aké, “Gé maá Is̄reli ayi wáwálé na. abwólége f̄o dembw̄ole.”

⁴⁸ Nataniel agii ji aké, “Opye nnó ne oká me?” Jis̄s ashuú ji meko aké, “Gemégé nnó Filip akú w̄o, me ngé me w̄o né ulaá genó eyigé ákuú nnó fig.”

⁴⁹ Nataniel awúgé mb̄o, aké, “Ménleré w̄o olu Maá Es̄w̄o, olu nto mfwa b̄o Is̄reli.”

⁵⁰ Jis̄s aké ne ji, gétúgé ngaré w̄o nnó ngé w̄o né ulaá genó eyigémb̄o, “Ne ofyéé met̄o ne me? Ogéne nye ukpékpé unó bi upw̄o ébi.” ⁵¹ Ama ajó aké, “Ngarége enyu wáwálé nnó, dégéne nye nkane mfaánebuú ane nege ne makiénné Es̄w̄o akw̄ome áshulege ne mfaa Maá Nte Mekwaá.”

2*Neba né melo Kana*

¹ Bii ebif̄o ujjagé, né ndo eyi egbeé eléé, neba nef̄o nebó nélú né melo Kana né gebagé mewaa Galilií, mma Jis̄s abó alú wye. ² Aló ntó Jis̄s ne baá ut̄o bii né neba eniné mb̄o. ³ Ne mm̄o epaa ewémb̄o mabyegé mma Jis̄s ajó ne ji aké, “Mm̄o bw̄o mabye.”

⁴ Ne Jis̄s ajó ne ji aké, “Mma ogarégé f̄o me genó eyigé mb̄o mampye, gébé ya gélú gakwane.”

⁵ Yémb̄o mma Jis̄s ajó ne baá defwe abi ánene ankéé aké, “Pyegé yéndégenó eyigé ji agarege enyú nnó dépye.”

⁶ Εκέ εpyεέμβο, βο nkwó manaá fɔ akené álú εφέε kwókwólé abi βόó Jus áchwεle manaá wyε ne áshwónεge byo bwó manεmmyε mbaá Εσωω ndere gepogé bwó gélú. Nkwó ama akpene baá βo nda manaá esaá yé esaá meso εfyá.

⁷ Jisɔs ajóó ne baá defwε abi ánέne aηkεé aké, “Fyεgέ manaá magbeé né βo ηkwó bimbo.” Afyεgέ manaá magbége lábé lábé, ⁸ aké ne εbwó, “Chwεgέ amifɔ déchyε memgbare epaá.” Ne ápyε wyε ndere ji ájóó. ⁹ Ne memgbare epaá afwóregé manaá amimbɔ, ami mabwólé mmóó, akaá fɔ mbaá ayi mami matané wó. Yέmbɔ βóó abi áchwεlé manaá amimbɔ ákaá. Ne megbare epaá akuú menɔ neba atené baba, ¹⁰ ajóó ne ji aké, “Yéndemuú anεgέ epaá, abóó kpε mbe achwó ne mmóó malómál. Βóó ányúgέ mε kpaá ápwagέ ne achwó ne ami mabomabo. Ne wɔ obelé mmóó ami malómál mala kpaá té nana”?

¹¹ Γε gepoge ufélekpa mbe eyigé Jisɔs apyεε na. Apyε geji né Kana né gebagé mewaá Galilií. Apyε mbo manlere gepogé uto bií. Ne baá utóó bií ágégé mbo áfyεé matóó ne ji.

¹² Epáá ewémbɔ εbyégé, Jisɔs ashulé afé né Kapanɔm ne mma wuú, aηmo bií ne baá utóó bií, εφέε ne εbwó ábelé mboó ndo.

Jisɔs abú βóó bi ákpoó unó né mmu εcha upε Εσωω

(Mat 21:12-13; Luk 19:45-48; Jón 2:13-22)

¹³ Epáá koó upú βóó Jus εlágé kwókwólé Jisɔs akwó afé né Jerosale. ¹⁴ Akwónégé, akpε né mmu dachi εcha upε Εσωω. Agé ndere βóó abi ákpóo mpɔ, magɔηme, upwene mampyε upε mbaa Εσωω, ne abi ájwólé ákwórege maηka. ¹⁵ Agégé mbo, abó manyií akwyε getó, abú βóó bimbo ako átané wyε chónchó ne magɔηme, ne mpɔ. Atyá maηka ayi βóó abi ákεne gesεgέ maηka mankwóré, amu makpókropógélé bwó agbé. ¹⁶ Ne anyá βóó abi ákpoó upwene aké, “Kpagé ubi détáné fa,

débofɔ mambwólé gepúgέ Nte wa gélá ntoné gese wó.”

¹⁷ Jisɔs apyεgέ mbo, baá utóó bií áte meko mejóó ayi asamé né mmu ηwe Εσωω nnó, “Géchyεé eyigé me nwyáá né gepú jyε gesóó me mmu εκέ mewε.”

¹⁸ Akpákpá βóó Jus áchwóó jóó ne Jisɔs aké, “Ndé gefogé gepɔ eyigé wɔ okagé Iεré mampyε εsé dékaá nnó elé Εσωω ne achyε wɔ eshyε mampyε depɔ eti.”

¹⁹ Jisɔs ashuú εbwó meko aké, “Muúgέ εcha upε ewéna, nselé ndo elé mpyε ewú ekere meso ndere εbo elu”.

²⁰ Βóó bimbo aké, “Oké ndeé? Echa upε ewé, eselé εsé usaá ηme upeá meso εkené mantené, ne wɔ oké oselé ndo eléε mantené ewú?” ²¹ Yέmbɔ εcha upε ewé Jisɔs ajóó mbo, ató elé ne menyammyε wuú jimboó. ²² Jisɔs akwilégé né negbo, baá utóó bií áte nnó ji abó ajóó mé mechó ewé. Akamé ne genó eyigé ηwe Εσωω ajóó ne eyigé Jisɔs ajóó.

Jisɔs akaá genó eyi gélú né metóó akwaá

²³ Ne gébége Jisɔs alú né Jerosale anyεé epaá koó upú, apyε gejamégé βóó áfyεé matóó ne ji gétúgέ ufoó unó ne ufélekpa εbi ji apyεé. ²⁴ Yέmbɔ Jisɔs afyεé fɔ matóó ne εbwó wó, néndé akaá ndere mekwaá alú. ²⁵ Epósé ewé muú agarégé ji néndé jimboó akaá mé genó eyi gélú mekwaá metóó.

3

Jisɔs ne Nikodemus

¹ Muú kpaá βóó Jus fɔ abó alú, ayi ákuú ji Nikodemus. Alú muú ekwó βóó Farasi. ² Mende yimbo achwó bané Jisɔs ne utuú, ajóó ne ji aké, “Ménleré εsé dékaá nnó Εσωω ne atómé wɔ, néndé muú fɔ akágé pyε unó bi wɔ opyεε, mbogé Εσωω álá pó ne ji.”

³ Ne Jisɔs ashuú ji meko aké, “Ngarégé wɔ wáwálé nnó, mbogé álá ábyé muú mambyε ayi mekε wó, agene fɔ gefwa eyigé Εσωω ágbárege.”

⁴ Ajóógé mbo, Nikodemus agií ji aké, “Muú akwógé mbo mé ukoó, ápyεé

mbò nnó ne áamá ábyé jì?” nno amage kpe né mmu une mma wuú ábyé jì?

⁵ Jisòs ashuú jì meko aké, “Ngarégé wò wáwálé nnó mbògé alá ábyéé muú nebyéé né manaá ne Mendoó wó, anyéé fò gefwage Èsòwò. ⁶ Mekwaá abyene ele nte mekwaá, Mendoó ntó ebyene élé Mendoó. ⁷ Èkágé olá meno mekpo fuú, élé njóó ne wò nnó, abó mambyé muú mambyé ayi meke. ⁸ Mbyo amyé yéndé mbaá ayi akelégé, muú awuú gewya jíí, yémbò ákágé fò mbaá ayi atané ne mbaá ayi ajye. Wyembò ntó ne elu ne muú ayi ábyéne jì né Mendoó. Muu ákaáge gare fò ndere Mendoó ebyene Mendoó.”

⁹ Nikodemus awúgé mbò, agií Jisòs aké, “Èwéna ebeé mbò nnó?”

¹⁰ Jisòs ashuú jì meko aké, “Wò olú gekpékpégé menleré bòó Isrèli nnó òkágé unó bi?” ¹¹ Ngaregé wò wáwálé nnó, esé dejóoge depò etiré dékágé, ne dégarege unó bi esé dégéne, yémbò enyú dékelege fò manwú. ¹² Ngarege enyú unó bi upye fa mme enyú dékámégé, nnó ngare enyú ebi upyéé né mfaánebuú ne dékámégé? ¹³ Yé muú ayi akwómé mé ájyéé né mfaánebuú apó, ekosé wye Maá Nte Mekwaá ne atané mfaánebuú achwó fa mme. ¹⁴ Ndere Mosis abwéé nyá mmyò né mashwone wyembò ntó ne abòó mambwe Maá Nte Mekwaá né mfaá ¹⁵ Ne yéndémuú ayi áfyéé metóó ne jì, abó genwá eyi gélágé byé.

¹⁶ Èsòwò abó gejeé ne bòó mme, nkáwú ne atómé danchi maá wuú nnó yéndémuú ayi áfyéé metóó ne jì, anomé fò mme detu, abó genwá eyi gélágé byé. ¹⁷ Èsòwò átóó fò Maá wuú fa mme nnó áchwó ágare nnó bòó mme ákwe mpa wó. Ató lé jì nnó áchwó áfere ebwó né efwyale gabo. ¹⁸ Yéndémuú ayi áfyéé metóó ne jì akwene fò mpa, yémbò muú ayi alá áfyéé metóó ne jì wó akwe mé mpa néndé áfyéé fò metóó ne danchi Maá Èsòwò wó. ¹⁹ Gé na ne mpa ayi mbò abeé nye. Gengbó gechwó fa mme, yémbò bòó ágbóo ne gemua ápwò gengbó néndé unó bi ebwó abó

ápye ulómé fò. ²⁰ Ne yéndémuú ayi apyéé gabo akií fò gengbó, ne akélégé fò manchwó né gengbó nnó ekágé gabo wuú agéné. ²¹ Yémbò muú ayi apyéé galógáló, achwóó né gengbó, nnó galógáló wuú agéné ágé nnó jì apyéé ndere Èsòwò akélege.

Jón menwyaá bòó manaá Èsòwò agaré ndere Jisòs alu

²² Èwyágé Jisòs ne baá utóó bií alyaá Jerosale, áfé né gebagé mewaá Judiya ábelé ewú mboó ndò awyagé bòó manaá Èsòwò. ²³ Né gébé eyigémbò, Jón menwyaá bòó manaá Èsòwò abó awyagé ntó bòó manaá Èsòwò né melò Ènon ewé elú kwókwólé ne melò Salim, élé manaá malú ewú dóó. Bòó ájye eta wuú awyagé ebwó manaá Èsòwò. ²⁴ (Né gébé eyigémbò, ábó álú danfyé Jón né denò.) ²⁵ Èwyágé muú Jus fò aló manye mbeé ne baá utóó Jón, gétúgé gefóó eyigé muú abòó manshwóné mmye ne ábé pópó né mbe ushu Èsòwò. ²⁶ Ne baá utóó Jón achwó eta wuú agaré jì aké, “Ménleré, mende ayi nyá òbó òlu ne jì né egbé ebeé Jodan ewé né, ayi òbò ògarege bòó gétú jíí, alú mbò fa ne bòó ako ájyéé eta wuú awyagé ebwó manaá Èsòwò.”

²⁷ Ajóógé mbò, Jón ashuú ebwó meko aké, “Muú fò akágé bó genó ekose nno Èsòwò achyége jì geji. ²⁸ Enyú ambóó délú bò ntésé ba gébégé ngaré nnó, ‘Me mpó fò Muú yi Èsòwò akweré jì elá gefwa. Èsòwò atò me nnó mbó mbe ne jì.’ ²⁹ Menò neba ne awyaá mendée neba, yémbò mejeé menò neba, muú ajwòlege awuú meko menò neba, abeé ne nechóchó gétúgé meko menò neba ayi jì awuú. Nechónchó enina nelú ena, ne nana metóó egóó me gétúgé mende yina. ³⁰ Jì abó mankwó ngóó, me mbó magbó gelú.”

³¹ “Muú yi atané mfaánebuú ajea geme apwò bòó ako. Muú mme, abyé wye muú mme ne ajóógé lé depò ndere bòó mme ájóoge. Jì ayi atané mfaánbeuú apwò bòó ako. ³² Jì agarege unó bi jì awuú ne ebi agéne, yémbò yé muú yi akamege meko wuú apó. ³³ Yéndémuú ayi akámege meko

mejós wuú alerege nnó genó eyigé Εσωω ajós gelú wáwálé. ³⁴ Ne muú yi Εσωω atómé, ajós gé élé deparé Εσωω néndé Εσωω achyεge ji uto Mendoó wuú byágébyágé. ³⁵ Nte agboó ne Maá, ne afye ji unó uko né amu. ³⁶ Ne yéndemuú ayi áfyéé metós ne Maá yimbó, awyaá geηwá eyi gélágé byé. Yémbó, yéndemuú ayi atóó mekpo mamfyε metós ne ji agéné fó geηwá eyigémbó, metós usós Εσωω elu ne muú yimbó te kwyákwyá.”

4

¹ Ekwó bós Farasi áwu nnó bós abi ajyεε mbaa Jisós, ji awyage ebwó manaá Εσωω aja apwó abi ajyεε mbaá Jón. ² Yembó wáwálé alú nnó Jisós jimbó awyáge fó bós manaá Εσωω, élé baá utós bíí ne áwyáge. ³ Ne Jisós awúgé nnó bós Farasi áwu nnó bós abi áchwós eta wuú aja apwó abi Jón, alyaá Judiya akeré meso né Galilií, ⁴ abó mankoó wyε né gebage mewaá Samariya ne afé né gebagé mewaá Galilií.

⁵ Akwónégé né gebagé mewaá Samariya akwóné meló ewé ákuú nnó Sikar. Sikar alú kwókwólé ne melú mme ewé Jakób abó achyέε maá wuú Josef. ⁶ Embu manaá ewé Jakób abó áchomé elú ntó eféé. Jisós áké gé ápwagé, ajyε jwólé wyε. Gébé gélú kalarjá efyanépeá ne ηwómese eyigé Jisós akwóné né mbaá yimbó.

⁷ Eké ewyáge, mendée Samariya fó achwó eféé manchwé manaá. Jisós ajós ne ji aké, “Chyεé me manaá nyú.” ⁸ Gébé eyigémbó, baá utós bíí afé né meló manjye na menyéé.

⁹ Mendée Samariya yimbó aké, ne ji “Wó olú muú Jus, me nlú muú Samariya, epyémbó nnó ne ogíí me manaá manyú?” Ajós mbó néndé bós Jus ne bós Samariya átuúgé fó. *

¹⁰ Jisós ashúú ji meko aké, “Wó óbó ókaá mbó echyε ewé Εσωω achyεgé ne gefógé muú ayi agíí mbó wó manaá,

mbó ogíí ji, ne ji abó achyεgé wó manaá ami machyεge geηwá.”

¹¹ Mendée yimbó ajós ne ji aké, “Ata ópó ne genó manchwé manaá, ne embu manaá ewéna egomé. Opyéε mbó nnó ne ógé manaá ami machyεgé geηwá? ¹² Nnó wó ójeá geme ópwo gekwenege nte sé Jakób muú áchomé esé embu manaá ewéna? Ewé jimbó, baá bíí ne utú bíí anyuú manaá wyε.”

¹³ Jisós aké ne ji, “Yéndemuú ayi anyú manaá amina, mmwólé manaá emágé pyε ji, ¹⁴ yémbó, yéndemuú ayi anyúu manaá ami me nchyεge nyε, mmwólé manaá emágé pyε sé ji te kwyakwya. Ne manaá ami me nchyεge ji, mabwólége nyε mala eta wuú eké embu nnyi ewé etanege manaá ami machyέge geηwá eyi gélágé byé.”

¹⁵ Mendée yimbó aké, “Ata chyεé me manaá amimbó nnó mmwólé manaá epyεgé sé me, ne nnó nchwóge sé fa manchwé manaá.”

¹⁶ Jisós ajós ne ji, aké, “Chó kuú menó wyε enyú déchwó.”

¹⁷ Ne mendée yimbó ashúú ji meko aké, “Me mmpó ne menó”,

Jisós aké, “Wó olú cho ndere óké ópó ne menó, ¹⁸ néndé óbó óbá mé ano ata, ne ayi olú mbó ne ji nana, apó fó menó wyε. Genó eyigé wó ójós mbó gélú wáwálé.”

¹⁹ Mendée yimbó ajós ne ji aké, “Ata elúmbó eké wó olú muú ekpávε Εσωω. ²⁰ Ukwene ante sé abó ánógé Εσωω né mekwε ewéna, yémbó enyú bós Jus deké ánógé élé Εσωω né meló Jerosale.”

²¹ Jisós ajós ne ji aké, “Kámé genó eyigé me njós gé, gébé gechwó nyε eyigé enyú délá nógé sé Εσωω fa né mekwε ewéna, yéé ebéle né Jerosale. ²² Enyú bós Samariya dénógé genó eyigé délá kaágé, esé bós Jus dénógé genó eyigé dékaágé néndé muú ayi aférege akwaá né efwyale gabo atanege nyε élé né mbaá bós Jus.

* **4:9** Elú wáwálé nnó: Bós Jus átu gé fó ne bós Samariya néndé gébé eyigé bós Asariya amyéé be ápwós bós Isreli, ákpa ebwó afé ndere afwe. Ne abi álá né gebagé mewaá Samariya ába bós abi álá pó fó bós Jus. Ndere elúmbó, bó Jus bifó abi ála né gebagé mewaá Judiya, áse nnó ebwó ápwó pópó né mbe ushu Εσωω.

23 Yémbò gébé gechwó, ne géchwó mé, eyige bós abi anógé Nte se wáwálé anoge nye ji né gefós eyi gelu wáwálé ndere Mendoó Èsòwò elerege. Gé ufós bós abi Èsòwò akélege nnó ánoógé ji mbò. 24 Èsòwò alú Mendoó ne bós abi anógé ji abó manógé ji né gefós eyi gelu wáwálé ndere Mendoó Èsòwò elerege.”

25 Ne mendée yimbò aké, “Nkaá nnó Muú yi Èsòwò akweré ji elá gefwa, ayi akuú ji Kras achwó, gébége achwóge agarege nye esé yéndégenó chánéné.”

26 Jisòs agaré yé ji aké, “Me yi njóge mbò nlu ji awu.”

27 Eké ewyágé baá utós Jisòs áchwó; ne alá meno mekpò fuú nkane ágéné ji ajóoge mejós ne mendée yémbò yé muú ayi agí ji nnó òkelege ndé, yé ebé elé nnó ulannó òjóoge mejós ne mendée yina apó.

28 Mendée yimbò alyaá yé ñkwó manaá wuú eféé afé né melò ajye gáré bós aké, 29 “Chwóge dégé mende ayi agaré me yéndégenó eyige me mbò mpyé. Nnó ji ne alu Muú yi Èsòwò akweré ji elá gefwa?” 30 Ne bós átané né melò ájyé gé Jisòs.

31 Né gébé eyigé mendée yimbò ajyee né melò, baá utós Jisòs ákpeáge ji aké, “Ménleré nyé menyéé.”

32 Yémbò Jisòs ajós ne ebwó aké, “Me nwyá menyéé manyé ayi enyú délá kaá wó.”

33 Ajóoge mbò, baá utós bií ajós ne ate aké, “Nnó muú fò achwó ji ne menyéé?”

34 Ndere ajóoge mbò, Jisòs aké, “Menyéé wa alú elé mampye genó eyigé muú ayi atómé me akélege ne mampye utós bií nnéré chánchá.

35 Pó enyú déjóoge na nnó, ‘Ela amfaá ani ne mbwé ákwóné mamferé?’ Yémbò me ngarege enyú nnó bwége ame dépé makós, mbwe akwóné mé mamferé. 36 Ye nana muú ayi aférége mbwé abós nsa wuú ne anywerege mbwé yimbó ne mbwé yimbò ele genwá eyi géláge byé. Èbége mbò, mempené ne memferé ábéé ne nechóchó chónchó.

37 Èpyegémbò, nekanemejós eniné ajós nnó, ‘Mempené apégé, memferé aféré’ nelú wáwálé. 38 Me ntó enyú nnó déjyé déféré mbwé né mekós ewé enyú déla dépé mbwé wye wó. Bós abi chá ápye utós, enyú débó nsá né utós bwó.”

Gejamégé bós Samariya áfyé metós ne Jisòs

39 Né gébé eyigémbò gejamégé bós Samariya, áfyé metós ne Jisòs gétúgé genó eyigé mendée yimbò agaré ebwó nnó, “Agaré me yéndégenó eyigé mbó mpyé.” 40 Bós Samariya bimbo, ágégé Jisòs, áné ji mmye nnó ajwólé ne ebwó, ne Jisòs abelé ne ebwó ndò epeá.

41 Né mboó ndò eyimbò, gejamégé bós ama áfyé metós ne Jisòs gétúgé mekomejós ayi ji agaré. 42 Ne ajós ne mendée yimbò aké, “Esé défyéé metós ne Jisòs nana epósé gétúgé mekomejós ayi agaré esé néndé esé ambós déwú ne dékaá nnó ji alu Mempoó bós mme wáwálé.”

Jisòs apyéé maá muú kpaá góména atós

43 Ndò yimbò epea ekógé, Jisòs alyaá melò Samariya afé né Galilí. 44 Jisòs jimboó abó ajós mé aké, “Muú ekpávè Èsòwò apó ne énoógé né melò wuú.”

45 Akwónégé né Galilí bós melò Galilí ásé ji amu apeá néndé ebwó ágé yéndégenó eyigé Ji apyéé né Jerosale gébége epaá koó upú. Elé ebwó ntó abó alú wye.

46 Ne Jisòs ama ajyéé né melò Kana ewé ji abó apyéé manaá mábwólé mmós né gebagé mewaá Galilí. Ne muú kpaá góména fò abó alú né melò Kapanòm ayi maá wuú abò amée.

47 Mende yimbò awúgé nnó Jisòs atané melò Judiya achwó né Galilí, ajyé ne ji mmye nnó áchwó ápyéé maá wuú ayi amée alá magbómagbó átoó.

48 Ne Jisòs ajós yé ne ji aké, “Me nlá mpyé gepógé ufélékpá ebi ulerege utó Èsòwò wó, enyú défyéé fó matós ne me.”

49 Ajóoge mbò, muú kpaá yimbò aké, “Ata chwó déjyé ekágé maá wa agbó.”

⁵⁰ Ne Jis̄s aj̄ó ne ji aké, “Chó maá wyé atoge nyé.”

Ne mende yimb̄o akamé ne mekomej̄ó ayi Jis̄s aj̄ó mb̄o, afé. ⁵¹ Ndere mende yimb̄o ajyéé, baá défwé bií átuú ne ji né meti, ágaré ji aké, “Maá wyé alu mebe.” ⁵² Ne mende yimb̄o agií ébwó gébé eyigé maá yimb̄o atóó. Aké, “Gefwene yimb̄o gébyé ji mmyé njuna né kalanjá ama.”

⁵³ Agárégé ji mb̄o, ate nnó élé wyé né gébé eyigémb̄o ne Jis̄s abó aj̄ó ne ji nnó, “Maá wyé atógé nyé.” Ndere epyéémb̄o mende yimb̄o ne ula gepú bií uko áfyé met̄ó ne Jis̄s.

⁵⁴ Gé nd̄o ayi agbeé manáne apea ayi Jis̄s aleré gep̄ogé ufélékpá né Galilíí gébége atané né Judiya.

5

Jis̄s apyé mbwére atóó

¹ Nd̄ofó ekógé, Jis̄s alyaá Galilíí akwó afé né Jerosale manjye nyé epaá b̄ó Jus f̄ó. ² Né melo Jerosale, géntoógé manaá f̄ó gélu wyé eyigé an̄o geji nebo agbá ata, Kwókwólé ne menombi ewé magónme ákóge wyé. Akuú geji né mej̄ó Hibru nnó Betsata. ³ Gejamégé b̄ó abi amée, ájwólége wyé. Abi amé nónómé, ubwéré, ne abi amée unchanchi. Agile nnó Nnyi nebulé. ⁴ Ekiénné Es̄w̄o f̄ó echw̄ó, gébégebé ebúlege géntoógé manaá eyimb̄o. Ne muú ayi áb̄ó mbe ashúlége né mmu manaá mimb̄o, yéndé nemée eniné ji amée nebyéé. * ⁵ Mende f̄o ntó ayi abó amée né aḡme esaá meso nekuúneleé abo alu eféé. ⁶ Jis̄s agégé ji ndere álú eféé bélé, akaá nnó amée mé né gejamégé aḡme. Agií ji aké, “Okélege nemée nyéé nebyé?”

⁷ Mende yimb̄o ashúú ji meko aké, “Ata, mpó ne muú ayi akpané me afyéé né mmu gentoó eyigémb̄o gébége nnyi nébulégé. Yéndégébé nkulégé manjye, muú yicha abó mbe.”

⁸ Aj̄ógé mb̄o, Jis̄s aké ne ji, “Kwilé ka, pwí geb̄o jyé, ojye mmu.” ⁹ Ne

ténéténé ayi Jis̄s aj̄ó mb̄o mende yimb̄o atóó, akwilé ka, apwi géb̄o jii akene.

Mechó ewéna epyé né bií uwyaá b̄ó Jus. ¹⁰ Epyégémb̄o, ákpakpa b̄ó Jus aj̄ó ne mende yi atóó mb̄o aké, “Fina élé bií uwyaá, ne ébé sé ekamé f̄o nnó muú akpá géb̄o né bií uwyaá wó.”

¹¹ Ne mende yimb̄o ashúú ébwó meko aké, “Muú ayi apyé me ntó ne agaré me nnó nkpá géb̄o ya nke njye.”

¹² Akpakpa bimbo, agií ji aké, “Ndé muú awú agaré w̄o nnó akpá géb̄o jye okené?”

¹³ Mende yimb̄o akagé sé muú ayi apyé ji atóó, néndé gejamégé b̄ó abó álú eféé, ne Jis̄s akpe né mpú bwó.

¹⁴ Ewyagé Jis̄s ama agé ji né mmu echa upé Es̄w̄o, aj̄ó ne ji aké, “Gé, nana otóó, opyégé sé gabo, ékágé mechó kpáa eshúli w̄o mmyé.” ¹⁵ Ne mende yimb̄o ajye garé yé ákpakpa b̄ó Jus bimbo nnó élé Jis̄s ne abó apyéé ji atóó.

¹⁶ Eféé mb̄o ne ákpakpa b̄ó Jus áló manchyégé Jis̄s efwyale gétúgé ji apyéé muú atóó né bií uwyaá. ¹⁷ Jis̄s aj̄ó ne ébwó aké, “Nte wa apyé utóó yéndégébé, mentó mb̄o mampyége utóó.”

¹⁸ Aj̄ógé mb̄o, mat̄ó ásó ákpakpa b̄ó Jus kpaá, ányémeno nnó abó manwá ji. Néndé ji akwé f̄ó ébé bií uwyaá ewú ewú wó, améé ntó mmyé ne Es̄w̄o gétúgé aj̄ó nnó Es̄w̄o alú nte wuú.

Jis̄s awya utó manchyéé genwá ne mansó mpa

¹⁹ Jis̄s aj̄ó ne ébwó aké, “Me ngaré enyú wáwálé nnó me Maá nténégé f̄o ushu ushu ba mampyé genó, ekosé unó bi me ngéne Nte wa apyéé ne me ntó mpyé néndé yéndégenó eyigé Nte apyé, geji ntó ne Maá apyéé. ²⁰ Elé Nte agboó ne me Maá alérege me unó uko ebi jimboó apyéé. Ne amágé lére nyé me ukpékpé unó bi upwó bina. Ne enyú délaá nyé mano mekpó fuú. ²¹ Ne wyé ndere Nte apyé b̄ó abi ágboó ákwilege ne negbo, achyé ébwó

* 5:4 Elú wáwálé nnó: Malo ani yina, apó né ukwéne b̄o ḡwe.

genwá, mbɔntó ne Maá achyegé genwá mbaá yéndemuú ayi ji Nte akélege.

²² Ne yé muú ayi Nte wa asó mpa wuú apó. Yémbɔ achye me Maá wuú utó nnó nsógé mpa bɔ́ akó. ²³ Nnó bɔ́ ako ánógé Maá wye ndere ánógé Nte. Muú ayi alá anógé Maá wó, ebyennó ánógé fɔ́ ntó Nte muú atámé ji.

²⁴ “Ne me ngarége enyú wáwálé nnó yéndemuú yi awuú mekomejɔ́ wa ayina, ne áfyéé metɔ́ ne muú ayi atámé me, awya genwá eyi gélágé byé. Muú yimbɔ́ ntó akpéné fɔ́ unɔ́ mpa, atané me né meti negbo akpe né meti genwá. ²⁵ Ngarége enyú wáwálé nnó gébé géchwɔ́, ne géchwɔ́ mé eyigé bɔ́ abi alú ne meti negbo awuú nye meko Maá Esɔwɔ́. Ne bɔ́ abi awuú ne áfyéé metɔ́ ne ji, ákerege nyé né meti genwá. ²⁶ Ndere Nte wa jimbɔ́ alú menchyéé genwá mbɔntó ne ji apye me Maá wuú nnó mbé menchyéé genwá. ²⁷ Ne achyéé me Maá wuú uto mansó mpa akwaá, néndé melú Maá Nte Mekwaá.

²⁸ “Ékágé délá mano mekpo fuú gétúgé mechó ewé. Gébé géchwɔ́ eyigé áwuú bɔ́ abi alú né mmu manome áwuú nye mekomejɔ́ Maá Nte Mekwaá ²⁹ Awúgé átánege nye mmu manome. Abi ápyéé unó bi Esɔwɔ́ akélege, ákwilége nye ákpe né genwá eyi gélágé byé. Ne abi ápyéé gabo ákwilége nye ákpe né unɔ́ mpa. ³⁰ Nkágé téne fɔ́ ushu ushu ba mpye genó. Nkane Nte wa agárege me mbɔntó ne nsó mpa. Ne gefɔ́ eyigé me nsó mpa gelú cho, néndé nkelege lé mampye genó eyigé muú ayi atámé me akélege nnó mpye, epófɔ́ ndere me nkélege mampye.

Bɔ́ ntése Jisɔ́

³¹ “Mbɔ́gé me mbɔ́ nke ngarege bɔ́ depɔ́ etiré détome ne uto ba ebyénnó unó bi me ngarege mbɔ́ úlú detú. ³² Muú fɔ́ ntó alú ayi alú ntésé wa, ne nkaá nnó unó bi ji agarege átóme ne me, úlú wáwálé. ³³ Enyú detó nyá bɔ́ dentɔ́ mbaá Jɔn menwyaá bɔ́ manaá Esɔwɔ́, ne ji agaré enyú wáwálé gefɔ́gé muú ayi me nlú. ³⁴ Me

nkelege fɔ́ nnó bɔ́ ákaá gefɔ́gé muú ayi me nlú. Me njógé mbɔ́ ntome ne Jɔn, nkelege elé nnó enyú dewu nnó ékágé dekwe mpa Esɔwɔ́. ³⁵ Ji Jɔn abó alú eké etulekan ewé élulí égénege. Ne mboó gébé fɔ́ enyú debɔ́ désé gengbó jí ne nechóchó. ³⁶ Me nwyá unó bi úlerege gefɔ́gé muú ayi me nlú, ebi njea upwɔ́ ebi Jɔn ágaré. Elé wye utɔ́ ubi, ebi Nte wa afyéé me né amu nnó nnéré, ubi ne mpyéé. Ne ubi ne úlerege nnó Nte wa ne atámé me. ³⁷ Ne Nte wa muú atámé me, agaré ntó gefɔ́gé muú ayi me nlú. Enyú délu danwú meko wuú, ne ye gefɔ́gé muú ayi ji alú délu danjé. ³⁸ Ne enyú debelé fɔ́ mekomejɔ́ wuú né matɔ́ nyú wó, néndé genó eyi gelerege mbɔ́ elé metɔ́ ewé enyú dela défyéé fɔ́ ne muú ayi ji atámé wó. ³⁹ Enyú decherege uno ebi ásame né muu nwe Esɔwɔ́ ayi déferé nnó ji ne apyéé enyú débó genwá eyi gélágé byé ne mekomejɔ́ yimbɔ́ ajoógé atome elé ne me. ⁴⁰ Yémbɔ́ enyú dékélégé fɔ́ manchwɔ́ eta wa nnó débó genwá eyi gélágé byé.

⁴¹ “Me nkélégé fɔ́ nnó ákwaá áféé me. ⁴² Yémbɔ́ ndere me nkaá enyú, enyú débɔ́ fɔ́ gejeé ne Esɔwɔ́ wó. ⁴³ Me nchwɔ́ né mabɔ́ Nte wa, enyú déshya mansé me. Yémbɔ́ muú yi chá achwóge né mabɔ́ amií jimbɔ́, enyú déselé nye ji. ⁴⁴ Enyú dékélege nnó ate bɔ́ ne áfége enyú dékélege fɔ́ nnó muú yi ji mbií ne alú Esɔwɔ́, aféé enyú. Epyembɔ́ nnó ne enyú défyéé matɔ́ ne me.

⁴⁵ “Yémbɔ́ déferégé fɔ́ nnó me ne nkúu nye enyú mpa né mbe ushu Nte wa, elé Mosis ayi enyú déneré matɔ́ ne ji ne akuú nye enyú mpa. ⁴⁶ Mbɔ́gé enyú débó défyéé matɔ́ ne Mosis wáwálé, mbó défyéé ntó matɔ́ ne me, néndé unó bi ji asamé, útoó ne me. ⁴⁷ Téé ndere enyú délá kamé nnó unó bi Mosis asamé úlú wáwálé wó, epyembɔ́ nnó ne dekame nnó ebi me njógé úlú wáwálé?”

Jis̄s achȳé delé b̄óó áta menȳé
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Ebelégé, Jis̄s achyaá géntoógé mewaá Galilíí eyigé ákuú ntó nnó géntoógé Tiberas. ² Ne gejamégé b̄óó ákwólege ji gétúgé ágené gep̄ogé ufélekpá ébi ji apȳé b̄óó mameé átoó. ³ Jis̄s ne baá utóó bií ákwó ájye jwólé né mfaá mekw̄e. ⁴ Gébé eyigémb̄o, epaá b̄óó Jus ewé ákuú nnó epaá koó upú, éla kwókwólé.

⁵ Ne Jis̄s ábwégé am̄e agé ndere gejamégé b̄óó áchwóó eta wuú, ajóó ne Filip aké, “Déname mb̄o br̄ed efó ayi akwánege b̄óó bina manyé?” ⁶ Agií mb̄o manwú meko yi Filip ashúge nye, néndé jimb̄oó akaá mé genó eyigé ji ab̄óó mampye.

⁷ Filip ashúú ji meko aké, “Yé dékpá élé nká eyi muú utóó anyéé né ámfaa aneé ne déna br̄ed dékáré ukéké ukéké mbaá b̄óó bina, akwánégé f̄o ébwó ako.”

⁸ Ne maá utóó Jis̄s ayif̄o ayi akúu ji nnó Andru men̄mo Simun Pita, aké, ⁹ “Njye gesa f̄o, alú fana ayi awyaá ntó br̄ed eta eyi ápye ne bele ne meshuú ep̄ea, yémb̄o ekwánege mb̄o b̄óó bina nnó?”

¹⁰ Ajóógé mb̄o, Jis̄s aké, “Garé yéndémuú ájwólé ka.” Melú ewémb̄o ejá dambyanja d̄óó, b̄óó abi ájwólé wye ande ébwó ébwó álú genógé delé b̄óó átáa. ¹¹ Ne Jis̄s asé ntóo br̄ed eyímb̄o, achȳé matamé mbaá Es̄w̄o, akaré mbaá b̄óó abi ajwólé ef̄é. Wȳem̄b̄o ntó ne apȳe ne meshuú eyimb̄o ép̄ea ne yéndémuú ase ndere ji akelege. ¹² Anyégé agbégé, Jis̄s agaré baá utóó bií aké, “Nywerege ayi álaá ekágé délyaa yéé genógefó” ¹³ Ne ányweré ayi álaá ágbeé usá úfyáneupeá yé élé ntó br̄ed éb̄o élú élé eta.

¹⁴ Ne b̄óó bina ágégé gep̄oge ufélekpá bina, éb̄i Jis̄s apȳémb̄o, aké, “Gé muú ekpáv̄é Es̄w̄o wáwálé na, ayi alú manchwó fa mme.”

¹⁵ Jis̄s akágé nnó b̄óó bim̄b̄o akélege mangbaré ji ne utó ápye ji ábé mfwa, alyaa ébwó ama akwó afé te mfaá mekw̄e jimbií.

Jis̄s ak̄e mfaá mek̄o manaá
(Mat 14:22-23; Mak 6:45-52)

¹⁶ Nkwálé akwónégé baá utóó Jis̄s áshulé áfé né mbale géntoógé mewaá eyigémb̄o, ¹⁷ ákpe ékpe manchyaá ájyé né melo Kapan̄m. Gébé eyigémb̄o utuú ugi, ne Jis̄s abó alú danchwó báne ébwó. ¹⁸ Ndere ajȳé mbyo metometo ammye apȳe mgbannyi akw̄ome. ¹⁹ Ébwó ájyégé genógé nkpa neke eni, aké ágéne nkane Jis̄s akéne mfaá mek̄o manaá achwó kwókwólé ne ekp̄ee, áb̄o ef̄o. ²⁰ Ne Jis̄s ajóó ne ébwó aké, “Défógé, élé me.” ²¹ Ajóógé mb̄o matóó áḡo ébwó mans̄e ji akpe né mmu ekp̄ee, aké áp̄ele ékpe etaré mé mbale mewaá né mbaá ayi ébwó ájȳé.

Jis̄s alú eké br̄ed ayi achȳege genwá

²² Bií ujjage, gejamégé b̄óó ab̄o alu né egbé géntoógé mewaá ewef̄o, ágé nnó élé ékpe ema ne éb̄o élú né mbale nnyi. Ape áge sé Jis̄s wó, ne ate nnó ji abó akp̄éé f̄o ékpe ewémb̄o ne baá utóó bií wó, baá utóó bií abó áfé ébwó ambií. ²³ Wȳe né bií bim̄b̄o, makpe f̄o átané né melo Tiberas achwó táré né mapea gentoge mewaa kwókwólé ne mbaá ayi Ata Jis̄s abó ajelé br̄ed b̄óó anyéé. ²⁴ Apé Jis̄s ne baá utóó bií né makpe yimb̄o ágé wó. Akpe makpe yimb̄o áchyaá géntoógé mewaá eyigémb̄o áfé né melo Kapan̄m akélege Jis̄s.

²⁵ Agégé ji, ágií ji aké, “Ménleré ndé gébé w̄o achyaá géntoógé mewaá achwóó wé?”

²⁶ Jis̄s ashúú ébwó meko aké, “Me ngarégé enyú wáwálé nnó dékélégé f̄o me gétúge gep̄oge ufélekpá ébi enyú dégené. Dékélege élé me gétúgé dényéé br̄ed dégbeé. ²⁷ Détulégé f̄o mmye dékélégé menȳéé ayi áchóge, mmyége mmye dékélégé élé menȳéé ayi achȳege genwá eyi gélágé byé. Ji yimb̄o ne me Maá Nte Mekwaá nchyegé nye enyú. Nte wa Es̄w̄o apȳe ukpekp̄e uno f̄o ne alérege nnó ji achȳéé me utóó bií, nnó nchyegé b̄óó genwá eyigémb̄o.”

28 Ne bɔ́ bimbɔ́ ágií ji áké, “Esé dépyémbɔ́ nnó ne dépyéé utɔ́ Esɔ́wɔ́?”

29 Jisɔ́s ashuú ebwɔ́ meko aké, “Utɔ́ Esɔ́wɔ́ bimbɔ́ úlú nnó enyú défyéé metɔ́ ne muú ayi ji atámé.”

30 Bɔ́ bimbɔ́ ama agií ji áké, “Ndé ufélekpá ebi wɔ́ ɔ́máge pye nnó esé dégé ne dékámé ne genó eyigé wɔ́ ɔ́jɔ́ge?”

31 Ukwéne ante sé anyé nyá mana né mashwóne, wye ndere asamé né mmu bɔ́ ηwe Esɔ́wɔ́ nnó, ‘Achyéé ebwɔ́ bréd ayi atané né mfaánebuú ányé’.”

32 Ne Jisɔ́s aké ne ebwɔ́, “Me ngarége enyú wáwálé nnó epófɔ́ Mosis ne achyéé enyú bréd ayi atané mfaánebuú, élé Nte wa ne achyége ushuú bréd ayi mbɔ́ ayi atané né mfaánebuú. 33 Bréd ayi Esɔ́wɔ́ achyége élé muú ayi atané mfaánebuú ne achyége bɔ́ genwá eyi gélagé byé.”

34 Jisɔ́s ajɔ́ge mbɔ́, bɔ́ bimbɔ́ áké, “Ata chyége esé bréd yimbɔ́ yéndégébé.”

35 Ne Jisɔ́s agaré yé ebwɔ́ aké, “Me ne nlú bréd ayi achyége genwá. Yéndémuú ayi achwɔ́ eta wa mesa ammye sé ji, ne muu ayi áfyéé metɔ́ ne me mmwólé manaá nto epye sé ji. 36 Ne ngare mé enyú nnó enyú dégé me yémbɔ́ défyéé matɔ́ ne me wɔ́. 37 Yéndémuú ayi Nte wa achyége me, achwɔ́ nye eta wa, ne yéndémuú ayi achwɔ́ eta wa, me mbuú fɔ́ ji. 38 Néndé me ntané fɔ́ mfaánebuú manchwɔ́ pye ndere nkélege wɔ́, nchwólé mampye ndere muú ayi atámé me akélege. 39 Ne genó eyigé muú ayi atámé me akélege nnó, mpye gélu nnó ekágé mpye yéé muú ama anó né geluágé bɔ́ ako abi ji achyéé me. Mpye élé ebwɔ́ akwilé né negbo né bií bi kwyakwya. 40 Néndé genó eyigé Nte wa akélege gélu nnó, yéndémuú ayi agéné me Maá wuú ne áfyéé metɔ́ ne me, abɔ́ genwá eyi gélagé byé. Ne me mpye nye ji akwilé né negbo né bií ebi kwyakwya.”

41 Jisɔ́s ajɔ́gé mbɔ́, bɔ́ bimbɔ́ álɔ́ manménégé gétúgé ji ajɔ́ aké, ‘Me nlú bréd ayi atané mfaánebuú ashulé

mme’. 42 Aké pɔ́ nnó Jisɔ́s maá Josef na? Esé dékage mma wuú ne nte wuú. Epye mbɔ́ nnó ne ji aké atané mfaánebuú ashulé mme?”

43 Ne Jisɔ́s ashuú yé ebwɔ́ meko aké, “Gógé manménégé ne ate, 44 yéé muú ayi akágé chwɔ́ eta wa ayi nte wa muú atámé me álá aja ji áchwɔ́ wɔ́ apɔ́. Ne ayi achwɔ́ eta wa, mpye nye ji akwilé né negbo né bií bi kwyakwya. 45 Muú ekpávé Esɔ́wɔ́ fɔ́ abɔ́ asá nnó, ‘Esɔ́wɔ́ alérege nye bɔ́ ako meti.’ Ewena etene nno yéndémuú ayi awuú ne agií genó eyigé Nte wa akélege, achwɔ́ eta wa. 46 Menjɔ́ mbɔ́, epófɔ́ nnó muú fɔ́ agé mé Nte wa wɔ́, ekosé me muú ntané eta wuú ne ngéne ji. 47 Ngaré enyú wáwálé nnó yéndémuú ayi áfyéé metɔ́ ne me abɔ́ genwá eyi gélagé gébyéé. 48 Me nlú bréd ayi achyége genwá. 49 Ukwéne ante nyú anyé nya mana né mashwóne, yémbɔ́ ágbó. 50 Ne gé bréd ayi atané mfaánebuú ashulé mme, ji ne alu gefɔ́ eyigé yéndémuú ayi anyé ji agboó fɔ́. 51 Me nlú bréd ayi achyége genwá, ayi atané mfaánebuú ashulé mme. Yéndémuú ayi ányéé bréd yina abéé ne genwá eyi gélagé byé. Ne bréd yina élé menyammye wa ayi nchyége nye mbaá bɔ́ mme meko manwene genwáge bwɔ́.”

52 Jisɔ́s ajɔ́gé mbɔ́, bɔ́ Jus álɔ́ manyé mbeé metometo ne ate aké, “Mende yina achyége mbɔ́ esé menyammye wuú nnó dénye nnó?”

53 Jisɔ́s ajɔ́ yé ne ebwɔ́ aké, “Ngarége enyú wáwálé nnó, mbɔ́ge enyú délá dényéé menyammye Maá Nte Mekwaá ne dényúu manoó mií wɔ́, débɔ́ fɔ́ genwá. 54 Ne yéndémuú ayi anyéé menyammye wa ne anyúu manoó ma, abɔ́ genwá eyi gélagé byé, ne mpye nye ji akwilé né negbo né bií bi kwyakwya. 55 Néndé menyammye wa alú menyéé wáwálé ne manoó ma ntó málú genó eyigé ányú wáwálé. 56 Yéndémuú ayi anyéé menyammye wa ne anyú manoó ma, abéé muú ama ne me, ne me ntó mbeé muu ama ne ji. 57 Nte wa menchyé genwá ató me, Me ntó nwyaá genwá gétú jí. Mbɔ́ntó

ne yéndemuú ayi anyéε menyammye wa abóó geṅwá gétú ya. ⁵⁸ Gé bréd ayi atané mfaánebuú ashulé mme na. Apófó eké mana ayi ukwéne ante nyú anyé nyá ne ábelégé ágboó. Yéndemuú ayi anyéε bréd yina abeé meβε te kwyakwya.” ⁵⁹ Jisás ajóó depó εtiré na né Kapanóm, gébége alérege bóó unó né mmu εcha mmyemenene.

Gejamége ankwólé Jisás ályaa jii

⁶⁰ Gejamége ankwólé Jisás áwúgé genó eyigé ji alérége aké, “Genó eyigé mende yi alérege getoó. Yéé muú ayi akámege gefógé genó eyigé na apó.”

⁶¹ Yémbó Jisás akágé né mmu metóó wuú nnó ankwóle bií ánménege gétúgé mechó ewé ji ajóó. Aké, ne bwó, “nnó mechó ewéna epye nnó enyú deja mmye meso? ⁶² Eβεgé mbó, enyú deferege nye nnó mbógé dégége Me Maá Nte Mekwaá ndere nkérége meso mbaá ayi ntané yé?”

⁶³ Elé Mendoó ne échyége geṅwá. Menyammye mekwaá apye ye genó cháchá! Unó bi Me njóó mbó ne enyú, utané mbaá Mendoó ne ubi ne uchyege geṅwá eyi gélagé byé. ⁶⁴ Yémbó, enyú abifó défyéé matóó ne me wó.” (Jisás akaá mé te ula uló bóó abi alá fyε matóó ne ji wó, ne muú ayi achyege nye ji mankwaá) ⁶⁵ Ne ajóó ne εbwó aké, “Gé ula bí ngaré enyú nnó, muú akágé chwó fó eta wa, mbógé Nte wa alá léré ji meti wó.”

⁶⁶ Ebo né gébé eyigé na, gejamége ankwólé bií ája mmye meso, ámagé kwóle sé ji.

⁶⁷ Ne epyégémbó, Jisás aké ne ánbá bií áfyáneapeá, “Nnó enyú ntó dékélégé manlyaa me?”

⁶⁸ Simun Pita ashúú ji meko aké, “Ata, esé demágé lya wó défé εfó? ele wó ne uwyaá mekomejóó ayi achyége geṅwá eyi gélagé byéé. ⁶⁹ Esé défyéé matóó ne wó ne dékaá nnó wó ne ólu Muú Ukpea ayi Esowó átómé.”

⁷⁰ Jisás ashúú εbwó meko aké, “Me ne njyá enyú áfyáneapeá, yémbó muú nyú ama alú danchómeló.”

⁷¹ Jisás ajóó mbó ato lé ne Judas maá Simun Iscarot, yélé alú né geluágé abi áfyáneapeá, ji ne achyege nye Jisás mankwaá.

7

Jisás ne aṅmo bií

¹ Jisás ánéregé manléré unó bi, aló mankéné né gebagé mewaá Galilií, ákélégé fó manjye né gebagé mewaá Judiya gétúgé ákpakpa bóó Jus ákélege manwá ji. ² Gébé eyigémbó epaá bóó Jus ewé ákuú nnó epaá baá otó elá kwókwólé. * ³ Ne aṅmo Jisás abi ande aké, “Lyaá fa oyye né gebagé mewaá Judiya oyye ufélekpá ankwólé bye ágé. ⁴ Néndé muú aké akélege nnó bóó ákaá gefógé muú ayi ji alú, apyéé fó utóó bií bíbí. Té ndere okágé pye ufélekpá ebi, ébome nnó oyye ubi mbaá ayi bóó ako ágéne.” ⁵ Aṅmo bií ájóóge mbó ye εbwó ntó áfyéé fó matóó ne Jisás wó.

⁶ Jisás ashúú εbwó meko aké, “Eya gébé gélu dankwóne, né egbé ewé nyú dékágé jyε yéndégébé. ⁷ Bóó mme akage paá fó enyú, ápaá elé me, néndé me ngarege gabo ayi εbwó ápyéε gbógónó. ⁸ Enyú chóge epaá ewéná me njyéé fó nana néndé gébé ya gélu dankwóne.” ⁹ Ajóóge mbó ama abéle mboó ndó né Galilií.

Jisás afé epaá baá otó

¹⁰ Aṅmo Jisás ájyége ji alá meso akwólé εbwó afé bíbí, epófó gbógónó.

¹¹ Ndere bóó anyéε epaá ewémbó, ákpakpa bóó Jus áló mankélé Jisás, ágigé ate bóó aké, “Mende yimbó alé?”

¹² Bóó abi áchwóó epaá ewémbó, ánménege ákuú Jisás meno. Abifó aké, “Alú muú melóméló,” abifó ntó aké, “Nṅba” “achóó bóó makpo.”

¹³ Yémbó yéé muú ayi ákuú Jisás meno gbógónó apó néndé áfóó ákpakpa bóó Jus.

¹⁴ Anyége epaá ekarége mmye, Jisás afé né mmu εcha upε Esowó alérege meko mejóó Esowó. ¹⁵ Ne ákpakpa bóó

* **7:2** Elú wáwálé nnó: Epaá baá otó elé epaá ewé bóó Jus aténege baá otó né mbaá ayi alú bamba, manjwólé wye átámége Esowó né galógáló ayi alére εbwó né mashwóne.

Jus áwúgέ ndere Jisṓs alárege, mano alá ebwó mekpo fuú ágígé ate áké, “Dénká etire na détané mende yina efó, ayi yéé ηwe ji alá agi dṓṓ wó?”

¹⁶ Ajṓgέ mbṓ, Jisṓs ashúú ebwó meko aké, “Unó bi me nlérege mbṓ utáné fṓ me né metṓṓ wó utáné lé mbaá muú ayi atómé me. ¹⁷ Muú ayi awyaá metṓṓ mampye genó eyigé Eṣṓwṓ akélege, ji ne akágé nye mbaá yi unó bi me nlérege mbṓ utánege. Yéé utánége lé mbaá Eṣṓwṓ yéé lé né metṓṓ wa, akáge nye. ¹⁸ Muú ayi ajṓge unó bi utánege ji né metṓṓ, akélege lé nnó ηgṓ wuú akwó. Yémbṓ muú ayi akélege nnó muú ayi atáme ji akwó ηgṓ, ajṓge genó eyi gelu wáwálé, ábyógé fṓ gebyó cháchá. ¹⁹ Mosis abó achyé enyú mabé, wá mbṓ fṓ wó? Yémbṓ, yéé muú nyú ama ayi abelé aji apó. Ulannó enyú demuame manwá me?”

²⁰ Jisṓs ajṓgέ mbṓ, bṓṓ bimbṓ áshúú ji meko aké, “Melo nchye achyegé wṓ efwyale, ndé bṓṓ amuame manwá wṓ?”

²¹ Ji ntó ashúú ebwó meko aké, “Me mpye muú atoó bií uwyaá, enyú délá mano mekpo fuú. ²² Ele Mosis ne achyéé enyú ebé nnó desógé nsó. Ye lé ela elṓ fṓ ne ji wó, elṓ ne ukwéne ante nyu, enyu desṓṓ baá nyu nsṓ né bií uwyaá. ²³ Ne mbṓgé bií ebi asṓṓ maá nsó ukwegé bií uwyaá, enyú desṓṓ ji nsó nnó ekágé dékwé ebé Mosis, ulánnó enyú desṓṓ matṓṓ ne me gétúgέ me mpye menyammye muú meko atoó né bií uwyaá? ²⁴ Muú apyegé genó ékágé débṓ mbε déjṓṓ nnó ji apye gabo ndere bṓṓ ako ágene, ayi délá débṓṓ mbε dékaá ulá wó. Cherége dékaá né meti ewé elú cho ne desṓ mpa wuu.”

Nde mmú alú Muú yi Eṣṓwṓ akweré ji elá gefwa

²⁵ Ndere Jisṓs alárege bṓṓ Jerosale, abifṓ álṓ mangígé ate áké, “Pó mende yi akélege na ji manwá na? ²⁶ Pε ndere ji ajṓgέ mejṓṓ né mbε ushu bṓṓ ako ne yéé muú ayi apégé meko apó, nnó ákpakpa sé ágé nnó ji ne alú Muú yi Eṣṓwṓ akweré ji elá gefwa

waá? ²⁷ Ndṓfṓ ji fṓ wó néndé Muú yi Eṣṓwṓ akweré ji elá gefwa aké achwṓṓ muú akágé fṓ mbaá ayi ji atánégé yémbṓ esé dékaá mbaá yi mende yina atané.”

²⁸ Ndere Jisṓs alú lérege né mmu echa upe Eṣṓwṓ, abweé meko mfaá aké “Elú wáwálé nnó enyú dékaá me ne dékaá ntó mbaá yi me ntané yémbṓ me nchwó fṓ fa né utó ba wó, nchwólé gétúgέ muú ayi atómé me. Elu wawale nno ji ne atómé me ne enyú dékágé fṓ ji. ²⁹ Me nkágé ji néndé me ntané lé eta wuu. Ji ne atómé me nnó nchwó.”

³⁰ Ajṓgέ mbṓ, bṓṓ bimbṓ ákwilé nnó ápyé ji yémbṓ yéé muú ayi ataá ji ebwṓ mmye apó, elé gébé ejíí gélá gelú dankwóne. ³¹ Yémbṓ né geluáge bṓṓ bimbṓ gejame abi áfyéé metṓṓ ne ji ajṓgέ aké, “Muú yi Eṣṓwṓ akweré ji elá gefwa achwógé nnó amáge pye gepage ufelekpa upwṓṓ ebi mende yina apyéé?”

³² Bṓṓ ekwó Farasi abi alú eféé áwúgέ ndere bṓṓ anménegé gétúgέ Jisṓs, ácho ula ne anṓṓ baá ampyéé upe Eṣṓwṓ, átó ámbamé echa upe Eṣṓwṓ nnó ajye apyé Jisṓs. ³³ Ne Jisṓs ajṓṓ aké, “Me mbelege sé ne enyú dṓṓ, ela gachyéé me nkerege meso mbaá muú ayi atómé me. ³⁴ Enyú dékélege nye me, yémbṓ degéne fṓ me. Mbaá ayi me mbéé enyú dékágé chwó fṓ wye.”

³⁵ Ajṓgέ mbṓ, ákpakpa bṓṓ Jus álṓ mangígé ate áké, “Ndé mbaá yi mende yina aferé nnó ji ajye, ayi yéé dékélé ji délá dégéné? Nnó ajye jwóle nye elé né gebagé mewaá Greek ne malṓ ayi bṓṓ sé ájwólege, alárege bṓṓ Grek mekomejṓṓ Eṣṓwṓ?” ³⁶ Ajṓṓ mbṓ, aké, “Enyú dékélege nye me dégéné, ne mbaá yi me mbéé, enyú dékágé chwó fṓ wye. Ula utene mbṓ nnó?”

Manaá ami machyεge genwá

³⁷ Kwyakwya bií bi ányéé epaá ewémbṓ, úlú gekpekepege bií. Né bií bimbṓ Jisṓs akwilé ka ajṓṓ kenke aké, “Yéndémuú ayi mmwólé manaá epyéé

ji achwó anyú eta wa. † 38 Muú afyégé metóó ne me, genó eyi gepye ne ji gebéé wye ndere ásamé né mmu ηwe Εσωω nnó, ‘Genó eyi gétánege ji te metóó gebéé eké nnyi eniné néwya manaá ami machyégé geηwá.’” 39 Manaá ami machyégé geηwá ami Jisós ajóó mbó matené mbaá Mendoó Ukpea ewé bóó abi áfyéé matóó ne Jisós ábóó nye. Né gébé eyigémbó, Εσωω abó alú danchyéé ebwó Mendoó Ukpea, néndé Jisós abó alú dangbó akéré meso mfaánebuú mbaá ayi Εσωω achyégé ji enógé.

Bóó ájógé unó ucháuchá gétúgé Jisós

40 Bóó bimbó áwuúgé genó eyigé Jisós ajóó, abifó aké, “Elú wáwálé nnó mende yina alú muú ekpavé Εσωω ayi débó dégilé.”

41 Abifó aké, “Alú Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa.” Yémbó abifó aké, “Epyembó nnó ne Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa átanégé né Galilíi. 42 Pó ηwe Εσωω aké na, Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa abeé mpyáne mfwa Devid ne ábyéne ji né Betlehem, melo ewé mfwa Devid atané wye?” 43 Ndere elúmbó, bóó abifó ájógé ágáme Jisós, abifó ágáme fó. 44 Bóó abifó ábó alú mampyé ji, yémbó yé muú ayi ataá ji ebwó mmye apó.

Akpakpa bóó Jus áshya mamfyé metóó ne Jisós

45 Ambamé echa upe Εσωω abi ábó átómé ebwó nnó ájye apyé Jisós, ákeré meso amuamu mbaá anóó baá ampye upe Εσωω ne ekwó bóó Farasi. Achwógé ákpakpa bimbó agíi ebwó aké, “Ulannó enyú délá chwó ne ji wó?”

46 Ambamé bimbó áshuú ebwó meko aké, “Esé délu danwú muú fó ajóó gefógé depó etiré mende yimbó ajóógé.” 47 Ekwó bóó Farasi áshuú ebwó meko aké, “Nnó abwólé enyú

ntó?” 48 Ebwó ama gii aké, “Nnó enyú dékaá yéé muú sé ama né geluágé ákpakpa, yé ebélé muú ekwó Farasi ayi áfyéé metóó ne ji? 49 Ngba! Ekosé bóó abi alá kaágé mabe sé ne áfyéé metóó ne ji. Ne ebwó bimbó alu bóó abo né mbe ushu Εσωω.”

50 Muú Farasi fó ayi ebwó ákuú ji Nikodemus muú yi abó ájye mbaá Jisós, abóó alu ntó né geluage bwó. Agíi ebwó aké, 51 “Nnó ebé sé egbarege muú nnó alú gyéé ayi bóó alá lu danwú mpa wuú akaá mechó ewe ji apye?”

52 Akpakpa bimbó áshuú ji meko aké, “Elú eké wó ntó olu muú Galilíi. Chó gíi né mmu ηwe Εσωω ne ókaá nnó muú ekpavé Εσωω atanégé fó né Galilíi.” † 53 Ajóógé mbó, yéndémuú atyaa ákeré meso né gepú jíi.

8

Apye mendée ayi akwené uló

1 Jisós akwó afe ji né Mekwe Olif. 2 Ne bíi ujayagé ji ama kéré meso né dachi echa upe Εσωω. Gejamégé bóó áchwó anó ji mme ne ajwólé ka aló manlérége ebwó. 3 Ndere ji ajóógé, anléré mabé Εσωω ne ekwó bóó Farasi áchwó ne mendée ayi akwené uló. Achoó ji né mbe ushuú bóó ako abi alú efeé. 4 Aké ne Jisós, “Ménleré, esé dépye mendée yina nkane akwéne uló. 5 Asá né mmu ηwe mabé Mosis nnó ábó manwá gefógé mendée yina ne mataá. Ne wó ójóó nnó?” 6 Nkwé yi ebwó agíi mbó élé metaá né ebwó ápené nnó Jisós akwegé, ebwó ágé meti manjóó nnó apye gyéé.

Yémbó Jisós abyélé mme asamé genó gefó ne enóó ebwó wuú. 7 Ndere ebwó alú ágigé wye ji gigé, Jisós anyaa mmye mfaá aké ne ebwó, “Mbógé muú nyú fó alú dampye gabo, abó mbe abó ntaá ató ji.” 8 Ajóógé mbó, ama byéle mme asamé genó ne enóó ebwó wuú.

† 7:37 Elú wáwálé nnó: Gébége epaá ewéna ampyéé upe Εσωω ájyeé yéndé bíi átuú manaá áchwóó ne mami né echa upe. Ndere ápyéé mbó áteé nkane Εσωω áchyé nya bóó bíi manaá gébége ebwó ákene né mashwóne. Jisós ajógé nnó ji alu eké manaá mimbo mbaá bóó. † 7:52 Elú wáwálé nnó: Ukwene bó ηwe abi mbe mbe apó ne maló ηwe yina. Oló né 7:53 ókwóné né 8:11.

⁹ Bɔ́ abí achwɔ́ ne mendée yimbɔ́, áwuúgé nkane Jisɔ́s ajɔ́, abɔ́ manjye ama ama. Bɔ́ kpakpa ne ábɔ́ mbɛ alɔ́ manjye. Afé kpá ályá mendée yimbɔ́ téné né mbɛ ushuú Jisɔ́s. ¹⁰ Jisɔ́s anyaá mmye mfaá aké ne mendée yimbɔ́, “Bɔ́ bimbɔ́ alé? Nnó yéé muú fɔ́ ajɔ́ nnó wɔ́ nkwe mpa wɔ́?”

¹¹ Mendée yimbɔ́ ashúú jì meko aké, “Ata yéé muú ajɔ́ wɔ́.” Ajɔ́gé mbɔ́, Jisɔ́s ajɔ́ yé aké, “Yé me ntó mpyéé wɔ́ genó, chɔ́, ɔ́pyéé sé gabo.”

Jisɔ́s alú genɔ́bɔ́ mbaá bɔ́ mme

¹² Ewyágé Jisɔ́s ama jɔ́ ne ekwɔ́ bɔ́ bimbɔ́ aké, “Me nlú genɔ́bɔ́ mbaá bɔ́ mme, muú yì akwólege me, akéné fɔ́ né gemua, agéne nye lé genɔ́bɔ́ eyi gechyége genwá.” *

¹³ Ne ekwɔ́ bɔ́ Farasi aké ne jì, “Gé yé nkane ɔ́tené ntésé né gemɛ jyé, ebyennó depɔ́ etiré wɔ́ ɔ́gárege mbɔ́ delu detu.”

¹⁴ Jisɔ́s ashúú ebwɔ́ meko aké, “Yé me nténé lé ntésé né gemɛ ya, depɔ́ etiré me ngarege mbɔ́ dépɔ́ fɔ́ detu, néndé me nkaáge mbaá ayi ntané ne mbaá ayi njyéé. Yémbɔ́ enyú dékaágé fɔ́ mbaá ayi ntané, yé mbaá ayi njyéé dékaágé. ¹⁵ Enyú decherege depɔ́ ndere akwaá áchérege, me nchérége yéé mechɔ́ muú fɔ́. ¹⁶ Ne yéé ebélé nnó ncherégé, uchéchére ba úlú cho néndé nchérége fɔ́ me mbií, Nte wa muú atómé me alú ne me. ¹⁷ Asá né mmu mabé nyú nnó bɔ́ ntésé apeá ajɔ́gé genó gema, ebyennó mechɔ́ ewémbɔ́ epɔ́ fɔ́ detú. ¹⁸ Me ntené ntésé né gemɛ ya, ne Nte wa muú atómé me alú ntó ntésé wa.”

¹⁹ Ajɔ́gé mbɔ́, ebwɔ́ ágií yé jì aké, “Nte wye alú efɔ́?” Jisɔ́s ashúú ebwɔ́ meko aké, “Esé ne nte wa yéé muú ayi enyú dékágé ápɔ́. Mbɔ́gé enyú debɔ́ dékaá me, mbɔ́ dékaá ntó Nte wa.”

²⁰ Jisɔ́s abɔ́ ajɔ́gé depɔ́ etiré na gébége jì álerege bɔ́ né dachi echa ure Esɔ́wɔ́ kwókwólé ne mbaá ayi ábélege makwa ayi áfyéé ñka Esɔ́wɔ́

wye. Yémbɔ́ yéé muú ayi apyéné jì apɔ́ néndé gébé jì gélú dankwóné.

Jisɔ́s akwelé mbeé mbaá bɔ́ abí alá kame fɔ́ nnó jì alu muú ayi Esɔ́wɔ́ atome jì wɔ́

²¹ Ewyágé Jisɔ́s ama jɔ́ ne ekwɔ́ bɔ́ bimbɔ́ aké, “Me njye nye mbaá fɔ́, enyú dékelégé nye me dégené, ne dégbóo nye né mmu gabo enyú. Ne mbaá ayi me njyéé enyú dékaágé chwɔ́ fɔ́ wye.”

²² Akpakpa bɔ́ Jus áwuúgé mbɔ́ ágií ate aké, “Nnó ájye wá nye gemɛ jì waá? Mbɔ́gé mbɔ́ fɔ́ wɔ́, ula bi jì ajɔ́gé nnó ‘mbaá ayi jì ajye nye esé dékaágé jyéé wye utené nnó?’ ”

²³ Jisɔ́s ashúú ebwɔ́ meko aké, “Enyú détané fa mme yina, me ntané mfaánebuú, enyú délú bɔ́ mme, me mpɔ́ fɔ́ muú mme. ²⁴ Gé ula bi mbɔ́ njɔ́ ne enyú nnó, dégbóo nye né mmu gabo nyú. Ne mbɔ́gé enyú délá kamé nnó, ‘Me Nlú Muu ayi Me Nké Nlú wɔ́, dégbóo nye né mmu gabo nyú wáwálé.’ ”

²⁵ Ebwɔ́ ágií yéé jì aké, “Wɔ́ ɔ́lú waá?” Jisɔ́s ashúú ebwɔ́ meko aké, “Me nlú muú yì mbɔ́ ngárege mé enyú te gachií nnó nlú. ²⁶ Nwya gejamégé unó bi njɔ́gé ulérege nnó enyú dékwé mpa. Yémbɔ́ muú ayi atómé me ajɔ́gé wáwálé ne genó eyigé nwúgé eta wuú géjì ne ngárege bɔ́ mme.”

²⁷ Ndere Jisɔ́s abɔ́ ajɔ́ge mbɔ́ ebwɔ́ ábɔ́ akaá fɔ́ nnó ajɔ́gé mbɔ́ atome lé ne Nte wuú wɔ́. ²⁸ Ne Jisɔ́s ajɔ́ yé ne ebwɔ́ aké, “Gébége abwege nye me Maá Nte Mekwaá né mfaa, gébé eyigémbɔ́ ne dékaáge nye nnó, ‘Me Nlú Muú ayi Me Nké Nlú’ ne dékaáge nye ntó nnó me njɔ́ge fɔ́ genó gefɔ́ né ushu ushu ba, mpye lé eyigé Nte wa aléré me nnó mpye. † ²⁹ Ne jì muú atómé me alú ne me, alyáá fɔ́ me mbií wɔ́ néndé mpye unó bi ujigé jì metáɔ́.”

³⁰ Ne gejamé bɔ́ abí áwuú ndere Jisɔ́s ajɔ́gé unó bina ákamé nnó úlú wáwálé.

* **8:12** Elú wáwálé nnó: Jisɔ́s abéé ne áñkwale bií yéndégébé wye nkane gekwage mewe gebɔ́ gelú ne bɔ́ Isréli gébége átané né Ijìpt. (Ge Esɔ́. 13:21) † **8:28** Elú wáwálé nnó: Jisɔ́s ajɔ́gembɔ́, átome mbɔ́ ele ne gebe eyige áwome nye jì né gekwa.

Bɔ́ abi álú baá Abraham wáwálé

³¹ Jisɔs aɔ́ɔ́ ne bɔ́ɔ́ Jus abi ákamé ne ji aké, “Dégbaré gé amu né unó bi nłerege enyú, débe ankwálé ba wáwálé. ³² Ne dékáage nye wáwálé ne wáwálé, yimbɔ́ apye nye enyú dela mmyemmye nyu.”

³³ Ebwɔ́ ashúú ji meko aké, “Esé delú upyáne Abraham ne delú dambé afwé eta muú fɔ́, ulannó wɔ́ aké esé détanegé nye né efwyale.”

³⁴ Jisɔs ashúú ebwɔ́ meko aké, “Me ngarege enyú wáwálé nnó, yéndemuú ayi apyéé gabo, abwálé mefwé gabo. ³⁵ Ne mefwé alaá fɔ́ né ula gepú eyigé ji akpane défwé wye te kwyakwya elé maá mbɔ́ɔ́ gepú ne ala. ³⁶ Nkane elúmbɔ́, mbɔ́gé Maá apyegé wɔ́ olage mmyemmye jyéé, ebyénnó ala mmyemmye jyéé wawale. ³⁷ Me nkaá nnó enyú delú upyáne Abraham. Yémbɔ́ dékelégé manwá me néndé enyú debɔ́ɔ́ fɔ́ gébé ne mekomejɔ́ wa chacha wɔ́. ³⁸ Me ngarege enyú genó eyigé me ngené mbaá Nte wa, enyú dépyéé lé genó eyigé nte nyú agaré enyú.”

³⁹ Bɔ́ɔ́ Jus bimbɔ́ ashúú ji meko aké, “Abraham alú gekwéne nte sé.” Aɔ́ɔ́gé mbɔ́ Jisɔs aké ne ebwɔ́, “Mbɔ́gé enyú débɔ́ débé upyáne Abraham wáwálé, mbɔ́ dépyéé unó bi ji abó apyéé. ⁴⁰ Yémbɔ́ enyú dékelege manwá me ayi ngárege enyú mekomejɔ́ ayi wáwálé, ayi nwuú ne Eɔ́wɔ́. Abraham abó apyéé fɔ́ mbɔ́ wɔ́. ⁴¹ Enyú depyéé genó eyigé nte nyú apyéé.”

Ebwɔ́ aké ne ji, “Esé depɔ́ fɔ́ baá ulɔ́, Eɔ́wɔ́ ne alú Nte sé wáwálé.”

⁴² Aɔ́ɔ́gé mbɔ́, Jisɔs aké ne ebwɔ́, “Mbɔ́gé Eɔ́wɔ́ abó abé Nte nyú wáwálé, mbɔ́ dégbɔ́o ne me néndé ntané eta wuú ne nchwɔ́ fa. Nchwɔ́ fɔ́ fa né ushu ushu ba wɔ́, ji ne atámé me. ⁴³ Epyénnó ne enyú delá kaágé genó eyigé me njɔ́ɔ́gé? Ndɔ́fɔ́ elé delá kélégé manwú genó eyigé me njɔ́ɔ́gé. ⁴⁴ Nte nyú elé danchomeló, enyú dékelege lé mampyé gé unó bi ujigé ji metɔ́. Te ula ulɔ́ genwá jíí, ji alú lé muú ayi awáne bɔ́ɔ́, ne akií fɔ́ genó eyi

gélú wáwálé, néndé jimbɔ́ɔ́ aɔ́ɔ́gé fɔ́ wáwálé. Ake abyɔ́ge gebyɔ́ akwɔ́lege lé gepɔ́ jíí, néndé gebyɔ́ geko gelo ne ji. ⁴⁵ Elé me ngarege genó eyi gélú wáwálé, enyú dekamégé fɔ́ ne genó eyigé me njɔ́ɔ́gé. ⁴⁶ Nnó muu nyu fɔ́ akage gare ye gabo ayi me mpyéé? Ne mbɔ́gé me ngarege enyú genó eyi gélú wáwálé, ulannó enyú dela dékamégé ne me? ⁴⁷ Yéndemuú ayi alu muu Eɔ́wɔ́, awúu genó eyigé Eɔ́wɔ́ aɔ́ɔ́gé. Elú wáwálé nnó enyú depɔ́ fɔ́ baá Eɔ́wɔ́, gé ula bi enyú delá wuú fɔ́ me mbɔ́.”

Jisɔs agarege gefɔ́gé muú ayi ji alú

⁴⁸ Aɔ́ɔ́gé mbɔ́, ákpakpa bɔ́ɔ́ Jus áshúú ji meko aké, “Esé depɔ́ fɔ́ gye manjɔ́ɔ́ nnó wɔ́ alu muú Samariya ne melo nchye achyegé wɔ́ efwyale.”

⁴⁹ Ne Jisɔs ashúú ebwɔ́ meko aké, “Meló nchye achyegé fɔ́ me efwyale. Me nnogé Nte wa yémbɔ́ enyú dénógé fɔ́ me. ⁵⁰ Me mpyéé fɔ́ unó nnó bɔ́ɔ́ áféégé me, yémbɔ́ muú alú wye ayi afége me. Ji ne alú muú ayi asɔ́ɔ́ mpa bɔ́ɔ́. ⁵¹ Ne me ngarege enyú wáwálé nnó muú ayi ábélege mekomejɔ́ ayi me nłerege agboó fɔ́ chacha.”

⁵² Aɔ́ɔ́gé mbɔ́ bɔ́ɔ́ Jus aké, “Nana esé dékaá nnó oméé gebwɔ́ wáwálé. Abraham agbó wye ndere bɔ́ɔ́ ekpávé Eɔ́wɔ́ abifɔ́ agbóo, wɔ́ aké mbɔ́gé muú abelégé unó bi wɔ́ olérege agboó fɔ́ɔ́? ⁵³ Nnó wɔ́ oñeá gémé opwɔ́ ntesé Abraham ayi agbóo wa nnó? Bɔ́ɔ́ ekpávé Eɔ́wɔ́ ntó agbóo, wɔ́ oferé nnó alú waá?”

⁵⁴ Ne Jisɔs ashúú ntó ebwɔ́ meko aké, “Mbɔ́gé me nféégé gémé eyá, ufeféé ebimbɔ́ unó mme detú. Muú ayi aféegé me elé Nte wa muú enyú déselé nnó alú Eɔ́wɔ́ nyú. ⁵⁵ Yé elé enyú delá dékaá yéé ji kanka wɔ́. Me nkáge ji. Mbɔ́gé me njɔ́ɔ́gé nnó nkaágé fɔ́ ji, ebyénnó me nlú muú gebyɔ́ nkane enyú. Me nkaá ji wáwálé, ne nwuú ne ji. ⁵⁶ Nte nyú Abraham abɔ́ɔ́ mé mbe akaá nnó, me nchwɔ́o nye ne metɔ́ ego ji. Agege mbɔ́ metɔ́ ego ji dɔ́ɔ́.”

⁵⁷ Ne bɔ́ɔ́ Jus áshúú meko aké, “Olu dankwóne yé usaá anme upeá meso

efya, ɔpyembɔ nnó ne ɔkaá Abraham.”⁵⁸ Ne Jisɔs aké, “Me ngarege enyú wáwálé nnó, gemégé nnó ábyé Abraham, me nlú.”

⁵⁹ Ajɔ́gégé mbɔ, ebwó abó mataá nnó ató ji, yémbɔ Jisɔs abii atané né mmu echa upe Esɔwɔ.

9

Jisɔs apye muú ayi abyené ji amɛ nónómé agéne

¹ Ndere Jisɔs akéne ajyɛé, agé mende fɔ ayi abyené ji amɛ nónómé. ² Ne baá utɔ́ bií agii ji aké, “Ménleré, gabo ayi ndé muú apyɛé abyené mende yina amɛ nónómé? Awuú jimbɔ́? Waá ayi mma wuú ne nte wuú.”

³ Jisɔs ashúú ebwó meko aké, “Amɛ anómé fɔ mende yina gétúgɛ gabo ayi ji apyɛé wó. Ne épófɔ ntó gétúgɛ gabo ayi mma wuú ne nte wuú ápyɛé. Abyé mende yina amɛ nónómé nnó Esɔwɔ aléré ndere utó bi upyɛé utɔ́ né menyammye wuú. ⁴ Debɔ mampye utɔ́ Atá muú atómé me ndere bií úlú gbɔ́, néndé utuú ugigé ye muu akage pye se ubi. ⁵ Te ndere me nlú fa mme yina, me nlú genjgbó mbaá bɔ́ mme.”

⁶ Ajɔ́gégé mbɔ akpó matye mme, apye gentwɔtwɔ awaá mende yimbɔ né amɛ ⁷ ajɔ́ ne ji aké, “Chó shwóné ushu bye né gentoógé manaá eyigé ákuú nnó Silɔm” (Ula Silɔm utené nnó átɔ). Ne mende yimbɔ afé, ashwóné ushu bií, aké achwɔ́, aló mangéné mbaá.

⁸ Epyégémbɔ, bɔ́ abi ájwólege dachi ama ne ji, ne abi abó ágéne mé ji ndere akɔ́ deko, ágégé ji, aké, “Pó mende ayi ajwólege na akɔ́ deko yéndégébé na?” ⁹ Abifɔ́ aké, “Elé ji,” abifɔ́ ntó aké, “Ngba muú yimbɔ afú élé fulé.”

Ne mende yimbɔ ajɔ́gégé wye aké, “Elé me mbɔ́.”

¹⁰ Ajɔ́gégé mbɔ, bɔ́ bimɔ́ agii ji aké, “Eke nnó ne wɔ́ ɔ́lɔ́ mangé?”

¹¹ Ashúú ebwó meko aké, “Mende fɔ ayi akámege Jisɔs, ne apye gentwɔtwɔ awaá me né amɛ, ajɔ́ ne me aké, chó shwóné ushu bye né gentoógé manaá eyigé ákuú nnó Silɔm. Njyégé, nshwóné ne nlɔ́ mbaá mangéné.”

¹² Ne bɔ́ bimɔ́ agii ji aké, “Mende awú alú fɔ́? Aké ne ebwó me nkaá wɔ́”.

Ekwɔ́ bɔ́ Farasi ácheré mankaá ndere epyɛe ne mende yimbɔ alɔ́ mbaá mangéné

¹³ Mende yimbɔ ajɔ́gégé mbɔ, ákpá ji afé mbaá ekwɔ́ bɔ́ Farasi. ¹⁴ Bií bi Jisɔs apye gentwɔtwɔ mende yimbɔ alɔ́ mbaá mangéné, élé bií uwyaá. ¹⁵ Ne ekwɔ́ bɔ́ Farasi ntó ama ágii mende yimbɔ ndere epyégé ne ji alɔ́ mbaá mangéné. Ne mende yimbɔ agaré ebwó aké, “Awaá me gentwɔtwɔ né amɛ, nshwóné ushu ba ne nana ngéne mbaá”.

¹⁶ Ajɔ́gégé mbɔ, ekwɔ́ bɔ́ Farasi abifɔ́ aké, “Mende yina ayi ákuú ji Jisɔs atané fɔ́ mbaá Esɔwɔ wó, néndé ábélégɛ fɔ́ ebé ewé aké muú apyégé fɔ́ utɔ́ bií uwyaá”.

Yémbɔ abifɔ́ aké, “Epyembɔ nnó ne muú ayi apyɛé gabo, apyɛé ufɔ́ ufélekpá bina?” Ewéna epye ebwó ábó uféré ucháchá.

¹⁷ Ne áma ágii mende yimbɔ aké, “Ne wɔ́ mbɔ́ ɔ́jɔ́ nnó, gétúgɛ mende yina ayi apye amɛ jye ánené?”

Ashúú meko aké, “Ji alu muú ekpávɛ Esɔwɔ.”

¹⁸ Yémbɔ ákpakpa bɔ́ Jus ákélégɛ fɔ́ mankamé nnó ábó ábyé mende yina amɛ nónómé ne alɔ́ mbaá mangéné. Akuú mma wuú ne nte wuú. ¹⁹ Achwógɛ ágii ebwó aké, “Maá nyú na? Enyú déké débyé ji amɛ nónómé? Epyégé nnó ne ji agéne nana?”

²⁰ Mma wuú ne nte wuú ágaré ebwó aké, “Esé dékaá nnó gé maá sé na, débó débyé ji amɛ nónómé. ²¹ Ne genó eyi gépyégé ne ji alɔ́ mangéné mbaá, esé dékaá wó. Yeé muú ayi anené ji amɛ, esé dékaágé fɔ́. Gígé jimbɔ́ agaré enyú, apó sé mamane kɔ́.” ²² Ebwó ájɔ́ mbɔ gétúgɛ áfɔ́ ákpakpa bɔ́ Jus, abi ábó ajɔ́ mé nnó muú ayi ajɔ́ge nnó Jisɔs alu Muú yi Esɔwɔ akweré ji elá gefwa, áfyéé ji ebé nnó akpɛgɛ sé né mmu echa mmyemenene. ²³ Gé genó eyi gepyɛé mma wuú ne nte wuú ajɔ́ aké, “Ji

apó sé mamáné kɔ, gige jimbɔ́ agáré enyú.”

24 Ne ákpakpa bɔ́ Jus áma kuú mende yi amé abó ánomé ji, ájɔ́ ne ji áké, “Gáré wáwálé wyε né mbe ushu ɛsɔwɔ, néndé esé dékaá nnó mende yina alú muú ayi apyéé gabo.”

25 Ne mende yimbɔ́ ashúú ebwó meko aké, “Waá ji alú muú ayi apyéé gabo ah, waá apɔ́ ah, genó gema eyigé me nkaá gélú nnó me mbɔ́ nlú amε nónómé ne nana ngéne mbaá.”

26 Ne ágií ji áké, “Apyé nnó, ne wɔ? Apyε nno ne wɔ ɔ́ɔ́ mangéné mbaá?”

27 Ashúú ebwó meko aké, “Pó me mbó ngáré mé enyú? Yémbɔ́ dékélégé fɔ́ manwú, ulannó enyú dékélégé mámanwú? Ndɔ́fɔ́ enyú ntó dékélégé mambé ankwólé bií?”

28 Ajɔ́gɛ́ mbɔ́, bɔ́ bimbɔ́ álɔ́ manju ji mashyε mmyε, áké, “Wɔ́ ne ɔ́lú menkwólé wuú. Esé délú ankwólé Mosis. 29 Esé dékaá nnó ɛsɔwɔ́ ajɔ́ nyá mejɔ́ ne Mosis, ne ushuú mbaá menya muú yina atané esé dekaá wó.”

30 Mende yimbɔ́ aké, “Mechó ewé egboó me mmyε. Enyú déké dékaá fɔ́ mbaá ayi ji atané wó yémbɔ́ apyε me ngéné mbaá. 31 Dékaá nnó ɛsɔwɔ́ awuú fɔ́ mmyεmenεné bɔ́ abi ápyéé gabo, yémbɔ́ yéndémuú ayi ánogé ɛsɔwɔ́ ne ápyéé unó bi ɛsɔwɔ́ ákélege, ɛsɔwɔ́ awuú mmyεmenεne jí. 32 Tε mme álɔ́ délú danwú nnó muú fɔ́ ánené ámé muú ayi ábyεné ji amé nónómé. 33 Mende yina ábé dantáne mbaá ɛsɔwɔ́ mbɔ́ ye genó ji apyéé wó.”

34 Ajɔ́gɛ́ mbɔ́, áshúú ji meko áké, “Abyé wɔ́ ɔ́wé né mmu gabo. Ndé genó wɔ́ ákélege manléré esé?” Ajɔ́gɛ́ mbɔ́, áfyé ji ebé nnó ákpégé sé mmu εcha mmyεmenεne.

Bɔ́ abi ágéne ne abi álá ágéné

35 Ne Jisɔ́s awuúgɛ́ nnó afyé mende yimbɔ́ ebé, akélé ji agé, ágií ji aké, “Nnó wɔ́ ɔ́fyε metɔ́ ne Maá Nte Mekwaá?”

36 Ne mende yimbɔ́ ashúú ji meko aké, “Ata, Maá Nte Mekwaá élé waá? Garé me mmfyé metɔ́ ne ji.”

37 Jisɔ́s ajɔ́ ne ji aké, “Wɔ́ ɔ́gɛ́ mé ji nana. Ji ne ajɔ́gɛ́ mbɔ́ mejɔ́ ne wɔ́.”

38 Mende yimbɔ́ ajɔ́ yé ne Jisɔ́s aké, “Ata me mmfyé metɔ́ ne wɔ́”, ne anógé ji.

39 Ne Jisɔ́s ajɔ́ ne ji aké, “Me nchwó fa mme mampyε gabo bɔ́ agene gbɔ́gɔ́nɔ́, nnó bɔ́, abi álú amε nónómé ágéné mbaá ne nnó abi aferé nnó ebwó ágéne, abε amε nónómé.”

40 Ajɔ́gɛ́ mbɔ́, bɔ́ ekwɔ́ Farasi abi álú eféé, áwuú, ágií ji áké, “Esé déferé nnó wɔ́ ɔ́jɔ́gɛ́ fɔ́ lé ne esé nnó délú ntó amé nónómé?”

41 Ne Jisɔ́s ashúú ebwó meko aké, “Enyú débó dékámé nnó délú amε nónómé mbɔ́ abɔ́ ajɔ́ fɔ́ nno enyu depyε gabo wó. Tε mbaá enyú déké dégéne, gabo nyú alá enyú mmyε.”

10

Mebame magɔ́nme melómélɔ́ ne magɔ́nme jí

1 Ngarege enyú wáwálé nnó, “Muú ayi akwɔ́me mfaá gebame akpene né mmu gebamege magɔ́nme, alá koge né meno gebame alú menjo. Elá pó mbɔ́ fɔ́ wó, alú muú yi afɔ́gɛ́ unó bɔ́. 2 Ne muú yi akogé né meno gebame akpε né mmu gebamege magɔ́nme alú mbɔ́ magɔ́nme yimbɔ́. 3 Mebame meno gebame ánenégé ji meno gebame, ji akpε né mmu, ne magɔ́nme awuú meko wuú. Ne ji akuú magɔ́nme jí né mabɔ́ ne ase áji afé dafyε. 4 Ne aségé magɔ́nme jí ako atanege dafyε, ji ajyε mbe áji akwɔ́lege ji meso, néndé ákage meko wuú. 5 Yémbɔ́ áji akwɔ́lege fɔ́ menkεé, áboó lé ji boó nénde ákage fɔ́ meko wuú.”

6 Jisɔ́s ató ebwó nekané mejɔ́ eníné na, yémbɔ́, ebwó ákage fɔ́ geno eyige ji agarege ebwɔ́.

7 Ne Jisɔ́s ama ajɔ́ aké, “Me ngarege enyú wáwálé nnó me ne nlú meno gebamege magɔ́nme. 8 Ne bɔ́ ako abi abɔ́ mbe achwɔ́ ne me, álú lé anjo, ne bɔ́ abi afɔ́gɛ́ unó bɔ́ fɔ́ge, magɔ́nme awuú fɔ́ ebwó. 9 Me ne nlú meno gebame, yéndémuú ayi akoógé eta wa ne akpε né mmu,

Εσωω αφερεγε νυε ji né εfwyale gabo. Ne akpene νυε mmu atanege dafye agene yéndegenó eyi gelií ji. ¹⁰ Menjo achwó lé nnó ajo unó, awá bós ne áchó unó, yémbó me nchwó lé nnó mmpye bós abó genwá abe gbene né mati mako.

¹¹ “Me nlú membame magoηme melóméló. Membame magoηme melóméló achyege geme jií gétúgέ magoηme jií. ¹² Muú usege apó fó membamé magoηme, muú áwyaá magoηme, ndere elúmbó, gébégé agege mekwala aké achwó, aboó alyaá magoηme, mekwala afwené áji alá tyátyá. ¹³ Muú yimbó, aboó alyaá magoηme yimbó néndé ji alú lé muú usege, abós fó gébé ne áji wó. ¹⁴ Me nlú membame magoηme melóméló, me nkágé magoηme ya ne magoηme ya ntó ákágé me. ¹⁵ Wyε ndere Nte wa akaa me, me ntó nkaa ji. Me nchyege geme ya gétúgέ magoηme ya. ¹⁶ Ne nwyá magoηme ayifó, ayi alá pó né geluage ayina, mbó mansε áji ncho ne ayina. Áji ntó áwuú νυε meko wa, ne mpye νυε áji áβε ekwó magoηme ema ne áβεé νυε ne membame ama.

¹⁷ “Ula bi nte wa agboó ne me úlú nnó nchyege geme ya nnó áwá gétúgέ bós ba ne nnó kwyakwya me mma mbó geji. ¹⁸ Yé muú ayi akágé wa me apó, yémbó me mbós ne nchyege geme ya nnó awá. Ne me nwyáá uto manchye geme ya nnó áwá ne nwyá ntó uto mamma mbó genwá ya. Ge geno eyige Nte wa agare me mbó”

¹⁹ Jisós ajógé mbó, bós Jus ábó ufere ucháucha. ²⁰ Abifó ajógé aké, “Melo nchye achyege Jisós εfwyale ne améé gebwó, déwúgέ ji.”

²¹ Ne abifó ntó ajógé aké, “Muú ayi melo nchye achyegé ji εfwyale ajógé fó ufó unó bina. Nnó muú ayi meló nchye achyegé ji εfwyale, akaáge apyéé ntó muú amε nónómé agene mbaá?”

Bós Jus áshyá Jisós

²² Ne gébégé bós Jus ányéé epaá ewe εbwó áteé ndere áfyεε εcha upε né amu Εσωω, Jisós abó alu né Jerosale.

Gébé eyigémbó neba nelu. ²³ Ndere Ji alú né dachi εcha upε Εσωω, akene né agbá ayi akuú nnó agba Solomun. ²⁴ Bós Jus áchwó nó ji né mme, ágií ji aké, “Wó olyagé mbó esé né mmu dembyó nnó? Mbógé wó olú Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa gare ese gbóηnó.”

²⁵ Ne Jisós ashúú εbwó meko aké, “Me mbó ngare me enyú, yémbó enyú dékame ne me wó. Utó ébi mmpyéé né mabó Nte wa, ubi ne ulerege gefoge muú ayi me nlú. ²⁶ Yémbó enyú dékamege néndé depó fó né geluage magoηme ya. ²⁷ Magoηme ya, ákágé meko wa. Me nkágé áji ne áji ntó ákwólege me. ²⁸ Me nchyege áji genwá eyi gélagé byéé. Áji ánome fó mme detu ne yé muú ayi ákágé fós áji né amu ya apó. ²⁹ Néndé Nte wa muú áfyéé me áji né amu, aηea geme apwó bós ako, ne yé muú ayi ákágé fós áji né amu Nte wa apó. ³⁰ Me ne nte wa Εσωω delu muú ama.”

³¹ Jisós ajógé mbó, bós Jus ama ábó mataá nnó áto ji áwá. ³² Ne Jisós ajós ne εbwó aké, “Me mpye gejamégé utó ulóúló ébi Nte wa achyéé me utó nnó mpye, enyú degε. Né ébi ndé ne enyú dékelege manto me ne mataá?”

³³ Bós Jus bimbo áshúú ji meko aké, “Epfó gétúgέ utó ulóúló ébi wó opyéé ne ese detome wó ne mataá. Elé gétúgέ wó obyaá Εσωω. wó olú lé mekwaá, yémbó oσε geme jyéé nnó wó olú Εσωω.”

³⁴ Ne Jisós ajós ne εbwó aké, “Pó nnó asa né mmu ηwe Εσωω nnó, ‘Me nke enyú delu bó εσωω?’ ³⁵ Eσε dékaá nnó mekomejós Εσωω akwóregé fó. Ne mbógé Εσωω akú bós abi ji achyéé εbwó mekomejós nnó álú bó εσωω. ³⁶ Epyεmbó nnó ne me muú Εσωω ajyaá atome fa mme, njógé nnó nlú Maá Εσωω, enyú déké me mbyaá Εσωω? ³⁷ Mbógé me mpyéé fó utó ébi Nte wa achyéé me nnó mpyege, dékamegé fó ne me. ³⁸ Ne mbógé me mpye lé ubi, yé lé enyú déla dékame nnó genó eyigé me njógé gelú wáwálé wó, kamegé ne utó ébi me mpyéé. Dépyege mbó, dégene νυε nnó me nlu

muú ama ne Nte wa, ne Nte alu muú ama ne me.”

³⁹ Ajógé mbò, bòó Jus bimbò ama amua mampye ji, yémbò aloó ebwó né amu.

⁴⁰ Achyaá afe né egbe ebeé Jodan ewefò mbaá ayi Jon abò awyage nya bòó manaá Esòwò, ajwòlege ewú. ⁴¹ Ne gejamégé bòó ákwòle ji, ajógé ne até áké, “Jon apye yé ufélekpa fò wó, yémbò yéndégenó eyigé ji ajóó atome ne mende yina gelú wáwálé.” ⁴² Eféé ne gejamégé bòó áfyéé metóó ne Jisòs.

11

Negboné Lasaròs

¹ Gébégé fò, mende fò abò améé, akuú ji nnó Lasaròs. Ji alu muú Betani. Betani ele melò Mèri ebwò ne menjmo wuú Mata. ² Elé Mèri yina ne abò ágbelé nya lamenda né uka Ata, atile ne mejwe wuú. Ji ne menjmo wuú Lasaròs abò améé. ³ Gétúgé Lasaròs améé, anjme bíí átó meko mbaá Jisòs aké, “Ata mejeé wyeé ayi ògboó ne ji dóó améé.”

⁴ Jisòs awúgé meko ayi alóó ji, aké, “Nemeé eniné Lasaròs améé mbò, nepó fò eni netene ji aló nelú ele nnó, bòó áfège Maá Esòwò nnó ñgò Esòwò akwò. Getu eyigembò bòó áfège nye Maá Esòwò.”

⁵ Jisòs agboó ne Mata, ne menjmo wuú Mèri ne Lasaròs. ⁶ awuge nnó Lasaròs améé ama bele né melò ewé ji abò alú wyeé ndò epea. ⁷ Ne ndò yimbò epea ekógé, ajóó ne baá utóó bíí aké, “Déma déjye né gebage mewaa Judiya.”

⁸ Baá utóó bíí ajóó ne ji aké, “Ménleré elú dambèle ayi bòó bimbò áké áto wò ne mataá áwá, ne wò òkèlege nnó déma dékeré ewú?”

⁹ Ajógé mbò, Jisòs ashúú ebwó meko né nekanémejóó aké. “Yéndé bíí uwyaá nchwaneké efyánépeá ne utuú ugi, wa mbò fò wó? Bòó áké ákène ne bíí gbòó, ákparege fò nekwe néndé ágène mbaá. ¹⁰ Yémbò bòó abi akène ne utuú ákparege nekwe néndé genjgbò gepó.” ¹¹ Ajógé mbò, aké ne ebwó, “Menjme se Lasaròs akwe

gejya, yémbò me njye ewú nnó pye ji apeé gejya.”

¹² Ajógé mbò, baá utóó bíí áké ne ji, “Ata mbògé abelé gejya ebyennó alé atóó.”

¹³ Jisòs abò agarege mbò lé ebwó negbone Lasaròs, yémbò ebwó áfere nnó ajógé mbò lé mechò gejya eyigémbò.

¹⁴ Jisòs agare yé ebwó gbògòno aké, “Lasaròs agbo. ¹⁵ Ne metóó egóó me gétúgé nyú nnó me mbó mpó fò ewú ne ji. Genó eyigé mampye nye, gepye nye enyú défyéé metóó ne me chánéné. Kwilege mme déjye dége ji.”

¹⁶ Ajógé mbò, Tòmasi maá gefa, ajóó ne até baá utóó aké, “Kwilege déjye, yé ebe lé negbo, degbo ne ji”.

Jisòs afyéé anjme Lasaròs metóó

¹⁷ Jisòs akwònege né melò Betani, agè nnó aníí Lasaròs né mmu eba ntaá ale me ndò eni. ¹⁸ Nekene Betani ne Jerosale nelú genóge ñkpa neke epea. ¹⁹ Ne gejamégé bòó Jus áfé manjwye Mata ebwó ne Mèri mmye gétúgé negbone menjmo bwó.

²⁰ Mata awúgé nnó Jisòs achwòó, atane ajye bane ji, Mèri alá ji né mmu gepú. ²¹ Mata ábánégé Jisòs ajóó ne Ji aké, “Ata mbògé wò òbó òbe fa, mbò menjmó wa agboó wó.” ²² Yémbò, yé ebe elé nana, nkaá nnó, yéndégenó eyigé wò ògigé Esòwò, achyege wò geji.

²³ Ne Jisòs ajóó ne ji aké, “Menjmó wye akwilege nye né negbo.”

²⁴ Ne Mata aké, “Nkaá nnó akerege nye meso né genwá gébége bòó áké ákwilege nye né negbo né bíí bi kwyakwya.”

²⁵ Ajógé mbò, Jisòs aké, “Me ne mbwyege bòó ákwilege né negbo, ne me ne nchyege bòó genwá. Yéndémuú ayi áfyéé metóó ne me, yé agbo akerege né genwá. ²⁶ Ne yéndémuú ayi alú mebe, áfyéé metóó ne me ágboó fò, Mata òkamé nnó elé wáwálé?”

²⁷ Mata aké, “Eh Ata nkamé, nnó wò ne olú Muú yi Esòwò akweré ji elá gefwa, Maá Esòwò ayi ábòó manchwò fa mme.”

Jisòs asò manse

²⁸ Mata ajógé mbò, ajye kú menmo wuú Mèri ajóó ne ji bibi aké, “Ménleré achwò, akélege mangé wò.” ²⁹ Mèri awúgè mbò, akwilé mme wáwá, ajye bane Jisòs. ³⁰ Jisòs abò alú dankwòne yé né melò, alú wye né mbaá ayi Mata abané ji. ³¹ Ne bòó Jus abi alú né mmu gepúge negbo áfyéé Mèri metòó né negbone menmo wuú, ágege ndere Mèri akwilé ka wáwá átane dafye, ébwò ntó ákwilé ákwòle ji, néndé áfere nnó ji ajyéé mbò lé né menome menmo wuú Lasaròs manli negbo.

³² Mèri akwònege, age Jisòs, akwe ji né uka aké, “Ata wò òbò òbe fa, mbò menmo wa abó agboó wó.”

³³ Jisòs ágégé ndere Mèri álili chonchó ne bòó Jus abi ákwòlege ji, eta ji mmu ne meshwe akwò ji metòó.

³⁴ Agií ébwò aké, “Ènyú déniú ji éfó?” Ashuú ji meko aké, “Ata, chwò ge mbaá wuú.”

³⁵ Jisòs asò manse. ³⁶ Bòó Jus bimbo, ágegè mbò, aké, “È é, gège ndere ji abòó gejeé ne Lasaròs.”

³⁷ Yémbò abifò ajógé aké, “Nnó ji muú apyéé muú amé nónómé agene, abó akágé pye fò nnó Lasaròs agboge?”

Jisòs ape Lasaròs né negbo

³⁸ Ne nchye ama anywòne Jisòs né mmu, afé né menome. Menome ewémbò, elú lé embu ébá ntaá, agbe ewú ne ntaá. ³⁹ Jisòs aké, “Ferege ntaá eniné mbò né menome.”

Mata menme Lasaròs ashuú ji meko aké, “Ata, agbo mbò ale fina ndò eni, gébé eyi, gebe gebogebo geja gepwò amu.”

⁴⁰ Ne Jisòs ajóó ne ji aké, “Mata, pò me ngaré na wò nnó òfyege metòó ne Èsòwò, ògene nye genó eyigé utó ba upyéé?” ⁴¹ Aférégè ntaá eniné mbò, Jisòs abweé amé ape mfaá anemmye aké, “Nte wa, ntame wò néndé òwú mmyemenene ya. ⁴² Nkaá nnó wò òwuú mmyemenene ya yéndégébé. Yémbò, njóó mbò gétúgè bòó abi álú fa, nnó ébwò ákamé nnó wò ne òtòme me.” ⁴³ Anerege manjóó mbò, anyá ne

meko metometo aké, “Lasaròs táné chwò fa.” ⁴⁴ Ténéténé yimbò, Lasaròs atane dafye, uka bií ne amu, úlú wye wéwé né mmu uba mandée ébií áni ji né mmye chonchó ne ushu. Ne Jisòs aké, “Kaáge ji ajye.”

Ajóó geju manwá Jisòs

(*Mat 26:1-5; Mak 14:1, 2; Luk 22:1, 2*)

⁴⁵ Ne gejamégè bòó Jus abi ábò álú eféé áchwòó áchwéé Mèri mmyé, ágege ndere Jisòs apyéé Lasaròs apeé né negbo, áfyéé matòó ne Jisòs. ⁴⁶ Yémbò, abifò ajye gare bòó Farasi fò genó eyigé Jisòs apyéé. ⁴⁷ Ne anò ba ampyéé ure Èsòwò ne ekwò bòó Farasi fò, ákú ujwólé, áchomé né eso ajóó aké, “Nana esé dépyembò nnó? Mende yina apyéé mbò ufélekpa ufóó ufóó ajyéé. ⁴⁸ Mbógè délyage ji nnó ajyéé mbe mampye ubi, melò meko efyéé nye metòó ne ji, ne bòó Rom áchwò chwò nye echa ure se chonchó ne melò.” *

⁴⁹ Ne muú bwò ama, ayi akamege Kaifas, ji ne alú etukpe ampye ure Èsòwò né òme eniné mbò. Ajóó aké, “Ènyú dékage yé genó kanja, ⁵⁰ dekaá fò nnó elú galógáló eta nyú nnó muú ama agbo gétúgè bòó ako epwò nnó melò meko énomé wó?” ⁵¹ Mejóó ewé Kaifas ajóó mbò, etane fò jimboó né metòó wó. Ndere ji alú etukpe ampyéé ure Èsòwò né òme eniné mbò, Èsòwò apye nnó ji agare nnó Jisòs abò magbo gétúgè melò meko. ⁵² Ne epófó gétúgè melò ewú ewú wó, agbo ntó nnó apye bòó Èsòwò abi álaá tyátyá né mme meko anywere akwe muú ama. ⁵³ Elo né gébé eyigémbò, ákpakpa bòó Jus asò mala ndere ápyéé ne áwa Jisòs. ⁵⁴ Né getú eyigémbò, Jisòs amáge ke sé gbòhòné né géluage bòó Jus. Alyaá Jerosale afé né maá melò fò ayi akuú nnó Èfrem kwókwólé ne mashwòne. Èwúmbò ne ji ne baá utóó bií ájwólége.

⁵⁵ Ne gébége epaá bòó Jus ewé ákuú nnó epaá kóó upú elá kwókwólé, gejamégè bòó afé né Jerosale nnó akpome mmye ndere ébwò apye me

* **11:48** Elú wáwálé nnó: Mbógè nnó bòó Jus áfyéé metòó ne Jisòs, Ji ámmye nye apwò bòó Rom nnó bòó Jus álaá mmyemmye bwò.

gemεge nnó epaá ewémbα ekwone. ⁵⁶ Ne ndere ebwα anywere né mmu εcha upε Eσωwα, áπεle mbαgé agene nye Jisαs. Ajóge ne ate áké, “Enyú défere mbα nnó? Nnó ji achwαó nye né epaá ewéna waá achwαó?” ⁵⁷ Gemεge nnó epyεmbα etukpe ampυe upε Eσωwα ne ekwα bαó Farasi fα, ábó áchyeé me meko nnó muú ayi akaáge mbaá ayi Jisαs alú ágare, ájye apye ji.

12

Awaá Jisαs maweeé né meló Bétani (Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Epaá koó upú elágé ndα ekene, Jisαs afe né melo Betani melo ewé Lasarαs muú Jisαs apye ji apeé né negbo ajwαlége. ² Efeé ne anene Jisαs ne menyεé. Mata ne afaá menyεé yimbα ne Lasarαs alú muú ama né geluage bαó abi ájwαle agiú mmye né ekpókópógélé ne Jisαs. ³ Ndere ájwαle mbα, Meri akpa ekpómé maweeé Lamenda ami majame ηka dαó, amo Jisαs né uka. Gepú geko geka ne gebεge lamenda, ne ase mejwe wuú ati uka Jisαs. Maweeé amina malu mmye po. Akwyeé mami ne genó eyigé akuú nnó, “Nard.” ⁴ Ne Judas Iscarot, maá utαó Jisαs ama ayi abαó manchyeé Jisαs mankwaá, agege geno eyi meri apyεmbα, aké, ⁵ “Mbα ákpoo maweeé lamenda amina, áse gejamégé ηka, eyi epwαó ηka eyi muu akage pye né ηme áchyeé mbaá ubyá bαó.” ⁶ Mejóó ewé Judas ajαó mbα na, epófα nnó ji agboó ne ubyα bα, elé gétúgé ji alú menjo ne ajαó mbα. Ji ne ábélege mekwa ηka baá utαó Jisαs. Ne gébé eyigé fα, ajoó ηka wye.

⁷ Judas ajógé mbα, Jisαs aké, “Gógé ji abε nyame, ji apyεmbα nnó me ngboge ániú me níge. ⁸ Ubyá bαó úlú fa ne enyú yéndégébé, yémbα me mbeé nye fα ne enyú gébé geko.”

⁹ Ne gejamégé bαó Jus áwúgé nnó Jisαs alú efeé né melo Betani, ákwαle áfe ewú. Ajye nya fα mangε lé Jisαs jimbiú wó, áfe ntó nnó áge Lasarαs muú Jisαs apye ji apeé né negbo. ¹⁰ Ndere

elúmbα, anαó baá ampυeé upε Eσωwα asα mala nnó áwa Lasarαs. ¹¹ néndé elé getú jii ne gejame bαó Jus ályaá ebwα áfyεé metαó ne Jisαs.

Jisαs akpe né Jerosale nkane mfwa (Mat 21:1-9; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Bií uyyage, gejamégé bαó abi áchwαó manyé epaá koó upú, áwú nnó Jisαs achwαó né Jerosale. ¹³ Asα mammée, átane ájye bane ji meti. Awyále áké, “Matame mábé ne Eσωwα. Mejé ebé ne muú ayi achwαó né mabα Ata. Efwó ebe ne Mfwa bαó Israeli!”

¹⁴ Jisαs agége maá géjuná, akwα ajwαle né mfaá. Ne genó eyigé ábó ásamé né mmu ηwe Eσωwα getane wáwálé nnó, ¹⁵ “Enyú bαó Sayon défoge, gége mfwa nyú achwαó, ajwαlé mbα né mfaá maá géjuná” *

¹⁶ Ndere Jisαs akpene né Jerosale, baá utαó bií ákaá fα nnó uno bi ábα ásame me né mmu ηwe Eσωwα úlú wawale wó. Yémbα gébégé Jisαs akwαme ajyeé né mfaánebuú, ne ebwα atee nnó abα asa né mmu ηwe Eσωwα nnó unó bina upyeé nye ne ji. Ne ápye ntó ubi ne ji.

¹⁷ Ne bαó abi abα alú ne Jisαs gébégé ji apye Lasarαs apeé né negbo, akpa gegare eyigémbα, ájyeé ne geji. ¹⁸ Genó eyigé na ne gepye gejamégé bαó ájyeé bane Jisαs né meti gétúgé áwuú gepoge ufélekpa ebi ji apyeé. ¹⁹ Ne ekwα bαó Farasi, ajógé ne ate aké, “Ye mekpo ne ula esé dégene fα né mechwα ewe desα mbα mala manwa Jisαs. Gegé, gemεge melo geko gela kwαle elé ji.”

Jisαs abó mbe agare negbo nii

²⁰ Né geluage bαó abi ájye né Jerosale manogé Eσωwα gébégé epaá koó upú, ne abi ákú ebwα nnó bαó Grek álú wye. ²¹ Bαó Grek bina áchwα mbaá Filip muú melo Betsada né gebage mewaá Galiliú, ajαó ne ji áké, “Ata esé dékelege mangε Jisαs.”

²² Filip awúgé mbα, ajye gare Andru, ne ebwα ne Andru ájye gare Jisαs. ²³ Ne Jisαs ashúú ebwα meko

* **12:15** Elú wáwálé nnó: Jpege né Mat. 21:5 né nteé gebagé ηwe ógené ula Sayon.

aké, “Gébé gekwane eyigé bɔɔ ágene nye nnó Maá Nte Mekwaá apwɔ amu. ²⁴ Me ngarege enyú wáwálé nnó nyine nchi nelaá wye nyine nchi nemaá, mbɔgé muú alá apéé néní né mme degbo wó. Negboge ne nechíí nefye gejame ame nchi. ²⁵ Muú ayi asele genwá jíí nnó genéá gemε dɔɔ, genwá jíí genóme nye mme detu. Ne muú ayi asele nnó genwá jíí genéá fɔ gemε né mme yina wó, abéé nye ne genwá eyi gélágé byé. ²⁶ Mbɔgé muú akelege mampyεge utɔɔ ba, abó mankwale me. Ne yéndé mbaá ayi me mbeε, muú utɔɔ wa ntó abéé wyeé ne me. Ne yéndémuú ayi apógé me mampyε utɔɔ ba, Nte wa anoge nye ji.

²⁷ “Nana ufere ba úlú uyaá uyaá. Ewena njɔge mbɔ nnó? Nnene mbɔ élé mmyε nnó, ‘Nte wa aféré me né efwyale ewé echwɔɔ mbɔ me né mbe waá?’ Ngba, nnene fɔ mbɔ, néndé ula bi me nchwɔɔ fa mme úlú nnó nge efwyale ewéna. ²⁸ Nte wa, pye bɔɔ ákaá nnó wɔ apwɔ amu.”

Ajógé mbɔ, meko fɔ atane né mfaánebuú aké, “Me mpyε mé bɔɔ akaá nnó me mpwɔ amu, ne mmage pye wyεmbɔ.”

²⁹ Ne gejamégé bɔɔ abi átene eféé, áwúgé meko yimbɔ, abifɔ aké, élé nemfe, abifɔ aké, élé ekiénné Eɔwɔ ne ejɔɔ mejɔɔ ne Jisɔs.

³⁰ Ne Jisɔs ajɔɔ ne ebwɔ aké, “Meko ayi déwuú mbɔ alú lé né galógáló nyú, epófɔ awa. ³¹ Nana, gébé eyigé Eɔwɔ apyéé bɔɔ mme ákpe né unɔɔ mpa gekwɔne, gébé gekwɔne eyigé ábuú danchɔmeló mfwa bɔɔ mme, ³² né geluɔge gefwa jíí. Ne abwege me né mbaá gekwa, njame nye bɔɔ ako achwɔ eta wa.” ³³ Jisɔs ajɔɔ mbɔ, manlere gefɔge negbo eniné ji agboɔ nye.

³⁴ Ne bɔɔ bimbɔ, ajɔɔ aké, “ηwe mabe Eɔwɔ agare ese nnó Muú yi Eɔwɔ akweré ji élá gefwa, abe mebe te kwyakwyaá, epyémbɔ nnó ne wɔ ɔke abó mambwyε Maá Nte Mekwaá né mfaá gekwa, waá alú Maá Nte Mekwaá yimbɔ?”

³⁵ Jisɔs ashúú ebwɔ meko aké, “Genɔgbɔ gelú gegenege eta nyú né mboɔ gébé, kége nana ndere genɔgbɔ gelú gegenege nnó ékágé gemua gewere enyú. Muú ayi akene né gemua ákágé fɔ mbaá ayi ji ajyéé. ³⁶ Fyége metɔɔ ne muú ayi achyεgé genɔgbɔ nana ayi ji alú ne enyú, nnó debe bɔɔ abi achyεge genɔgbɔ. Jisɔs ajógé mbɔ, alyaá ebwɔ ajyé bií.”

Bɔɔ Jus áshyá wye shyá mamfyε matɔɔ ne Jisɔs

³⁷ Ne yé lé Jisɔs apyε gejamégé ufɔɔ ufélekpa ebwɔ ágéné, áfyéé fɔ matɔɔ ne ji wó. ³⁸ Epyεmbɔ nnó genó eyigé Asaya muú ekpave Eɔwɔ abɔ ajɔɔ getane wáwálé. Asaya abɔ ajɔɔ nya aké, “Ata, ndé muú ákamé ne mekomejɔɔ ayi esé dégere. Ne ndé muú ayi Ata alere ji gefɔge utó bi ji awyaá?”

³⁹ Ula bi ebwɔ alá ákame nya ne mekomejɔɔ yimbɔ wó, úlú wye ndere, Asaya muú ekpave Eɔwɔ abɔ ajɔɔ nya nnó Eɔwɔ aké, ⁴⁰ “Ngilége ebwɔ ame nnó ékágé ágene unó ne ame, ne mpyε bwɔ áneá matɔɔ nnó ékágé ebwɔ ákaá genó eyigé mekomejɔɔ yimbɔ ágaré. Eɔwɔ aké, ‘Me mpyε mbɔ nnó ékágé ebwɔ áti meso ne gabo bwɔ, áchwɔ eta wá nnó me mfere ebwɔ né efwyale’.”

⁴¹ Asaya ajɔɔ mejɔɔ ewéna ato ne Jisɔs, néndé ji abɔ age me nnó Jisɔs abéé nye muú ayi apwɔ amu.

⁴² Ne yé élé gejamégé bɔɔ alú abi ála áfyéé fɔ matɔɔ ne Jisɔs wɔ, abifɔ áfyε, yé ákpakpa bɔɔ Jus abifɔ áfyé ntó metɔɔ ne Jisɔs, yémbɔ álerege fɔ gbɔgɔnɔ nnó áfyéé metɔɔ ne ji gétúgé áfɔɔ nnó álerege, bɔɔ Farasi ábuú nye ebwɔ né echa mmyεmenene. ⁴³ Néndé ebwɔ ágbóo lé nnó akwaá áfεge ebwɔ ápwɔ nnó Eɔwɔ ne afεge ebwɔ.

Mekomejɔɔ ayi Jisɔs agare ne asɔɔ nye mpa bɔɔ

⁴⁴ Ne Jisɔs ajɔɔ kenke, aké, “Yéndémuú ayi áfyéé metɔɔ ne me, áfyé fɔ metɔɔ ne me mbií wó, áfyé ntó ne muú yi atɔme me. ⁴⁵ Muú agεgé me, ebyennó age ntó muú ayi atɔme me. ⁴⁶ Me nchwɔ ndere muú

yi alerege genjgbɔ mbaá bɔ́ mme, nnó ékágé bɔ́ abi áfyéé metɔ́ ne me alá kenékéné eké muú ayi alú mmu gemua. ⁴⁷ Mbɔ́gé muú awúgέ mekomejɔ́ ayi me ngare ne alá apyéé fɔ́ genó eyigé me nké ji apyé wó, me njógé fɔ́ nnó ji akwe mpa, néndé me nchwɔ́ fɔ́ fa mensɔ́ mpá bɔ́ mme wó nchwɔ́ lé mamfere ebwɔ́ né efwyale gabo. ⁴⁸ Muú yi ashyaá nnó ji ákágé me, ne alá apyé genó eyigé me njó, genó eyi gesɔ́ mpa wuú gelú wyeé. Ne genó eyi gesɔ́ mpá wuú né bíi bi kwyakwya, élé mekomejɔ́ wa ayi ngare. ⁴⁹ Nende Me njógé fɔ́ né uto ba. Nte wa muú atɔ́me me agare me genó eyi me njógé ne ndere me mbɔ́ manjɔ́. ⁵⁰ Ne nkaá nnó genó eyigé ji aké me ngare gechwɔ́ ne genjwá eyi gélagé byé. Né getú eyigémbɔ́, me njógé lé genó eyigé Nte wa agare me nnó njó.”

13

Jisɔ́s ashwɔ́ne uka baá utɔ́ bíi

¹ Wye ndere epaá koó upú eláa kwákwólé Jisɔ́s akaá nnó gébé eyigé ji alyagé mme yina nnó akere meso mbaá Nte wuú gekwɔ́ne. Ne élé ji abɔ́ gejeé ne bɔ́ bíi abi alú fa mme, alere ebwɔ́ gefɔ́ eyigé ji abɔ́ gejeé ne ebwɔ́.

² Ne ndere Jisɔ́s ajwɔ́le anyéé menyéé ne baá utɔ́ bíi ne nkwale, danchomeló anyú me metɔ́ maá utɔ́ Jisɔ́s ayi ama nnó achyéé Jisɔ́s manjkwáá. Ákuú maá utɔ́ yimbɔ́ nnó Judas Iscarot, maá Simun. ³ Jisɔ́s akaá nnó Nte wuú Esɔ́wɔ́ afyé ji yéndégenó né amu. Akaá ntó nnó ji abɔ́ atane mbaá Esɔ́wɔ́ ne ji akerege meso mbaá Esɔ́wɔ́. ⁴ Ndere álú ányé menyéé, Jisɔ́s akwile téné, afeé nku yi mfaa abelé. Ani agbogbo né gebwe. ⁵ Afane manaá né mmu geku, alɔ́ manshwɔ́ne uka baá utɔ́ bíi, ne atile ubi ne agbogbo ayi ji aníí né gebwe. ⁶ Akwónégé mbaá Simun Pita, Simun agíí ji aké, “Ata ɔ́kelege manshwɔ́ne me uka?”

⁷ Ne Jisɔ́s ashuú ji meko aké, “Genó eyigé me mpye mbɔ́, enyú dékágé fɔ́ ula nana, meso gébé dékage nye.”

⁸ Ajógémbɔ́, Pita aké, “Ngba, wɔ́ ɔ́bɔ́ fɔ́ manshwɔ́ne uka eba wó.”

Ne Jisɔ́s aké ne Pita, “Mbɔ́gé me nlá nshwɔ́ne wɔ́ wó, ɔ́chome fɔ́ mbwa ne me.”

⁹ Ajógé mbɔ́ Simun Pita aké, “Ata ɔ́shwɔ́nege fɔ́ lé uka ba ubiubi, shwɔ́ne ntó amu ya chonchó ne mekpo wa.”

¹⁰ Jisɔ́s aké, “Muú yi awɔ́ me manaá ábɔ́ mashwɔ́ne lé uka bíi ubiubi néndé menyammye wuú alu me pópó. Ne enyú délu me pópó, yémbɔ́ enyú ako fɔ́ wó.” ¹¹ Jisɔ́s ajɔ́ mbɔ́, ji akaá me muú ayi achyéé nye ji manjkwáá, njkaawu ne ji aké, “Enyú ako depɔ́ fɔ́ pópó.”

¹² Ne ji anerege manshwɔ́ne uka baá utɔ́ bíi, abɔ́ nku wuú afyé, akere ajwɔ́le ká. Agíí ebwɔ́ aké, “Enyú dékaá ulaá genó eyigé mempye mbɔ́ né enyú?” ¹³ “Enyú dékuú me menlere ne Ata. Enyú délu cho mankú me mbɔ́, néndé ge muú ayi me nlú mbɔ́. ¹⁴ Ne mbɔ́gé me, Ata ne menlere enyú, nshwɔ́ne enyú uka, enyú ntó debɔ́ manshwɔ́nege uka ate. ¹⁵ Me nlere enyú genó eyigé debɔ́ mampyege nnó dépyege geji ne ate ndere me mpyeé ne enyú. ¹⁶ Me ngaregé enyú wáwálé nnó, maá utɔ́ ajeáge fɔ́ gemε apwɔ́ nte wuú. Yé maá déntɔ́ ntó ajeáge fɔ́ gemε apwɔ́ muú ayi atɔ́me ji. ¹⁷ Nana ayi enyú dékaá unó bina, déké dépyeé ubi, débéé ne metɔ́ megɔ́megɔ́. ¹⁸ Me njógé mbɔ́, ntome fɔ́ ne enyú ako. Me nkaá ufɔ́ bɔ́ abi me njyaá. Yémbɔ́ mpye mbɔ́ nnó genó eyigé ásame né mmu njwe Esɔ́wɔ́ gétáné wawale. Asa wye nno, ‘Muu yi esé ne ji déchome ebwɔ́ menyéé, abwɔ́lé atane ummye ne me’ ¹⁹ Me ngarege enyú genó eyigé na nana gemεge nnó gepye. Ne gébége gepyege, enyú dekamege nye nnó, ‘Me Nlú gefɔ́ge Muú ayi Me Nké Me Nlú.’ ²⁰ Me ngarege enyú wáwálé nnó yéndémuú ayi asele muú dentɔ́ wa ne metɔ́ megómégó, ebyennó ase

mbò lé me mbòó. Ne muú ayi asele me, ase mbò lé Eṣṓwò muú átòme me.”

Jisṣ abò mbè agare nnó áchyège nyè jì mankwaá

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹ Jisṣ ajóge unó bina, metóó ɛṣò jì, agare gbàgàṅò aké, “Me ngarege enyú wáwálé, muú nyú ama achyège nyè me mankwaá.”

²² Ajóge mbò baá utóó bií alá menò mekpò fuú ápe atè ne amè ne amè. Akágé yé muú ayi jì ajóó atome ne jì. ²³ Ne maá utóó ama, ayi Jisṣ agboó ne jì, agií mmyè né ekpokpogele kwákwolé ne uwyaá Jisṣ. ²⁴ Ne Simun Pita anyú menò aké, ne jì “Gíí Jisṣ muú ayi jì ajóó mbò atome ne jì.”

²⁵ Ndere maá utóó yimbò, ajwòle agií kwákwolé ne uwyaá Jisṣ, akò gemè agií Jisṣ aké, “Ata waá achyège nyè wò mankwaá?”

²⁶ Jisṣ ashúú jì meko aké, “ele muú ayi me nyuale bréd yina né mmu akpánkpa nchyège jì. Jisṣ ajóge mbò abò gekpòge bréd, anyuá né mmu akpánkpa achyè Judas Iscarot, maá Simun.” ²⁷ Ténéténé ayi Judas asele gekpòge bréd eyigémbò, danchaméló anyú jì metóó. Ne Jisṣ ajóó ne Judas aké, “Genó eyigé wò òkelege mampye, pyè geji wáwá.” ²⁸ Né geluage bòó abi ajwòle agií né ekpokpogele, yè muú ama ayi akaá ulaá mejóó ɛwé Jisṣ ajóó mbò ne Judas apò. ²⁹ Ne élé Judas ne ábélege mekwa ṅka bwó. Baá utóó abifò áfere nnó Jisṣ ajóó mbò lé nnó Judas ajyè ána unó ebifò ebi ɛbwó ákelege. Ela epò mbò wó, ndòfò Jisṣ ajóó mbò lé nnó Judas ajyè achyè genó gefò mbaá ubya bòó.

³⁰ Ne Judas asège gekpòge bréd eyigé Jisṣ achyè jì, atane afé. Gébé eyigémbò utuú ugi mè.

Èbè mekè

³¹ Judas atanège ajyège, Jisṣ aké, “Nana bòó agene nyè ndere Maá Nte Mekwaá apwòó amu. Ne jì apyè nyè bòó agè ndere Eṣṓwò apwòó amu. ³² Ne mbògé Maá Nte Mekwaá apyèé bòó agè ndere Eṣṓwò apwòó amu, Eṣṓwò ntó

apyèé nyè bòó ágé ndere Maá Nte Mekwaá apwòó amu, ne achòó sé gébé. ³³ Baá ba, me mbelege sé ne enyú dóó, enyú dékelege nyè me, ne wye ndere me mbò ngare ákpakpa bòó Jus, mbòntó ne ngarege enyú nana nnó, ‘Mbaá ayi me ngyè enyú dékage chwó fò wyeé.’ ³⁴ Ajóge mbò, aké, nana nchyège enyú ɛbè ɛwé meké, “Bòógé gejeé ne atè. Ndere me ngboó ne enyú mbòntó ne enyú debòó mangboge ne atè. ³⁵ Ne mbògé deké débòó gejeé ne atè, yéndemuú ákágé nyè nnó enyú délú baá utóó ba.”

Jisṣ agaré ndere Pita áshyáa nyè jì
(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Ne Simun Pita agií jì aké, “Ata, wò ojyè ɛfò?”

Jisṣ aké, “Mbaá ayi me ngyè òkágé kwòle me nana, yémbò òkwòlege nyè me meso gébé.”

³⁷ Pita agií jì aké, “Ata ulannó ne me nla nkágé kwòle fò wò nana? Me nkpome mmyè mangbó gétú jyéé.”

³⁸ Ne Jisṣ ashúú Pita meko aké, “Pita nnó òkpome mmyè magbo gétú ya? Gò me ngare wò wáwálé nnó gemè nnó menò mekwò akú, wò òshyáa nyè mánáne aláé nnó wò òkágé me.”

14

Jisṣ ne alárege meti ɛwé ejyèé mbaá nte wuú

¹ “Dekamege fò mesome ɛbè enyú né metóó. Fyègé metóó ne Eṣṓwò, fyègé ntó metóó ne me. ² Baá upú alú gejame né gepúge Nte wa; mbògé abè dampò mbò, mbò me ngare fò enyú mbò wó. Me ngyè kwyèé melú mbele enyú. ³ Nnerege mankwyèé melú ɛwémbò, nkerege, nchwó nse enyú nnó mbaá ayi me mbèé enyú ntó débè wyeé. ⁴ Enyú dékaá meti ɛwé ejyèé né mbaá yi me ngyèé.”

⁵ Ne Tòmasi ajóó ne Jisṣ aké, “Ata ese dékaá yé mbaá yi wò ojyèé wó, epyembò nnó ne dékaá meti ɛwé ejyè wyeé?”

⁶ Jisṣ ashúú jì meko aké, “Me ne nlú meti ɛwú. Me ne ngarege bòó

wáwálé. Ne me ne nchyege genwá. Yé muú fɔ ákágé chwɔ́ fɔ mbaá Nte wa mbɔgé alá akoó eta wa wɔ. ⁷ Mbɔgé enyú débɔ dékaá me chánéné, mbɔ debɔ dékaá ntó nte wa. Manló nana déjyegé mbe, dékaá me ji ne degé me ji.”

⁸ Ne Filip aké, “Ata lere esé Nte wye awu, nnó matɔ́ akwene ese mmu.”

⁹ Jisɔs ashúú ji meko aké, “Mbɔ te me nlú mbɔ fana ne enyú, delú dankaá me Filip? Yéndémuú yi agene me, ebyennó age ntó Nte wa. Waá ulannó wɔ oké me nlere enyú Nte wa? ¹⁰ Enyú dékame fɔ nnó me ncho mmye ne Nte, ne Nte wa ntó acho mmye ne me wɔ? Depɔ etire me njógé mbɔ, detanege fɔ me mbɔ́ né metɔ́, elé Nte wa mmu áchomé mmye ne me ne apyéé utɔ́ bií. ¹¹ Kamege ne me nnó genó eyigé me ngarege enyú gelú wáwálé nnó me ncho mmye ne Nte wa ne Nte wa ntó acho mmye ne me. Ne mbɔgé ewéna ela ekwane enyú metɔ́ wɔ, kamege nnó elú wáwálé gétúgé ufélékpa ebi me mpyeé. ¹² Me ngarege enyú wáwálé nnó, yéndémuú ayi áfyéé metɔ́ ne me, apyéé ntó unó bi me mpyeé mbɔ. Yé ebe lé ebi njea upwɔ ebi, apye nye néndé me njyé mbaá Nte wa. ¹³ Ne yéndégenó eyigé enyú dégigé né mabɔ ma, mpye geji nnó metɔ́ ego Nte wa gétú ya. ¹⁴ Ndere elúmbɔ, mbɔgé dégige yéndégenó né mabɔ ma, mpyeé geji.

Jisɔs anyéméno mantɔ Mendoó Ukpeá

¹⁵ “Mbɔgé enyú dégbóo ne me, belege mabe ya. ¹⁶ Dépyege mbɔ, me nne ne nye mmye mbaá Nte wa, ne ji atɔme nye enyú muú majyéé ayifɔ, ayi abe nye ne enyú te kwyakwya. ¹⁷ Muú majye yimbɔ elé Mendoó Ukpea muú alerege enyú wáwálé ayi Esɔwɔ. Bɔ́ mme akamege fɔ ne ji néndé agene fɔ ji ne akage ji. Yémbɔ enyú dékage ji, néndé ji ajwɔlege ne enyú ne alú enyú né mmye. ¹⁸ Njyegé, nlyage fɔ enyú gelame, nmáge kere nchwɔ eta nyú. ¹⁹ Ela gachyeé bɔ́ mme amage

ge sé me. Enyú ne dégene nye me. Ne te ndere me nwyáá genwá, enyú ntó debeé nye ne genwá. ²⁰ Bií bimɔ ukwonege, enyú dékage nye nnó mencho mmye ne Nte, Nte wa acho mmye ne me, ne me ntó ncho mmye ne enyú. ²¹ Yéndémuú ayi awúgé mabe ya abelégé áji, ji yimbɔ ne abɔ́ gejeé ne me, Nte wa ntó abɔ́ gejeé ne ji. Me ntó mbɔ́ nye gejeé ne ji, ne me mbɔ́ nlerége nye gemé ya etaá wuú.”

²² Ne Judas (ayi alá pɔ́ fɔ Judas Iscarot) ajɔ́ ne Jisɔs aké, “Ata nde gepyee wɔ alerege gemé jyé lé eta sé, ayi ala alerege fɔ ntó mbaá bɔ́ mme meko?”

²³ Jisɔs ashúú ji meko aké, “Muú ayi abɔ́ gejeé ne me, apye geno eyigé me ngarege, Nte wa gboó nye ne ji. Ne esé ne Nte wa déchwɔ bane nye ji déjwɔlé ne ji mbaá ama. ²⁴ Muú yi alá agboó ne me, apye fɔ geno eyigé me ngarege. Ne unó bi enyú déwuú mbɔ utane fɔ membɔ́ né metɔ́ wɔ, utane lé mbaá nte wa muú atɔme me.

²⁵ “Me ngare mbɔ enyú unó bina nana yi me nlú ne enyú. ²⁶ Yémbɔ Nte wa atɔme nye Menchyeé majyéé né mabɔ ma. Menchyeé majyéé yimbɔ elé Mendoó Ukpea achwɔgé alerege nye enyú unó uko ne atéé nye enyú yéndégenó eyigé me ngare enyú.

²⁷ “Ndere me njye nchyege enyú nesɔ, ne nesɔ na ne me nchyege enyú. Me nchyege fɔ enyú nesɔ na nkane bɔ́ mme achyege genó. Dekamégé fɔ matɔ́ achyege enyú efwyale, ne debege fɔ ntó ne efɔ. ²⁸ Enyú dewú nkane me nké, ‘Me nlyage enyú. Yémbɔ nmage kere nye nchwɔ eta nyú.’ Ebege nnó enyú débɔ́ gejeé ne me, mbɔ́ débeé ne metɔ́ megómégó elé me njyéé mbaá Nte wa muú ajea gemé apwɔ́ me. ²⁹ Me mbɔ́ me mbe ngare enyú unó bina gemége nnó ubi upyegé, nnó meso gébé, upyegé enyú dekame nnó unó bi me njɔ́ ulú wáwálé. ³⁰ Me mpɔ́ sé ne gejamégé gébé manjɔ́ mejɔ́ ne enyú néndé mfwa bɔ́ mme alé chwɔ. Ji apɔ́ fɔ ne eshye apwɔ́ me. ³¹ Yémbɔ me mpyeé lé genó eyigé Nte wa agare me nnó

mpye, nnó bɔ́ mme akaá nnó me mbɔ́ gejeé ne Nte wa.

“Kwilege mme déjyegé.”

15

Genoge umpome ne mata jii

¹ “Me ne nlú genoge vin geji ambɔ́, ne Nte wa ne alú muú ayi áchérege geji. * ² Yéndé eta ewé etome ne me, mbɔ́gé elá ewome fɔ́ umpome, ji asɔ́ ewuú afome mme, ne yéndé eta ewé ewome umpome, ji akwyege ewú nnó ewome gejamégé umpome. ³ Mekomejɔ́ ayi me ngare enyú apye enyú dela me pópó eké eta genɔ́ eyigé akwyéé. ⁴ Chogé wye mmye ne me, me nchome mmye ne enyú. Eta genɔ́ ekágé wɔ́ fɔ́ umpome mbɔ́gé elá cho mmye ne mbyɔ́ genɔ́ geji mbɔ́ wɔ́. Wymbɔ́ ntó ne enyú déla dekáge pye genó gefɔ́ mbɔ́gé dela decho mmye ne me wɔ́.

⁵ “Me ne nlú genɔ́ eyigémbɔ́, enyú ntó ne delú mata jii. Muú achogé mmye ne me, ne me ntó nchoge mmye ne ji, ji ne apye nye gejamégé unó néndé me nla mpɔ́ enyú dékage pye fɔ́ yé genó. ⁶ Ne muú alá cho mmye ne me wɔ́, alú eké eta genɔ́ ewé ásgé afomege éwáñese egbo. Ufɔ́ mata unɔ́ yina anywerege áji áfyé né mewé, áɔ́. ⁷ Mbɔ́gé enyú déchogé wye mmye ne me, ne deké débelege mekomejɔ́ wa né matɔ́ nyú, yéndégenó eyi enyú degige nno Nte wa apye, geji ne ji apyé eta nyu. ⁸ Enyú deké dépye gejamégé unó ulúúló Nte wa abéé ne ñgɔ́. Ne ewéna elerege nnó enyú delu baá utɔ́ ba. ⁹ Ndere Nte wa abɔ́ gejeé ne me, mbɔ́ntó ne me mbɔ́ gejeé ne enyú. Bógé wye gejeé ne ate wye ndere me mbɔ́ ne enyú. ¹⁰ Mbɔ́gé enyú deké depye genó eyige me njɔ́, me mbɔ́ nye gejeé ne enyú wye ndere Nte wa abɔ́ gejeé ne me gétúgé mpyéé genó eyigé ji akélege. ¹¹ Me ngaré enyú unó bina nnó enyú débé ne metɔ́ megɔ́megɔ́ wye ndere me nwyaá. Ne

nnó metɔ́ megɔ́megɔ́ nyú eja epwɔ́ amu. ¹² Gégé genó eyigé me nkélege nnó enyú dépyege na: Bógé gejeé ne ate wye ndere me mbɔ́ ne enyú. ¹³ Gejeé eyigé cha gepɔ́, eyigé muú alerege, eyi gepwɔ́ gejeé eyigé muú ágbóo gétúgé ajeé bíí. ¹⁴ Enyú débéé ajeé ba mbɔ́gé dépye unó bi me ngaré enyú. ¹⁵ Me mmagé kú se enyú nnó baá défwé néndé maá défwé ákágé fɔ́ genó eyigé nte wuú apyéé. Me nkuú enyú ajeé ba néndé yéndégenó eyigé Nte wa agare me, geji ne me nto ngare enyú. ¹⁶ Enyú fɔ́ wɔ́ déjyaá me wɔ́, elé me ne njyaá enyú ne ntome enyú nnó dépyegé unó ulúúló ne nnó unó bimbo ubéé te kwyakwya. Ne yéndégenó eyi enyú dégige Nte wa né mabɔ́ ma achyege enyú geji. ¹⁷ Gege ye mma ngare enyú nnó bɔ́ge gejeé ne ate.

Bɔ́ mme apaá baá utɔ́ Jisɔ́

¹⁸ “Mbɔ́gé bɔ́ mme apaá enyú, kaáge nnó abɔ́ me mbé apa me me ne alé pa enyú. ¹⁹ Enyú debɔ́ débé bɔ́ mme, mbɔ́ bɔ́ mme agboó ne enyú eké ate bɔ́ mme. Ne enyú depɔ́ néndé me njya enyú né geluage bɔ́ mme, getu eyigémbɔ́ ne bɔ́ mme apaá enyú. ²⁰ Tege genó eyigé me ngare enyú nnó, ‘Maá défwé aneage fɔ́ geme apwɔ́ nte wuú.’ Te ndere ebwɔ́ achyé me efwyale, áchyege nye ntó enyú efwyale. Ne ebwɔ́ abɔ́ awú mekomejɔ́ wa mbɔ́ áwuú ntó awe nyú. ²¹ Ebwɔ́ apye nye unó bina uko eta nyú gétúgé enyú delu bɔ́ ba. Néndé ebwɔ́ ákágé fɔ́ muú yi atome me. ²² Me mbé danchwɔ́ gare ebwɔ́ mekomejɔ́, mbɔ́ akwe fɔ́ mpa wɔ́, yémbɔ́ nana yi ngare ebwɔ́ mekomejɔ́ Éɔ́wɔ́, ye meti ewe áboó gabo bwɔ́ epósé ²³ Ne yéndémuú yi apaá me, ebyennó apaá ntó Nte wa. ²⁴ Me mbé dampye ukpekpe unó né metɔ́ metɔ́ bwɔ́, ebwɔ́ age wɔ́, ebi yé muú fɔ́ alá alú dampye, mbɔ́ Éɔ́wɔ́ agarege nye fɔ́ ebwɔ́ nnó ápye gabo ákwe mpa. Yé ndere ebwɔ́ ágene unó

* **15:1** Elú wáwálé nnó: Né ukwene ñwe menomenyéé, Éɔ́wɔ́ abɔ́ amége bɔ́ Isreli nkane mekɔ́ vin ewé ji áchérege. Jisɔ́ jimbɔ́ ntó ájɔ́ nnó ji ne alu genɔ́ge vin yimbɔ́ nana.

bi me mpye, ápaá me chonchó ne Nte wa. ²⁵ Unó bina ubo mampye nnó, genó eyigé asame né mmu nwe Esowó gebe wáwálé. Asa wye nnó, ‘Ebwó ápaá me ula pó.’

²⁶ “Menchyéé majyéé achwóó, ji alú Mendoó Ukpea muú alerege wáwálé yi Esowó. Me ntóme nye ji atane mbaá Nte wa, achwóó gé agarege nye enyú muú yi me nlú. ²⁷ Enyú ntó dégarage nye bóó muú yi me nlú néndé delu ne me te ula ulóó.

16

¹ “Me ngare me enyú unó bina nnó ékágé deja mmye meso. ² Abuú nye enyú né macha mmyemenene. Ne gébé gechwóó eyigé yéndemuú yi awáne enyú aferege nnó ji apyembo elé utóó Esowó. ³ Apye nye unó bina ne enyú néndé ákágé Nte wa, yé me ntó ákágé. ⁴ Me mbo mbe ngare enyú nnó gébé eyigémbó gekwónége enyú détege nnó me mbo ngare me enyú nnó unó bina upyéé nye.

Utóó bi Mendoó Ukpea apyéé

“Me mbó ngare enyú unó bina mbe mbe wó, néndé me mbo nlú ne enyú. ⁵ Ne nana me nkerege meso mbaá muú yi atóme me, yé mbo yé muú nyú yi agige mme nnó, “Ojye efó?” Apó. ⁶ Ne gétúgé me ngare enyú unó bina, matóó nyú alá meshwemeshwe. ⁷ Yé mbo ngarege enyú wáwálé. Elú elé né galógáló awe nyú nnó me njye, néndé me nla njye wó menchyéé majyéé achwóó fó eta nyú. Yé mbo me njyegé ntóme nye ji achwóó eta nyú. ⁸ Achwóó gé apyéé nye bóó mme akaá nnó ufere bwó né gabo ayi ebwó apyéé ulú gye. Apye nye ebwó akaá nnó ufere bwó né ndere muú abéé cho né mbe ushu Esowó ulú gyeé, ne apye nye ntó ebwó akaá nnó uféré bwó né ndere Esowó ásóó nye mpa ulú gyeé. ⁹ Né egbe ewé gabo, ebwó alú gyeé néndé áfyéé fó metóó ne me wó. ¹⁰ Né egbe ewé mame cho né mbe ushu Esowó, apye nye ebwó akaá nnó me nlú cho néndé me nkerege meso mbaá Nte wa ne enyú damage ge nye se me. ¹¹ Né egbe ewé mpa ayi Esowó

ásoó, apye nye bóó mme akaá nnó alu gyeé né gefóó eyigé ásoó mpa wa, néndé danchómeló mfwa bóó mme akwe me mpa.

¹² “Me nlú wyaá gejamé gé unó mangare enyú, yé mbo enyú dékage gbare nye fó matóó gétúgé ubi. ¹³ Yé mbo gébé gé Mendoó Ukpea muú alerege wáwálé achwóó gé, apye nye enyú dékaá wáwálé meko. Agarege nye fó unó bi utanege ji metóó, genó eyigé ji awúgé geji ne ji ágarege. Ne apyéé nye enyú dékaá unó bi upyéé nye meso gébé. ¹⁴ Ji apyéé nye me mbo ngó néndé genó eyi getanege me metóó geji ne ji asele agarege enyú. ¹⁵ Yéndé genó eyigé Nte wa awyaá elé eya, getú eyigé mbo ne me nké genó eyi gelú me metóó geji ne ji agarege nye enyú.

Mesome nyu ela nye lé nechóchó

¹⁶ “Elá gachyéé enyú damage ge sé me, ne emage wyaá sé ntó ndóó enyú degene nye me.”

¹⁷ Ajó gé mbo, baá utóó bíí abifó aló mangigé ate aké, “Ajóó aké, ‘Ela gachye enyú degene sé me,’ ne ama aké, ‘Emage wyaá se ntó dóó enyú degene nye me’, ula utene mbo nno? ne ulaa me njye mbaá nte wa. ¹⁸ Ulaá ela gachyéé utene mbo nnó? Esé dekágé fó genó eyigé ji ajó gé mbo.”

¹⁹ Ndere ebwó aferege mbo, Jisóó akaá me nnó ebwó akélege mangíí ji ulaá mejóó ewé ji ajóó mbo. Ajóó ne ebwó aké, “Enyú degige mbo elé ate ulaá mejóó ewé me njóó nnó, ‘ela gachyéé enyú damage ge sé me ne nnó emage wyaá sé ntó dóó enyú degene nye me?’ ²⁰ Me ngarege enyú wáwálé nnó enyú delilí nye desóó manse gétúgé unó bi upye nye. Ne bóó mme abéé ne nechóchó, Enyú debéé ne masome né matóó, yé mbo masome nyú abwólege nye nechóchó. ²¹ Nebyéé neke nemmye mendée, une ugvalege ji néndé gébé eyigé ji awuú ubale gekwóne. Ne abyegé me maá, amage te se ubale, abéé elé ne nechóchó nnó ji agbéé muú ama fa mme. ²² Wye mbo ntó ne elú ne

enyú. Nana enyú delú ne masome né matóó, yémbó me mmage ge nye enyú, ne enyú debéé nye ne nechóchó né matóó. Ne yé muú ayi akágé fere gefó nechóchó eniné na né matóó nyú ápó. ²³ Bii bi mbó ukwonege, demage gii se me ye mechó fó. Me ngarege enyú wáwálé nnó, yéndégenó eyi degige nte wa né mabó ma, achyege enyú geji. ²⁴ Kpaá te gébé eyigé na, enyú delu dangii yé genó gefó né mabó ma. Gige achyege nye enyú, ne nechóchó nyú nejame nye kpaá nepwó.

²⁵ “Me ngare enyú unó bina né makamejóó, yémbó gébé gechwóó nye eyigé me nla ngarege sé enyú depó né makamejóó. Me ngarege nye enyú uno bi utome ne Nte wa gbogónó. ²⁶ Gébé eyigémbó gekwonege enyú degige nye Nte wa unó né mabó ma. Me njóó mbó fó nnó ngige nye Nte wa genó gefó gétúgé nyú wó. ²⁷ Néndé Nte wa jimbóó abó gejeé ne enyú gétúgé enyú debóó gejeé ne me, ne dékame nnó me ntane mbaá Esowó. ²⁸ Wáwálé me ntane mbaá Nte wa nchwóó fa mme. Nana me lé nlyaa mme nkerege meso mbaá Nte wa.”

²⁹ Ajógé mbó, baá utóó bii aké, “Nana wó olé jóó yé mejóó gbogónó, ójógé sé né makamejóó. ³⁰ Esé dékaá nana nnó wó ókaá unó uko, wó ókage ye ebe lé unó bi bóó awyaa né metóó mangii wó. Ewéna epye esé dékamé nnó wó otane mbaá Esowó.”

³¹ Ne Jisós ashúú ebwó meko aké, “Pó enyú dékamé ne me, naná? ³² Gébé gechwóó nye, ne géfíí me eyigé enyú ako délaá nye tyátyá, yéndémuú nyú abóó nye meti gepú jíí, délyaa membií. Yémbó me mpó fó me mbií, Nte wa alú ne me. ³³ Me ngare enyú unó bina nnó enyu delii mmye ne me debe ne nesó. Bóó mme apye nye enyú degé efwyale yémbó gbarege matóó nyú néndé mmye me mpwó bóó mme.”

17

Jisós anemmye mbaá Nte wuu nno apye ji abó ngó

¹ Jisós anerege manjóó unó bina, abweé ame ape né mfaánebuú, anemmye aké, “Nte wa gébé gekwone ppye me maá wyeé mbó ngó nnó me ntó mpye wó abe ne enoge. ² Wó achyéé me uto bi upwó bóó ako nnó me nchyéé geñwá eyi gélagé byé mbaá bóó ako abi wó achyéé me. ³ Geñwá eyi gélagé byé gelu nnó ebwó akaá elé wó mbií muú ólu Esowó ayi wáwálé, ne me Jisós Kras muú wó otome fa mme. ⁴ Mpye wó abó enógé fa né mme, gétúge me nere mampye utóó bi wó achyéé me nnó mpye. ⁵ Nte wa, ppye me mbe ne enóge né mbe ushu wye nana, gefógé enógé ewé me mbó nwyaa nya gébége nlú ne wó, gemege nnó mme álo.

Jisós anemmye mbaá nte wuu gétúgé baá utóó bii

⁶ “Me mpye bóó abi wóó jyaá fa mme achyéé me akaá wó. Abó álú bóó byéé, wó achyéé me ebwó ne ebwó ábele mekomejóó wyeé. ⁷ Ne nana ebwó ákaá nnó ufóó unó uko bi wó achyéé me utane eta wye. ⁸ Ngare ebwó mekomejóó ayi wó achyéé me, áse ji amu apea ne ákaá wáwálé nnó me ntane eta wyeé ne ákame nnó wó ne otome me.

⁹ “Nnennemmye gétúgé ebwó. Nnene fó mmye gétúgé bóó mme, nnene lé gétúgé bóó abi wó achyéé me, néndé álú bóó byéé. ¹⁰ Yéndé genó eyi nwyaa élé ejyéé ne yéndégenó eyi wó ówyaá, ele eya. Ne ele bóó bina ne apyéé me mbóó enógé. ¹¹ Mbeé sé fa mme, yémbó ebwó alú fa mme. Nchwóó eta wyeé Nte wa, Muú Ukpea, nnennemmye nnó wó abame ebwó né uto mabó mmyeé, ami wó achyéé me, nnó apye ebwó ábé muú ama ndere esé ne wó delu muú ama. ¹² Gébége nlú ne ebwó, mbáme ebwó né utó mabó ami wó achyéé me. Mbá ebwó chánjéné, ne yé muú bwó ama anó mme detu wó ekose muú ayi abó alú me nnó anome mme detu nnó genó eyigé ásame né mekomejóó wyeé gebe wáwálé.

¹³ “Ne nana me nlé chwóó eta wyeé. Ne njógé unó bina ndere me nlú fa mme, nnó mpye ebwó abe ne

nechóchó gbene wye ndere me nwyaa nechóchó gbene. ¹⁴ Me ngare ebwó mekomejós wyeé ne bós mme apaá ebwó néndé ebwó ápófó mbwa ama ne bós mme wye ndere me nlá pó fó mbwa ama ne bós mme. ¹⁵ Me nnene fó mmye nnó wó òfere ebwó fa mme. Nnene lé nnó wó òbame ebwó ékágé ebwó akpe né amu muú nchye. ¹⁶ Ebwó apó fó mbwa ama ne bós mme wye ndere me nlá pó fó mbwa ama ne bós mme. ¹⁷ Pye ebwó áchyeé gemége bwó wáwálé eta wye. Ne wáwálé yimbó elé mekomejós wyeé. ¹⁸ Ndere wó òtome me fa né mme, mbóntó ne me ntóme ebwó. ¹⁹ Me nchye geme ya mampye utós byeé. Me mpye mbó gétúgé bwó, nnó ebwó ntó áchyeé gemége bwó wáwálé mampye utós byeé.

Jisós anemmye mbaá Nte wuu gétúgé bós abi ámdáge fyé nye metós ne ji

²⁰ “Me nnene fó mmye gétúgé baá utós baá bina ebwó bwó, nnene ntó gétúgé bós abi áfyé nye metós ne me elé áwuú mekomejós wye ayi baá utós ba ágarege nye. ²¹ Me nnenemmye nnó wó òpyé ebwó ako abe muú ama, wye ndere wó Nte wa òlu muú ama ne me, me ntó nlu muú ama ne wó. Pye ebwó abe muú ama ne esé nnó, bós mme ákamé nnó wó ne òtome me. ²² Enógé ewé wó òchyeé me, ewú ntó ne me nchyeé ebwó. Mpye mbó nnó ebwó abe muú ama wye ndere esé ne wó delú muú ama. ²³ Me nlu muú ama ne ebwó, wó ntó òlu muú ama ne me. Dépye mbó nnó ebwó ntó abe muú ama chánéné. Ndere elúmbó bós mme ákágé nye nnó wó ne òtome me, ne ákágé nye ntó nnó wó òbós gejeé ne ebwó wye ndere wó òbós gejeé ne me.

²⁴ “Nte wa, nkélege ntó nnó bós abi wó òchyeé me, ábe ne me né mbaá yi me mbéé nye, nnó ágé ntó enógé wa. Wó òchyeé me enógé ewéna gétúgé gejeé eyigé wó òbós ne me gemége nnó mme abó.

²⁵ “Eh, Nte wa muú òlú cho, wáwálé, bós mme ákágé fó wó, yémbó me nkágé wó. Ne bós bina, abi wó òchyeé me ákaá ntó nnó wó ne òtome me. ²⁶ Me mpye ebwó ákaá wó, ne mpye

nye wye ebwó ákágé wó yéndégébé nnó gejeé eyigé wó òbós ne me òbó ntó ne ebwó ne nnó me mbe muú ama ne ebwó.”

18

Apye Jisós

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Jisós anerege mmyemenene, ji ne baá utós bií ályaá melu ewémbó, achyaá genkó eyigé akuú nnó Kidrón ajye kpe mmu maá mekós fó. ² Ne Judas muú achyege nye Jisós mankwaá abó akaá ntó melu ewémbó néndé ebwó abó áchómege me wye. ³ Ndere elúmbó, ji ase ekwó bós bee ne ambame echa ure Esówa abi anós baá ámpyee ure Esówa ne Farasi átome áchwó né maá mekós yimbó. Gébégé ájyee ákpomé mmye ne unó ummye, alweé desá ne bó akpogéfo. ⁴ Ne elé Jisós akaá me yéndégenó eyigé ápye nye ne ji, ake mmye afíí ebwó, agíí ebwó aké, “Enyú dékelege ndé muú?”

⁵ Ashuú ji meko aké, “Dékelege Jisós muú Nasaret.”

Ji aké, “Me ne nlu ji.” Judas muú achyeé Jisós mankwaá alú ntó eféé tené ne ebwó. ⁶ Jisós ajógé ne ebwó nnó, “Me ne nlu ji,” ája mmye meso ákwe mme gbaram. ⁷ Ne ama agíí ebwó aké, “Enyú déke dékelege wa?” Aké, “Dékelege Jisós muú Nasaret.”

⁸ Aké, “Pó me ngare enyú nnó me ne nlu ji? Ne mbógé nnó elé me ne enyú dékelege, lyage bós bina ájye. ⁹ Ajós mbó nnó meko ayi ji abó ajós abé wáwálé. Ji abó ajós aké, Nte yé muú ama ayi anome mme detú né geluage bós abi òchyeé me apó.”

¹⁰ Ne Simun Pita ajú yé aparanja ayi ji awyaa, asó etu ewé egbé ebwónye ewé memfwé etukpe ámpyee ure Esówa. Mabó memfwé yimbó makamege Malkós. ¹¹ Pita apyegé mbó, Jisós ajós ne ji aké, “Shwóré aparanja wye yimbó né mmu mekó, wó òkelege fó nnó me nge efwyale ndere nte wa ake nge?”

Afè ne Jisós mbaá Anas

12 Ndere elúmbò, muú kpaá bòó bee ne bòó bee bií chonchó ne ambame echa upe Esòwò apye Jisòs awe ji amu. 13 Ase ji ábò mbe afe né mbaá Anas nte Mendée Kaifas. Kaifas yina ne alú etúkpe ampye upe Esòwò né ñme eniné mbò. 14 Elé Kaifas yina ntó ne abò achyéé nya bòó Jus majyéé nnó, “Elú galógáló nnó muú ama agbo gétúgè bòó ako.”

Pita ashya nnó akaágé fò Jisòs
(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Simun Pita ebwó ne maá utóó Jisòs yifò ama akwòle Jisòs meso. Etukpe ampye upe Esòwò akaá maá utóó yimbò chánéné, getu eyigémbò ályaa maá utóó yimbò akpe ne Jisòs né mmu dachi etukpe ampyeé upeé Esòwò, 16 Pita alá né dafye. Ndere Pita atene né dafye, maá utóó ayi etukpe ampye upe Esòwò akaá ji, ajye bane meso mendée ayi alú menombi gébame, ajóó mejóó ne ji ne meso mendée yimbò alyaa Pita akpe muu. 17 Mesò mendée yimbò né meno gebame agií Pita aké, “Nnó wò òpófó maá utóó ama né geluage baá utóó Jisòs?”

Pita ashúú ji meko aké, “Eeh, me mpó.”

18 Gébé eyigémbò ntó gefwene gemmyeé, baá défwè ne ambame dachi etukpe ásené mewè né dafye átene áwyaá. Pita ntó abò alú ne ebwó áwyaá mewè.

Jisòs akpe unóó mpa
(Mat 26:57-66; Mak 14:53-65; Luk 22:54, 55, 63-71)

19 Etukpe egií Jisòs depò etiré détóme ne baá utóó bií ne unó bi ji álérege. 20 Jisòs ashúú ji meko aké, “Me njógé me mejóó gbògòno mbaá bòó ako. Me nlerége unó yéndégébé né mmu macha mmyemenene ne echa upe Esòwò mbaá ayi bòó Jus ako áchómege. Yé genó gefò eyigé me njóó bibí gepó. 21 Ulannó wò ògigé me bò ñkwe bina? Gií elé bòó abi awuú genó eyigé me ngare ebwó, neéndé ákaa uno bi me njóó.”

22 Jisòs ajógé mbò, membame dachi etukpe ayi alu fií ado ji né ushu. Agií ji aké, “Mbò ne wò òbòó manshuú etukpe meko?”

23 Jisòs ashúú ji meko aké, “Mbógé mechò ewé me njóó elú gyéé, gare gabo ayi me njóó. Ne mbógé elú cho, ulannó wò òdoó me.” 24 Eféé ne Anas atóme yé Jisòs wye amuú wewe mbaá Kaifas etukpe ampye upe Esòwò.

Pita ama ashya Jisòs manáne epea ne eléé

25 Ndere epyembò, Pita abò alú né dafye tené awyaá mewè. Agií ji aké, “Nnó wò ntó òpó fò maá utóó ama né geluage baá utóó Jisòs?” Pita ashya aké, “Eeh me mpó.”

26 Maá defwè etukpe ampye upeé Esòwò ama ayi alú menme muú ayi Pita asóó ji etu, agií Pita aké, “Nnó me nge fò wò né mmu maá mekóó ne mende yimbò wó?” 27 Pita ama ashya wye shyá. Wye né gébé eyigémbò menò mekwò akú kòkògòlókóó.

Afé ne Jisòs mbaá Palet
(Mat 27:1, 2, 11-14; Mak 15:1; Luk 23:1, 2)

28 Bií uyyagé ne dondo gemua mme ákpakpa bòó Jus ase yé Jisòs né gepúge Kaifas afé ne ji né echa gòmena bòó Rom. Ebwó ambòó akpe wye wó. Apye mbò nnó ékágé ebwó ábé ne deba né mbe ushu Esòwò néndé akélege manyé epaá kóó upú. 29 Ndere elúmbò Palet muú alú ngòmena atané, aké ne ebwó, “enyú deké mende yina apye nnó?”

30 Ebwó ashúú ji meko aké, “Mbógé mende yina apó muú mebo fò wó, mbò esé defye fò ji né amu jyè wò.”

31 Palet aké ne ebwó, “Sege ji enyú ambòó depa mpa wuú ndere ebe nyú ejóó.” Akpakpa bòó Jus ashúú ji meko aké, “Ebé nyu bòó Rom ekamege fò nnó esé desó mpa nnó áwá muú.” 32 Genó eyigé ebwó ajóó gepye nnó genó eyigé Jisòs abò ajóó atome ne gefógé negbo eniné ji agboó nye getane wáwálé.

33 Ne Palet akere meso né mmu echa, mfwa akú Jisòs agií ji aké, “Wò ne olú mfwa bòó Jus?”

³⁴ Jis̄as aké, “W̄o mb̄oó ne ɔfere mb̄o, waá nnó b̄oó f̄o ne agare w̄o mmu ayi me nlú?”

³⁵ Palet ashúú ji meko aké, “Me, ɔfere nnó me nlú muú Jus? Elé b̄oó bye ne anó baá ampye ure Es̄ow̄o ne afye w̄o ne amu ya. Ndé mech̄o w̄o ɔpyé?”

³⁶ Ne Jis̄as ashúú ji meko aké, “Gefwa ya gep̄o f̄o eyigé b̄oó mme. Mb̄oge geb̄o geb̄e eyigé b̄oó mme, mb̄o baá defwe ba ammye nnó ékágé me nkpe né ámu b̄oó Jus, yémb̄o gefwa ya getane mbaá yicha.”

³⁷ Ndere ji ajóó mb̄o Palet aké ne ji, “Mmyeké w̄o ɔlú mfwa?” Ne Jis̄as ashúú ji meko aké, “W̄o ɔlú cho manjóó nnó menlú mfwa. Ge ula bi ábyené me mb̄o, ne getu eyigémb̄o ne nchw̄o fa mme nno ngáre b̄oó wáwálé. Ne yéndémuú ayi agboó ne wáwálé, awuú mekomejóó wa.”

³⁸ Ne Palet agií ji aké, “Wáwálé élé ndé?” Agige mb̄o ama akere meso né dafye, mbaá b̄oó Jus aké, “Me nge f̄o gabo ayi mende yina apyéé w̄o. ³⁹ Yémb̄o gep̄oge nyú gelú nno, yéndé ñme gébége epaá koó upu me mb̄o mamferé muú deno ama ndere enyú dékelege. Ndere elúmb̄o nnó enyú dékelege nnó mferé Mfwa b̄oó Jus?” ⁴⁰ Palet ajógé mb̄o, ebw̄o ákalé ne meko metometo, aké, “ɔferege f̄o mende yina fere élé Barabas.” Barabas ab̄o alú mmu ayi achyegge efwyale né melo.

19

*B̄oó bee ájwyagé Jis̄as
(Mat 27:27-31; Mak 15:16-20)*

¹ Palet achyee Jis̄as nnó, átule ji ne getó. ² Ne b̄oó bee át̄o ela ewé elú meshií áfaá Jis̄as né mekpo, áfyé ji nkúu megélé né mmye eke mfwa. ³ Ajwyage ji aké, “Geñwá gétyéé getyéé geb̄e ne w̄o Mfwa b̄oó Jus” ne ádo ji ukpe kpe né ushu.

⁴ Palet ama akere achw̄o ajóó ne b̄oó bimb̄o aké, “Nana me nchw̄o ne ji né mbe ushu nyu yémb̄o kaáge nnó me nge f̄o gabo ayi ji apyéé w̄o.” ⁵ Jis̄as atane né dafye ne ela ewé elú meshií né mekpo ne nkúu megélé né

mmye. Ne Palet ajóó ne b̄oó bimb̄o aké, “Gégé mende yimb̄o na.”

⁶ Anó baá ampye ure Es̄ow̄o ne ambame echa ure agege Jis̄as, ab̄o makale ne meko metometo aké, “Áw̄o ji né gekwa, áw̄o ji né gekwa.” Ajógé mb̄o,

Palet ajóó ne ebw̄o aké, “Enyú amb̄oó sege ji dew̄o né gekwa, néndé me nge f̄o gabo ayi ji apyéé w̄o.”

⁷ Yémb̄o b̄oó Jus atome wye eshye ajógé aké, “Esé déwya ebe ewé ejóó nnó ji ab̄o magbo. Néndé ji aké alú Maá Es̄ow̄o.”

⁸ Palet awúgé mech̄o ewéna, ef̄o ekw̄o ji metóó d̄oó. ⁹ Akere meso né mmu echa wuú, ama agií Jis̄as aké, “W̄o ɔtane ef̄o?”

Yémb̄o Jis̄as ashúú ji meko w̄o. ¹⁰ Ne Palet ajóó ne Jis̄as aké, “W̄o uklege f̄o manjóó mejóó ne me? W̄o ɔkaá f̄o nnó me nwyaá utó manlyaá w̄o ɔjye ne nwyaá uto manw̄o w̄o né gekwa w̄o?”

¹¹ Jis̄as ashúú ji meko aké, “W̄o ɔp̄of̄o ne utó mampye me genó mb̄ogé uto bimb̄o ulá utane f̄o né mfaánebuú w̄o. Ne getu eyigémb̄o muú ayi afyéé me né amu nyú, gabo awuú aña apw̄oó.” ¹² Palet awúgé mb̄o, ab̄o aketeleti nnó ályaá Jis̄as ajyéé yémb̄o b̄oó Jus akalege aké, “Mb̄ogé w̄o ɔlyage mende yina, ebyennó w̄o ɔp̄o f̄o mejeé Sesa. Yéndémuú ayi asele geme jíí nnó alú mfwa ebyennó akalege mankare gefwa ne mfwa Sesa mfwa Rom.”

¹³ Ne Palet awúgé mejóó ewéna, ase Jis̄as afe ne ji né dafye. Jimb̄oó ajw̄alé né geluoge mpa né mbaá ayi ákuú nnó, “Melu Mataá.” (Né Hibru ákuú mbaá yimb̄o nnó “Gabata”.) ¹⁴ Bií bimb̄o ulú élé bií bi b̄oó Jus akpomege mmye manyé epaá koó upu. Ne metóó ñw̄omese, Palet ajóó ne ebw̄o aké, “Gége Mfwa nyú na.” ¹⁵ Yémb̄o ebw̄o ákalé aké cho ne ji ewú, cho ne ji ewú, aw̄o ji né gekwa. Ne Palet ama gií ebw̄o aké, “Dékelege me nw̄o mfwa nyú né gekwa?” Anó baá ampye ure Es̄ow̄o, aké, “Esé dep̄o sé ne mfwa yicha ekosé Sesa w̄o”. ¹⁶ Ne kwyakwyaá, Palet achyee yé Jis̄as né

amu bwó nnó áwó ji né gekwa. Bó bee ásé Jisós áfé ne ji.

Awó Jisós né gekwa

(*Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43*)

¹⁷ Jisós jimbóó ne akpane gekwa jíí afé né melú ewé ákuú nnó, “Melú Unkókó makpo.” (Bóó Hibru akuú ntó melu ewémbó nnó “Golgota.”) ¹⁸ Elé né melu ewéna ne awóme Jisós né gekwa. Awó ntó anjo makpo apea né ebi bwó ukwa. Awó ama né egbé ebwóbe, ama egbé ebwónyeyé ne Jisós né metóó metóó. ¹⁹ Palet asá ntó genó gefó aba né mekpo gekwa eyigé áwómé Jisós. Asá wyyéé nnó, “Jisós muú Nasaret Mfwa bóó Jus.” ²⁰ Ne gejamégé bóó Jus ájógé genó eyigé ásamé ábalé né mfaá mekpo gekwa néndé mbaá ayi awóme Jisós né gekwa alú kwókwólé ne Jerosale. Asa mansa ηwe amimbó né mekómejóó Hibru, Latin ne Grek. ²¹ Anóó bá ampyéé upe Esówó, ájóó ne Palet aké, “Osage fó nnó Jisós alú mfwa bóó Jus, sa elé nnó ji ajóó aké, ‘Me nlu mfwa bóó Jus.’”

²² Ne Palet aké ne ebwó, “Genó eyigé me nsame, nsa me.”

²³ Bóó bee ánerere manwó Jisós né gekwa abó mandée jíí akare malu ani yéndémuú bee ase melu ema. Ase nto nku wuú ayi ji áfyéé ne áfyéé ewule. Nku yimbó apó ne nkómé. ²⁴ Bóó bee bimbó ajóó ne ate aké, “Dekarege fó nku yina, déhmeé lé megyaá wyyéé mankaá muú ayi aselé ji.” Apyé mbó nnó genó eyigé ásame né mekómejóó Esówó gebe wáwálé. Asa wyye aké, “Akare mandeé ya áfyéé ate amu, áse nku wa áhme megyaá wyyéé.” Gé genó eyigé bóó bee ápyembó.

²⁵ Ne bóó fó abi atene kwókwólé ne gekwa eyi awóme Jisós wyye, elé mma Jisós, meηme mma Jisós ayi mendée, Meri mendée Klopas, ne Meri Magdala. ²⁶ Jisós ágegé ndere mma wuú átene eféé kwókwólé ne maá utóó ayi jimbóó Jisós agboó ne ji dóó, ajóó ne

mma wuú aké, “Mma, γε maá wyye na.”

²⁷ Ne ajóó ntó ne maá utóó yimbó aké, “Ge mma wyye na.” Eló né gébé eyigémbó maá utóó yimbó ase mma Jisós afe ne ji né gepú jíí, nnó ajwólege ne ji.

Negboné Jisós

(*Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49*)

²⁸ Ewyagé, Jisós akaá nnó ji anere me yéndégenó eyigé ji abóó mampyye, ne nnó genó eyigé mekómejóó Esówó ajóó gebe wáwále, ajóó aké, “Mmwólé manaá epyéé me.”

²⁹ Eké epyéémbó, nkwo fó alú eféé, ayi áfyéé mmóó amí mamýáme magbeé wyye. Ase ekochá, ányua né mmu mmóó amibó, áfaá né eta maá genó eyigé akuú hisóp, ábwéé até Jisós né ubóó meno. * ³⁰ Ne gébégé Jisós anyú mmóó amimbó aké, “Nnere utóó ba.” Ajóó gé mbó, amo mekpo mme, áfyéé gemé jíí né amu Nte wuú Esówó.

³¹ Bíí bimbó, ele bíí ebi bóó Jus ákpomege mmye manyé uwyaá bwó. † Ebwó akélege fó nnó bíí bimbó ubane unkwó bóó abi awóme né ukwa. Ajye jóó ne Palet nnó achyéé ebwó uto ájye ákore uka bóó bimbó né mfaá ukwa, áfere unkwó ebwó. ³² Ne bóó bee achwó akore uka bóó apea abi awóme ebwó ne Jisós. ³³ Achwógé mbaá Jisós, ákore sé uka bíí wó néndé age nnó ji agbo me. ³⁴ Yémbó muú bee ama ajo egbe amba wuú ne nekó. Tenétené yimbó manoó ne manaá matanege. ³⁵ Muú yi agene unó bina ne agaré. Ne unó bi ji agare ulú wáwálé. Ne jimbóó akaá nnó ji agarege wáwálé nnó apyye enyú ntó défyéé metóó ne Jisós. ³⁶ Unó bina upyye nnó genó eyigé ásame né mmu ηwe Esówó ube wáwálé. Asa wyye aké, “Yé gegoó jíí gemma akóó fó.” ³⁷ Ne ama ása ntó né melu ηwe Esówó ewé fó aké, “Apele nyé muú ayi ebwó ájomé.”

* **19:29** Elú wáwálé nnó: Jon áfyéé genóge hisóp né ηwe wuú gétúgé genó eyigé apyyéé ne ji gébégé epaá koo upú. † **19:31** Elú wáwálé nnó: Uwyaá bina, ulú lé uwyaá kpaá néndé ukwe gébégé epaá koo upu.

Anii Jis̄s

(*Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸ Unó bina upyεge, Josef muú melo Arimatya ajye gií ne Palet nnó ago ji afere genkwógé Jis̄s né gekwa. Josef abo alú maá utó Jis̄s ama, yémbó akwólege ji bibií néndé afóó ákpakpa bóó Jus. Palet akamege, Josef ajye fere genkwógé Jis̄s né gekwa afé ne geji. ³⁹ Josef afé ebwó ne Nikodemus muú abó achwó gé Jis̄s ne utuu. Nekodemus achwó ntó ne gejamégé maka gebε. Akwyεé mami ne unó bi akuú nnó merrh ne alose. Manóó genógé bó kilo usaá upea meso εfyá.

⁴⁰ Ebwó ákpa genkwógé Jis̄s, afyεge ji unó ebimbó ne mmyε aní ne éshyé ndeé. Gé mbó ne bóó Jus ákwyεge genkwógé muú ne anii. ⁴¹ Né mbaá yi awóme Jis̄s né gekwa, maá mekóó alú wyε. Né mmu maá mekóó yimbó ntó, menome meke εwé alá alú danií muú fó ebó elú wyε. ⁴² Anii Jis̄s né mmu menome εwémbó néndé mbaá yimbó, alu kwókwólé. Ne bií bimbó ntó bóó Jus ákpomege mmyε nnó bií ujjyε ebwó ányé uwyaá bwó.

20*Menome εla mewa*

(*Mat 28:1-10; Mak 16:1-10; Luk 24:1-12*)

¹ Bií mbε né uwyaá, ne dondo gemua mme Meri muú melo Magdala afé né menome εwé abó anii Jis̄s. Ajyεge, age nnó áferé ntaá eniné ábó ákweré embú menome. ² Ndere ágene mbó Meri muú melo Magdala abó gatélé akere ajye garé Simun Pita ebwó ne maá utó ayifó ayi Jis̄s ágboó ne ji dóó aké, “Áfere Ata né mmu menome, ne εsé dékaá fó mbaá ayi ajyε belé ji wó.”

³ Ajógé mbó, Pita ebwó ne maá utó yimbó átane áfe né menome. ⁴ Ndere ajyε, álómege gatele. Yémbó maá utó yimbó alome apwó Pita, ne abó mbε akwóne né menome. ⁵ Akwónege wyε, asé mmyε mme ape né mmu menome, age ubaá éshyé ndeé ebi ábó anii Jis̄s ne ubi yémbó, akpe fó né mmu menome wó. ⁶ Ne Simun Pita

muú abo alú meso akwónege, akpe né mmu menome, age ubaá éshyé ndeé ebimbó εfée. ⁷ Agé ntó gebagé ndeé eyigé abo anii Jis̄s né mekpo ndere gelú pwipwi né mbaá awuú cha. Εpófó mbaá ama ne uba éshyé ndeé ebimbó. ⁸ Ne maá utó ayi abo abóó mbε akwóne né menome, akpe ntó né mmu menome Jis̄s, age unó bi upyε, akame nnó elú wawale. ⁹ (Yé élé ebwó ágene unó bina, álu wyε dankaa genó eyi mekomejóó εsowó abo ajóó nnó Jis̄s abo mankwilé né negbo.) ¹⁰ Ne baá utó bií agege mbó áma akere meso né upú bwó.

Jis̄s alere mmyε mbaá Meri Magdala

¹¹ Yémbó Meri alá dafyε téné né alilé. Ndere alilé abyélé mmyε mme apé né mmu menome, ¹² age makiénné εsowó apea ne mandeé pópó mmyε, ájwóle né mbaá yi abo ábelé genkwógé Jis̄s. Éma né mekpo, éma né uka. ¹³ Makiénné yimbó, ágií Meri áké, “Mma wó olilé ndé?”

Ashuú ebwó meko aké, “Akpa Ata wa ne me nkaá fó mbaá yi ajyε bele ji wó!” ¹⁴ Ajógé mbó, abwólé mmyε ake apele age ndere Jis̄s atene, yémbó akaá fó nnó élé Jis̄s ne atene mbó wó. ¹⁵ Jis̄s agii ji aké, “Mma wó olilé ndé? Ndeé muú wó okélege?”

Meri afere nnó élé mbóó maá mekóó yimbó ne ji ágene mbó, ajóó ne ji aké, “Ata mbógé wó ne okpane genkwó jii lere me mbaá ayi wó óbele geji, me njyε mkpa.”

¹⁶ Ajógé mbó, Jis̄s akú ji aké, “Meri” abwólé mmyε ape Jis̄s, ajóó né mekómejóó Hibru aké, “Rabóni” (ula Rabóni utené nnó “Ménleré.”)

¹⁷ Jis̄s ajóó ne ji aké, “Ótage me, néndé me nlú dankwó njyε mbaá Nte wa. Cho gare élé anmé ba nnó me nlé nkwo njyé mbaá Nte wa muú alú Nte nyú ntó. Ésowó wa ne Ésowó nyú ntó.”

¹⁸ Meri muú melo Magdala ajye gare baá utó Jis̄s aké, “Me nge Ata.” Ne agare ntó ebwó unó bi ji ajóó ne ji.

Jis̄as alere mmye mbaá baá utóó bií
(*Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Anj 1:6-8*)

¹⁹Né nkwalé bií mbe né uwyaá, baá utóó Jis̄as ányweré mbaá ama, ágbé mano mbií néndé áfóó bóó Jus. Ne Jis̄as akpe atené né metóó metóó bwó aké, “Nesó nebé ne enyú.” ²⁰Ajógé mbó, alere ebwó mabóme upa né amu jii ne egbe mmye wuu. Baá utóó bií ágege ji mbó álu ne nechóchó ndere ágené Atá. ²¹Jis̄as ama ajóó ne ebwó aké, “Nesó nebe ne enyú, ndere Nte wa atóme me, mbántó ne me ntóme enyú.” ²²Ajógé mbó afó ebwó gejulé né mmye aké “Sege Mendoó Ukpea. ²³Yendemuu ayi enyu dejigente gabo wuu, Esówó ajigente gabo muu yimbó, ne yende muu ayi enyu dela dejinte gabo wuu wó, Esówó nto ajige fó nte gabo wuu.”

Jis̄as alere mmye mbaá Tómasi

²⁴Gébégé Jis̄as achwó lere mmye mbaá baá utóó bií, ngba wuu ama né geluage abi áfyanéápeá ayi akuú ji nnó, Tómasi maá gefa abó apó. ²⁵Tómasi achwógé baá utóó abifó ágare ji aké, “Ese dege Ata.”

Tómasi aké, “Me nla ngé fó mabóme upaá mpi né maka amu jii me nta enó ebwó wa wye, mma nta nto ebwó wa né nebómé gepa eníí nélú ji né égbé amba wó me nkamege fó.”

²⁶Ndó eneé ekógé, baá utóó Jis̄as ama anywere, né mmu gepú. Ne Tómasi alu ne ebwó. Agbé manombi, ne aké apele Jis̄as achwó tene né metóó metóó bwó aké, “Nesó nebe ne enyú.” ²⁷Ajóó ntó ne Tómasi aké, “Fye enóbwo wyeé fa. Pe amu ya. Nyaá ebwó wyeé óta egbe amba wá. Óbegé sé ne dembyó kamé wye kamege ne me.”

²⁸Ne Tómasi ashúú ji meko aké, “Ata wa ne Esówó wa.”

²⁹Jis̄as ajóó ne ji aké, “Elé wó ógene me, ne ókame nnó élé me? Metóó megómegó ebéé ne bóó abi álá age me wó, yémbó áfyéé matóó bwó ne me!”

Ula bi asame ηwe yina

³⁰Ne Jis̄as apye gejamégé upóó ufélekpa né mbe ushu baá utóó bií ebi

álá ása fó ubi né mmu ηwe yina wó. ³¹Yémbó ása lé bina nnó upye enyú dékamé nnó Jis̄as ne alú Muú yi Esówó akweré ji élá gefwa, nnó ji alú Maá Esówó. Ne nnó dekamege mbó debóó genwá eyi gélagé byé gétúgé mabó mií.

21

Jis̄as alere mmye mbaá baá utóó bií akeneama

¹Mboó ndó fó ekoge, Jis̄as ama alere mmye mbaá baá utóó bií né ebéé mega ewé ákuú nnó Tiberas. Gé na ne Jis̄as alere mmye mbaá baá utóó bií. ²Simun Pita, Tómasi maá gefa, Nataniel muú meló Kana né gebage mewaá Galilií, baá Sebēdee ne baá utóó abifó makpo apea ábó álú mbaá ama. ³Ne Simun Pita ajóó ne ebwó aké “Me nkelege manjye ntofó.”

Ebwó ntó aké, “Ese ntó déjye ne wó.” Ebwó ako ajye kpe mmu ekpeé. Né utuú bimbó yé genó ebwó áwa wó. ⁴Ndere bií uyyage, Jis̄as achwó atene né mapea ebéé mega, baá utóó bií agege ji akaá fó jí wó ⁵Jis̄as akú ebwó aké, “Baá ba, déwaá meshuu fó wó?” Ebwó áshuú ji meko, “Déwa wó.”

⁶Ajóó ne ebwó aké, “Njégé ntofo nyú né egbe ebwónyē ékpe, déwane nyē meshuú.” Anjégé, meshuú eyi ese, epwó ebwó manja afye mmu ékpe néndé eja dóó.

⁷Epyege mbó, maá utóó ayi Jis̄as abóó gejeé ne ji dóó, ajóó ne Pita aké, “Muú ayi ajógé mbó ne esé élé Ata.” Simun Pita awúge ndere maa utóó yimbó ajóó ake “Muú ayi ajóó mbó mejóó ne ese ele Ata” Akwye afye mandeé mmye (néndé abó afere áji) Anyo achó né nnyi. ⁸Baá utóó abifó álá né mmu ekpeé ajame dansa ne gejamégé meshuú eyi elú wye nnó achwó né mapea nnyi. Mantane né mapea nnyi ókwone mbaá ayi ebwó ajame dansa alú genógé matyéé amu usaá upea meso efya. ⁹Ajágé dansa yimbó akwonege né mapea nnyi, age ujenjeé mewē ne bréd wye nere. ¹⁰Jis̄as ajóó ne ebwó aké, “Chwóge me ne meshuú fó eyi enyú déwane mbó.”

11 Simun Pita akwò akpe mmu ekpeé aja dansa yémbò achwó ne ji né mewaaá. Dansa yimbò agbeé ne gejamégé meshuú kpakpa. Meshuú elú usaá ukenéama meso efyane eléé (153). Ne yé elé meshuú ejame, dansa yimbò agyalé wó. 12 Ne Jisòs ajóó ne ebwó aké, “Chwòge dégbaré une dondo”. Ne yé maá utóó ama ayi aṅea metóó mangií ji nnó, “Olu wa?” apó; néndé ebwó ákaá nnó elé Ata. 13 Jisòs ajye bò bréd yimbò ne meshuu ntó achyéé ebwó.

14 Gé manáne aléé na ayi Jisòs alere mmye mbaá baá utóó bií gébégé ji akwilé né negbo.

Jisòs ajóó ne Pita nnó mbógé abò gejeé ne ji apye utóó bií

15 Ebwó anerege mangbaré une, Jisòs agií Simun Pita aké, “Simun, maá Jón nnó wò òbò gejeé ne me dóó, òpwò abifò na?” Ne Pita ashúú Jisòs meko aké, “Eh Ata, wò òkaá nnó me mbò gejeé ne wò.”

Jisòs ajóó ne ji aké, “Pele baá magòṅme ya.” 16 Jisòs ama agií ji manáne apea aké, “Simun Pita maá Jón nnó òbòó gejeé ne me?”

Pita akame aké, “Eh Ata wò mbò òkaá nnó mbòó gejeé ne wò”. Jisòs aké, “Pele magòṅme ya”. 17 Ama agií Pita ne manáne ayi ágbeé aléé aké, “Simun maá Jón nnó wò òbò gejeé ne me.”

Agigé mbò, metóó esò Pita gétúgè agií ji té manáne aléé nnó, “Pita nnó wò òbò gejeé ne me?” Getu eyigémbò Pita ashúú ji meko aké, “Ata wò òkágé unó uko, òkaá chánéné nnó me mbò gejeé ne wò.” Jisòs ajóó ne ji aké, “Pele magòṅme ya.” 18 Ngarege wò wáwálé nnó, “Gébégé wò òlu gesage muú, wò mbòó òfyé mandeé òjyèé yénde mbaá ayi wò òkelege, yémbò gébégé òkwòge ukoó, ula bwyé elé amu mfaá ne elé muu yicha ne afyéé wò mandeé ágbárege wò ebwò aja wò meti òjyèè mbaá ayi wò òlá òkelege fò manjye.” 19 Jisòs ajóó mejóó ewéna ne Pita mampye ji ákaá gefòge negbo eniné Pita agboó nye ne achyéé Esòwò

ngò. Jisòs ajóó gé mbò aké ne Pita, “Kwòle me.”

20 Pita abwólége mmye, age ndere maá utóó ayi Jisòs abòó gejeé ne ji dóó akwòlege ebwó. Elé maá utóó yina ne abò ajwólé nya agií Jisòs né egbe mmye, gébégé ebwó anyéé menyéé, agií Jisòs nnó, “Ata ndé muú wò òke achyége nye wò mankwaá?” 21 Pita agége ji agií Jisòs aké, “Ata ji ntó yé?”

22 Ne Jisòs ashúú Pita meko aké, “Mbógé me nkelege nnó ji abe mebe kpaá te me nchwóó, wò òbò ndé mechò wyéé? Wò kwòle elé me.”

23 Ajóó gé mbò, mechò ewéna eke ekwòne mbaá baá utóó abifò nnó Jisòs aké maá utóó yina agboó fò. Yémbò Jisòs ajóó fò nnó maá utóó yimbò agboó fò wó. Ajóó elé nnó, “Mbógé me nkelege nnó ji abe mebe kpaá te me nchwóó, òbò ndé mechò wyéé?”

24 Ge elé maá utóó awú ne agarege unó bina. Asá ubi né mme ne esé dékaá nnó unó bi ji agarege úlú wáwálé.

25 Gejamege unó ebifò úlú ntó ebi Jisòs apyéé. Mbógé abò ása ubi uko né mme, mbò melú ebéé fò fa mme ewé ábélege bò ṅwe abi ásame ubi.

Ἡῤῥῆ
UTÓO ANḠBÁ JISÓS
ndere Lukase asamé

Ulaula

¹ Ata Tyofilos, né ḡwe mbe yimbó ntóme wó, nsá uno uko ebí Jisós abó apyé ne aléré bós, lo né gébé eyige ji alós utóó bíí, ² kpaá te gébé eyige ji ajoyé mfaánebuú. Gemege nnó ji ajoyé né mfaánebuú, achye bós bíí ji ajoyá nnó ábè áḡbá bíí majye né uto Mendoó Ukpea. ³ Gébégé Jisós akwilé né negbo, abelé fa mme usaá ndó upéa. Né ndó yimbó, alerege anḡbá bíí mmye né gejamégé mati ayi ebwó alá kagé be sé ne dembyó nnó ji alu mebe. Ne agare ebwó mechó ewé Esówa ágbárege nye gefwa jíí. ⁴ Ne nkane ji alu chóncho ne ebwó, afyé ebwó ebe ake, “Jwálege fa né Jerosale, degilé echye ewé Nte wa abó anyémeno nnó atóme nye nkane me mbó ngare enyú. ⁵ Geno eyige njogémbó gelu nnó, ndó eja sé dós wó eyi Esówa afyé nye enyú né amu Mendoó Ukpea wye nkane Jón abó afye nya bós né mmu nnyi.”

Esówa ase Jisós afé Mfaánebuú
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jón 20:19-23)

⁶ Gébégé baá utóó Jisós áma jwále chóncho ne Jisós ágií ji áke, “Atá gébé gekwané eyigé ómage pye nnó esé bós Israeli dégbaré gefwage sé”?

⁷ Ne Jisós ashúú ebwó meko aké, “Nte wa akwye me abelé né uto bíí gébé eyigé unó bina upye nye, ne epófó ewé enyú dekaáge gébé eyigémbó.

⁸ Ne genó eyigé debó mankaá gelu nnó, Mendoó Ukpea echwáge enyú mmye, echyege nye enyú uto ne enyú degarege bós né Jerosale gefóge muú yi me nluú, ne demage garege nye né maló bós Jus ako, ne degarege wye deyye né meló Samariya kpaá te dekwónenege mbaá yi mme akwya.”

⁹ Ndere Jisós ajógé depó tire na, Esówa aló mansé ji ajoye né mfaánebuú, ne

baá utóó bíí ála ápelé ame mfaa. Akwó afe kpaá gekó gekweré ji.

¹⁰ Ndere ebwó álu áfyé ame mange ji, eké ewyage áge ande fó apéa ne mandeé pópó mmye, átené kwókwólé ne ebwó. ¹¹ Ewyagé ande bimbó aké ne ebwó, “Bós Galilií, enyú detené fa depéle ame mfaá nde? Jisós yina ayi alya enyú akwóme mbó mfaánebuú fi, amage kéré nye meso wye nkane degéné mbó ji ajoyé.”

Matyas ase melú Judas

¹² Ne anḡbá Jisós ályáge mekwé Olif, ákére né Jerosale, neke nélu genógé ebwó ne meno. ¹³ Akwónégé né meló Jerosale, ákwó mfaá enyóḡ ákpe mmu maá gepú ayi ebwó ábélege. Ebwó alu Pita ne Jón, Jemsi ne Andru, Filip ne Tómasi, Batolomyo ne Matyo, Jemsi maa Alfós, Simun ayi ákuú ji muú ukógé ne Judas ayi maá Jemsi. ¹⁴ Ebwó ako áchómege yendégébé ánenemmye metós ema chóncho ne andeé fó abi ábó ákwálege Jisós, ne anḡmé Jisós ne mma wuú Meri.

¹⁵ Né bífó bós abi akame ne Jisós áchomé ebwó ako, alu genógé usaá ukene. Ne Pita akwile ka aké ne ebwó, ¹⁶ “Anḡme ba, geno eyige ḡwe Esówa ajós nya gebó nye mambe wáwálé, Mendoó Ukpea ebó epyé Mfwa Devid nnó abó mbe agare geno gefó getuge Judas ayi abó ajamé bós meti nnó apyé Jisós. ¹⁷ Judas abó alu muú ama né geluagé esé, Jisós abó ajya ji nnó apyege gefóge utóó uma ne esé.”

¹⁸ Ndere Pita abó ajóge mbó, elu nnó Judas apyege geboboge mechó ewé, áse ḡka ji, ájye na melu mme, eféé ne akwené ushú mme, uné ugbógé, mbwé uné ewó. ¹⁹ Bós ako bi alú né Jerosale, áwúge mechó ewé, ákuú melu mme ewémbó né mejós bwó nnó Akeldama. Ula utené nnó, “Mewaá gewu.”

²⁰ Pita ama jóó aké, “Mfwa Devid abó asá né ḡwe makwa jíí nnó, ‘Achye gepú jíí gelá gewa,’ Achye muú amage ajwále sé mmu. Ne ama sá nnó, ‘echye muú ayicha ase melu utóó wuú.’”

21-22 “Ndere elúmbò, muú ayicha abó mambané esé nnó décho, dégaré gé nkane Atá Jisós akwilé né negbo. Yémbò muú yimbò abò mambé ayi abò akéné ne esé ne Jisós, lo né gébé eyige Jon abó awyáge bós manaá Esòwò kpaá ekwòne né gébé eyigé Esòwò asélé Jisós né eta sé ajye mfaánebuú.”

²³ Efée ne ebwó ajya bós apéa, muú yi ama akamege Josef ayi ákuú ntó ji Basabas ne ama ákuú ji ntó Justós. Ne ayifò akamege Matyas. ²⁴ Ne ebwó anemmye áké, “Atá wò ne ókaáge matós bós ako. Leré esé muú yi ójya, ²⁵ nnó ábé nghá Jisós ne ase melu utós Judas maá utós wye ayi ji alya ajye mbaá yi akwane ne ji.” ²⁶ Anégemmye mbò, áhme megya nnó ájya muú ama. Ne aleré nnó Matyas ne ábé. Ne áse ji ágbé ne ánghá Jisós abi afyaneama.

2

Mendoó Ukpea Echwo

¹ Bii epaá ewé ákuú Pentikos ukwónégé, bós bi áfyé matós ne Jisós ako abò áchomé melu ema ne meko ebwó ama. ² Ake áwuú geyage genó gefó getané mfaá eké mbyo gechwó gekpe mmu gegbeé gepú eyige ebwó abó alu. ³ Aké ápéle ágé genó eyi gelu nkane manómé mewé. Atya, ájyé tene, yéndémuú mmye. ⁴ Ne Esòwò apyéé Mendoó Ukpea echwò kpe egbeé bwó matós ne epye bwó alo manjós ufós mejós ufós ufós.

⁵ Né gébé eyigémbò, bós Jus ne bós bi ánoge Esòwò ábò átané né malò mako áchwó né Jerosale. ⁶ Áwuúge geyya eyigémbò, gejamégé bós áchwó nò bós bi áfyé metós ne Jisós mme. Áwuúge nkane bós Jisós ájoge unó ne yéndémuú awúgé né mejós wuú, epwò ji uto. ⁷ Ala amé mekpo fuú ájoge ne ate áke, “Bós bi ájoge na ako, átané gebagé Galilí. ⁸ Ne epye nnó ne ebwó ájoge mejós esé? ⁹ Esé bifò detane Patiyans, Medis ne Elam, abifò átané Mesopotemya Judiya ne Kapadosia ne abifò átané nto Pòntos ne Esya. ¹⁰ Abifò átané Frigiya ne

Pamfilya, abifò átané Ijip ne gebage mewaá Libya kwókwólé ne Seren. Abifò átané Rom, abi álu bós Jus, ne abifò álaá bós Jus. ¹¹ Abifò átané Kret ne Arabyan. Yémbò esé ako dewuú bós bimbò nkane ájoge ufós mejós esé, ágarege ukpekpe unó bi Esòwò apyéé.” ¹² Alá mano mekpo fuú ne elú wye ebwó matós tametame, ágige wye ate áké, “Ewéna etené mbò nnó”? ¹³ Yémbò abifò álo manjwya le jwyage áké, “Bós Galilí bina, mmós mapye ebwó.”

Mekomejós Pita

¹⁴ Ne Pita akwile ka ne anghá abifò afyaneama, ájogé ne njune bós bimbò áké, “Enyú bós Jus ne bós ako abi alu né Jerosale, wuúge, nkelege mangaré enyú ula mechò ewé. ¹⁵ Gébé gelú mbò le kálánká eneneama dondo, bós bina alu danyú mmós fó nkane enyú deferege. ¹⁶ Geno eyi gepyéé mbò nana, élé eyigé Joel muú ekpave Esòwò abó ajós te gachi nnó, ¹⁷ Esòwò aké, ‘Meso gébé nchyege nye Mendoó wa mbaá bós ako.

Ne baá nyú abi andeé ne ande áwuú nye depò ne me, ágarege.

Nje usa nyú agéne nye depò ta ne ágarege,

ne akoó ande nyú agéne nye ujya.

¹⁸ Né gébé eyigémbò nchyege nye nto Mendoó wa mbaá baá utós ba ako,

ye mendée ye mende ne ebwó áwuú nye depò ne me, ágarege.

¹⁹ Mpye nye bós áge ufelekpa né mfaánebuú,

ne ukpekpe uno né mme.

Agéne nye manóó, mewé ne gelógé amuawé

ne mfaá alá nye chuchu eke manóó,

²⁰ nmeé éno mege nye gemua gekwé ne mfaá alá nye chuchu eke manóó, gemége nnó bii Atá Esòwò ebi upwó amu ukwòne. ²¹ Ne élé bós bi ánege Atá mmye, ne áférege ebwó né efwyale gabo.’ ”

²² Pita amajós áké, “Bós Isrelí wuúge, Jisós ayi Nasaret alu muú yi Esòwò alere enyú chánéné nnó, ji ne atòme ji getuge enyú degé ndere abó

apyeé ukpekpe uno bi ulere nnó Èsòwò ne achyege ji uto. Ènyú dekaá nénde uno bina ubó upye metó metó enyú.

²³ Jisós yina, ele ayi enyú dechye eta bó nchye nnó áwó né gekwa. Yémbò ele Èsòwò ne abó áméé me ábelé ne akaá nnó mbò ne epye nye. ²⁴ Ne apye Jisós akwilé né negbo, atane ne manome nénde negbo nebò nepó ne eshye mangbaré ji, alá nkane muú denò.

²⁵ Ne Mfwa Devid abó ajó depò ti getúgé Jisós aké, ‘Ngene Atá Èsòwò né mbe ushu wa né gébé geko.

Alu me égbé ebwònye nnó mbeḡé ne efó.

²⁶ Né getú eyigémbò nlu ne nechóchó né metó nkwané, mbene.

Me nlu mekwaá ne ngboó nye, yémbò nwyá uméé,

²⁷ gétúgé nkaá nnó wò yi òlu Èsòwò, òlyage nye fò mendoó wa elá né melò áwuú bó,

òlyagé nye fò Maá utó wye yi apyeé utó chánéné apwané mmu menome.

²⁸ Wò òleré me meti ewé mbó mankoó ne mbó ḡenwá.

Mbe nyé né mbe ushu wye, ne metó megòmegò.’”

²⁹ Ne Pita ama jó aké, “Anmé ba, mbó mangaré enyú ḡbòḡnò nnó gekwenege nte esé, Mfwa Devid yélé abò ajó mbò agbó, áníí ji, ne menome wuú elu fa te fina. ³⁰ Abó alu muú ekpávé Èsòwò ne abó akaá menomenyéé ewé Èsòwò abó anyéé ne ji. Ne Èsòwò jimbó ashu meko aké, ‘Ji apye nye mpyáne Devid ama nnó ábé Mfwa nkane Devid jimbó abó alu.’ ³¹ Ebyennó Devid abó abò mbe age ḡenó eyige Èsòwò apyeé nye meso gébé; ne alere nnó Èsòwò apye nye Muú yi Èsòwò akweré ji elá ḡefwa nnó akwile né negbo. Gé wye ḡenó ḡeji ne ji abó jó nnó ji alá fò né melò áwuú bó, ne ḡenkwò ji ḡepwánege fò mmu menome. ³² Muú ayi Devid abó ajó bò elé Jisós. Èsòwò apye ji akwile né negbo ne esé ako abi delu ankwòle bíí dékpá ame déḡé ji wáwále. ³³ Nte wuú Èsòwò apyeḡé ji akwile né negbo, apye ji ajwòle

ne ḡeluḡe enogé eyi ḡelu né eḡbe ebwònye wuú, ne achye ji Mendoó Ukpea nkane ji abó anyémeno nnó apye. ḡenó eyigé enyú dewuú né degene mbò, ele Èsòwò Mendoó Ukpea ewu ne Jisós atóme mbaá bó bíí.

³⁴ Devid ajye mfaánebuú wó; yémbò aké,

‘Ata Èsòwò ajó ne nte wa nnó, jwòle fa né ḡeluḡe eyi ḡelu me eḡbe ebwònye,

³⁵ kpaá te gébé gekwònege nye eyige mpwó bó mawame bye,

mpye bwó alá eké mboó eweé nnó òneré uka mfaá.’

³⁶ “Bó Israeli ako ábó mankaá chánéné nnó Jisós ayi enyú dewómé mbò né gekwa, ele ji ne alú Muú yi Èsòwò akweré ji elá ḡefwa ne alu ntó Atá ayi abó bó ako.”

Bó mbe abi ákamé mekomejó Pita

³⁷ Bó bina áwuúḡé mekomejó yimbo, anyíí ebwó mató ne áḡíí Pita ne anḡbá abifò aké, “Anme esé, nana ese depye nnó”?

³⁸ Pita ashuú bwó meko ake, “Yéndemuú nyú abó mankwòre metó wuú ne áwyaá ji manaá Èsòwò né mabò Jisós Kras. Depyégémbò, Èsòwò ajige nye nte gabò nyú ne achyege nye enyú echye wuú ewé elu Mendoó Ukpea. ³⁹ Èsòwò abó anyémeno ewéna né eta nyú ne baá nyú ne mbaá bó ako abi alu malo ayicha. Menomenyéé ewé elu mbaá bó ako bi Ata se Èsòwò akuú nnó abe abií.”

⁴⁰ Ne Pita ama gare ebwó ḡejame depò, ne achye ebwó majyé aké, “Póḡge ḡeme nyú né efwyalé ewe Èsòwò atóme nye mbaá bó nylene ubeé enine na.” ⁴¹ Bó awuúḡe mekomejó Pita, ḡejame ákamé ne áwyaá ebwó manaá Èsòwò. Bíí bimbo, délé bó alé (3.000) ácho né ḡeluḡe bó abi akame ne Jisós. ⁴² Ne ebwó áfyé makpo bwó né uno bi anḡbá Jisós álerege, ajwòlege melu ema, anyéé menyéé ne ánemmye chóncho.

ḡenwáḡé Bó Jisós

43 Ne anghá Jisós ápyé ufélékpa ne ukpekpe unó bi ulere utó Esowó, ne bós ágégé ubi áfó, ne áchyege bwó enoge. 44 Bós ako abi ákamé né Jisós alú chóncho metós ema, ne ákárege unó bwó ne ate. 45 Gébé eyige fó, ákpóo uno bwó, akarege nka yimbó ne ate nkane yéndemuú akelege. 46 Ebwó áchónege yéndé bíí né echa upé Esowó, anénemmye chóncho ne anyeé ntó menyeé né úpú ate, áchyege ate unó metós ema, 47 ne ákwáne makwa, áfége Esowó yendégébe. Bós ako ágéne nkane gepó gelógeló bwó gelu ne gejeége ebwó matós. Ne yéndé bíí Esowó aférege bós né efwyale gabo, ne agbége ebwó né echomele bós Jisós.

3

Pita ne Jón ápye mbwéré aló manke

1 Bíí bifó Pita ne Jón ákwóme ájyé né echa upé Esowó, ne gébé gebó gelu kálánká eléé ne nwómésé, ele gébé eyige mmyemenene. 2 Ne ndere ebwó áchwó kpe né menombí ewé ákuú menombí melóméló, ágé mende fó ayi abó alu mbwéré te ábyené ji ndere ajwólé eféé. Bós ákpáne ji yéndé bíí, ábélege né menombi ewémbó nnó akógé deko mbaá bós abi ákóoge akpene mmu echa upé Esowó. 3 Mende yimbó agégé Pita ne Jón ndere ájyé kpe wye, ako ebwó nnó áchyé ji genó gefó. 4 Ape ji domeé, ne Pita aké ne ji, “Pe esé.” 5 Ne ape ebwó, aférege nnó áchyege nye ji genó gefó. 6 Pita aké ne ji, “Mpó ye ne nka, yémbó nchyege nye wó genó eyige nwya. Ngarege wó né mabó Jisós Kras ayi Nasaret, kwile ka, ló manke.” 7 Ne Pita agbare ji ebwónyé abwé. Tenetene yimbó, uka mende yimbó utoó, 8 anyó atene, aló mankene agyage. Akwólé ebwó, ákpe mmu echa upé Esowó, akene, anyóge achóge, afége Esowó. 9 Bós ako bi abó álu eféé, ágége nkane mende yimbó akéne afége Esowó, 10 ákaá nnó elé mende yi ajwólege yendégébé né menombi ewé ákuú Menombi Melóméló echa upé, ako

deko, ála ame mekpo fuú ne ákwé tametame nkane ágéné mende yimbó akéné.

Pita agare depore Jisós né Echa upé Esowó

11 Mende yimbó atome wye eshye, akwólege Pita ne Jón. Bós ako abi ágéné ji, ála mano mekpo fuú, ábó, ájye bane ebwó né echa ewé ákuú echa Solomun. 12 Pita agégé nkane bós áchwó nó ebwó mme, agii ebwó aké, “Bós Isreli, ndé enyú détóme esé ame mmye, ne ndé déla mano mekpo fuú né mechó ewé? Enyú deférége nnó ele uto sé ne upyé mende yina aló mankéné? Wa gétúgé ese depyé unó bi ugó Esowó metós? 13 Elé Esowó ne apyé nnó ngó Jisós maá utó wuú akwó. Ji Esowó, alu Esowó ayi ukwene ante sé. Alu Esowó ayi Abraham alu nto ayi Asek, ne ayi Jakób. Ne Jisós yimbó ele ayi enyú debó dekpáne, dechoó né mbe ushu ampané mpa. Gébége Palet akelege manlya ji ajye, enyú deshya wye shya. 14 Jisós abó alu Muú Ukpea ne Muú ayi Cho. Yémbó enyú bina deshya ji ne dene Palet mmye nnó alya muú gewu ajye. 15 Dépyege mbó, dewá muú yi achyege bós genwá. Yémbó Esowó apye ji akwile né negbo ne esé delu bós bi dekpáne ame degéné, ne nana degarege bós mechó ewé. 16 Elé uto Jisós yimbó ne upye mbwéré mende yina atóó. Genó eyigé enyú degéne ne dekaá nnó gepye, elé gétúgé esé défyéé matós ne Jisós yimbó. Elé matós esé ayi défyéé ne ji, ne ápye mbwéré mende yina akéne mbó enyú degéne.

17 “Nana anmé ba, nkaá nnó genó eyigé enyú debó dechomé ne ákpakpa meló depyéé mbaá Jisós debó dekaá wó. 18 Esowó abó agare bós ekpávé bíí te gachí nkane Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa abó mange efwyale, ne apye nnó mechó ewé ebé wáwálé nkane Esowó abó ajóó mé. 19 Ne kworege matós nyú, dekére meso mbaá nte nyú Esowó nnó ji ajinte gabo enyú. 20 Depyege mbó, Átá Esowó apye nye matós nyú akwené, ne atóme

nye Jisós Muú yi Esòwò akweré ji elá gefwa, ayi ji abó ajya nnó áchwò pye enyú depó. ²¹ Ji abò manjwòle né mfaánebuú kpaá te gébé gekwònege nye eyigé Esòwò apye nye unó uko, ukéré uke nkane ji abò apye ukwéné bòó ekpave bií ágaré. ²² Ne Mosis abó ajóó nya aké, ‘Atá Esòwò atòme nye muú ekpávè wuu, wye nkane abó atòme me. Atanege nye né melò nyú, ne debó manwu yéndé genó eyige ji agarege enyú. ²³ Mbòge muú ashyage manwu mekomejòó wuú, ábò mamféré ji né geluage bòó Esòwò, áwá ji.’ ²⁴ Wye meti ewu ema ne bòó ekpave Esòwò ako abó ágaré mechè ewé epyéé mbò fi. Lò né gébé eyi Samuele òkwòne né abi akwòle ji meso. ²⁵ Unó uko ebi Esòwò abò apye bòó ekpave bií agaré, ulú ebi nyú. Enyú ntó delu né menomenye ewé Esòwò abó anyeé ne ukwene antè nyú. Gétúgé Esòwò abó ajóó nya ne Abraham aké, ‘Mpye nye upyáne bye uchwò ne galógálò mbaá bòó ako fa mme.’ ²⁶ Ne Esòwò aiyagé maá utòó wuú, abó mbe ató ji eta nyú nnó apye enyú delya gabo ayi enyú depyeé nnó galógálò akwólé enyú.”

4

Achwò ne Pita ne Jòn né echomele melò

¹ Nðere Pita ne Jòn alu jóge, ampye upe Esòwò fò chóncho ne muú kpaá bòó bi ábàme echa upe Esòwò ne bòó Sadusi fò áchwò sò ebwò mejòó meno. ² Ne matòó asò bòó bina dòó gétúge Pita ne Jòn abó agarege nnó, te mbaá Jisós akwíle né negbo, bòó ako bi akame ne Jisós ákwilé nye ntó. ³ Ne ágbaré Pita ne Jòn áfé. Nðere nkwale akwòne, ebwò ájye fè bwò né denò, nnó mechè ewémbò ela wye geya. ⁴ Yémbò bòó bi áwuú mekomejòó Pita ne Jòn, gejamé ákàme, ne ácho né geluage bòó bi áfyéé matòó ne Jisós, ebwò álú nana genógé bò dèle ata.

⁵ Bií uiyagé, afwa melò ne ákpakpa melò ne anleré mabe Esòwò ábò áchwò cho melu ema né Jerosale. ⁶ Anas ayi abò alu etukpe ampye upe Esòwò abó

alu wye, ne Kaifas, ne Jòn ne Aleksanda ne bòó abifò abi átané ntó ula gepu etukpe ampye upe Esòwò. ⁷ Ne ebwò ája Pita ne Jòn, áchwò téne mbe ushu bwò, ne agíí bwò aké, “Èke nnó ne enyú depyéé mechè ewena njuú? Utó nyú utané efó? Enyú depyéé geno eyige na né mabò wá?”

⁸ Wye né gébé eyigémbò, Mendòó Ukpea egbeé Pita metòó ne aké ne ebwò, “Enyú afwa ne ákpakpa melò, ⁹ nnó geno eyige ese depye mbaá mberé mende yina gelò wó? Enyú degige ese fina nnó dekaá fò genó eyi gepye ne ji akene mbò wó? ¹⁰ Gòge degaré enyú ne bòó Isrelì ako nnó, ele uto Jisós Kras ayi atane Nasaret ne upyé mende yi aténé mbò mbe ushu enyu, atóó cháncha. Elé Jisós yina ne enyú debò dewómé né gekwa, ne Esòwò apye ji akwíle né negbo. ¹¹ Ji ne alu ntaá eni ñwe Esòwò aké,

‘Ntaá eni enyú antené upú debò déshya neni nela enine negbaré nékúné gepú.’ ¹² Jisós yina jimbí ne akage féré bòó né efwyale gabo. Nendé muú yicha ápó sé fa mme yina ayi Esòwò atómé nnó áchwò áféré esé né efwyale gabo.”

¹³ Akpakpa bimbo áwuúge nkane Pita ne Jòn ajóge ayi alá pò ne efò metòó, ála mano mekpò fuú, gétúgé ákaá nnó ebwò ápó bòó ne ájye ñwe wó. Ne ebwò áte nnó Pita ne Jòn ájóge mbò gétúgé ábò akené mé ne Jisós. ¹⁴ Ne ebwò abò ákagé shya fò geno eyige Pita ne Jòn ábò ápyé getúgé ebwò ágené mende yi atóó mbò nkane atené nekúné anḡbá Jisós bimbo. ¹⁵ Èféé ne afwa ne ákpakpa melò bimbo ágaré Pita ne Jòn nnó átané kpé dafye, ne ebwò álagé meso, alò mangíí ate áké, ¹⁶ “Èsé depye nye nnó ne ande bina? Yéndémuú fa né Jerosale ákaá nnó gekpekepege ufélékpá bi, ele ebwò ne apyeé ne ese dékágé shya sé. ¹⁷ Yémbò mampye nnó mechè ewé emage ejye se mbe, debó mamfyé bwò mema ne ebwò nnó ekage ákyaá manjòó ne muú fò né mbaá mabò Jisós.”

18 Ajóoge mbó, ákuú Pita ne Jón ákéré mmu ne ákwelé ebwó mbee nnó, “Ékagé ama atyaá mabó Jisós ye manleré mekomejó wuú mbaá muú.” 19 Ne Pita ne Jón áshuú bwó meko aké, “Enyú ambóó ferege mecho ewé, elu cho né mbe ushu Esówo, manwu ne Esówo wa manwu ne enyú? 20 Esee debó mangáregé genó eyi esé dewuú ne dégené.” 21 Ne afwa eso ama áfélé ebwó amé ne ályá ebwó nnó ájye. Ebwó ágé fó meti manchye bóó Jisós efwyale wó, nendé bóó áko áfége Esówo né mecho ewé ebó epyé. 22 Elé ufélekpá wáwálé, mende yi ápyémbó ji atóó apwó usaá aḡme upéa.

Bóó Jisós ánemmye nnó Esówo apye ebwó ábégé fó ne efó

23 Ndere bóó bimbó álya Pita ne Jón ákérége meso, ágaré ekwó bwó genó eyige anóó baá bií apye upe Esówo ne ákpakpa meló abó ajóó. 24 Bóó Jisós awúge mbó, ácho melu ema anemmye mbaá Esówo aké, “Atá yi apwó amu, wó yi okwyé mfaa ne mme ne manyi ne unó uko bi úlú wye. 25 Opye gekwenege nte esé Devid, maa utóó wye, ajóó né uto Mendoó Ukpea nnó, ‘Ulannó bóó abi alá pó bóó Jus matóó ásó bwó dóó? Ulannó bóó meló átenege ukóló ne Esówo detuú? 26 Afwa abi mme ákpómege mmye mámye bee, ne ákpakpa meló átenege ukóló mamye ne Esówo ne muú yi ji ajoyá nnó abe Muú yi Esówo akweré ji elá gefwa.’

27 Genó eyigé Devid abó ajóó mbó, gepye wáwálé fa meló ewé. Mfwa Heród ne Pontyós Palet, chóncho ne abifó abi alá pó bóó Jus ne bóó Isreli áso mala manwá Jisós, Jisós muú utóó melóméló wye ayi óbó ojyaá nnó abe Muú yi wó okwere ji elá gefwa. 28 Ebwó áchomé mbó, ápye le geno eyige wó Esówo né uto bye, óbó okwye mé óbelé nnó ubó mampyé. 29 Atá nana gé nkane ebwó áfelege ese amé. Pye esé, baá utóó bye dégaré mekomejóó

wye débégé fó ne efó metóó. 30 Pye ese, depyege bóó mamée atóoge ne dema depyegé ufélekpá né utó bi Jisós, muú utóó melóméló wye, nnó bóó ákpá amé ágé utó bye.”

31 Gébége áneré manemmye, mme meko anyíí né mbaá yi ebwó alú. Mendoó Ukpea echwó gbee ebwó metóó ne epye ebwó aló mangare mekomejóó Esówo ayi alá pó ne efó.

Bóó bi ákamé ne Jisós ákarege unó bwó ne ate

32 Né echomele bóó abi áfyéé metóó ne Jisós, álu meko ama ne metóó ema. Muú ebwó fó ayi ájoge nnó genó eyigé na elé eya apó. Ne genó eyigé muú ama awya, gelu eyigé bóó akó. 33 Anḡbá Jisós ágarege ájye ne eshye mampye bóó ákaá nnó, Ata Jisós akwilé né negbo. Ne Esówo apóoge ebwó ako dóó. 34 Ye muú ayi genó gelií ji apó. Ewyage bóó ákpóo makóó ye upú bwó, 35 ne áchwó ne manka yimbó mbaá anḡbá Jisós. Ebwó ákaré manka mbaá bóó bi ákamé ne Jisós ako nkane yéndémuú ákelege.

36 Mende fó ntó abó alu eféé ayi ákuú ji Josef, atane ula gepú ámpyéé upe Esówo. Abyé ji né meló Syapros ne anḡbá Jisós ntó akuú ji Banabas. (Ula utene nnó Memfyé bóó eshye.) 37 Ne akpó ntó mekóó wuú ewé ema achwó ne nka yimbó mbaá anḡbá Jisós.

5

Gebyóge Ananiya ne Safira

1 Ne mende fó ayi ákuú ji, Ananiya ne mendée wuú Safira abó ákame mankpó melu mme bwó ema. 2 Yémbó ebwó ne mendée wuú ákame mambi nka eyifó, ne ákpá eyi elaá áchwó chyéé anḡbá Jisós. 3 Ne Pita agíí Ananiya aké, “Ulannó ólyaá danchómeló akpene mmu metóó wye? Nde gepyéé óbií gebagé nka eyigé ósele ne óchwó byó gebyó mbaá Mendoó Ukpea? 4 Mekóó ewé okpóó ebó elu ewye, ne nka yi ósele ele ejye. Nde gepyéé opye gefóge mecho ewéna? Óferé nnó óbwólege mbó le bóó ayi óbyóge mbó le gebyó mbaá Esówo.” 5-6 Ananiya awúge

mbò, akwé mme, agbó. Njye usa akéle ndeé, afyale genkwó jí, ákpá ájye ní. Bóó ako bi áwuú mechò ewé, éfóó ekwó ebwó matóó.

⁷ Nchwaneké eléé eke ekwònege mendée wuú achwò kpe mmu, ayi alá kaá mechò ewé epye menò wuú wó.

⁸ Ne Pita agíí ji aké, “Gare me wáwálé wye, nnó ñka eyi enyú ne menò wye deselé né mekóó ewé dekpó ná”? Ne Safira akame aké ebyembò.

⁹ Ne Pita ama gíí ji aké, “Ndé gepye enyú ne menò wye dekame manchwò mua Mendoó Ata Esòwò? Gé majyá bóó né menombi, élé bóó bi ajye ní menò wye, ákpáne nye wò ntó áfé aníí.” ¹⁰ Pita ajoge mbò, ténètene Safira akwé mbe ushu wuú, agbó. Njye usa bimbò ákpegé mmu, ágé nnó ágbo ne ákpá, ji ajye nii kwókwólé ne menomé menò wuú. ¹¹ Bóó Jisós ne bóó bifó ako abi abó áwuú mechò ewé, ábó éfóó.

Anḡbá Jisós ápyé ufélekpá ne ukpékpé uno

¹² Anḡbá Jisós ábò ápyéé gejamégé ufélekpá ne ukpékpé uno ebi uleré utó Esòwò né metóó metóó bóó. Ebwó ne bóó bi akame ne Jisós ako achwó yendégébé né echa upe Esòwò, ajwòlege né melu ewé ákuú egbe ewé Solomun. ¹³ Ye muú yi akya manchó ne ebwó apó. Yémbò bóó ako áfége bwó dóó. ¹⁴ Ye nkane elúmbò gejamégé bóó áfyéé matóó ne Jisós ne gejamégé andée ne ande akpéne né echomele bóó bíí. ¹⁵ Gétúgé ufélekpá ebi anḡbá Jisós apyéé, bóó ákpáne bóó mameé bwó né uló ne ábélege né anóó mati nnó Pita ake akóge eféé, mendoó wuú ekage kóó ebwó mmye. ¹⁶ Ne gejamégé bóó ntó ábó átané né malò ayi álu kwókwólé ne Jerosale, áchwó ne bóó mameé ne abi aló nchye achyegé bwó efwyale mbaá anḡba Jisós, ápye ebwó ako átóoge.

Achyé anḡbá Jisós efwyale

¹⁷ Etukpe ampye upe Esòwò ne ekwò wuú, abi alu né geluage bóó Sadusi awya gembya né matóó bwó ne anḡbá Jisós, ¹⁸ ne átó bóó ájye pye anḡbá

Jisós, áfyé denò. ¹⁹ Yémbò, né utuú bimbò, ekiénné Esòwò echwò néné manombi gepúge denò ebwó átané ne eké ne ebwó, ²⁰ “Chóge mmu echa upe Esòwò, detene, degare bóó bi alu eféé mekomejóó yi áchwò ne genwá geké.”

²¹ Ne ebwó áwúge mbò uyjage ájye kpe mmu echa upe Esòwò, alò manlerege bóó.

Eke ewyage etukpe ampyéé upe Esòwò ne ekwò wuú ne ákpakpa bóó Isrèli áchomé né eso. Ató bóó bee né gepúge denò nnó ajye gbaré anḡbá Jisós bimbò áchwò ne ebwó. ²² Ebwó ájyége ewu ágé bwò wó, ne ákeré meso áké, ²³ “Ese defé né gepúge denò, degé nnó ágbé manombi chancha, ne bóó bi ábáme átené wye. Ne gébége ebwó ánené manombi, dege ye muú né mmu wó.” ²⁴ Muu kpa bóó bi ábáme echa upe Esòwò ne anó baá bi apye upe Esòwò áwuge mbò makpo átya bwó mmu. Ne álo mangíí geme bwó áké, “Mechò ewé ebe nye nnó?” ²⁵ Wye gébé eyigembò muú fò atané né dafye, áchwò ajóó aké, “Gege bóó abi enyú degbé mmu gepúge denò, álu nana mmu echa upe Esòwò, álerege bóó.” ²⁶ Ajoge mbò muu kpa bóó abi ábáme echa upe ne ekwò wuú áfé ásé ebwó alò manchwò. Yémbò ája bwó jame wó, getúgé áfóó nnó bóó bi álu mmu, átóme nye ebwó né mataá.

²⁷ Achwògé ne ebwó, ápye anḡbá Jisós átené mbe ushu ákpakpa melò. Ne etukpe ampyéé upe Esòwò agíí bwó ake, ²⁸ “Pò esé debó dekwelé enyú mbeé nnó degarege sé bóó depòré Jisós. Ne nana depye mekomejóó ayi ake agyaá Jerosale meko, enyú dekelege nnó bóó áshúle esé ndo nnó esé dékaá ula negboné Jisós.”

²⁹ Pita ne anḡbá Jisós abifó áshuú meko áke, “Ese debó mampye le genó eyige Esòwò akélege, epófó eyigé akwaá ákelege. ³⁰ Esòwò yi ukwené ante sé, ne apye Jisós akwíle né negbo, Jisós ayi enyú dewáné né gekwa. ³¹ Ne Esòwò abwe mabò mií, apye ji ajwòle né geluò eyi gelu né égbé ebwònyé wuú nnó ji abe Menòmbe ne Menchyé genwá. Apye mbò nnó

bóó Isreli ákwore matóó bwó, ne ji ajinte gabo bwó. ³² Eṣe delu bóó abi áfyε nnó degarege uno bi, ne εse degarege chóncho ne Mendoó Ukpea εwé Eṣowó abo achyε mbaá bóó abi awuú ne ji.”

³³ Bóó εso áwuge mbó, nchye anwyané εbwó tε ábó ákelege manwá anḡbá Jisós. ³⁴ Gamalya, muú ama né geluage bwó akwile ka aké, ásé kpé bóó bimbo átané dafyε. Gamalya alu muú Farasi ne ménleré mabé Eṣowó, bóó ako ntó anogé ji, ajóó aké, áse bóó bimbo átané kpε dafyε. ³⁵ Ewyagé ajóó ne bóó εso aké, “Bóó Isreli fεrege mechó εwé dekelege mampyε ne bóó bina chánéné. ³⁶ Tεge, gébé gefó, mende fó ayi ákuú ji Teudas, alomé ne εwu nnó ji alu menó muú. Bóó bi akwale ji, álu genóge meleé. Gébégé áwáné ji, bóó bi átyaá uchome bií ukwé. ³⁷ Ne mende fó nto abó ama lome ne εwu né gébé eyige ápáné bóó, ákuú ji Judas abo atane melo Galilí. Apyε gejamé gé bóó ákwólé ji. Yémbó gébégé áwané ji, bóó bi átyaá ne mabó mií mánó. ³⁸ Nḡere mechó εwé elúmbó, nchyege enyú majyé nnó delya bóó bi ajyε, ékágé dépyε εbwó genó. Mbógé unó bi εbwó ágarege ne ápyε utané né amu ákwaa, unómé nyε. ³⁹ Ne mbógé utané né amu Eṣowó, deká gé tene fó ukóló ne εbwó. Enyú dekáge gé nnó demyε mbó le ne Eṣowó. Ne bóó εso ako awúge mbó, ákamé ne ji.”

⁴⁰ Ne εbwó áku anḡbá Jisós nnó áké ré mmu, áchwóge ásé bwó ne matúle, ne ákwelé bwó mbeé nnó ámage gare se bóó mechó Jisós. Eféé ne álya bwó nno ájyé. ⁴¹ Nḡere εbwó átané né εso, ájyé, álu ne metóó megómegó, nnó Eṣowó agé nnó εbwó ákwane mankpa mekpo genóó né getuge Jisós. ⁴² Yendé bií álerege bóó né εcha upε Eṣowó ne ákene ntó upú upú ágarege bóó abya melóméló nnó Jisós alu Muú yi Eṣowó akweré ji elá gefwa.

6

Ajya ande makpo akeneama nnó

ápoóge Anḡbá Jisós

¹ Né gébé eyigembó, εchomele bóó Jisós εwéne eyyé mbembe nkane gejamé gé bóó ábánege bwó. Abi ajóge mejóó Grek abo ásoó matóó ne abi Hibru nnó áfwalege akwi andeé bwó né uno bi ákarege yendé bií. ² Ne anḡbá Jisós afyaneapéa ákuú bóó Jisós ako ne ake ne εbwó, “Eπόfó chó nnó εsé delyaá mangaré mekomejóó Eṣowó, depáne le depore menyéé mankaré. ³ Ne anḡmé sé, nḡere elúmbó, eló nnó enyú déjyá bóó akeneama nnó ápyεgé utóó εbi. Bóó bina abó mambε abi bóó ako ákamé nnó awya gepó gelógeló ne ákaáge geno chánéné ne Mendoó Ukpea εgbeé bwó matóó. ⁴ Ne εsé anḡbá Jisós dechyege nyε gemε se geko né mmyε manene ne mangarege mekomejóó Eṣowó.”

⁵ Ne bóó ako áwúge mbó, matóó agó bwó. Ne ajya Stefén ayi áfyéé metóó ne Jisós dóó ne Mendoó Ukpea εgbeé ji metóó. Abifó alú Filip ne Prokóros, Nikanó ne Timón, Pamenas ne Nikolyós ayi atané melo Antiók ayi alaá muú Jus. ⁶ Ebwó áchwó ne bóó bimbo né mbe ushu anḡbá Jisós, ne anḡbá Jisós ánere bwó amu mmyε anemmyε eta bwó.

⁷ Ne mekomejóó Eṣowó akene agyage, ne εchomele bóó Jisós εwé elu né Jerosale εwene eyyε mbe, ne gejamé gé ampyε upε Eṣowó ákwólege ntó deparé Jisós.

Apyε Stefén

⁸ Stefén yina ayi εbwó ábó ajya, alu muú yi mejé Eṣowó εbó elu ne ji ne Eṣowó achyege ji uto apyε ufélekpá ne ukpekpe uno né metóó metóó bóó. ⁹ Bóó Jus fó áchwó, álo manyéé mbeé ne Stefén. Ebwó ne áwya εcha mmyemenene εwé akuú εcha bóó bi átané defwé. Ebwó abo átané melo Seren ne Aleksanda ne abifó nto atané gebagé mewaá Silisya ne Eṣya. ¹⁰ Ebwó ápulé mankwore depó tire Stefén agare meti epó, getuge Mendoó Ukpea εbo εchyege ji denḡare mejóó.

¹¹ Ne εbwó achyé bóó fó unyielé nnó áchwó byó gebyó nnó εbwó abó áwuú nkane Stefén ájóóge mejóó mebomebo

ne Eṣṱwṱ ne Mosis. ¹² Mechṱ ewé eṣṱ bṱṱ matṱṱ chóncho ne ákpakpa melṱ ne anlere mabé Eṣṱwṱ. Ne ájye pyé Stefen áchwṱ né mbe ushu echomele ákpakpa bṱṱ Jus. ¹³ Bṱṱ bina áchwṱ ne bṱṱ bifṱṱ abi ágaré gebyṱ ake, “Mende yina ajṱṱge mejṱṱ mehomebo mbaá echa upe Eṣṱwṱ se yendé bií ne mabé Mosis. ¹⁴ Eṣṱ debṱ dewú ji ajṱṱ ake, Jisṱs, mende Nasaret ammuú nye echa upe Eṣṱwṱ ne akwṱrege nye ntṱ gepṱge melṱ geko eyi Mosis abṱ aleré eṣṱ.” ¹⁵ Bṱṱ ako abi abṱ alu né echa eṣṱ ewémbṱ, átṱ Stefen ame mmye ne ágé nnṱ ushu bi ukwṱré ulú eke ebi ekiénné Eṣṱwṱ.

7

Mekomejṱṱ Stefen

¹ Ne etukpe ampyé upe Eṣṱwṱ egíí Stefen eke, “Unṱ bi bṱṱ bina ajṱṱge nnṱ ulú wáwálé?” ² Stefen ashuú ebwṱ meko ake, “Ante ba ne aṱme ba wuúge, gemégé nnṱ gekwenege nte eṣṱ Abraham awile gebu né melṱ Haran, Eṣṱwṱ, Mfwa genbṱ aleré nya mmye gébége Abraham abṱ alú né melṱ Mesopotemya. ³ Ne abṱ ajṱṱ nya ne ji ake, ‘Lyaá ula gepú bye ne melṱ wye, cho né melṱ ewé nlerenge nye wṱ.’ ⁴ Ténéténé yimbṱ, Abraham alyaá melṱ Chalda ajye jwṱle né melṱ Haran. Ne nte Abraham ágbógé nya, Eṣṱwṱ apye Abraham nnṱ alyaá melṱ ewémbṱ achwṱ né melṱ ewé eṣṱ delu mbṱ wye nana. ⁵ Nṱere abṱ alu féé, Eṣṱwṱ achye fṱ ji ye ekeke melu mme nnṱ ebe ewu wṱ. Yémbṱ Eṣṱwṱ anyémeno nnṱ achyege ji melṱ ewena nnṱ ebe ewú ne upyáne bií. Eṣṱwṱ abṱ ajṱṱ depṱ ti gébége Abraham alá pṱ ye ne maá. ⁶ Ne Eṣṱwṱ ama jṱṱ ne ji ake, ‘Upyáne bye ubeé nye aṱkéé né melṱ ewéchá, ubeé nye nkane afwe ne bṱṱ áfwalege nye bwṱ né usaá aṱme esaá. ⁷ Yémbṱ nchyege nye bṱṱ melṱ ewémbṱ gekpékpégé efwyale ne upyáne bye ulyagé melṱ ewémbṱ uchwṱ unṱge me fa.’ ⁸ Ne Eṣṱwṱ abṱ achye Abraham gepṱgé menomenyeé ewémbṱ eyi gelu mansṱ nsṱ. Ne Abraham ábyégé nya Asek, ndṱ enée

ékwónégé, asṱ ji nsṱ. Isek ntṱ asṱ nya maá wuú Jakṱb nsṱ ne Jakṱb ntṱ asṱ nya baá bi afyaneapéa nsṱ abi álú ntṱ ukwene ante se abi nana.

⁹ “Ewyágé, ukwéne ante sé bina, ákélegé sé mangé menṱmé bwṱ Josef ne ákpṱ Jṱsep nkane mefwṱ né melṱ Ijip. Yémbṱ Eṣṱwṱ abṱ abame wye ji, ¹⁰ ne aféré ji né efwyale meko ewé ji abṱ agéne. Achyé ntṱ denṱa eti depye Fero mfwa bṱṱ Ijip agboṱ ne ji. Fero apyé ji ala muú kpaá melṱ Ijip ne apelé ntṱ ula gepú bií. ¹¹ Ewyágé emímí mesa akwé né melṱ Ijip chóncho ne melṱ Kanaan, bṱṱ ágé efwyale dṱṱ ne ukwéne ante se upṱ nya ne menyéé. ¹² Ne Jakṱb awuúgé nnṱ menyéé alu né melṱ Ijip, atṱ baá bií abi alu ukwéne ante se ewu. Ge ndṱ mbe ayi ebwṱ ájye ewu na. ¹³ Ne ndṱ ayifṱ yi ebwṱ ajye, Josef apye aṱmé bií akaá ji, ne Fero Mfwa bṱṱ Ijip ntṱ achwṱ kaá ula gepú Josef. ¹⁴ Ne Josef atṱ bṱṱ nnṱ ájyé se nte wuú Jakṱb ne ula gepú bií uko áchwṱ jwṱlé né Ijip. Bṱṱ ula gepú bií ako abṱ álú usaá uleé meso nekuú né gébé eyigembṱ. ¹⁵ Jakṱb awuúge mbṱ, akpá ulagepú bií uko, ashulé afe né Ijip. Ji ne baá bi abi alu ukwéne ante eṣṱ ála nya ewu ágbṱ ebwṱ ako. ¹⁶ Ewyágé bṱṱ ákpá unkwṱ bwṱ, áfé né melṱ Shechem, áníí né manome ayi alu muú mataravé ne melu ewé Abraham abṱ anamé ne ṅka mbaá matoṱ Hamṱ nte Shekem.

¹⁷ “Gemége nnṱ gébé gekwṱné eyigé Eṣṱwṱ áchwṱ pye genṱ eyigé ji abṱ anyémeno ne Abraham, bṱṱ eṣṱ abi abṱ alu né melṱ Ijip, ája kpaá apwṱ amu. ¹⁸ Ne áfyé mfwa ayicha né Ijip ayi alá kaágé Josef. ¹⁹ Mfwa yina achwṱ ne defya mbaá bṱṱ sé. Afwalege ebwṱ ne apyéé bwṱ nnṱ abelégé baá bwṱ abi kṱkṱ né dafye nnṱ agbṱ. ²⁰ Wye né gébé eyigembṱ ne ábyené ntṱ Mosis. Mosis abṱ alú maá yi alṱme ulṱṱ dṱṱ né ame Eṣṱwṱ. Awéé ji né ámfáá áléé né gepú bwṱ. ²¹ Ne gébége alyá ji dafye, maá mfwa Fero ayi mendée achwṱ akware ji, aweé ji ne asé nkane maá wuú. ²² Ne ebwṱ álere Mosis denṱare bṱṱ Ijip deko

ne awéé abò alu gekpékpégé muú ne awya mekomejòó meno melóméló, ne mempye unó.

²³ “Mosis akwànege nya usaá aḡme upéa, ekwó ji metóó nnó ajye gé aḡmé bíí; bòó Isrèli. ²⁴ Nḡere ajyé, agé nkane muú Ijip fò atulege muú Isrèli, achwó geḡgá ne awá muú Ijip yimbò. ²⁵ Mosis abò aféré nnó aḡmé bíí abò ákaáge nye nnó Èsòwò atóme nye ji nnó achwó féré ebwó né efwyale. Yémbò ákaá wó. ²⁶ Bíí uyyagé ama ajye gé bòó Isrèli apéa nkane amyé ne até. Amua mangbaré ebwó ne ajóó ne ebwó aké, ‘Ènyú delu aḡmé, demye ndé?’ ²⁷ Yémbò muú ayi abò akélé meḡmé wuú mpa, ammu Mosis ne agíí ji ake, ‘Nde muú afyé wò nnó òbè Mfwa esé ne òpane depòré esé?’ ²⁸ ‘Òkelege ntó manwá me nkane òbò òwané muú Ijip yimbò njuú?’ ²⁹ Mosis awuúge mbò, efó ekwò ji metóó ne alyaá Ijip, abò afé né meló Midiyan. Alá ewu, abá mendée, abyé baá ande apéa.

³⁰ “Usaá aḡmé upéa ukoóge, Mosis agé ekiénné Èsòwò né mewé ewé ebò elúle né genóó. Ewena epye né mashwòne, kwókwólé ne mekwé Sinay. ³¹ Mosis agegé mewé ewémbò, ala meno mekpò fuú. Ne ndere ajye kwókwólé mangé ewu chánéné, Atá Èsòwò jòó eféé ake, ³² ‘Elé me Èsòwò ayi ukwene anté bye, Èsòwò ayi Abraham, ne ayi Asek ne Jakòb.’ Mosis awuúge mbò, alò manweré ne efóó ne akelege sé mampé melu ewémbò. ³³ Ne Èsòwò ama jòó ne ji ake, ‘Féré uno uka bye nende melu ewé òténé mbò élé melu ukpea. ³⁴ Me ngé gekpékpégé efwyale ewé áchyége bòó ba né Ijip, ne nwú magbo ayi ebwó alile ne mesómé. Nkawu ne nshulé mme nnó nchwó mféré ebwó né efwyale ewémbò. Nana cho, ntòme wò né Ijip.’

³⁵ “Ne Èsòwò ató Mosis yina nnó ájyé ábè memféré bòó Isrèli né efwyale ne amá bε mfwa bwó. Ji ne bòó Isrèli abò ashya agíí ji aké, ‘Nde muú afyé wò mfwa ne mepane depòré esé?’ Ne nana Èsòwò abò ató ekiénné wuú ewé Mosis agéné nkane mewé

né genóó eyigémbò nnó echyε Mosis eshyε mampye utóó bíí. ³⁶ Ne Mosis ajyé apye gejamége ufélekpá ne ukpékpé unó né Ijip ne alé féré bòó Isrèli. Ama pye gejamége ufélekpá né ebéé megelé, ne mashwòné ayi ebwó ábò ábelé wye usaá aḡme upéa. ³⁷ Wye Mosis yina ne abò ajóó ne bòó Isrèli nno, ‘Èsòwò atòme nye enyú Muú ekpávé wuú ayifò wye nkane atòme me ne atanége nye né ntone enyú.’ ³⁸ Èma elu wye Mosis yina ne ekiénné Èsòwò ebò ejóó mejóó ne ji né mfaá mekwé Sinay, gébége ji ne ukwene anté esé abò áchomé né mashwòne. Ne ekiénné Èsòwò ewémbò echyé ji mabe Èsòwò ayi alu té kwyakwya nnó achyε ese.

³⁹ “Né gébé géfó ukwene anté sé bina akelege sé manwu Mosis ne áke ji ábelé babá, ne abò ákelege mankére né Ijip. ⁴⁰ Ne ebwó ajóó ne Èròn áké, ‘Kwyé esé áló uka nnó ájámé esé meti, Mosis ayi aféré esé né Ijip, dekaá fò genó eyi gepyé ji né mfaá mekwé wó.’ ⁴¹ Ala mbò ákwyé meló uka ayi áfulé mpò, áwané menya, ápyéé upé ájele meló uka yimbò nkane uka bwó, ne matóó agóó bwó yendégébé né genó eyigé ákwyé ne amu. ⁴² Ne Èsòwò agege mbò, ati meso ne ebwó ne alyaá ebwó nnó ápye nkané eji ebwó. Ne ebwò anoge mḡmèé, mfaá, ne ambe wye nkane abò ásámé né ḡwe bòó ekpávé bíí nnó,

‘Bòó Isrèli, enyú deke ne né mashwòne né usaá aḡme upea, dewane menya depyé upé, yémbò depyé fò upé bimbò né eta wa.

⁴³ Depye le eta áló uka abi enyu dekwye ne amu.

Dekpane géto gé melo uka ayi ákuu Molòk,

ne dekpáne ntó membe melo uka ayi ákuu Refan. Né getú eyige na mbúu nye enyú défé tete dekoó Babilòn.’

⁴⁴ “Ne nkane ukwene anté ese bina abò ála né mashwòne mbò abò áwya géto gé upé eyi geléré nnó Èsòwò abò álú ne ebwó. Mosis ne abò akwyé geto eyina wye nkane eyige Èsòwò abò aléré

ji nnó apye. ⁴⁵ Ebélegé baá bwó áse gétógé upe eyigembó mbaá ukwene ante esé bimbó, ákpa geji gébégé ábó ákéné ájye ne Joshua áfóoge mme bóó abi alu efeé. Ndere ájye, Esowó alu bwó mbe abuu bóó bimbó né maló. Ne geto yina gela fa kpaá te gébé eyige Mfwa Devid agbaré meló ewé. ⁴⁶ Devid abó alu muú yi Esowó abó ájelé ji dóó. Né gébé géfó ji anemmye nnó Esowó ago ji aténé ji gepu, ji ayi alu Esowó Jakób. ⁴⁷ Yémbó ele Solomun, maá mfwa Devid, ne abó atené gepúgé Esowó.

⁴⁸ “Yémbó epáfó nnó Anyátá Esowó ajwólege né upú ebi bóó atené, wye nkane Muu Ekpávé Esowó abó asamé nnó Esowó ake,

⁴⁹ ‘Mfaánebuú alu geluó ya ne mme alu genóó eyige nnérege uka ba. Nde gefóó gepú eyigé muú akage atene nnó mbé wye? Melu fó elu ewé nkage jwóle wye? ⁵⁰ Pó me mbóó ne nkwyé unó bina ukó?”

⁵¹ “Stefen ájógé mbó, aké ne ebwó, “Enyu antoó makpo, ne bóó bi áneáge matóó, enyú degbé matu eke bóó bi ála kage Esowó. Enyú deshya yendé gebé genó eyigé Mendoó Ukpea ejóge wye nkane ukwéne ante enyu abó ápyé.

⁵² Muú ekpávé Esowó fó alu ayi ukwene ante nyú abó ála kelé manchó ji genwá wó? Abó áwá bóó bi Esowó atómé nnó abó mbe ágaré nnó Maá utóó Esowó ayi wáwálé achwó. Ne achwógé enyú dechyé ji mankwá ne dewá ji. ⁵³ Wye enyú abi depye mbó ne debó deselé mabe ayi makiénné Esowó áchye enyú ne nána deshya mambélé aji.”

Áwá Stefen ne mataá

⁵⁴ Bóó kpakapa meló áwuge depó etiré Stefen ajóó, nchye anwyóné ebwó, ame ágelé ebwó mekpo. ⁵⁵ Yémbó Stefen ape nfaánebuú domeé, Mendoó Ukpea egbeé ji metóó ne agé genḡboge Esowó ne ama ge Jis̄s nkane atené né egbe ebwónye Esowó. ⁵⁶ Ne Stefen aké, “Pége degé, ngé mbó memombi mfaanebuú enené, ne Maá

Nte Mekwaá aténé né egbe ebwónye Esowó.”

⁵⁷ Awuúgé mbó, ágbé amu matu, ádo elulú, awó achwó ji mmye ágbaré ji, ⁵⁸ ája ji, áfé mekpo meti, álo mantome ji mataá nnó áwá ji. Ne bóó abi abó ámalé Stefen mechó mmye, áferé mandeé bwó áchye gesagé muú ayi ákuú ji Sol ne álo Stefen mántó. ⁵⁹ Ne nkane átome ji, Stefen anemmye aké, “Atá Jis̄s se mendoó wa.” ⁶⁰ Ewyágé ató mánó mme, akalé kenké ake, “Atá Jfyegé fó bóó bina mmu metóó né gabo ayi ebwó ápyé mbó.”

Ajógé mbó metóó ekwé, ne Sol atené efeé akamege ne mekpo nnó áwá ji.

8

Sol akélege manchó genwágé bóó Jis̄s

¹ Wye né bii bimbó, bóó álo mankelé mati manchó genwágé bóó Jis̄s né Jerosale. Ne ebwó abó átyaá áfé né gebagé mewaá Judiya ne Samariya. Wye anḡbá Jis̄s ne áláa né Jerosale.

² Nkane Stefen abó agbó, bóó fó abi ánoḡe Esowó abi áláa né Jerosale ákpa genkwó ji anii ne ali ji ne gekpékpégé mesóme. ³ Yémbó Sol amyé ele nnó ánií mbwe bóó Jis̄s ako. Akpene upú upú apyene andeé ne ande áfyé né denó.

Filip Agaré Mekomejóó Esowó né Samariya

⁴ Ne bóó ankwólé Jis̄s abi abó átyaá, ákene malumalu ágarege mekomejóó Esowó. ⁵ Filip abó ashulé áfé né meló Samariya ewé kpaá, agarege depóré Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa.

⁶ Bóó áwuú depó etire ji ajóge, ne ágé gejamégé ufélekpá ebi ji abó apye, ne áta matu ákélege nno agarege wye ebwó garege. ⁷ Ne aló nchye átanegé gejamégé bóó mmye ákalege, ne bóó átoógé. Bóó uchanchi ne ubwéré bóó átoó ntó ⁸ Ne bóó meló ewémbó álú ne gejamégé nechóchó.

⁹ Mende fó abó alu efeé ayi ákuú ji Simun. Abó akpea megya te gachi ne bóó Samariya ako ála mano mekpo fuú. Ne asele gemé ji nnó alu menó

muú. ¹⁰ Bóó ako, ambané ne bóó kpakpa átá matu awuú genó eyigé Simun ajoge, ebwó áké: “Mende yina awya uto Esowó ebi upwó amu.”

¹¹ Ne ebwó afworege wye mboó néndé abwólége me ebwó te gachi né megya ayi ji akpea. ¹² Ne Filip achwógé, agarege bóó abya melóméló nkane gefwage Esowó gelu, ne depóre Jisós Kras, bóó ákamé ne ji andée ne ande ne áwyaá bwó manaá Esowó. ¹³ Simun jimbóó ntó áfyéé metóó ne Jisós ne áwyaá ji manaá Esowó. Ne ji ajwólé fií ne Filip, agene ufélékpá ne ukpékpé unó bi ji apyé ne aláa menó mekpó fuú.

¹⁴ Ne anghá Jisós abi abó aláa né Jerosale, áwuúge nnó bóó Samariya nto ákamé mekomejóó Esowó, átó Pita ne Jón ewu. ¹⁵ Ajyge, ágé bóó bi ákame ne Jisós ewu ne álo manemmye nnó Esowó átó bwó Mendoó Ukpea, ¹⁶ nendé Mendoó Ukpea élú dankpé ebwó mmye. Abó áwyaá ebwó manaá Esowó mamímamí nkane bóó bi ákwólege Atá Jisós. ¹⁷ Pita ne Jón ánerere manemmye, áneré ebwó amu mmye ne Mendoó Ukpea echwó ebwó mmye.

¹⁸ Simun agégé nkane anghá Jisós áneré bóó amu mmye ne Mendoó Ukpea ekpené ebwó mmye, achyé ebwó nka, ¹⁹ ake, “Kpoge me uto bina nnó nnerégé muú ebwó mmye Mendoó Ukpea ekpe ji mmye.”

²⁰ Ne Pita ajóó ne ji aké, “Echye wó onó ne nka jyé. Jféré nnó muú akage na echye Esowó ne nká? ²¹ Jbó mecho né utóó ebi wó, nende metóó wye epó pópó né mbe ushu Esowó. ²² Ne nana kwore metóó wye né ubobo unó bi oferege, ne onemmye nnó Esowó ajinte gabo yina ayi oméé mampye. ²³ Nge nnó okií fó galógáló, ne gabo awé wó nkane muú dená.”

²⁴ Ne Simun akwó Pita ne Jón mata nnó, “Ebwó ánemmye mbaá Atá Esowó nnó ekage geno gemá eyige ebwó ajóó gepyé ji.”

²⁵ Pita ne Jón ánerégé mangaré mekomejóó Esowó, álo mankére né Jerosale. Ne ndere ájyé, ágarege abya

Esowó melóméló né gejamgé maló bóó Samariya.

Mende ayi atané Etopya akamé ne Jisós

²⁶ Filip alagé meso, ekiénné Esowó echwó ejóó ne ji eké, “Kwili, shule ojyé né nte meló. Jkwónégé ewu, kwólé meti ewé etane Jerosale eyje Gasa. Meti ewé ji ajogembo bóó ákéné sé wye dóó dóó.” ²⁷⁻²⁸ Filip awugé mboó ashule afé ewu. Agé mende fó abó ajye nóge Esowó né Jerosale, akerege né meko wuú, ajwóle né mboó gese uka upea ayi géjuná ne gejame. Abó alu muu kpaá né meló Etopya ji agbarége egbógóló mekwa nka ewe Kandise Mfwa mendée ayi abóó meló ewémbo. Abó ajwóle ajoge nwe ayi Asaya muu ekpavé Esowó asámé. ²⁹ Ne Mendoó Ukpea ejóó ne Filip eké, “Ke chó bané mboó gese yimbo.” ³⁰ Eféé ne Filip abó ajye bané ji ne awuú ndere mende yimbo ajoge nwe Asaya. Filip agií ji aké, “Jkagembo genó eyige ojoge?”

³¹ Mende yimbo aké, “Mpye mbo nnó ne nkaá ayi muú alá pó mangaré me ula wó.” Ne akuú Filip nnó akwó mfaá mboó gese, ajwóle ne ji. ³² Melu nwe ewé ji ajoge mbo eké, “Abó alu nkane egonme ewé ágbaré ájye wá, ye mankale ekále wó wye nkane maá egonme ayi ákpálege ji bya mmye alá kálégé. ³³ Achyé ji mekpó genóó ne ye muú yi apané mpa wú cho apó. Wáa akuú nyé mabó baá bii nkane áchóó mboó ji genwá?”

³⁴ Muú kpaá yimbo agií Filip aké, “Garé me, Muú ekpavé Esowó yina ajoge mbo depó ti getuge wáa? Ajogémbo le ne gemé jii waá ne muú yichá?” ³⁵ Ne Filip aló mangaré ji né nwe yina, abya melóméló ayi akéné atúu ne Jisós.

³⁶ Ndere ákene ájyé, ákwóné mbaá yi nnyi nélú, muú kpaá yimbo ake, “Gé nnyi na, ndé gemage gbé nnó owyaágé me manaá Esowó?” ³⁷ [Filip ashúu ji meko aké, “Mbooge ofyegé metóó meko ne Jisós nkage wyaá wó

manaá *Esṓwṓ*”. Ne ake: “Nkame nnó Jisós alu Maá *Esṓwṓ*”.]

³⁸ Ne Muú kpaá yimbṓ aké ápye mboó gese atené *ebwṓ* ne Filip áshulé áfé né nnyi, ne Filip awyaá ji manaá *Esṓwṓ*. ³⁹ *Ebwṓ* átánégé mmu nnyi, Mendoó Ata *ekpa* Filip ayi mende yimbṓ alá *ge sé* ji *wṓ*. Yémbṓ akéné *wye* *ajye* ne *nechóchó*. ⁴⁰ Filip ake *apɛle* agé nnó ji alu né *Asotus*, ne akene *ajye*, *agarege* *abya* *melóméló* né *malṓ* ayi *álú* né *gebagé* *mewaá* *eyigembṓ* kpaá *te* *akwṓne* melṓ *Kaisaria*.

9

Sṓl akwṓré akame ne Jisós

¹ Yémbṓ Sṓl alú tóme *eshye*, *afelege* bṓṓ Jisós *ame* nnó *awane* *ebwṓ*, *nká* *wu* ne *ajye* *agé* *etukpe* *ampyé* *upe* *Esṓwṓ*, ² nnó *asá* bṓ *ḡwe* *atṓ* né *macha* *mmyemenene* bṓṓ *Jus* *áyi* *álú* né *melo* *Damaskṓs* nnó *mbṓgé* *ajyegé* *agégé* bṓṓ *bi* *akwṓlege* *meti* *Jisós*, *apye* *bwṓ*, *awé*, *achwṓ* ne *ebwṓ* né *Jerusalem*.

³ Ndere *alya* *ajyé*, *gébégé* *ale* *kwókwólé* ne *Damaskṓs* *wye* *mbélepó* *genḡbṓ* *gétané* *mfaánebuú*, *geshwané* *gegyá* ji *mme*. ⁴ *Genḡbṓ* *eyimbṓ* *gékprégé* ji *ame*, *akwé* *mme* ne *awú* *nkane* *muú* *fṓ* *akuú* ji *aké*, “Sṓl, Sṓl, ndé *ṓkelege* *manchṓ* *me* *genḡwá*?”

⁵ Sṓl *agíí* *aké*, “*Wṓ* *waá* *Atá*?” *Meko* *yimbṓ* *aké*, “*Elé* *me* *Jisós* *ayi* *ṓkelege* *manchṓ* *ji* *genḡwá*. ⁶ Yémbṓ *kwili* *ka*, *kwṓné* né *melo* *ewémbṓ*, *eféé* *ágárege* *nyé* *wṓ* *geno* *eyige* *ṓbṓṓ* *mampye*.”

⁷ Bṓṓ *bi* *ábṓ* *ákéne* ne *Sṓl* *áwúgé* *meko* *yimbṓ*, *agé* *muú* *fṓ* *wṓ*, *matye* *mawá* *bwṓ* *meno*. ⁸ Sṓl *akwilege* *tené*, *agéné* *sé* *mbaá*. *Agbaré* *ji* *ebwṓ* *áfé* *ne* *ji* né *Damaskṓs*. ⁹ *Abelé* *ndṓ* *eléé* né *melo* *ewémbṓ*, *ye* *mbaá* *agené*, *menyéé* *anyéé*, *manaá* *anyú*.

¹⁰ *Muú* *Jisós* *fṓ* *ábṓ* *alú* né *Damaskṓs* *yimbṓ* *ákuú* *ji* *Ananya*. *Ne* *bií* *fṓ* *agé* *Jisós* né *ame* *gejyá*, *ne* *Jisós* *akuú* *ji* *aké*, “*Ananya*” *ne* *Ananya* *ashuú* *ji* *meko* *aké*, “*Atá* *gé* *me* *na*.”

¹¹ *Ne* *Jisós* *aké* *ne* *ji*, “*Kwile* *ka*, *ṓjyé* né *menṓ* *meti* *ayi* *ákuú* *nnó* *Cho*. *Ṗkwṓnégé* né *gepú* *Judas*, *gíí* *mende* *fṓ*

ayi *atané* *melo* *Tasṓs*, *ákuú* *ji* *Sṓl*. *Alu* *eféé* *anemmye*, ¹² *ne* *ábṓ* *agé* *ame* *gejyá* *ndere* *mende* *yi* *ákuú* *ji* *Ananya* *achwṓ* *nere* *ji* *amu* *mmye* *nnó* *ama* *lṓ* *mangéné*.”

¹³ Yémbṓ *Ananya* *aké*, “*Atá*, *ge* *jamégé* *bṓṓ* *ágaré* *mé* *me* *nkane* *mende* *yina* *akelege* *manií* *mbwe* *bṓṓ* *bye* né *Jerusalem*. ¹⁴ *Ne* *anṓṓ* *baá* *áchyé* *ji* *uto* *nnó* *áchwṓ* *pye* *bṓṓ* *ako* *bi* *ánemmye* *ákuú* *mabṓ* *mye*.”

¹⁵ *Ne* *Atá* *Jisós* *aké* *ne* *ji*, “*Chó* *wye* *ewu* *néndé* *njya* *mende* *yimbṓ* *nkane* *muú* *utṓṓ* *wa* *nnó* *agaré* *mekomejṓṓ* *wa* *mbaá* *bṓṓ* *abi* *álá* *pṓ* *bṓṓ* *Jus* *ne* *afwa* *bwṓ* *ne* *bṓṓ* *Israeli* *ntó*. ¹⁶ *Me* *nlerage* *nye* *ji* *nkane* *ábṓṓ* *mangé* *ge* *jamégé* *efwyale* *getú* *ya*.”

¹⁷ *Ne* *Ananya* *ajye* *kpé* *mmu* *gepú* *eyigé* *Sṓl* *alu* *wye*, *anéré* *ji* *amu* *mmye* *ne* *ajṓṓ* *ne* *ji* *aké*, “*Menḡmé* *wa* *Sṓl*, *ele* *Ata* *Jisós* *ayi* *ṓbṓ* *ṓgené* né *meti* *gébégé* *ṓchwṓ* *fa*, *ne* *atṓmé* *me* *nnó* *nchwṓ* *mpye* *wṓ* *ṓma* *ṓgené* *ne* *nnó* *Mendoó* *Ukpea* *echwṓ* *kpɛ* *egbeé* *wṓ* *metṓṓ*.”

¹⁸ *Wye* *tenétené* *yimbṓ*, *Sṓl* *awuú* *unṓ* *fṓ* *eké* *ufá* *meshuú* *utané* *ji* *ame* *ne* *alṓ* *mangéné*. *Ne* *akwili* *ka*, *áwyá* *ji* *manaá* *Esṓwṓ*. ¹⁹ *Ne* *ama* *lṓ* *menyéé* *manyéé*, *anyege* *ábṓ* *eshye*.

Sṓl agaré mekomejṓṓ Esṓwṓ né Damaskṓs

Sṓl *abelé* *mboó* *ndṓ* né *Damaskṓs* *ne* *bṓṓ* *Jisós*, ²⁰ *afé* *tenétené* né *macha* *mmyemenene* *bṓṓ* *Jus*, *agarege* *bṓṓ* *nnó* *Jisós* *alu* *Maá* *Esṓwṓ*.

²¹ *Bṓṓ* *áwúgé* *mbṓ*, *epwṓ* *ebwṓ* *uto* *ne* *ágigé* *ate* *aké*, “*Pṓ* *mende* *yi* *akéne*, *awáne* *bṓṓ* *bi* *akwṓlege* *Jisós* *né* *Jerusalem* *na*? *Pṓ* *achwṓ* *fa* *manwé* *bṓṓ* *ájye* *ne* *ebwṓ* *né* *Jerusalem*?”

²² Yémbṓ *Sṓl* *ajye* *wye* *mbe*, *agarege* *mekomejṓṓ* *Jisós* *ne* *eshye* *ne* *apye* *bṓṓ* *ákaá* né *gejamégé* *mati* *nnó* *Jisós* *alu* *Muú* *yi* *Esṓwṓ* *akweré* *ji* *elá* *gefwa*. *Ewémbṓ* *epye* *bṓṓ* *Jus* *abi* *álu* *eféé* né *Damaskṓs* *ápṓ* *sé* *ne* *meko* *manshuú* *ji*.

²³ *Ebélégé* *gejamégé* *ndṓ*, *bṓṓ* *Jus* *áchomé* *ásṓ* *mala* *manwá* *Sṓl*. ²⁴ Yémbṓ *Sṓl* *awuú* *geju* *nnó* *bṓṓ* *Jus* *ájwṓlé* né *mano* *genḡkagé* *melo*, *ábáme*

nnó ágégé ji awá. ²⁵ Yémbò bós bi akamé mekomejós Sól, áse ji utuú uma, afye né gésá, ápye ji achyá mfaá genka, áshulé ji mme nnó ábó ajye.

Sól afé né Jerosale

²⁶ Sól akérége né Jerosale, afé mancho ne bós Jisós, ebwó ábó néndé ebwó ákamé fó nnó Sól áfyéé metós ne Jisós wó. ²⁷ Yémbò Banabas achwó se ji, áfé mbaá anḡbá Jisós. Ne agaré ebwó nkane Sól agené Atá Jisós né meti Damaskós, ne nkane Atá Jisós ajós mejós ne ji. Ama garé nkane Sól abó agaré depò etire Jisós gbògòné né melò ewémbò. ²⁸ Eféé alò mankené ne bós Jisós ako né Jerosale, agarege depòré Jisós ayi alá pò ne efò. ²⁹ Gébé eyi gefò, Sól agarege bós Jus abi ajoge Grek ne anye mbeé ne ebwó né depòré Jisós. Ne ebwó ákélege meti manwá ji. ³⁰ Bós Jisós áwúgé geju eyigembò, áse ji áshulé áfé né melò Kaisaria ne até ji nnó ajye melò Tasós.

³¹ Né gébé eyigembò machomele bós Jisós ayi álu né gebagé mewaa Judiya, né Galilií ne Samariya ápó sé ne efò metós. Ebwó ánóge Esòwò ne áwuú le mekomejós wú. Mendoó Ukpea efyéé bwó eshye ne machomele bwó áwene ájye mbe.

Pita afé né melò Lyda ne melò Jopa

³² Pita abò akene malòmalò agene bós Esòwò. Ne bií uma afé né melò Lyda mangé bós Jisós abi alu ewu. ³³ Eféé agé mende fò ayi amee uchanchi, ákuú ji Enias. Nemeé eni néba ji mme né anmè aneé. ³⁴ Ne Pita ajós ne ji aké, “Enias, Jisós Kras alò mampye wò nnó otó, kwili ka, pwi gébò jyé.” Tenétené yimbò Enias akwili ka. ³⁵ Ne bós ako abi alú né Lyda ágegé nnó mende yimbò atóó, ebwó áfyé matós ne Jisós wyembò ntó ne bós bi álu né gebage mewaa Sharòn áwuúge mbò áfyé ntó matós ne Jisós.

³⁶ Mendée fò abò alu né melò Jopa, ákuú ji Tabita, alu maá utós Jisós. (Ne ákuú ji né meko Grek nnó Dokas, ula utené nnó mekwòbu.) Abó apye galógáló yendegébé, apoóge ubyá bós.

³⁷ Né gébé eyigembò, akwé nemée, ala mbò agbó. Ne áshwóné genkwò ji ábelé mmu maá gepú né mfaá eyòḡ.

³⁸ Jopa yina alu kwókwólé ne Lyda. Bós Jisós áwuúgé nnó Pita alu né Lyda átó ande apea ewu, ájyegé áké ne ji, “Nte esé, chwó wáwá.” ³⁹ Ne Pita akpomé mmye, akwili, afé ne ebwó. Akwónégé áse ji akwó mfaá eyòḡ. Ne akwi andée ako abi alu eféé, áchomé áno ji mme, álili álerege Pita ufós mandeé ayi Dokas ájomé ebwó gébége ji alu mebe. ⁴⁰ Pita abú ebwó ako atané dafye, ató manó mme anenemye mbaá Esòwò. Éké ewyage ape genkwógé mendée yimbò ama akuú ji ake, “Tabita, kwili ka”. Tabita anene ame, ágégé Pita, akwili, ajwólé ka. ⁴¹ Pita agbaré ji ebwò, apoó ji akwili téné. Akuú bós Jisós ne akwi andé bimbò, áchwógé achye ji eta bwó ⁴² Bós ako né gebagé Jopa áwu abya yina ne gejámé áfyéé matós ne Ata. ⁴³ Ne Pita ábelé gejámégé ndò né Jopa né gepúgé Simun, mende yi apame mekómenya.

10

Ékiénné Esòwò egaré Kònellyos nnó alò Pita achwó

¹ Mende fò abò alu né melò Kaisaria. Akuú ji Kònellyos. Abó alu muú kpáá bós bee né melò Rom. Ji ne anyáne uchome bós bee ebi ákuú nnó abi átané Itali. ² Ji ne bós dachi wú ako, ánóge Esòwò. Anenemye yendégébé ne apye galógáló dós mampoó bós Jus abi alú mbya. ³ Bií fò genógé kálánká eleé ne nwómésé, agé ame gejya nkane ekiénné Esòwò echwò kuú ji nnó, “Kònellyos.”

⁴ Efo ekwó ji metós ne ató ewu ame mmye agií aké, “Atá ndé”?

Ékiénné Esòwò eshuú ji meko éké, “Esòwò awú mmyemenené jyé ne agé ntó utós ulóuló ebi apye ne atée wò.

⁵ Nána tó bós ájye né melò Jopa, ákuú mende fò ayi akamege Simun Pita. ⁶ Ji ajwòlege ne Simun, mende yi apame mekómenya. Gepú jí gelú né mbale ebeé mega.” ⁷ Ékiénné Esòwò ejógé mbò ekwili efé, ne Kònellyos akuú bós

utós bii abifó apeá ne akuú ntó muú bee ama né geluage abi ábamé ji ayi anoge ntó Esṓwṓ. ⁸ Ebwó achwógé agaré ebwó yendé genó eyi gebó gepyé ji ne átó ebwó né Jopa.

⁹ Bii ujjágé, bṓs bimbṓ átané áfé, ne kálánká efyanepéa eké ekwṓnege, ebwó ale kwókwólé ne Jopa. Gébé eyigémbṓ ntó Pita abṓ akwó mfaá eyṓḡ manemmye. ¹⁰ Ne mesa alṓ mamye ji, akelege menyéé manyéé, yémbṓ menyéé alú gambé. Gébé eyigémbṓ ne abṓ agené ame gejya. ¹¹ Agé nkane menombi mfaánebuú enené, geno gefó eké gekpekepege gebagé ndé getané mfaá, geshúlege eké ágbaré geji né manjú ani. ¹² Né gebagé ndé yimbṓ ufṓs menya ufṓs ufṓs, mmyṓ ne denywṓné delú wye. ¹³ Ne awuú meko muú fṓ aké, “Pita, kwilé ka, wá nyéé.”

¹⁴ Pita ake, “Nḡba Atá, te ntané aló nlú ganye genó eyigé ebéé esé éshyaá.”

¹⁵ Meko yimbṓ ama jṓs ne ji aké, “Pita, ṓshyagé fṓ geno eyige Esṓwṓ ake gelṓme nnó gelómé fṓ.”

¹⁶ Meko yimbṓ ajṓs ne ji né manjáne aléé, ne geno yimbṓ gekwó gekéré mfaánebuú.

¹⁷ Ndere Pita alu férege ula ame gejya ayi ji agené, bṓs bi Kṓnelyos ábṓ átómé, ákage gepúgé Simun, áchwó téné né menó gébámé. ¹⁸ Ebwó ágií aké, “Menjké fṓ alú fa ayi akuú ji Sinun Pita?”

¹⁹ Ndere Pita alu férege ula ame gejya ayi ji agené, Mendoó Ukpea eké ne ji, “Ge, ande fṓ aléé alu dafye, ápéle wṓ. ²⁰ Kpóme mmye, ṓshúlé ṓjye ne ebwó, ṓchṓge gébé nénde me ne ntómé ebwó eta wyé.” ²¹ Ne Pita ashúlé, ajye báne ande bimbṓ aké, “Me ne nlú muú ayi enyú dekelege. Nde mechṓ enyu dechwó?” ²² Ebwó áshuú ji meko aké, “Elé Kṓnelyos, muú kpaá bṓs bee ne atomé esé nnó dechwó kuú wṓ. Ji alu muú metṓs melómélṓ ne anóge Esṓwṓ ne bṓs Jus ako aféége ji. Ekiénné ukpea echwṓ gare ji nnó akuú wṓ ṓchwṓ né gepú ji nnó ji awuú mekomejṓs wyé.”

²³ Ne Pita ase ebwó, ájye béle ne ji.

Pita gare mekomejṓs Esṓwṓ né gepúge Kṓnelyos

Ujjágé, Pita ne ande bimbṓ álṓ manjye ne bṓs bifṓ bi ákamé ne Jisós abi álú melṓ Jopa áfé ntó ne ebwó. ²⁴ Akéne wye ájye, ujjágé áke ákwṓné melṓ Kaisaria. Ne Kṓnelyos abṓ akuú bṓs ula gepú bii ne ajeé bii ne ebwó ako ábṓ ájwólé ágili Pita. ²⁵ Ndere Pita achwó kpé mmú, Kṓnelyos ajye bane ji, ató manó mbe ushu wuú, alṓ manogé ji. ²⁶ Yémbṓ Pita agaré ji aké, “Kwilé téné, me nlu wye mekwaá nkane wṓ.” ²⁷ Kṓnelyos akwili ka, Pita alṓ manjṓs ne ji ajye mmu. Ndere akpené mmu, Pita agé gejamégé bṓs áchomé. ²⁸ Ne ajṓs ne ebwó aké, “Enyú dekaá chánéné ebé esé bṓs Jus eké muú Jus achónégé fṓ menyammye wuú ne muú ayi álá pṓ muú Jus ye manjye né gepú jí. Yémbṓ Esṓwṓ aleré me nnó mbyágé fṓ muú ye manshye ji nnó alóme. ²⁹ Ne nchwó nkane ṓkuú me ye gébé nchṓ wṓ. Nnó ṓkage garé me ula bi ṓkuú me?”

³⁰ Ne Kṓnelyos ashuú ji meko aké, “Ndṓ ele ení né gefṓ gébé yina kálánká eléé ne nwṓmésé, mbṓ nlú mmu nnemmye. Eké ewyage ngé mende fṓ ayi afye mandeé yi áshwánege, achwṓ tene me mbe ushu. ³¹ Akuú me aké, ‘Kṓnelyos, Esṓwṓ awuú mmyemenene jye ne atée nkane ṓpoóge ubyá bṓs yendégébé. ³² Tṓ muú fṓ né melṓ Jopa ajye kú mende fṓ ayi akamege Simun ákuú ji ntó Pita. Alu né gepúgé Simun ayi apame mekómenya, gepú jí gelu né mbale ebéé mega’. ³³ Ne nwuúgé mbṓ ntó bṓs ténéne nnó áchwó ákuú wṓ, élṓ ndere ṓchwó. Nana gé, ese delu né mbe ushu Esṓwṓ degili nnó dewuú unṓ uko ebi Atá agaré wṓ nnó ṓgaré esé.”

³⁴ Ne Pita ajṓs aké, “Nána nkaá wáwálé nnó Esṓwṓ apṓ fṓ ne anḡyá ne bṓs bifṓ. ³⁵ Mbṓgé muú anóge Esṓwṓ ne ake apye unṓ bi úlú cho ye atané le ndé geba, Esṓwṓ asele ji nnó alu muú wuú. ³⁶ Enyú debṓ dewuú ntó mekomejṓs ayi Esṓwṓ atómé mbaá bṓs Isreli nnó Jisós Kras ne alu muú yi

abó achwó pye bóó ábé nesó ne Eṣwó. Kras yina ne alu Atá yi abóó bóó ako. ³⁷ Mekomejóó ayi abó akwólé ayi Jón abó agaré ne awyaáge bóó manaá Eṣwó. Mekomejóó yina álo né Galilií ake akwóné malo bóó Jus ako. ³⁸ Enyú dekaá nkane Eṣwó abó ajyá Jisós ayi Nasaret, apye Mendoó Ukpea echwó ji mmye ne ama chye ji uto. Ake mbaá meko apye galógáló, aféré bóó bi alu né amu danchómeló apye ebwó atóo. Ne Eṣwó abó alu ne ji. ³⁹ Eṣé delú bóó bi dekpané ame degené unó uko ebi ji apye né Jerosale ne malo bóó Jus ako. Ne bóó Jus áwó ji mfaá gekwa, ne áwá ji. ⁴⁰ Yémbó ndó eléé ekwónégé, Eṣwó apye ji akwile né negbo ne apye Jisós aléré mmye mbaá bóó. ⁴¹ Ne bóó ako fó ágené ji wó, elé eṣé bi Eṣwó abó ajyá nnó meso gébé degarége mekomejóó wuú ne degené ji. Eṣé debó denyé ne denyú ne ji gébége Eṣwó apye ji akwile né negbo. ⁴² Agaré eṣé nnó degarege mekomejóó mbaá bóó, nnó Eṣwó ajya ji nkane muú yi apane nye mpa ayi bóó bi alu abe ne abi agbó. ⁴³ Wye Jisós yina ne bóó ekpávé Eṣwó ako abó agaré nkane ji alu, nnó muú afyégé metóó ne ji, Eṣwó ajige nye nte gabo yi muú yimbó apye getúgé Jisós.”

Mendoó Ukpea echwó mbaá bóó bi alá pó bóó Jus

⁴⁴ Ndere Pita alu ájoge ne bóó ako bi alu eféé áwuú, Mendoó Ukpea ekpe ebwó mmye. ⁴⁵⁻⁴⁶ Bóó bi ákamé ne Jisós abi abó áchwó ne Pita, álu bóó Jus. Awuúgé nkane bóó bimbó ájoge ufóó mejóó, áfége Eṣwó nnó aḡeá dóó. Ala mano mekpo fuú nnó Eṣwó achyé echye wuú ewé Mendoó Ukpea mbaá bóó abi alá pó bóó Jus. Ne Pita ajóó aké, ⁴⁷ “Té ndere Mendoó Ukpea echwó bóó bina mmye wye nkane ebó echwó eta eṣé, nnó muú fó akage gbé nnó áwyáge ebwó manaá Eṣwó?” ⁴⁸ Ne Pita ake ájye áwyaá ebwó manaá Eṣwó né mabó Jisós Kras. Ewyagé bóó bina ákwó Pita mata nnó abelé ne ebwó né mboó ndó.

11

Pita Agare geno eyi gepyé né gepúge Kónelyos

¹ Ebelégé anḡbá Jisós ne bóó Jisós ako, abi álu né gebagé mewaá Judiya áwuú nnó bóó abi alá pó bóó Jus ákamé ntó mekomejóó Eṣwó. ² Ne gepóge bóó Jus gelu nnó abó mansó muú nsó ne ákwáné mambé muú Eṣwó. Ebelégé Pita akérége né Jerosale, bóó Jisós abi ágbaré gepó eyigémbó álo manwamé ne ji, ³ aké, “Ulannó ogye mbaá bóó bi alá sò ebwó nsó wó te onyé menyéé ne ebwó?”

⁴ Ne Pita aló mangaré ebwó unó uko bi ubó upyéé, gema, gema aké,

⁵ “Ndere mbó nlu né melo Jopa, nnénemmye, eké ewyage ngé ame gejya nkane genó fó getané mfaánebuú geshulege mme. Gelu eké gekpékpégé gebagé ndé eyi ágbaré manóo ani, gechwó téne kwókwólé ne me. ⁶ Né gebagé ndé yimbó, ngé ufóó menya ufóó ufóó, ebi bóó asée, eyi mewaá, eyi melo, ne eyi nnyi ne denywóné. ⁷ Ne nwuú meko muú fó akuú me aké: ‘Pita, kwile ka, wá nye.’ ⁸ Nké, ‘Nḡba Atá, te ntané aló nlu danye genó eyigé ebé eṣé eshyá’. ⁹ Ne meko yimbó ama jóó ne me aké, ‘Pita oshyagé fó geno eyige Eṣwó ake gelóme nnó gelómé fó’. ¹⁰ Meko yimbó ajóó né manáne aléé ne geno eyigémbó gekwó gekéré mfaánebuú.

¹¹ “Wye né gébé eyigémbó, ande fó aléé áchwó ne gepú eyigé mbó njwólege. Muú fó né Kaisaria ne abó atómé ebwó nnó áchwó ákuú me. ¹² Ne Mendoó Ukpea eké njye ne ebwó, mbege fó né anḡyá. Ne anḡmé bina akéné abi átané melo Jopa, akwóle me defé né gepúge Kónelyos. ¹³ Ne dékpégé mmu, Kónelyos aló mangaré eṣé nkane ji abó aḡené ekiénné Eṣwó né gepú jíí. Egaré ji nnó ató muú fó ajye né Jopa, ákuú mende fó yi mabó míí amibó makamege Simun, ¹⁴ ne achwóge, agarege nye ji ne ekwó wuú mekomejóó ayi aféregé nye ebwó né efwyale gabo. ¹⁵ Ne nló mangaré mekomejóó Eṣwó, ndere njoge, Mendoó Ukpea echwó ebwó mmye wye

nkane ebó nya mbe echwó eta esé. ¹⁶ Ngégé mbó, ntée genó eyi Atá Jisós abó ajóó ne esé nnó, 'Jón abó fyé bóó né nnyi yémbó Esówó afyéé nye enyú né amu Mendoó Ukpea.' ¹⁷ Ne mbóge Esówó achyé bóó bimbó gefóge echye ewé ji abó achyé esé gébégé défyéé matóó ne Ata Jisós Kras, me nlu waá mangbé ji nnó apyége geno yi gejeé ji metóó."

¹⁸ Bóó bina áwúgé mechó ewé, matóó akwené bwó ne áló mamféé Esówó áke, "Mbó ewé etene nno Esówó achyé bóó abi alá pó bóó Jus gébé nnó ákwaré matóó ne ábó genwá."

Mekomejóó Jisós aké akwóné né Antiók

¹⁹ Nḡere ábó achyége bóó abi ákamé ne Jisós efwyale gébégé áwáné Stéfen, epye ebwó átyaá malómaló. Abifó áfé meló Fonisiya, abifó áfé meló Syaprós ne abifó áfé Antiók. Ajyegé mbó, ágarege abya Jisós wye mbaa bóó Jus. ²⁰ Bóó Jisós bifó átané né meló Syaprós ne Sereen, áfé ntó né Antiók. Ákwónégé ewu, ágaré abya Jisós mbaá bóó Grek. ²¹ Esówó apóó bwó dóó ne apye gejamégé bóó áfyéé matóó ne Jisós.

²² Ne echomele bóó Jisós abi alu né Jerosale, áwuúgé abya yina, átó Banabas né meló Antiók. ²³ Banabas ajyegé ewu, agé nnó Esówó aléré ebwó ulóó melu dóó, metóó ego ji, afyé bwó ako eshye nnó, "Agbarégé depóré Jisós metóó ema. ²⁴ Banabas yina alu muú yi awya gepó gelógeló, uto Mendoó Ukpea ujá ji mmye ne áfyéé metóó ne Esówó." Gejamégé bóó áma ákamé abya Jisós né meló Antiók ne echomele bwó ewéne ejye mbe.

²⁵ Ebélgé Banabas ajye kéle Sól né meló Tasós. ²⁶ Agégé Sól, ase ji, ebwó áfé né Antiók. Abélé eféé ḡme kpogele ne echomele bóó Kras, álérege gejamégé bóó depóré Esówó. Élé né Antiók ne áló mankuú bóó bi ákamé ne Jisós nnó *ánkwólé Kras.

²⁷ Né gébé eyigembó bóó ekpávé Esówó fó átané Jerosale áshulé áfé né Antiók. ²⁸ Ne Mendoó Ukpea

epye muú bwó ama ayi akamege Agabos akwile ka, ágaré nkane mesa akwéne nye mme meko. Ne ebélgé mesa yimbó akwé gébégé Klodyos alu mfwa né Rom. ²⁹ Nḡere bóó Jisós abi álú né Antiók ábó áwuú mekomejóó yina, áke, "Yéndemuú áchwó ḡká nkane ji awya, ebwó apóó aḡmé bi alu né mme Judiya." ³⁰ Ebwó ánywérégé ḡka yimbó, átó Banabas ne Sól nnó ájyé áchyé ákpákpá echomele bóó Jisós né Jerosale.

12

Mfwa Heróð apye bóó Jisós ágé efwyalé dóó

¹ Né gébé eyigembó, mfwa Heróð aló mankelé mati manchó genwágé bóó bifó abi álú né echomele bóó Jisós. ² Ágaré nnó áwá Jemsi menḡmé Jón ne aparaja. ³ Mfwa Heróð, agégé nnó ego bóó Jus matóó, ágaré ntó nnó ápye Pita. Ne ápye ji né bii bi ánye epaá bred ayi alá mualé. ⁴ Apyege Pita, áfyé denó, ne ábélé bóó bee matoó aneé nnó ábámé ji, yendé ntoó neluú bóó ani. Heróð abó ashu abelé nnó epaá kwyakwya defwe ekogé, asele Pita afé mbe ushu bóó nnó ápa mechó wuú. ⁵ Nḡere Pita alu né denó, echomele bóó Jisós ánenemmye dóó mbaá Esówó ne eshye yendégébé né getú ji.

Ekiénné Esówó eféré Pita né denó

⁶ Né utuú bi Heróð abó ashuú nnó uyyage aférége Pita né denó, ápa mpa wuú, Pita abó abelege metóó metóó bóó bee apea. Ebwó ábó awé ji amu ne bó mkpákwé apea. Bóó bee bifó álú dafye ábáme gepúgé denó. ⁷ Wye né utuú bimbó ekiénné Esówó ekwó mmu gepúgé denó mbélépó, ne mbaá meko agené. Enyigé Pita né nenkóó, Pita apée gejya, eké ne ji, "kwile ka wáwá". Ténéténé yimbó bó mkpákwé átané Pita amu ákwé mme. ⁸ Ema jóó ne ji eké: "Fye mandeé jye ne unó uká bye, ówé ekanda ókwólé me." ⁹ Pita akwólé ji ne ndere ebwó átanége dafye, ji akaá fó nnó geno eyige ekiénné Esówó epye eta wú gelú wáwálé wó, aferé nnó agené mbó le gejya. ¹⁰ Pita ne ekiénné ewémbó ákoó

ntoné bós bee eniné mbe, ama koó eniné nekwálege, ne áchwó kwone nana né menombi genká ewé elu gesege, onenégé ewu ne ofé mbe melo. Menombi ewémbó enené ewu ambós, ne ebwó átané dafye. Akégé gachye, ekiénné ewémbó elyaá Pita éfé.

¹¹ Ne Pita akérégέ né defós ti aké: “Nkaá wáwálé nnó Ata Esowó átó ekiénné wuú nnó echwó féré me né amu Herod ne uno bi bós Jus abó ashúú mampye me.”

¹² Ndere Pita akaá geno eyi gebó gepyé ji, afé né gepúgέ Meri ayi alu mma Jon Makós ne gejamégé bós abó áchomé eféé ánenemmye mbaá Esowó. ¹³ Adogé menombi, genka, mesó mendée yi apye utóó né gepú yimbó achwó gii ne ákamege Ruda.

¹⁴ Akaágé nnó gé meko Pita mbó, metós ego ji dós te ajinte manene menombi, abó ajye garé bós bimbó nnó Pita alu mbó dafye. ¹⁵ Ebwó aké ne ji, “Omée gebwó.” Yémbó atome wye eshye ajoge nnó élé Pita. Ne ebwó ake: “Ndofó élé mekpéé wuú.” *

¹⁶ Ne Pita alu dó wye doó, ánené menombi ágégé nnó élé Pita wáwálé mátye mawa ebwó meno. ¹⁷ Pita akpegé mmu, afu ebwó ebwó nnó akwéné mejós. Ne aló mangaré ebwó nkane Esowó aféré ji né denó. Anérégέ ake: “Agaré Jemsi ne bós Jisós bifó ntó.” Ne atané afé geba eyigé chá.

¹⁸ Bii ujjagé bós bee áló mankelé Pita ne ágé ji wó, matós atyá bwó mmu ála yayaya ne ágige geme gebwó aké: “Nde gepye ne Pita?” ¹⁹ Mfwa Herod awúgέ mbó, átó bós nnó ákélé ji ne ágé wó. Akuú bós bee bimbó, agii bwó bó nkwe. Anérégέ ake ajye wá ebwó. Epyegé mbó Herod alyá gebagé Judiya afé kpé né melo Kaisaria.

Negboné Mfwa Herod

²⁰ Né gébé eyigémbó, mfwa Herod abó awamege ne bós Tiya ne Sidon. Bó bimbó ácho, áchwó mangé ji. Achwógé abó mbe ágbaré Blastus de-jeé. Blastus alu muú yi ágbárege

dachi mfwa. Ne ebwó aké ji ane mfwa mmye, nnó ebwó abe né nesó, nendé menyéé atanegé le né melo mfwa.

²¹ Bii ebi Mfwa Herod abó akwye ukwonege, afye mandeé gefwa jii, ajwolé né geluó, agare bós bimbó mekomejós. ²² Ne ebwó áló mankalé aké: “Élé Esowó ne ajoge epófó mekwaá.” ²³ Tenétené yimbó ekiénné Esowó echwó nmé mfwa Herod nemée mmye gétúgέ alá shuú enogé ewémbó mbaá Esowó wó. Bó dámmwólé ánye ji mbwi une, agbó.

²⁴ Ye nkane depó tire na depye, mekomejós Esowó awene ajye mbembe, ne gejamégé bós áfyéé matós ne Jisós.

²⁵ Ndere abó átómé Sol ne Banabas né Jerosale, ebwó anéré utóó bwó gébégέ akerege né Antiok, áse Jon Makós áfé ne ji.

13

Ató Banabas ne Sol

¹ Bós fós abó álú né echomele bós Jisós né Antiok, abi fós álú bós ekpavé Esowó ne abi fós álú anleré ebwó álú: Banabas, Simyon ayi ákuú ji Niger ne Lukias ayi atané melo Sere ne Manen ayi ebwó ne mfwa Herod áwéné mbaa ama ne Sol. ² Né gébé gefó bós Jisós bimbó ako álya menyéé kpékpé, áfége Esowó. Ewyágé Mendoó Ukpea eké ne ebwó: “Féregé Sol ne Banabas né geluagé nyú ájyé pye utóó bi njyá ebwó nnó ápyé.”

³ Ne áwuúge mbó, áma lyaá menyéé kpékpé, áne mmye mbaá Esowó. Anérégέ, áneré ebwó amu mmye ne átó ebwó nnó ájyé.

Banabas ne Sol áfé melo Syaprós

⁴ Ndere Mendoó Ukpea ebó etómé ebwó, átané áfé né melo Selusha. Akwónégé, ákpe ékpe, áchyá áfé melo Syaprós. ⁵ Ebwó ákwónégé melo Salamis, ályá ékpe bwó eféé, ákéne agarege mekomejós Esowó né macha mmyemenene bós Jus. Jon Mak akene ne ebwó, apoge né utóó.

* **12:15** Elú wáwálé nnó: Ekiénné Esowó Pita.

6 Ake kpaá áchya ákwóné melo Paf̄s. Eféé ábané muú megya f̄o ayi ákuú ji Ba-Jis̄s. Alu muú Jus ne akene abyoge gebyo nnó ji alu muú ekpávé Ēs̄w̄o. 7 Ne Ba-Jis̄s yina alu mejeé Seḡs P̄l̄s ayi alu ḡomena né gebagé mewaá eyimbo. Ḡomena yina abó alu muú yi awya def̄ó ne akuú Banabas ne S̄ol getúgέ akélege manwú mekomej̄ó Ēs̄w̄o. 8 Yémb̄o ebwó áchw̄ogέ muú megya yimbo, ayi ákuú ji Elimas né meko Grek, al̄o manye mbeé né mekomej̄ó bwó ne amyε mangbé nnó ḡomena yimbo afyεgέ f̄o met̄ó né dep̄aré Jis̄s etiré ebwó ágárege ji. 9 Ne Mendoó Ukpea egbeé S̄ol met̄ó, ákuú ji ntó P̄l, apε mende yimbo lu lu lu, 10 ne aké: “W̄o maá danch̄omelo. Okii f̄o genó gelógel̄o ne defya degbeé w̄o unε. Yendégébé omuame mambw̄olé dep̄aré Ēs̄w̄o eti delu cho nnó délá gebyo. 11 Gó ngaré w̄o nnó mfaánebuú akwene nyε w̄o mmyε. Nana obε nyε amε nónómé ne ogené nyε se mbaá né mboó nd̄o.”

Ténéténé yimbo, gemua gekwé Elymas amε. Akene agyage, akélege muú yi ágbárege ji ebw̄o. 12 Ḡomena yimbo agεgέ mechó ewé epyε, áfyéé met̄ó ne Jis̄s, ne ekwóné ji met̄ó nkane agené uto bi ulú né mekomej̄ó Jis̄s.

P̄l ne Banabas áfε né Antiok ayi alu kw̄ókw̄ólé ne gebagé mewaá Pisidiya

13 P̄l ne b̄ó bii ákpe ékpe né melo Paf̄s áfé né melo Pega ewé elu né gebagé mewaá Pamfilya. Eféé ne J̄on Mak álya ebwó, akéré né Jerosale. 14 Atánégé melo Pega, áke ákw̄one melo Antiok ewé elú kw̄ókw̄ólé ne gebagé mewaá Pisidiya. Bii uwyaá b̄ó Jus ukwónégé, ájyε kpe mmu echa mmyemenene b̄ó Jus ajw̄olé. 15 Muú f̄o akuúgέ malo ηwe né ηwe mabé Mo-sis ne abi b̄ó ekpávé Ēs̄w̄o ásamé, ákpakpa abi echa mmyemenene átó muú nnó ájyέ j̄ó ne ebwó nnó, “An̄mé, mb̄age enyu dewya majyε manchyé esé chyége.”

16 Ne P̄l akwile téné, afu ebw̄o nnó ákwéné mej̄ó, ne al̄o manj̄ó

aké: “B̄ó Isr̄eli ne abi alá p̄o b̄ó Isr̄eli abi ánoḡe ntó Ēs̄w̄o; nenege matu dewu. 17 Ēs̄w̄o yi b̄ó Isr̄eli abó ajya ukwene ante esé ne apyε ebwó an̄eá gébégé abó alu an̄kéé né melo Ijip. Ne aféré ebwó né melo ewémb̄o ne gekpékpégé eshyε wuu, 18 ne abó achó wyε met̄ó ne gepoge bwó né usaá an̄me upéá gébégé ebwó álú né mashw̄one. 19 Ebwó abó ákwónégé nyá né mme ayi akuú Kanaan, apyε áwá b̄ó bi álú né malo ákéné ama né mme yimbo. Ne achyé mme yimbo mbaá b̄ó Isr̄eli. 20 Elu nana (450) usaá an̄me esaá meso usaá upea meso efya ayi Ēs̄w̄o ajyá ebwó. Afyε b̄ó kpakpa gébé ne gébé nnó ápélé melo. Apε melo kpaá ekw̄one gébé eyigé Samuele, muú ekpávé Ēs̄w̄o al̄o ntó mamp̄ele melo. 21 Né gébé géf̄o, ágii nnó áchyé ebwó mfwa. Ne Ēs̄w̄o ajya S̄ol, maá Kish nnó abε mfwa bwó. Atané ntoné Benjam̄en ne agbaré melo né usaá an̄me upea. 22 Ne Ēs̄w̄o aférégέ ji né gefwa, áfyé Devid nnó abé mfwa bwó. Gé genó eyigé Ēs̄w̄o abó aj̄ó getúgέ Devid na, ake: Nge Devid maá Jesse, alu me met̄ó chi chi chi. Apyε nyε unó uko ebi ngarege ji. 23 Ne nana Ēs̄w̄o achyé esé b̄ó Isr̄eli Mpyáné mfwa Devid nnó abéé Menchyé genwá ndere ji abó anyémeno. Ne muú yina élé Jis̄s. 24 Gemégé nnó Jis̄s eyina al̄o utó bii, J̄on abó agarege mé mekomej̄ó Ēs̄w̄o mbaá gejamégé b̄ó Isr̄eli nnó ákw̄oré mat̄ó bwó ne ji awyaá ebwó manaá Ēs̄w̄o. 25 Ne ndere J̄on áchw̄o néré utó bii, agii ebwó ake, Enyú deféré nnó me nlu waá? Mp̄óf̄o muú yi enyú degili nnó achwó. Yémb̄o kaáge nnó muú yi achwó nyε me meso, nkwané f̄o muú yi nkaáge manyi unó uká bii w̄o.”

26 P̄l ama kuú ebwó ake: “An̄mé ba, enyú bi delú upyáne Abraham ne enyú ako abi dénoḡe ntó Ēs̄w̄o, Ēs̄w̄o abó ató élé esé mekomej̄ó yina ayi akage fére esé né efwyale gabo.

27 Bóó Jerosale ne ákpakpa bwó ábó ákaá fó nnó Jisós alu menchye genwá wó. Ye unó bóó ekpávé Esówó ebi ebwó ákuú yendé bíí né uwyaá bwó, ákage ula. Ebwó ápyegé mbó, ásó mpa Jisós nno áwá ji ne ápye uno bi bóó ekpavé Esówó ásámé nnó ubé wáwálé. 28 Ye le ebwó ábó alá gé mechó ewé ji apye ewé ábó mangbó wó ákwó Palet mata nnó awá ji. 29 Ebwó anérégé unó uko bi ḡwe Esówó bó ajóó getúgé Jisós, áféré ji né gekwa, ájye bele ji né menome ewé áchomé né etaravé. 30 Yémbó Esówó apyéé ji akwilé né negbo. 31 Né gejamégé ndó, aléré mmye jíí mbaá bóó bi ábó átané ne ji né Galilií, ájyé né Jerosale. Ebwó ne nana ágarege mekomejóó wuú mbaá bóó Isreli. 32 Ne esé dechwó nana mangaré enyu ntó abya melóméló yina. Abya yina élé unó bi Esówó abó anyéméno nnó apye mbaá ukwene ante sé. 33 Unó bina upye wáwálé né gébé eyigé esé bi delú upyáne bwó, nkane ji apyéé Jisós akwilé né negbo. Abó ásá ntó unó bi né ḡwe makwa uba ḡwe upéá nnó Esówó aké:

‘Wó olu maá wa, ne fina nla nte wye.’

34 Ndere Esówó apyéé Jisós akwilé né negbo nnó amágé gbó se, Esówó jimbóó aké: ‘Mpye nye enyú degé galógáló wye ndere mbó nyééméno ne Devid.’ 35 Abó ásá ntó né melu ḡwe makwa ayi fó nnó:

‘Ólyágé nye fó Maá utóó wye yi apyéé utóó cháḡéné apwané mmu menome.’

36 Né egbe ewé mfwa Devid, abó apye utóó ebi Esówó achyé ji né gébé jíí, agbó, ne aníí ji kwókwólé ne menóme ukwéne ante bíí, ala eféé apwane.

37 Yémbó muú yi Esówó apyéé ji akwilé né negbo, apwáné fó né menome wó.

38 Ne aḡmé ba, debó mankaá wáwálé nnó abya ayi enyú dewuú nnó Esówó ajigente gabo bóó, élé getúgé Jisós yina. 39 Ne muú yi afyegé metóó ne Jisós apome nye né gabo wuú ayi mabé Mosis alá kage pye ji apó. 40 Ne sége gébé nnó unó bi ásámé mmu bó ḡwe bóó ekpávé Esówó ékágé upyé eta nyú. Asá eféé nno:

41 Enyú bi déjwáge Esówó, ‘Wuge. Dela nye ame mekpo fuú, degbó. Mpye nye geno fó né gébé nyú, enyú dewuúgé geji, dékámégé fó.’ ”

42 Ndere Pól ne Banabas áchwó táne né echa mmyemenene, bóó bimbo ákwó bwó mata nnó ama chwó ágaré ebwó uno bifó né bíí uwyaá bóó Jus ebicha. 43 Ndere bóó átyage né echa mmyemenene, gejamégé bóó Jus ne abifo bi asélé gepógé bóó Jus ákwólege Pól ne Banabas. Ne Pól ne Banabas áfyé ebwó metóó nnó ágbaré wye mekomejóó Esówó ndere Esówó apóógé ebwó.

Pól ne Banabas ágaré mekomejóó Esówó mbaá bóó bi alá pó bóó Jus

44 Bíí uwyaá bóó Jus ebifó ukwónégé, meló meko ejye chóme manwú mekomejóó Esówó. 45 Ne bóó Jus abifo ágégé nkane gejamégé bóó áchomé, matóó ásó bwó, álo manjóó nnó mekomejóó Pól alu gebyó ne áshye ji. 46 Yémbó Pól ne Banabas ágaré ebwó gbḡḡéné áké: “Ese debó débó mbe degaré enyú bóó Jus mekomejóó Esówó. Ne te enyú délá fyé makpo wó, dese geme nyú nnó dekwané fó manye genwá eyi gélagé byéé, ne elu galógáló nnó esé debwólé ushu degare mekomejóó yina mbaá bóó abi alá pó bóó Jus. 47 Gé genó eyigé Atá Esówó abó ajóó ne esé getúgé Jisós ake:

‘Mpye wó obé genḡbó mbaá bóó abi alá pó bóó Jus nnó opye bóó mme ako átane né efwyale gabo.’ ”

48 Bóó abi alá pó bóó Jus áwúge mbó, matóó áḡó ebwó ne aféé Esówó né mekomejóó wuú. Ne bóó bi Esówó abó ájya nnó ánye genwá eyi gélagé byé, ele abi ákamé ne Jisós.

49 Ne mekomejóó Ata ake agyaá gebagé mewaa eyimbó geko. 50 Yémbó bóó Jus ájye fyé ákpakpa meló ne afwa andée abi ánoge Esówó mewe ula, ebwó ápye bóó álo mankele mati manchó genwagé Pól ne Banabas átané né gebagé mewaa bwó.

51 Ndere ebwó áchwó ájyé, ákwe uká nnó mpúpú eyi ebalé wye etané mambé nkane gepó eyi gelerege gabo

ayi bṵó bimbṵó ápyeé. Ne áfé né melṵ Ikṵnyṵm. ⁵² Ne bṵó Jisós bimbṵó álagé meso, Mendoó Ukpea eḡbeé ebwṵ matṵó ne álú ne nechóchó.

14

Pṵl ne Banabas áfḡ melṵ Ikṵnyṵm

¹ Nḡere Pṵl ne Banabas ájyḡ né melṵ Ikṵnyṵm, ápye wyḡ nkane ábṵ ápyḡ né Antiṵk. Ebwṵ ájyḡ kpe mmu echa mmyemenene bṵó Jus, álṵ man-garḡ depṵré Jisós né gefṵ eyi gepyḡ gejamégḡ bṵó Jus ne abi alá pṵ bṵó Jus ákamé ne Jisós. ² Yémbṵ bṵó Jus abi áshyá mekomejṵó yimbṵ, áfyḡ abifṵ abi alá pṵ bṵó Jus mewḡ ula nnó ásógḡ matṵó né bṵó bi ákamé ne Jisós. ³ Pṵl ne Banabas ábelḡ gejamégḡ ndṵ éféé, ágárege depṵré Jisós gbṵḡné nkane ji álérege galógálṵ mbaá bṵó. Jisós ne achyḡ bwṵ uto ne, ápyḡ ufélekpa ebi ulerḡ nnó depṵ eti ebwṵ agarege delu wáwálé. ⁴ Nḡere ebwṵ ágarege mbṵ, bṵó melṵ ewémbṵ ákarḡ malu apea. Abifṵ álú ne anḡbá Jisós, abifṵ álú ne bṵó Jus abi áshyá mekomejṵó yimbṵ.

⁵ Ebélegḡ bṵó Jus ne abi alá pṵ bṵó Jus chóncho ne ákpakpa bwṵ ajyḡ sṵ mala nnó áfwalé anḡbá Jisós ne áwá bwṵ ne mataá. ⁶⁻⁷ Ne anḡbá Jisós áwuúgḡ geju bwṵ, ábṵ áfé né gebagé mewaa Lykania, ákene né malṵ Lystra ne Debe ne malṵ ayifṵ ayi álú né geba yimbṵ, ágarege abya Eṵwṵ melómélṵ ewu.

Pṵl ne Banabas ágarḡ mekomejṵó Eṵwṵ né Lystra ne Debe

⁸ Mende fṵ abṵ alu né melṵ Lystra, ayi tḡ ábyenḡ ji, alu mbwḡré. ⁹ Bií fṵ ajwólé awuú mekomejṵó Eṵwṵ ayi Pṵl agarege. Pṵl agége nnó mende yina áfyḡé metṵó nnó Eṵwṵ akage apyḡ ji atóó, ¹⁰ akuú ji ne eshyḡ aké: “Kwile téné cho.” Ténéténé yimbṵ mende yina anyó atenḡ, alṵ mankene agyage. ¹¹ Ne gejamégḡ bṵó ágégḡ genṵ eyigḡ Pṵl apyḡ, ádo elulú, ájṵó né mejṵó bwṵ Lykania áké: “Aló ábwólé bṵó áshulé, áchwṵ gḡ esé.” ¹² Ne ákuú Banabas nnó Seus, mabṵ melṵ bwṵ yi kpa,

ákuú nto Pṵl nnó Hemes nende ji ne atenḡ mbḡ ajṵge mejṵó. ¹³ Gepúge upḡ melṵ yi ákuú ji Seus gelu kwṵkwólé ne melṵ. Ne mempyḡé upḡ wuú achwṵ ne bṵ mpṵ ne ukoó genṵó. *

¹⁴ Pṵl ne Banabas ágégḡ genṵ eyigḡ bṵó bimbṵ ákélege mampyḡ, ágyá mandeé mmyḡ manlerḡ nnó genṵ eyigḡ bṵó bina achwṵ pyḡ gelṵ wṵ, ábṵ ájyḡ kpe metṵó metṵó bwṵ ákálege áké: ¹⁵ “Bṵó bina, ndé genṵ enyú dépyḡ mbṵ? Esé delu wyḡ akwaá nkane enyú. Ese dechwṵ fa man-garḡ enyú mekomejṵó Eṵwṵ nnó enyú delyaa aló abi enyú dénoge mbṵ, dékwólé Eṵwṵ yi alu meḡ. Ji akwyḡ mfaa ne mme ne manyi ne unṵ uko bi ulú wyḡ. ¹⁶ Mbḡ mbḡ Eṵwṵ alyá bṵó nnó apyḡge uno bi ujii ebwṵ matṵó. ¹⁷ Yḡ le bṵó ábṵ ápyḡmbṵ, ji áchyḡge ebwṵ unṵ ulṵlṵ mampyḡ ebwṵ akaá nnó ji alu meḡ. Apyḡ manaá akwene né gébé gelógelṵ mampyḡ uno nyú uwénḡ chancha. Achyḡge enyú menyéé ne apyḡ matṵó ágṵ enyú.” ¹⁸ Yḡ nkane Pṵl ne Banabas ájṵge mbṵ, elu eké ágbele manaá meso mekwalé, bṵó bina átome wyḡ eshyḡ mampyḡ gepḡ eyigembṵ eta bwṵ.

¹⁹ Eké ewyage bṵó Jus fṵ átanḡ melṵ Antiṵk ne melṵ Ikṵnyṵm, ápyḡ ge-jamégḡ bṵó ákamé ne ebwṵ. Ne ebwṵ átṵ Pṵl ne mataá, ája ji mmemme, atanḡ melṵ bwṵ, ályá ji áférege nnó agbṵ. ²⁰ Yémbṵ gébége bṵó bi ákamé ne Jisós áchwṵ nṵ Pṵl mme, ewyágḡ akwili ka, akwṵle ebwṵ akérḡ né melṵ ewémbṵ. Ujyagḡ Pṵl ne Banabas áfé né melṵ Debe.

²¹ Ne ebwṵ ágarḡ abya Eṵwṵ melómélṵ né melṵ Debe, ápyḡ ge-jamégḡ bṵó ákame ne Jisós. Ebélegḡ mboó ndṵ, ebwṵ ákerḡ né melṵ Lystra ne Ikṵnyṵm ne Antiṵk ayi alu kwṵkwólé ne gebagé mewaa Pisidya. ²² Ebwṵ ákéne, áfyḡ bṵó Jisós eshyḡ ne áchyḡge ebwṵ majyḡ nnó ákwólégḡ wyḡ depṵré Jisós chánḡné ne ákaá nnó abṵ mangḡ gejamégḡ efwyale ne

* **14:13** Elú wáwálé nnó: Seus ne Hemes elé mabṵ álṵ bṵó Grek, Hemes alu melṵ dentṵó ji ne gejamégḡ bṵó áfé né meno genkage melṵ nnó áwá mampyḡ gepḡ mbaá Pṵl ne Banabas.

ánye genwá gébégé Eṵwṵ ágbárege gefwa jíí. ²³ Eḡwṵ ájya bṵṵ nnó ábé ákpakpa né echomele bṵṵ Jisṵs né yendé melṵ, ánerere ályage menyéé kpékpé, ánemmye ne áfyé eḡwṵ né amu Jisṵs ayi eḡwṵ ákame ne jíí.

Pṵl ne Banabas ákére meso né Antiak né gebage mewaa Syria

²⁴ Ne eḡwṵ ákógé né gebagé mewaa Pisidiya, áfé né gebagé mewaa Pamfilya, ²⁵ efeé ágaré mekomejṵṵ Eṵwṵ né melṵ Pega. Anérégé efeé, áshulé áfé né melṵ Atalya. ²⁶ Atánégé melṵ ewémbṵ akpe ékpe, ákeré né melṵ Antiak, melṵ ewé ábṵ áfyé eḡwṵ né amu Eṵwṵ nnó ápoógé eḡwṵ, ajyé pyé utóó bi nana áneré.

²⁷ Eḡwṵ ákwónégé né Antiak, ánywéré echomele bṵṵ Jisṵs melu ema ne ágaré eḡwṵ nkane eḡwṵ ákené ne nkane Eṵwṵ abṵ apóó eḡwṵ, anené matṵṵ bṵṵ abi alá pṵ bṵṵ Jus nnó áfyéé metṵṵ ne Jisṵs. ²⁸ Ne Pṵl ne Banabas ánerégé manjṵṵ depṵ tí, eḡwṵ ábelé ne bṵṵ Jisṵs abi alu efeé né gejamégé ndṵ.

15

Anḡbá Jisṵs ne Akpakpa echomele áchomé né Jerosale

¹ Ebelégé bṵṵ fṵ átané gebagé mewaa Judiya áchwṵ né melṵ Antiak, alṵ manlerege bṵṵ bi ákamé ne Jisṵs nnó, “Mbágé alá sṵ muú nsṵ nkane ebé Mosis ejṵṵ wṵ, Eṵwṵ akagé pye fṵ muú yimbṵ apṵ.” ² Pṵl ne Banabas anye mbeé ne bṵṵ bimbṵ, ye mekpo ne ula epṵ. Epwógé eḡwṵ, áfyé ndṵ nnó Pṵl ne Banabas ne abifṵ ájyé né Jerosale, ágii mechṵ ewé chánéné mbaá anḡbá Jisṵs ne ákpakpa bṵṵ echomele Jisṵs.

³ Ne echomele bṵṵ Jisṵs átṵ eḡwṵ. Ndere eḡwṵ ajyé, akoóge malṵ Fonisiya ne Samariya, ágarége bṵṵ bi ákamé ne Jisṵs nkane bṵṵ abi alá pṵ bṵṵ Jus ákamé mekomejṵṵ Eṵwṵ. Abya yina apye matṵṵ agṵ bṵṵ Jisṵs ako dṵṵ. ⁴ Eḡwṵ ákwṵnege Jerosale, echomele bṵṵ Jisṵs ne anḡbá Jisṵs ne ákpakpa bwṵ, áse eḡwṵ amu apéa. Pṵl ne Banabas ágaré eḡwṵ uno uko ebi

Eṵwṵ abṵ apóó eḡwṵ ápye. ⁵ Ne bṵṵ Jisṵs fṵ abṵ alu efeé, eḡwṵ alu ne ekwṵ bṵṵ Farasi, eḡwṵ ákwile ka áké: “Abṵ mansṵ bṵṵ bi alá pṵ bṵṵ Jus nsṵ ne ágaré eḡwṵ ábélé mabé Mosis ako.”

⁶ Ndere eḡwṵ ábṵ ájṵṵ bṵ, anḡbá Jisṵs ne ákpakpa bṵṵ echomele bwṵ, ájwólé mampye mechṵ ewéna chánéné. ⁷ Eḡwṵ ádóregé makpo áwyage, Pita akwile téne aké: “Anmé ba, enyu dekaá nnó me ne Eṵwṵ abṵ mbe ajya né metṵṵ metṵṵ esé nnó ngaré abya melómélṵ yina mbaá bṵṵ abi alá pṵ bṵṵ Jus nnó áwuúge ntṵ, áfyéé matṵṵ ne Jisṵs. ⁸ Ne Eṵwṵ yi akaáge metṵṵ yéndemuú, aleré nnó eḡwṵ ntṵ álú bṵṵ bíí. Apye Mendoó Ukpea echwṵ eḡwṵ mmye wye nkane ebṵ echwṵ esé mmye. ⁹ Ne aji ntṵ nte gabo bwṵ gétúgé eḡwṵ áfyéé metṵṵ ne Jisṵs. Agya fṵ anḡya wṵ. ¹⁰ Ne nkane elúmbṵ, ulannṵ enyú déjyale bṵṵ bina ukpékpé matuú ayi ukwene ante ese ne ese ambṵṵ delá kage kpa? Nkane depyembṵ dekane mbṵ le Eṵwṵ kane. ¹¹ Yémbṵ esé défyéé metṵṵ nnó Eṵwṵ aférege ese né efwyale gabo gétúgé galógálṵ ayi Atá Jisṵs aleré ese, wyembṵ ntṵ ne bṵṵ bina átánege né efwyale gabo.”

¹² Pita anérégé manjṵṵ mbṵ, yendé mmu akwené mejṵṵ, áwuú mekomejṵṵ Pṵl ne Banabas. Agaré eḡwṵ nkane eḡwṵ abṵ ákené mbaá bṵṵ abi alá pṵ bṵṵ Jus ne Eṵwṵ achyé eḡwṵ uto nnó apyegge ufélékpa ne ukpékpé unṵ. ¹³ Ne eḡwṵ ánerere manjṵṵ yendé genṵ, Jemsi alṵ manjṵṵ ake: “Anmé ba, nenege matu dewú. ¹⁴ Simun Pita ágaré me nkane Eṵwṵ alṵ manleré nnó agboṵ ne bṵṵ abi alá pṵ bṵṵ Jus ne ajya abifṵ nnó ábé bṵṵ bíí. ¹⁵ Ne ewéna eke etuú ne unṵ bi bṵṵ ekpávé Eṵwṵ abṵ ásamé nyá nnó: ¹⁶ ‘Meso gébé mmage chwṵ téne nye gepúge David eyi gebṵ gekwené. Nkwyege nye unṵ bi uchṵ wye nnó ubé nkane ubṵ úlú. ¹⁷ Ne bṵṵ abi alá pṵ bṵṵ Jus ágegé nye ubi, ne eḡwṵ álṵ nye ntṵ mankelé Eṵwṵ. Ebé nye élé bṵṵ ako abi nkuú nnó ábe bṵṵ ba ne ákélege nye me.’ ¹⁸ Ge na ne Eṵwṵ ajṵṵ, jí ayi apye nnó bṵṵ akaá unṵ bina te gachí.”

19 Ne Jemsi aké: “Né metóó wa mferé nnó esé dechyege sé efwyale mbaá bós abi alá pó bós Jus abi akwólege meti Esówó. 20 Yémbó ese desá lé ebwó ηwe nnó ályá depore manáne, ányege sé menyéé ayi ajélé maka wye ye menya ayi muú alá ke kele wó, ne anyégé nto manoó menya. 21 Desá ebwó mbó, nende áwuú me nkane bós ágarege mabé Mosis yina te gachi né maló mako. Ne álu ágarege aji né macha mmyemenene yendé bíi uwyáá bós Jus.”

Ató ηwe mbaá bós Jisós abi alá pó bós Jus

22 Ne anḡbá Jisós ne ákpakpa echomele bós Jisós ako, ákamé meko Jemsi ne ájya bó fó né geluage bwó nnó ájyé ne Banabas ne Pól né meló Antiók. Ebwó ájya Silas ne Judas ayi akuú ji ntó Basabas, ebwó bina apeá álú anó echomele bós Jisós. 23 Asá ηwe awu aké: “Esé anḡmé nyú; anḡbá Jisós ne ákpakpa echomele bós Jisós detamege enyú, anḡmé sé abi alá pó bós Jus abi delú né meló Antiók ne abi maló Siriya ne Silisya. 24 Esé debó dewu nnó bós fó né geluage sé, áchwó chyé enyu efwyale né mejóó ewé ebwó ájóó ne epyé enyú dékwé tametame ayi esé delá tó ebwó wó. 25 Ne ese ako debó dechome, dejóó, deké: Déjya bós fó detó eta nyú ne ebwó áchwó nye ne Pól ne Banabas abi ese dégbóo ne ebwó dós, 26 ebwó alú bós bi ákamé negbo getúge mekomejóó Ata Jisós Kras. 27 Ne ese detóme enyú Silas ne Judas, áchwóge, ágarege nye enyú wye unó bi esé desámé né ηwe yina. 28 Elé Mendoó Ukpea ne epye esé dekaá nnó debó fó mánjya enyu bi delá pó bós Jus matuú ayicha wó, ekose wye uchancha uno bina: 29 Enyú denyegé fó yendé menyéé upe, denyegé fó menya ayi alá ke kele wó ne denyegé fó ntó manoó menya, lyáge depore manáne. Mbógé delyagé unó bina, debe nye chánéné. Bége pere!”

30 Bós bina anérégé mansá mbó, áchye Pól ne ekwó wuú. Ebwó ákwónégé né Antiók, ánywéré

echomele bós Jisós áchye ebwó ηwe yimbó. 31 Ne ebwó ákuúgé ηwe yimbó matóó ágó ebwó dós né eshye ewé mekomejóó yimbó afyé bwó. 32 Judas ne Silas álú ntó bós ekpávé Esówó ne áma ágarege ebwó gejamégé unó bifó manchyé bós Jisós majyé ne afyé ntó ebwó eshye. 33 Ebwó ábelé efeé dós, ne bós Jisós ajye tii ebwó nnó áke pere, ebwó ákééré mbaá bós bi ábó átómé ebwó. 34 [Yémbó ego Silas nnó ala né meló ewémbó.] 35 Pól ne Banabas álú wye né Antiók. Ebwó ne gejamégé bós Jisós abifó ágarege ne álerege bós depore Jisós.

Pól ne Banabas áfa mbwa ne ate

36 Ebélégé Pól ajóó ne Banabas aké: “Dema deyyé maló mako ayi debó dégaré mekomejóó Esówó nnó degé bós Jisós abi álú ewu ne nkane ebwó álú.” 37 Ne Banabas abó akélege nnó Jón Makós ajye ne ebwó, 38 ne metóó ego Pól cháchá wó gétúgé Jón Makós abó ábó me ebwó né gebagé mewaá Pamfilya ne abó anéré fó utóó ebi ebwó ajye mampye wó. 39 Pól ne Banabas anye mbeé né mechó ewéna kpaá te áfa mbwa ne ate. Banabas ase Jón Makós ajyé kpé ékpe áfé né meló Syapros. 40 Ne Pól ajya Silas, ne ndere ebwó áchwó jyé, bós Jisós anemmye, áfyé ebwó né amu Esówó nnó ji ápoógé ebwó. 41 Ne Pól ase Silas afé, akéne ajye gebagé mewaá Syria ne Silisya afyé bós Jisós eshye nnó átené chánéné.

16

Timoti acho né geluage Pól ne Silas

1 Ne Pól ajye kwóne meló Debe, ewyage afé né meló Lystra. Mende fó abó alu efeé ayi ákamé ne Jisós, ákuú ji Timoti. Mma wuú alu muú Jus ne akamé ntó ne Jisós ne nte wuú alu muú Grek. 2 Ne Timoti alu ntó muú yi bós Jisós né Lystra ne Ikonyóm áfége ji. 3 Pól abó akélege nnó Timoti akené ne ebwó ewémbó epye ji Pól asó ji nsó nkane gepóge bós Jus gelú nendé bós Jus ako né gebagé mewaá eyigé mbó ákaá chánéné nnó nte Timoti abó alu nya muú Grek. 4 Ne ebwó ályá

ákéne malomalo ágarege b̄ó Jis̄s unó bi anḡbá Jis̄s ne ákpakpa echomele b̄ó Jis̄s ájwólé né Jerosale áj̄ó. Ne ágaré ebwó nnó ábelé ubi chánéné.⁵ Ewéna epye echomele b̄ó Jis̄s ewé elu yendé melo áfyéé wye metó ne Jis̄s d̄ó ne yendé bii gejamégé b̄ó áchwó áchome ne ebwó.

Pól agé amé gejya né melo Truus

⁶ Pól ne b̄ó bii ákéne ájye, né gébégé áchwó kwone né gebagé mewaá Esya, Mendoó Ukpea ekamé f̄ó nnó ji agare mekomej̄ó Es̄w̄o eféé w̄o. Ne ebwó ákoge né gebagé mewaá, Frigiya ne Galasiya, ajye. ⁷ Ndere áchwó kwone gebage mewaá Misiya, ábó ákelege mankpe né gebagé mewaá Betinya, yémb̄o Mendoó Jis̄s ekamé w̄ó. ⁸ Ne ebwó ákogé melo Misiya, áshúle áfé né melo Truus. ⁹ Wye bii bimb̄o ne utuú, Pól agé amé gejya nkane mende Masedonia f̄o atené egbe ebéé mega afu amu nnó Pól achya, ajye poó ebwó. ¹⁰ Ndere abó agéné amé gejya yimb̄o, ese ne ebwó dekaá nnó Es̄w̄o ákelege nnó de jye degaré mekomej̄ó wuú né melo Masedonia. Ne esé dekpome mmye majye. *

Lydiya áfyéé metó ne Jis̄s né melo Filippi

¹¹ Ne esé dekp̄e ékpe né melo Truus, deke nnyinnyi dekwóné melo Sam̄tras, bii ujjage, dekwóné melo Niapolis. ¹² Détánégé eféé, deke mewaá mewaá dekwóné melo Filippi ewe elu melo kpa né gebage mewaá Masedonia ne elu ntó melo ewé gejamégé b̄ó Rom abo ájwólé wye. Debelé mboó ndo wye. ¹³ Bii uwyaá b̄ó Jus ukwónégé, delya melo defé né mbale ebéé, esé debó deféré nnó eféé ne b̄ó Jus áchómege anenemmye. Dékwónégé ewu, degé andée f̄o áchomé ne esé dejwólé ka, dégaré ebwó mekomej̄ó Es̄w̄o. ¹⁴ Mendée f̄o abo alu eféé ayi ákuú ji Lydiya, apó muú Jus ne ánoge Es̄w̄o. Ji atané melo Tayatira ne akene gesege uf̄ó mandeé ayi ájamé n̄ka d̄ó. Ndere

awuú geno eyigé Pól aj̄oge, Es̄w̄o anené ji metó nnó akame. ¹⁵ Awyage ji manaá Es̄w̄o ne ekw̄o wuú, ane esé mmye nnó de jye debelé né gepú jii mb̄ogé esé dekamé wáwálé nnó ji áfyéé metó ne Jis̄s. Aj̄oge mb̄o esé defé.

Afyé Pól ne Silas deno né melo Filippi

¹⁶ Bii f̄o, ndere ese debó de jye né melu ewé anenemmye mbaá Es̄w̄o, detuú ne meso mendée ayi alu memfw̄e. Abó awya melo nchye ayi apye ji agarege dep̄o ti depye nye meso gébé. B̄ó bi awya ji, ásele n̄ka né dep̄o etiré ji ágarege. ¹⁷ Mesó mendée yimb̄o agége Pól ne Ese alo mánkalé, akw̄olege ese ake: “B̄ó bina alú b̄ó út̄ó Es̄w̄o Anyatá. Ebwó áchwó mangaré nkane Es̄w̄o áférege nye enyu né efwyale gabo.” ¹⁸ Ne mesó mendée yina apyé wyemb̄o né gejamégé ndo. Ne bii uma metó eso Pól, anyá melo nchye yimb̄o aké: “Ngarege w̄o mbaá mab̄o Jis̄s Kras, tané ji mmye.” Ne ténéténé yimb̄o atané.

¹⁹ B̄ó bi awya maá memfw̄e yimb̄o, agége nnó meti n̄ka bwó ewé áneré metó wye enó, ágbaré Pól ne Silas ája áfé né mbaá yi ákpakpa melo ápane mpa. ²⁰ Ajyege, apye ebwó áténe mbe ushu ampane mpa abi alu b̄ó Rom aké: “B̄ó bina alú b̄ó Jus, ne achyeḡe efwyale né melo esé. ²¹ Ebwó álerege uno bi ebé ese elá ekamé w̄ó. Ese delu b̄ó Rom; desélé f̄o dep̄o ebwó.”

²² Gejamégé b̄ó eyi gebó gelú eféé, geshulé Pól ne Silas mmye ne ampané mpa ágyá ebwó mandeé mmye, ne ágare nnó ádo ebwó ne unó. ²³ Ne ádogé ebwó chánéné, ájye áfyé ebwó né deno ne ágaré membamé gepúge deno nnó, ábámé ebwó cháncha. ²⁴ Membame yimb̄o awugemb̄o, ase ebw̄o, ajye fyé né maá gepú ayi te mmu gepúge deno. Eféé ne afye ebwó ufwólé.

²⁵ Ne metó utuú, Pól ne Silas anenemmye, ákwáne makwa, áfége Es̄w̄o ne b̄ó deno bi f̄o áwuú. ²⁶ Aké

* **16:10** Elú wáwálé nnó: 16:10 Lukase muú yi asame n̄we yina achwó báne Pól né Troa, ne alo mankene ne ji.

ápéle, mme aló manyi ne gepúge denó genyi gekwóné né te mala dekwóre gepu. Manombi gepú yimbó ánené, ne bó ḡkpəkəve bimbó ásré ákwé mme. ²⁷ Membame gepú yimbó apégé gejya, agé nkane manombi alaá fuú, aferé nnó bós denó ako ábó. Ajú aparaja wuú nnó awá gemε jii. ²⁸ Pól agégé mbó akalé kénké aké: “Ówágé gemε jyε, esé ako delu fa.”

²⁹ Ne membamé gepúge denó ákuú muú fə nnó achwó ji ne mewε. Gébégé áchwó ne εwu, ase, akpé mmu wáwá. Ató mano mme mbe ushu Pól ne Silas awere ne εfə metós. ³⁰ Ne ase εbwó átané dafye, agii εbwó ake: “Antε ba, mpyε nnó ne áféré me né εfwyale gabó?”

³¹ Ebwó ashú ji meko aké: “Fyé metós wyε ne Jisós, Wó ne ula gepú byε detánege nyε né εfwyale gabó.”

³² Ne εbwó ágaré ji ne bós ako bi alu ji mmu depərə Jisós. ³³ Wyε ne utuú bimbó, mende yimbó ase εbwó, ajye shwóne upa bwó. Wyε ténéténé yimbó pól ne Silas áwyaá ji manaá εσωω ne bós bií. ³⁴ Ne ase εbwó áfé né gepú jii achyε εbwó menyéé. Ji ne bós bi matós ágə bwó dós gétúgé áfyéé metós ne εσωω.

³⁵ Bií ujjage, ampané mpa abi Rom átó bós bee nnó ájyε garé membame gepúge denó nno, “Lyáge andé bimbó ájyé.”

³⁶ Ne mende yina awugembó, ajye garé Pól aké: “Ámpané mpa átó bós achwó gare me nnó nlya enyú deyyε. Nana kége pere.”

³⁷ Yémbó Pól ajós ne bós bee bimbó aké: “Átulé esé né mbe ushu bós ayi alá lú dampa mpa esé yelé ábó áchyé esé εbwənyε nnó debe bós Rom.”

³⁸ Ne bós bee bimbó ákéré ájyé gare ámpané mpa genó eyigé Pól abó ajós. Ebwó áwúgé nnó Pól ne Silas alú ntó bós Rom mane magyalé εbwó. ³⁹ Ne εbwó áchwó kwə Pól ne Silas mata né gyé ayi εbwó ápyéε, áféré εbwó ne áké álya meló bwó. ⁴⁰ Pól ne Silas átanége gepú denó, áfé né gepúge Ly-diya. Eféé ne ábané bós bi ákamé ne

Jisós. Achyεge εbwó majyé, ne álya ájyε.

17

Εfwyale Etané né meló Tessalonika

¹ Pól ne Silas ákoóge meló Amfipolis ne meló Apolonia áchwó né meló Tessalonika mbaá ayi εcha mmyεmenεne bós Jus εwé fə elu. ² Ne Pól ajyε kpe né εcha εwémbó nkane ji abó apyé mé, ne agare bós depó εtire delú mmu ḡwe εσωω né mawyaá bós Jus máléé. ³ Apyε εbwó ákaá chánéné nnó Muú yi εσωω akweré ji elá gefwa, ayi εbwó ábó ágili, abó mangé εfwyale ne akwilé né negbo. Ne aké Jisós ayi ji agarege mbó εbwó, ji ne alu Muú yi εσωω akweré ji elá gefwa. ⁴ Bós bifó abi áwuú depóti, áse detí amu apeá ne ácho ne Pól ne Silas. Gejamégé bós Grek abi ánoóge εσωω chóncho ne afwa andée ácho ntó ne εbwó.

⁵ Ne bós Jus abi ábó ashya mekomejó yi, agege mbó matós ásó εbwó ne Pól ne Silas. Ajye nywéré bós bi alá pó ne genó mampyε né metós meló, áchwó ne εfwyale. Ebwó áló mamwyalé mejós ne ájyé do gepúge mende fə ayi áku ji Jasón ágyá nnó ája Pól ne Silas átó dafye. ⁶ Ndere alá gé εbwó wó, ája Jasón ne bós Jisós abifó áfe mbe ushu ákpakpa meló, ákálege aké: “Bós bina ákéne achyεge εfwyale malmaló ne náná áchwó ntó fa meló esé, ⁷ ne Jasón ase εbwó, abelé mmu. Ebwó átyá mabé Mfwa Rom, ájóge áké mfwa ayicha alu ayi ákuú ji Jisós.” ⁸ Akpakpa meló ne bós bi áchomé eféé áwúgé mbó, mewε etya εbwó unε. ⁹ Agbaré Jasón ne bós Jisós nnó áchwó kwə ne amage pyε sé gefó genó yimbó ndó yichá ne álya εbwó nnó ájyé.

Pól ne Silas áfé né meló Berya

¹⁰ Wyε né utuú εbimbó, bós Jisós ágaré Pól ne Silas nnó ájyε né meló Berya. Ebwó ákwónégé εwu, ájyε kpe né εcha mmyεmenεne bós Jus. ¹¹ Bós Jus abi alu eféé awya defós apwó abi meló Tessalonika. Ebwó áfyé matós dós manwu genó eyi Pól ajóge. Ne yendé bií εbwó ágii mekomejó εσωω mangε

mbáge uno ebi Pól ajoge úlú wáwálé. ¹² Ewyágé gejamégé bós áfyéé matós ne Jisós. Abi fó alu afwa andé bós Grek ne gejamégé bós Grek abi ande áfyéé ntó matós ne Jisós. ¹³ Ebelege bós Jus abi alu né melo Tessalonika áwugé nnó Pól agarege mekomejóó Ešwáwó né melo Berya, áchwá nyi bós matós nnó achwó ne efwyale. ¹⁴ Ne ténéténé yimbó, bós Jisós átó Pól né mbale ebeé mega. Bós fó ntó ákwólé ji. Ne Silas ebwó ne Timoti ála né Berya. ¹⁵ Bós bi ájyé tí Pól, áfé kpaá ákwóné melo Atens. Gébége ebwó ákérégé Pól aló ebwó meko nnó ágaré Silas ne Timoti ábané ji wáwá.

Pól alu né melo Atens

¹⁶ Ndere Pól alu gili Silas ne Timoti né melo Atens, metós ego ji wó gébége agené nnó aló uka ájá né melo ewémbó. ¹⁷ Ne afé né echa mmyemenene bós Jus aló mando abya né mechó ewé ne ebwó ne abifó abi anóge nto Ešwáwó, nno ápye ebwó ákame ne ji. Ne yendé bií ajye ntó né ntóné gese, ajoge ne bós bi ákoóge né melu ewé ji alu. ¹⁸ Anleré fó ágé ji, ebwó álú bós bi álérege depóre Epikuryan ne etiré ákuú Stak. Ebwó áwuúgé nkane Pól alerege bós depóre Jisós, ama garege nkane bós akwilege nye né negbo, álo manshye ji ake: “Ndé menya yina adorege ne ubómeno?” Abi fó áké: “Elu eké akelege mangaré abya aló abi áké.” ¹⁹ Ne áse Pól áfé ne ji né echomele melo ewé ákuú nnó Aropagus ne bós áké ne ji: Nana esé dekelege manwú chánéné unó uke ebi olérege. ²⁰ Unó bifó ebi olerege úlú chá ne esé dekelege mankaá nkane ubi úlú. ²¹ Ebwó ábó ajoge mbó néndé ebwó bós Atens ne ankéé abi alu eféé, ágbó lé manjwólégé áwugé ne ágarégé unó uke ebi ebwó áwuú né abya.

²² Ne Pól aténé mbe shuú echomele Aropagus ake: “Enyu bós Atens, nge nnó depye upre mbaá aló dós, ne demuame manogé Ešwáwó.” ²³ Ndere nkéne ngyáge melo nyú, mpéle matoó ayi enyú depye upre, ngé ntoó nema eni ásámé nnó: “Mbaá Ešwáwó, ayi esé dela

dekage ji.” Ešwáwó ayi enyú depye upre ne delá kágé, ji ne nkelege mangaré enyú nana.

²⁴ “Ešwáwó ne alu Ata ayi abó mfaá ne mme nende ji ne akwyé mme meko ne unó uko ebi úlú wyé. Yémbó ji ajwólégé fó né matoó ayi akwaá akwyé ne amu. ²⁵ Ye mankele nnó mekwaá achye ji geno eke gefó geli ji. Ji mbó ne achyege akwaá genwá ne gejuli ne unó uko. ²⁶ Apye ufós bós cháchá átané mbaá muú ama ayi ji akwyé né ula uló. Akwyé gébé gakené eyigé yendé ufós bós ábélege fa mme yina ne malu ayi ebwó ábéé. ²⁷ Ne ji apyembó nnó bós akelege ji, ne ndere ámuame mankéle ji ábéé ne uméé nnó ndó fó ákage gé ji. Yémbó Ešwáwó apó fó tete ne esé. ²⁸ Elu wye ndere muú fó áké: ‘Né uto Ešwáwó ne esé dégbége gejulé, delú abe, dekene.’ Mbóntó ne muú denḡa nyú asámé áké: ‘Ese ako ntó delu baá bií.’

²⁹ “Te esé delu baá Ešwáwó ekágé deféré nnó Ešwáwó alu aló abi akwaá akwyége, ye akwyé ne gese, ye ne ntaá, ye ne genós, ji apófó mbó. ³⁰ Nyá mbembe Ešwáwó afyé fó mekpo né unó bi bós abó apye ayi alá kagé ji. Ne nana agarege yéndémuú nnó alya unó ebimbó ebi úlá pó ne nsá. ³¹ Ji ajoge mbó gétúgé ji ábelé me bií ebi bós akpéne unó mpa ne ásóó nye mpa bós ayi defya delá debé mmu. Ji abó ajya me muu yi ásóó nye mpa yimbó ne apye ji akwilé né negbo, mampye bós akaá nnó mechó ewéna epye nye wáwálé.”

³² Ebwó áwúgé nkane Pól ajóó nnó muú fó akwilé né negbó, ájwyá ji. Ne abi fó áké, “Ese dekelege manwú odo esé abya yina ndó yicha.” ³³ Ne Pól alya ebwó, atané. ³⁴ Yémbó bós bi ákamé mekomejóó wuú ácho ne ji. Muú bwó ama akamege Dyonasós ayi alu ntó né echomele ewémbó ewe ákuú Aropagat. Ne ayifó alu mendée ayi ákuú ji Damaris ne bós bifó ntó.

18

Pól afé né melo Korént

1 Pól anérégέ manj̄ó dep̄oti né ujwólé Aropaḡos, Pól alya Atens afé né melo K̄orent. 2 Eféé abané muú Jus f̄o ayi ákuú ji Akwila, ábó ábyé ji né melo P̄ontus. Ebw̄ó ne mendée wuú Prisila abó átané mb̄ó lé gebagé mewaá Itali getúgέ Klodyos, mfw̄a kpa abó abú b̄ó Jus ako né Rom. Ne Pól ajye gέ ebw̄ó ujjá. 3 Pól agégέ nnó ebw̄ó nto ákwýege mek̄o menya eyi akwerege oto, eyi ji akwyege, ajwólé akwyege ne ebw̄ó. 4 Ne yendé bií uwyaá b̄ó Jus, ajye mmu echa mmyemenene, ne aj̄óge ne b̄ó Jus ne abi Grek abi áchw̄ó eféé nnó ji ammye apye ebw̄ó ákamé mekomej̄ó Jis̄s.

5 Ewyagé Silas ne Tim̄oti átané melo Masedonia áchw̄ó né melo K̄orent, eféé ne Pól alya ebw̄ó utó ebimb̄o, ala agarege lé mekomej̄ó Ēs̄w̄o j̄iji. Apye mb̄o nnó b̄ó Jus akaá ch̄ánéné nnó Jis̄s ne alu Muú yi Ēs̄w̄o akweré ji elá gefwa. 6 Eké ewyage ebw̄ó áshya mekomej̄ó wuú álo manshye ji. Ne Pól apea amu j̄ií ake, “Mb̄oge enyú depyege efwyale Ēs̄w̄o echw̄oge enyú mmye, me mp̄o wyε. L̄o nana oyye mbe, nla garé mekomej̄ó Ēs̄w̄o mbaá b̄ó abi alá p̄o b̄ó Jus.” 7 Pól alyage ebw̄ó, atané nto né gepú eyigé ji abó ajw̄olege, ajye jw̄ole ne mende f̄o yi anoge Ēs̄w̄o ne alá p̄o muú Jus. Mende yina akamege Titiȳos Just̄os ayi gepú j̄ií gelu kw̄ókw̄ólé ne echa mmyemenene b̄ó Jus. 8 Ewyage Kripus ayi alu muú kpaá né echa mmyemenene ewémb̄o áfyéé met̄ó wuú ne Jis̄s chóncho ne b̄ó ula gepú bií ako. Ne Pól agarege wyε abya Jis̄s ne b̄ó K̄orent ako abi áwuú, gejame ákamé ne ála wyemb̄o áwyaá bw̄o manaá Ēs̄w̄o.

9 Bií f̄o ne utuú, Pól agé amε gejjya nkane Atá Jis̄s ake ne ji, “Ōf̄ogé f̄o, ch̄o mbe ne mekomej̄ó wa, ōbge b̄omb̄o. 10 Nlu ne w̄o yendégébé ne muú akágé pye w̄o geno. Gejamégé b̄ó álu fa melo ewe abi alu aba.” 11 Ne Pól abelé né melo K̄orent ημε ne geba alerege b̄ó mekomej̄ó Ēs̄w̄o.

12 Né gébé eyigé b̄ó Rom abó áfyé Galyo nnó ábé ḡomena né gebagé

mewaá Akaya, b̄ó Jus abi alu eféé, áso mala, ágbare Pól ájye ne ji né eso, 13 aj̄ó ne Galyo aké, “Mende yina apye b̄ó nnó ánoge Ēs̄w̄o né meti ewé ebé se elá garé w̄o.”

14 Wyε ndere Pól abo alú manj̄ó, Galyo ake ne ebw̄ó. “Enyú b̄ó Jus, mb̄oge mech̄o ewé ebó etá mabé melo mb̄o nse gébé manwu geno eyige dekelege manj̄ó. 15 Te mbaá enyú denyε lé mbeé né uchu mej̄ó ne mabo ne mabe nyú, enyú amb̄ó kage nkane dej̄oge. Nkréné f̄o né dep̄o nkane eti.” 16 Aj̄oge mb̄o, abú ebw̄ó átané né echa eso. 17 Ne b̄ó ako ágbaré S̄ostenis ayi alu muú kpaá né echa mmyemenene álo mantulé ji, yémb̄o Galyo ab̄ó gébé w̄o.

Pól akéré né melo Antiok

18 Epyégé mb̄o, Pól ama bélé gejamégé nd̄o ne b̄ó bi ákamé ne Jis̄s né melo K̄orent, ne ale jye kpe ékpe manjye né melo Siriya. Ndere áchw̄o ajye, Prisila ne Akwila akwólé ji. Gébégé ebw̄ó ákw̄oné né Senkrea, melu ewé ákréne ékpe, Pól akpalé mekpo gétúgέ dep̄o etiré ji abo anyémeno mampye mbaá Ēs̄w̄o. 19 Ebw̄ó ákw̄onégé né melo Efes̄os, Pól alya Akwila eféé. Ajye kpe mmu echa mmyemenene, manj̄ó mej̄ó ne b̄ó Jus. 20 Ne ebw̄ó ákw̄o ji mata nnó ábélé gejamégé nd̄o ne ebw̄ó, ashya. 21 Gébégé achw̄ó jye, aké ne ebw̄ó, “Mb̄oge Ēs̄w̄o apyege, mimage nchw̄oge enyú.” Aj̄oge mb̄o, alya Efes̄os akpe ékpe, afé.

22 Pól akw̄onégé né melo Kaisaria, akw̄ó afé né melo Jerosale manjye tame echomele b̄ó Jis̄s abi alu eféé ne ale shule ajye né melo Antiok. 23 Abélégé mboó nd̄o eféé, átane afé né malo ayi álu né gebage mewaá Galasiya ne Frigiya, afyé b̄ó bi ákame ne Jis̄s eshye.

Apolos agaré mekomej̄ó Ēs̄w̄o né melo Efes̄os

24 Ne muú Jus f̄o achw̄ó né melo Efes̄os, ákuú ji Apolos ne ábó ábyé ji né melo Aleksandra. Alu muú yi mej̄ó eḡó ji meno ne akaá mekomej̄ó

Esòwò chanchá. ²⁵ Abó ági ji depòré Jisós ne agbaré deti metòó ema, agarege depò etiré mbò chanchá. Yémbò abò akaá le unó bi Jòn abò agaré ndere awyage bòó manaá Esòwò. ²⁶ Ndere áchwò né melò Efesòs, agarege bòó Jus depò etirena gbòḡéné né echa mmyemenene. Akwila ne Prisila awuúge unó bi Apolos agarege, áse ji áfé né gepú bwó ne agaré ji depòré Esòwò nana chánéné.

²⁷ Ebélégé Apolos afere nnó ji ajye né melò Akaya. Ne echomele bòó Jisós apòó ji ásá ḡwe achye ji mbaá bòó Jisós né melò Akaya nnó Apolos akwonege ewu, ebwó áse ji chánéné. Ne akwónégé eféé, apòó bòó bi Esòwò aléré ebwó galógáló ákamé ne Jisós dòó abi Esòwò apòó nnó áfyé matòó ne Jisós. ²⁸ Abó anyéé mbeé ne bòó Jus né depòré Jisós gbòḡòḡò ne apwò wye ebwó ndere alerege ebwó chánéné né ḡwe Esòwò nnó Jisós alu Muú yí Esòwò akweré ji elá gefwa.

19

Pòl agaré abya Jisós né melò Efesòs

¹ Né gébé eyige Apolos abó álú né melò Kòrent, Pòl abò akene né malò ayi alu né gebage mewaá Esya. Akwonege melò Efesòs, agé bòó bi fò abi áfyé matòó ne Jisós, ² ne agíí ebwó aké, “Mendoó Ukpea echwò me enyú mmye gébégé dekame ne Jisós?” Ebwó áshuú meko áké, “Ese delu danwu nnó Mendoó Ukpea elu.”

³ Ne Pòl ama gíí ebwó aké, “Ndé gefòge manaá Esòwò ami áwyaá enyú?” Ne ebwó áké, “Áwyaá le ese ami Jòn.”

⁴ Ajògé mbò, Pòl alò yé mangaré ebwó aké, “Jòn abó awyaá bòó manaá Esòwò manlere nnó ebwó álya gabo. Ne ji abó agaré bòó Isreli nnó muú fò achwòó nyé ji meso ne ebwó abò mamfyé matòó ne ji. Muú yimbò, ákuú ji Jisós.”

⁵ Ebwó áwúgembò, ákame mekomejòó yina ne áwyaá bwó manaá Esòwò né mabò Atá Jisós. ⁶ Ewyage, Pòl anéré ebwó amu makpo ne Mendoó Ukpea

echwò ebwó mmye ne álò manjòó ufòó mejòó, ama ágaregé mekomejòó ayi ebwó awuú ne Esòwò. ⁷ Bòó bina ako alu genóge makpo áfyanéápeá.

⁸ Ne Pòl abelé né Efesòs né amfaá aléé, akene né echa mmyemenene yendégébé, agarege ebwó mekomejòó Esòwò ayi alá pò ne efò metòó mampye ebwó akaá ndere gefwage Esòwò gelu. ⁹ Yémbò bòó bifò áshyá mekomejòó yina ne álò manjòó depò debodebo né mbé ushu bòó né meti Jisós. Ne Pòl ase bòó abi ákame áfé né gepúge ḡwe eyigé Tiranòs awya, alerege ebwó mekomejòó Esòwò yendé bíí. ¹⁰ Apye wyembò né aḡmé apea ne bòó ako né gebagé mewaá Esya, bòó Jus ne bòó Grek áwuú mekomejòó Ata Esòwò.

Bòó bi fò áméé mmye ne Pòl mamféré aló nchye

¹¹ Ndere Pòl abò alu lerege mbò, Esòwò achye ji uto mampye ufélekpá ebi bòó ábó álú danḡé. ¹² Yé uno bi ji abò afye né mmye, upyé bòó mameé átoóge. Bòó ákelege mandeé utòó jíí ne bò afyáfon ḡfé áneré bòó mameé mmye ne ápye ebwó atóó. Ne aló nchye nto atanegé abifò mmye.

¹³ Bòó Jus fò abó álú eféé abi akene malòmalò áférege aló nchye ayi achyege bòó efwyale. Ebwó amuame mankuú mabò Ata Jisós ne apye aló nchye átané bòó mmye. Muú bwó ajòóge ne meló nchye aké, “Ngarege wò nnó átané né mabò Jisós ami Pòl akuú.” ¹⁴ Ne bòó akeneama abi abó ápye depò ti, elé baá Skeva ayi alu etukpe ampye upé Esòwò bòó Jus.

¹⁵ Ebwó ajòge mbò ne meló nchye ashuú ebwó meko gébé gefò aké, “Me nkaáge Jisós, mma nkaáge Pòl ne enyú delu ndé bòó?”

¹⁶ Mende ayi awya meló nchye akwile téné, ase ebwó ne matulé, apwò ebwó ne agya ebwó mandeé mmye, ábó átané gejógene ne upa mmye.

¹⁷ Bòó Efesòs, ne bòó Jus ako ne bòó Grek abi alu eféé áwúgé abya yina efò ekwó ebwó matòó. Ne bòó álò manchyege enogé dòó né mabò Ata Jisós. ¹⁸ Ne gejamégé bòó bi áfyéé matòó ne Jisós áchwó shu ekwu, ágaré

depó etiré ebwó ábó ápyeé. ¹⁹ Bóó bifó abi ábó ápyé mabu maka amu áchwó ne bó nwe maka, aló uka ne bó nkpáganere ásó gbógónó. Unó bina uko, ne unó bi fó aferege ukáge bée meno nka genóge usaá uba upea meso efya. ²⁰ Ne mekomejóó Esowó awene ajye mbe nkane gejamé gé bóó ákamege yendégébé.

Efwyale etane né melo Efesós

²¹ Depó tiré na depyege, Pól afere né metóó wuú mankoó né melo Masedonia ne melo Akaya manjye né Jerosale. Ne ama jóó aké, “Nkwónégé Jerosale, mbó manjye gé nto melo Rom.” ²² Ne ató Timóti ne Erastus nnó ábó mbe né gebagé mewaá Masedonia ebwó álú bóó apea abi apoóge ji ne Pól jimbo alu belege mboó ndó né gebagé mewaá Esya.

²³ Wye né gébé eyigémbó, efwyale echwó dóó né melo Efesós getúge bóó bi akwólege meti Jisós. ²⁴ Muú ete fó abó alú eféé ayi ákuú ji Demetrós. Ji akwyege unó bi úlú eké gepúgé meló uka ayi ákuú Artemis. Utoó bina upye ji ne bóó ete bifó ágéne gejamé gé nsa. ²⁵ Né gébé géfó akuú ate bóó ete ne bóó utóó abi gefóge utóó ebwó gelu gema aké, “Enyú kaáge nnó esé denéá mbó gefwa gétúgé utóó bina. ²⁶ Enyú ako déwuú ne degé geno eyigé Pól menya kwó yimbo apye fa melo Efesós ne gebagé mewaá Esya geko. Akene malmaló ajoge aké aló uka abi ákwýége ne amu, ápó ye aló uka chá chá. Ne apye gejamé gé bóó akwore matóó. ²⁷ Ne ngé nnó apye nye gesege ese gekwé ne apye nye ntó nnó gepúgé meló uka Artemis gebé gé sé ne enogé. Mbó gé epyege mbó, ebyennó mekpo unóó ebe nye ne gekpékpége melo uka yina ayi bóó Esya ne mme meko ánoóge.”

²⁸ Bóó bimbo awugé geno eyige Demetrós ajóó, matóó achóó ebwó mmu ne aló mankálé aké, “Artemis ayi bóó Efesós alu gekpékpége melo uka.”

²⁹ Ne melo meko ewugé makalé yina, ekwé tametame. Echwó cho melu ema, bóó ágbaré Gayós ne Aristakós ande bi Pól átané ne ebwó né melo

Masedonia, ája áfé ne ebwó né echa uchome melo. ³⁰ Pól abó alu manjye jóó mejóó ne bóó bimbo, yémbó bóó Jisós ágbé ji. ³¹ Akpakpa melo abifó abi alu ajeé Pól áló ntó ji meko nnó ekagé asá ushu né echa ewémbó. ³² Bóó bimbo ákálege wye tametame. Abi ákálege egbé ewú ebwó ne abifó ákálege ewu bwó egbé, gejamé gé bóó ákaá fó genó eyi gepye ebwó áchomé eféé wó. ³³ Bóó bi fó ágéne nkane bóó Jus átané Aleksanda mbe, áferé nnó ji ne alu ne mechó ewé. Ne Aleksanda afu ebwó nnó ebwó ákwéné mejóó ne ji ashya gema jíí. ³⁴ Ne ebwó ákaáge nnó ji alu muú Jus, ebwó ako ákálé meko ama aké, “Artemis ayi bóó Efesós alu gekpékpége melo uka.” Ne ákálege wyembo né nchwánéké epeá.

³⁵ Ewyagé muú ayi asáme depóré melo, apye bóó bimbo ákwené mejóó ne ajóó ne ebwó aké, “Enyú bóó Efesós, yéndémuú ákaá nnó melo Efesós ne ebelé gepúgé gekpékpége Artemis ne ema bélé ntaá meló uka wuú, enine nétané mfaánebuú nékwené mme. ³⁶ Te enyú dekaá nnó muú fó akaá gé shya mechó ewéna, kwenege nyamé, ekagé depye genó gefó genchogencho. ³⁷ Enyú dechwó ne bóó bina fa, abi álá jóó genó gefó né matoó aló uka esé wó, ye mejóó mebomebo mbaá megyeé meló uka esé ájóó wó. ³⁸ Mbó gé Demetrós ne bóó bíí abó mechó ne bóó bina, ákage kpa ewu áfé né eso né mbe ushu ámpané mpa nnó yendé bóó ágaré mechó ewé ebwó ápyeé ne ate. ³⁹ Ne mbó gé mechó ewé chá elu ewé epwó ewé, elu galógáló nnó ebwó áchwó né bíí bi ákpakpa melo áchomege. ⁴⁰ Njoge mbó getúgé mfóó nnó bóó Rom ashulege nye esé ndó nnó déchwó ne efwyale né melo. Ne epyege mbó, muú fó ábéé nye ne meko ayi akerege.” ⁴¹ Anéré gé manjóó depó ti, aké, yéndémuú atyá.

20

Pól ama jye né Masedonia ne Akaya (Gresse)

¹ Efwyale ewémbó ebyegé, ebelé gé mboó ndó, Pól akuú bóó Jisós achye

ebwó majye, atamé ebwó ne alyá afé né gebagé mewaá Masedonia. ² Akene né geba eyigémbó geko afyéé bóó Jisós eshye ne ájyé né gebagé mewaá Gresse. ³ Akwónégé ewu, abelé amfaá aléé. Ne nkane abó alu mankpe ékpe ajye né gebagé mewaá Siriya, awu nnó bóó Jus ásó mala manwá ji. Eféé ne ajya mankére meso, ne akoóge ne egbe Masedonia akéré meso. ⁴ Nḡere ajye bóó abi álu gelua ne ji ele Sopata maá Pырhós ayi atané melo Beroa; Aristakós ne Sekundós abi átané melo Tessalonika ne Gayós ayi atané melo Debe, Timóti, Tikikós ne Trófimós abi átané gebagé mewaá Esya. ⁵ Ebwó abógé mbe, ákwónégé né Truus ágií esé. Ese dela né Filipi. Ne gébége epaá bréd ayi alá muale ekoógé, ⁶ ese dekppe ékpe né Filipi mankwólé ebwó. Esé deke nnyinnyi né ndó eta. Débanégé ebwó né melo Truus, debelé eféé uwyaa kpogele.

Kwya kwya nekene Pól né Truus mangé bóó Jisós

⁷ Bií mbe né uwyaa ukwonege, ese ne echomele bóó Jisós déjwólé melu ema manye menyéé gejeé. Nḡere Pól alu manjye dondo, aló mangaré mekomejóó Esówó, ne ashii garégé garégé kpaá te metóó utuú. ⁸ Abó álwé gejamégé mawe né maá gepu né mfaá eyon mbaá ayi esé debó déchome. ⁹ Gesagé muú ayi akuú ji Yutikós abó ajwólé né maá menombí. Nḡere Pól agarege mekomejóó Esówó ajye mbe, maá yimbó aló mambelé gejya. Abelé kpaá aloó mfaá manjóó eyon aléé akwé mme. Aké ájye bwe ji, agbo mé. ¹⁰ Pól akwólé ebwó ajye fyále gesagé muú yimbó mme ne aké ne abi atané, “Deligé sé, agbó wó, alu mebe!” ¹¹ Ne Pól akéré mfaá eyon anyéége menyéé gejeé, ama lo mangaré mekomejóó Esówó kpaá te bií ujya ne ale ajye. ¹² Ewyagé ebwó ágbaré gesagé muú yimbó áfé ne ji mmu mebe ne matóó bwó ákwené.

Pól atané melo Truus afé né melo Miletus

¹³ Esé ako abi dekene ne Pól, dejuje kpé ékpe, defé né melo Asos gétúgé Pól abó agaré esé nnó debó mbe, ji akene mewaá mewaá abané esé ewu. ¹⁴ Abánégé esé né Assós, ese dese ji dekppe ékpe defe né melo Mitylen. ¹⁵ Bií uvyagé esé dema kpé ékpe deke nnyinnyi dekwóné kwókwólé ne Kios ne dékene wyé dejuje. Bií ebi fo uvyagé esé déke dekwóné Miletus. ¹⁶ Esé debó dékené mbó, dekoó Efesós koóge getúgé Pól abó akelege nnó dejuje wáwá, déchége sé gébé né Esya nnó ji akwóné Jerosale nsa nnó bií epaá Pentikos ukwone.

Pól achye majyé mbaá ákpakpa bóó Echomele Jisós né Efesós

¹⁷ Nḡere dekwóné Miletus, Pól alo meko né Efesós nnó ágaré ákpakpa echomele bóó Jisós nnó áchwó abané ji eféé. ¹⁸ Ebwó áchwóge, aló manjóó ne ebwó aké, “Enyú dekaá nkane esé delu mé chóncho, lo né bií mbe ebi nkwané né mme Esya kpaá te fi. ¹⁹ Mbó mpye utóó ba nkane maá defwe Esówó ne mpó fó ne nepa, nlu ne gejamégé manse né amé. Ngé ntó gekpékpégé efwyale ne gébé gefó nlu ne manse né amé gétúgé gekpékpégé efwyale ewé bóó Jus achyege me. ²⁰ Enyú dekaá nkane mbó ngarege enyu mekomejóó Esówó ne nkene upú, upú nleuge enyú ne mbi fo geno eyige gekage póó enyú wó. ²¹ Wyé meko wu ama ne mbó ngaré bóó Jus ne bóó Grek nnó abó manlyá gabo, akéré mbaá Esówó ne áfyé matóó ne Ata Jisós Kras esé. ²² Ne nana njye né Jerosale nkane Mendoó Ukpea egaré me ne nkaá fó genó eyi gepye nye me ewu wó. ²³ Genó eyigé nkaá gelu nnó yendé melo ewé nkwanégé, Mendoó Ukpea egarege me nnó áchyege nye me efwyale ne áfyé nye me denó né Jerosale. ²⁴ Yémbó nse ye geme ya nnó nlu muú wó, nkelege le manéré utóó ebi Ata Jisós afye me amu nnó ngaré abya melóméló nkane Esówó aléré bóó galógáló nnó ebwó ápó.

²⁵ “Ne mbó nkene metóó metóó enyú ngarege nkane gefwage Esówó

gelu, ne nkaá nnó enyú degené sé me. ²⁶ Goge me ngaré enyú nana nnó muú alagé meso, anogé né egbe ewé Esòwò, ji mbòó ne akaá, me mpó wye. ²⁷ Mbò ngaré me enyú yendé genó eyigé Esòwò akélege mampye ne mbi fò ye genó gema wó. ²⁸ Delagé meso. Bage geme nyú ne bòó Esòwò abi Mendoó Ukpea efye enyú né amu. Pége ebwó wye nkane membamé magòḡme ápele magòḡme jíí, tege nnó Esòwò akwò me gewugé echomelé bòó Jisós ne manóó maá wuú nnó ábé bòó bíí. ²⁹ Njòge mbò nendé nkaá nnó ntigé nye meso, ukwala utanege nye dafye uchwó báne enyú ne uchwòge ulyágé fò magòḡme yina. ³⁰ Ne bòó fò átanége nye ntó metóó metóó nyú nnó abwólé bòó Jisós akwólé ebwó. ³¹ Sége gébé détége nkane mbó nchyege yéndémuú majyé né aḡmé aléé utuú ne ḡwòmesese ne manse.

³² “Ne náná ayi áfyéé enyú né amu Esòwò, nchyege enyú majyé nnó dewuge le mekomejóó wuú ayi álerege nkane ápye enyú debóó nye eshye, ne debò nye ntó mejé ewé Esòwò ábelé mbaá bòó bíí ako. Enyú dekaá nkane geḡwá ya gelu. ³³ Enyú dekaá nkane mbò nlu ne enyú, nnerege fò mwòle né ḡka muú ye mandéé jíí. ³⁴ Mbò mpye utóó ne amu ya ne ese ne bòó ba degéne geno eyige dekelege. ³⁵ Unó uko ebi mbò mpye uléré nnó muú abó mampye utóó ne amu jíí nnó apóó bòó bi alá pò ne eshye. Tege ntó nkane Ata Jisós abó ajóó nnó, ‘Méjé elu ne muú yi achyege echye epwó muú yi agile nnó áchyege jí chyege.’”

³⁶ Ne Pól anerege manjóó unó bi, ebwó ako ató mano mme, anemmye. ³⁷ Ne ebwó ako alò manli, átyaá jí ne átamé jí nnó aké pere! ³⁸ Ebwó abó ásomege dóó gétúgé Pól abó aké, Ebwó ámagé gé sé jí ne ebwó ájye tí jí ákwóné né mbaá ayi akpéne ékpe.

21

Pól afé né Jerosale

¹ Esé ako ne Pól delyage ebwó, dekpé ékpe defé cho né Kòs. Ne

újyágé dekwóné Rudis, detanege eféé deyye né Patara. ² Ne dekwóné eféé, degé ékpe ewécha ewé ejye melò Fonisiya. Dekpe ewu deke nnyinnyi. ³ Dékwónégé né melu ewé degéne melò Syapròs, delya ewu ne egbe ebwòbe, degya deyye né Siriya. Dékwónégé Tiya, ékpe etaré esé detané nende ge mbaá yi áférege metuú mbò. ⁴ Détánégé deyye kéle bòó Jisós. Degégé ebwó, debelé ne ebwó né uwyaá kpogele. Mendoó Ukpea epye ebwó agaré Pól nnó ajyegé fò né Jerosale. ⁵ Ndò eyi esé delu manjye ekwónégé, detane nnó deyye. Bòó Jisós ako chóncho ne andée bwó ne baá bwó, ájye tí esé ákoó melò ákwóné mbále nnyi. Ne detó mano mme eféé denemmye. ⁶ Esé detamé ate ne esé deyye kpe ékpe, ebwó akéré meso mmu.

⁷ Délyágé melò Tiya, dekwóné melò Ptolemes ne dema táne né ékpe deyye tame bòó Jisós abi alu eféé. Debelé ne ebwó dama. ⁸ Bíí újyagé deyye dekpé ékpe defé né melò Kaisaria. Dékwónégé ewu, dekpé né gepúge Filip, debelé ne jí. Alu muú yi akene agarege mekomejóó Esòwò, ne alu ntó muú ama né gelúagé bòó utóó akénéama abi abó ajya né Jerosale. ⁹ Ji abó áwya baá andée ani ne apó fò ne anò, álu bòó bi áwuú meko ayi atáne mbaá Esòwò ne ágarege.

¹⁰ Ndere esé delú eféé né gejamégé ndò, muú ekpavé Esòwò fò ayi akuú jí Agabos atané Judiya achwó. ¹¹ Achwògé agé esé, abó ekanda Pól awe uka ne amu jíí. Ne aké, “Mendoó Ukpea éké ge na ne bòó Jus apye nye ne mbòó ekanda ewé né Jerosale ne afye nye jí né amu bòó abi alá pò bòó Jus.” ¹² Ne esé ako dewuúge mbò, dekwò Pól mata nnó ajyegé né Jerosale. ¹³ Pól ashuú esé meko ake, “Nde enyú delilí, defye me gepwa né metóó? Nkpome mé mmye manjye denò né Jerosale ye mangbo getúge Ata Jisós.”

¹⁴ Tè ndere esé delá káge kwòre metóó wuú, delya yendé geno nnó Ata Esòwò apye ndere ejíí jí.

15 Ne ebélegé mboó ndo, dénywéré unó sé dekwó déféé né Jerosale. 16 Ne bós Jisós fō abi atané Kaisaria áfē ntó ne esé ne áse esé ábelé né gepúge Mnasen mbaá ayi ábele nnó dejwolege. Mende yina atané melo Syapros ne abó áfyéé metóó ne Jisós gébége depore Jisós delo lo.

Pól ajye ge Jemsi

17 Ndere esé dekwone né Jerosale, bós Jisós abi alu eféé áse esé chánéné. 18 Bii ujjage esé ako ne Pól deyye gé Jemsi ne ákpakpa bós echomele Jisós ako alu ntó eféé. 19 Ne Pól atámégé ebwó, aló mangaré unó gemagama ebi Esowó abo apyé metóó metóó bós abi alá pó bós Jus gébége ji agarege ebwó mekomejóó Esowó. 20 Ne ebwó áwuúge mbo, áféé Esowó ne ákuú Pól aké, “Menme, pé gejame bós Jus áfyéé matóó ne Jisós. Ne kaá nnó ebwó álu kpáne gechyé né mabe Mosis. 21 Ebwó ama áwuú nnó okene ogarege bós Jus abi álú né malo bós abi alá pó bós Jus nnó ásogé sé baá bwó nso ne ye mankwolé gepoge bós Jus ákwólégé. 22 Esé dekaá nnó bós áwuú nye nnó ochwó fa, nana esé depye nnó? 23 Nte pye ndere esé dekelege mangaré wó. Ande fō ani alu fa abi anerege mampye depó etire ebwó abo anyémemo mbaá Esowó. 24 Chó ne ebwó enyú depye gepye mamféré efwyale ewe elu enyú mmye, ne chye unó uko ebi abó manchye né gepye eyigembó ne ákpalé ebwó makpo. Opyege mbo bós ako ágéne nye nnó wó mboó obelege mabé Mosis. Ne bós ákage nye nnó unó bi bós ajóó getu jye ulú gebyó. 25 Esé desá ḡwe detó mbaá bós Jisós abi alá pó bós Jus, nnó abó fō manye menyéé ayi ápyéé upre wye wó, ne anyéégé manoó menya ne álya ntó manané tametame.”

26 Ne Pól ase bós bimbo, bii újjage ebwó ájye lo depó etire mamféré efwyalé ewé elu ebwó mmye. Ne Pól akpre mmu echa upre Esowó mangaré bii ebi depó etiré na debye nye, ne yéndemuú bwó achyege nye unó upre bi mbaá Esowó.

Apye Pól né echa upre Esowó

27 Gepre eyigembó gebélege ndo ekeneama, ne bii ebi ndo eyimbo echwó bye, bós Jus fō abi atané gebagé mewaá Esya áge Pól né echa upre Esowó. Annyi gejamégé bós matóó ne ápye ji. 28 Akalege aké, “Bós Israeli chwóge depóó ese, depye mende yina. Ge mende yi akéne yendé mbaá ágarege bós nnó ábyágé melo esé, ne mabé Mosis ne echa upre Esowó ewéna. Ne nana akpre ne bós Grek né echa upre Esowó, nkane apyembó afye deba né melu ukpea ewe.” 29 Ebwó ájoge mbo gétúgé abó ágené Pól akene ne Trófimós ayi atane Efesos né metóó melo, ne áférege nnó Pól akpre ne ji né echa upre Esowó.

30 Ndere ebwó akálé mbo, melo meko ekwé tametame, bós ako abó áchwó chome mbaá ama. Agbaré Pól, ája ji atané né echa upre. Nderé ebwó abó atane, bós ala ténéténe ágbé manombi. 31 Ne bós bina áló mantule Pól ne ákélege manwá ji. Meno muú bós bee Rom awuúge nnó melo Jerosale meko elu né efwyale, 32 ala mbo ase bós bee ne ákpakpa bwó, álomé áchwó kpre metóó metóó gejamégé bós bimbo. Bós bina ágége ndere ebwó áchwó, álya mantule Pól. 33 Ne muú kpaá yimbó achwó gbaré Pól aké, “Áwé ji bō mkpákové apeá ne agii bós bimbo gefóógé muú ayi Pól alu ne genó eyige ji apyé.” 34 Agige mbo, bós áló manwyale, abi ápáne ewé, abifó ápáne ewechá. Apyé muú kpaá bós bee yimbó akwé tametame ye tógésé genó eyi gepye akaá wó, ne ajóó ne bós bii nnó áse Pól ájye né dachi bós bee. 35 Ndere ájye ákwónégé melu ewé akwóme mfaá gepú, bós bee abwe ji gétúgé bós bimbo áchwó ne ncha. 36 Ebwó ako ákwólege Pól meso akálege nnó áwá ji.

Pól anmené gemé jii

37 Ndere áchwó kpre ne Pól né dachi bós bee, Pól agii menó muú bós bee. “Nnó akaáge chye me gébé njóó genó fō ne wó?” Mende yimbó awuúge Pól ajóge Grek agii aké, “Mbo ne akaáge

Grek?” 38 “Mmye eké ɔpó fó muú Ijip ayi abo aḡmé umye fa gébé gefó ne apye boó dele ani abi áwáne boó ákwólé ji né mashwone?”

39 Ne Pól ashuú ji meko aké, “Nlu muú Jus ne ntane melo Tasos né gebagé mewaá Silisya. Ne Tasos apó fó melo nsélé. Nte nkwo wo mata, chye me eké gébé njóó mejóó ne boó bina.”

40 Meno muú yimbo achyé gébé, Pól atene melu ewé ákwóme ajye mfaá gepú afu amu nnó boó ákwéné mejóó. Akwenege, Pól ajóó ne boó bimbo né meko Hibru aké,

22

1 “Ante ba ne aḡme ba, wuúge nkane nkélege maḡmené mmye ya.” 2 Ebwó áwuúgé nkane ji ajóó né mekómejóó Hibru, ákpe kwéne mejóó. Ne alo ye maḡjóó ne ebwó aké,

3 “Nlu muú Jus, ábyé me né Tasos né gebagé mewaá Silisya, ne nwé fa né melo Jerosale. Gamalya ne aléré me ḡwe, aléré me nnó mbélé mabé ukwéne ante sé chánéné, ne mbó nkpa gechyé né depore Eswó wye nkane enyú delu mbo fi. 4 Mbó nkélege manchó geḡwágé boó bi ákwólégé meti Jisós. Mpyene ebwó andée ne ande mfyé deno. 5 Etukpe ampye ure Eswó ne uchome ákpakpa melo meko ákáge garé nnó mechó ewé menjoge mbo na elu wáwálé. Ebwó ambóó áchyé me ḡwe nnó njyge nchye mbaá boó Jus abi alu né Damaskos nnó mpyé boó bi ákwólege meti Jisós, nwé ebwó ne nchwó ne ebwó né Jerosale nnó achye ebwó efwyale.

Pól agaré geno eyi gepye ne ji áfyéé metóó ne Jisós

6 “Ndere njye, gebégé nchwó kwone Damaskos genógé meto ḡwomese, ténéténé yimbo gekpékpégé geḡgbó getané mfaánebuú geshwané gegya me mme. 7 Epyégé mbo nkwe mme ne nwuú meko muú fo akuú aké, ‘Sól, Sól ndé ákelege maníí me mbwe?’ 8 Ne ḡíí nké, ‘Wo waá Ata?’ Ashuú me meko aké, ‘Elé me Jisós muú

Nasaret ayi ákelege maníí ji mbwe’.

9 Boó bi abó ákene ne me ágé geḡgbó eyigembo ne áwuú meko muú yi ajoge ne me wó. 10 Ne mma ḡíí nké, ‘Ata nana mpye nnó?’ Ashuú me meko aké, ‘Kwile ka, chó né Damaskos. Okwónégé ewú ágarege nye wo unó uko ebi Eswó ábelé nnó ɔpye.’ 11 Ndere nkwe ka ḡgéné sé mbaá getúge geḡgbó eyigembo gekpené me áme. Ne boó bi abó ákene ne me ágbaré me ebwo dekwone Damaskos.

12 “Mende fo abó alu né melo ewémbo ákamege Ananya, anóge Eswó doó ne abelege mabé Mosis ne boó Jus ako efeé áfegé ji. 13 Achwó gé me atene me nenkuné mmye aké, ‘Menmé wa Sól, lo mangéne’. Wye né gébé eyigembo nlo mangéne mbaá ne ḡgé ji. 14 Ne ajóó ne me aké, ‘Eswó ayi ukwéne ante sé ajya wo nnó ákaá genó eyige Eswó ákelege ɔpye. Ne apyé nnó ógé muú utóó wuú ayi wáwálé ne ɔwuú meko wuú. 15 Wo ɔgarege nyé boó ako nkane ji alu, ɔma ɔgarege ebwó unó bi ɔwuú ne ɔgené. 16 Ne nkane elúmbó, ɔgili nde nana. Kwile ka, áwyaá wo manaá Eswó, ne kuúgé Ata Jisós nnó ashwané gabo wye’.

Pól agaré nkane Jisós atome ji mbaá boó bi álá pó Jus

17 “Nkerégé né Jerosale njye kpe né echa ure Eswó ne ndere nnemmye, ḡgé ame gejya. 18 ḡgé Jisós ne ajóó ne me aké, ‘Kwile lyaá Jerosale wáwá nende boó abi alu fa áwuú nye fo mekomejóó ayi ɔchwó garé getú ya’. 19 Nshuú ji meko nké, ‘Ata ebwó ákaá chánéné nkane mbó nkéne né macha mmyemenene, mpyéne boó bi áfyéé matóó ne wo, ntulege. 20 Ndere abó áwáne Stefan ayi apye boó nnó ákaá wo agarege boó depó tyé, mbo nlu wye nkamege né boó bi áwáne ji, ne mbame mandeé bwó.’ 21 Ne Jisós ajóó ne me aké, ‘Kwile chó, ntome nye wo tete né malo boó abi álá pó boó Jus.’ ”

22 Ndere boó bimbo áwuú nkane Pól ajóó genó eyigé na, mekomejóó yina atanege ji meno, ebwó áló mando

delúlú aké, “Wáge mende yina, akwane f́o mambé fa mme ẃo.” ²³ Nḡere áj́oó mbó, ákalege mbó, áfú b́o nku bẃo ne áchwéle mpúpú atya mfaá. ²⁴ Menó muú b́oó bee yimbó agége mbó, agaré b́oó bií nnó áse Pól akpe né dachi bẃo. Ajyegé aké atulé Pól, agaré geno eyige b́oó Jus ákalege ji ula. ²⁵ Ne áwe ji. Nḡere áchwó túlé ji, Pól agií muú kpaá ama ayi abó atene eféé ake, “Nno ebé ese ekamé nnó átulé muú ayi áchye ji melu nnó ábé muú Rom, ayi alá ápa mpa wuú ẃo?”

²⁶ Muú kpaá b́oó bee yimbó ajye bane menó muú bẃo ne ake ne ji. “Se gébé nnó ekage akpaá mechó, mende yina alu muú Rom. Mende yina alu muú ayi áchye ji melu nnó ábé muú Rom.”

²⁷ Muú kpaá bẃo yimbó awúgé achwó gií Pól aké, “Wáwálé nnó olu muú yi achye ji uto nno ábé muú Rom?” Pól akame aké, “Eh.”

²⁸ Ne ama j́oó ne Pól aké, “Nchó nka d́oó ne nlu mbó muú Rom.” Pól ashuú ji meko aké, “Nlu muú Rom ayi áchyeé ji uto nnó ábé muú Rom, te gébége ábyené me.”

²⁹ B́oó bee abi abó álú mantulé Pól nnó agarege genó eyigé ji apyé, áwugé mbó aja mmye meso. Ne ef́o ekẃo ntó menó muú bẃo yimbó metóó gétúgé ábó áwéle Pól ne b́o m̀kpokóvé ayi Pól alu muú Rom.

³⁰ Yémbó menó muú bẃo yimbó alu kelege mankaá genó eyigé Pól apye ne b́oó Jus akálege ji ula, ne bií újyágé aferé Pól b́o m̀kpokóvé né amu ne akuú anó baá ne ákpakpa meló ako nnó áchomé. Achómégé áchwó ne Pól né mbe ushu bẃo.

23

Pól atené mbe ushu ákpakpa melo

¹ Pól atené mbe ushu echomele meló, ape b́oó domeé ne aké, “Anḿé ba nlu mé né mbe ushu Esówo yendégébé kpaá te fi, ne metóó wa echyegé me efwyale né genó gef́o.” ² Ne Ananya ayi alu etukpe ampye upe Esówo agaré b́oó bi atené kwókwólé ne Pól nnó ádo ji gekwékwe meno. ³ Pól aké, “Esówo ádo nye wó ntó gekwékwe. Wó olu eké

ekwó gepú ewé áwogé ne mbómé. Wó ojwóle eféé nnó opa mpa wa nkane ebé elu ne oma kwé ebé nkane aké ádo me gekwékwe.”

⁴ B́oó bi atené kwókwólé ne Pól agií ji aké, “Mbó ne ashye etukpe ampye upe Esówo?”

⁵ Ne Pól ashuú ebwó meko aké, “Anḿé ba, nkaá f́o nnó alu etukpe ampye upe Esówo ẃo. Nende nkaá nnó nwe Esówo aké, ‘Ekagé muú ashye muú kpaá melo.’”

⁶ Pól aké agene nnó gentage b́oó abifó álú b́oó Sadusi ne abifó álú b́oó Farasi ákale aké, “Anḿé ba nlu muú Farasi ne ante ba álú b́oó Farasi. Ula bi nkpené unó mpa elé gétúgé nkame ne mbélé uméé nnó b́oó bi ágbó ákwilege nye né negbo.” ⁷ Pól ajóge mbó, b́oó Sadusi ne abi Farasi álo manwamé ne ate, ne echomele ewémbó ekaré malu apea. ⁸ Ebwó áwámege mbó getúge b́oó Sadusi aké muú agbogé akwilege sé né negbo ne ákamé f́o nnó ekiénné Esówo elu wó ye genó f́o nkane Mendoó gepó. Yémbó b́oó Farasi ákame nnó unó bi uko úlú. ⁹ Ne mawámé ama ja d́oó. Ne anleré mabé Esówo abi álú geluáge b́oó Farasi ákwile ka ájoge ne eshye aké, “Esé degé f́o gyé ayi mende yina apye ẃo. Ndófó ekiénné Esówo ye elé mendoó ne ejóó ne ji wáwálé.”

¹⁰ Gébége mawáme yimbó aláa lé umyemye, muú kpaá b́oó bee afóó nnó ágyale nye Pól ubauba, ne agaré b́oó bee nnó áféré Pól eféé ákéré ne ji mmu dachi b́oó bee.

¹¹ Bií bimbó ne utuú Jisós achwo tene nenkuné mmye Pól ne ajóó ne ji aké, “Gbaré metóó wye, ndere ogarege nkane nlu né Jerosale mbóntó ne ogarege nye b́oó né Rom.”

B́oó f́o ásó mala manwá Pól

¹² Bií ujyágé b́oó Jus f́o ásó mala ne áchó mmye nnó ebwó anyéé ne ányú genó gef́o kpaá te áwáne Pól. ¹³ Ne b́oó bi áchóó mmye ápwó usaá upea. ¹⁴ Ne ájye gé anó baá bi apye upe Esówo ne ákpakpa meló aké, “Esé dechó mmye nnó denyéé, denyú genó gef́o kpaá te esé déwáne

Pól. ¹⁵ Nkane elúmbò, enyu ákpakpa melò tḡge meko mbaá menò muú bḡḡ bee nnó ató Pól depye eké dékelege mamape mechò Pól chánéné ne esé dékplomé mmye manwá ji gemege nnó akwóné fa.”

¹⁶ Ne maá mende ayi menḡme Pól yi mendée awú genó eyi ebwó abò ásó mala mampye, ajye garé Pól né dachi bḡḡ bee. ¹⁷ Ne Pól akuú muú kpaá bḡḡ bee ama aké, “Se nte mamane yi ḡjye mbaá menò muú enyú, awya geno fò mangaré ji.” ¹⁸ Ajyegé ne ji ewu aké, “Pól muú denò aké nchwó ne nte mamane yina eta wye, awya genóge fò mangaré wó.” ¹⁹ Menò muú yimbò ase nte manmané yimbò átene babá, agií ji ake, “Ndé mechò ḡkelege mangaré me?”

²⁰ Ashuú ji meko aké, “Bḡḡ Jus fò ájḡḡ ábélé nnó geyá ebwó ágaré wò ḡma chwó ne Pól né echomelé melò, ebwó akélege mampye eké ámage pé mechò Pól chánéné. ²¹ Yémbò ebwó áchwḡge, ḡkamege nende bḡḡ ápwò usaá upea abi ábíí né meti, ágile manwá Pól. Ebwó ácho mmye nnó anyeé ne anyú genóge fò kpaá te áwáne Pól. Ne nana ebwó ágile manwú genó eyige tanege wò meno.”

²² Ne menò muú yimbò aké ne maá yimbò, “Chó ne ekage ḡpye muú fò akaá nnó ḡgaré me mechò ewé.”

Ató Pól mbaá Felis ayi ḡmena

²³ Ewyagé menò muú bḡḡ bee yimbò akuú bḡḡ apea abi akwḡlege ji né dekpakpaá, aké ne ebwó, “Jyage usaá bḡḡ bee ufya abi ákene ne uka ne usaá bḡḡ bee uléé meso efya abi ákwḡme mfaá ujuná ne jyage ntó usaá bḡḡ bee ufya abi álú ne makò. Gárege ebwó ákpome mmye áse Pól ájyé né Kaisaria né kálánká eneneama ne utuú bi. ²⁴ Segé ujuná ebifò nnó Pól aké akene ákwómé mfaá. Tige ji ake pere akwóné né ushu Felis ayi ḡmena. ²⁵ Ajḡgé mbò, ásá ntó ḡwe aké,

²⁶ “Me Klodyos Lysia ne nsame ḡwe yina mbaá Ata Felis ayi ḡmna. Ntamé wò. ²⁷ Bḡḡ Jus ábò apyé mende yina ne ákelege manwá ji. Nwuúgé nnó alu muú yi áchyéé ji melu nnó

ábé muú Rom, me mfé ewu ne bḡḡ bee ba ne mféré ji né amu ebwó. ²⁸ Te mbò nkelege mankaá gyé ayi ebwó aké mende yina apye, nse ji defé mbe ushu ákpakpa melò bwó. ²⁹ Agigé ji, nge fò nnó apye genó eyige ábò manwá ji wó ye mankpe denò. Ebwó ábò anyeé lé mbeé né mabé bwó. ³⁰ Ewyagé muú fò achwó garé me nnó bḡḡ Jus ásó mala manwá mende yina. Ne ntó ji ténéténé eta wye. Ngaré ntó bḡḡ bi áké ji apye gyé nnó áchwó garé wò genó eyige ji apye. Bé peré.”

³¹ Ne bḡḡ bee bimbò ápye wye nkane menò muú bwó agaré ebwó. Ase Pól né utuú bimbò, áke kpaá ákwóné Antipatris. ³² Bíí ujugé bḡḡ bee abi ákene ne uka áké né dachi bwó ne abi awya ujuná áse Pól áfé ne ji. ³³ Ebwó ákwónégé Kaisaria, áchye ḡmna ḡwe yimbò ne áfyé Pól né amu jíí. ³⁴ Akuúge ḡwe yimbò, agií Pól aké, “Ḳtané ndé geba?” Pól ashuú ji meko aké, “Ntané gebagé mewaá Silisya.” ³⁵ Ḳmena awuúge mbò, aké ne ji, “Ḳḡḡ bi aké ḡpye gyé áchwó ne nwuú mpa wye.” Ne ajḡḡ aké ájyé bélé ji né echa ewé Mfwa Heròd abò atené ne aké bḡḡ bee ábamé ji.

24

Felis ape mechò Pól

¹ Ndò eta ekoógé, Ananya ayi etukpe amppe ure Esòwò ne ákpakpa bifò áchwó né Kaisaria ne Tetulòs muú yi akaáge mabé bḡḡ Rom. ² Akúgé Pól akpe mmu, ne Tetulòs alò mangaré gyé yi Pól apyé aké,

“Ata Felis ḡpye bḡḡ esé ábò nesò né gejamégé gébé gétúgé ḡgbaré ebwó chánéné. Ne gejamégé unò bi wò ḡkwḡré, wò ḡpye melò ese enené. ³ Ne esé dese mechò ewé ne metḡḡ megómégḡ ne bḡḡ áfège yendé mbaá gébé geko. ⁴ Nkélégé fḡ manchò wò gébé yémbò nnene wò mmye nnó ḡwuú mechò ewé me nkelege manjḡḡ. ⁵ Esé degé nnó mende yina alu muú efwyale, akene malòmalò apye bḡḡ Jus ako ádorege makpo ne ate. Alu ntó menò mbe né mbaá bḡḡ bi ákuú ebwó nnó ekwò Nasaren.

6 “Abó akelege ntó mamfyε deba né εcha upε Εσωω ne depyεne ji [Εsé debó delu mampa mpa wuú nkane εβέ sé elu, 7 yémbα Lysia menα muú bαó bee achwó fαó ji né amu sé, 8 ne aké dechwó depa mpa Pαl né mbe ushu wyε.] Ωgigé mende yina, ωwuú nye unó uko εbi εsé dejαge mbα nnó apyε.” 9 Tetulus ajαgé mbα, bαó Jus ako abα álú εφεé ákame nnó elú wáwálé.

Pαl anméné mmyε jii né mbe ushu Felis

10 Ne gαmena yimbα afu Pαl εbwα nnó ajαó, Pαl alα ye manjαó aké, “Nkaá nnó αpa mé mpa né melα εwé ne gejamégé anmé, ne metαó εgαó me manmené mmyε ya né mbe ushu wyε. 11 Mbαgé αgigé, ωwuú nye nnó ndα elu dangbeé εfyaneεpea eyi mbα njye né Jerosale manogé Εσωω. 12 Ne bαó Jus agé ye me nyeégé mbeé ne muú fα né εcha upε Εσωω wó, ne ágé ye me mpyεge bαó Jus adorege makpo ne ate né macha mmyεmenεne ye né melu fα né melα wó. 13 Εbwó ákagé lere fα nnó genó eyige εbwó aké mpyε gelú wáwálé. 14 Ne nkamé genó gema eyige εbwó aké, ‘Nnoge Εσωω ayi ukwene ante sé né meti εwé εbwó aké élómé fα. Yémbα nkamé lé unó uko εbi mabé Mosis ajαó ne εbi bαó ekpavé Εσωω ásámé.’ 15 Ne nwyα umεé wyε nkane εbwó ntó awya nnó Εσωω apyε nye yéndémuú akwile né negbo ye apyε galógáló, ye apyε gabo. 16 Ne nmuame yéndégébé nnó metαó wa εβέ pópó né mbe ushu Εσωω ne mbe ushu akwaá 17 Εβélé mé dαó ayi mbα nla jyε né Jerosale wó ne mfé nana ne nka mampoó bαó Jus ne mampyε ntó upε mbaá Εσωω. 18 Gé genó eyi gepyε me njye né εcha upε Εσωω mbα ne εbwó ágené me wyε. Mbó nnerege mampyε upε bimbα nnó nshwóné mmyε ya, gejamégé bαó abó ápó ne me, ne ye εfwyale εtane wó. Ne bαó bi abα ágené me élé bαó Jus abi átané né gebagé mewaá Εsya. 19 Mbαgé εbwó ábó ágé nnó mpyε gyε, mbα áchwó gáre né mbe ushu wyε. 20 Elá pα mbα wó, bαó bina ágaré gyε ayi εbwó ágené gébégé ákpakpa melα ápelé mechα

wa. 21 Εsé ne εbwó debó debα εfwyale wyε né genó gema. Elé genó eyi mbα njαó né metαó metαó εbwó nké, ‘Mbó mpa ne εnyú fina gétúgé mfyε metαó nnó muú agbogé akwilege nye né negbo.’”

22 Felis awuúgé mbα, depα εtire na deko, ndere akaá mé meti εwé Jisós cháηéné, agbé mechα εwémbα aké, “Lysia menα muú bαó bee achwαgé ne nsó mpa yina.” 23 Ne agaré muú kpaá bαó bee ama nnó ábámé Pαl yémbα álya ji ábέ shushu ne alyage ntó ajeé bíí áchwó áchyεge ji unó bi uli ji. Achα gébé ne mpa Pαl né anmé apea.

24 Εbelegé Felis ne mendée wuú Drusila áchwα gé Pαl. Mendée wuú abó alu muú Jus. Εbwó ákuú ji ne álα manwú ndere ji agárege εbwó nkane muú akage fyε metαó ne Kras Jisós. 25 Ne agaré nkane muú akage be cho ne nkane muú abó mangbaré mmyε ji né bíí mpa Εσωω εbi uchwαó nye. Felis awuúge mbα, εfαó εκwó ji metαó aké, “Cho kpé, ngegé gébé mmage kuú nye wα.” 26 Ajαó mbα, afεrege nnó Pαl achyεge nye ji ηka. Né getú eyina akuú Pαl yéndégébé ado abyα ne ji.

27 Εpyε wyεmbα kpaá anmé apea ákoó. Gébégé áchyε Poshós Festos geluógé Felis, Felis alyα Pαl né denα élé akelege mampyε matαó agαó bαó Jus.

25

Pαl aké áteé mechα wuú εjye mbaá mfwa Rom

1 Ndα εkoóge ελέε eyi Festos aselé gefwa né gebagé mewaá Judiya, atané né Kaisaria afé né Jerosale. 2 Ne anαó baá bi apyε upε Εσωω ne ákpakpa melα áchwó ne mechó Pαl né mbe ushu wuú, ákwó ji mata nnó, 3 apyε εbwó genó eyigé na ndere εbwó ákelege, ató Pαl achwó né Jerosale. Εbwó ábó asαó mala nnó ájwαlege meti, Pαl achwαgé εbwó áwá. 4 Festos ashuú εbwó meko aké, “Pαl alu mmu denα né Kaisaria ne εla gachyε nkéré εwu. 5 Mbαgé apyε gyε, garege anαó bαó nyú akwαlé me dejyε né Kaisaria

ne akpa mechó εwémbo achwó mbe ushu wa.”

⁶ Ne Festos ama belé né Jerosale genógé ndó eneé ejyegé ne efya ne akéré né Kaisaria, bíí uyyagé ajwólé né echa eso ne ató nnó achwó ne Pól. ⁷ Achwó ne Pól, bóó Jus abi abó átané Jerosale áno ji mme ne álo mama ji ukpékpé depó mmye ayi alá kágé lere nnó genó eyigé ebwó ajóó gelu wáwálé. ⁸ Ne Pól aḡmene mmye ji aké, “Mpyé ye gyéé fó né mabé bóó Jus wó, ye efwyale nchyé né echa ure Esowó wó, ne mpye fó gyéé mbaá mfwa Rom wó.”

⁹ Yémbó Festos akelege mampye matóó agóó bóó Jus, nkaáwú ne agíí Pól aké, “Pó ójyé né Jerosale ápa mpa wye né mbe ushu wúú?”

¹⁰ Ne Pól ashúú ji meko aké, “Ntene fá né echa eso mfwa Rom ne gé mbaá ayi ábó mampa mechó wa na. Wó ókaá cháḡéné nnó mpye bóó Jus gyéé fó wó. ¹¹ Mbógé nkwé ebé ewé ábóó manwá me, mfó fó negbo ne mbógé depó deko etiré ebwó ajóó ne me depó wáwálé, ókágé gbaré me óchye ebwó. Nnene wó mmye nnó óteé mechó wa ejye mbaá mfwa Rom.”

¹² Ne Festos awuúge mbó, ajye jóó ne bóó majye bíí, ewyagé ajóó ne Pól aké, “Te mbaá wó óké ateé mechó wye mbaá mfwa Rom, ewu ne ójye.”

Pól atené mbe ushu mfwa Agripa ne Benise

¹³ Ebélégé mfwa Agripa ne Benise áfé né Kaisaria mantamé Festos. ¹⁴ Abélégé eféé dóó bíí fó Festos achwó ne mechó Pól né mbe ushu mfwa yimbó aké, “Mende fó alu fa ayi Felis alyá né denó gebégé ajye. ¹⁵ Ne njyé gé né Jerosale, anóó baá bi ápye ure Esowó ne ákpakpa bóó Jus ágaré me depó etiré ebwó aké Pól apye. Ne ebwó aké me nsó mpa nnó mende yina akwé ebé. ¹⁶ Ne ngaré ebwó nnó gepógé bóó Rom gepó fó nnó ajóó nnó muú akwé ebé, ayi ji ne bóó mpa bíí alá tene unóó mpa ne aḡmené mmye jíí né depó deko etire aké ji apye wó. ¹⁷ Ebwó áchwógé fa áchó sé gébé wó, bíí uyyagé njye jwóle né echa eso, nké áchwó ne mende yina. ¹⁸ Bóó

mawamé bíí ákwilegé ka, ajóó ye nnó akwé ebé fó nkane mbó mferé wó. ¹⁹ Ebwó abó anyeé le mbeé ne gefó eyigé ebwó ánogé Esowó ne ama anyeé mbée gétúgé muú fó ayi ákuú Jisós, agbo me yémbó Pól alu jóge nnó alu mebe. ²⁰ Ndere nlá kágé se geno eyigé mpye, ngíí Pól nnó ajye né Jerosale ápa mechó wúú ewu. ²¹ Yémbó Pól aké elóme lé nnó ályá ji né denó kpaá te mfwa Rom apáne mpa wúú. Ne agaré aké ábamé ji kpaá te agene meti mantó ji mbaá mfwa Rom.” ²² Ne Agripa awuúge mbó aké, “Me ntó nkelege manwu né menó mende yimbó.” Ne Festos aké ne ji, “Geya ówuú nye”

²³ Bíí uyyagé mfwa Agripa ne Benise áchwó ne gejamégé bóó áno ge ebwó dóó ne mabeé, ebwó ákpe ájwólé né echa eso. Ne anóó bóó bee ne anóó bóó abi alu meló. Ne Festos agaré áchwó ne Pól, ²⁴ ajóó aké, “Mfwa Agripa ne bóó ako abi alu fa, gege mende yi bóó Jus ako áchwóó, ábánege me yendégébé ákpeage me nnó akwané sé membe mebe wó. Abó ápye né Jerosale, ne ápye ntó fa né Kaisaria. ²⁵ Yémbó nge fó genó eyige ji apyéé eyige ji abó mangbó wó. Ne te ji mbóó aké áteé mechó ewé ejye mbaá mfwa Rom, nkamé nnó ntene ji ajyé ewu. ²⁶ Yémbó mpó ne genó eyigé nsame nye ntó mbaá mfwa yimbó gétúgé mende yina. Nkaáwú ne nchwó ne ji né mbe ushu enyú, titi né ushu mfwa Agripa nnó, enyú ntó de jóó mechó ewé ne nkaá genó eyigé nsame. ²⁷ Me ngé nnó eló fó ntó nnó áto muú denó mbaá mfwa ayi nlá garé gyéé ayi ji apye wó.”

26

Pól aḡmene mmye jíí né mbe ushu mfwa Agripa

¹ Agripa awuúge ne akuú Pól aké, “Nana elé gébé jye manjóó mejóó nnó óshya wa ókame meko bwó.” Ne Pól afu amu aló manjóó aḡmenege mmye jíí aké,

² “Ata Agripa, ngé nnó nwyá éfwó mantené né mbe ushu wye fina maḡmené mmye ya né depó etiré bóó

Jus ámalé me mmye ³ Njǒgé mbǒ, gétúgé nkaá nnó ǎkaáge gepǒge bǒó Jus cháḡéné ne unó bi ebwó anyeé mbeé ne ate. Mbǒ ne nkwa wǒ mata nnó ǎse gébé ǎwuú genó eyigé nkelege manjǒ.

⁴ “Bǒó Jus ako ákaá nkane geḡwá ya gelu te démbáné getúge nwené né mpu bwó ne né Jerosale ntó. ⁵ Ebwó ákaá me te gachí gefǒge muú ayi mbǒ nlu. Mbǒgé ebwó ábǒ ágárege wáwálé, mbǒ ájǒó nnó nlu muú né uchome Farasi ayi akwǒlege mabe cheré chere ne anóge Esǒwǒ mpwǒ bǒó ese ako. ⁶ Ne nkpe mbǒ unǒó mpa fi getúge nneré metǒó né unó bi Esǒwǒ abǒ anyémeno ne ukwene ante ese. ⁷ Ge wye menomenyeé ewé matoó ese áfyanéápeá ajwǒle ágile ndere ebwó anóge Esǒwǒ utuú ne ḡwǒmese. Ata elé getúge nneré metǒó ne nkpe mbǒ unǒó mpa ne bǒó Jus bina.” ⁸ Gó me ḡií enyú ako nnó, “Ulannó enyú deféré nnó epǒ kǎkǎge nnó Esǒwǒ apye bǒó akwile né negbo?”

⁹ “Me Pǒl gébé gefǒ mbǒ ntené ne eshye nnó mpye ndere eji me metǒó manií mabǒ Jisós ayi Nasaret. ¹⁰ Na ne mbǒ mpyé né Jerosale. Anǒó baá bi ápye upe Esǒwǒ ábǒ áchye me ebwǒnye ne mfyé gejamégé bǒó Esǒwǒ denǒ. Ne yendégébé eyigé ajǒgé nnó áwáne ebwó nkamege ntó. ¹¹ Yendégébé nchyege ebwó efwyale né macha mmyemenene ese mako, mpye nnó ebwó áshya Jisós kpekpe, áféré matǒó ne Ji. Nchye anywǒné me mmu kpaá te nkwa ne malǒ mme bǒó bicha manií ebwó mbwe ewu.

Pǒl agaré nkane ji akwǒré metǒó wuú, akwǒlé Jisós

¹² “Ebelegé, mfé ntó né melǒ Damaskǒs ne bǒ ḡwe abi alere nnó uto ba utané mbaá anǒó baá bi ápye upe Esǒwǒ. ¹³ Ata, ndere njye ne metǒó ḡwǒmese, nge gekpékpégé geḡbǒ eyi gégéne gepwǒ ḡmés getané né mfaánebuú, gechwǒ gene gegya me mme ne bǒó abi abǒ akéne ne me. ¹⁴ Ese ako dékwe mme, ne nwú meko muú fǒ ajǒó né mejǒó Hibru aké, ‘Sǒl, Sǒl ulannó ǎkelege manií me mbwé?’

ǎchyege geme jyé efwyale manténe ukǒlǒ ne me. ǎchyege geme jyé nkane menya ayi aselé metaá adorege.’ ¹⁵ Ne ḡií nké, ‘Wǒ waá Ata?’ Ashuú me meko aké, ‘Elé me Jisós muú wǒ ǎkelege manií ji mbwe. ¹⁶ Kwile ka. Nkwǒ wǒ ushu nenmé nnó mpye wǒ ǎbe muú utǒó wa, ǎgarege nyé bǒó unó bi ǎgené fina ne unó bi fǒ ebi nlelege nyé wǒ né meso gébé. ¹⁷ Mférégé nyé wǒ né amu bǒó Jus ne mférégé nyé wǒ ntó né amu bǒó abi alá pǒ bǒó Jus, ne ntǒme le wǒ eta bǒó bimbo. ¹⁸ ǎjyegé ewú, néné ebwó ame, ne ǎférégé ebwó né gemua, ǎpye ebwó áchwǒ né geḡgbǒ. Ewéna etené nnó ǎferege nyé ebwó né amú danchǒmelǒ, ǎchwǒ ne ebwó né égbé Esǒwǒ nnó áfyéé matǒó ne me ne Esǒwǒ ajige nyé nte gabo ebwó, ne abǒ nyé melu né geluage bǒó Esǒwǒ abi ji ajyá.’

Pǒl agaré utǒó bií mbaá Agripa

¹⁹ “Ata Agripa nkane elúmbǒ, nshyá fǒ meko ayi atane mfaánebuú wǒ. ²⁰ Nlǒ né Damaskǒs ngaré mekomejǒó wuú ne nle nchwǒ fa né Jerosale. Nfé ntó yendé mbaá né malǒ bǒó Jus ne ayi alá pǒ bǒó Jus. Mbǒ ne ngarege yéndémuú nnó ákwǒre metǒó alyaá gabo wuú, ákére mbaá Esǒwǒ ne ápyege unó bi ulere nnó ebwó ákwǒre geḡwá bwǒ. ²¹ Gé genó eyi gepyé bǒó Jus ápyéné me né mmu echa upe Esǒwǒ ákelege manwá mbǒ. ²² Yémbǒ Esǒwǒ apǒó me yendégébé kpaá te fi. Ne ntene ngarege mekomejǒó ayi áfyé me né ebwǒ mbaá bǒó ne ubyanǒwǒ bǒ. Ngarege le unó bi bǒó ekpávé Esǒwǒ ne Mosis abǒ ájǒó te gachí nnó upye nyé. ²³ Ebwó abǒ ájǒó nnó, “Muú yi Esǒwǒ akweré ji elé gefwa abǒ mangbǒ ne abé muú mbe yi akwile né negbo ne apye bǒó Jus ne abi alá pǒ bǒó Jus ágé geḡgbǒ.”

Afwa melǒ ápyame manwú depǒ etiré dekene ne Jisós

²⁴ Ndere Pǒl alu áḡménége geme jii, Festos aweé ji aké, “Pǒl ǎmée gebwǒ. Unó bi ǎḡií dǒó upye wǒ ǎle mée gebwǒ?” ²⁵ Ne Pǒl ashuú ji meko aké, “Ata me mmée fǒ gebwǒ, njǒgé

le unó bi ulú wáwálé. ²⁶ Wáwálé alu nnó mfwa Agripa akaá depó ti deko, nkaáwune njóḡé mbó nlá pó ne efo metóó, nende depó tire na depyé fó bibií wó. ²⁷ Mfwa Agripa, pó okamé ntó depó eti bós ekpávé Esowó ásámé? Me kaá nnó mfwa akamé.” ²⁸ Ewyage mfwa Agripa agií Pól aké, “Wó óferé nnó okage pye me wye tenétené nnó mbé menkwále Kras?”

²⁹ Ne Pól ashúú ji meko aké, “Ye ebé le nana, ye meso gébé, nnemmye mbaá Esowó nnó wó ne bós ako abi awuú mbó me fi nnó debé éké me, yémbó epófó nnó enyú dekre deno nkane me nkpené.”

³⁰ Pól ajóḡé mbó, mfwa Agripa, gomena Festos, Benise ne bós bifó ákwilé ka. ³¹ Ne ndere ebwó ájyé dafye, ájoge ne ate aké, “Mende yina apyé fó genó eyigé abó mangbó wó ye deno mankre wó.” ³² Mfwa Agripa ajóó ne Festos aké, “Mbóḡé mende yina ábé danjye ne mechó ewé mbaá mfwa Rom, mbó delyaá ji.”

27

Bós bee áfē ne Pól né Rom

¹ Nkane ákame nnó deyye, eféé ne deyye kre esogeka, ewé ejyé melo Itali. Agbaré Pól ne bós deno abifo áchye muú kpaá bós bee ayi ákuú ji Julyós. Ji alu né geluage bós bee abi mfwa kpa bós Rom. ² Ne esé ako dekre esogeka éwé étané melo Adramatim éjye malu yi makpé átárege né gebagé mewaá Esya [Aristakós ayi atané melo Tessalonika né gebagé mewaá Masedonia, alu ntó ne esé.] ³ Bii ujjágé esé dekwóné né Sidón. Julyós aló melu ne Pól te alya ji nnó ajye gé ajeé bii nnó áchye ji genó eyigé gelií ji. ⁴ Détánégé Sidón delo manjye, ne gétúgé mbyo atané esé mbe, degya defé egbe Syaprós melo ewé nnyi nenóó ewu mme mbaá ayi mbyo alá pó dós. ⁵ Esé déchyágé ebéé mega ewé élú toitoi ne Silisya ne ewe fó ewé élú toitoi ne Pamfilya, eféé ne déchwó

kwóne né Mira né gebagé mewaá Lysha. ⁶ Muú kpaá bós bee yimbó age esogeka ewécha ewé etané né melo Aleksandra ejye melo Itali, eféé ne afye esé mmu.

⁷ Esé deke perepere né gejamégé ndó, degé efwyale ne délé kwóne melo Snedus. Ndere mbyo alá kamé nnó esé déjye mbe wó, dekwóré defé égbé ewé *Kret melo ewé nnyi nenóó ewú mme, dekoó nechye né Salmóné. ⁸ Dekene deyye mapeá mapeá, melo ewé nnyi nenóó ewú ne mme démye kpaá dékwóné nechye eniné ákuú nnó nechye népere, kwókwólé ne melo Lasiya. *

⁹ Esé debó dechó mé gejamégé ndó ne bii kpaá ebi ápyé gepere mashwóné ubée ubi úkoó mé. † Ne Pól achye gejamégé bós majyeeé abi alú mmu esogeka aké, ¹⁰ “Anmé ba, ngé nnó mbóḡé detogé eshye deyyegé gejamé unó unóme nye chóncho ne esogeka ne bós ágbóo nye ntó.” ¹¹ Ye éle Pól ajóó depó ti, muú kpaá bós bee afye yeé mekpo wó, akwólé le mekoyi menjamé ne mbós esogeka ájóḡe. ¹² Te ndere nechye eniné mbó nela nepó nechye neló neló eniné bós ájwólege gébége gefwene, gejamégé bós akélege nnó esé deyye mbe kpaá te dekwónége nechye eniné ákuú nnó Fonis né melo Kret. Fonis alu mbaá ayi ebéé mega ekaré ufafa upea.

Mbyo nnyi akpa ésonjeka

¹³ Ewyagé mbyo atané ntee ebéé mega aló manchwó ne bós bi álú né esogeka áferége nnó efwó ekwólé ebwó. Ne ebwó áferé dánḡmáa ésonjeka afyé mmu esogeka. Apyegembó, áló manjye mapea Kret melo ewé nnyi ne nós ewú né mme. ¹⁴ Ewyá ye wó, mbyo nnyi atané achwóó esé mmye né egbe ebwónye, mbaá ayi njméé etanegé né Kret. ¹⁵ Mbyo nnyi yimbó achwóó ado esogeka ayi ánjamé alá kágé bwóle mekpo esogeka nnó ejye mewaá. Ebwó akpe lyaá nnó mbyo akpa éwú. ¹⁶ Ndere deyye

* **27:8** Elú wáwálé nnó: Nana gé gébé eyige afofo achwó dós na. † **27:9** Elú wáwálé nnó: Bii kpaá bina né bó njwe bifó ása nnó élé bii bi ályage menyéé kpékpé.

dekóo maá melo fò ayi nnyi nenóó ji mme, melo ewémbò ákuú nnó Koda. Ne ndere dekoge maá melo yimbò unó bi úlú wye ugbe mbyo nnyi nnó áchwógé ne eshye. Ne esé demye deja ékpée ewé áshíí né ula esogeka defye mmu. ¹⁷ Apyege mbò, ábané ekpée ne esogeka áwe ne manyíí nnó ekagé ekpée egyale ne esé debó efò nnó esogeka eshulege nye efé kwókwóle ne Lybia ne efáage nye né manchwé usóó ayi átánege né ebéé mega. Eféé ne ebwó anyaa ndeé nnó mbyo akpe mmu ákpá esogeka. ¹⁸ Ndere mbyo nnyi alú kóoge ne eshye, ne bíí újyágé ebwó áférege matuú ayi alú mmu esogeka áfómege nnyi nnó ewu efuú. ¹⁹ Bíí bimbò ukoóge ne dóno, bós bi ájáme esogeka ákpa unó bi ápye utóó né esogeka áfumé nnyi. ²⁰ Ne esé déla wyémbò né gejamégé ndò yéé ημεέ, yéé ambe degé wó ne mbyo nnyi akpane ésonjeka ejye egbe ewé ne ewé. Ndere mbyo nnyi apyembò, mane magyále esé ne déferé nnó dechwò degbó.

²¹ Nkaáwú ne efò epyé bós álaá mesa né gejamégé ndò. Ewyagé Pól akwilé ka aké ne ebwó, “Anmè ba, mboge enyú debó dewú majyéé ma ne esé dela né Kret, mbò ekpée ne gejamégé unó uchò mbò wó. ²² Ne me nnene enyú mmye nnó dégbaré matóó. Ye muú ayi agbo nye apó wyéé esogeka ewú ewú ne énoóme nye. ²³ Njoge mbò getúge Esòwò ayi abò me ne Esòwò yi me nnóge ne atóme ekiénné wuú ne utuú ebi njuú. Echwógé etené me nekuné mmye, ²⁴ eké ne me, ‘Pól ófóge fó. Otenege nye mbe ushu mfwa Rom. Né ulóó melu Esòwò, ye muú nyú ama ayi agboó nye apó.’ ²⁵ Ndere ekiénné ewémbò eschwó ne mekomejóó yina, nkamé ne Esòwò. Ngarege enyú nnó dégbaré matóó dépélé, Esòwò apye nkane ji ajóó. ²⁶ Pól ama jóó aké, Mbyo ákpane nye esogeka atéé né gebage mewaá eyige nnyi nenóó mme.”

²⁷ Ne ndò ekwónégé efya ne eni, mbyo nnyi ákpá esogeka eshyá ebéé mega. Ebéé ewémbò ákuú nnó Adraya. Metóó utúú ékwónégé

ánjamé esogeka áférege nnó esé delú kwókwóle ne mapea mewaá. ²⁸ Ne ebwó ábó menyíí áshíí né genó gefò eyi genóó, áhme mmu nnyi nnó áméé ndere nnyi négomé. Amégé ágé nnó nelu usaá bò ratogé ukéné. Ewyagé ama méé ne ágé nnó nnyi néla nana usaá bò ratogé uní meso efya. ²⁹ Ngarege ebwó áfóó nnó mbyo nnyi atene nye esogeka efé edo né mataá ayi alú mmu nnyi, eféé ne áfére bò dánḡmáa esogeka aníí áhémé né mmu nnyi nnó esogeka etené. Apyege mbò, áshyáge nnó bíí ujyá wáwá. ³⁰ Elé ánjamé esogeka ákélege mambó ájye, eféé ne ápwyaá ékpée ashulé né nnyi ne áma aké, ebwó ájye ηma genó fò né mbe esogeka. ³¹ Pól akaá ne ajóó ne bós bee ne muú kpaá bwó aké, “Mbogé ánjamé esogeka átanégé, ebyennó muú ayi ápóme nye apó.” ³² Pól ajogé mbò, eféé ne bós bee ajye sòré manyíí ayi áwélé ékpée wyé. Asórége manyíí yimbò, álya ékpée nnó ejyé.

³³ Wye ndere bíí uchwó jyaá, Pól ane bós ako mmye nnó ánye menyéé, ajogé aké, “Ndò ele mbò efya ne eníí fí eyi degile nnó mbyo nnyi yina abyé nye, ne ye genó denyé wó. ³⁴ Ne nnene enyú mmye nnó denyéé eké genó nnó débó eshye, ekage degbó. Ye muú yi mekpo emye nye ji apó.” ³⁵ Ajogé mbò abó nto bred, atamé Esòwò, agya geba alò manyéé né mbe ushú ebwó ako. ³⁶ Ne ebwó ako agbaré matóó, abò nto bred ányéé. ³⁷ Mpa bós ako abi álu mmu ékpée ewena, álu usaá ufya ne uléé meso nekuú ne ama (276). ³⁸ Yéndémuú anyé agbeé, ebwó ákpa menyéé yi álaá né mmu esogeka ágbé né nnyi nnó esogeka efuú.

Ngbannyi apye esogeka egyalé

³⁹ Bíí ujyágé, ebwó ákaá fò geba eyíge ebwó alú wó yémbò ágé nechye né nnyi eni nelú gesó gesó. Eféé ne ebwó amuamé mampye esogeka ejye né mbále nechye eniné mbò. ⁴⁰ Ne ebwó ásòré manyíí ayi abó áshíí ne uno ebi áhemaá esogeka, ásòré ntó manyíí yi áwélé bò nsòm abi áhwolege mekpo esogeka ákwe né nnyi, ama te

ndée eyi elú mbe ékpée mfa. Mbyo nnyi akpage ese eféé né delo manjye mapeá mewaá. ⁴¹ Nḡere esogeka ejye, edo né nchwéné usó eni nelú nteé nnyi ne mekpo esogeka ejye kpe né gesó eféé ne esogeka ekwamé. Nḡere elu eféé mgbannyi adóo esogeka ewémbó kpaá te egyalé.

⁴² Ne bós bee bimbo ákélege manwá bós deno ako nnó ekágé ebwó áwó akwó mewaá ne ábó. ⁴³ Yémbó muú kpaá bwó abó akélege nnó ekage átá Pól ne agbé ebwó. Ne aké yéndemuú ayi akage wó nnyi, abó mbe awó áchya. ⁴⁴ Ne bós abi fó abi ála káge wó ágbaré uba esogeka awó ákwólége ebwó. Wyembó ne yéndemuú ápyéé ne akwóné mapea mewaá chánéné.

28

Genó eyi gepyé Pól né melo Malta

¹ Nḡere esé dekwone melo ewe nnyi nenós ewu mme, ápye esé dekaá nnó akuú ewú Malta. ² Bós bi álú né mbále nnyi ágégé esé, meshwe apye ebwó ne áse esé chánéné. Ebwó áséné mewe nnó esé déwyagé gétúgé manaá abó akwené ne gefwene gelú. ³ Deweé etiré mbó desóggé deko, Pól anyweré mechyé deweé afyé mewe ne gelugé mewe gépye gétóo getané né deweé etiré mbó géchwó nó ji né ebwó géníí wyé. ⁴ Bós melo ewé ágégé nkane gétóo yimbó genií Pól né ebwó, áló manjmené ne ate aké, “Mende yina negbo nekoó ji ame né esogeka ne gabo wuú akámé nnó ji ábé mebe wó.” ⁵ Ne Pól anyigé ebwó wuú gétóo yimbó gétané gékwé mmu mewe eyi gelá pyéé ji genó wó. ⁶ Bós bina apéle nnó Pól amuále nye, akwe mme agbó. Ebwó ágégé nnó ye genó eyi gepyé Pól gepó, akwóré mejóo meno aké, “Mende yina alu mbó élé meló.”

⁷ Mfwa Publos ayi ágbare melo ewé, awya dachi ne makós jíí alú kwókwólé ne melo. Agégé esé ase esé chánchá ne debelé ndó eléé né dachi wuú. ⁸ Nḡere delu eféé, Pól awú nnó nte Publos ameeé gefwene ne

efogékó. Akwilé ajye gé ji ne anere ji ebwó mmye, anemmye mbaá Esowó ne mende yimbó átoó. ⁹ Bós awúgé nnó Pól apye mende yimbó átoó, bós mamée áchwó mbaá Pól ne apye ebwó átoóge. ¹⁰ Ne bós bimbo ánogé esé dós. Achyé esé gejamégé unó ne gébége esé déwúlege, ama chyé esé unó ebí upóge esé né neke eniné mbó.

Pól atané Malta afé Rom

¹¹ Ne amfaá aléé ákoóge, esé deyye dekre esogeka ewé etané meló Aleksandra ákuú éwú nnó * aló uka ufa. Esogeka ewémbó ebó elú né melu ewé nnyi nenós ewú mme, egilé nnó genome gejjá. ¹² Ne esé dékwónégé né nechye né Sirakós eféé ne débélé wyé ndó eléé. ¹³ Délyágé eféé, dekwóné nechye ne Regum, débélé wyé ndó ama. Bií újyagé mbyo atané esé meso nteé nnyi ne éké ékwónége ndó epea, dechwó né Putoli. † ¹⁴ Eféé esé degé bós Jisós fó abi ánené esé mmye nnó débélé ne ebwó uwyaá uma. Ajóge mbó, esé dekamé, debélé ne délé jye né Rom. ¹⁵ Nḡere deyyé, bós Jisós abi alú né Rom awúgé nnó dechwó, áchwóo gí esé. Débané abifo né ntoné gesegé Apius, débané ntó abifo né melu ewé ankéé ábélege mmu áchyege manka. Gébége Pól agené ebwó aféé Esowó ne metós wuú ntó ékwené. ¹⁶ Ne esé dékwónégé né Rom, ályá Pól nnó ajyé bélé mbaá ayi ji akélege, áchye muú bee nnó ábámé ji.

Pól akpe deno né Rom

¹⁷ Ebélége ndó éléé, Pól akuú ákpákpá bós Jus. Achwóge aké ne ebwó, “Anmé ba, nlu fá nkane muú deno; Apye me né Jerosale áfyé né amú bós Rom ayi nlá mpyé mecho fó mebo wó ewé áwane me. ¹⁸ Bós Rom ágigé me gejamégé bó nkwe, ágé nnó nkwe fó ébé wó nkaáwú ne ábó akélege manlyá me nyyé gétúgé nlá mpyé mecho fó mebo ewé áwane me wó. ¹⁹ Yémbó bós Jus áshya nnó aferege me, eféé ne nyyéé ne mpa wa

* **28:11** Elú wáwálé nnó: Aló uka ufa bimbo élé aló uka bós Rom. Ebwó akámege Kasto ne Pólós.

† **28:13** Elú wáwálé nnó: Putoli alu ntó meno nechye né gebagé mewaá eyigembo.

nnó mfwa Rom ápá, yémbò epófó nnó nchwó maáma bós ba mechó mmye. ²⁰ Gé ula bi nkuú enyú nnó esé déjwólé déjós mechó ewé. Manyíi ayi áwélé me na elé gétúgé muú yi esé bós Isrēli dégile.”

²¹ Bós bimbò áshuú ji meko áké, “Esé degé ye bò ñwé abi átané Judiya, yé meko mebomebo ayi akpane getugé jyε ne gabo ayi oṗye wó. ²² Yémbò esé dekelege manwú eta wyé. Genó gema eyigé esé dékaá gelu nnó yendé mbaá ayi bós ájwólégé, ájógé gabo gétúgé echomele ewé wò ólú wyé.”

²³ Ajógé mbò, ákwyé bíi ebi átúge ne Pól. Bíi bimbò úkwónégé, gejamégé bós áchwó áchomé né gepúge Pól ne álo mangaré ebwó mekomejós Esòwò né dondo kpaá te nkwale. Agarege ebwó nkane gefwage Esòwò gélu. Amuame mampye ebwó nnó ákwóré gepoge bwó áfyε matós ne Jisós nkane ájoge né ñwe Mosis ne abi bós ekpávé Esòwò. ²⁴ Awúgé mbò, abifo ákamé ne abifo ákamé fó mekomejós wuú wó, ²⁵ ne álo manye mbeé ebwó ebwó. Gébégé ebwó áchwò jyé, Pól ama jós meko yimbò aké, “Mendoó Ukpea épyε gechánchá genó mangaré wáwálé mbaá ukwéne ante nyú ndere Asaya muú ekpávé Esòwò nnó asá nnó, ²⁶ ‘Chó garé bós bimbò nnó dewúu nyε lé wú ne dekágé ula, depélé nyé lé péle ne dégéné. ²⁷ Elúmbò gétúgé bós bina áñeá matós dós. Ebwó ágbé ntó matu bwó ne áma mále amε. Ápyembò nnó ebwó ágegé sé mbaá ne áwugé sé. Mbógé ebwó ákeregé meso etá Esòwò, apye nyé ebwó átoó.’ ” ²⁸ Ne Pól anere manjós aké, “Enyú debó mankaá nnó abya melóméló yina alerege nkane Esòwò aferege bós né efwyale gabo. Abya melóméló yina ajyε nana mbaá bós abi alá pó bós Jus ne áwú nyé ji.” ²⁹ [Pól ajógé mbò, bós Jus álo mantané dafyé, mbeé akwé ebwó ebwó.]

³⁰ Né aḡmé ápea ayi Pól abelé né gepú eyigé ji achyεge ñka, asele yéndemuú ayi achwó gé ji. ³¹ Pól álú wyé éféé agarege bós nkane gefwage

Esòwò gélu ne alerege bós depò etiré Ata Jisós Kras, ajoge depò gbógónó ayi alá pó ne εfo metós ne ye muú ayi achyé ji efwyale apó.

ŊWE ayi Pɔl ásamé mbaá εchomele bɔ́ Kras né Rom

Pɔl atamege εchomele bɔ́ Kras né Rom

¹ Me Pɔl, maá defwe Jisɔs Kras, ne nsáme ηwe yina. Εσωω ajya me nnó mbe ηgbá Jisɔs ne achyεε me utɔ́ nnó ngaregέ abya melóméló wuú. ² Elé abya melóméló yina ne Εσωω anyεε nya meno te gachiú gέbégé ji apyεε bɔ́ εkpávέ bií ásamé né mmu ηwe wuú. ³ Abya melóméló yina átome ne Maá wuú, ji alu mpyáne mfwa Dεvid. Abyé ji ndere mekwaá. ⁴ Mendoó Ukpea aleré ne utó nnó Ji alú Maá Εσωω gέbégé apyεε ji akwilé né negbo. Ji yimbó elé Jisɔs Kras. ⁵ Ne gétú ji, Εσωω aleré me galógáló, ne apyε nnó me mbe ηgbá Kras ngaregέ bɔ́ né maló mme mako nnó áfyεégé metɔ́ ne ji ne áwúgέ ne ji, ⁶ chóncho ne enyú abi Εσωω akuú nnó décho mmye ne Jisɔs Kras. ⁷ Getú eyigémbó ne nsáme ηwe yina eta nyú ako abi délu né Rom, enyú abi Εσωω ágboó ne enyú dɔ́ ne akuú enyú nnó débε bɔ́ bií. Nnεnemmye nnó Nte sé Εσωω ne Ata Jisɔs Kras álérégé enyú galógáló, ne ápye enyú débε né nesɔ.

Pɔl atamege Εσωω gétúgέ bɔ́ Εσωω abi álú né Rom

⁸ Me mbɔ́ kpe mbe, ntame Εσωω wa gétúgέ enyú ako né genó eyigé Jisɔs Kras apyεε eta sé, né gétúgέ bɔ́ ágaré abya metɔ́ εwé enyú défyεε ne Εσωω. Abya yimbó akε akwóné maló mme mako. ⁹ Εσωω muú me mpyεε utɔ́ bií ne metɔ́ wa meko, mmye ké mangarégé abya melóméló Maá wuú, alu nte sé wa nnó me mfyεé enyú né mmyemenεne ya yéndégébé mpwwaá fó. ¹⁰ Nnεnemmye nnó Εσωω apyε me mkpe nge meti nana manchwó gε enyú, mbɔ́gέ nnó mbó ne ji akelege. ¹¹ Me nshyagé manchwó nge enyú nnó mpye enyú débó εchye εwé Mendoó Ukpea εchyεége nnó

enyú débó εshye déwεne né depɔré Εσωω. ¹² Genó eyigé me njógé mbó gelú nnó εsé ne enyú depoógé ate né metɔ́ εwé défyεε ne Εσωω. Enyú dékágé poógé me né metɔ́ εwé défyεε ne Εσωω me ntó nkágé poógé enyú.

¹³ Anme ba, nkelege nnó enyú dékaá nnó me nshuú ndó, ndó ne ndó manchwó gέ enyú, nnó mpye bɔ́ abifó né meló nyú ntó afyεε metɔ́ ne Jisɔs wye ndere mpyεε né maló ayifó ayi bɔ́ abi álá pó bɔ́ Jus. Yémbó kpaá te nana nge fó meti manchwó nge enyú wó. ¹⁴ Genó eyigé me mbɔ́ mampye gelú nnó me mbó mangaré abya melóméló mbaá bɔ́ abi ágεne gengbó ne abi álu ame gemua abi ákaá genó ne abi álá akágé. ¹⁵ Ndere elúmbó, nshyagé dɔ́ mangaré enyú abi délu né Rom abya melóméló.

¹⁶ Néndé mmye egboó fó me mangaré abya melóméló. Ji ne awyaá utó Εσωω ebi uferegé yéndémuú ayi áfyεε metɔ́ ne Jisɔs né εfwyale gabo. Eló mbe ne bɔ́ Jus ekwóné mbaá bɔ́ Grek. ¹⁷ Abya melóméló yina agaregέ ndere Εσωω apyεε nnó εsé débε cho. Εσωω apyεε mbó, mbɔ́gέ défyεgέ metɔ́ ne ji te ula uló kpaá te kwyakwya, ndere asame né mmu ηwe Εσωω nnó, “Muú ayi Εσωω apyεε ji abεé cho gétúgέ áfyεε metɔ́ ne ji abɔ́ genwá.”

Εσωω achyεge nye εfwyale mbaá bɔ́ abi ápyεé nchye

¹⁸ Εσωω alere ndere metɔ́ εsɔ́ ji né mfaánebuú ne bɔ́ abi ápye gabo ne nchye. Nchye ayi bɔ́ bina ápyεé ágbeé nnó bɔ́ akágé fó wáwálé ayi mekomejɔ́ Εσωω aleregέ. ¹⁹ Εσωω achyεgέ nye εbwó εfwyale néndé yéndégenó eyigé muú abɔ́ mankaá né depɔré Εσωω, εbwó ákaá me geji. Εσωω jimboó apyεε εbwó ákaá geji. ²⁰ Εbwó akágé gá fó gemεge bwó né mbaá gabo ayi εbwó ápyεé, néndé te gέbé eyigé Εσωω akwyεε mfaá ne mme, bɔ́ ábó akáge kaá gefógé muú ayi ji alú né mbaá unó bi ji akwyεε yé elé álá agené fó ji ne ame. Unó bina ne uleregέ utó bií ebi ula ubyεé ne

ulerege ntó nnó ji alú Ɛsɔwɔ wáwálé. ²¹ Ɛbwɔ akaá Ɛsɔwɔ, yémbɔ áchyegé fɔ ji enógé ɛwé abɔɔ manchye ji. Yé mantamege ji atamegé fɔ. Yémbɔ ákwe kenékéné né uferé bwɔ ne matɔɔ bwɔ ákwe kendeé eké gemua. ²² Ɛbwɔ aké awyaá défɔɔ, yémbɔ alú lé ukekené bɔɔ. ²³ Ɛbwɔ ályaa manógé Ɛsɔwɔ muú alá gboó, alá nógé lé aló uka abi áfulé akwaá bɔɔ ágboó, dénywɔne, menya uká, ne eyi ekene uwya mme.

²⁴ Ndere elúmbɔ, Ɛsɔwɔ alyage ɛbwɔ nnó ápyegé gekwekwe gepɔ ne nnó apyegé unó bi uchyege mekpo unɔɔ né mbaá ate. ²⁵ Ɛbwɔ áshya mankame ne wáwálé ayi atome ne Ɛsɔwɔ, alá akame lé ne genó eyi gebyɔ. Ɛbwɔ ánógé ne áfegé lé unó bi Ɛsɔwɔ akwyéé. Áshya manógé Ɛsɔwɔ jimbɔɔ muú akwyéé unó bina. Ji alu muú ayi esé débɔɔ manógé te kwya kwyaá. Amen.

²⁶ Gétúgέ ubobo unó bina ebi ɛbwɔ ápyéé, Ɛsɔwɔ alyage ɛbwɔ nnó abɔ mmwólé mampyegé depɔré ubele etiré dégboó mmye. Andée bwɔ ályaa gefógé ubelé ebi ábɔɔ mambegé ne ande, alá belé lé ne ate andée. ²⁷ Wyembɔ ntó ne ande ályaa mambegé ne andée, alá belé élé ne ate ande. Ande ápyéé ubobo unó bi ugboó mmye ne ate ande. Getu eyigémbɔ, ɛbwɔ ambɔɔ ákuú efwyale né gemegé bwɔ ɛwé ɛbwɔ abɔɔ mangé gétúgέ gabo bwɔ.

²⁸ Te mbaá ɛbwɔ áshya mamfere genó eyi gelú chɔ eyi getome ne Ɛsɔwɔ, Ji alyage nnó ɛbwɔ áferege lé unó ubobo ápyegé unó bi muú alá bɔɔ mampyegé wɔ. ²⁹ Matɔɔ bwɔ agbeé ne nchye ufɔɔ ufɔɔ. Apyéé gabo, ányéé manwaá, apaá bɔɔ, áfyéé ame né unó bɔɔ bi cha, áwane bɔɔ, ámmyé mammye, ábwólege bɔɔ, áteé wye lé gabo ne bɔɔ, ne ájógé bɔɔ mesomeso. ³⁰ Achɔɔ mabɔ ate, apaá Ɛsɔwɔ, áwyaá neɲa, ábwegé mmye, ádoó ɛbwɔ ɛwɔme, ákwyege mati make ayi ápyéé nchye, áwuú fɔ ne ante ne amma bwɔ. ³¹ Alú unkekene bɔɔ. Anyégémeno nnó ápyéé genó,

ápyéé fɔ geji. Agené fɔ bɔɔ meshwe, ábálege matɔɔ ne bɔɔ. ³² Yé lé ɛbwɔ ákaá chanéné nnó ɛbé Ɛsɔwɔ eké bɔɔ abi ápyéé ufɔɔ unó bina abɔ mangbo, ɛbwɔ ápye fɔ lé ubiubi, áfegé ntó bɔɔ abi ápyéé ubi.

2

Ɛsɔwɔ asɔɔ nye mpa yéndemuú

¹ Ngarege enyú abi désɔɔ mpa bɔɔ, dékágé gá fɔ gemegé nyú gébége déke désɔɔ mpa, yé debe ndé ufɔɔ bɔɔ. Mbɔ ne elú wáwálé ne enyú ako néndé ndere enyú désɔɔ mpa yimbɔ, mbɔ ne enyú ambɔɔ ntó dékwene mpa gétúgέ nnó enyú ambɔɔ abi délu ampane mpa dépyéé ntó wyeé ufɔɔ unó ɛbimbɔ. ² Ɛsé dékaá nnó Ɛsɔwɔ asɔɔ mpa wuú cho mbaá bɔɔ abi ápyéé ufɔɔ unó bina. ³ Enyú déferé nnó déké déjógé nnó bɔɔ abi ápyéé ufɔɔ unó bina ákwe mpa ne enyú ambɔɔ ntó déké dépyéé wyeé ubi dékágé bo unɔɔ mpa Ɛsɔwɔ? ⁴ Waá enyú débyaa mbɔ élé galógál ayi Ɛsɔwɔ aleregé, dépɔ etiré ji abyaá ne metɔɔ ɛwé ji ákogé? Waá enyú dékaá fɔ nnó galógál ayi Ɛsɔwɔ aleregé alú nnó apye enyú dékwɔré matɔɔ nyú délyaa gabo wɔ? ⁵ Yémbɔ enyú denɔɔ matɔɔ ne détoó mekpo. Ndere elúmbɔ, enyú dépyembɔ lé nnó né bií bi Ɛsɔwɔ alerege nye metɔɔ usɔɔ wuú mbaá bɔɔ abi ápye gabo, ji áchyéé enyú efwyale ɛwé eɲea kpaá épwɔ. Ne ji asɔɔ nye mpa wuú cho. ⁶ Néndé Ɛsɔwɔ achyege nye yéndemuú nsa ayi akwane ne ji né unó bi ji apyéé. ⁷ Né mbaá bɔɔ abi ákogé metɔɔ ápyéé wye galógál ne bɔɔ, ákelegé nnó Ɛsɔwɔ achyéé ɛbwɔ ɲgɔ, enógé ne genwá eyigé alá gboó, Ɛsɔwɔ apye nye ɛbwɔ abɔ genwá eyi gélágé byé. ⁸ Yémbɔ mbaá bɔɔ abifo abi atéé lé gemegé bwɔ, áshya manwú genó eyi gelú cho ne ápye élé unó bi ulú gyeé, metɔɔ esɔɔ nye Ɛsɔwɔ ne ɛbwɔ, achyéé ɛbwɔ efwyale. ⁹ Ne efwyale ne ubalé ubeé nye dɔɔ né mbaá yéndemuú ayi apyéé gabo, elo mbe né mbaá bɔɔ Jus ekwané mbaá bɔɔ Grek. ¹⁰ Yémbɔ yéndemuú ayi

apye unó bi úlú cho, Esɔwɔ achyegé nye ji ηγɔ, enógé ne nesɔ, elɔ né bɔ́ Jus ekwɔné mbaá bɔ́ Grek. ¹¹ Mbɔ ne elu néndé Esɔwɔ agyale fɔ angya ne muú fɔ.

¹² Bɔ́ abi álá kaá ebe Esɔwɔ wɔ, ápyege gabo ánóme mme detu ndere bɔ́ abi álá kaá ebe Esɔwɔ wɔ. Ne bɔ́ abi ákaá ebe Esɔwɔ, ápyegé gabo, Esɔwɔ ásoó mpa bwɔ́ ndere ebe ejɔ́. ¹³ Bɔ́ abi áwuú lé ebe wuú ne álá pyeé fɔ genó eyigé ebe ejɔ́, Esɔwɔ ágarege fɔ nnó alú cho né mbe ushu wuú. Yémbɔ bɔ́ abi áwuú ebe ne ápyeé genó eyigé ejɔ́, ebwɔ́ ne Esɔwɔ ágarege nnó alú cho né mbe ushu wuú. ¹⁴ Bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus, ákaá fɔ ebe Esɔwɔ wɔ. Yémbɔ aké ápyeé genó eyigé ebe ejɔ́ álá kágé, álerege nnó akage genó eyi gelu cho ne eyi gelu gyeé, yé lé ebwɔ́ álá pɔ́ ne ebe. ¹⁵ Gepógé bwɔ́ gelere nnó genó eyigé ebe ekelegé, gelu né mmu matɔ́ bwɔ́. Ne matɔ́ bwɔ́ ntó ágaregé nnó genó eyina gelu wáwálé, tɛ mbaá gébé eyifɔ ufere bwɔ́ ugarege ebwɔ́ nnó alu gyeé, gébé eyigé fɔ ugarege ebwɔ́ nnó alú cho, ¹⁶ mbɔ ne ebeé nye né bíi bi Esɔwɔ apyeé nye Kras Jisɔs asɔ mpa bɔ́ néndé ji akaá unó bi úlú bibíi né ufere akwaá. Mbɔ ne abya melóméló ayi me ngarege ájɔ́.

Ndere bɔ́ Jus alú ne ebe

¹⁷ Mbɔgé wɔ olú muú Jus, ne olýii mmye ne ebe Mosis, ɔdoó ebwɔ́ ewɔme nnó olú muú Esɔwɔ. ¹⁸ Nkaá genó eyigé Esɔwɔ akelege nnó wɔ ɔpyege, ɔkaá ntó genó eyi gelu cho ne eyi gelu gyeé gétúgé alere wɔ ebe. ¹⁹ Ne ɔkaá ntó nnó wɔ ne ɔjamé bɔ́ amɛ nónómé meti ne olú eke genjgbɔ mbaá bɔ́ abi alu né gemmua. ²⁰ Wɔ ɔfere nnó ɔkágé chyéé majye mbaá ukenkene bɔ́ ne ɔlerege bɔ́ abi álá akage depɔré Esɔwɔ. Ne ɔfere nnó ebe ewé wɔ ɔkaá ewyaá defɔ́ deko chóncho ne wáwálé meko. ²¹ Wɔ muú ɔjyeé bɔ́ majyeé, wɔ ntó ɔchyege fɔ geme jye majyeé? Wɔ ɔgarege bɔ́ nnó, ájogé fɔ ejo, yémbɔ wɔ mbɔ́ ɔjɔ́. ²² Wɔ aké bɔ́ ákwege fɔ ulɔ, wɔ mbɔ́ ɔkwene. ɔpaá aló uka yémbɔ ɔjɔ́ ejo né matoó bwɔ́.

²³ Wɔ ɔdoó ebwɔ́ ewɔme nnó ɔkágé mabe Esɔwɔ, yémbɔ ɔchyege Esɔwɔ mekpo unó gétúgé ɔkwene mabe jíi, ²⁴ néndé asá né mmu ηwe Esɔwɔ nnó, “Bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus, áchɔ́ mabɔ Esɔwɔ gétúgé genó eyigé enyú bɔ́ Jus dépyeé.”

²⁵ Mansɔ muú nsɔ nnó abe muú Jus, alú genó gelógéló mbɔgé muú aké abelege mabe Esɔwɔ. Yémbɔ mbɔgé ɔla ɔbelege mabe Esɔwɔ, olú wye eké muú ayi álá asɔ́ ji nsɔ wɔ. ²⁶ Mbɔgé muú ayi álá asɔ́ ji nsɔ wɔ aké abelege mabe Esɔwɔ, nnó Esɔwɔ asele fɔ ji nnó alú wye eké muú ayi asɔ́ ji nsɔ? ²⁷ Ndere elúmbɔ, bɔ́ abi álá asɔ́ ebwɔ́ nsɔ wɔ, yémbɔ ábelegé mabe Esɔwɔ, ebwɔ́ alerege nye enyú nnó dékwe mpa, néndé yé lé enyú déwyaá mabe Esɔwɔ né ηwe ne asɔ enyú nsɔ dékwene áji. ²⁸ Muú ayi alu muú Jus wáwálé apɔ́ fɔ ayi awyaá geloge bɔ́ Jus né mekɔ menyammye. Yé nsɔ ayi wáwálé apɔ́ fɔ genó eyigé afyeé muú né mmye bɔ́ ágene. ²⁹ Muú ayi alú muú Jus wáwálé alú elé muú ayi asɔ́ ji nsɔ ayi metɔ́, mmye eké Mendoó Esɔwɔ epyeé nnó ji akwɔre metɔ́ wuú abe cho né mbe ushu Esɔwɔ. Elé Mendoó Esɔwɔ ne epyeé utɔ́ bina epɔ́fɔ mabe ayi asame mme. Yéndémuú ayi akwɔré né gefɔ́ eyina, alu muú ayi Esɔwɔ ne afegé ji, epɔ́fɔ wye lé akwaá.

3

¹ Ndere mechɔ ewéna elúmbɔ, ndé nsa ayi muú abɔ́ mbɔgé abege muú Jus? Ne ndé galógáló ayi muú abɔ́ mbɔgé asɔ́ gé ji nsɔ? ² Galó gáló alu dɔ́ mambɛ muú Jus. Genó eyigé mbe gelu nnó Esɔwɔ afyé mekomejɔ́ wuú né amu bɔ́ Jus. ³ Ne mbɔgé ebwɔ́ ápyeé fɔ genó eyigé Esɔwɔ akelege nnó ebwɔ́ apyegé, nnó Esɔwɔ apyeé fɔ genó eyigé ji anyémeno nnó apyeé? ⁴ Chacha. yé lé ekage be nnó yéndémuú alú muú gebyɔ, Esɔwɔ ajógé wye wáwálé. Asá né mmu ηwe Esɔwɔ nnó, “Bɔ́ agené nye nnó genó eyigé wɔ ɔjógé gelú cho ne ɔpagé mpa wyeé, ɔkwilege.”

⁵ Yémbɔ mbɔgé gabo ayi esé depyeé alere ndere Esɔwɔ alu cho, ndé genó

εσέ dékágé jǎǎ? Nnó Εσωω από fǎ cho manchyεε εσέ εfwyale gétúgέ gabo ayi εσέ dépyεé? (Ge mbǎ ne bǎǎ abifǎ ajǎgέ). ⁶ Εkágé be fǎ mbǎ! Mbǎgέ nnó Εσωω από fǎ cho, εpyεέmbǎ nnó ne ji asǎ mpa bǎǎ mme?

⁷ Muú fǎ ákágé nyεgέ wyε mbeé aké, “Mbǎgέ gebyǎ εyigέ me mbyǎgέ gepyε nnó bǎǎ age nnó Εσωω ajǎgέ wǎwǎlé, ne gepyε ji abǎǎ ηgǎ, ulannó ne Εσωω agarege nnó me nlú gyεé né gabo ayi mpyεé?” ⁸ Bǎǎ abi áfεrege mbǎ áké, “Nǎdere dépyεé gabo, mbǎntó ne galǎgalǎ achwǎǎ.” Bǎǎ abifǎ áchǎǎ me mabǎ áké ge mbǎ ne me ngarege. Εσωω achyεge nyε εbwǎ εfwyale εwé ekwane ne εbwǎ.

Yε muú ayi alu cho né mbe ushu Εσωω apǎ

⁹ Ne nana yé? Nnó εσέ bǎǎ Jus dépwǎ bǎǎ abi alá pǎ fǎ bǎǎ Jus? Chacha. Me ngaré me nnó bǎǎ mme yé bǎǎ Jus ne bǎǎ Grek gabo abǎ εbwǎ deba.

¹⁰ Elú wyε nǎdere asame né mmu ηwe Εσωω nnó, “Yé muú ayi alú cho né mbe ushu Εσωω apǎ, yé ama apǎ.

¹¹ Yé muú ama ayi akágé wǎwǎlé ayi atome ne Εσωω apǎ ne yé ama ayi akεlege mankwǎlege Εσωω apǎ.

¹² Bǎǎ ako átí meso ne Εσωω, εbwǎ ako áfε gyεé, yé muú ama ayi apyε galǎgalǎ apǎ ηgba yé ama apǎ. ¹³ Mejǎǎ εwé εtanege εbwǎ né meno elú eké gebe gebogebo eyi getanege né mmu menome. Manǎme bwǎ agarege elé gebyǎ gejigeji. Mejǎǎ εwé étanege εbwǎ né ubǎ meno elú eké nchyε utǎ.

¹⁴ Mekomejǎǎ ayi atanege εbwǎ meno agbeé ne ulwεre ne nchyε. ¹⁵ Manwǎ muú alu εbwǎ wǎwǎ. ¹⁶ Yéndé mbaá ayi εbwǎ ajyεé, áchǎǎ bǎǎ ne apyεé εbwǎ ágεne εfwyale. ¹⁷ Εbwǎ akágé fǎ nǎdere abεé né nesǎ. ¹⁸ Εbwǎ anógé fǎ Εσωω chacha.”

¹⁹ Nana dékaá nnó yéndégenó eyigέ εbe ejǎgέ etomé ne bǎǎ abi εbe εwémbǎ εgbarege εbwǎ, nnó εgbεge mano bǎǎ abi akεlege nnó agame gemεge bwǎ ne nnó εpyε yéndémuú akpε né unǎ mpa Εσωω. ²⁰ Yé muú ayi abεé cho né mbe ushu Εσωω gétúgέ apyε genó

eyigέ εbe ejǎǎ apǎ, néndé elé gétúgέ dékaá εbe ne dékaá nnó dépyεé gabo.

Εσωω alεré εσέ meti εwé dékage tane né εfwyale

²¹ Yémbǎ nana Εσωω alεre εσέ meti εwé ji apyεé bǎǎ áβεé cho né mbe ushu wuú. Εbǎǎ fǎ mechǎ mampyε ne εbe mambelé wǎ, yé elé genó eyigέ εbe Mosis ne bǎǎ εkpávέ Εσωω abǎǎ me mbe ajǎǎ. ²² Εσωω apyεé bǎǎ áβεé cho né mbe ushu wuú gébégé áfyεgέ metǎǎ ne Jisǎs Kras. Εσωω apyεmbǎ mbaá bǎǎ ako abi áfyεé metǎǎ ne Jisǎs, ágyale fǎ áηgya. ²³ Néndé bǎǎ ako ápyε gabo, ne ákwǎne se mambǎ ηgǎ Εσωω wǎ. ²⁴ Yémbǎ né ulǎǎ melu Εσωω, ji apyε εbwǎ atene cho né mbe ushu wuú nǎdere εchyε εwé ji achyεge gétúgέ utǎ Kras Jisǎs ebi úwené geme gesé. ²⁵ Εσωω achyεé Jisǎs nǎdere gepyε. Ji apyεmbǎ nnó ase manoó miú apyε nnó bǎǎ áfyεé metǎǎ ne Jisǎs. Εσωω apyεmbǎ manlεré nnó ji alú cho, néndé nya mbe mbe, ji ako metǎǎ abya gabo ayi bǎǎ ápyεé. ²⁶ Εσωω apyεmbǎ manlεré né gébé eyigέ na nnó ji alu cho ne nnó bǎǎ áfyεge metǎǎ ne Jisǎs, ji apyεé εbwǎ áβεé cho né mbe ushu wuú.

²⁷ Ne nana ndé genó eyigέ εσέ dékágé do εbwǎ εwǎme nnó dépyεgέ ne Εσωω apyεé εσέ delu cho? Yε genó gepǎ, néndé mamferé muú né εfwyale apǎfǎ gétúgέ galǎgalǎ ayi ji apyεé, elé gétúgέ áfyεé metǎǎ ne Kras Jisǎs. ²⁸ Nǎdere elúmbǎ, dékaá nnó muú abεé cho né mbe ushu Εσωω gétúgέ áfyεé metǎǎ ne Jisǎs, epǎfǎ gétúgέ ábélege εbe. ²⁹ Waá nnó, Εσωω alu lé ayi bǎǎ Jus εbwǎ εbwǎ? Nnó ji apǎ fǎ ntó Εσωω ayi bǎǎ abi alá pǎ bǎǎ Jus? Wǎwǎlé alu. ³⁰ Tε mbaá Εσωω alu ama, ji apyε nyε bǎǎ áβεé cho né mbe ushu wuú mbǎgέ áfyεge metǎǎ ne Jisǎs. Yé asǎ εbwǎ nsǎ, yé áǎǎ εbwǎ nsǎ wǎ. ³¹ Nǎdere elúmbǎ, elé défyεé metǎǎ ne Jisǎs, nnó déjǎǎ nnó εbe εfu se yé genó wǎ? Ngba wǎ. Εbe elú genó ne débǎ manógé εwu.

4

Démée mechə ewéna ne gekwenege Nte sé Abraham

¹ Ndere mechə ewéna ewé etome ne mambə cho né mbe ushu Esəwə, ndé galógáló ayi esé dékágé jəó yé nnó ákwələ Abraham gekwenege nte sé ndere akwaá ákelege? ² Mbəgé nnó Esəwə abə apyéé ji abe cho né mbe ushu wuú gétúgé utó ulúúl ébi ji apyéé, mbə ji abə awyaá genó eyigé ji ákágé doó ebwə ewəme. Yémbə ji apó ne genó eyigé ji ákágé doó ebwə ewəme né mbe ushu Esəwə. ³ Asa né mmu ηwe Esəwə nnó, “Abraham áfyéé metó ne Esəwə, getú eyigémbə Esəwə ase nnó ji alu cho né mbe ushu wuú.” ⁴ Muú apyéé utó achyegé ji ηka, eji epófó ndere echye ewé achyegé muú detú. Elú elé genó eyigé ji abəó mansé gétúgé utó ébi ji apyéé. ⁵ Yémbə muú ayi alá líí fə mmye né utó ulúúló ébi apyéé, ne áfyéé lé metó ne Esəwə muú awyaá uto mampyéé bəó abi apyéé gabo abe cho né mbe ushu wuú, Esəwə aselé nnó muú yimbə alu cho né mbe ushu wuú gébégé áfyéé metó ne ji. ⁶ Wyembə ntó ne mfwa Devid ájəó aké, metó megəmegə eja nnó ne muú ayi Esəwə asele nnó alu cho né mbe ushu wuú, yémbə épó fə elé gétúgé utó ulúúló ébi ji apyéé. ⁷ Ajəó aké, “Metó megəmegə ebéé ne bəó abi Esəwə ájinte gabo ayi ebwó apyéé, ne ábyaá ji. ⁸ Metó megəmegə ebéé ne muú ayi Esəwə asele nnó apyéé fə gabo wó.”

⁹ Ndere elúmbə, nnó metó megəmegə ewéna elú lé ne bəó abi áśó ebwó nsə ebwó ebwó, waá elú ntó ne abi alá áśó ebwó nsə wó? Esé déjógé me nnó Abraham áfyéé metó ne Esəwə asele nnó ji alu cho né mbe ushu wuú. ¹⁰ Ndé gébé mechə ewéna epye? Gemégé nnó asə nya Abraham nsə, waá gébégé áśó me ji nsə? Elé gemege nnó asə ji nsə, epófó gébégé áśó me ji nsə. ¹¹ Nsə ayi áśó Abraham alu elé gelo eyi gelere nnó Esəwə abə me mbe ase nnó Abraham alu cho ndere áfyéé metó ne ji gemege nnó áśó ji nsə. Epyembə nnó Abraham abe nte

bəó ako abi áfyéé metó ne Esəwə ayi alá áśó ebwó nsə wó. Ndere elúmbə, Esəwə asele ntó ebwó nnó alu cho né mbe ushu wuú. ¹² Ne Abraham alu ntó gekwenege nte bəó abi alá áśó ebwó nsə jiji wó, yémbə áfyéé ntó metó ne Esəwə wye ndere gekwenege nte se Abraham áfyéé gemégé nnó asə ji nsə.

¹³ Esəwə anyé nya meno ne Abraham ne upyáne bíí, nnó mme yina abeé nye awu bwó. Menomenyéé ewéna épófó gétúgé Abraham apyéé genó eyigé ebe ejəó, elé gétúgé Abraham áfyéé metó ne Esəwə, ne ji aselé nnó Abraham alu cho. ¹⁴ Mbəgé ebéé nnó genó eyigé Esəwə anyémeno, achyegé lé mbaá bəó abi ábélege ebe, mbə metó mamfyé ne Esəwə epó yé ne nsa, ne menomenyéé Esəwə elú lé detú. ¹⁵ Gétúgé genó eyigé ebe ejəó Esəwə alerege metó usó wuú mbaá bəó abi alá ákwəlege ewú. Ne mbəgé ebe ela epó, muú ntó ákwene fə ebe.

¹⁶ Ndere elúmbə, genó eyigé Esəwə anyémeno nnó apyéé, gekene ne metó mamfyéé ne ji. Ge mbə ne elú nnó, genó eyigémbə gepye gétúgé Esəwə alome melu. Ne ji alerege uló melu mbaá baá Abraham ako. Ne baá Abraham apó fə bəó abi ábélege ebe ewú ewú, álu ntó bəó abi áfyéé metó ne Esəwə ndere Abraham abə áfyéé nya. Gé mbə ne elú néndé Abraham alu nte mbaá esé ako abi défyéé metó ne Esəwə. ¹⁷ Ne elú wye ndere ásame né mmu ηwe Esəwə nnó, “Me mpye nnó wə əbe nte gejamégé bəó né gejamégé malə.” Ne Abraham alu nte se esé ako né mbe ushu Esəwə, muú yi Abraham áfyéé metó ne ji. Esəwə muú apyéé bəó ákwilege né negbo, ajógé genó eyi gebə gela gepo gelu.

¹⁸ Esəwə ájógé mbə, Abraham akamé, ne anéré metó nnó genó eyigé Esəwə anyémeno, gepye nye, yé elé elú eké epófó kəkəge nnó genó yimbə gepye. Ne Abraham alu nte gejamégé bəó né gejamégé malə wye ndere Esəwə ajəó nnó, “Upyáne byéé ubéé nye gejamegejame eké ambe né mfaánebuú.” ¹⁹ Ne Esəwə ájógé

mbò Abraham abòó fò gepwa mamfye metòó ne ji wó, yé élé ji akaá nnó ákage bye se maá gétúgè ákwóné usaá anme uta, ne mendéé wuú Sara ntó alu menkwò mendéé. ²⁰ Abraham alyaá fò mamfye metòó ne Èsòwò wó, ne apó ne dembyò né genó eyigé Èsòwò anyémeno nnó apyéé. Yémbò metòó ewé ji afyéé ne Èsòwò etoó wye toógé ne afeége Èsòwò, ²¹ néndé ji akaá chanéné nnó Èsòwò apyéé nye wye genó eyigé ji anyémeno nnó apyéé. ²² Gé ula bi Èsòwò asele nnó Abraham alu cho né mbe ushu wuú, gébégé ji áfyéé metòó ne ji. ²³ Mekomejòó yina ayi ásame né mmu ñwe Èsòwò nnó, “Èsòwò ase nnó Abraham alu cho né mbe ushu wuú”, ása fò lé mampóó Abraham jimbií wó, ²⁴ ása ntó mampóó esé abi Èsòwò apyéé nye nnó débè cho né mbe ushu wuú mbàgé défyéé metòó ne ji muú apyéé Ata sé Jisòs akwilé né negbo. ²⁵ Èsòwò achyéé ji nnó agbo gétúgè gabo sé ne apye ji akwilé né negbo nnó apye esé débè cho né mbe ushu wuú.

5

Esé déwyaá nesò ne nechóchó gétúgè Èsòwò apyéé esé délú cho né mbe ushu wuú

¹ Tè mbaá Èsòwò apye esé detene cho né mbe ushu wuú gébégé défyéé metòó ne Jisòs, esé délú nesò ne ji gétúgè genó eyigé Ata sé Jisòs Kras ápyéé. ² Ne gétúgè esé défyéé metòó ne ji, Èsòwò apye esé dége meti ewé ji alerege esé galógáló ayi dégene mbò nana. Ndere elúmbò esé déwyaá metòó megómégó gétúgè déneré metòó nnó débòó nye ntó ngò ayi Èsòwò awyaá. ³ Genó eyigé fò ntó eyigé esé déwyaá metòó megómégó wyeé gelu nnó, dégene efwyale yémbò dékaá nnó efwyale ewémbò epyéé élé nnó esé dékógé metòó. ⁴ Metòó mekogé epyéé esé débéé ne gepò gelógéló. Gepò gelógéló gepyéé esé dénererege metòó nnó Èsòwò achyege nye esé genó eyi ji anyémeno. ⁵ Metòó ewé dénererege ne Èsòwò ebeé fò detu néndé Mendoó Ukpea epyéé gejegé Èsòwò gegbeé esé

né matòó. Ne Mendoó Ukpea ewémbò élé echye ewé Èsòwò achyéé esé.

⁶ Néndé né gèbé eyigé esé déla dékágé poó fò gemege esé, Kras achwó wye né gèbé eyigémbò eyigé Èsòwò abò ajyaá, agbo mampóó esé bòó abo. ⁷ Ejurege ne muú akame nnó agboó gétúgè muú ayi alu cho né mbe ushu Èsòwò, yé élé muú ayifò ákagè kame mamgbo gétúgè muú ayi awyaá gepò gelógéló. ⁸ Yémbò Èsòwò alere nnó ji abò gejeé ne esé, néndé yé né gèbé eyigé esé delu dépyéé wyeé gabo, Kras agbo gétúgè sé. ⁹ Èsòwò akè ne manóó Jisòs mampye esé débè nana cho né mbe ushu wuú. Genó eyi gepwòó amu gelu nnó Èsòwò akene nye ne Jisòs áfere esé né metòó usòó wuú. ¹⁰ Esé debò delú bòó máwámé Èsòwò, yémbò gétúgè negbone maá wuú, ji apye esé dényéé nesò ne ji. Ne tè mbaá esé dényéé nana nesò ne Èsòwò genó eyi gepwòó amu gelu nnó, aferege nye wye esé né efwyale gabo gétúgè Kras muú alu mebe. ¹¹ Ebyéé fò mbò wó, esé déwyaá ntó metòó megómégó ne Èsòwò gétúgè genó eyigé Ata Jisòs Kras apyéé. Ji apyéé esé dema dényéé nesò ne Èsòwò.

Adam achwó ne negbo, Kras achwó ne gerwá

¹² Gabo achwó fa mme gétúgè muú ama. Ne gabo achwó ne negbo. Gétúgè gabo, negbo nesane mbaá meko néndé yéndémuú apyéé gabo. ¹³ Gemege nnó Èsòwò achyéé ebe mbaá Mosis, bòó ápyéé me gabo, yémbò, Èsòwò áse fò nnó bòó ápye gabo wó néndé abò alu dafyéé ebe. ¹⁴ Yémbò òlò né gébégé Adam òkwóné eyigé Mosis, bòó ako ágbo yé ebe lé bòó abi álá ápye gabo eké ayi Adam wó. Mmye ké ebwó áshya fò manwú ne genó eyi Èsòwò ajòó wó. Né mati ayifò Adam afu muú ayi achwòó nye. ¹⁵ Yémbò echye ewé Èsòwò achyege bòó detu epófò eké gabo ayi Adam apyéé. Wáwálé elú nnó gejamégé bòó ágbó gétúgè gabo ayi muú yimbò ama apyéé, yémbò galógáló ayi Èsòwò alerege aja kpaá apwò amu. Ne wyembò ntó ne echye ewé ji achyéé

gejamégé bɔ́ detu gétúgέ galógáló ayi muú yimbɔ́ ama alerege ejame dɔ́. Ne muú yimbɔ́ elé Jisɔ́s Kras. ¹⁶ Echyε ewé Eɔ́wɔ́ achyεgέ bɔ́ detu elú cha ne gabo ayi muú ama apyεé. Ne gétúgέ gabo yina, Eɔ́wɔ́ asɔ́ mpa nnó bɔ́ ako ákwe. Yémbɔ́ yé elé gabo ayi esé dépyεé ajame dɔ́, Eɔ́wɔ́ apyεé esé délu cho né mbε ushu wuú gétúgέ galógáló ayi muú ama aléré. ¹⁷ Elú wáwálé nnó gétúgέ gabo ayi muú ama Adam apyεé, bɔ́ ako ágbo. Yémbɔ́ genó eyi gepyεé gétúgέ genó eyi muú ama, Jisɔ́s Kras apyεé gelɔ́ kpaá gepwɔ́ yéndégenó. Ne gelu nnó Eɔ́wɔ́ alerege nye gejamégé galógáló mbaá bɔ́ ne apyε nye ebwɔ́ átene cho né mbε ushu wuú. Ne bɔ́ bimbɔ́ ako ábεé nye né genwá eyi gepwɔ́ amu.

¹⁸ Wyε ndere gabo ayi Adam apyεé, apyεé bɔ́ ako ákwene mpa, mbɔ́ntó ne galógáló ayi Jisɔ́s Kras aléré, apyεé Eɔ́wɔ́ agaré bɔ́ nnó ákwe mpa wɔ́ achyεé ebwɔ́ genwá eyi gélágé byé. ¹⁹ Néndé ndere muú ama ála awu ne Eɔ́wɔ́ wɔ́ apyεé gejamégé bɔ́ ála bɔ́ abi ápyεé gabo, mbɔ́ntó ne gétúgέ muú ama yi áwuú ne Eɔ́wɔ́, Eɔ́wɔ́ apyεé nye gejamégé bɔ́ álaá cho né mbε ushu wuú.

²⁰ Ebe epyε gabo ama aja lé dɔ́. Yémbɔ́ yéndé mbaá ayi gabo ajame dɔ́, Eɔ́wɔ́ ntó alerege wyε galógáló wuú gejamεgejame. ²¹ Epyεmbɔ́, nnó ndere gabo awyaá uto ebi achwɔ́ ne negbo, galógáló ayi Eɔ́wɔ́ alerege apyεé nnó bɔ́ ábε cho né mbε ushu Eɔ́wɔ́ abɔ́ genwá eyi gélágé byé gétúgέ genó eyigé Jisɔ́s Kras Ata sé apyεé.

6

Bɔ́ abi áchome mmyε ne Kras áwyaá genwá

¹ Esé déjógé mbɔ́ nnó yé né mechɔ́ ewéna ewé mengaré mbɔ́ enyú. Nnó déjyεge wyεé mbε mampyεge gabo nnó Eɔ́wɔ́ alerege esé galógáló wuú gejamεgejame? ² Cha oo! dékágé pyε fɔ́ mbɔ́. Né mechɔ́ gabo, esé degboó mε debyε ne ji. Epyεémbɔ́ nnó ne démma déjyεé wyε mbε mampyεge gabo? ³ Enyú dékaá nnó áwyaá esé

ako manaá Eɔ́wɔ́ nnó décho mmyε ne Kras Jisɔ́s. Manaá ami áwyaá mbɔ́ esé maléré nnó esé ntó dégbo uluá ne ji. ⁴ Ndere elúmbɔ́, ánií esé ulua ne Kras gébégé áwyaá esé manaá Eɔ́wɔ́ ami maléré nnó esé degbo ulua ne ji. Epyεmbɔ́ nnó ndere Nte se Eɔ́wɔ́ asele uto bií apyεé Jisɔ́s Kras akwilé né negbo esé ntó debe ne genwá eyi gekε. ⁵ Néndé, te mbaá esé déchomé mmyε ne ji né gefɔ́ge negbo eníne na, elú wáwálé nnó esé ntó déchome nye mmyε ne ji dékwilé né negbo ndere ji akwilé.

⁶ Dékaá nnó Eɔ́wɔ́ awɔ́ gekwe-nege gepɔ́ sé né mfaá gekwa ne Kras. Ji apyεmbɔ́ nnó áchɔ́ gekwe-nege gepɔ́ eyimbɔ́ eyi gebɔ́ gepyεé esé dépyεé gabo nnó débεge se áfwe mbaá gabo. ⁷ Néndé, muú agbogé, atane né defwεre gabo. ⁸ Ne te mbaá esé dégboó ulua ne Kras, dékamé nnó dényε nye genwá ne ji. ⁹ Esé dékaá nnó Kras akwilé né negbo, ndere elúmbɔ́, ji amagé gbo sé, ne negbo ntó nepɔ́ sé ne uto né genwá jí. ¹⁰ Negbo eníne ji agboó, agbo damáa abyε ne gabo. Ne genwá eyigé ji awyaá nana alu choncho ne Eɔ́wɔ́. ¹¹ Mbɔ́ntó ne enyú débɔ́ mansεle gemεge nyú nnó degbo mε débyε ne gabo, ne nana déwyaá genwá, délu choncho ne Eɔ́wɔ́ gétúgέ déchomé mmyε ne Kras Jisɔ́s.

¹² Ndere elúmbɔ́, dékamege sé gabo abɔ́ enyú deba né gegbogboge menyammyε nyú nnó apyε enyú dépyεge ubobo unó bi menyammyε akεlege nnó dépyεge. ¹³ Délyage fɔ́ nnó mmwólé mampyε gabo ese uto gepɔ́ge menyammyε fɔ́ nnó gebe genó eyigé enyú déselé dépyεé nchyε. Chyεgέ lé gemεge nyú mbaá Eɔ́wɔ́ ndere bɔ́ abi ji áfere ebwɔ́ né negbo nnó ákpe né genwá. Chyεgέ yéndé gepɔ́ge menyammyε nyú mbaá Eɔ́wɔ́ nnó dépyεge elé unó bi ulú cho. ¹⁴ Néndé gabo apɔ́ sé ne uto né genwáge enyú gétúgέ nnó dépɔ́ sé né amu ebe, déla lé né amu galógáló ayi Eɔ́wɔ́ alerege.

Esé delu mampyege wye unó bi ulú cho

¹⁵ Ndé genó esé debóó mampyege yé? Nnó esé dépyege wye gabo élé déla depó sé né amu ebe, délaá né amu galógáló ayi Esòwò alerege? Cha oo. ¹⁶ Dékaá fò nnó déchyege gemenge nyú mbaá muú nnó déwúgέ lé ne ji ndere áfwε, delú mbò lé áfwε mbaá muú yimbò wó? Enyú débégé fò áfwε manwúgέ ne gabo, áchwóó enyú ne negbo. Débégé áfwε manwúgέ ne Esòwò ji apyéé enyú débéé cho né mbe ushu wuú. ¹⁷ Yémbò matame mabe ne Esòwò néndé nya mbembe enyú débò delu áfwε mbaá gabo, nana enyú délé wúgέ ne matóó nyú mako wáwálé ayi áleré enyú. ¹⁸ Esòwò aferé enyú né uto gabo ne nana déla áfwε mbaá Esòwò mampyege lé genó eyi gelú cho. ¹⁹ Gógé me njóó mechò ewéna ndere akwaá ájógé, néndé unó ujwerege enyú mankaá. Wye ndere nya mbembe enyú déchyéé upóó menyammye nyú délaá áfwε mampyege gekwekwe gepó ne nchye gejamégejamé, mbóntó ne nana débóó manchyéé menyammye nyú meko mbaá Esòwò ndere áfwε mampyege unó bi ulú cho nnó debe bóó ukpea.

²⁰ Gébégé enyú debò delu áfwε mbaá gabo, enyú debò debóó yé gébé mampyege unó bi ulú cho. ²¹ Ndé nsa ayi enyú débò débóó né ubobo unó bi enyú debò dépyéé né gébé eyigémbò, ebi nana upyéé nnó mekpo unóó egbare enyú? Nsa ayi muú abóó kwyakwya né unó bina élé negbo. ²² Yémbò nana Esòwò aferé enyú né gabo. Enyú dela lé áfwε mbaá Esòwò, ne nsa ayi débóó wyeé alu nnó enyú débéé bóó ukpea ne kwyakwya enyú débóó ntó genwá eyi gélágé byé, ²³ néndé nsa ayi muú abóó gétúgέ apyéé gabo élé negbo. Yémbò echye ewé Esòwò achyege detu gétúgέ déchome mmye ne Ata se Kras Jisòs élé genwá eyi gélágé byé.

7

Bóó Kras ápó sé né amu ebe Mosis

¹ Me njógé mechò ewéna ne enyú abi dékaá me ebe. Anme ba, enyú ako dékaá me ebe. Nnó dékaá fò nnó ebe egbarege muú élé gébégé ji abege mebe wó? ² Dékágé mée mechò ewéna ne mendée menò. Ebe egarege nnó mendée menò abò mambε wye ne menò wuú né gébé eyigé menò wuú abéé mebe. Ne mbógé menò wuú agbógé ebe ewé echomé ji ne menò wuú elyage ji ala mmyemmye jíí. ³ Ndere elúmbò, mbógé menò wuú alu mebe ne alyaá ajyéé bele ne menò ayicha, ájógé nnó akwe uló. Yémbò mbógé menò wuú agbogé, ebe emage gbaré sé ji ne abagé menò ayicha ájógé fò nnó akwe uló. ⁴ Anme ba, wyembò ntó ne epyéé ne enyú. Né mechò ebe enyú dégbo me débye ne ewú néndé enyú delú upó menyammye Kras. Ne nana enyú delu bóó muú ayi akwilé né negbo, nnó délerege ulóó melu gétúgέ dépyéé utóó mbaá Esòwò. ⁵ Gébégé esé delú dépyéé unó ndere gekwenege gepó sé gékélégé, ebe ebwyeé mmwólé mampyégé gabo emmyéé amu ne menyammye sé nnó dépyege ubobo unó bi uchwó esé ne negbo. ⁶ Ne nana Esòwò aferé esé né amu ebe, néndé dégbo me débye ne ebe, genó eyi gégbaré esé eké bóó denò. Epyembò nnó, dépyege sé utóó Esòwò ndere ásame né gekwenege ebe, dépyege élé né meti meke ndere Mendoó Ukpea epogé esé nnó dépyege.

Ebe Esòwò elerege nnó esé dépyéé gabo

⁷ Déjógé mbò nnó yé? Nnó ebe ewú ambóó elú lé gabo? Cha oo. Yémbò wáwálé alu nnó ebe ne epyéé me nkaá genó eyigé ákuú nnó gabo. Mbógé ebe, ebe danjóó nnó, “Ófyege fò ame né genógé muú yicha,” mbò me mbò nkágé fò ndere afyéé ame né genógé muú yicha. ⁸ Yémbò élé gétúgέ ebe ewéna ne gabo agene meti abwéé me yéndé gepó eyigé nfyéé ame né unó bó né yéndé meti ne mmwólé mampyege ufóóufóó uboubò unó. Ebe ebe dampò, mbò gabo alu élé gegbogboge genó.

⁹ Me mbò mpò me ne efwyale gèbége nla nlú dankaá genó eyigé ebe ekelege nnó pye. Yémbò gèbége nkaá genó eyigé ebe ekelege nnó me mpye nla muú ayi apyéé gabo. ¹⁰ Ndere elúmbò, me mgbo. Èsòwò achyéé ebe nnó bò abò genwá, yémbò echwò me lé ne negbo, ¹¹ néndé gabo age meti né ebe abwólé me, ne awá me.

¹² Ndere elúmbò, ebe ewu ambòó élé ukpea ne yéndégenó eyigé ewú egarege gelú cho ne gelòme. ¹³ Nnó genó gelógéló gechwó me lé ne negbo? Cha oo! Élé gabo ne abò akene ne genó gelógéló achwó me ne negbo. Èpyémbò nnó dékaá gefoge genó eyigé gabo alu. Ndere elúmbò, ebe epye esé dékaá nnó gabo abò kpaá apwò amu.

Bò Kras áwya ummye mmummu

¹⁴ Èsé dékaá nnó ebe elú genó gelógéló néndé etané mbaá mendoó Èsòwò. Yémbò me nlú lé mekwaá. Me nlá eké mefwè mbaá gabo. ¹⁵ Me nkágé fò genó eyigé me mpyeé néndé genó eyigé me nkelege mampye geji fò wó me mpyeé wó. Yémbò eyigé me mpaá geji ne me mpyeé. ¹⁶ Nana mbògé me nké mpyeé élé genó eyi me nla nkelege, ebyennó nkamé nnó ebe elòme. ¹⁷ Ndere elúmbò, epófò me mbòó ne mpye genó eyigémbò élé gabo ayi alú me né mmye ne apye geji. ¹⁸ Nkaá nnó yé genó gelógéló eyi getanege né metòó wa gepò, mmye ké né gekwenege gepò ya. Me nwyaa metòó mampye genó gelógéló yémbò nkágé pye fò geji. ¹⁹ Galógáló ayi me nkelege mampye, mpye fò ji yémbò me mpyeé gabo ayi me nla nkelege fò mampye. ²⁰ Ne mbògé me mpyeé élé genó eyi me nlá nkélege fò mampye ebyennó me fò wó mpye geji wó, élé gabo ayi alu me mmye ne apyeé geji.

²¹ Ndere elúmbò, nge nnó ela me eké ebe fò, nnó yéndégébé nké nkelege mampye genó eyi gélú cho, gabo akwò me ushu. ²² Né mmu metòó wa, me ngboó mampyege élé genó eyi ebe Èsòwò ejòó. ²³ Yémbò nkaá nana nnó ebe ewé egbare menyammye wa elu cha ne ebe ewé egbare metòó wa. Ne

ebe ewémbò ewé egbare menyammye wa élé gegbogboge gepò ya. Emmyeé ne ebe Èsòwò ewé me mgboó ne ewú. Élé ewú ne etene me nnó mmpyege gabo. Ndere elúmbò me nla eké mefwè mbaá gegbogboge gepò ya. ²⁴ Èh, meshwè apyéé me ne gemè ya. Nde muú ákágé fere mbò nye me né menyammye yina ayi átene me né negbo? ²⁵ Ntamege Nte sé Èsòwò néndé élé ji mbií ne ákágé fere me né negbo eníné na gétúgé genó eyigé Jisòs Kras Ata sé apyéé.

Ndere elúmbò, né metòó wa elu me nnó mpyege genó eyigé ebe Èsòwò ekelege. Yémbò gekwenege gepò ya gekélege élé nnó me mpyege genó eyi getené me né gabo.

8

Genwá eyigé Mendoó Ukpea echyege muú ayi afyéé metòó ne Kras

¹ Nana bòó abi áchomé mmye ne Kras Jisòs ákwene fò mpa Èsòwò, ² néndé gétúgé me nchome mmye ne Kras Jisòs uto bi Mendoó Ukpea echyege, ufere me né uto gabo ne uto negbo nnó mbé mebe. ³ Ebe ékágé fere fò esé né uto gabo néndé esé depò ne eshye mambele ewú. Yémbò Èsòwò abelé uméé mamfere esé né uto gabo. Atò Maá wuú fa mme ne menyammye ne gepò wye eké awese ne ji afu esé bòó abi dépyeé gabo. Ne achyéé Maá wuú yina ndere gepè nnó anere ne gabo ayi esé dépyeé. ⁴ Èsòwò apyembò nnó, esé abi dela dépyeé fò unó ndere gekwenege gepò sé gekélege, dépyeé lé ndere Mendoó Ukpea echyegé esé uto, dépyege unó bi úlú cho ndere ebe ekelege nnó dépyegé. ⁵ Bòó abi apyéé unó ndere gekwenege gepò bwó gekélege, anerege matòó bwó né mbaá unó bi gekwenege gepò gekélege. Yémbò bòó abi apyéé unó ndere Mendoó Ukpea ekelege, anere matòó mampyege élé unó bi Mendoó Ukpea ekelege. ⁶ Mampyege unó bi gekwenege gepò gekélege achwòó ne negbo. Yémbò mampyege unó bi Mendoó Ukpea ekelege achwòó ne genwá eyi gélágé

byé ne nesó. ⁷ Bóó abi ápyeé unó bi gekwenege gepó gekelege átenege ukolo ne Esówa, ebwó ábelé gé fó ebe Esówa. Ne wáwálé alu nnó ebwó ákágé bele yé ewú. ⁸ Ewéna eléré nnó bóó abi apye lé unó bi gekwenege gepó gekelege, ákágé pye fó metóó egó Esówa.

⁹ Yémbó enyú dépyeé fó unó bi gekwenege gepó gekelege. Dépyeé lé unó bi Mendoó Ukpea ekelege, te ndere Mendoó Esówa elú enyú né mmye. Ne yéndémuú ayi alá pó ne Mendoó Kras né mmye apó fó muú Kras. ¹⁰ Yémbó, Kras abege ne nyu, yé elé menyammye nyú agboó nye gétúgé gabo ayi dépyeé, mandoó nyú ábeé abe gétúgé Esówa apyeé enyú délu cho né mbe ushu wuú. ¹¹ Mbógé Mendoó Esówa muú apye Jisós akwilé né negbo elú enyú mmye, ji muú apyeé Kras Jisós ákwilé né negbo achyegé nye ntó menyammye nyú ayi ágboó geḡwá né uto mendoó wuú ewé elú enyú né mmye.

¹² Ndere elúmbó, aḡme ba, esé déwyaá genó eyigé débóó mampye. Yémbó gepó fó nnó dépyeé unó bi gekwenege gepó gekelege nnó dépyeé, ¹³ néndé mbógé enyú déké dépyeé unó bi gekwenege gepó gekelege nnó dépyege, enyú dégboó nye. Yémbó Mendoó Esówa epyege enyú délyagé ubobo unó bi menyammye akélege kanḡa, débóó geḡwá eyi gela gebyeé. ¹⁴ Bóó ako abi Mendoó Esówa elerege ebwó genó eyigé abóó mampye ne alu baá Esówa, ¹⁵ néndé Mendoó ewé Esówa achyéé enyú, epyeé fó nnó enyú débe áfwe, dema defóge efó. Mendoó ewémbó epyeé lé nnó enyú debe baá Esówa. Mendoó ewémbó ne epyeé nnó esé dékuú Esówa nnó, “Nte! Nte!” ¹⁶ Mendoó Esówa chóncho ne mandoó sé ágarege nnó esé delú baá Esówa. ¹⁷ Te mbaá esé delú baá Esówa, esé dényeé nye yéndégenó eyigé ji anyémeno nnó achyegé bóó bíí. Ne yéndégenó eyigé Esówa ábélege mbaá Kras, esé déchome nye mbwa ne ji mambó ubi, néndé mbógé esé ntó dégene efwyale ndere ji, débóó nye ntó

gefóge ḡgá ayi ji abóó nye.

ḡgá ayi bóó Esówa abóó nye mesa gébé

¹⁸ Mfere nnó efwyale ewé esé dégene mbó nana, dékágé meé fó ewú ne ḡgá ayi Esówa alerege nye esé, ¹⁹ néndé yéndégenó eyigé Esówa akwyéé geshyage gegilé mangé bíí ebi Esówa apyeé bóó ákaá gefóó eyigé baá bíí alu. ²⁰ Esówa apye unó uko ebi ji akwyéé uchóge, epófó nnó ubi ambóó ne ukele nnó ebe mbó, elé Esówa muú akwyéé ubi ne apyeé nnó ebe mbó. Apye mbó ne uméé nnó, ²¹ unó uko ebi ji akwyéé, ji aferege nye ubi né amu unó bi uchóó ubi. Ne ula nye mmyemmye bwó né gefóó eyi gepwóó amu wye ndere baá Esówa alaá nye. ²² Esé dékaá nnó kraá te fina unó bi Esówa akwyéé uko ukpeé gétúgé ubale ebi ubi uwuú wye ndere mendée awuú ubale nebyeé. ²³ Epófó unó bi Esówa akwyéé ubiubi ne ukpeé gétúgé ubale ebi ubi uwuú. Yé esé ntó abi Esówa achyéé Mendoó Ukpea ndere genó eyi ji abóó mbe achyéé, dékpeé ntó né mmu matóó sé ndere dégilé bíí ebi Esówa agarege nye gbógónó nnó esé delú baá bíí, awené gemége sé, afere menyammye sé meko né efwyale. ²⁴ Néndé elé gétúgé déneré metóó ne Esówa ne ji afere esé né efwyale gabo. Yémbó mbógé nnó esé debóó me genó eyigé déneré metóó wyeé, mbó metóó ewé esé déneré mbó, abóó akuú sé nnó metóó menerege. Ndé muú sé ayi anerege metóó mangé genó eyigé ji agene me? ²⁵ Yémbó mbógé dénererege metóó mangé genó eyigé dela délu danḡe, dékógé metóó dégilé mangé geji.

²⁶ Ndere dégilé, mbóntó ne Mendoó Ukpea epogé esé né mbaá genó eyigé esé dela depó ne eshye mampye. Esé dékágé fó ndere débóó manemmye, yémbó elé Mendoó Ukpea ne enene mmye gétúgé sé mbaá Esówa, ekpeé ne uchu mejóó ebi mekwaá alá ákágé jóó. ²⁷ Esówa muú akágé genó eyi gelú né matóó akwaá, ákágé genó eyi gelu Mendoó Ukpea né metóó néndé

Mendoó Ukpea enene mmye gétúgé bɔ́ Ɛsɔwɔ ako ndere Ɛsɔwɔ akelege.

²⁸ Ne esé dékaá nnó yéndégenó eyi gepyeé, gepye utɔ́ ulua manchwɔ́ ne galógál mbaá bɔ́ abi ábɔ́ gejeé ne Ɛsɔwɔ, ebwɔ́ abi ji akuú nnó ápyegé genó eyigé ji akelege. ²⁹ Bɔ́ abi Ɛsɔwɔ abɔ́ me mbe akaá nnó ábeé nye abií ebwɔ́ ntó ne ji abɔ́ me mbe ajya te gachií nnó ábé eké Maá wuú. Apye mbɔ́ nnó Maá wuú abe Maá mbe mbaá gejamégé ate aɲme. ³⁰ Ne bɔ́ abi ji abɔ́ me mbe ajyaá, ebwɔ́ ne ji akuú nnó abe bɔ́ bií. Bɔ́ abi ji akuú, ebwɔ́ ntó ne ji apye nnó átene cho né mbe ushu wuú. Ne bɔ́ abi ji apyeé átene cho né mbe ushu wuú, ebwɔ́ ntó ne ji apyeé nnó ábɔ́ ɲɔ́.

Ɛsɔwɔ abɔ́ gejeé ne bɔ́ gétúgé Kras

³¹ Ndé genó cha esé dékagé shuú né mechɔ́ ewéna? Mbɔ́gé Ɛsɔwɔ abege ne esé, ndé muú ákágé pɔ́ esé? ³² Ɛsɔwɔ agbaré fɔ́ Maá wuú nnó achwɔ́gé wɔ́, yémbɔ́ achyeé ji nnó achwɔ́ agbo gétúgé esé ako. Te ndere ji achyeé esé maá wuú, elú wáwálé nnó achyegé nye esé yéndégenó eyi dékelege nnó débe gefɔ́ eyi ji akelege nnó débe. ³³ Ndé muú ákágé shulé ndo mbaá bɔ́ abi Ɛsɔwɔ ájyaá nnó abe abií? Yé muú apɔ́, néndé elé Ɛsɔwɔ jimɔ́ ne apyeé ebwɔ́ átene cho né mbe ushu wuú. ³⁴ Ne ndé muú yé ákágé garé nnó esé dékwe mpa? Yé muú fɔ́ apɔ́, elé Kras Jisɔs né agboó gétúgé sé Ɛsɔwɔ apye ji akwilé né negbo, ajwɔ́lé né melú enógé né egbe ebwɔ́nye Ɛsɔwɔ anenemmye gétúgé sé. ³⁵ Genóge fɔ́ gepɔ́ eyi gékágé kare esé ne gejeé eyigé Kras abɔ́ ne esé? Nnó elé efwyale, waá ubalé, mammye ayi bɔ́ ámmyeé amu ne esé, waá mesa ayi déjwɔ́lege. Mandée ayi álií esé, waá manoó negbo ami dégene waá efwyale ewé etene esé né negbo? ³⁶ Elú wye ndere ásámé né mmu ɲwe Ɛsɔwɔ nnó, “Gétúgé enyú esé dégene manoó negbo yéndégébé, ne ásele esé eké magɔ́ɲme ayi ábele manwa.” ³⁷ Nɲba, yé elé unó bina upyeé esé, esé démmye me dépwɔ́ né uto Kras muú abɔ́ gejeé

ne esé. ³⁸ Nkaá chanéné nnó yé genó gekage kare fɔ́ esé ne Kras, yé ebélé negbo, yé genwá, yé makiénné Ɛsɔwɔ, yé álo nchye, yé unó bi upye mbɔ́ nana, yé ebi upye nye meso gébé, yé álo áto áto, ³⁹ yé ebele unó bi ulú te mfaánebuú, yé ebi ulú melɔ́ áwú bɔ́, yé genó gefɔ́ né unó bi Ɛsɔwɔ ákwyeé eyi gekágé kare esé né gejeege Ata se Kras Jisɔs nnó Ɛsɔwɔ abɔ́gé fɔ́ gejeé ne esé gétúgé Ata se Jisɔs gepɔ́.

9

Ɛsɔwɔ ájyaá bɔ́ bií

¹ Me njógé wáwálé ndere muú ayi áchomé mmye ne Kras mbyɔ́gé fɔ́ gebyɔ́. Mendoó Ukpea epyeé me nkaá né metɔ́ wa nnó genó eyigé njógé gelú wáwálé nnó, ² Me nwyá gejamégé mesome ne ubalé ebi ula ubyeé né metɔ́ wa, ³ gétúgé bɔ́ ba. Ebɔ́ ebe yé nnó mfaánebuú abɔ́ ashulé lé me mmye, mfa mbwa ne Kras gétúgé bɔ́ ba, aɲme ba abi détane melɔ́ ema, mbɔ́gé ewémbɔ́ ékágé pye ebwɔ́ átané né efwyale. ⁴ Ebwɔ́ alu bɔ́ Isréli. Ebwɔ́ ne Ɛsɔwɔ áselé nnó ábé baá bií. Aleré ebwɔ́ ɲɔ́ wuú. Anyémeno menyeé gejame ne ebwɔ́, achyeé ebwɔ́ mabe jíi, aleré ebwɔ́ ndere ábɔ́ manógé jí, ne ashuú nnó apye nye ebwɔ́ gejame unó. ⁵ Ebwɔ́ alu upyáne ukwene ante bɔ́ Ɛsɔwɔ abi áwuú nya ebwɔ́ ɲɔ́. Kras ndere mekwaá alu muú melɔ́ bwɔ́. Ji alu Ɛsɔwɔ ayi abɔ́ yéndégenó, défeé ji te kwyakwya Amen.

⁶ Yémbɔ́ epɔ́fɔ́ nnó Ɛsɔwɔ apyeé fɔ́ genó eyi ji anyémeno nnó apyeé ne bɔ́ Isréli wɔ́ néndé epɔ́fɔ́ yéndemuú ayi ábyené ji né melɔ́ Isréli ne alu muú Ɛsɔwɔ wáwálé. ⁷ Ne epɔ́fɔ́ ntó bɔ́ ako abi alú upyáne Abraham ne alu bɔ́ Ɛsɔwɔ. Ɛsɔwɔ ajɔ́ lé ne Abraham nnó, “Upyáne ebi menyeé meno nnó nchyege nye wɔ́ ukene nye lé ne Asek.” ⁸ Ewéna elere nnó epɔ́fɔ́ bɔ́ abi ábyené ebwɔ́ ndere akwaá ábyéne baá ne alu bɔ́ Ɛsɔwɔ. Elé abi akene ne menomenyeé ewé Ɛsɔwɔ anyeé ne alu baá Abraham wáwálé. ⁹ Ge genó eyigé menomenyeé ewémbɔ́ ejɔ́ na,

eké, “Wyeé né gébé eyigé na nme eníne cha me mmage kere fa, ne Sara abyene nye maá mende.”

¹⁰ Épó fɔ wye ewéna ewú ewú, Rebeka ntó abye ufa ne muú ama. Muú yimbɔ alu nya lé gekwenege nte sé Asek. ¹¹ Gemεge nnó ábyé baá bina apea yé gemεge nnó ebwó ápye genó gelógéló yé eyi gebogebo, Esɔwɔ akaá me ula bi ji ajyaá bɔ́ bií, épó fɔ gétúgέ utó ulólól ebi bɔ́ ápyeé, elu elé ndere ji akuú bɔ́ bií. ¹² Ne ji agaré Rebeka aké, “Maá wye ayi mbe akpane nye defwe mbaá ayi akwɔlegé ji.” ¹³ Elú wye ndere ásamé né mmu nwe Esɔwɔ nnó, “Me mbɔ gejeé ne Jakob, nkií fɔ Esao.”

Esɔwɔ ápó fɔ ne angya

¹⁴ Ewéna déjógé mbɔ nnó yé? Nnó Esɔwɔ apye fɔ genó eyigé gelu cho? Cha-o. ¹⁵ Esɔwɔ ajó́ nya ne Mosis aké, “Me ngene nye meshwe ne bɔ́ abi nkelege mange meshwe, ne nlelege nye uló melu ne bɔ́ abi nkelege manleré.” ¹⁶ Ndere elúmbɔ, Esɔwɔ ajyaá fɔ bɔ́ ndere akwaá ákelege wɔ, yé ebelé gétúgέ genó eyigé ebwó ápyeé. Ji ajyaá bɔ́ gétúgέ meshwe ayi ji agene bɔ́. ¹⁷ Asá né mmu nwe Esɔwɔ nnó Esɔwɔ ajó́ ne Fero aké, “Me mpye wɔ ɔlu mfwa gétúgέ nkelege nnó nke ne wɔ nleré uto ba mbaá bɔ́ ne nnó, mpye nge wa ásané né malɔ mme meko.” ¹⁸ Ndere elúmbɔ, Esɔwɔ agene meshwe ne yéndémuú ayi ji akelege ne achyεge mekpo meto mbaá yéndémuú ayi ji akelege manchyéé.

¹⁹ Ndere njó́ mbɔ, enyú abifɔ dégígé nye me déké, “Ebege mbɔ ula nnó Esɔwɔ ámagé shulé bɔ́ ndo né mbaá unó bi ebwó ápye? Ndé muú ákágé tene ukɔ́ ne Esɔwɔ nnó apyεgέ fɔ genó eyi ji akelege?” ²⁰ Yémbɔ wɔ mekwaá ɔlu waá ayi ɔshugé Esɔwɔ meko? Gejegé mesεé eyigé muú akwyεge gekwilégé fɔ gegíí muú ayi akwyεé geji nnó, “Ulannó wɔ akwyεé me nnó mbe na?” ²¹ Yé ewú ema ebe nnó muú ayi akwyεgέ ubi awyaá uto mansε nemé, akwyεé ujeé mesεé upea, abelé gema nnó bií kpaá ne

afyεé menyεé wyeé, abelé eyi fɔ nnó ányégé menyεé wye yéndé bií.

²² Gefɔgέ genó eyina ntó ne Esɔwɔ apyεé. Ji abɔ ake aleré metó́ usó́ wuú ne bɔ́ abi ápye gabo ne nnó apye ntó bɔ́ ákaá uto bií. Yémbɔ ji akó́ metó́ dɔ́ ne bɔ́ bimɔ́ abi ji alerege nye ebwó metó́ usó́ wuú. Ebwó bina álu bɔ́ abi elú me nno áchó́ nye ebwó chó́. ²³ Esɔwɔ apyεmbɔ ntó gétúgέ ji abɔ alu manlere gekpekpege nge wuú mbaá esé ako abi ji abelé me nnó agene esé meshwe. Esé bina ne délu bɔ́ abi ji abɔ́ me mbe ajyaá nnó débɔ́ nge, ²⁴ yé elé esé abi ji akuú. Épó́fɔ wye lé eta bɔ́ Jus ebwó ebwó, áku ntó bɔ́ abi álá pó́ bɔ́ Jus. ²⁵ Ne elú wye ndere ji ajó́ né mmu nwe Hosya nnó, “Me nkuú nye bɔ́ abi abɔ́ álá ápó́ fɔ́ bɔ́ ba, nnó bɔ́ ba, ne bɔ́ abi me mbɔ nla mbɔ́ gejeé ne ebwó wó, nkuú nye ebwó nnó bɔ́ ba abi gejeé.” ²⁶ Ne wye né mbaá ayi ji abɔ́ ajó́ ne ebwó aké, “Enyú depɔ́ fɔ́ bɔ́ ba, Esɔwɔ muú alu mebe akuú nye ebwó nnó baá ba.” ²⁷ Asaya ajó́ nya kenké ató́ ne bɔ́ Isreli aké, “Yé bɔ́ Isreli ája ábé eké gesó́ mbalé ebeé mega, elé ukeke bɔ́ né geluage bwó ne átanene nye né efwyale gabo, ²⁸ néndé Esɔwɔ asó́ nye mpa fa mme wáwá ne dama te kwyakwya.” ²⁹ Elú wye ndere Asaya abɔ́ ajó́ ntó aké, “Mbɔ́gέ Esɔwɔ ayi ábɔ́ utó uko abe danlyáá esé mbeé upyáne ebifɔ, mbɔ́ bwyε esé ntó abɔ́ ánómé, eké melo Sodom ne melo Gomɔ́ra.”

Bɔ́ Isreli ákámé fɔ abya melóméló wó

³⁰ Déjógé mbɔ nnó né mechɔ ewéna yé? Nana déjógé nnó bɔ́ abi álá pó́ bɔ́ Jus, ebwó abi abɔ́ álá ámmye fɔ́ mambe cho né mbe ushu Esɔwɔ wó, Esɔwɔ apye ebwó atene cho né mbe ushu wuú gébégé áfyεé metó́ ne ji, ³¹ ewé bɔ́ Isreli bɔ́ abɔ́ ámmye nnó Esɔwɔ ápye ebwó ábé cho né mbe ushu wuú gétúgέ ábélege ebe, áge fɔ́ meti mampye yéndégenó eyi ebe ejó́ wó. ³² Ulannó ebwó álá áge meti mambe cho né mbe ushu Esɔwɔ wó? Elé gétúgέ ebwó ámmye

mambe cho ewé alá fyéé fɔ metɔ́ ne ji wɔ́. Ebwɔ́ áféré nnó ápyegé utɔ́ ulúúlú ákágé bée cho. Ndere elúmbɔ́, ebwɔ́ ákparé né mfaá “Ntaá eníne nepyéé bɔ́ ákparege ákwene.” ³³ Elú wye ndere asame né mmu ηwe Eσωω nnó, “Gege me mbelege mbɔ́ ntaá né melɔ́ Sayɔn eníne nepyéé nye ebwɔ́ ákparege, etarave ewé epyéé nye bɔ́ ákwene. Yémbɔ́ yéndémuú ayi áfyéé metɔ́ ne ji akpane fɔ mekpɔ unɔ́.”

10

¹ Anme ba, genó eyigé me nshyage ne metɔ́ wa meko ne mmyemenene ya mbaá Eσωω gétúgέ bɔ́ ba gelu nnó Eσωω áféré ebwɔ́ né efwyale gabo. ² Me nkágé ngaré wáwálé nnó ebwɔ́ akpane gechyéé né depɔre Eσωω yémbɔ́ ebwɔ́ akágé fɔ ndere ebwɔ́ ábɔ́ mampyegé utɔ́ Eσωω. ³ Ebwɔ́ ákágé fɔ meti ewé Eσωω apyéé bɔ́ abeé cho né mbe ushu wuú ne ammye elé mankwye ewé bwɔ́ meti mambe cho. Ewéna eléré nnó ákwólegé fɔ meti ewé Eσωω apyéé bɔ́ abeé cho. ⁴ Kras anere yéndegenó eyi getome ne ebe nnó, yéndémuú ayi áfyéé metɔ́ ne ji abe cho né mbe ushu Eσωω.

Yé muú fɔ apó ayi Eσωω alá aferege ji né efwyale

⁵ Mosis asa ato ne meti ewe ebe epye bɔ́ abe cho aké, “Yéndémuú ayi ábélege mabe ako abɔ́ genwá.” ⁶ Yémbɔ́ ása né mmu ηwe Eσωω átoó ne meti ewé Eσωω apye bɔ́ abi áfyéé metɔ́ ne ji ábeé cho aké, wɔ́ ɔfyegé metɔ́ ne Eσωω nnó apye wɔ́ ɔbe cho né mbe ushu wuú, “Ɖgígé fɔ né metɔ́ wye nnó, Ndé muú akwómé mbɔ́ nye né mfaánebuú?” (Mmye ké mampyε Kras ashulé mme.) ⁷ “Yé mangií nnó, Ndé muú ajyéé mbɔ́ nye né melɔ́ aló?” (Mmye ké mampyε Kras akwilé né negbo.) ⁸ Genó eyigé ηwe Eσωω ajógé gelu nnó, “Mekomejɔ́ Eσωω alu kwókwólé ne wɔ́, alu wɔ́ né ubɔ́ meno, alú ntó né mmu metɔ́ wyeé.” Mmye ké mekomejɔ́ yina ayi agaré ndere bɔ́ áfyéé metɔ́ ne Eσωω, ayi esé dégaré nnó, ⁹ Wɔ́ ɔgarege ne meno wye nnó, “Jisɔs alu Ata,” ne ɔkamege

ne metɔ́ wye nnó Eσωω apye ji akwilé né negbo, ɔtanegé nye né efwyale gabo. ¹⁰ Néndé défyéé lé metɔ́ ne Eσωω ne débeé cho né mbe ushu wuú. Ne déshuúge eku ne mano sé ne détanegé né efwyale gabo. ¹¹ Asá né ηwe Eσωω nnó, “Yéndémuú ayi áfyéé metɔ́ ne ji akpane fɔ mekpɔ unɔ́.” ¹² Angya apó, ne muú Jus ne muú Grek. Eσωω awu ama ne alu Ata ebwɔ́ ako. Ji achyegé gejamégé mejé mbaá bɔ́ ako abi ágige ji. ¹³ Asá né mmu ηwe Eσωω nnó, “Yéndémuú ayi akuú mabɔ́ Ata nnó áféré ji né efwyale gabo, Ata aferege nye ji atane né efwyale gabo.”

¹⁴ Epyémbɔ́ nnó ne bɔ́ ákuú muú fɔ nnó apó ebwɔ́ mbɔgέ alá fyéé metɔ́ ne ji wɔ́? Ne apyéé mbɔ́ nnó ne afyéé metɔ́ ne ji, mbɔgέ alá au danwú muú fɔ agaré ebwɔ́ abya wuú? Ne apyembɔ́ nnó ne awu abya yimbɔ́ mbɔgέ muú fɔ alá agaré ebwɔ́ abya wuú wɔ́? ¹⁵ Ne muú apyéé mbɔ́ nnó ne agaré ebwɔ́ mbɔgέ alá atɔ́ ji wɔ́? Asá né mmu ηwe Eσωω nnó, “Uka bɔ́ abi áchwɔ́ ne abya melómélɔ́ ulɔ́ kpaá upwɔ́.” ¹⁶ Yémbɔ́ bɔ́ ako fɔ wɔ́ ákamé ne abya melómélɔ́ yina wɔ́, néndé Asaya ajɔ́ aké, “Ata ndé muú akamé ne mekomejɔ́ ayi esé dégaré?” ¹⁷ Ndere elúmbɔ́, muú awuú elé abya melómélɔ́ ayi atome ne Kras, ne áfyéé metɔ́ ne ji ne muú awuú abya melómélɔ́ gébégé muú fɔ aké agarege ji.

¹⁸ Yémbɔ́ gɔgέ me ngií ηkwe, Nnó bɔ́ Jus awuú fɔ abya Kras wɔ́? Ngba, awu, néndé ása né ηwe Eσωω nnó, “Bɔ́ mme meko awú mekomejɔ́ ayi ebwɔ́ agaré yéndé mbaá fa mme.” ¹⁹ Gɔgέ mma ngií ηkwe. Nnó bɔ́ Isrelí ákaá fɔ ula mekomejɔ́ yina wɔ́? Mosis jimbɔ́ abɔ́ mbe ajɔ́ aké, “Me mmpyε nye enyú déshyage mambe eké bɔ́ abi debɔ́ déféré nnó apó yé melɔ́ fɔ, mpyéé nye matɔ́ áɔ́ enyú ne bɔ́ abi alá apó ne défɔ́ mankaá genó.” ²⁰ Ewyage, Asaya ajɔ́ afɔ wɔ́ aké, “Bɔ́ abi abɔ́ alá akele me wɔ́, áge me. Nlere mmye ya mbaá bɔ́ abi alá ágií me wɔ́.” ²¹ Yémbɔ́ ajɔ́ ato ne bɔ́

Isrēli aké, “Yéndé bi me nsame amu ya mankwyé depó ne bɔ́ bina nnó ákere eta wa yémbɔ́ ebwó ákelege fɔ́ manwú me, apaá élé me paá.”

11

Esɔ́wɔ́ ashya fɔ́ bɔ́ Isrēli wó

¹ Genó eyigé me ngigé gelú nnó, Nnó Esɔ́wɔ́ ashya bɔ́ bii? Chao! Me mbɔ́ nlú muú Isrēli, mpyáne Abraham. Ntane né ntoné Benjamin. ² Esɔ́wɔ́ ashya fɔ́ bɔ́ bii abi ji abɔ́ ajyaá wó. Enyú delu danwú genó eyi mekomejɔ́ Esɔ́wɔ́ ajɔ́ atome ne Elija? Ji abɔ́ anemmye mbaá Esɔ́wɔ́ atene ukɔ́ ne bɔ́ Isrēli aké, ³ “Ata, ebwó áwá bɔ́ ekpávè byéé, ámu ulú upè byéé, me nla membrií ne, ákelege manwá me.” ⁴ Esɔ́wɔ́ ashúú ji meko aké ndé? Aké “Nwyaá dèle bɔ́ ba akeneama abi álá ato mano anógé Bal wó.” ⁵ Wyembɔ́ ntó ne elu fina. Ukéé bɔ́ fɔ́ alu abi Esɔ́wɔ́ ajyaá né uló melu bii. ⁶ Mbɔ́gè élé gétúgè uló melu bii ne ji ajyaá bɔ́ nnó ábè abii, ebyennó utó ulúlú fɔ́ wó upyéé Esɔ́wɔ́ ajyaá bɔ́ wó. Mbɔ́gè ebɔ́ ebe lé gétúgè utó ulúlú, uló melu bii ufulé sé genó.

⁷ Ge na ne mechɔ́ ewéna elú. Genó eyigé bɔ́ Isrēli ákele ne efófo age geji wó. Bɔ́ abi Esɔ́wɔ́ ajyaá ne agene geji. Ne abi álaá lu danje élé bɔ́ abi átoó makpo. Akélegé fɔ́ manwú Esɔ́wɔ́ agaré ebwó genó eyigé ji ákelege nnó ebwó ápye. ⁸ Elú wye ndere ásamé né mmu ηwe Esɔ́wɔ́ nnó, “Esɔ́wɔ́ apyéé mató bwó ákwe genje kpaá te fina. Achye ebwó ame ayi alá ákágé ge genó ne matu ayi alá awuú mbaá.” ⁹ Devid ajɔ́ ntó gefɔ́gè genó eyina aké, “Echye menyéé ayi ebwó ányéé gébége epaá ábwólé mataá ayi ebwó ámbɔ́ ákwene wyeé ne ntaá eniné ebwó ákparege wyeé ákwe áge efwyale. ¹⁰ Echye amé agilé ebwó ágegé sé mbaá, meso ásoó ebwó, ne efwyale ewé ebwó ágene ebe te kwyak-wya.”

¹¹ Me mmagé gií ηkwe ayifo. Gébége bɔ́ Isrēli ákparé, nnó ákwe, nnó nekwe eníne mbɔ́ nelu eniné ebwó alá ákágé kwilé sé téné? Chao! Epó

fɔ́ mbɔ́ néndé gabo ayi ebwó ápyeé, ápoó lé nnó bɔ́ abi álá pó bɔ́ Jus áge meti ewé Esɔ́wɔ́ aferege ebwó né efwyale gabo, nnó epyége mbɔ́ bɔ́ Isrēli áshyágé mambɔ́ ntó eké ebwó. ¹² Te mbaá gabo ayi bɔ́ Isrēli ápyeé áchwó ne mejé mbaá bɔ́ mme, ne mankparé ayi ebwó ákparé áchwó ne gejamégé mejé mbaá bɔ́ abi álá pó bɔ́ Jus, ferege yé gejamégé mejé ewé echwó nyé gébége bɔ́ Jus abi álaá, áhogé nyé ne bɔ́ ako abi áfyé metó ne Kras.

Esɔ́wɔ́ aferege bɔ́ abi álá pó bɔ́ Jus né efwyale gabo

¹³ Me njógé ne enyú abi dela depó bɔ́ Jus. Te mbaá me nlú ηgbá Kras eta nyú, nkaá nnó utó bi Esɔ́wɔ́ achyéé me nnó mpye unea geme, ¹⁴ mampye nnó me nge meti mpye bɔ́ ba bɔ́ Jus, áshyágé mambɔ́ unó ulúlú ebi enyú déwyaá, nnó ndɔ́ fɔ́ mpyege mbɔ́ Esɔ́wɔ́ aferege nyé abifo né efwyale gabo. ¹⁵ Néndé gébége Esɔ́wɔ́ áshyá bɔ́ Jus, apye bɔ́ mme meko abe né nesɔ́ ne ji. Ndere elúmbó, gébége Esɔ́wɔ́ asege nyé bɔ́ Jus nnó abe nesɔ́ ne ji, ebeé mbɔ́ nyé nnó? Ebeé eké ebwó abɔ́ ágboó ne ákere né genwá.

¹⁶ Mbɔ́gè maá gebage bréd eyi mbe alu genóge ukpea, ebyennó nto bréd meko alu genóge ukpea. Ne mbɔ́gè maka genó alu genóge ukpea, ebyennó mata genó eyigé mbɔ́ntó alu élé genóge ukpea. ¹⁷ Yémbɔ́ mbɔ́gè mata genó olif eyigé apene mata ayifo ákó ákwe, elú eké bɔ́ Jus ne mbɔ́gè áse mata genóge olif ayi alá ápéé wó ába né genó eyigé ápené, elú eké enyú abi déla pó bɔ́ Jus. Ndere mata yimbɔ́ ako ányuú manaá ami matanege né genóge olif eyigé ápene pene, mbɔ́ntó ne Esɔ́wɔ́ achyege mejé mbaá bɔ́ bii ako. ¹⁸ Ekágé enyú abi délu eké mataá genó ayi ábalé bále débyage bɔ́ abi alu eké mataá genó ayi ákó ákwene. Depó ne ula bi dédoó ebwó ewome. Enyú fɔ́ wó dégbare makaka genó eyina wó, élé makaka jíí ne ágbaré enyú.

19 Muú nyú fɔ ákágé jó aké, “Mataá genɔ́ yimbó ákɔ́ ákwe nnó me nge meti ncho mmye ne genɔ́ eyimbo.”
 20 Elú wáwálé, yémbɔ, kaá nnó ebwɔ́ ákɔ́ ákwe gétúgέ alá áfyéé metɔ́ ne Jisɔs wɔ́ ne enyú décho mmye ne geji gétúgέ défyéé metɔ́ ne Kras. Nɔ́ere elúmbɔ, ékágé dépyegé neɲa begé elé ne efɔ metɔ́, 21 néndé mbɔgέ Eɔwɔ́ ageé nya fɔ meshwe mbaá bɔ́ Jus abi alu eké mata genɔ́ yimbo ajiambɔ́ wɔ́, défere nnó délyagé mamfyé metɔ́ ne Kras, ji agene enyú meshwe? 22 Nɔ́ere elúmbɔ, tege ulɔ́ melú Eɔwɔ́, ne chúchú ayi ji alerege bɔ́ abi ákwene. Yémbɔ ji alerege enyú galógál mbɔgέ enyú déké défyéé wye metɔ́ nnó ji alerege enyú galógál. Yémbɔ mbɔgέ enyú dela défyéé sé metɔ́ mbɔ, ji akɔ́rege enyú áfomé. 23 Ne yé bɔ́ Isrɛli abifɔ́ ályaágé manshyagé nnó áfyéé fɔ́ metɔ́ ne Kras, Eɔwɔ́ amagé se nye ebwɔ́ aba né malu ayi ebwɔ́ ábɔ́ alu mbembe néndé Eɔwɔ́ awyaá uto mamba ebwɔ́ wyeé. 24 Mbɔgέ enyú bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus, enyú abi delu eké mata genɔ́ olif eyigé alá apéé wɔ́, áɔ́ enyú ába né genɔ́ olif eyigé apene pene, né gefɔ́ eyigé akwaá alá alu danɲe, ndere Eɔwɔ́ apyembɔ, elú wáwálé nnó asele nye bɔ́ Isrɛli abi alu eké mata genɔ́ eyigémbɔ geji ambɔ́ ákere ába né genɔ́ eyigémbɔ?

Eɔwɔ́ aferege nye bɔ́ Isrɛli ako né efwyale

25 Anɲe ba, genɔ́ gefɔ́ gelu bibií eyigé me nkelege nnó enyú dékaá nnó enyú déferege sé nnó dékaá dɔ́. Genɔ́ eyina gelu nnó bɔ́ Isrɛli abi átoó mekpɔ, átoó nye fɔ́ te kwyakwya. Ebwɔ́ átoó nye wye mekpɔ kpaá te bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus, abi Eɔwɔ́ ajaá ákamege ne meti ewé Eɔwɔ́ apyéé bɔ́ átenege cho né mbe ushu wuú. 26 Na ne Eɔwɔ́ aferege nye bɔ́ Isrɛli ako né efwyale, ndere ásamé né ηwe Eɔwɔ́ nnó, “Muú ayi aferege bɔ́ né efwyale atanegé nye né Sayɔn, apye upyáne Jakɔb ulyaá nchye mampyege.” 27 Asá ntó nnó Ata aké, “Ge menomenyeé

ewé me nyeé nye ne ebwɔ́ na gébégé njige nte gabo bwɔ́.” 28 Né egbe ewé abya melóméló, bɔ́ Isrɛli alu bɔ́ mawámé Eɔwɔ́ gétúgέ áshyá ji né galógál áwe nyú. Né egbe ewé manjya bɔ́, Eɔwɔ́ aja ebwɔ́ néndé ji abɔ́ gejeé ne ebwɔ́ dɔ́ gétúgέ genɔ́ eyigé anyémeno nnó apyéé ne ukwene ante bwɔ́. 29 Mbɔ ne elú néndé Eɔwɔ́ akúgέ muú, ne ájegé ji, genɔ́ gefɔ́ gepɔ́ eyi gekágé mankwɔ́ré metɔ́ Eɔwɔ́. 30 Né egbe ewé nyú, mbembe enyú debɔ́ déwuú fɔ́ ne Eɔwɔ́ yémbɔ nana ji agené enyú meshwe gétúgέ bɔ́ Isrɛli alá áwuú fɔ́ ji. 31 Wye né meti ewu gétúgέ meshwe ayi Eɔwɔ́ agene enyú, nana bɔ́ Isrɛli ákelege fɔ́ manwú ne Eɔwɔ́. Epyembɔ nnó Eɔwɔ́ ntó agene nye ebwɔ́ meshwe. 32 Eɔwɔ́ apye ebwɔ́ ako ábélégέ fɔ́ mabe jíí, ebwɔ́ álú eké bɔ́ denɔ́ abi meti ela epɔ́ manlyaá gepugé denɔ́. Ji apyembɔ nnó ji agene bɔ́ ako meshwe.

Nɲo Eɔwɔ́ apwɔ́ amu bɔ́ ákágé kaá

33 Eeh Eɔwɔ́ sé alɔ́ melu ne bɔ́ ako. Denɲa tíí ne defɔ́ étiré ji awyaá dépwɔ́ amu. Nde muú akágé garé ula bi depɔ́ desogé ji meno? Nde muú akágé ndere ji apyéé depɔ́ tíí? 34 Elú wye ndere ásamé né ηwe Eɔwɔ́ nnó, “Nde muú akágé uferé Eɔwɔ́? Ne nde muú akaá dɔ́ mambe muú ayi achyegé ji majyéé? 35 Nde muú achyéé me ji echye nnó Eɔwɔ́ ntó ashúú jí?” 36 Eɔwɔ́ ne akwyéé yéndégenó ne elé jíí ne apyéé nnó yéndégenó gekene, ne elé getu jíí ne yéndégenó gelu. Nɲo abe ne ji te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

12

Chyegé genwáge nyú mbaá Eɔwɔ́ ndere gepé eyigé gelu gebé

1 Anɲe ba, ndere unó bi ngarege enyú ulú wáwálé, mkpeage enyú nnó gétúgέ galógál ayi Eɔwɔ́ alerege, déchyéé gemegé nyú mbaá Eɔwɔ́ ndere genógé gepé eyi gelu gebé, eyigé débele ndere genóge ukpea mbaá Eɔwɔ́, eyi gepyéé metɔ́ egɔ́ jí. Ge meti ewé enyú débɔ́ manogé Eɔwɔ́ wáwálé na. 2 Ékágé dema dépyege

unó eké bɔ́ mme. Gɔ́gɛ Ɛsɔwɔ akwɔrɛ genwáge nyú, achyɛ́ɛ enyú matɔ́ ayi make. Ɛbege mbɔ enyú dékágé nye genó eyigé Ɛsɔwɔ akɛlege nnó enyú dépyege, eyigé gelɔme, eyigé gegɔ́ ji metɔ́ ne gekwane.

³ Ne gétúgɛ echyɛ ɛwé Ɛsɔwɔ achyɛ́ɛ me né ulɔ́ melu bií, mkpeage enyú nnó ekágé muú nyú fɔ́ áferege nnó ji aɲea gɛme apwɔ ndere ji alu. Muú aké aferege genó eyi getome ne jimbɔ́, áférégɛ né meti ɛwé elu cho ndere ji áfyɛ́ɛ metɔ́ ne Jisɔs. ⁴ Menyammyɛ sé álu ama ne awyaá gejamégɛ upɔ́, yéndé gepɔ́ gewyaá ebi utɔ́. ⁵ Mbɔntó ne ɛsé yé elé ɛsé delu gejame, dékwe eké menyammyɛ ama gétúgɛ déchomé mmyɛ ne Kras, ne yéndémuú sé alige mmyɛ ne nte. ⁶ Ɛsɔwɔ né ulɔ́ melu bií achyɛ́ɛ yéndémuú sé ɛwuú echyɛ. Yéndémuú agbaré echyɛ wuú chanéné. Mbɔgɛ achyɛ́ɛ wɔ echyɛ ɛwé ɔgarege mekomejɔ́ wuú, garege ndere ɔfyɛ́ɛ metɔ́ ne ji, ⁷ mbɔgɛ elú lé mampyɛge utɔ́ bií, pyɛge chanéné, mbɔgɛ elú lé manlere, lerege chanéné, ⁸ mbɔgɛ elú lé mamfyɛ bɔ́ ɛshyɛ, fyɛge ɛbwɔ́ ɛshyɛ chanéné, mbɔgɛ elú lé echyɛ manchyɛge, achyɛge byagebyage, mbɔgɛ elú lé mampógɛ bɔ́, pógɛ ne metɔ́ wye meko, muú ayi agene bɔ́ meshwɛ, agene ne metɔ́ megɔ́megɔ́.

⁹ Bɔ́gɛ gejeé eyigé wáwálé ne ate, paágɛ unó nchyɛ, gbarege unó ulúúló ne ɛshyɛ. ¹⁰ Bɔ́gɛ gejeé ne ate aɲme ndere débɔ́ ne bɔ́ ula gepú nyú, kpagé gechyɛ́ɛ manógɛ ate. ¹¹ Pyɛgɛ utɔ́ nyú débɛgɛ ne gepwa, pyɛgɛ utɔ́ Ata ne matɔ́ nyú mako. ¹² Bɛgɛ ne nechóchó né genó eyigé enyú déneré metɔ́ wye. Kógɛ metɔ́ né ɛfwyale ɛwé enyú dégene. Nɛgɛ wye mmyɛ yéndégɛbé. ¹³ Chyɛgɛ unó ɛbifɔ́ ebi enyú déwyaá mbaá ate bɔ́ Ɛsɔwɔ abi alu mbya. Nenɛgɛ manombi nyú mbaá aɲké.

¹⁴ Nɛgemmyɛ nnó Ɛsɔwɔ ájé bɔ́ abi ámmyɛ́ɛ amu ne enyú. Dénege fɔ́ nnó Ɛsɔwɔ alere ɛbwɔ́ utoɲkwa, nɛge lé nnó Ɛsɔwɔ ájé bwɔ́ jéle. ¹⁵ Bɛge metɔ́

megómégɔ́ ne bɔ́ abi awyaá metɔ́ megómégɔ́. Bɛge ne mesome metɔ́ ne bɔ́ abi awyaá mesome. ¹⁶ Bɛge nesɔ ne ate. Ɛkágɛ débwege mmyɛ, chogé mmyɛ ne bɔ́ abi áshulege gɛmege bwɔ́ mme. Ɛkágɛ déferege nnó dékaá dɔ́.

¹⁷ Muú apyɛgɛ enyú gabo, ekágɛ déshuú ji. Pyɛgɛ lé unó bi yéndémuú aselé nnó ulú cho. ¹⁸ Ɛbɛgɛ kɔ́kɔ́gɛ, né egbe ɛwé nyú mmyɛge nnó débe nesɔ ne yéndémuú. ¹⁹ Aɲme ba, muú apyɛgɛ enyú genó gebo, déshugɛ fɔ́ amu. Lyagɛ Ɛsɔwɔ ne ashuú muú yimbɔ́ amu néndé ásá né mmu ɲwe Ɛsɔwɔ nnó, “Ata aké amu mashugɛ elé aya, ne me nshugɛ nye amu.”

²⁰ Yémbɔ́ pyɛgɛ ndere asamé né mmu ɲwe Ɛsɔwɔ nnó, “Mbɔgɛ mesa aké ammyɛ́ɛ bɔ́ mawámé nyú, chyɛgɛ ɛbwɔ́ menyɛ́ɛ, mmwɔ́lé manaá eké epyɛ́ɛ ɛbwɔ́, chyɛgɛ ɛbwɔ́ genó eyigé anyuú. Déké dépyɛ́ɛ mbɔ́, elú eké dénegege bwɔ́ ujéje mewɛ né mekpɔ́ ne mmyɛ egboó nye ɛbwɔ́.”

²¹ Dékamege nchyɛ ase enyú uto, mmyɛge nnó galógáló nyú ase uto nchyɛ.

13

Bɔ́ ɔ́wúgɛ ne ákpakpa bwɔ́

¹ Yéndémuú awúgɛ ne bɔ́ kpakpa abi ɲgɔ́mna áchyɛ́ɛ ɛbwɔ́ utó, néndé muú ákágɛ be fɔ́ muú kpaá bɔ́ ayi Ɛsɔwɔ alá ákame wɔ́. Ne Ɛsɔwɔ ne afyɛ́ɛ ákpakpa melɔ́ ako. ² Ndere elúmbɔ́, yéndémuú ayi átenege ukɔ́lɔ́ ne ákpakpa melɔ́, átenege mbɔ́ lé ukɔ́lɔ́ ne bɔ́ abi Ɛsɔwɔ áfyɛ́ɛ nnó ábɛ. Ne yéndémuú ayi átenege ukɔ́lɔ́, ákuú mbɔ́ elé unɔ́ mpa ne gɛme jíí. ³ Bɔ́ kpakpa áfelegɛ fɔ́ amɛ mbaá bɔ́ abi ápyɛ unó bi ulú cho, áfelegɛ elé mbaá abi ápyɛ gabo. Ndere elúmbɔ́, pyɛge yé genó eyigé ɛbwɔ́ akɛlege ne ɛbwɔ́ áfɛge nye wɔ́. ⁴ Néndé ɛbwɔ́ álú elé bɔ́ utɔ́ Ɛsɔwɔ, ápyɛ́ɛ utɔ́ né galógáló nyú. Ne mbɔgɛ wɔ́ ɔpyɛge gyɛ, ɔ́bɔ́ mamfɔ́gɛ ɛbwɔ́ néndé utó bi Ɛsɔwɔ achyɛ́ɛ ɛbwɔ́ upɔ́ fɔ́ detu. Ɛbwɔ́ alu bɔ́ utɔ́ Ɛsɔwɔ ne áchyɛgɛ ɛfwyale ndere Ɛsɔwɔ akɛlege mbaá bɔ́ abi

ápyéé gabo. ⁵ Ndere elúmbò, débò manwúgé ne ákpakpa melò, epófó gétúgé dékelege mambo efwyale ewú ewú wó, elé gétúgé dékelege ntó mampyégé genó eyigé matóó nyú ágarege nnó gelu cho.

⁶ Getú eyigémbò ntó ne enyú déchyege ñkamakpo, néndé ákpakpa melò álú lé bós utóó Èsòwò ndere ápyéé unó bí ebwó ábóó mampye. ⁷ Chyégé ebwó unó bi úlú ebi bwó. Mbógé elé ñka makpo ne ebwó ákelege chyege ebwó. Mbógé elé ñka matu yé eyi unó bi enyú déwyaá ne ebwó ákelege nnó déchyéé, chyege ebwó. Mbógé ákelege nnó déwúgé ne ebwó, wúgé ne ebwó. Mbógé énogé ne ebwó ákelege, nógé ebwó.

Ndere muú abóó mambè ne nte menjme

⁸ Yéndemuú nyú ákwò ujwóó bíí uko. Ne ujwóó ebi débóó mankwò elé mambo gejeé ne ate aḡme. Muú ayi abóó gejeé ne ate aḡme, apyéé mbò elé genó eyigé ebe ejóó. ⁹ Ebe ewé eké, “Muú akwege fó ulò, muú awágé fó nte muú, muú ájogé fó ejò, muú áfyege amé né genóge nte,” ne mabe ayi fò mako, ácho aji né ebe ema, ewé eké, “Gbógé ne nte menjme wyeé ndere ògboó ne gеме jyéé.” ¹⁰ Muú abógé gejeé ne nte menjme, apyéé fó ji gabo. Ndere elúmbò, muú aké abóó gejeé ne nte menjme apyéé mbò lé yéndégenó eyigé ebe ejóó.

¹¹ Debó mampyége wyembò néndé dékaá gefoge gébé eyigé esé délu mbò wye. Gébé gekwane eyi débò mampeé geja, néndé gébé eyigé esé détanége né efwyale gabo gela kwókwólé gepwò ndere gebò gelú mbembè ayi défyéé metóó ne Jisòs fyéé. ¹² Elá gáchyéé utuú ubyè. Elá gachyéé bíí ujyaá. Délyaá unó bi bós ápyéé né gemua, défyè unó ummye ebi Èsòwò achyége démmye ummye bíí gbóó. ¹³ Dépyégé unó chanéné ndere bós abi ápye unó bíí gbóó. Lyagé mapaá mabomabo, dényúgé fó mmóó dékwene. Lyagé unó bi ugboó mmye. Déwamégé fó ne ate, désógé fó metóó

nnó bós abò unó ápwò enyú. ¹⁴ Chyégé gemége nyú geko mbaá Ata Jisòs Kras, délyaá manferege ndere dépye mmye ekwilegé enyu mampye ubobo unó bi menyammye ákelege.

14

Muú ayi ábené né depòré Èsòwò, ne ayi alá ábené wó

¹ Ségé muú ayi alá bene né depòré Èsòwò wó, dényéégé fó mbeé ne ji né genó eyi ji áferege, yé gelú cho yé gelú gyeé. ² Muú ayi fò, metóó ewé ji afyéé ne Èsòwò egarége ji nnó anyégé yéndégenó. Yémbò muú ayi alá bené né depòré Èsòwò wó, metóó ewuú egarége ji nnó anyégé lé ulá. ³ Ne ékágé muú ayi anyéé yéndégenó, ábyágé ayi alá anyéé. Ne ékágé muú ayi alá anyéé yéndégenó ajógé nnó ayi anyéé yéndégenó alu gyeé, néndé Èsòwò ase ji ntó nnó alú muú wuú. ⁴ Wò olú waá ayi ójógé nnó maá utóó muú yicha alu gyeé? Muú ayi abóó maá utóó yimbò ne ákágé garé mbógé alu gyeé yé alu cho. Ne abéé nye cho néndé Èsòwò apye nye ji atene cho.

⁵ Bós abifò áferege nnó bíí uma uḡea gеме upwò ebifò ne abifò áferege nnó yé bíí bi uḡea gеме upwò nte upó. Yéndemuú abò mamferé né metóó wuú akaá genó eyi gelú cho. ⁶ Bós abi áferé nnó bíí uma uḡea gеме upwò ebifò, ápyembò manógé Ata. Bós abi anyéé yéndégenó, apyéé mbò manógé Ata néndé ebwó achyégé matame mbaá Èsòwò gétúgé menyé yimbò ne anyé. Bós abi áshyá manyé ufóó menyéé ebifò, ápyembò manógé Ata ne achyégé ntó Èsòwò matame. ⁷ Yé muú sé fó apó mebe, mampyége elé unó bi ji ákelege. Ne yé muú sé fó ntó ayi ákelege nnó agboó néndé mbò ne ji ákelege apó. ⁸ Yé mbógé esé débégé abe elú elé nnó dénógé Ata. Ne yé mbógé dégbò lé gboó elú lé nnó dénógé Ata. Ndere elúmbò, yé délu abe yé dégbó délu lé bós Èsòwò. ⁹ Né gétú eyigémbò Kras agbó, ne akwilé né negbo nnó ji abe Ata mbaá bós abi álú abe ne abi agboó. ¹⁰ Ulannó

yé ne wə ɔgaregé nte menme nnó alu gyéé? Yé wə ntó ulannó ne wə ɔbyaá nte menme wyéé? Esé ako détenege nye né mbe ushu Esɔwɔ, asɔ mpa sé. ¹¹ Asá né ηwe Esɔwɔ nnó, “Ata aké te mbaá me nlú wáwálé, yéndémuú atome nye mano né mbe ushu wa, ne yéndémuú agarége nye ne meno wuú nnó, me nlú Esɔwɔ.” ¹² Nderé elúmbɔ, yéndémuú sé jimboó agaregé nye Esɔwɔ ama mpa ndere ji apyéé ne geɲwá jii.

¹³ Gétú eyigémbɔ, débɔ manlyaa mangarege nnó muú yina alu cho ayina alu gyéé. Yémbɔ tóge eshye mange nnó ékágé dépye genó eyi gépyéé nte menme yifo akparé yé nnó ákpé né gabo. ¹⁴ Me, ndere muú ayi nchomé mmye ne Ata Jisɔs, nkaá nnó yé menyéé fɔ ayi alu, ála apó fɔ pópó apó. Yémbɔ muú ákamege nnó gefoge menyéé ayifo apó fɔ pópó, ebyennó apó fɔ pópó né eta wuú. ¹⁵ Ne mbógé genó eyigé wə ɔnyéé gepyéé aɲme abifo ábɔɔ efwyale né metɔɔ, ebyennó wə ɔlerege fɔ gejeé. Ékágé gétúgé genó eyigé wə ɔnyéé ɔchɔ nte menme wyéé muú Kras agboó ntó gétú jii. ¹⁶ Ékágé ɔpyéé genó eyigé ɔferé nnó gelú cho, mbógé gepyéé nnó nte menme wyéé apyéé gabo. ɔpyege mbɔ bɔɔ ákage chɔɔ mabɔ nyú bɔɔ Esɔwɔ, ¹⁷ néndé gefwa eyigé Esɔwɔ ágbárege, gebɔɔ fɔ genó mampye ne manyégé ne manyúgé wɔ. Elé mampye unó bi úlú cho, mambɛ nesɔ ne bɔɔ, ne mambɛ ne metɔɔ megɔmegɔ, unó bi Mendoó Ukpɛa echyégé. ¹⁸ Ne muú aké apyéé utɔɔ Kras né gefɔɔ eyi, apyéé metɔɔ egɔɔ Esɔwɔ ne bɔɔ ntó áfégé nye ji.

¹⁹ Ndere elúmbɔ, débɔ mafye mekpɔ mampyégé lé unó bi uchwɔɔ ne nesɔ ne démmye nnó esé défyégé ate aɲme eshye né depɔré Esɔwɔ. ²⁰ Ékágé gétúgé menyéé ɔchɔ unó bi Esɔwɔ apyéé. Yéndé genó eyigé ányéé gelú pópó. Yémbɔ elú gyéé manyé yéndégenó eyi gepyéé nte menme yifo akwe né gabo. ²¹ Elú galógálɔ nnó wə ɔlyaa manyégé menya, manyúgé mmɔɔ yé mampyégé yéndégenó eyi gékágé pye nte menme wyéé akwe né

gabo. ²² Ndere elúmbɔ, ékágé ɔlyaa nnó muú fɔ akaá genó eyigé wə ɔkamé né mechɔ ewéna, yémbɔ wyéé lé enyú ne Esɔwɔ ne dékage kaá geji. Metɔɔ megɔmegɔ ebe ne muú ayi álá shulege fɔ ndo né gemɛ ji gétúgé apyéé genó eyigé ji akaá nnó gelú cho. ²³ Yémbɔ muú abégé ne dembyɔ né unó bi ji anyéé, Esɔwɔ agaré nnó akwe mpa, gétúgé ányé unó bi mbɔ ayi álá kamé fɔ nnó elú cho nnó ji anyé ubi wɔ. Ne yéndégenó eyigé muú apyéé ayi álá kamé nnó gelú cho elé gabo.

15

Bɔɔ Kras apyéé lé unó bi ugɔɔ ate aɲme metɔɔ

¹ Esé abi débɛné né depɔré Esɔwɔ, debɔ mampógé abi álá bɛné wɔ né unó bi ebwɔ ápye gyéé, ebi ujwerege ebwɔ mankaá. Dépyégé fɔ lé unó bi ugɔɔ esé ambɔɔ metɔɔ. ² Yéndémuú sé apyége genó eyi gegɔɔ ate aɲme metɔɔ nnó ebwɔ ábɛné né depɔré Esɔwɔ né galógálɔ bwɔ nnó ebwɔ áwe. ³ Néndé yé Kras apyéé fɔ unó bi ugɔɔ lé jimboó metɔɔ wɔ. Yémbɔ, ndere ásamé né ηwe Esɔwɔ nnó, “Mashye ayi bɔɔ áshyéé wə áshulé me né mmye.” ⁴ Yéndé genó eyigé ásamé nya né mmu ηwe Esɔwɔ, ása geji nnó gechyéé esé majyéé, nnó ndere mekomejɔɔ Esɔwɔ apyéé nnó esé dékógé metɔɔ, ne nnó esé détenege ne eshye né depɔré Esɔwɔ. Esé dénege metɔɔ nnó Esɔwɔ apyéé nye unó bi ji anyémeno. ⁵ Nnɛnemmye nnó Esɔwɔ muú apyéé enyú dékógé metɔɔ ne détenege ne eshye né depɔ etií, apó enyú débɛ meko ama ne ate ndere dékwɔlege gekáge neke Kras Jisɔs, ⁶ nnó enyú ako chóncho né meko ama défɛge nye Esɔwɔ muú alu nte Ata sé Jisɔs Kras.

Abya melmélɔ alu ayi bɔɔ Jus ne bɔɔ abi álá apó bɔɔ Jus

⁷ Ségé yé ate, ndere Kras asele enyú. Dépyégé mbɔ, bɔɔ áfɛge nye Esɔwɔ. ⁸ Me ngarege enyú nnó Kras achwɔ pɔɔ esé bɔɔ Jus, manlere nnó Esɔwɔ apyéé genó eyigé ajɔɔ nnó apyéé, nnó genó eyigé ji anyémeno ne ukwene

ante se getane wáwálé, ⁹ nnó bɔ́ abí alá pɔ́ bɔ́ Jus, áfegé Èsɔwɔ né meshwé ayi jì agene ebwó. Elú wye ndere ásámé né mmu ñwe Èsɔwɔ nnó, “Ndere elúmbɔ me nfege nye wɔ né geluage bɔ́ abí alá ápɔ́ bɔ́ Jus, nkwane nye makwa nfeé wó.” ¹⁰ Ama ásá ntó nnó, “Ènyú abí dela depɔ́ bɔ́ Jus, bege ne nechóchó chóncho ne bɔ́ Èsɔwɔ.” ¹¹ Ama ásá ntó nnó, “Ènyú bɔ́ abí dela pɔ́ bɔ́ Jus, fege Ata. Bɔ́ ako aféé jì.” ¹² Ne Asaya ajɔ́ ntó aké, “Mpyáne Jesse achwɔ́ nye, ne abeé nye mfwa mbaá bɔ́ abí alá pɔ́ bɔ́ Jus, ne ebwó ánerere nye metɔ́ ne jì.”

¹³ Nnennemye nnó Èsɔwɔ muú apyé ènyú dénerere metɔ́ ne jì, apyé ènyú débe ne nechóchó gejamegejame ne nesɔ ndere defyéé metɔ́ ne jì ne nnó utó Mendoó Ukpea upye metɔ́ ewé déneré mbɔ ewéné.

Pɔ́l agaré ula bi jì ásáme ñwe yina

¹⁴ Añme ba, me mbɔ́ nkaá cháñéné nnó ènyú ambɔ́ delɔme melu dɔ́. Nkaá ntó nnó ènyú dewyaá defɔ́ ne yéndemuú nyú ákágé chyéé nte majyéé. ¹⁵ Yémbɔ né mmu ñwe yina, nsa ènyú unó fɔ́ mpɔ́ ne efɔ́ nnó mpye ènyú détege ubi. Me mbɔ́ nsa mpɔ́ ne efɔ́ gétúgé galógáló ayi Èsɔwɔ áléré me, ¹⁶ me nsame unó bina néndé Èsɔwɔ apye nnó me mbe muú utɔ́ Kras Jisɔ́s mbaá bɔ́ abí alá pɔ́ bɔ́ Jus. Me mpyeé utɔ́ eba ndere mempye upe, mangarege abya melóméló ayi atane mbaá Èsɔwɔ né mbaá bɔ́ abí alá pɔ́ bɔ́ Jus, nnó ebwó ábé ndere echye ewé Èsɔwɔ akame mansé, ewé Mendoó Ukpea epyeé nnó ebe genógé ukpea mbaá Èsɔwɔ. ¹⁷ Me nwyáá gepɔ́ge né utɔ́ bi me mpyeé mbaá Èsɔwɔ gétúgé nchomé mmye ne Kras Jisɔ́s. ¹⁸ Nkágé do fɔ́ ebwɔ́ ewɔme né genó eyigé cha ekósé nnó Kras apó me nnó gétúgé mekomejɔ́ ayi mengaré ne unó bi mpyeé, bɔ́ abí alá pɔ́ bɔ́ Jus áwuú ne Èsɔwɔ nana, ¹⁹ né utó gepɔ́ge ufelekpa ne utó Mendoó Ukpea. Ndere elúmbɔ́, ɔ́ló né Jerosale ókwóné né gebágé mewaá Ilirikum, nke me nnere mangaré abya melóméló Kras ewu. ²⁰ Elú

me me metɔ́ nnó me ngarege abya melóméló Kras né mbaá ayi yé muú fɔ́ alá lú dangaré, nnó ekágé ebé eké ntenege gepú mfaá nebɔ́me eníne muú ayicha afyéé. ²¹ Elú wye ndere ásámé né mmu ñwe Èsɔwɔ nnó, “Bɔ́ abí alá alu dangaré ebwó abya wuú agene nye jì, ne abí alá alu danwú depɔ́ eti détomé ne jì, ákaágé nye.” ²² Gége genó eyi gegbéé me gejame ndɔ́ nla chwó fɔ́ ñge ènyú wɔ.

Pɔ́l ashuú manjye ge bɔ́ Èsɔwɔ né melɔ́ Rom

²³ Yémbɔ nana ayi nnere utɔ́ ba né uba mewaá bina ne te mbaá me nshyage me né gejamegé añme manchwó ge ènyú, ²⁴ nferé nnó ntenege nye eféé ñge ènyú gébége nké njyéé Spén nnó mbe ne ènyú mboó ndɔ́, ènyú dépoó me njye mbe ne neke na. ²⁵ Yémbɔ nana njyéé kpe Jerosale manjye chyéé echye mbaá bɔ́ Èsɔwɔ abí alu ewú. ²⁶ Néndé metɔ́ ego bɔ́ Èsɔwɔ né ubaá mewaá Masedonia ne Akaya, achwó ñka mampó ubya bɔ́ né geluage bɔ́ Èsɔwɔ né Jerosale. ²⁷ Metɔ́ ego ebwó mampye mbɔ. Elú eké ujwɔ́ ne ebwó anyeé bɔ́ Jus néndé te mbaá bɔ́ Jus ápyeé ebwó abɔ́ mejé ewé abya melóméló achwɔ́ ne ewú, ebwó ntó age nnó elú galógáló mampó ebwó ne ñka. ²⁸ Ne gébége me nnerege nye mansé ñka yina eyi ate añme achwɔ́ ne nchyege mbaá ubya bɔ́ bimɔ́, nkoógé nye manjye Spén ne ntenege nye eféé né Rom. ²⁹ Nkaá nnó me nchwage ge nyú, nchwɔ́ nye ne gekpekpegé méjé ewé Kras achyegé ènyú.

³⁰ Añme ba, gétúgé metɔ́ ewé esé defyéé ne Ata Jisɔ́s Kras ne gétúgé Mendoó Ukpea epye esé débɔ́ gejeé ne ate, nkpeage ènyú nnó décho mbwa ne me dénnennemye mbaá Èsɔwɔ gétú ya. ³¹ Négé mmye nnó mbɔ́gé bɔ́ abí alá fyéé metɔ́ ne Ata né Judiya wó apyege me, Ata afere me né amu bwó ne nnó bɔ́ Èsɔwɔ né melɔ́ Jerosale ákamé mansé echye ewé me nchwɔ́ ebwó ne ewú. ³² Dépyege mbɔ, mbɔ́gé Èsɔwɔ ákamege, me nchwɔ́ ewú ne nechóchó, me ne

enyú chóncho défyε nye ate eshyε.
³³ Nnɛnemmyε nnó Ɛsɔwɔ muú apyεé
 ɛsé débée né nesɔ abe ne enyú. Amen.

16

Pɔl abɔ matame mbaá bɔɔ Ɛsɔwɔ né Rom

¹ Nkεlege mampyε enyú dékaá nnó Fobe, menme sé ayi mendée awyaá gepɔ gelógél. Ji alu mempoó né echomelé bɔɔ Jisɔs né melɔ Senkrea.

² Ndere ji achwɔɔ ɛwu sege ji ndere bɔɔ Jisɔs ásele nte menme. Pógé ji né yéndegenó eyigé ji akεlegé néndé ji apó me gejamégé bɔɔ yé me ntó.

³ Tamegé Priska ɛbwɔ ne Akwila. Ɛbwɔ ácho mbwa ne me dépyéé utɔɔ Kras Jisɔs. ⁴ Ɛla dachyéé mbɔ áchye gemεge bwɔ getú ya. Me ntame ɛbwɔ yé machomélé bɔɔ Jisɔs ayi álu né gebagé mewaá bɔɔ abi álá pɔ bɔɔ Jus átame ntó ɛbwɔ. ⁵ Tamage ntó echomelé bɔɔ Jisɔs abi anywerege né gepúge ɛbwɔ.

Tamegé ntó Ɛpenetus mejeé wa ayi ngbóo ne ji. Ji alu muú mbe ayi akame ne Kras né gebagé mewaá Ɛsya. ⁶ Tamege Mɛri muú apyε utɔɔ ne eshyε né galógál nyú. ⁷ Tamegé Andronikɔs ne Junias ate bɔɔ melɔ wa. Ɛbwɔ abɔ alú né denɔ chóncho ne me. Ɛbwɔ ábɔ me mbe ácho mmyε ne Kras gemεgé nnó me ncho. Ɛbwɔ álu bɔɔ abi áwyaá enógé né geluage ángbá Kras.

⁸ Tamegé Amplatɔs nte menme ayi ngbóo ne ji dɔɔ gétúgé déchomé mmyε ne Ata. ⁹ Tamegé Ubanɔs nte menme ayi apyε utɔɔ Kras chóncho ne ɛsé ne Stakys mejeé wa ngbóo ne ji. ¹⁰ Tamegé Apelis muú aléré wáwálé nnó ji alú muú Kras. Tamegé ntó ula gepúgé Aristobolos. ¹¹ Tamegé Herɔdyɔn muú melɔ wa. Tamegé ntó abi álu bɔɔ Jisɔs né ula gepúgé Nasisɔs.

¹² Tamegé Trifana ne Trifɔsa. Andée bina ápyéé utɔɔ Ata ne eshyε. Tamegé Pɛsis, mejeé wa ayi gejeé. Mendée ayina apyε utɔɔ Ata ne eshyε. ¹³ Tamegé Rufɔs muú Ata ajyaá. Tamegé ntó mma awuú muú aselé

me ndere maá awuú. ¹⁴ Tamegé Asinkritɔs ne Filεgɔn, ne Hemas ne Patrobas ne Hemas ne aɲme abifɔ abi álu ne ɛbwɔ. ¹⁵ Tamegé Filologɔs ne Julya ne Nerɔs ne menmo wuú ayi mendée ne Olymfas ne bɔɔ Ɛsɔwɔ ako abi alu ne ɛbwɔ.

¹⁶ Tyagé ate ne gejeé. Machomele bɔɔ Kras ako áyi álu wé ábɔ enyú matamé.

Pɔl achyéé bɔɔ Kras né Rom kwyakwya majyéé

¹⁷ Aɲme ba, nnene enyú mmyε nnó dese gébé ne bɔɔ abi áchwɔɔ ne ángya, ne ábulége matɔɔ bɔɔ abi áfyε metɔɔ ne Kras. Ɛbwɔ álerege unó bi cha ɛbi ula upó fɔ unó bi bɔɔ Kras. Bege tete ne ɛbwɔ. ¹⁸ Ufɔɔ bɔɔ bina ápyε fɔ utɔɔ Ata sé Kras. Apyε lé unó bi ɛbwɔ áwuú chanéné. Aselé gelóge mejɔɔ ne mejɔɔ dembwólé ánywaá bɔɔ abi matɔɔ bwɔ álu dada. ¹⁹ Yéndémuú Kras akaá nnó enyú dépyε unó bi abya melómél áké enyú dépyεge. Gétú eyigémbɔ metɔɔ ɛgɔɔ me ne enyú. Yémbɔ nkεlege nnó enyú débε ne dénɔga nnó dépyεgé uno ulúúl, ne nkεlege ntó nnó débε chin ékágé dépyεgé unó nchye. ²⁰ Ɛla dachyéé, Ɛsɔwɔ muú apyεé ɛsé débée nesɔ ne ate apyε nye enyú dépwɔɔ danchɔmeló, ji ala eké déjyaré ne uka.

Nnɛnemmyε nnó Ata sé Jisɔs Kras aléré enyú galógál.

²¹ Timɔti nte muú ayi mpyéé utɔɔ uluá ne ji atamegé enyú. Lukɔs ne Jason ne Sosipata ate bɔɔ melɔ wa ábɔ ntó enyú matame.

²² Me Tetiyɔs muú mpógé Pɔl mansa ηwe ayina, nlɔɔ enyú matamé ndere muú ayi áchomé mmyε ne Ata.

²³ Gayɔs muú ábelé me, ne echomele bɔɔ Jisɔs abi anywerege né gepú ji ábɔ enyú matame. Erastus muú ábélege ηka melɔ ne menme sé Kwatɔs ábɔ enyú matame.

²⁴ [Nnɛnemmyε nnó Ata Jisɔs Kras alerege enyú galógál.]

Pɔl afégé Ɛsɔwɔ né kwyakwya malɔ ηwe yina

²⁵ Déchye Ɛsɔwɔ ηgɔ. Ji akaágé pyε enyú détené ne eshyε né metɔɔ

εwέ ενyú défyεέ ne Jis̄s Kras ndere me ngaré ενyú dep̄ré Kras né abya melóméló. Ne abya melóméló yina alu lé genó εyigé Εs̄w̄o ábelé nya bibií τε gachií. ²⁶ Yémb̄o nana Εs̄w̄o aléré gb̄η̄η̄o unó bi ji ab̄o abelé bibií. Εs̄w̄o muú alá agboó f̄s̄ aj̄s̄ nnó dégaré unó bi b̄s̄ ekpávέ bií áb̄o ásamé mbaá b̄s̄ mme meko nnó áfyεέ met̄s̄ ne Εs̄w̄o ne áwúgέ ne ji.

²⁷ Nḡo abε ne Εs̄w̄o τε kwyakwya. Ji mbií ne awyaá dén̄ga deko. Εβε mb̄o, gétúgέ genó εyigé Jis̄s Kras apyεέ. Amen.

Νῶε μβε ayi Pōl ásamé mbaá εchomele bōó Kras né Kōrent

Pōl atamege bōó Jisōs né melō Kōrent

¹ Me Pōl ne meñme sé Sōstenis ne désamé ηwe ayina. Εσωω akú me ndere ji akélege nnó me mβε ηgbá Kras Jisōs.

² Detōme ηwe ayina eta enyú εchomele bōó Jisōs né Kōrent. Enyú ako abi Εσωω akuú nnó débé bōó bií, apye mé enyú déla bōó ukpea ndere déchome mmye ne Kras Jisōs. Wyembō ntó ne ji apyεé chóncho ne bōó ako abi álú yéndé mbaá ánógé Ata esé Jisōs Kras. Ji alú Ata awese ne awu bwó.

³ Ese dénenemmye nnó Nte sé Εσωω ne Ata Jisōs Kras álérégé enyú galógáló, ne ápye enyú débé ne nesó.

Bōó Kras áwyaá mejeé ndere áchome mmye ne ji

⁴ Ne yéndégébé me nké nnemmye gétúgé enyú, ntamege Εσωω muú me nnógé néndé alere enyú galógáló wuú ndere dechomé mmye ne Kras Jisōs.

⁵ Elé gétú ji ne Εσωω ajélé enyú né mati mako, apye enyú débó denjáré mejóó matimatí ne nnó dékágé ntó depó etií matimati. ⁶ Εwéna eléré nnó abya melóméló Kras ayi Me ngaré enyú akpe enyú mmye wáwálé. ⁷ Ndere elúmbō, enyú déwya mé yéndé εchye εwé Mendoó Ukpea εchyege bōó Εσωω ndere débelé ame meti dégilé nnó dége Ata Jisōs Kras sé akéré meso fa mme. ⁸ Εσωω apye nye ntó enyú détené chánchá té kwyakwya, ne muú fō ashúlégé fō enyú ndo né bií bí Ata sé Jisōs Kras akérege fa mme nnó enyú dépye gyéé. ⁹ Εσωω muú ajógé genó apyéε, elé ji ne akuú enyú nnó décho mbwa ne Maá wuú Jisōs Kras ayi alú Ata esé.

Angya ákpe né εchomele bōó Kras

¹⁰ Anmé ba, nnene enyú mmye né mabō Ata sé Jisōs Kras nnó déwamégé

sé, bége meko ama. Débégé mbō, angya abεé fō né metóó metóó nyú. Bége chónchó ne ate, né uféré nyú ne metóó ema. ¹¹ Njógé mbō néndé, bōó fō né gepúgé Kleo ágaré me nnó enyú déwamege ne ate. ¹² Genó eyigé njógé mbō gélú nnó, bōó abifō ájógé áké εbwó álú bōó Pōl, abifō áké εbwó álú bōó Apolos, abifō áké εbwó álú bōó Sefas, ne abifō ntó áké εbwó álú bōó Kras. ¹³ Enyú dékaré Kras malumalu, eló mbō? Nnó me Pōl ne áwōmé né gekwa gétúgé enyú? Wa áwyaá enyú manaá Εσωω né mabō ma?

¹⁴ Ntamege Εσωω nnó, né gelúage enyú yeé muú ayi cha ayi nwyaaá ji manaá Εσωω apó, εκosé Kripus εbwó ne Gayos. ¹⁵ Ne muú nyú fō akaágé jóó nnó me nwyaaá ji manaá Εσωω né mabō ma. ¹⁶ (Eh mente, nnó nwyaaá ntó Stefanos manaá Εσωω ne bōó abi alu né gepú jií, nferé nnó me mma nwyaaá sé muú ayichá manaá Εσωω wó εκosé bina) ¹⁷ Jisōs Kras ató fō me nnó nchwó nwyágé bōó manaá Εσωω wó, ató lé me nnó nchwó ngárégé bōó abya melóméló. Nchwó fō mankwáné denyaré mejóó né denjá eta ngárege bōó wó. Mbó mpye mbō, mbō abya melóméló ayi agarege ndere Jisōs agboó ne gekwa abεé sé ne uto ne me mpyé fō mbō wó.

Kras ne alú uto ne denjáré Εσωω

¹⁸ Bōó abi ánomé mme detu, áse nnó abya melóméló yina, ayi esé dégárege ndere Jisōs agboó né gekwa alu genkekenégé genó. Yémbō né esé abi Εσωω áwénege gemége sé, dékaá nnó alú lé uto Εσωω. ¹⁹ Genó eyigé njóó mbō, mbō ne ásamé ntó mmu ηwe Εσωω nnó Εσωω aké, “Me mpye nye defóre bōó denjá déno mme detú, ne mmpye nye anō denyaré mejóó bōó abi ákaá dōó akwé tametame.”

²⁰ Ndere elúmbō, ebéε nye nnó ne bōó denjá? Ebéε nye nnó ne abi akaá ηwe? Ebéε nye nnó ne bōó abi ákaá denyaré mejóó? Mbō ne Εσωω apye denjáré bōó mme délá ukenkéné unó. ²¹ Εσωω ase denjá etií, apye nnó ebégé fō kakoge mbaá bōó mme nnó akaá ji né denja etiré bwó. Yémbō, ase

abya melóméló ayi esé dégárege, ayi bṓó áselé nnó alú gekenḱénégé genó, áwéné gemége bṓó abi áfyéé metṓó ne ji. ²² Bṓó Jus ákélege mangé lé ufélekpá ne ákame nnó genó eyigé muú ajóge gelu wáwálé. Abi bṓó Grek ákélege mangé lé denḱá ne ákame nnó genó eyigé déjójge gelu wáwálé. ²³ Esé dégárege lé ndere áwámé né gekwa Muú yi Esṓwṓ akweré ji elá gefwa. Abya yina ne apyéé matṓó anywónenege bṓó Jus né mmu ne bṓó abi alá pṓ bṓó Jus ásele nnó álú lé gekenḱénégé genó. ²⁴ Yémbṓ bṓó Jus abifṓ, ne bṓó Grek, abi Esṓwṓ ákuú nnó ábé bṓó bií, ákaá nnó Kras alu uto Esṓwṓ ne denḱaré Esṓwṓ. ²⁵ Unó Esṓwṓ ebi akwaá áferé nnó úlú lé ukenḱéné unó, denḱá délú wye dépwṓ denḱaré bwṓ. Ne unó Esṓwṓ ebi akwaá áselé ntó nnó úlú jṓó, uwyaá eshye upwṓ eshye ewé bwṓ.

²⁶ Anmé ba, tégé nkane enyú débṓ délú gébégé Esṓwṓ ákuú enyú nnó débé bṓó bií. Né amé gejamégé bṓó, áselé nnó enyú dépṓ fṓ ne genó eyigé ebwṓ ákaá nnó elé denḱá, gejamégé enyú débṓ depṓ anṓó bṓó, ne gejamégé enyú détané fṓ né mala upú kpakpa wṓ. ²⁷ Yémbṓ Esṓwṓ ajyá bṓó abi bṓó mme áferé nnó álú ukenḱéné bṓó nnó mekpṓ unṓó egbáre bṓó denḱá. Ne ajya ntó bṓó abi bṓó mme áferé nnó aḱeá geme wṓ, nnó mekpṓ unṓó egbáre anṓó bṓó. ²⁸ Bṓó abi alá atané né mala upú kpakpa wṓ, abi bṓó mme ábyaá, ebwṓ abi bṓó mme áselé nnó aḱeá geme wṓ, ebwṓ ne Esṓwṓ ajyáá nnó ábé bṓó bií. Esṓwṓ apyembṓ nnó, atyaá unó bi bṓó mme áferé nnó unḱeá geme. ²⁹ Ndere elúmbṓ, yé muú ayi akáge do ebwṓ ewómé né mbe ushu Esṓwṓ nnó, Esṓwṓ ajyá me gétúgé me nḱea geme ápṓ. ³⁰ Ngba, ewómé mendṓó epṓ, elé Esṓwṓ jimṓó ne apyε nnó enyú dechṓ mmyε ne Kras Jisṓs. Jisṓs yina ne alú denḱá etiré Esṓwṓ. Ji apyε esé delú cho né mbe ushu Esṓwṓ, apyε ntó esé delá bṓó ukpea Esṓwṓ, ne awené gemégé sé né yéndé gabo. ³¹ Ndere elúmbṓ, dépyé ndere ásamé né mmu nḱe Esṓwṓ, nnó “Muú

aké adṓó ebwṓ ewómé, ádoógé gétúgé genó eyigé Ata Esṓwṓ apyε.”

2

Pál agárege abya ayi Kras agboó né gekwa

¹ Anmé ba, gébégé me nchwṓ nyá eta nyú, mangaré mekomejṓó Esṓwṓ nkpá fṓ anṓó denya ne denḱá eta ne ngárege enyú mekomejṓó yimbṓ wṓ. ² Ndere mbṓ nlú ne enyú, nḱṓó né metṓó wa nnó, mpyε sé genó eyigé cha ekosé mangaré abya Jisṓs Kras ne nkane agboó né gekwa. ³ Nchwṓ eta nyú ne gepwa né mmyε, nweré jaja ne efṓ metṓó. ⁴ Mejṓó ewé me nḱṓó, ne unó bi me nleré enyú, uléré fṓ nnó me nwyaa anṓó denya ne denḱaré mejṓó mampyε enyú dékámé ne genó eyigé me nḱṓó wṓ. Yémbṓ elé uto Mendṓo Ukpea ne upyεé nnó enyú dékaá nnó unó bi me nḱṓó ne ebi nleré úlú wáwálé, ⁵ nnó enyú défyéé metṓó ne Esṓwṓ gétúgé uto bií. Me nkélégé fṓ nnó dénéré metṓó né denḱaré akwaá.

Mendṓo Ukpea epyε bṓó akaá denḱaré Esṓwṓ

⁶ Né egbe ewé denḱá etiré délú wáwálé, déselé déti dedṓó abya ne bṓó abi ábené né depṓré Esṓwṓ. Denḱá etiré na, dépṓfṓ etiré bṓó mme, yeé ebélé etire afwa mme néndé ela gachyεé gefwagé bwṓ gebyεé. ⁷ Ne esé degárege mekomejṓó ne denḱaré Esṓwṓ etiré té nyá muú fṓ alá akaá wṓ, néndé Esṓwṓ abṓ apyε nnó muú fṓ akáge fṓ deti. Gébégé nnó mme yina aló, Esṓwṓ abṓ abelé mé denḱá etiré na, nnó gébégé ake apyε genó eyigé gelu ji metṓó, esé débṓ nḱe wuú. ⁸ Yé mfwa mme yina ama, ayi akaá denḱá etiré na ápṓ. Abṓ akaá, mbṓ áwṓ fṓ Jisṓs Kras, Ata ayi apwṓó amu né gekwa wṓ. ⁹ Yémbṓ genó eyigé Esṓwṓ apyε gelu wye ndere ásamé né mmu nḱe Esṓwṓ nnó, “Unó bi yé muú alá lu danḱe, ebi muú alá lu danwú, yé ebi muú ntó alá lu danfere, ubi ne Esṓwṓ akwyε ábelé mbaá bṓó abi ágboó ne ji.”

10 Né egbé ewesé, Ἐσωω ἀπυε εσέ dékaá unó bina, ndere atómé Mendoó Ukpea wuú nnó ἀπυε εσέ dékaá ubi. Mendoó Ukpea Ἐσωω εγένε yéndegenó chánchá, yé anó unó bi Ἐσωω alá lú dampye muú fɔ abó mbe akaá. 11 Kágé nnó yé muú ayi ákágé uféré bi úlú muú yichá né metɔ́ ἄpó, εκosé muú yimbo jimbɔ́. Wyembɔ́ ntó ne muú alá kágé ufére ebi úlú Ἐσωω metɔ́, εκosé Mendoó Ἐσωω jimbɔ́. 12 Nana εσέ bɔ́ Ἐσωω dékaá nnó achye fɔ sé mendoó bɔ́ mme wɔ́, achye elé εσέ Mendoó wuú nnó ἀπυε εσέ dékaáge unó bi ji achyege εσέ.

13 Nkaáwú ne dégarege unó bina, délá dégáregé fɔ ne denjáre akwaá. Dégáre lé ndere Mendoó alerégé εσέ, mmye ké déselé uchuú ebi Mendoó alerége dégarege depɔ́ré Ἐσωω. 14 Yémbɔ́ muú ayi alá pɔ́ ne Mendoó Ἐσωω akélegé fɔ mankamé ne unó bi Mendoó Ἐσωω alérege. Aselé ubi nnó úlú lé ukenkéné unó eta wuú, néndé elé Mendoó Ἐσωω ne ἀπυε nnó muú ákaá ubi. Ndere elúmbɔ́, ji akágé kaá fɔ ubi. 15 Ne muú ayi Mendoó Ἐσωω alú ji mmye, acherege depɔ́ déko ne akaá yéndegenó. Yémbɔ́, ákágé chere fɔ ji, akaá gefɔ́ge muú ayi ji alu. 16 Genó eyigé me njɔ́ mbɔ́ gélú wáwálé wye ndere ásamé né mmu ηwe Ἐσωω nnó, “Yé muú akágé genó eyigé Ἐσωω aférege. Yé muú akágé chyéé Ἐσωω majyeé. Yémbɔ́ εσέ abi déwyaá Mendoó Ἐσωω ne dékage genó eyigé Kras aférege.”

3

Bɔ́ abi ábené né depɔ́ré Kras áchwɔ́ fɔ ne angya

1 Anmé ba, gébége nlú ne enyú, ngaré fɔ enyú mekomejɔ́ ndere bɔ́ abi Mendoó Ἐσωω elú ebwɔ́ né mmye wɔ́. Ngaré enyú ndere bɔ́ abi álu ákwlege unó mme yina ne bɔ́ abi álu ambane né depɔ́ré Kras. 2 Me nleré enyú unó bi ulá utoó, wye ndere muú achyegé mamáné kó némbε alá aságé chyéé ji menyéé metometo. Me nleré fɔ enyú unó bi utoó wɔ́, néndé

enyú délu dambéne mankaá ubi. Yé nana délu dambéne. 3 Me njógé mbɔ́, néndé enyú délu pyéε unó mme yina ndere matɔ́ nyú ákélege, demmye demboó, déwamege ne atε, ewéna eléré nnó enyú délu wye eké bɔ́ mme, délu pyéε wyé unó bi ebwɔ́ ápyεé, 4 néndé, mbɔ́ge muú nyú ajógé nnó, “Me nlú muú Pɔ́l,” ayifɔ́ aké, “Me nlú muú Apolos,” enyú depɔ́ fɔ chá ne bɔ́ mme.

5 Gárege me, enyú déferé nnó εσέ ne Apolos délu chá? Εσέ délu lé bɔ́ utoó Ἐσωω abi ji ajyaá nnó dépye enyú défyéε matɔ́ ne ji. Yéndemuú sé ἀpyéε utoó bíi ndere Ἐσωω achye ji nnó ἀπυε. 6 Utoó bina, úlú nnó, me mpe mbwé, Apolos agbe manaá wye. Yémbɔ́ Ἐσωω ἀπυε mbwé yimbo awené. 7 Ndere elúmbɔ́, muú ayi apéne mbwé ne ayi agbéle manaá wye, áfu yé genó wɔ́, Ἐσωω muú ἀπυε mbwé yimbo áwené ne aneá geme. 8 Muú ayi apéne ne ayi agbéle manaá wye álú wye janja. Ne Ἐσωω achyege yéndemuú nsá ndere ji ἀpyéε utoó bíi. 9 Εσέ ne Apolos décho amu dépye utoó Ἐσωω uluá. Ne enyú délu mekɔ́ Ἐσωω ewé ese dépye utoó wyé, enyú délu ntó gepú eyigé Ἐσωω aténege.

10 Né galógáló ayi Ἐσωω abó aléré me, nló mampye utoó bíi eta nyú. Mpye utoó ndere mentené gepú melóméló ayi afyé nébómé gepú chánéné ne bɔ́ abifɔ́ álɔ́ manténégé gepú mfaá néni. Ne yéndemuú ayi aténege mfaá nébómé eniné mbɔ́, asé gébé. 11 Ἐσωω abelé mé Jisɔ́s Kras ndere nébómé eniné mbɔ́. Ne yeé nébómé eniné chá eniné muú fɔ amáge fyé népó sé. 12 Bɔ́ abifɔ́, ásele nye unó ulúúlú ebi ákuú nnó gul, seleba, ne mataá malómáló, atené gepú né mfaá nébómé eniné mbɔ́. Ne abifɔ́ ntó ásele nye unó bi ula utoó manchɔ́ ndere deweé, mancha ne nchu aténe gepú né mfaá nébómé eniné mbɔ́. 13 Ne bíi uma ebi Jisɔ́s apane nye mpa bɔ́, yéndé gefɔ́ge utoó ebi muú ἀpyéε ugénege nye gbógónó. Néndé né bíi himbɔ́, Ἐσωω aselé nye mewε, afwɔ́ré utoó

εβι γένδεμουύ άπυε, mangé nnó úlú ulúúl wa uboubo. ¹⁴ Mbəgé gepú eyigé muú atané mfaá nébómé gepú eniné mbə gélá gésóó wó, mbóó yimbə abóó nye nsá. ¹⁵ Ne mbəgé gésəgé ebyennó mbóó yimbə atané amu. Yémbə jimbóó atanegé nye né efwyale gabó eké muú ayi áboó atané né mmu gepú eyigé gésóge.

¹⁶ Dékaá fó nnó enyú délú melú ujwólé Εσωω ne nnó Mendoó Εσωω elú enyú mmye wó? ¹⁷ Ne muú achəgé melú ujwólé Εσωω, Εσωω ntó áchóó genwá jii. Melú ujwólé Εσωω ewémbə, elú melu ukpea ne enyú ne délú melú ujwólé ewémbə.

¹⁸ Débwólégé gemεge nyú. Mbəgé muú nyú aférégé nnó awyaá denǵá ndere bóó mme awyaá, nchyegé ji majyεé nnó ábwólé alá gefəgé muú ayi bóó mme ákuú nnó gekenjkénégé muú, nnó ábó denǵaré Εσωω. ¹⁹ Me njóó mbə néndé, unó bi bóó mme áselé nnó úlú denǵá, úlú lé ukenjkéné unó mbaá Εσωω. Elú wyémbə néndé ása né mmu ηwe Εσωω nnó, “Bóó abifo áférege nnó ebwó áwyaá denǵá, yémbə Εσωω άπυεne ebwó né denǵá bwó.” ²⁰ Ne ama ása né mmu ηwe Εσωω nnó, “Ata akaá nnó uféré ebi muú denǵá aférege upó yeé genó.” ²¹ Ndere elúmbə, ékágé muú nyú ádóge ebwə ewómé gétúgé genó eyigé ákwaá άπυεé, ajóge nnó me nkwəlege ayina, me nkwəlegé fó ayina, kágé nnó yéndegenó gelú mé eyigé nyú. ²² Yé Pól, yeé Apolos, yelé Pita, yeé mme yina meko, yeé genwá, yeé negbo, unó bi úlú mbə nana ne ebi uchwóó meso gébé, Εσωω άπυε nnó unó bina uko, úlú ebi enyú. ²³ Ne enyú ako delu bóó Kras, ne Kras atane mbaá Εσωω.

4

Pól atee bóó Kras né Kōrent ndere genwáge ηǵbá Kras gébóó mambε

¹ Ndere elúmbə, sége nnó esé delu lé baá utóó Kras ne bóó abi Εσωω afyé né amu sé unó bií ebi ubó úlú bíbí nnó dépye bóó ákaá. ² Ne muú ayi áfyéé ji utóó bií né amu, genó eyigé

muú ápéle mangé eta wuú gélú nnó άπυε utóó bií ne metóó wuú mmu εma. ³ Yé ebélé enyú, ye lé bóó abi chá ne ashulégé me ndo nnó nlu gyéé né utóó eba, ewémbə efú me yeé genó wó. Me mbóó ntó nkágé só fó mpa yimbə nchyε gemε ya nnó utóó ba úlú cho. ⁴ Né metóó wa, nferé nnó utóó bi Εσωω achyε me, mpyéε ubi chánéné. Yémbə ewéna eléré fó nnó me nlú cho wó. Elé Εσωω ne asóó mpa wa. ⁵ Gétú eyigémbə, déwegé fə mmye deshulégé muú ndo nnó άπυé fó utóó ebi Εσωω achyε ebwó chánéné, néndé gébé gélú dankwáne mampa depó etiré na. Gige bií bi Ata akérege meso fa mme, achwəgé άπυε nye yéndegenó eyigé akwaá άπυεé bíbí gégené gbóǵónó, άπυε bóó ákaá uféré ebi úlú ate bóó né matóó. Bií bimbə elé Εσωω ne afεge nye yéndemuú ndere άπυε utóó bií.

⁶ Anmé ba, né gétúgé enyú nse gemε ya ne Apolos nméé ne unó bi me njóó mbə nnó mpye enyú dékaá ula mekomejóó ayi ji ajóó nnó, “Ékágé enyú délyaá mankwólé majyε ami ásame né mmu ηwe Εσωω.” Néndé mbəgé dékwólégé mami chánéné, déselé fó muú fó nnó aneá gemε apwə ayifo, débwεge fó mmye nnó nlú muú yina epófó ayina. ⁷ Yé muú nyú ayi aneá gemε apwóó nte ayifo apó. Unó uko ebi enyú déwyaá Εσωω ne áchyéé enyú, epó mbə? Ne mbəgé achyε enyú unó bina chyége, ulannó muú nyú adóó ebwə ewómé nnó, “Mbóó unó bi né uto bá?”

⁸ Wóó oh! Enyú bóó Kōrent déferé nnó déwyaá mé unó uko. Dékwé mé gefwa, ne délú afwa ewé esé délá depó. Eeh! Ebé ye nnó enyú délú afwa wáwálé nnó esé ntó débáné enyú déǵbáre gefwa chóncho. ⁹ Né metóó wa, nferé nnó Εσωω abelé esé áǵgbá Kras né melú ewé elá epó ne enóge. Esé délú eké bóó abi ásoó mé mpa nnó áwáne, néndé elú eké ákpá esé ábelé gbóǵónó né mbaá ayi mme meko chóncho ne makiénné Εσωω ágéne. ¹⁰ Nnó esé délú ukenjkéné bóó gétúgé délú bóó utóó Kras? Yémbə enyú dése gemεge nyú nnó dékaá

unó uko gétúgέ déchomé mmyε ne Kras. Bóó mme áselé nnó esé délú jǎó, yémbǎ enyú déselé gemεge enyú nnó déwyaá eshyε. Bóó ánógé enyú yémbǎ ábyaá esé. ¹¹ Kpaá té gébé eyigé na, gébé geko fǎ wǎ esé dégέne menyé manyé ne manaá manyú wǎ. Défyé lé uchálé mandeé. Gébé eyigé fǎ, bóó áchyεgέ esé efwyale. Ne gébé geko fǎ wǎ dégέne malu mambélé wǎ. ¹² Esé depyε utóó ne eshyε ne dégέne genó eyigé dényéé. Muú ajógé mejǎó mebo ne esé, dénennmmyε nnó Esǎwǎ ájé ji. Bóó áké achyεge esé efwyale, dékoge wye matǎó. ¹³ Bóó áké áchǎó esé mabǎ, déshugé ebwǎ meko melóméló. Ásέle esé nnó délú umpwapwané unó ne ujwaá ebi bóó ájyále ne uká.

¹⁴ Nsámé fǎ unó bina nnó mpyε mekpo unóó egbáré enyú, nchyεge lé enyú majyεé, néndé delú baá ba ne ngbóó ne enyú dǎó. ¹⁵ Ne yé enyú débé lé ne gejamégé bóó abi ájame enyú né meti Kras, tége nnó déwyaá lé muú ama ayi alú nte nyú. Me muú mpyεé enyú déchome mmyε ne Kras ne nlú nte nyú, néndé me ne mbóó mbε ngaré enyú abya melóméló Kras. ¹⁶ Gétú eyigémbǎ nkpeáge enyú nnó dése gekágé neke εna. ¹⁷ Géggé ula bi me ntóme Timǎti εta enyú mbǎ. Ji alú maá wa, ne ngbóó ne ji dǎó. Ji alu muú ayi dékage líi mmyε ne ji né depǎré Ata Jisǎs. Achwǎgέ, atée nyε enyú unó bi me mpyε ndere menkwǎlé Kras. Unó bina ne nlérege yéndé mbaá né machomele bóó Kras.

¹⁸ Enyú abifǎ, mmu agbeé enyú néndé déferé nnó me nchwǎ sé εwú. ¹⁹ Yémbǎ Ata akamégé nchwǎ εwú nana. Nchwǎgέ nkágé nyε mbǎgέ utó Esǎwǎ úlú ne bóó gempǎge bina, wa apyεé lé meno detú. ²⁰ Genó eyigé gélérege nnó Esǎwǎ alú mfwa muú gepǎfǎ denyaré mejǎó élé uto bi Mendoó Ukpea εchyεgέ ji nnó abε ne genwǎ eyigé Esǎwǎ akelege. ²¹ Ndé genó enyú dékélege? Dekwǎrege

gepǎgέ nyú, nnó me nké nchwǎó εta nyú, nchwǎ pere manleré nnó me mbǎó gejeé ne enyú, waá dékwǎrégé fǎ, me nké nchwǎó, nchwǎ ne maá εchyé? Nchyéé enyú efwyale?

5

Ubélé tametame né εchomele bóó Jisǎs

¹ Ubé ǎh, nwú nnó bóó ábélege ubélé tametame né geluáge nyú. Agaré me nnó muú nyú ama abεlege ne mendée nte wuu. Gebobogé mechó εwé yéé bóó abi alá pǎ bóó Jus alá ápyéé fǎ. ² Ne enyú débwεge manǎkǎó mfaá bwége né gefǎgέ mechó εwé na? Pǎ gefǎgέ mechó εwé enyú débǎ mamfyé gepúgέ negbo na? Ferege muú ayi apyεé gefǎgέ mechó εwéna wáwá né geluáge nyú. ³ Yé élé me nlá mpǎ εwú mbǎ, mendoó wa élú ne enyú, ne nsó mé mpa muú ayi apyεé gefǎgέ mechó εwé na nkane mbǎ mbεgέ εwú mpyéε, né mabǎ Jisǎs. ⁴ Nkélege nnó enyú dékú εchomele déchoméggé mbaá ama, mendoó wa ebéε ne enyú ne uto Ata Jisǎs ntó ubéε ne enyú, ⁵ défyéé muú ubé yimbǎ né amu Danchǎmeló nnó áwa menyammyε wuu, nnó Esǎwǎ áféré ji né efwyale gabo né bíi bi Jisǎs Kras akerege meso mansǎ mpa bóó.

⁶ Mmyε mebwεge elómé fǎ. Enyú dékaá fǎ nnó nekú némá ne nechǎó ebá, wye ndere ekéké yist gachyεé εpyéε gejamégé flawa amuale wǎ? ⁷ Débǎ mamferé muú yimbǎ ayi apyε gabo né geluáge nyú. Ji alu eké yist ayi achǎó bred. Depyεgέ mbǎ debéε nyε pǎpǎ eké bred ayi alá pǎ ne yist. Ndere njǎóge mbǎ, nkaá me nnó enyú delú bred meke néndé áwá mé Kras muú alú maá εgǎhme gepε ayi epaá kóó upú. * ⁸ Ndere dényé epaá εwéna, dényé εwú ne bred meke ayi alá apǎ ne yist. Mmyε ké débε ne matǎó pǎpǎ ne dégarege wáwálé. Dényεgέ fǎ εwú ne gekwénege bred ayi awyaá yist.

* **5:7** Elú wáwálé nnó: Né Ijip, Esǎwǎ agaré bóó Isreli nnó, yéndé ula gepú áwa maá εgǎhme áse manoó míi áta manombi nnó ekiénné negbo εchwǎgέ ekóó upú bwǎ kóoge. Wye gébé eyigémbǎ ntó, Esǎwǎ ágaré ebwǎ nnó bred ayi ebwǎ átyεge áfyεgέ fǎ yist (uka ebi upyεé bred amualé) nnó ebwǎ ályá melo Ijip wáwá.

Mmye ké débēge fɔ ne gabo ne nchye ayi esé débó déwyaá.

⁹ Né ηwe ayi me mbóo mbe ntómé enyú, ngaré enyú nnó défa mbwa ne bɔ́ abi ábélege ubélé ne bɔ́ tametame. ¹⁰ Me njóge mbɔ, ntómé fɔ ne bɔ́ abi álá kágé Eṣṣwɔ. Eḃwɔ abi ábélege ubélé ne bɔ́ tametame. Abi ásée use, abi ánógé aló uka, ne abi ájóó ejó. Njógé mbɔ ebyennó nké enyú délyaá mme yina kánká. Yémbó njóó fɔ mbɔ wó. ¹¹ Me nsá lé nnó enyú défa mbwa ne yéndémuú nyú ayi aké alú menḿé né echomele bɔ́ Eṣṣwɔ ne ábélege ubélé ne bɔ́ tametame. Yéé ayi asée use, ayi anógé aló uka, ayi alwérege ulwéré, ayi anyuú mmɔ́ akwene yéé ayi alú menjó. Dényégé yéé menyéé ne ufɔ́ bɔ́ bimbɔ.

¹²⁻¹³ Me mbɔ́ fɔ mansó mpa bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Eṣṣwɔ wó. Elé Eṣṣwɔ ne asɔ́ mpa bwó. Bɔ́ abi esé débɔ́ mansó mpa bwó, elé ate aηme abi álu né echomele bɔ́ Jisṣs. Nḃere elúmbɔ, pyege nḃere ásámé né mmu ηwe Eṣṣwɔ nnó, “Búge muú ubé yimbɔ atáné né geluágé nyú.”

6

Bɔ́ Jisṣs ájyéé fɔ ne ate né eso

¹ Ulannó muú nyú abɔ́gé mpa ne nte menḿé, ajyé ne ji né eso, nnó bɔ́ abi álá afyéé metɔ́ ne Jisṣs wɔ ne ápa? Ulannó déla jyefɔ́ né mbaá ate bɔ́ Jisṣs nnó ákwyé enyú. ² Dékaá fɔ nnó bɔ́ Jisṣs ne ápáne nyε mpa bɔ́ mme wó, Ne mbɔ́gé enyú ne desɔ́ mpa bɔ́ mme, ulannó enyú délá kaágé kwyε ukéké dépɔ́ né metɔ́ metɔ́ nyú? ³ Enyú dékaá nnó esé ne depáne nyε mpa makiénné Eṣṣwɔ, pɔ́ mbɔ́? Mbɔ́gé dékaá mbɔ, ebyennó esé dékágé kwyéε ukéké dépɔ́ fa né mme. ⁴ Nḃere elúmbɔ, mechó ekwégé nnó déjyε né mbaá bɔ́ abi echomele bɔ́ Jisṣs ala sé nnó eḃwɔ alú genó wɔ, nnó asó mpa nyú? ⁵ Me njógé mbɔ nnó mpyé mmyε egbó enyú. Nnó yé muú ama apó né geluáge nyú ayi awyaá denḃa mankwyéé dépɔ́ ne ate aηme nyú? ⁶ Elómé fɔ nnó nte menḿe abɔ́gé

mechó ne nte, akpá ji ajyé né eso kpaá te aténégé né mbe ushu bɔ́ abi álá áfyéé metɔ́ ne Jisṣs wó nnó asó mpa bwó.

⁷ Nḃere enyú dékpáne ate déjyε né echa eso, élere nnó enyú dékwe mé dédo uwya mme. Ulannó muú akélege enyú mpa délá dékógé matɔ́? Ulannó muú ányégé enyú upwɔ́ délá dékógé matɔ́? ⁸ Yémbɔ, nnó enyú délyaá bɔ́ ákélégé enyú mpa, ányégé enyú upwɔ́, dékélégé bɔ́ mpa, dényéé bɔ́ upwɔ́ cháchá ne até aηme nyú. ⁹ Kágé nnó bɔ́ ube ányéé fɔ gefwage Eṣṣwɔ. Ekágé muú ábwólé enyú, elú wáwálé nnó bɔ́ abi ábélege ubele ne bɔ́ támetáme, abi ánógé aló uka, abi ákwene malɔ, ate andé abi ábélege ne ate, ¹⁰ yé bɔ́ abi ájóó ejó, abi ásée use, abi ányuú mmɔ́ akwéné, abi álwérege úlwéré, ne bɔ́ abi áfɔge unó bɔ́. Ufɔ́ bɔ́ bina ako ányéé fɔ gefwage Eṣṣwɔ. ¹¹ Mbó ntó ne enyú abifɔ́ débɔ́ délú. Yémbɔ Eṣṣwɔ áshwóné enyú né gabo ayi dépyε délá bɔ́ ukpea. Ase enyú nnó delú cho né mbe ushu wuú. Apyεmbɔ, gétúgé utɔ́ bi Ata Jisṣs Kras apyε ne utoó Mendoó Eṣṣwɔ.

Se menyammyε wyε nógé Eṣṣwɔ

¹² Muú fɔ ákágé jɔ́ nnó, “Nkágé pyé yéndégenó eyi gejií me.” Wáwálé, yémbɔ kaá nnó unó ukouko fɔ́ wó uchwɔ́ né gelógáló wó. “Nkágé pyé yéndégenó eyi gejií me.” Yémbɔ nkágé lyaá fɔ́ nnó genó gefɔ́ gebɔ́ me deba, nla eké mefwε mbaá geji. ¹³ Muú ayifɔ́ ákágé jɔ́ aké, “Eṣṣwɔ akwyéé menyé nnó akpene né une ne akwyéé une nnó menyé akpene wyε.” Wáwálé, ne kágé nnó bií uma Eṣṣwɔ achɔ́ nyε une chónchó ne menyéé. Yémbɔ Eṣṣwɔ achyéε fɔ́ mekwaá menyammyε nnó abelege ubele támetáme ne bɔ́ wó, achyéé mekwaá menyammyε nnó asé menyammyε yimbɔ anógé Ata Jisṣs. Ne elé Ata Jisṣs ne áchérege menyammyε mekwaá. ¹⁴ Ne nḃere Eṣṣwɔ asele uto bií apyε Ata akwíle né negbo, mbó ntó ne ásélé nyε utó bií apyε esé dékwíle né negbo.

15 Enyú dékaá chánéné nnó menyammye nyú alú lé upó menyammye Kras. Nnó elómbó, nnó muú asé gepógé menyammye Kras acho ne menyammye mendée eno? Ube! Ékágé be f3 mb3. 16 Enyú déb3 mankaá nnó mende achogé mmye ne mendée eno, ebw3 ne mendée eno yimb3 ákwé eké muú ama, wye ndere ásámé né mmu nwe Es3w3 nnó, “Ebw3 apeá ákwé eké muú ama.” 17 Ne muú ayi áchómé mmye ne Ata, ebw3 ne ji ábéé met33 ema.

18 Lyágé mámbélegé ubélé ne b33 t3met3me. Yéndé gabo chá ayi muú apy3é, ách33 f3 menyammye wuú, yémb3 muú ayi ábelégé ubelé ne b33 t3met3me, ach33 b3 lé menyammye awuú jimb33. 19 Enyú dékaá f3 nnó menyammye nyú alú lé melú ujw3lé Mendoó Ukpea w3? Elé Es3w3 ne afye enyú Mendoó Ukpea ewéna né mmye. Enyú amb33 f3 w3 déb33 gemége nyú w3. 20 Es3w3 ana enyú ne genó eyigé geñeá gemé d33 mamferé enyú né efwyale. Ndere elúmb3, ségé menyammye nyú dénógé Es3w3.

7

Déporé neba

1 G3ge me nshuú enyú meko né dép3 etiré enyú désamé me.

Elú gal3gal3 nnó mende achogé yé mmye ne mendée. * 2 Yémb3, té mbaá b33 ábélege ubelé t3met3me d33, él3me nnó yéndé mende áb3 awuú mendée ne yéndé mendée ntó áb3 awuú men3. 3 Ne mende ab3 f3 manshya mendée wuú ubelé w3, ne mendée ntó ab3 f3 manshya men3 wuú ubelé w3. 4 Menyammye mendée ap3 f3 awuú jimb33, alú lé ayi men3 wuú. Ne menyammye mende ap3 ntó awuú jimb33, alú lé ayi mendée wuú. 5 Ndere elúmb3, ékágé nte ashya nte ubelé, ekosé nnó ebw3 ákámége meko amá nnó alyaa kpé ate né mboó gébé nnó anemmye mbaá Es3w3. Ne gébé eyigémb3

gékógé, ebw3 ab3 mankeré chónchó nnó ékágé danch3meló apy3e ebw3 akpé né mmuameno gétúgé alá akágé gbaré mmye bw3.

6 Me nj3gé mb3, ep3f3 nnó nmerenge muú f3 mekpo mme nnó ab3 neba, yémb3 nchyege lé enyú majy3é.

7 Met33 eb3 eg33 me nnó yéndémuú abe ukwa eké me. Yémb3 yéndémuú awyaa3 ewuú echye ewé Es3w3 achy3é ji. Achy3é b33 abif3 eshye mampye géf3gé genó eyigé na, achye abif3 mampye eyigé na.

8 Mbaá b33 abi alú ukwa, ne akwi andée, ngárége ebw3 nnó, él3mé nnó ebw3 ábagé f3 neba, abe ukwa nkane me nlú. 9 Yémb3, mb3gé ebw3 ákágé gbaré f3 menyammye bw3, áb3 neba. Néndé elú gal3gal3 nnó ebw3 áb3 neba ne nnó ájwy3gé mmye.

10 Né mbaá b33 abi abané neba, nkpeage ebw3 nnó, mendée abagé men3, ékágé alyaa3 men3 wuú neba. Mej33 ewé menj33 mb3 na, ep3f3 me, elé Ata jimb33 ne aj33; 11 yémb3, mb3gé mendée alyagé men3 wuú neba; ábagé sé men3 ayicha elé ep3 mb3 w3, akéré mbaá men3 wuú ebw3 akwy3é dep3. Ne ékágé men3 ntó áb3 mendée wuú né neba.

12 Ne mbaá abif3 abi abané b33 abi alá áfy3é mat33 ne Kras w3, ngárége ebw3 nnó yéndé men3me ayi ábáné mendée ayi alá áfy3é met33 ne Kras w3, mendée yimb3 akámégé nnó ajw3légé ne ji, ékágé alyaa3 ji neba. Mej33 ewé menj33 mb3, étané memb33 né met33 étané f3 mbaá Ata w3. 13 Wy3mb3 ntó, ne men3me ayi ábáné men3 ayi alá fy3é met33 ne Kras w3 alá ab33 f3 manlyaa3 ji neba w3, mb3gé men3 yimb3 akámégé nnó ajw3lége ne ji. 14 Me nj3gé mb3 néndé, Es3w3 ajeé men3 ayi alá fy3é met33 ne Kras w3 gétúgé mendée wuú áfy3é met33 ne Kras. Ne ajeé ntó mendée ayi alá fy3é met33 ne Kras w3 gétúgé men3 wuú áfy3é met33 ne Kras. Mb3gé elé p3 mb3 w3, Es3w3 aselé baá bw3 eké baá b33 abi alá kágé Es3w3. Ne ndere

* 7:1 Elú wáw3lé nnó: Né gébégé P3l, b33 abif3 né Kōrent áse nnó mamba neba ál3mé f3 néndé muú ábagé neba áb33 f3 gébé eyigé ákuú nwe, ne mangigé gejamége unó.

elúmbò, Èsòwò asé baá bwó ndere bɔ́ bií. ¹⁵ Yémbò mbógé muú ayi alá fyéé metɔ́ ne Kras wó, aké akélege manlyaá neba ne muú ayi áfyéé metɔ́ ne Kras, agò ji ajye, néndé ébé epó ewé egbárége muú ayi afyéé metɔ́ ne Kras nnó épye nnó alyaá ji neba. Èsòwò akú esé nnó débé né nesò. ¹⁶ Wò mendée menò ayi ófyéé metɔ́ ne Kras kaá nnó getú jyéé ndɔ́fò menò wye akágé fyéé metɔ́ ne Kras. Ne wò menò ayi ófyéé metɔ́ ne Kras kaá ntó nnó getú jyéé, ndɔ́fò mendée wye ákágé fyéé metɔ́ ne Kras.

Yéndemuú abéé wye ndere ji abò alu gemegé nnó Èsòwò akúú ji

¹⁷ Yéndemuú abe wye ndere ji abò alú gébége Èsòwò akúú ji. Gé genó eyigé menlerégé né yéndé echomelé bɔ́ Jisòs nnó apyegé mbò. ¹⁸ Mbógé asó mé muú nsó ne Èsòwò alé ku ji nnó abe muú awuú, ékágé ámuá mambi nnó asó ji nsó. Ne mbógé ntó nnó alú dansò wò nsò gébége Èsòwò akúú wò nnó abe muú awuú ómmyégé fò nnó asó wó nsó. ¹⁹ Yé asó wó nsó, yé asó wó, ewémbò epye mechó wó. Genó eyigé geṇeá gepwò gelú elé nnó ónógé mabe Èsòwò. ²⁰ Ndere elúmbò, yéndemuú abe wye ndere ji alú gébége Èsòwò akúú ji. ²¹ Nnó óbò olú memfwé gébége Èsòwò akúú wó nnó abe muú wuú? Ékágé óchyéé geme jye efwyale getú eyigémbò. Yémbò, mbógé ógégé meti nnó óferégé geme jyéé nnó óbége sé memfwé pyemba. ²² Kaágé nnó yé muú abò alú lé memfwé ne Èsòwò akúú ji nnó abé muú wuú, né egbe ewé Ata apó mefwé. Elú ntó nnó muú ayi abò alá pò mefwé gébége Èsòwò akúú ji nnó abe muú awuú, alú mefwé mbaá Kras. ²³ Tégé nnó, Èsòwò ana enyú ne genó eyigé geṇeá geme mamferé enyú né efwyale. Débégé fò afwé mbaá akwaá. ²⁴ Ndere elúmbò, yéndemuú abe wye ne Èsòwò ndere ji abò alu, gemegé nnó Èsòwò akúú ji.

Andée abi alá ba ana wó ne akwi

²⁵ Ne gógé menjòó depòré bɔ́ abi alú ubwene. Genó eyigé me njógé mbò Jisòs jimboó fò wò agáre me wó,

yémbò ngárégé enyú ndere muú ayi Ata ágéne me meshwe apye me nlú muú ayi enyú dékágé neré metɔ́ ne ji.

²⁶ Né úféré ba, elú galógáló nnó yéndemuú abé wye ndere ji alú néndé efwyale eja nana dɔ́. ²⁷ Muú ayi ábáne mendée ékágé alyaá mendée wuú neba. Ne muú ayi alá alú dambá mendée, ékágé akélé mendée mamba. ²⁸ Yé elé njógé mbò, mbógé muú abagé mendée apye fò gabo wó ne yé mesò mendée abagé menò apye fò gabo wó. Yémbò bɔ́ abi ábane neba, ágò efwyale. Ne nkelégé nnó mpye ékágé enyú dékpé né efwyale ewé ebwó ágené.

²⁹ Anme ba, góge mengaré enyú nnó gébé eyigé Èsòwò achyéé alá gachyéé gebye. Né getú eyigémbò, bɔ́ abi ábáne andée abe eké bɔ́ abi alá bá andée wó. ³⁰ Bɔ́ abi áwyaá mesome, ábe eké bɔ́ abi alá pò ne mesome. Bɔ́ abi áwyaá nechóchó abé eké bɔ́ abi alá pò ne nechóchó. Ne bɔ́ abi ákene gese abé eké bɔ́ abi alá pò ne unó gese. ³¹ Muú ayi awyaá utòó mampye fa mme abe ndere muú ayi ala nere metɔ́ ne unó mme wó.

³² Ne nkélégé fò nnó genó gechyege enyú efwyale né metɔ́. Muú ayi alá bá mendée wó, afyéé metɔ́ wuú mampye utòó Ata Jisòs, ne akélege nnó apyee utòó bimbo gefò eyigé metɔ́ egòó ji. ³³ Yémbò muú ayi ábané mendée anérége metɔ́ né unó mme, akélége elé nnó ápye unó bi metɔ́ egòó mendée wuú. ³⁴ Ne gétú eyigémbò úféré bií ukwéné tyátyá. Wyemba ntó ne mendée ayi ábané menò anerege metɔ́ né unó mme gétúgé akélege mampye genó eyigé metɔ́ egòó menò wuú. Yémbò mendée ayi alá lú dambá menò, áfyéé lé metɔ́ mampye utòó Èsòwò, ne áchyege geme jíí geko mbaá Ata Jisòs.

³⁵ Unó bi me njógé mbò na, ulú elé mampoó enyú, epófò nnó nshyaá nnó enyú dépyegé fò ubi wó, nkélége elé nnó dépyegé unó né meti ewé elu cho, défyé mekpo né depòré Ata.

³⁶ Muú akpégé gébwenégé mendée mambá, ne agégé nnó gébé eyigé ji

alú mambá mendée yimbɔ gelegé koó, ne ji akágé gbaré fɔ mmye né depɔré ubelé, apye ndere ji akélege abá mendée yimbɔ. Gabo apɔ mmu. ³⁷ Yémbɔ muú ajógé mé né metɔ́ wuú nnó ji abáné fɔ mandée ayi ji abó alú mambá, ne yé genógé fɔ gepó eyi géténé ji nnó abá mendée yimbɔ, mbógé ji akágé gbaré mmye jíí né depɔré ubelé, ashyagé nnó abáné fɔ mendée yimbɔ apye mechó melóméló. ³⁸ Ndere elúmbɔ, muú ayi abáne gembwénégé mendée ayi ji akpené mambá apye mechó melóméló. Ne muú ayi alá bá wɔ, apye mechó ewé elómé kpaá epwɔ amu.

³⁹ Mendée abɔ́ fɔ manlyaá menɔ wuú neba, abá menɔ yicha ewé menɔ wuú alú membe wɔ, ekosé nnó menɔ wuú agbogé ne ji akágé ba menɔ yicha ndere ji akélégé. Ne menɔ yimbɔ abó mambɛ muú ayi afyée metɔ́ ne Kras. ⁴⁰ Ne yé lé menɔ wuú agbogé ji akágé ba ayicha, né metɔ́ wa nferé nnó eló nnó yé menɔ ayicha abagé sé. Ne nferé nnó Mendoó Eɔwɔ ne echyegé me majye ami menchyege mbɔ.

8

Menɔ genó né gepɔgé bɔ́ Jisɔs elé gejeé epófɔ defɔ́

¹ Gógé me njɔ́ depɔré menyée ayi bɔ́ apye ure mbaá aló uka. Yéndemuú ajógé aké, “Ese déwyaá defɔ́.” Ndere ajógé mbɔ, abó mankaá nnó defɔ́ dékage pye muú abwege mmye. Genó eyi gépye bɔ́ áwene né depɔré Eɔwɔ elé gejeé. ² Muú ayi aféré nnó ji akaá me yéndégenó chánchá, alú dankaa yé genó ndere ji abó alú mankaá. ³ Yémbɔ muú ayi agboó ne Eɔwɔ ji ne Eɔwɔ akaá ndere muú wuú.

⁴ Ndere elúmbɔ, déké déjógé mechó manyé menyée ayi apyee ure mbaá aló uka, ese dékaá nnó aló uka, ápó yé genó, ne nnó Eɔwɔ alú lé ama. ⁵ Yé lé unó úlú né mfaánebuú ne fá mme,

ebi bɔ́ áséle nnó úlú bó Eɔwɔ abi bwó ne yé elé bó Eɔwɔ ne bó ata ájamé dɔ́, ⁶ ese dékaá nnó Eɔwɔ alú lé ama. Ji alú Nte sé muú akwye unó uko ne akwye ese nnó dénogé ji. Ne déwyaá lé Ata ama ayi alú Jisɔs Kras muú unó uko ebi Eɔwɔ akwyeé ukéné ne ji. Ne ji ne achyegé ese genwá.

⁷ Yémbɔ bɔ́ Jisɔs ako fɔ wó akaá nnó aló uka apó yé genó wó. Bɔ́ abifɔ abó anógé aló uka kpaá te nnó mbógé ebwó anyégé menyée ayi apye ure mbaá aló uka, matɔ́ bwó ágáregé ebwó nnó álú nóge aló uka. Ne elé matɔ́ bwó ala bene wó, agare ebwó nnó apye gye. ⁸ Epófɔ gefógé menyée ayi ese dényée ne apye ese débée kwókwólé ne Eɔwɔ. Délá dényé ji wó yé genó gefɔ eyi genome ese gepó, yé dényé ji apógé fɔ ese né meti fɔ.

⁹ Yémbɔ, ségé yé gébé nnó ékágé dése ebwɔnyere ewé Eɔwɔ achyere enyú nnó dényé yéndé gefógé menyée, dépye aɲme abi alá abené né depɔré Eɔwɔ wó ákpare ákwe. ¹⁰ Néndé muú ayi alá abéné né depɔré Eɔwɔ wó, agégé ndere wó ayi ɔkaá genó, ɔlú né ntoné aló uka ɔnyée menyée, ji ntó abɔ́ geji manyé menyé ayi áchyée mbaá aló uka. * ¹¹ Ne mbógé anyégé menyée yimbɔ ebyennó wɔ muú ayi ɔkaá genó ɔchɔ genwáge menɲme wye ayi alá bené né depɔré Eɔwɔ wó, muú Kras agboó ntó getú jíí. ¹² Ɔpyége nte menɲme wye ayi alá abéné né depɔré Eɔwɔ wó, apyégé gabo né genó eyigé metɔ́ wuú egaré ji nnó gélú gyée, ebyennó ɔpyé ntó gabo mbaá Kras. ¹³ Ndere elúmbɔ, mbógé menyée ayi me nyée akágé pye menɲme wa apye gabo, nyée sé ji kánká nnó ékágé mpye menɲme wa apye gabo.

9

Unó bi aɲgbá Jisɔs áwyaá ebwɔnyere mampyé

¹ Me nwyaa ebwɔnyere mampye yéndégenó eyigé gelu cho. Me nlú ɲgbá Jisɔs Kras, nkpa ame yá nge Ata

* **8:10** Elú wáwálé nnó: Né gepɔge bɔ́ Kōrent, melu ewé ájéle nya aló uka elé gekpékpégé gepú eyi gewyaa gejamégé baá upú. Baá upú abifɔ elé abi bɔ́ ájwɔlegé anyée menyée ne yéndemuú akage kpe mmu anye menyée wyeé.

sé Jis̄s wáwálé, ne enyú delu utóó bá bi mpyéé ndere Ata achyegé me eshye. ² Yé b̄ó abif̄o alá ákaá nnó me nlú ngbá Kras w̄o, enyú amb̄ó dékaá wáwálé nnó me nlú ngbá Jis̄s. Enyú délu gelo eyigé geleré nnó me nlú ngbá Jis̄s Kras.

³ Gená, ne menshúgέ meko mbaá b̄ó abi ákelégé manj̄ó nnó me mp̄óf̄o ngbá Kras. ⁴ Esé dékwané mansé menyé ayi dényé mbaá b̄ó né utóó ebí esé dépye. ⁵ Nnó esé dékwané f̄o mamba andée dékene ne ebw̄o ndere Pita ne ángbá Jis̄s abif̄o, ne aḡme Ata Jis̄s ápye w̄ó? ⁶ Waá nnó wyelé esé ne Banabas ne déb̄ó mampye utóó ne amu sé gené dégέ menyéé ayi dényéé? ⁷ Ndé muú be, ayi apye utóó, anyéé né mmu gebagé nkú jíí? Muú ayi apene genó eyi géwóme umpome abó manyé umpomé bi genó eyigémb̄o géwóme, wa mb̄o f̄o w̄ó? Ne muú ayi ábáme mp̄o, abó manyú nebene mp̄o wa mb̄o f̄o w̄ó?

⁸ Enyú déf̄érégé f̄o nnó unó bí menj̄ó mb̄o, utané lé né metóó mekwaá. Mabé ayi Es̄w̄o achyε Mosis agárege wye mb̄ontó. ⁹ Mabe ayi Es̄w̄o achyéé Mosis aké, “Muú áwégé f̄o meno mp̄o ayi apyéé utóó né mekóó gébégé aké apyéé utóó né mmu mekóó.” Ékágé esé déf̄éré nnó Es̄w̄o abó ajóó mb̄o atóo lé ne mp̄o ej̄ieji. ¹⁰ Nnó genó eyigé Es̄w̄o ajóó mb̄o getoó ne esé w̄ó? Getoó ne esé wáwálé néndé muú ayi apené mbwé né mekóó ne ayi aferege mbwé ebw̄o ako ánerégé matóó nnó mb̄ó mekóó achyεge nye awuú bw̄o mbwé. ¹¹ Esé depé dep̄aré Es̄w̄o né matóó nyú wye eké mbwé ayi muú apené né mekóó, nnó elú mech̄o mebo ndere enyú depóge esé ne unó bi menyammye sé ákelegé? ¹² Mbógé enyú déchyεge unó mbaá ate b̄ó abif̄o b̄ó abi áwyaá ntó ebw̄onye mansé ubi, nnó esé ntó dékwané f̄o mansé unó eta nyú ebi ujamé upw̄óó yé ebi bw̄o w̄ó?

Yémb̄o, esé défyε f̄o eshye mangií enyú ubi, yé lé délú cho mangií. Esé dégígé f̄o unó bina dékógé lé metóó nnó ékágé dépye genó eyi gégbéé nnó

b̄ó awúgέ f̄o abya Kras. ¹³ Enyú dékaá wáwálé nnó b̄ó abi ápye utóó né mmu εcha upe Es̄w̄o, áwú bw̄o menyéé átánégé lé eféé. Ne ampye upe abi apye upe né gelúgέ upeé Es̄w̄o, áwú bw̄o menyéé ntó átánégé né menyéé upe ayi b̄ó áchyεgέ. ¹⁴ Wyεmb̄o ntó ne Kras Jis̄s agáre nnó b̄ó abi ágárege abya melóméló, áwú bw̄o menyéé ab̄o mantanege lé né mbaá b̄ó abi áwuú abya melóméló.

¹⁵ Yémb̄o, nlú dansε ebw̄onye ewena mpyéé unó bi úlú cho mampye. Yé elé nsame mb̄o, nsamé f̄o nnó enyú déchyε me ubi. Elú galógáló nnó me nkpe ngbo lé mbya ayi ngarege abya melóméló nla nselé f̄o genó. ¹⁶ Me nke ngárege abya melóméló ewémb̄o epyéé f̄o nnó me ndogé ebw̄o ewame, néndé élé utóó bá ebi me mb̄ó mámpye. Ne mbógé nla ngaré abya melóméló yina w̄ó, eb̄ó nye ne me. ¹⁷ Ebe nnó me mb̄ó ne mb̄o njyaá gemye ya nnó ngarege b̄ó abya melóméló, me mb̄o nkelege nsa. Yémb̄o me mb̄ó f̄o w̄ó njyaá gemye ya w̄ó, élé Es̄w̄o ne ajyaá me ne áfyéé me utóó bíí né amu nnó mpyεgέ. ¹⁸ Ne nsá wa alú nnó, né utóó bina? Ekosé metóó megómégó ewé menwyaá gétúgέ ngarege b̄ó abya melóméló detú. Ngárege b̄ó abya melóméló ngígε f̄o nnó achyéé me genó ndere muú ayi agarégé abya melóméló áb̄óó mangií.

¹⁹ Me mp̄o yé mefwé mbaá muú f̄o, yémb̄o nse gemye ya nkane mefwε mbaá b̄ó ako nnó mpyε gejamégé b̄ó áfyε matóó ne Kras. ²⁰ Me njyεgέ mbaá ayi b̄ó Jus alú, nkwe eké muú Jus nnó mpyε ebw̄ó áfyε metóó ne Kras. Ne njyεgέ ntó né mbaá ayi b̄ó abi ákw̄olege mabe Mosis alú, nkwe eké muú ayi ákw̄olege mabe Mosis nnó mpyε ebw̄ó áfyε metóó ne Kras, yé elé me nlá pó f̄o muú ayi ákw̄olégé mabe Mosis. ²¹ Njyεgέ mbaá b̄ó abi alá kágé mabe Mosis, nkwe eké muú bw̄o nnó mpyε ebw̄ó áfyéé metóó ne Kras. Ne yé elé nlá nkwlégé mabe Mosis ep̄óf̄o nnó nkwlégé f̄o mabe

Εσωω, nkwalé, néndé nkwalégé mabe Kras. ²² Njyegé mbaá bɔ́ abi alá lú dambene né depɔ́ré Εσωω, nkwe eké muú bwó nnó mpye ebwó ábené né depɔ́ré Εσωω. Me mbwalége yéndé gefógé muú né mati mako nnó ebegé kókógé mmye mpye yé abifo áfyε metɔ́ ne Kras.

²³ Memyeé unó bina uko nnó abya melóméló ajyegé mbe nnó meso gébé me ntó mbɔ mejeé ewé abya melóméló achwɔ́ ne ewú mbaá bɔ́ abi áfyεé matɔ́ ne ji. ²⁴ Enyú dékaá nnó mankwólé Εσωω alú eké metú gátélé. Bɔ́ abi ákpene wyε ako álómege, yémbɔ, elé muú ama ne abɔ́ nsa. Gétú eyigémbɔ, kwólégé Εσωω chánéné nnó meso gébé débɔ́ nsa wyε nkane muú ayi álómege gátélé abɔ́ nsa. ²⁵ Yéndémuú ayi ákpene né metu gátélé, aselé gébé, akpomé mmye né mati mako. Apye mbɔ nnó abɔ́ nsa, ne nsa yimbɔ alú ayi áchɔge. Yémbɔ nsa ayi esé bɔ́ Εσωω débɔ́ nyε alú lé nsa ayi alá chégé fɔ́ te kwyakwya. ²⁶ Gétú eyigémbɔ, ne me nlá nlómégé fɔ́ eké muú ayi alá pɔ́ ne genó eyigé anérége metɔ́ wyε mambɔ. Me mmye fɔ́ eké muú ayi amyéé umyéé adoó ukwekwe né mme detú. ²⁷ Mpye menyammye wa awuú ubalé nnó áwúgέ ne me. Mpyeé mbɔ nnó ékágé me ngarége bɔ́ mekomejɔ́ Εσωω ebwó ábɔ́ nsa, membɔ́ nnó detu.

10

Pɔ́l akwelé mbeé mbaá bɔ́ Kōrent nnó ékágé ápye genó eyigé bɔ́ Isrelí ápye nya ágene efwyale

¹ Anme ba, nkelege nnó enyú détége genó eyi gépye nya ne ukwene ante sé gébége ebwó ákené ne Mosis né mashwɔ́né. Nɔ́ere ebwó akene ájyεé geko gebame ebwó ako ne ebwó ako áchyaá ebéé mega megélé né mme. ² Nɔ́ere gekó gébamé ebwó, ne mánchyáa ayi ebwó áchyaá ebéé mega ewémbɔ, elúmbɔ lé manaá Εσωω ne ebwó áwɔ́. Ne gefógé manaá ami ebwó áwɔ́ mbɔ, mánléré nnó ebwó alú ánkwólé Mosis. ³ Ebwó ako ányé

gefógé menyεé ama ayi Εσωω achyεé ebwó. ⁴ Ne ebwó áko ányú ntó manaá ami Εσωω achyεé ebwó. Manaá mimbɔ matanege né etaravé ewé ekene ne ebwó, ne etaravé ewémbɔ ebɔ́ elu lé Kras. * ⁵ Yé elé Εσωω álere ebwó galógáló mbɔ, gejamégé ebwó ápye unó bi metɔ́ enywónege Εσωω. Gétú eyigémbɔ, Εσωω awá ebwó, ne unkwɔ́ bwó úlá né mashwɔ́né tyátyá.

⁶ Unó bi upyé mbɔ na, úlú elé manchyεé esé majyεé nnó ékágé esé débógé gejeé mampyεgé gabo ndere ukwene ante sé ábɔ́ ápyεé. ⁷ Dénógé fɔ́ aló uka ndere ebwó abifo ábɔ́ ápyεé. Asá né mmu ηwe Εσωω nnó, “Ebwó ájwólé, ányεé, ányuú ne ákwilé mme alá mambéné mabée né mbe ushu meló uka.” ⁸ Ékágé esé ntó débélégé ubélé ne bɔ́ tamétamé ndere ebwó abifo ábɔ́ ápyεé. Gétúge eyigémbɔ, Εσωω apyé delé bɔ́ esaá meso eléé ágbo né bií uma. ⁹ Ékágé dékpélé Kras ndere ebwó abifo ábɔ́ ákpélé ji, gétú eyigémbɔ Εσωω ató mmye enó ebwó ágbo. ¹⁰ Ne déhmenégé fɔ́ Εσωω meso humm hummm ndere ebwó abifo ábɔ́ ápyεé ne ekiénné Εσωω ewé ewáné bɔ́ echwɔ́ wá ebwó.

¹¹ Unó bina uko ebi upye nyá ne ebwó úlú lé mánkwélé bɔ́ mbée nnó ase gébé. Ne ásá ubi né mme nnó achyεé esé majyεé, esé abi delú mbɔ né gébé eyigé na, eyi elé gachyεé mme abyε.

¹² Nɔ́ere elúmbɔ, yéndémuú ayi aféré nnó aténé chánéné, ase gébé nnó ékágé akwé gébége mmuámeno áchwógé eta wuú. ¹³ Kaágé nnó, yé mmuameno ayi achwɔ́ eta nyú ayi alá lú gachwɔ́ mbaá ate bɔ́ ápó. Εσωω alu muú ayi dékage líi mmye ne ji. Delíige mmye ne ji alyaágé fɔ́ nnó enyú dékpe né mmuámeno ayi apwɔ́ eshyεé nyú. Yémbɔ, mmuámeno achwógé eta nyú, Εσωω achyεgé enyú eshyε ewé dékoge metɔ́ depwɔ́ mmuámeno yimbɔ.

¹⁴ Anme ba, ndere elúmbɔ, boóge délya aló uka manógé. ¹⁵ Enyú delú bɔ́ abi dékágé genó, férege,

* **10:4** Elú wáwálé nnó: Etáravé ewé ebɔ́ ekene nya ne bɔ́ Jus, elé Kras Jimbɔ ne ákene ne ebwó.

dégené nno, mechó ewé me njóó mbó elú wáwálé. ¹⁶ Esé déké détee negbóné Kras chónchó, détamégé Esòwò né mmáó ami. Ndere dépyéé mbó, déchome mmye, dékarege amo manóó Kras. Ne déké denyéé ntó bréd ayi agyálé ubauba délerege nnó déchomé mbántó mmye, dékarege menyammye Kras. ¹⁷ Yé elé esé abi denyéé ntó bréd yimbó déjamé, ntó bréd yimbó alú lé ama. Ewéna eléré nnó esé ako décho mmye déla muú ama.

¹⁸ Tégé gepogé bóó Israeli, ebwó abi ányéé menyéé upé ayi ápye upé né mfaá gelúógé upé, áchónége mmye ne Esòwò muú ebwó ánogé. ¹⁹ Ndé genó me njógé mbó fa? Nnó me njógé mbó lé nnó aló uka álú genó? Waa menyé ayi ápyéé upé mbaá aló uka ne álú genó? ²⁰ Ngba, me njógé fó mbó, njógé lé nnó upé ebií bóó abi alá pó bóó Jus ápyéé mbaá aló uka, ápyéé mbó lé mbaá aló nchye ápyéé fó mbaá Esòwò. Ne me nkelégé fó nnó enyú déchome mmye ne aló nchye. ²¹ Muú ákágé nyú fó mmáó né amo Ata, ne ama anyúgé ntó mmáó né amo aló nchye. Muú ákágé nyé fó ntó menyéé Ata ne gébé gema anyéégé menyéé aló nchye. ²² Ekágé esé dépye genó eyigé Esòwò ammye deboó. Nnó esé déwyaá eshye dépwò ji?

²³ Muú fó ákágé jógé aké, “Me nkáge pye yéndégenó eyi gejigé me metóó.” Elú wáwálé, yémbó, kaágé nnó, unó uko fó wó upoógé wóó. “Me nkáge pye yéndégenó eyi gejige me metóó.” Yémbó kaá nnó unó uko fó wó upye muú awené wó. ²⁴ Yéndémmuú aferégé mampye genó eyi gepógé ate aḡme, epóó eyi gepógé jimbií wó.

²⁵ Nyéégé yéndé menya ayi akpoó né gese. Dégigé fó mbaá ayi menya yimbó atané. ²⁶ Néndé ásá né ḡwe Esòwò nnó, “Esòwò ne abóó mme ne yéndégenó eyi gelú né mme.”

²⁷ Mbógé muú ayi alá afyéé metóó ne Kras wó, akúgé enyú menyéé déjyégé, nyéégé yéndégenó eyigé ji achyégé enyú. Dégigé fó mbaá ayi menya yimbó atané nnó ékágé matóó nyú

áchyε enyú efwyale. ²⁸ Yémbó muú agárégé enyú nnó, “Menyéé yina elé ayi ápyéé upé mbaá aló uka”, dényéégé fó ji, nnó ékágé muú fó abó efwyale né metóó ásé nnó enyú dépye gabo. ²⁹ Me njógé mbó, épóó nnó nké enyú délyaá menyéé yimbó gétúgé dényéégé débó efwyale né metóó. Njógé lé nnó delyaá manyé menyéé yimbó gétúgé dényéégé muú yimbó abóó efwyale né metóó wuú. “Ulánnó me nlyáge genó eyigé me mbóó manyé gétúgé muú ayifó aferé nnó, ‘Muú anyéégé alú gyéé’.” ³⁰ Mbógé me nchyege matame mbaá Esòwò gétúgé menyé ayi me nyéé, ulánnó muú áchóó me mabó gétúgé menyéé ayi mbóó me mbe ntamé Esòwò ne me nlé nyé?”

³¹ Yémbó kaá nnó yéndégenó eyigé wó ápyéé, yé wó ányéé, yé ányuú abó mampye geji ndere gepyéé bóó áfége Esòwò. ³² Se gébé nnó ékágé ápye genó eyi gepyéé bóó ápyéé gabo, yé bóó Jus, yé bóó Grek, yé echomele bóó Esòwò. ³³ Wyembó ne me mmyéé nnó mpyéé metóó egógé yéndémmuú né yéndégenó eyigé me mpye. Me nkelégé fó mampye genó eyi gepogé lé me mbií. Me mpye eyi gepogé bóó ndere Esòwò akágé feré ebwó né efwyale gabo.

11

¹ Ndere elúmbó, kwólégé ntó gekágé neke ya wye ndere me nkwlége eyige Kras.

Gefóó eyigé andée abóó mambε né echomele bóó Kras

² Me nfége enyú néndé détee me né yéndégenó ne dépye unó wyeé ndere me mbó nleré enyú. ³ Yémbó nkelégé mampye enyú dékaá chánéné nnó Kras ne alú mekpo mbaá ande ako, mende ne alú mekpo mbaá mendée. Ne Esòwò alu ndere mekpo mbaá Kras. ⁴ Yéndé mende aké anenemmye né echomele bóó Kras, yé aké agarege mekomejóó ayi atane mbaá Mendoó Esòwò, akweregé mekpo wuú ebyennó achyégé mbó lé mekpo unó mbaá muú kpaá wuú. ⁵ Ne yéndé mendée aké anemmye,

yé aké agarege mekomejṳ́ ayi atane mbaá Ɛsṳwṳ́ alá akwere mekpo wuú wṳ́, achyegé mbṳ́ elé mekpo unṳ́ mbaá muú ayi alu ndere mekpo wuú. Alú wye eké akpalé ji mekpo. ⁶ Ndere elúmbṳ́, mbṳ́gṳ́ mendée akelégé fṳ́ mankwere mekpo wuú, ákpe ákpale mekpo wuú. Yémbṳ́, mbṳ́gṳ́ ji akaá nnó elú elé mekpo unṳ́ eta wuú mankpale mekpo akwerege mekpo wuú. ⁷ Ne mende abṳ́ fṳ́ mankwere mekpo gébégé aké anenemmye wṳ́. Néndé Ɛsṳwṳ́ akwyéé mende nnó ábé eké jimbṳ́, achyegé Ji ṅṳ́. Yémbṳ́ mendée afyéé lé mende ṅṳ́ mmye. ⁸ Néndé Ɛsṳwṳ́ ase fṳ́ membea mendée ne akwyéé mende wṳ́, asé lé ayi mende ne akwyéé mendée. ⁹ Elú wye ndere Ɛsṳwṳ́ alá akwyéé fṳ́ mende gétúgṳ́ mendée wṳ́. Akwyéé mendée gétúgṳ́ mende. ¹⁰ Gégé ula bi mendée abṳ́ mankweré mekpo wuú, manlerege nnó mende ne abṳ́ uto né eta wuú. Apyegembṳ́ matṳ́ asṳ́ fṳ́ makiénné Ɛsṳwṳ́. ¹¹ Yé ndere elúmbṳ́, esé abi défyéé matṳ́ ne Kras, mendée abṳ́ fṳ́ mantene ushu ushu bií wṳ́. Abṳ́ mantene ne mende. Ne mende ntó abṳ́ fṳ́ mantene ushu ushu bií wṳ́. Abṳ́ mantene ne mendée. ¹² Yé lé asele membea mende ne akwyéé mendée, yé mende fṳ́, apó fa mme ayi mendée alá byéé ji wṳ́. Ne elé Ɛsṳwṳ́ ne akwyéé unṳ́ uko.

¹³ Enyú ambṳ́ déferege dégené nnó elomé fṳ́ nnó mendée anenemmye eta Ɛsṳwṳ́ ewé alá we gebugendeé né mekpo wṳ́. Elómbṳ́? ¹⁴ Né mme yina, dége mbṳ́ nnó mende abege ne mejwe metyemetye, achyegé mbṳ́ lé mekpo unṳ́ né gеме jí, ¹⁵ ne nnó mendée abege ne mejwe metyemetye, efye ji ulṳ́ né mmye. Néndé Ɛsṳwṳ́ achyegé mendée mejwe ewémbṳ́ nnó ebe ndere genó eyi gekwerege ji mekpo. ¹⁶ Ne mbṳ́gṳ́ muú fṳ́ aké akelege manyeé mbeé né mechṳ́ ewe, mengarege ji nnó esé anḡba Kras depṳ́ sé ne gepṳ́ eyigé cha manleré ndere anógé Ɛsṳwṳ́ yé machomele bṳ́ Kras apó ne geji.

Bṳ́ echomele Kras né Kōrent ányéé

menyéé Ata né meti ewé elápṳ́ cho

¹⁷ Né mechṳ́ ewé me nchwṳ́ ngaré enyú, nfege fṳ́ enyú, néndé enyú dechwṳ́gṳ́ chónchṳ́ ndere bṳ́ Jisṳ́s, déchwṳ́ fṳ́ né galógál, déchwṳ́ manchṳ́ depṳ́ chṳ́. ¹⁸ Ne genóge mbṳ́ gélú nnó, agaré me nnó enyú déchwṳ́ge chónchṳ́ né echomele nyú manógé Ata, déjwalege matoó matoó ne anḡya. Ekágé be wáwálé. ¹⁹ Anḡya abṳ́ mambṳ́ metṳ́ metṳ́ nyú. Abegé mbṳ́, akágé nyé muú ayi akwalege Jisṳ́s wáwálé. ²⁰ Mengé mbṳ́ nnó gébégé enyú déchwṳ́ge chónchṳ́ nnó dényéé menyéé Ata, yémbṳ́ ji fṳ́ wṳ́ enyú déchwṳ́ manyeé wṳ́. ²¹ Genó eyigé enyú dépyéé gelu nnó, yéndemuú awenege manye menyéé awuú, atéé fṳ́ ate anḡme abifṳ́. Ndere dépyembṳ́, abifṳ́ anyeé, anyuú akwene, abifṳ́ agboó mesa. ²² Chaá! Nnó enyú depṳ́ ne upú ebi enyú dékágé nyege menyéé, dényuú mmṳ́ wyeé? Ne ulánnó enyú débyaá echomele bṳ́ Ɛsṳwṳ́, déchyegé mekpo unṳ́ mbaá abi alá pṳ́ ne genó. Enyú dékelege nnó me mpyeé nnó ne enyú? Dékelege memfée enyú né gefógé mechṳ́ ewé? Ngba, nkágé pye fṳ́ mbṳ́.

Menyéé Ata Jisṳ́s

(Mat 26:26-30; Mak 14:22-26; Luk 22:14-20)

²³ Unṳ́ bi Ata alere me, ubi ne menlere enyú, nnó né utuú bi achyéé Ata Jisṳ́s manḡkwaá, abṳ́ ntó bred, ²⁴ áchyegé matame mbaá Ɛsṳwṳ́, agyá ntó bred yimbṳ́ ubauba, ajṳ́ aké, “Gége menyammye wa na, me nchyége né gétúgṳ́ enyú yéndégébé déké dénye ji, pyégé wyé na mantégé negbo na.” ²⁵ Wyémbṳ́ ntó ne gébégé anere menyéé manye, abṳ́ amo ne mmṳ́ mmu ajṳ́ aké, “Amo yina alú gepṳ́ eyi gelere menomenyéé meke ewé Ɛsṳwṳ́ anyeé ne enyú. Menomenyéé ewéna eké ne manoó ama. Ne yéndégébé déké dényuú mami, pyégé wyémbṳ́ mantégé negbo na.” ²⁶ Ne yéndégébé enyú déké dényéé bred yina, dényuú mmṳ́ ami

malú né mmu amo yina, dégarege mbò lé negbone Ata kpaá te ji achwó.

²⁷ Né gétú eyigé na, yéndémuú ayi anyeé bréd yina, anyuú mmóó ami na né meti ewé elá echyege enógé mbaá Ata, akwe mpa né metóó wuú néndé ábyaá mbò lé menyammye ne manoó Ata. ²⁸ Ndere elúmbò yéndémuú abó mbe áchééré metóó wuú, ne anyeé bréd, anyuú mmóó ami malu né mmu amo. ²⁹ Néndé muú ayi anyeé bréd yina, anyuú mmóó mina alá kágé, fere nnó unó bina utené né menyammye Ata, akélege mbò lé efwyale né geme jíí. ³⁰ Gé ulá bí gejamégé bóó né metóó metóó nyú ameeé, abifó áwyaá gepwa ne abifó ntó agboó. ³¹ Yémbò esé débógé mbe déchérege mataó se chánéné, Ata achyege fó esé efwyale. ³² Esòwò acherege depò etiré sé, agége nnó délu gyéé, apyéé menyammye sé awuú ubale nnó né bíí bi ji asóó mpa, achyege fó esé efwyale chónchó ne bóó abifó.

³³ Né gétú eyigémbò, aḡme ba, yéndégébé déchwógé chónchó manye menyéé Ata, debó mangile ate. ³⁴ Mbógé mesa aké ammye muú, abò mbe anyeé menyéé né gepú jíí, nnó gébége enyú dechwógé chónchó ékágé dépye genó eyigé Esòwò achyegé enyú efwyale. Ne depò etiré délaá, membóó nchwógé ngarege nyé enyú.

12

Echyé ewé Mendoó Ukpea echyége

¹ Aḡme ba, nana nkelege mampye enyú dékaá chánéné depòré unó bi Mendoó Ukpea echyege bóó uto nnó ápyegé. ² Enyú dékaá nnó gébége enyú dela delú danfyé mataó ne Jisòs, anyua enyú denó mewaá, dela nógé lé aló uka, unó bi ula ujógé mejóó. ³ Ndere elúmbò, nkelege mampye enyú dékaá nnó yéndémuú ayi Mendoó Esòwò elú ne ji ajógé fó nnó, “Jisòs òbóó wyeé.” Ne ye muú fó ntó ákágé jóó fó nnó, “Jisòs ne alú Ata”, mbógé Mendoó Ukpea elá epó ne ji.

⁴ Kaágé ntó nnó unó bi Mendoó Ukpea echyege bóó uto nnó ápyege

ulú ufóó ufóó. Yémbò wye lé Mendoó Ukpea ewú ema ne echyege ebwó uto mampye unó bina uko. ⁵ Mataó ami esé dépyeé mbaá Ata malu ufóó ufóó, yémbò wye lé Ata wu ama ne esé ako dépyeé utóó bíí. ⁶ Mati ayi esé dépye utóó mbaá Esòwò álú ufóó ufóó yémbò wye lé Esòwò wu ama ne apye utóó né genwáge yéndémuú sé. ⁷ Mendoó Ukpea echyege uto mbaá yéndémuú sé nnó dése ubi dépyege utóó ebi upogé bóó ako. ⁸ Mendoó Ukpea echyege muú ayifó uto manjóó mejóó Esòwò ne denḡa. Muú ayifó echyege ji uto manlere unó bi Esòwò apye ji akaá. Wye lé Mendoó Ukpea ewú ema ne echyege ebwó utó mampye utóó bina. ⁹ Mendoó Ukpea wú ema, echyege muú ayifó utó mamfyé metóó ne Esòwò kpaá te ápyeé genó eyigé ji ágige. Muú ayifó echyege ji utó mampye bóó abi ameeé ufóó ufóó mameé átoógé. ¹⁰ Mendoó Ukpea echyege muú ayifó utó mampye ufélekpa, muú ayifó echyege ji utó mangarege genó eyigé getané mbaá Mendoó Esòwò. Ayifó echyege ji utó mankaá unó bi utanege mbaá Mendoó Esòwò ne ebi ulá utanege fó mbaá Mendoó Esòwò. Ayifó echyege ji utó manjóó ufóó mejóó ebi yé jimboó alá kágé fó. Ne ayifó ntó echyege utó mangare ulaá ufóó mejóó ebimbo. ¹¹ Unó bina uko elé wye Mendoó Ukpea wú ema ne echyege esé utó nnó dépyege ubi. Ne echyege yéndémuú ebií utó cha ndere ewú ekélege.

Ankwòle Jisòs álú eké upò menyammye uchaucha né menyammye ama

¹² Dékaá nnó menyammye mekwaá awyaá upò uchaucha. Ne yé elé upò menyammye ujame dóó, ucho upye lé menyammye ama. Mbòntó ne Kras alú. ¹³ Esé abifó delú bóó Jus, abifó bóó Grek. Bóó abifó álú áfwé abifó ápó. Yémbò gébége awyaá esé manaá né utó Mendoó Ukpea ewémbò ema, esé ako dékwe eké menyammye ama ne Esòwò apye esé ako dése Mendoó ema.

¹⁴ Ne dépege menyammye mekwaá apó fó lé ne gepoge menyammye gema, awyaá upó gejame. ¹⁵ Désé nnó geka geke, “Me mpó fó gepoge menyammye néndé me mpó fó ébwá” ewémbá epye fó nnó geji gebége fó gepoge menyammye, waá epyéé? ¹⁶ Ne mbógé etu eké, “Me mpó fó gepoge menyammye néndé me mpó fó dambónyi, ewémbá epye fó nnó ewu ebége gepogé menyammye, waá epyéé?” ¹⁷ Ne mbógé menyammye meko abe lé dambónyi jiji, mekwaá abo awuú mbá mbaá ne ndé? Ne mbógé menyammye meko ntó abe élé etu ewu ewu mekwaá abo awuú mbá, gebé ne ndé? ¹⁸ Ndere elúmbá, Esáwá akwyéé menyammye mekwaá né upáupá, ne abelé yéndé gepó ndere ji akelege. ¹⁹ Ne mbógé upó bina uko ubá ubé lé gepó gema, menyammye abo abéé fó. ²⁰ Ndere elúmbá, menyammye mekwaá awyaá upó gejame, yélé upó ujame menyammye alú élé ama.

²¹ Gétú eyigémbá dambónyi ákágé jǎ́ fǎ́ ne ébwá nnó, “Ǫkágé pǎ́ fǎ́ me.” Yé mekpó ékágé jǎ́ fǎ́ ne uka nnó “Ǫkágé pǎ́ fǎ́ me.” ²² Yémbá wáwálé álu nnó, upó menyammye ebifǎ́ ebi esé déferé nnó upó ne eshyéé dékágé jwǎ́lé fǎ́ ewé ubi ula pǎ́. ²³ Ne upó menyammye ebi esé désele nnó upó ne énogé, ubi ne esé dénógé dǎ́. Ne ebi esé déla kelé nnó ubi ubé fuú ne esé dékwerege chǎ́njéné, ²⁴ ewé déla dépye fǎ́ mbá, ne upó ebi ulóme dǎ́. Yémbá Esáwá achoné upó menyammye bina mbaá ama, ne achyéé énogé mbaá ebi ula upó ne énogé, ²⁵ nnó upó menyammye ubégé fǎ́ ne angya, ucherege lé ate. ²⁶ Mbógé gepogé menyammye gema geké gegene efwyale, ebifǎ́ uko ntó ugene efwyale chónchó ne geji. Mbógé gepó gema gebége ne énogé ebifǎ́ uko ntó ubéé ne nechóchó chónchó ne geji.

²⁷ Wyémbá ntó ne menyammye Kras alú. Ne yéndémuú nyú alú gepoge menyammye wuú. ²⁸ Ne Esáwá achyéé yéndémuú gefǎ́gé utǎ́

bií né echomele bǎ́ Kras. Ntoó eníné mbé élé ángbá Jísós, matoó apea élé bǎ́ ekpávé Esáwá, matoó uléé élé, anlere mekomejǎ́ Esáwá. Ne abi akwálege élé bǎ́ abi apyéé ufelekpa, abi apyéé bǎ́ mameé atóoge, abi apogé bǎ́, abi ápele ndere utǎ́ Esáwá ukene, ne abi ajǎ́gé ufǎ́ mejǎ́ ufǎ́ ufǎ́ ebi ébwá ambǎ́ alá kágé. ²⁹ Nnó bǎ́ ako ne alú ángbá Kras? Ngba! Nnó bǎ́ ako ne alú bǎ́ ekpave Esáwá? Ngba! Nnó bǎ́ ako ne alú anlere mekomejǎ́ Esáwá? Ngba! Nnó bǎ́ ako ne ápyéé ufélekpa? Ngba! ³⁰ Nnó bǎ́ ako ne ápyéé bǎ́ mameé atóogé? Ngba! Nnó bǎ́ ako ne ájǎ́gé ufǎ́ mejǎ́ ufǎ́ ufǎ́? Ngba! Waá nnó bǎ́ ako ne ágarege ula ufǎ́ mejǎ́ bina? Ngba! ³¹ Yémbá, genó eyigé débǎ́ manere matǎ́ wye dǎ́ gelú nnó Esáwá achyé enyú unó bi ulóme dǎ́ upwǎ́ ebifǎ́.

Gógé me ngáre enyú meti ewé elóme epwǎ́ mati ako.

13

Gejeé gejeá gepwá unó uko

¹ Mbógé ébége nnó me nkágé jǎ́ ufǎ́ mejǎ́ mme meko ne ewé makiénné Esáwá, ne nlá mbǎ́ gejeé ne bǎ́ wǎ́, mmpye lé mejǎ́ détú eké kálánká yé eké ubyaubya. ² Yé ebé lé nnó Esáwá achyé me utó mangarege bǎ́ mekomejǎ́ ayi atane eta wuú, ne yé nkaá unó Esáwá uko chónchó ne ebi ulú bibíí, ne yé mfyé lé metǎ́ wa ne Esáwá dǎ́ ndere ékágé pye me njǎ́ ne makwe nnó ákwilé malu bwǎ́ ájye né mbá yicha, ne nla mbǎ́ gejeé ne bǎ́ wǎ́, mpǎ́ yé genó. ³ Ne yé nkpa lé unó bi me nwyaá uko nkáre mbaá ubya bǎ́ ne yé nchye ntó lé geme ya mbaá bǎ́ nnó ásó né mewé gétúgé depǎ́ré Esáwá, ne nla mbǎ́ gejeé ne bǎ́ wǎ́ mbǎ́ yé nsa fǎ́.

⁴ Muú ayi abǎ́ gejeé ne bǎ́ ágbárege metǎ́, ne apye galógáló ne bǎ́ ammye fǎ́ demboó, apó fǎ́ ne nepa, ne abwegé fǎ́ mmye. ⁵ Apyéé fǎ́ neṅa. Apye fǎ́ genó eyi gepoge lé jimbií, asǎ́ fǎ́ metǎ́ wáwá, ábelégé fǎ́ depó debodebo né metǎ́. ⁶ Gefǎ́gé muú

yina, abeé f3 ne nech3ch3 g3b3g3 b33 ak3 apy33 gabo. A beé ne nech3ch3 g3b3g3 b33 ak3 apy33 gen3 eyi gel3 cho w3w3l3. ⁷ Muú ayi ab33 geje3 ne b33, abya3 dep3 debodebo deko 3tir3 b33 3py33, akamege nn3 b33 apy3 ny3 gal3gal3, anerege met33 nn3 3bw3 akw3r3g3 ny3 gep3g3 bw3 ne akoge met33 n3 un3 bi 3bw3 apy3 y3nd3g3b3.

⁸ Muú ayi ab33 geje3 ne b33, agbo3 ne 3bw3 y3nd3g3b3. G3b3 gechw3 ny3 eyig3 uto 3bi b33 ag3rege gen3 eyig3 getane mba3 Mendo3 33w3 uby33, uto bi b33 aj3g3 uf33 mej33 3bi 3l3 k3g3 uby33, uto bi b33 3kage un3 33w3 uko uby33 ny3. ⁹ N3nd3 un3 bi 3s3 d3k33, d3k33 d3nere w3, ne mekomej33 33w3 ayi d3g3rege, d3g3rege f3 ji d3nere, ¹⁰ y3mb3, g3b3 g3kw3nege ny3 eyig3 33w3 apy3 ny3 3s3 d3k33 un3 bina uko. Ne un3 bi d3la d3k33 denere w3, uby33 ny3.

¹¹ G3b3g3 me nl3 mamane, nj3g3 mej33 3k3 mamane k33, nfer3ge dep3 3k3 mamane k33 ne mpy33 un3 3k3 mamane k33. Ne nana ayi nl3 mmy3 muú, nly33 dep3re dembane. ¹² 3s3 d3gene un3 nana mmy3 homebome 3k3 muú ayi apele un3 n3 3f33 3w3 3l3 3genege ch3n3n3. Y3mb3 g3b3 gechw3 ny3 eyig3 3s3 d3tuúge ame d3gene un3 uko ch3n3n3. Nana me nka3 f3 un3 uko nnere w3, y3mb3 g3b3 gebe3 ny3 eyig3 nk3g3 un3 uko kpa, wye ndere 33w3 aka3 me.

¹³ Mankwya mej33 3w3 na alu nn3, un3 3l3 ul33 3bi ula uby33 te kwyakwya. Un3 bina 3l3 met33 mamfy3 ne 33w3, man3r3 met33 ne J33 ne mamb3 geje3. Y3mb3 gen3 eyi gen33 n3 un3 bina ul33 3l3 geje3.

14

Echy3 3w3 Mendo3 Ukpea 3chy3ge

¹ Mmy3ge mamb3 geje3 ne ate, ne mamkpane nt3 gechy33 nn3 deb3 3chy3 3w3 Mendo3 Ukpea 3chy3ge ch3ch3 3chy33 3w3 3py3 muú agarege gen3 eyig3 getane mba3 Mendo3 33w3. ² N3nd3 muú ayi aj3g3 mej33 3w3 ji 3l3 k3g3, aj3g3 l3 ne 33w3

aj3g3 f3 ne akwa3, y3 muú f3 3k3g3 y3 gen3 eyig3 ji aj3g3, n3nd3 aj3g3 l3 un3 33w3 3bi 3l3 bib33 ndere Mendo3 Ukpea 3chy3ge ji 3shy33. ³ Ne y3nd3muú ayi agarege mekomej33 ayi atanege mba3 Mendo3 33w3, aj3g3 gen3 eyig3 akwa3 3w3, ne mej33 wuú 3p3ge b33 3fy33 3bw3 3shy3 ne 3kwenege 3bw3 mat33. ⁴ Muú ayi aj3g3 mej33 3w3 ji 3l3 k3g3, ap3g3 l3 g3me j33, ne muú ayi agarege mekomej33 ayi atane mba3 33w3 ap3g3 3chomele b33 Kras.

⁵ 3b3 3l3me nn3 3nyú ako d3j3g3 mej33 uf33 uf33 3w3 d3l3 d3k3g3, y3mb3 menkelege nn3 3nyú d3g3r3g3 l3 mekomej33 ayi atane mba3 Mendo3 33w3. Muú ayi agarege mekomej33 ayi atane mba3 Mendo3 33w3 an3ea g3me apw33 ayi aj3g3 uf33 mej33 3bi ji 3l3 3k3g3. 3kos3 nn3 muú ab3ge ayi agarege ula3 mej33 3w3mb3 nn3 ap3g3 b33 3chomele J33s. ⁶ An3me ba, mb3g3 me nchw3ge mb3 mantame 3nyú, ne nk3 nj3g3 l3 uf33 mej33 3bi nla nk3g3, 3w3mb3 3p3ge mb3 3nyú nn3? Y3mb3 ngarege 3nyú, un3 uke 3bi 33w3 alere me, y3 3bi ji apy3 me nka3, y3 mekomej33 ayi atane eta wuú, y3 3bel3 manl3re 3nyú mekomej33 33w3 3w3mb3 ne 3l3 gen3 eyi gep3g3 3nyú.

⁷ Wy3mb3 nt3 ne 3l3 ne un3 mabe3 nkane embya ne nenke un3 bi ul3 up3 ne genw3. Muú ak3 af3mege embya, by3geby3ge y3 ak3 akwele 3l3 nenke by3geby3ge muú apy3mb3 nn3 ne aka3 gen3 eyig3 ji akwele? ⁸ Mb3nt3 ne mb3 bee al3. Mb3g3 muú af3mege ji by3geby3ge, nd3 muú akpomege mmy3 manjy3 bee? ⁹ Mb3nt3 ne 3l3 ne 3nyú amb33. Mb3g3 3nyú dek3 d3g3rege mekomej33 n3 mej33 3w3 d3l3 d3k3g3 ula, 3py33mb3 nn3 ne b33 3k33 gen3 eyig3 3nyú d3j3g3? D3k3 d3py33 mb3 dech33 gejul3 nyú mme detu. ¹⁰ 3l3 w3w3l3 nn3 uf33 mej33 uja fa mme ne y3 3w3 b33 3j3g3 3l3 3p3 ne ula 3p3. ¹¹ Y3mb3, mb3g3 me nk3g3 f3 ula3 mej33 3w3 muú aj3g3 muú yimb3 ab33 menke3 menke3 eta wa ne ment3 mb33 menke3 menke3 eta

wuú. ¹² Ndere elúmbò, tee mbaá enyú dékpane gechyeé mambò echye ewé Mendoó Ukpea echyegé mmyegé nnó debò elé echye ewé echyegé enyú uto mampógé echomele bós Jisàs ewené.

¹³ Gétú eyigémbò, muú aké ajógé gefógé mejós ewé ji alá ákágé ula, anemmye mbaá Esòwò nnó achyeeé ji echyeeé ewé echyegé ji uto mangáre ulaá gefógé mejós ewémbò. ¹⁴ Néndé, mbógé me nke nnenemmye né ufós mejós ebi nla nkágé ula, nnene chónchó ne mendoó wá. Yémbò né metós wa nkágé yé genó eyigé me njógé. ¹⁵ Ndere elúmbò, mempye mbò nnó? Nane mpyeeé, menene nye mmye ne mejós ewé me nla nkágé ula yémbò nnene ntó mmye ne mejós ewé menkágé. Nkwane makwa né mejós ewé menla nkágé ula nkwane ntó ne mejós ewé nkágé. ¹⁶ Ne mbógé muú aké anemmye choncho ne mendoó wuú afege Esòwò né mejós ewé ji alá kágé ula, epyembò nnó ne muú ayi alá kágé depòré Esòwò akame aké, “Amén” te mbaá ji alá wuú fò geno eyigé ájoge. ¹⁷ Ekágé be nnó wó otamege Esòwò chánéné yémbò epogé fò muú yifò cháchá.

¹⁸ Ntamege Esòwò nnó membós njógé mejós ewé nla nkágé mpwós enyú ako. ¹⁹ Yémbò mbege né mmu echomele bós Jisàs, nkelége nnó njóo lé uchu uta ebi bós ákágé ne nnó njógé uchu delé ufya ebi bós alá ákágé ula.

²⁰ Anme ba, déferege sé unó eké ambane. Begé kenékéné eké ambane abi alá kágé pye gabo, ne ferege unó eké bós abi ábené. ²¹ Asa né mmu ηwe Esòwò nnó Esòwò aké, “Nsele nye bós malò ayicha abi ájógé ufós mejós ebichá, njós mejós ne bós ba. Yémbò bós ba áwuú fò genó eyigé me njógé ne ebwó.”

²² Ndere elúmbò, manjógé menjós ewé muú alá kágé ula, alú elé gepò eyigé Esòwò alerege utoó bíi mbaá bós abi alá lu dafyeeé metós ne Jisàs Kras épó fò abi áfyeeé metós ne ji. Mangarége mekomejós ayi atanegé mbaá Esòwò, alú lé gepò eyigé Esòwò alerege utoó bi mbaá bós abi áfyeeé metós ne

Kras Jisàs épó fò mbaá abi alá fyeeé metós ne ji wó.

²³ Ndere elúmbò, mbógé echomele bós Kras achwógé mbaá ama, yéndemuú aké ajógé elé mejós ewé muú alá ákágé, ne muú ayi alá ákágé depòré Esòwò, yé ebelé muú ayi alá afyeeé metós ne Esòwò wò achwógé efeé, ajógé fò nnó enyú ako delú bós ubwós?

²⁴ Yémbò, yéndemuú nyú aké agarége mekomejós ayi atane mbaá Esòwò, ne muú ayi alá ákágé fò depòre Esòwò yé ayi alá áfyeeé metós ne Esòwò wó achwóge efeé gébé eyigémbò, jimbós ákágé chánéné nno ji alú pye gabo né mbaá unó uko ebi jimbós awuú enyú déjógé. Ne unó bi ji awuú upye nye ji akaá nnó akpene nye né unós mpa Esòwò. ²⁵ Mekomejós Esòwò ápye nye yéndegenó eyigé gelu bibíi né metós wuú gelá gbogò. Epyegembò ji atome nye mano mme anógé Esòwò ajoge aké, “Elú wáwálé nnó Esòwò alú metós metós nyú.”

Echomele bós Kras énogé Esòwò né meti melómélò

²⁶ Anme ba, mechò ewéna elúmbò nnó? Elú nnó dechwógé chónchó né echomele bós Kras yéndemuú akpome mmye mampye genó eyigé Esòwò achye ji utó nnó apye. Muú ayi akágé ekwò mankwaá ákwaá, ayi akágé manlere bós mekomejós Esòwò álere. Ne ayi akaá genó eyigé Mendoó Esòwò eléré ji né ame gejya agaré. Muú ayi akaá manjós mejós ewé ji alá kaágé ajós, ne ayi akaá mangaré ula mejós ewémbò agare. Pyegé unó bina uko manpoógé echomele bós Kras.

²⁷ Enyú déchwógé né echomele bós Kras, déké ajógé mejós ewé muú alá kágé ula, déjógé fò bós ako, bós apea yé aléé ne ákágé jós. Ne elo nnó muú ama ajógé ne nte ayi fò ajós. Ne gébége aké ajógé, muú yifò ntó agarege ulaá mejós ewémbò nnó bós ako ákage genó eyigé ji ajógé. ²⁸ Ne mbógé muú apó ayi agarege ulaá mejós ewémbò, bós abi ájógé mejós ewéna ákwene bòmbò né echomele bós Kras. Ajógé lé mejós ewémbò né metós bwó ne

mbaá Ἐσωω. ²⁹ Yé bɔ́ ekpávé Ἐσωω, áké ágarege genó eyigé mekomejɔ́ ayi atane mbaá Mendoó Ἐσωω, elɔme nnó bɔ́ apea yé áléé ne ágarege. Ne áké ágarege bɔ́ abifɔ́ áfwórege genó eyigé ebwɔ́ ágarege manchere mbɔ́gé nnó getane mbaá Mendoó Ἐσωω. ³⁰ Yémbɔ́ mbɔ́gé muú aké agarégé genó eyigé Mendoó Ἐσωω élere ji ne Ἐσωω amágé lere genó eyigé fɔ́ mbaá nte menme, ayi alu téné achyéé gébé nnó ayi ajwólé ka ajɔ́. ³¹ Néndé enyú ako dékágé gare mekomejɔ́ ayi átane mbaá Ἐσωω, nte agarege ne nte agare ne yéndémuú nyú ákágé nyé genó eyigé Ἐσωω agaré enyú ne enyú ako défyéé nye ate eshyéé. ³² Kaágé nnó bɔ́ ekpávé Ἐσωω awyaá eshye magbare mmye bwɔ́, ágile tée gébé gekwanegé ne ágare genó eyi getane mbaá Mendoó Ἐσωω. ³³ Ἐσωω achyéé ebwɔ́ eshye nnó ápyé mbɔ́ néndé ji ákelege fɔ́ nnó dédorégé makpo ne ate, yémbɔ́ ákelege lé nnó débε neso ne ate.

Wye ndere machomele bɔ́ Kras mako álu, ³⁴ andeé abɔ́ mambe nyameé né echomele bɔ́ Kras, néndé elɔme fɔ́ nnó ebwɔ́ ábéné mano apwɔ́ ande. Abɔ́ manshule lé mmye bwɔ́ mme áwuú lé depɔ́ wuú ndere ásamé né ebe. ³⁵ Ne mbɔ́gé ebwɔ́ ákelege mankaá genó ágií anɔ́ bwɔ́ né mmu upú, néndé elú élé mekpo unɔ́ mbaá andeé manjɔ́gé mejɔ́ né echomele bɔ́ Kras.

³⁶ Wɔ́, oh! Enyú défere nnó mekomejɔ́ Ἐσωω alɔ́ lé ne enyú? Waá wye lé enyú ambií ne déwuú mekomejɔ́ Ἐσωω? ³⁷ Mbɔ́gé muú aférége nnó ji alú muú ekpávé Ἐσωω, yé nnó Mendoó Ἐσωω ne echyegé ji eshye, abɔ́ mankaá nnó unó bi me nsame mbɔ́ eta nyú, élé Ata Jisɔ́s Jimbɔ́ ne ajɔ́. ³⁸ Ne muú alá áwuú ne genó eyigé menjɔ́ mbɔ́ na wɔ́, Ἐσωω ntó akaáge wuú fɔ́ genó eyigé ji ajɔ́gé.

³⁹ Anme ba, ndere elúmbɔ́, kpagé gechyéé mangarege mekomejɔ́ ayi atane mbaá Ἐσωω, ne dégbεge fɔ́

bɔ́ manjɔ́ ufɔ́ mejɔ́ ebi alá kágé. ⁴⁰ Yémbɔ́ yéndégenó eyigé enyú dépyéé, pyegé geji chánéné, né meti ewé elú cho.

15

Abya melóméló ayi anea gеме dɔ́ alú nnó Jisɔ́s Kras agbo ne akwilé né negbo

¹ Anme ba, gógé mente enyú mecho abyá melóméló yi me ngare nya enyú. Abyá melóméló yina ne enyú déwuú défyéé matɔ́ wyeé, dégbare ji ne eshyéé. ² Elé gétúgé abyá melóméló yina, ne Ἐσωω áférege nye enyú né efwyale gabo, mbɔ́gé déké dégbarege ji chánéné. Ela epɔ́ mbɔ́ wɔ́, ebyennó metɔ́ ewé enyú défyé ne Kras enó detú.

³ Unó bi agaré me, ubi ne me ngare enyú, ne menɔ́ genó né unó bina alú nnó Kras agbo gétúgé gabo ayi esé dépyéé wye ndere abɔ́ asame né mmu ηwe Ἐσωω nnó muú ayi Ἐσωω akwere ji ela gefwa agbo nye. ⁴ Agbógé anií ji, ne ndɔ́ eléé ekwónegé akwilé né negbo wye ndere abɔ́ asame né mmu ηwe Ἐσωω. ⁵ Akwilégé né negbo, abɔ́ mbe alere mmye mbaá Pita, alere ntó mmye mbaá angba bií áfyanéápeá. ⁶ Ewyagé ama alere mmye mbaá ankwóle bií gébé gema. Ankwólé bií bina ája ápwɔ́ gelome mesoó usaá uta (500). Gejamé né geluage bwɔ́ álu abε te fina yé élé abifɔ́ ntó ágbó me ⁷ Gébé eyigé fɔ́ alere ntó mmye mbaá Jεmsi ama alere ntó mbaá ángbá bií ako.

⁸ Me ne nlú kwyakwya muú ayi ji alere mmye eta wuú. Ndere áleré mmye né eta wa mbɔ́, me nlú eké maá ayi ábyené ji mbelepo. * ⁹ Me njɔ́ mbɔ́ néndé né geluage ángbá Jisɔ́s me mpɔ́ yé muú fɔ́. Nfuú yé muú ayi bɔ́ ákuú me nnó ηgbá Jisɔ́s wɔ́. Néndé nchyéé echomele bɔ́ Ἐσωω efwyale dɔ́. ¹⁰ Yémbɔ́ gétúgé galógáló ayi Ἐσωω abɔ́ áleré me, apyé me nlú gefɔ́gé muú ayi me nlú mbɔ́ fina.

* **15:8** Elú wáwálé nnó: Né melu ηwe ewéna, Pɔ́l alerége bɔ́ ákaá nnó, ji apɔ́ fɔ́ né geluágé ángbá abi Jisɔ́s abɔ́ ayaá gébége alú fa mme.

Ne galógál yimbò áno mme detú wó néndé mpye utó mpwó ángbá Jisós abifó ako. Utó bi mempye mbò, epófó lé né utó ba, ngba. Elé gétúgè galógál wuú ne ji achyegè me utó mampyege utó bina. ¹¹ Nðere elúmbò, yé ebe lé nnó me ne ngare enyú abya melómél yé élé angba Jisós abifó ne agarege, efwyale epó né mmu néndé esé ako dégarege lé genó gemaá. Ne genó geji ne enyú défyéé mató wyeé.

Elú wáwálé nnó Esòwò apye nye bòó abi ágboó ákwilé né negbo

¹² Abya melómél ayi esé dégarege enyú, alú nnó Esòwò apye Kras akwilé né negbo. Ne mbógè esé déké dégarege enyú mbò, ulannó enyú abifó déjógè nnó bòó abi ágboó ákwilege fó né negbo? ¹³ Mbógè ebe nnó bòó abi ágboó ákwilege fó né negbo, ebyennó yé Kras ntó akwilé fó né negbo wó. ¹⁴ Ne mbógè ebe ntó nnó Ji ákwile né negbo wó, ebyennó abya melómél ayi esé dégarege enyú alú détú ne yé metó éwé enyú défyéé ne Kras elú ntó détú. ¹⁵ Ne ebeé ntó nnó esé delú bó ntesé gebyò mbaá Esòwò néndé esé dégarege bòó nnó Esòwò apye Kras akwilé né negbo. Yémbò, mbógè bòó abi ágboó ákwilege fó né negbo ebyennó Esòwò apye fó Kras akwilé né negbo wó. ¹⁶ Ne mbógè bòó abi agboó ákwilege nye fó né negbo, ebyennó yé ebelé Esòwò apyéé fó Kras akwile né negbo wó. ¹⁷ Ne mbógè Esòwò apye fó Kras akwilé né negbo wó, ebyennó metó éwé enyú défyéé ne Kras elú détú ne Esòwò alu danjinte gabo nyú. ¹⁸ Ne ebeé ntó nnó bòó abi áfyè mató ne Kras ne álé gbo, áno mme detú. ¹⁹ Ne mbógè esé déneré élé metó nnó Kras apógè nye esé wye le né genwáge se fa mme, mmyeké esé delú bòó abi meshwe awese ájame ápwó ayi yéndémuú.

²⁰ Yémbò, Esòwò apye Kras akwilé né negbo wáwálé. Né gégluágè bòó abi agboó, Kras ne alú muú mbe ayi Esòwò apyéé ji akwile né negbo, manlere nnó Esòwò apyéé nye bòó abi ágboó ákwilé né negbo. ²¹ Muú

ama ne apye negbo nekpene fa mme, wyembò ntó ne muú ama apye nnó bòó ákwilé né negbo. ²² Bòó ágboó gétúgè alú upyáne Adam, wyembò ntó ne Esòwò achyegè nye genwá eyi gekè mbaá bòó gétúgè áchomé mmye ne Kras. ²³ Yémbò unó bina uko upyé nye, yé eyigè ndé né eji gébé: Kras ne alú muú ayi abòó mbe akwilé né negbo, ne gébégé ji akerege nye meso fa mme, bòó abi áchome mmye ne ji ákwilé ntó né negbo. ²⁴ Unó bina uko ukóge, mme abyéé nye, gébégé Kras ammyegè me apwógè unó uko ebi uwyaá uto fa mme ne ebi mfaánebuú. Ne aselé nye gefwa geko áchyéé mbaá Nte wuú Esòwò. ²⁵ Nana Kras agbarege wye gefwa jí kpaá té ji ammye nye apwò bòó máwámé bíí ako. ²⁶ Kwyaakwa muú máwámé ayi áchóó nye élé negbo. ²⁷ Wye ndere ásame né mmu ñwe Esòwò nnó, “Esòwò afye unó uko né amu jíí.” Ajógè nnó, “Afyè unó uko né amu jíí”, elere gbógònnó nnó Esòwò jimboó apófó né geluage “unó uko” ebi ji afyéé né amu Jisós. ²⁸ Gébégé Esòwò afyè unó uko né amu Kras, Ji Maá Esòwò, afye nye ntó gemé jíí né amu Esòwò muú abò afyéé unó uko né amu jíí nnó Esòwò mbií ne ágbárege gefwa, muú ayicha ábége sé eke Ji.

²⁹ Mbógè bòó abi ágboó ákwilé né negbo, ula bi áwyage bòó manaá Esòwò gétúgè bwó utene nnó? Mbógè bòó abi ágboó ákwilé né negbo, chacha, abi áwyaá bwó manaá gétúgè bwó áferé nnó? ³⁰ Ne ulannó ne esé défyéé gemége se ne efwyale yéndégébé? ³¹ Anme ba, me ngéne manoó negbo yéndégébé. Genó eyi gepye menjó mbò élé gempoge eyi nwyáá nnó utó bi mpyéé eta nyú upye enyú décho mmye ne Ata sé Kras Jisós. ³² Gébégé me nlú né gebagé mewaá Efesos bòó áchyè me gejamégè efwyale. Elú eké me mmye élé ne menya mewaá. Mbógè mferège ndere akwaá áferège, awa nsa ayi mbòó né ummye bina alú efó? Ne mbógè bòó ákwilé né negbo, “Góóge

dényegé, dényúgé ela gachyé dégbo.”

³³ Dékamege muú f́ abwólé enyú. Déchoge gekagé neke ne b́ó abi áwyaá geṕo gebogebo, enyú ntó débéé nye ne geṕo gebogebo. † ³⁴ Kerége né déf́ó nyú, dépyegé sé gabo. Ngemb́o nnó enyú abif́o dékage f́o Ésẃo cháchá. Menj́ogé mb́o nnó mpye mekpó uńó egbaré enyú.

Gef́ogé menyammye ayi b́ó abi akwilége né negbo abéé ne ji

³⁵ Muú f́o ákage gií aké, “Ésẃo apyéé mb́o b́ó abi agboó ákwilé né negbo nnó? Ndé gef́ogé menyammye ayi ébẃo ákwilege ne ji?” ³⁶ Muú ayi agige gef́oge nkwe yina alú genkekenégé muú. Dékaá f́o nnó ápegé mbwe né mme áb́ó kpe mbe apwane ne achíí ẃo? ³⁷ Genó eyigé muú apene né mme, gebéé cha ne eyi gewene mé. Ekágé be mbeé nchi yélé mbeé mbwe ayicha. ³⁸ Ne Ésẃo achyegé yéndé mbeé mbwe gekẃogé menyammye ndere ji akelege. Ne yéndé mbeé mbwe awya gef́ogé menyammye wuu.

³⁹ Unó bi uwyaá genẃa ubéé f́o ne gef́oge menyammye gemaá. Akwaá áwya gef́ogé menyammye áwú bẃo cha, menya áwú bẃo cha, meshuú ewyaá gef́oge menyammye awé bẃo cha ne dénywone déwya gef́oge menyammye áwé bẃo cha.

⁴⁰ Menyammye unó bi úlú né mfaánebuú álú uf́ó uf́ó ne ayi unó bi úlú fa mme alú ntó uf́ó uf́ó. Uĺó unó bi mfaánebuú úlú cha ne uĺó unó bi fa mme. ⁴¹ Nmeé ewyaá ebi gef́oge uĺó cha, mfaá awya ebi gef́ogé uĺó cha, ambe ntó áwyaá eyigé bẃo gef́ogé uĺó cha ne yéndé membe awya wye ebi gef́ogé uĺó cha.

⁴² Mb́ontó ne ebéé ne b́ó abi Ésẃo ápyéé nye bẃo ákwilé né negbo. Anígé muú, menyammye wuu apwanege, ne gébégé Ésẃo apyegé ji akwilége né negbo menyammye yimb́o apwanege sé té kwyakwya. ⁴³ Anígé ji aĺme sé mampe ame wye

ne apó f́o ne uto. Yémb́o, gébégé Ésẃo apyegé ji akwilége né negbo abéé melóméló ne uto. ⁴⁴ Anígé ji ndere genóge mme yina, yémb́o gébégé Ésẃo apyegé ji akwilége né negbo abéé genó eyigé melu ewé Ésẃo alu. Mb́ogé menyammye ayi mme yina alu, ebyennó ayi melu ewé Ésẃo ntó alu. ⁴⁵ Elu wye ndere asame né mmu nwe Ésẃo nnó, “Ésẃo akwye Adam muú mbe, achyéé ji genẃa”; yémb́o Adam ayi kwyakwya alú Mendoó ewé echyegé genẃa. Adam yina elé Kras. ⁴⁶ Gef́oge menyammye ayi melu Ésẃo f́o ẃo esé déb́ó mbe dewyaá ẃo, elé ayi mme yina. Ne ayi débé nye ne ji elé ayi melu Ésẃo. ⁴⁷ Ésẃo akwye Adam muú mbe ne uśó ne ayi kwyakwya atane né mfaánebuú. ‡ ⁴⁸ B́ó mme meko álú wye eké muú mbe ayi Ésẃo akwye ne uśó. Wyemb́o ntó ne b́ó abi ájyéé mfaánebuú abéé nye ne menyammye eké ayi muú ayi atané mfaánebuú. ⁴⁹ Nana menyammye sé alú wye eké ayi Adam muú ákwye ji ne uśó, ne bíí umaá débéé nye eké Kras muú atane mfaánebuú.

⁵⁰ Anme ba, ngarege enyú nnó gef́oge menyammye ayi esé déwyaá mb́o nana ákwane f́o mambé né melu ewé Ésẃo ágbarége gefwa ji ẃo. Ne genó eyi gegboó gekágé nyéé f́o geteé genó eyi geláge gboó.

⁵¹ Ǵogé me ngare enyú genó eyigé enyú délá délu dankaa. Esé ako dégboó nye f́o, Ésẃo akworege nye esé ako, achyéé esé menyammye meke. ⁵² Gébégé áf́omege mb́a Ésẃo, Ésẃo akworege nye esé mbélépo, gemége nnó muú ábýo ame ánéné. Af́omege mb́a yimb́o b́ó echomele Ésẃo abi ágboó ákwilége nye né negbo, ne ébẃo amágé gboó sé. Gébé eyigémb́o ne esé ako dékworege. ⁵³ Ne menyammye sé ayi áchóge áb́o mankwore ála ayi alá chóge ne menyammye ayi ágboó áb́o mankworé ála ayi alá gboó. ⁵⁴ Ne gébégé menyammye se yina ayi

† 15:33 Elú wáwálé nnó: Melu nwe ewena etané né mmu nwe Isaiah. ‡ 15:47 Elú wáwálé nnó: Adam ayi ájógé mb́o elé Jisás.

áchoge, álagé ayi álá choge f3, ne menyammye sé yina ayi ágboó álagé ayi álá ágboó sé: genó eyigé asame né mmu ηwe Εσωω gebεé wáwálé ndere asame nnó, “Εσωω apwω negbo, utoó negbo ubyεé.”

⁵⁵ “Wωó ðh negbo, uto bye ebi ωwáne bωó ulé?”

Wωó ðh negbo uto ebi wω ðpye bωó awuú ubalé ulé?”

⁵⁶ Negbo newáne εsé gétúgέ gabo ayi εsé dépyeé. Ne elé mabe ayi Εσωω achyεé ne ápyeé εsé dékaá genó eyigé gabo yimbω alu, ne gabo afwánege εsé. ⁵⁷ Yémbω matame mabe ne Εσωω muú achyεgέ εsé uto nnó démmye dépwω gabo ne negbo gétúgέ défyεé matωó ne Ata Jisωs Kras.

⁵⁸ Ndere elúmbω, aηme ba ténege ne eshye, dékamege genóge f3 genyige enyú matωó, pyege wye utωó Ata ne matωó nyú mako néndé dékaá nnó utωó bi dépyeé né mabo ata únómé f3 mme detú.

16

Echye ewé áchyεge mampωó εchomele bωó Kras né Jerosale

¹ Góge meshuú enyú meko né mechω ηka eyi enyú déchwωó mampωó bωó Εσωω né gebage mewaa Judiya. Me nkelege nnó enyú ntó dépye wye ndere me mbó ngaré εchomele bωó Kras né meló Galasiya nnó apye. ² Yéndé bií uwyaá, yéndémuú nyú afere ekéke ηka né eyi ji áwyaá, ákwyεé ábelé chánchá, ékágé gébégé menchwóge ne bωó ammyege manchwóge unó. ³ Ne gébégé menchwógέ nsame nye ηwe nchyεé ne bωó abi enyú déjyaá nnó ákpa echye nyú ájye ne ewú né Jerosale. ⁴ Ne mbógé elo nnó mentó njyεé, εbwó ákwóle me déjyé ulua.

Pól aso mala neke

⁵ Ne menké nchwó gé enyú, nkogé né gebagé mewaa Masedonia, néndé mbele uméé ba nnó nkóge kpe ewúmbω ne nkwóne eta nyú. ⁶ Nchwóge mbelege nye mboó ndω ne enyú ndωfω nshwone yina abyεé nye me ewúmbω nnó enyú dépoó

me, njyεé mbaá ayi nkelege manjyεé. ⁷ Nkelege f3 nnó me nchwóge mangé enyú nkoóge tenétené. Mbelé uméé nnó Ata akamege nchwóge mbelé mboó ndω ne enyú.

⁸ Ndere elúmbω, mbelege fa né Efesos kpaá te gébé eyigé ányεé epaá ewé Pentikos ebáné me. ⁹ Néndé Ata anene me meti fuú nnó mpye gekpekpegé utωó fana. Yémbω gejamégé bωó mawame amuame mamgbe me meti.

¹⁰ Mbógé Timōti achwóge bane enyú, sége ji chánéné ékágé ji abe ne efω né metωó metωó nyú, néndé ji ntó apye utωó Εσωω wye ndere me. ¹¹ Ndere elúmbω, ékágé muú f3 abya ji, poóge ji ake chánéné, áchwω age me néndé ame aya alú meti mangε ji ne aηme abifω.

¹² Egbε ewé Apolos nkpea ji ndandω ne ndω nnó ake ne aηme abifω achwó age enyú, yémbω elú eké ekwane f3 ji manchwó nana wó. Agége meti achwωó nye.

Kwyakwya mejωó

¹³ Bége ame mekpo fuú, tenege ne eshye né unó Kras ebi enyú dékame ne ubi. Yéndégenó eyigé enyú dépyeé, fyεge wye metωó ne Kras, défoge yé genó, ne tenegege ne eshye. ¹⁴ Ne yéndégeno eyigé depyeé, bógé gejeé né mmu matωó nyú.

¹⁵ Ne aηme ba, dékaá nnó gébégé me ngare mekomejωó né Akaya, Stefanas ne bωó abi alu né gepú jii ne abωó mbe afyεé metωó ne Kras ne achyεé ntó gemé gebwω geko mampωógé bωó Εσωω. ¹⁶ Ne nchyεge enyú majyεé nnó déwúgέ ne ufωó bωó bina, dépyeé utωó ne εbwó ne yéndémuú ayi apyeé utωó ndere εbwó apyeé.

¹⁷ Metωó εgωó mme gétúgέ Stefanas εbwó ne Fotunatos ne Akaikos áchwωó fa. Εbwó ápoó me wye ndere mbógé enyú débω débε fa dépoge me. ¹⁸ Εbwó áfyε me eshye wye ndere áfyεé enyú ntó eshye. Chyεgέ enógé mbaá ufωó bωó bina.

¹⁹ Machomele bɔ́ Kras ayi álú né gebage mewaá Eɣya álɔ́ enyú matame. Akwila ne Priska chónchó ne εchomele bɔ́ Kras εwé elú né gepúgέ bwó aké me ntame enyú bɔ́ Ata chanéné. ²⁰ Aημε bi álú wéna ako álɔ́ enyú matame. Yéndémuú nyú átame nte, atyaá ji.

²¹ Me Pól ne nsame matame mina ne εbwó wa me mbɔ́.

²² Mbɔ́gέ muú abɔ́ fó gejeé ne Ata Jisɔs Kras, ube ube ne ji. Nnenemmye nnó Ata se Jisɔs Kras achwó wáwá.

²³ Nnenemmye nnó Ata Jisɔs alere enyú galógál.

²⁴ Me mbɔ́ gejeé ne enyú ako néndé εsé ako décho mmye ne Kras Jisɔs. Amen.

**Ἡμεῖς αἰγιόχοι ἐπεὶ
ἐγὼ Πῶλ ἰσάμει μβαά
ἐχόμενοι τοῦ Κράστος καὶ
Κορίνθου**

*Πῶλ ἀτάμεγε Ἐσωῶν νε ἀνεμμιε
γétúgέ ἐχόμενοι τοῦ Ἰησοῦ καὶ Κορίνθου*

¹ Me Πῶλ muú Ἐσωῶν ajyaá nnó mbe ηἰgbά Kras Jisós ndere ji akεlege, ne nsamé ηἰwe yina. Ἐσέ ne μεημε sé Timōti délós enyú matame. Ntómé ηἰwe yina eta nyú echomelé bós Jisós né melo Kōrent ne bós Ἐσωῶν ako abi álú né gebagé mewaá Akaya. ² Nnēnemmye nnó Nte sé Ἐσωῶν ne Ata Jisós Kras álérégέ enyú galógáló ne ápye enyú débε nesō ne ate.

*Ἐσωῶν ἀφγέέ bós metós né mati mako
áyi ágene efwyale*

³ Détamégé Ἐσωῶν muú alu Ἐσωῶν ne nte Ata sé Jisós Kras. Ji alú nte ayi ágené bós meshwe, ne Ἐσωῶν muú afyεέ bós metós matimati. ⁴ Ji afyεέ esé metós né yéndé efwyale ewé esé dégene nnó esé ntó dékaá ndere défyεέ bós abi ágené efwyale metós. Déké défyεέ ebwós metós, défyεgέ ebwós metós wye ndere Ἐσωῶν afyεέ esé. ⁵ Wye ndere esé dégené efwyale dós gétúgέ déchome mmye ne Kras, mbōntó ne Ἐσωῶν afyεέ esé metós gbene gétúgέ déchome mmye ne Kras. ⁶ Ndere elúmbō, mbōgέ esé déké dégené efwyale, elú lé nnó Ἐσωῶν afyεέ lé enyú metós ne nnó aferé enyú né efwyale gabo. Ne mbōgέ Ἐσωῶν afyεέ esé metós elú lé nnó esé ntó défyεgέ enyú metós ne nnó enyú debō eshye dékógé metós dégene gefógé efwyale ewé esé dégené. ⁷ Metós ewé esé dénere ne enyú enyigé fós néndé dékaá nnó ndere enyú dégené efwyale ne esé chóncho, Ἐσωῶν áfyεέ nye ntó enyú metós wye ndere áfyεέ esé.

⁸ Anme sé, dékelegé enyú dékaá gefógé efwyale ewé esé dégené né gebagé mewaá Esya. Ἐσέ dékpe né efwyale ewé epwós esé mamkpa ne

epye esé debō defere metós nnó débεé sé abe. ⁹ Ebó elú wye eké lé mpa ne asós nnó ábō manwa esé. Yémbō ewena epye nnó ekágé esé déligé mmye ne gemεge sé ambós, déligé elé mmye ne Ἐσωῶν muú apye bós ákwilegέ né negbo. ¹⁰ Ji aferé esé né manoó negbo. Ji aferege nye wye esé né efwyale. Ne esé dénere metós ne ji nnó aferεge nye wye esé né efwyale ferege. ¹¹ Enyú ntó pógé dénēnemmye gétúgέ sé. Dépyεgέ mbō, gejamégé bós ánene nye mmye gétúgέ esé ne Ἐσωῶν awuú nye mmyemenene eyi mbō aleré esé galógáló ne gejamégé bós átamege nye ji gétúgέ galógáló ayi ji áleré esé.

*Ἡμεῖς Πῶλ ἀκωρε νδὸ νεκὸν νῆ ἀλά
ματῆς sé né Κορίνθου*

¹² Genó eyigé esé dedoó ebwō ewōme gelú nnó, matós sé ágarege esé nnó délu pópó né yéndegenó eyigé esé dépyεé fa mme, chacha gébégé délu ne enyú, ne déjógé wye wáwálé. Esé délií fós mmye né dénгарé ákwaá wós, délií lé mmye né utó bi utanegé né galógáló ayi Ἐσωῶν álerege esé. ¹³ Genó eyigé esé désame né eta enyú elé genó eyi gelú esé metós débií genó wós. Yé elé enyú dela dékaá gefōge bós abi esé délu chanéné wós, esé dénere metós nnó bií uma enyú dékágé nye esé chánéné. ¹⁴ Ne né bií bi Ata sé Jisós Kras achwós, dedoó nye ebwō ewōmé gétúgέ sé wye ndere esé ntó dedoó nye ebwō ewōme gétúgέ nyú.

¹⁵ Ndere nwya uμε bina né metós, me mbō nshuú me nnó nchwós nge enyú, nnó enyú debō mejé magbe apea. ¹⁶ Me mbō nshuú mange enyú gébégé nké jyεé Masedonia ne gébégé me nké nkeregé meso nnó enyú dépoó me nyje né gebágé mewaá Judiya. ¹⁷ Ndere me nshuú mbō nla chwō sé wós, nnó me mbós ndoó mbō lé manaá ndoó mawee? Waá nnó me nlú mbō elé eké muú mme, muú ákamege “Ech! Ech” ne “Ngba! Ngba” gébé gemaá? ¹⁸ Te mbaá Ἐσωῶν agarege wáwálé mekomejós ayi esé dégare enyú ápó nya fós “Ech ne ηἰgba.” ¹⁹ Jisós Kras Maá Ἐσωῶν muú Silas, Timōti ne me dégaré enyú abya wuú

apó fɔ muú ayi ajógé εεh ne ηgba gébε gemaá. Ji alú lé “εεh” ayi εσωω. ²⁰ Jisɔs ne alu muú ayi alerége nnó εσωω akame nnó, “εεh” né mbaá yéndégenó eyi ji anyémeno. Ge ula bi esé déjógé nnó, “Amen” né mabɔ Jisɔs ne déchyεge ηgɔ mbaá εσωω mbɔ. ²¹ εσωω Jimbɔ ne apye esé ne enyú chóncho détené ne eshye ndere déchome mmye ne Kras. Ji ne afyéé esé nnó debε bɔ́ bií, ²² ndere afyéé esé Mendoó Ukpea né matɔ́ nkane gelo jii. Mendoó wuú ewémbɔ elerége nnó esé désεle nye unó bi εσωω achyεge bɔ́ bií.

²³ Me nkuú εσωω ndere nte sé wa, nnó genó eyigé me njógé gelú wáwálé. Ula bi me nla mma kere sé ewú mbɔ né Kōrent wó úlú nnó ékágé metɔ́ usɔ́ wa epye enyú débɔ efwyale. ²⁴ Esé démmye fɔ́ nnó déma degaré enyú genó eyigé débɔ mamfyε metɔ́ wye, néndé enyú détene me ne eshye né genó eyigé défyéé metɔ́ wye. Esé dékelege lé nnó décho mbwa ne enyú dépyεge utɔ́ ulua nnó enyú débε ne nechɔ́chɔ́.

2

¹ Getú eyigémbɔ, ne me mkpe jɔ́ nnó mmagé keré sé eta nyú néndé nchwágé mpyéé nye enyú déla ne mesome. ² Me pyégé matɔ́ ásógé enyú, ndé bɔ́ cha abéé abi ápye metɔ́ εgɔ́ me? Wye lé enyú abi mpye déla ne mesome ne débéé. ³ Ge ula bi me nsame gefógé ηwe yimbɔ eta nyú mbɔ nnó ékágé nchwágé ewú, bɔ́ abi álu mampye nnó metɔ́ εgɔ́ gé me, ápye metɔ́ esógé lé me sɔ́. Ne nkaá chánéné nnó metɔ́ eké εgɔ́ me εgɔ́ ntó enyú ako. ⁴ Nsa enyú ηwe yina ne ubalé ne mesome né metɔ́ ne manse né amε. Ula bi me nsame ji upó fɔ́ nnó mpye matɔ́ asɔ́ enyú, úlú élé nnó mpye enyú dékaá gejamégé gejeé eyigé me mbɔ́ ne enyú.

Meηme ayi ápye gabo débɔ manjii ji nte

⁵ Mbógé muú fɔ́ né geluage nyú achwɔ́ ne efwyale, apye fɔ́ me nwú ubalé ndere enyú ako déwuú wó. Me njógé mbɔ́ ékágé εbe nnó me

mma jɔ́ εwu dɔ́ wó. ⁶ Ndó ayi enyú gejame déshulé muú yimbɔ akwané. ⁷ Ndere elúmbɔ, jigénté gyéé ayi ji apyéé, défyε ji metɔ́ nnó ékágé ji ála meshwεmeshwε abɔ́ gepwa. ⁸ Ne nnene enyú mmye nnó dema délere ji nnó délu gboó wye ne ji. ⁹ Ula bi me nsame enyú ηwe yimbɔ úlú nnó mfwɔ́ré enyú mbógé dépye yéndégenó eyigé me ngaré enyú nnó dépye. ¹⁰ Yéndémuú ayi enyú déjigénte gyε ayi ji apye, me ntó njigé ji nte. Me njigénte gabo muú chacha mbógé mechɔ́ εbege nnó me njii ji nté né galógáló nyú. Ne mpye mbɔ́ né mbe ushu Kras, ¹¹ nnó ékágé danchɔ́meló abɔ́ esé déndó néndé dékaá me nkyaá ayi alu ji metɔ́.

Utɔ́ Kras εbi esé dépye úlú eké gebe gelógéló né eta εσωω

¹² Gébége me nkwané né melɔ́ Truus, Ata apye me nge meti mangaré abya melóméló Kras. ¹³ Yémbɔ metɔ́ wa εchyéé me efwyale néndé mēge fɔ́ meηme sé Titɔ́ wye wó. Ndere elúmbɔ, nlya kpe εbwɔ́ nfe né melɔ́ Masedonia.

¹⁴ Yémbɔ matame mabe ne εσωω. Ji ammye apwɔ́ ne ase esé bɔ́ denɔ́ bií dékéne déjye ne ji gétúgé déchome mmye ne Kras. Ji aselé esé apye bɔ́ ákage dépɔ́ré Kras né yéndé mbaá ayi déjyéé ne depɔ́ etiré mbɔ́ désanēge déjyéé eké gebe gelógéló. ¹⁵ Genwáge esé gelú eké gebégé elu ewé ásɔ́ né mewε Kras achyégé mbaá εσωω. Bɔ́ abi εσωω áwené gemége bwɔ́ áwuú geji cha ne abi ánome mme detú áwuú geji cha. ¹⁶ Né mbaá bɔ́ abi ánome mme detú esé delú eta bwɔ́ eké geboboge gebe eyi gechwɔ́ ne negboó. Né mbaá bɔ́ abi εσωω awené gemεge bwɔ́ delú eta bwɔ́ eké gebe gelógéló eyi gechwɔ́ ne genwá. Ndere elúmbɔ, ndé muú akwane mampye gefógé utɔ́ bina? ¹⁷ Esé depɔ́ fɔ́ bɔ́ abi ágbarege meko mejɔ́ εσωω byabya eké genó gesé ndere bɔ́ abifɔ́ ápyéé. Yémbɔ gétúgé εσωω atɔ́me esé, esé dégarage ji ne matɔ́ sé mmu pópó né mbe ushu wuú ndere baá utɔ́ Kras. εσωω alu ntesε esé.

3

Menomenyεέ meke epwō ewé gekwene

¹ Nnó esé démagé lóó mbō élé mamfεge gemεgέ sé? Waá nnó esé dékelege nnó muú fō asá ηwe ayi afεge esé atō eta nyú, yé ayi nnó enyú désa défεgέ esé ndere bōó ne atε ánIere abifō ápyεé? ² Ngba, enyú ambōó delú eké bō ηwe abi áfεgέ esé. Genwáge nyú gelú eké bō ηwe abi asamé né mmu matōó se, yéndémuú ákagέ kú abi akaá utōó ulóúls bi esé dépyεé. ³ Enyú délere nnó delú eké ηwe ayi Kras asamé atōme esé déchwōó ne ji. Asá fō ηwe yina ne genōgέ ηwe wó, ásá lé ne Mendoó Esōwō muú alú mebe. Asá fō ji né ubaré mataá wó, ásá lé né mmu matōó akwaá.

⁴ Esé dékage jōó unō bina ndere déneré metōó ne Esōwō gétúgέ genó eyigέ Kras apye. ⁵ Epófō nnó esé dékwané mampye genó fō né mmyεmmyε sé, élé Esōwō ne apye esé dékwanεge mampyεé yéndégenó. ⁶ Ji ne apye esé dékwane mambε baá utōó bíí né menomenyεέ meke. Menomenyεέ ewéna epófō ebe ewé ásamé, elú lé Mendoó Esōwō. Ebe ewémbō etené bōó né negbó, yémbō Mendoó echyεge bōó genwá.

⁷ Ne mbōgέ nnó utōó ebe Mosis ewé ásame né ubare mataa, ewú ewé eténe bōó né negbo, echwō ne gengbō eyi gepyεé bōó Israeli álá kágé pe fō Mosis né ushu chó gétúgέ ushu bíí ugenege dōó yé élé gengbō eyigέ gegboó gelú gejyεé, ⁸ nnó utōó Mendoó Esōwō muú achwōó ne genwá uchwōó nyε fō ne gengbō eyi gepwōó eyina? ⁹ Mbōgέ nnó utōó ebe ewéna ewé etené bōó né negbó, ewyá gefōgέ gengbō eyina, fεrege ndere gengbō eyigέ utōó Mendoó Esōwō muú apyεé nnó debe cho né mbε ushu wuú gebeé. ¹⁰ Wáwálé né mechō ewéna alú nnó, genó eyi gebō gewyaá gengbō mbεmbe gepō sé ne gengbō chacha néndé gengbō geke eyi gechwōó gégénεgέ gepwō geji. ¹¹ Ne mbōgέ genó eyigέ nya gebō gegboó gelú gewyaá gengbō,

ebyennó eyi gela te etém gewyaá gengbō gepwōó.

¹² Te mbaá esé débelé umεé chánéné nnó mbō ne elu, esé depyεé unō ne metōó mende. ¹³ Esé debō fō mampye eke Mosis muú akwere ushu bíí nnó ekage bōó Israeli age ndere gengbō eyigémbō gegboó gelú. ¹⁴ Yémbō matōó bōó bimbo alu wyεé sésélé akaá ye genó wō. Mbō ne alu kpaá te fina. Ye akúgέ gekwenege meno menyεε ákagέ fō ula. Elú eké genó eyimbō gelú ebwó né matōó kwekwere. Genó eyi gekágé pyε nnó afere ebwó genó eyina né metōó, élé mbōgέ ebwó afyεge metōó ne Kras. ¹⁵ Wáwálé alú nnó, te fina elú eké genó eyigémbō gelú ebwó né matōó kwekwere néndé yé akú ebe Mosis ebwó ákagέ fō ula. ¹⁶ Yémbō, muu akwōregé metōó akwōlegé Ata, Esōwō aferege genó eyi gekwere mbō ji ushu. ¹⁷ Nana Ata ayi me njógέ mbō akene ne Mendoó Esōwō ne apyεé unō bina. Ne yéndé mbaá ayi Mendoó Ata ebeε, epyε bōó álaá mmyεmmyε bwó genó gefō gewεle sé ebwó. ¹⁸ Ne esé abi genó gefō gela gekwere esé matōó wó, dégene gengbōgέ Ata eyi gegenege ese mmyε eke ηmεε nnó dékwōrege wyε kwōrege debe eke ji. Ndere dékwōrege dégenege wyε genege, élé Ata muú akene ne Mendoó Ukpea ne apyεé nnó ebe mbō.

4

Unó mabō né mmu ujemeséé

¹ Te mbaá Esōwō né galógáló wuú, achyεé esé utōó bina nnó dépyε, ese depō fō ne gepwyaá mampye ubi. ² Esé délyaa depōré défyá ne unō bi uchwōó ne mekpo unōó. Esé débwólégé fō bōó, ne débwólégé fō amu ne mekomejōó Esōwō. Esé dégarégé lé bōó wáwálé ayi atome ne Esōwō né gefōó eyi yéndémuú agene nnó esé dégarεge wáwálé né mbε ushu Esōwō ne bōó abi agaregέ wáwálé akaá nnó mbō ne elú. ³ Ye mbōgέ abya melóméls ayi esé dégarεge alú lé bibíí, ebyennó alú lé bibíí mbaá bōó abi ánome né mme

detu. ⁴ Danchōmeló muú alu ɛsɔwɔ bɔ́ mme, aníí me ame bɔ́ abi alá fyéé metɔ́ ne Kras wɔ́. Nɔ́ere elúmbɔ, ɛbwɔ́ ákágé gé fɔ́ ndere genḡbɔ eyi getanege né abya melóméló gegenege. ɛbwɔ́ ákágé fɔ́ ula abya melóméló yimbɔ ayi atome ne ηḡɔ Kras. Ji Kras alu mekpéé ɛsɔwɔ. ⁵ Néndé ndere dégarege abya melóméló déselé fɔ́ ji nnó dépye bɔ́ áge esé, dégarege ji nnó bɔ́ áse Jisɔs Kras nnó ji alu Ata. Ne esé ambɔ́ delú lé baá utɔ́ nyú gétúgé Jisɔs. ⁶ ɛsɔwɔ muú ajɔ́ nnó, “Genḡbɔ gegene né mmu gemua,” ji apye genḡbɔ jíí gegene né mmu matɔ́ sé mampye esé dékaá genḡbɔgé. ɛsɔwɔ eyi gegenege né ushu Jisɔs Kras.

⁷ Nɔ́ere ɛsɔwɔ apye esé dékaá mbɔ esé delú lé eké ujeé meséé ebi áfyéé genóge mabɔ né mmu. Mechɔ ewéna elúmbɔ, manlere nnó utó bi upwɔ́ amu, ebi esé déwyaá utane lé né mbaá ɛsɔwɔ epófɔ́ eta esé ambɔ́. ⁸ ɛfwyale ɛfinegé esé matimati yémbɔ dégbege wye gejulé. Gébé eyigé fɔ́ dékwene tametame yémbɔ délyage fɔ́ utɔ́ sé. ⁹ Bɔ́ ámmye amu ne esé yémbɔ ɛsɔwɔ alyagé fɔ́ esé shushuú. Atulege esé yémbɔ ákágé chɔ́ fɔ́ genwáge esé. ¹⁰ ɛfwyale ewé esé dégene mbɔ yéndégébé, elú wye eké negbo né Jisɔs ne esé dékpane mbɔ né menyammye sé dékene. ɛpyembɔ nnó bɔ́ ágene nnó genwáge Jisɔs gelú né menyammye sé. ¹¹ Né genwágé sé geko fa mme, délu wye né mmu ɛfwyale ewé ɛchwɔ́ ne negbo gétúgé dékwólégé Jisɔs Kras. ɛpyembɔ nnó bɔ́ ágene genwágé Jisɔs né menyammye sé ayi alá abéé fɔ́ te kwyakwya. ¹² ɛwéna eléré nnó, esé dékame negbo nnó enyú debɔ́ genwá eyi gélagé byé.

¹³ Muú fɔ́ ájɔ́ né ηwe ɛsɔwɔ aké, “Me mfyé metɔ́ ne ɛsɔwɔ gétú eyigémbɔ ne njɔ́.” Esé ntó delu mendoó ema ne ji, ewé ɛpye esé défyéé metɔ́ ne ɛsɔwɔ getú eyigémbɔ ne déjɔ́. ¹⁴ Esé dékaá nnó ɛsɔwɔ muú apye Jisɔs Kras akwilé né negbo, apye nyé ntó esé dékwilé né negbo chónchó ne Jisɔs, ase esé chónchó ne enyú

déchwɔ́ détene né mbe ushu wuú jimɔ́. ¹⁵ ɛfwyale ewéna meko elú lé né galógáló nyú. Nɔ́ere elúmbɔ, ɛsɔwɔ alerege nye galógáló wuú mbaá bɔ́ gejamé gejamé. ɛwémbɔ ɛpye nye ɛbwɔ́ atamege ji, ne ji abɔ́ nyé ηḡɔ.

Esé dépwad fɔ́ néndé défyéé wye metɔ́ ne ɛsɔwɔ

¹⁶ Nɔ́ere unó bina ulú mbɔ, esé débéé fɔ́ ne gepwa. Ye elé menyammye esé akwɔ́ ajyeé, ɛsɔwɔ achyégé mandoó sé utó yéndé bíí. ¹⁷ ɛfwyale ewé esé dégene mbɔ nana elú lé gachyéé ne ebelege ye, yémbɔ ɛchwɔ́ lé esé ne gekpekpégé ηḡɔ ayi apwɔ́ amu ne abéé te kwyakwya. ¹⁸ Esé défyéé fɔ́ ame né unó bi dégene, défyé lé ame né unó bi dela dékágé gé ubi. Ula ulú nnó unó bi esé dégené ubéé lé né mboó gébé. Yémbɔ ebi esé délá dégené ubi ne ubéé te kwyakwya.

5

Menyammye meke asle nye melu ayi gekwene

¹ Menyammye sé fa mme alú eké maá geto ayi déjwɔ́lege wyeé. Dékaá nnó mbɔgé amugé maá gepú yina, ɛsɔwɔ achyégé esé ayicha né mfaánebuú déjwɔ́lé wyeé. Akwaá fɔ́ wɔ́ átenege ji wɔ́, elé ɛsɔwɔ jimɔ́ ne átenege ne gebéé wyeé te kwyakwya. ² Esé déshwaá meshwa né genwágé sé yina nana, ne déshyage nnó ɛsɔwɔ afye esé menyammye sé ayi meke ayi atanegé né mfaánebuú ndere afyéé muú ndeé meke. ³ Gétúgé nnó yé dégbo lé gboó afyégé esé menyammye yimbɔ ayi mfaánebuú, esé débéé fɔ́ gejagéné. ⁴ Nɔ́ere esé delú né menyammye yina ayi alu eké maá geto, déshwaá meshwa gétúgé déwuú ubale, deshwaá fɔ́ nnó dékelege mangbo. Dékelege elé nnó ɛsɔwɔ achyéé esé menyammye ayi abéé te kwyakwya nnó áse mélú ayi ágboó. ⁵ ɛsɔwɔ jimɔ́ ne akpome esé mmye né mechɔ ewéna, ne achyéé esé Mendoó Ukpea ndere genó eyigé ji áchoó utó né mbaá genó eyi gechwɔ́.

6 Ndere elúmbò, esé dékaá wáwálé nnó Èsòwò achyegé nyé esé menyammye ayi meke, néndé tē mbaá esé delú mebe né menya sé yina, neke neshya esé dǎó mambé né mbe ushu Ata. 7 Ndere esé delú fa mme, delú mamfyege metǎó ne ji, epǎfǎ mangene ji ne ame. 8 Esé débǎó eshye né metǎó ne dékelege nnó délyaa menyammye yina, déjye né melò sé débé ewú ne Ata Jisàs. 9 Ndere elúmbò, yé delú né menyammye yina, yé ayi né, esé demuame lé nnó dépye metǎó egǎgé ji. 10 Néndé esé ako debò mantene unǎó mpa né mbe ushu Kras. Ji ajwǎlege nyé né geluǎgé mpa, asò mpa yéndemuú. Ne yéndemuú abǎó nyé nsa né galǎgáló yé gabogabo ayi apyéé gébégé ji alú né menyammye yina fa mme.

Kras apye bǎó akerege né nesò ne Èsòwò

11 Tē mbaá esé dékaá nnó Ata ne alú muú ayi esé débǎó mamfǎgé, dékpeage bǎó mbò nnó ákame ne abya melóméló Kras. Èsòwò akaá ufǎó bǎó abi esé delú ne mbelé uméé nnó yé enyú ntó dékaá chánéné né mmu matǎó nyú. 12 Esé démmye fǎ nnó déma défēge gemé gese eta nyú. Demmye élé nnó enyú debe ne ula bi dékágé dǎgé ebwǎ ewǎme gétúgé sé, nnó enyú débé ne meko manshuú mbaá bǎó abi ábwegé mmye gétúgé dékpakpa ate bǎó epǎfǎ gétúgé awyaa gepǎ gelǎgéló. 13 Elú eké enyú déferege nnó mekpò epǎ esé chánéné. Yé makpò ápó esé chánéné, elú lé gétúgé dékelege nnó dépye Èsòwò abò ngò. Yé makpò alu esé chánéné elú lé né galǎgáló nyú. 14 Gejeé eyigé Kras abǎó ne esé ne getene esé dépyéé yéndégenó, néndé esé dékaá nnó ji agbo gétúgé bǎó ako. Ndere elúmbò, esé ako dégbò chóncho ne ji. 15 Kras agbo gétúgé bǎó ako nnó bǎó abǎó genwá eyigé ji achyege, ábégé fǎ abé mampyegé élé unó bi ugǎó ebwǎ metǎó, ápyege lé unó bi ugǎó ji metǎó. Ji ne agboó ne akwilé né negbó gétúgé bwǎ.

16 Ndere elúmbò, elò nana eyyegé mbe esé dépele sé bǎó né mashu ndere bǎó mme ápyéé. Mbò ne dépele nya Kras ne nana dépelé sé ji mbò. 17 Èwéna etene nnó muú achogé mmye ne Kras, alaá muú meke. Genwá eyi gekwene gekoó mē, gēge yé eyi gekē gechwǎ. 18 Unó bina uko élé Èsòwò ne apyéé ubi. Ji muú apyéé esé dékeré né nesò ne ji gétúgé genó eyi Kras apyéé, ne achyéé esé utǎó bi dépyéé bǎó akerege né nesò ne Èsòwò. 19 Mekomejǎó ayi esé dégarege alú nnó, Èsòwò ake ne Kras apyéé bǎó áge meti ákere né nesò ne ji. Ji ágbáregé sé ebwǎ nnó alú gyéé né gabo ayi ebwǎ ápyéé. Elé mekomejǎó yina ne ji afyéé esé né amu nnó dégaregé bǎó ndere ji apyéé bǎó ákerege né nesò ne ji.

20 Getú eyigémbò ne esé delú bǎó dentǎó Kras. Ne esé dekpeage enyú né unó bina wye ndere Èsòwò jimboó abò ajǎge ne enyú. Ne dékpane enyú geke gétúgé Kras nnó dékeré né nesò ne Èsòwò. 21 Gétúgé esé, Èsòwò apye Kras muú ayi alá pyéé yé gabo wǎ ala muú mebo nnó esé déke ne ji, débé cho né mbe ushu Èsòwò wye ndere ji Èsòwò alú.

6

Pǎl agaré efwyale ewé ji ágene ndere apyéé utǎó Èsòwò

1 Ne ndere ate bǎó abi apye utǎó chónchó ne Èsòwò, esé dekpeage enyú nnó ékágé dépye genó eyi gepyéé galǎgáló ayi Èsòwò aleregé enyú ano mme detú. 2 Èsòwò ajǎó nya wye ndere ásamé né mmu ηwe wuú nnó “Bií bi me nlú manleré enyú galǎgáló ukwǎnégé, me nwú mmyemenene nyú, bií bi me nlú mawené gemége nyú ukwǎnégé, mpoó enyú.” Wúgé, gébé eyigé Èsòwò aleregé bǎó galǎgáló gekwǎne. Wúgé nana élé gébé eyigé Èsòwò awenege gemége bǎó.

3 Esé dépyéé fǎ genó eyi gegbéé muú fǎ meti manchwǎ mbaá Èsòwò nnó ékágé genó fǎ gebe gyéé né utǎó bi esé dépye. 4 Yémbò yéndégenó eyi gepyéé eta sé, esé délerege wye nnó delú baá utǎó Èsòwò. Dekoge metǎó

né ubale ebi déwuú, degene efwyale ufó ufó, unó ulí esé mange, ne gébé eyigé fɔ efwyale ebanege esé. ⁵ Atulé esé, áfyε esé denɔ, áchwɔ́ esé ne mammyε, dépyéé matɔ́ ami mapwɔ́ eshyε esé, débelege mpe, débelege mesa, yémbɔ dékogé wyéé metɔ́. ⁶ Débélé genwáge sé pópó, dékágé depɔ́re Esɔwɔ́ chánéné, dékogé metɔ́, déleregé bɔ́ galógál, Mendoó Ukpea egbeé esé mmyε ne délerege bɔ́ gejeé wáwálé. ⁷ Esé dégaregé bɔ́ genó eyi gelú wáwálé, dépye unó né utó bi Esɔwɔ́ achyεgé esé. Unó bi esé dépye cho né mbe ushu Esɔwɔ́ ulú eké unó ummyε ebi esé déselé déjmeé umyε ne ebi dégbéé menyammyε sé né depɔ́re Esɔwɔ́. ⁸ Esé dépyéé wyε utɔ́ Esɔwɔ́ yé élé bɔ́ abifɔ́ anógé esé, abifɔ́ ábyaá esé. Bɔ́ abifɔ́ áfεge esé, abifɔ́ achɔ́ esé mabɔ́. Bɔ́ abifɔ́ ájógé nnó esé delú bɔ́ gebyɔ́ yémbɔ́ esé dégaregé wyε wáwálé. ⁹ Bɔ́ abifɔ́ ájógé áké esé delú kpe bɔ́ waá yémbɔ́ bɔ́ ákaá esé yéndé mbaá. Dekoge né manó negbo yémbɔ́ delú wyéé abε. Achyεgé esé efwyale yémbɔ́ áwa fɔ́ esé wɔ́. ¹⁰ Yé élé bɔ́ ápye nnó esé debε ne mesome, delu wyéé ne nechóchó yéndégébé, elú eké delú mbya yémbɔ́ dépyéé gejamégé bɔ́ abɔ́ gefwa. Elú eké depɔ́ yé ne genó gefɔ́ yémbɔ́ dewyaá unó uko.

¹¹ Anme ba bɔ́ Kōrent, esé dégaré enyú yéndégenó eyi gelú esé né une. Esé denene matɔ́ se fuú eta nyú. ¹² Esé fɔ́ wɔ́ délyaá manleré enyú gejeé wɔ́, élé enyú ne délyaá manleré esé gejeé. ¹³ Me njógé ne enyú nana ndere baá ba. Nenege matɔ́ nyú eta sé ndere esé ntó dénené ne eta enyú.

Dékege fɔ́ gekage neke gemaá ne bɔ́ abi álá fyéé metɔ́ ne Kras wɔ́

¹⁴ Dékege fɔ́ geka neke gemaá ne bɔ́ abi álá áfyéé metɔ́ ne Kras wɔ́. Genó eyi gelu cho genyεé mbɔ́ dejeé ne genó eyi gelu gyéé nnó? Waá gengbɔ́ gebéé mbɔ́ mbaá ama ne gemua nnó? ¹⁵ Kras ne danchɔ́meló abéé mbɔ́ meko ama nnó? Muú ayi afyéé metɔ́ ne Kras ne muú ayi álá áfyéé metɔ́

ne Kras wɔ́ áchome mbɔ́ mbwa nnó? ¹⁶ Echa Esɔwɔ́ ebéé mbɔ́ meko ama ne aló uka nnó? Néndé esé delú echa Esɔwɔ́ muú alú mebe. Elú wyε ndere Esɔwɔ́ jimbɔ́ ajɔ́ aké, “Me njwɔ́lege nyε ne ebwɔ́, nkene ne ebwɔ́, me mbeé nyε Esɔwɔ́ bwɔ́, ne ebwɔ́ ábéé nyε bɔ́ ba.” ¹⁷ Ndere elúmbɔ́ Ata aké, “Tanege né geluage bwɔ́, défa mbwa ne ebwɔ́. Détagé fɔ́ genó eyi gewyaá deba. Dépyεgé mbɔ́, me nselé nyε enyú. ¹⁸ Me mbeé nyε Nte nyú ne enyú débéé nyε baá ba abi andeé ne abi ande. Mbɔ́ ne Ata Muú Apwɔ́ amu ajɔ́.”

7

¹ Anme ba, te mbaá Esɔwɔ́ anyémeno nnó apyε unó bina eta sé, shwɔ́nege amu né yéndégenó eyi gepyεé nnó menyammyε ne matɔ́ sé ábεgé fɔ́ pópó. Dénógé Esɔwɔ́, dépye genwáge sé gebe pópó gekwane ndere Ji akεlege.

Pɔ́l alu ne nechóchó gétúgé echomele bɔ́ Jisɔ́s né Kōrent ákwɔ́re matɔ́ bwɔ́

² Nenege matɔ́ nyú eta sé, esé dépyéé fɔ́ muú fɔ́ gabo wɔ́. Esé déchɔ́ fɔ́ muú fɔ́ mekpo wɔ́. Ne esé dényéé fɔ́ muú fɔ́ upwɔ́ wɔ́. ³ Me njógé mbɔ́, epófɔ́ nnó me nké enyú delu gyεε, néndé me mbɔ́ me mbe ngaré enyú nnó enyú delu esé metɔ́ chi chi. Yé dégbɔ́ yε delú mebe, esé ne enyú delu wyε ulua. ⁴ Me nfyε metɔ́ ne enyú gbene, ne nwyaa gempɔ́ge gétúgé nyú. Enyú défyε me metɔ́, yé élé esé dégené efwyale me nwyaa nechóchó dɔ́.

⁵ Yé gébége esé dékwɔ́ne melɔ́ Masedonia, yé mmyε dégbéé cháchá wɔ́. Bɔ́ áchwɔ́ esé ne efwyale matimati. Wena bɔ́ áwamege ne esé, né mmu matɔ́ se déwyaá efɔ́. ⁶ Yémbɔ́ Esɔwɔ́ muú afyéé bɔ́ abi awyaá gepwa metɔ́ eshyε, afyéé esé eshyε ndere Titɔ́s achwɔ́. ⁷ Esé débɔ́ fɔ́ eshyε wyε élé gébége ji achwɔ́ wɔ́, debɔ́ ntó gébége ji agaré esé ndere enyú ntó défyéé ji eshyε. Agaré esé ndere enyú déshyagé mangε me, ne ndere enyú

désomege dṓó né gyeé ayi dépyeé. Agaré ntó esé ndere enyú dékpome mmye manḡa me. Nwúgḡ mbṓ metṓó egṓ me ne enyú dṓó.

⁸ Yé ebe elé nnó ḡwe ayi me mbṓ nsame enyú, apyeé enyú débṓ mesome, me nsome fṓ ndere nsame ji wṓ. Me mbṓ nlú ne mesome gébégé nḡene nnó ḡwe yémbṓ apye enyú debṓ mesome né mboó gébé. ⁹ Nana metṓó egṓ me, epṓfṓ gétúgḡ me mpyeé enyú debṓ mesome elú lé gétúgḡ mesome ewémbṓ epyeé enyú dékwaré. Gé gefṓgḡ mesome ewé Esṓwṓ akelege mbṓ. Ndere elúmbṓ, esé dépye fṓ enyú debṓ únómé wṓ. ¹⁰ Mesome ewé Esṓwṓ akelege epye lé nnó Esṓwṓ áwene gemége muú. Gefṓgḡ mesome ewéna echwṓó fṓ ne achye me. Yémbṓ mesome ewé bṓó mme echwṓó ne negbo. ¹¹ Gégḡ yé gefṓgḡ utṓó ebi mesome ewé egṓó Esṓwṓ metṓó epyeé eta nyú. Epye enyú dese mechṓ ewéna ne eshye, epye enyú déwyaá metṓó manleré nnó enyú depṓ ne ebwṓ né mechṓ ewémbṓ. Epye metṓó esṓ enyú ne majya abwṓlé enyú mme, epye enyú déshage nnó debe meko ama ne me, epye enyú dékpane gechyeé mampye genó eyi gelú cho. Epye enyú dékpome mmye manchyeé efwyale mbaá muú ayi apye gyeé. Epye enyú déleré né yéndé meti nnó enyú depṓ ne ebwṓ né mechṓ ewéna.

¹² Ndere elúmbṓ, yé elé me nsame ḡwe yina, nsa fṓ gétúgḡ muú ayi apyeé gabo yina wṓ. Yé ebe lé gétúgḡ muú ayi agene efwyale gétúgḡ gabo yimbṓ. Nsa lé nnó mpye enyú dékaá né mbe ushu Esṓwṓ gefṓó eyigé dékpane gechyeé mampoo esé. ¹³ Getú eyigémbṓ, enyú défyéé esé eshye.

Ne genó eyigé fṓ eyi gepyeé metṓó egṓó esé elé gétúgḡ metṓó megṓmegṓ ewé Titṓs abṓó gétúgḡ enyú ako dépye metṓó ekwene ji mmu. ¹⁴ Me mbṓ ngaré Titṓs gefṓó eyigé me nwyaa gempṓgḡ gétúgḡ nyú. Enyú déchye me mekpo unṓó wṓ. Ne wye ndere geno eyigé me ngaregḡ enyú yéndégébé gelú wáwálé, mbṓntó ne unó bi esé

dédoó ebwṓ ewṓme gétúgḡ nyú né mbe ushu Titṓs ulú wáwálé. ¹⁵ Titṓs ama abṓ gejeé ne enyú ako dṓó ndere ji ateé gefṓó eyigé enyú debṓ déwuú ne ji, ne ndere enyú déselé ji déweré ne efo metṓó. ¹⁶ Ne nana metṓó egṓó me ne enyú gétúgḡ me nndere metṓó wa meko ne enyú né mbaá yéndégenó eyigé dépyeé.

8

Gefṓó eyigé bṓó Esṓwṓ áchyege echye

¹ Anḡme sé, esé dékelege mampye enyú dékaá gefṓ eyigé machomelé bṓó Jisṓs né Masedonia áleré galógáló Esṓwṓ né ḡḡwá gebwṓ. ² Efwyale ewé ebwṓ ágene eja dṓó ete ebwṓ né mmuameno yémbṓ áwyaá wye metṓó megómégṓ gbene ewé epyeé ebwṓ áchyeé echye byagebyage ye lé ebwṓ álu gekpo. ³ Ebwṓ áchyeé echye ndere ebwṓ áwyaá, ne nkágé garé nnó eja kpaá epwṓó amu, ne áchyeé yé muú akpea ebwṓ wṓ. ⁴ Ashií nene esé mmye nnó dépye ebwṓ ntó ágé meti mampógḡ bṓó Esṓwṓ. ⁵ Genó eyigé ebwṓ ápye, ḡpṓwṓ ndere esé debṓ défere. Ebwṓ abṓ kpe mbe áchyeé gemege bwṓ mbaá Ata Esṓwṓ ne áwyaá metṓó mampye genó eyigé Esṓwṓ akelege, áchyeé gemege bwṓ eta sé. ⁶ Titṓs ne abṓ ula manse echye ewéna né geluagḡ nyú nnó dépoó ubya bṓ né Jerosalem. Getú eyigémbṓ, esé dékpea ji nno akeré áchwṓ apoo enyú déneré mampye gecháchágḡ utṓó bina. ⁷ Enyú délu menṓ mbe né yéndé meti mamfye metṓó ne Esṓwṓ ne eshye, mangaregḡ depṓré Esṓwṓ chánéné, mankágḡ wáwálé ayi alu wyeé chánéné, manchyeé gemege nyú geko mampye utṓó Esṓwṓ, mambṓge gejeé ne esé dṓó, esé ntó dékelege nnó enyú ntó débḡ menṓ mbe né mechṓ manchyege echye ewéna ne matṓó nyú mako.

⁸ Me njógḡ mbṓ, epṓfṓ nnó ḡmeregḡ enyú mekpo mme nnó débṓ mampyege mbṓ. Me ngarége lé enyú nno bṓó abifṓ ákpane géchyeé ápoógḡ ate. Ne nkelege nnó nkaá ndere enyú

ntó débóó gejeé wáwálé ne bóó abifó. ⁹ Enyú ambóó dékaá galógáló ayi Ata sé Jisós Kras alere. Ji abó awyaá gefwa, yémbó akwe gekpo né galógáló nyú, nnó gétúgé gekpo eyigé ji akwene enyú débé ne gefwa.

¹⁰ Né mechó ñka yina manchwó, majyéé ami me nchyé gé enyú malu nnó elú galógáló nnó enyú déneré genó eyigé délóó mampyé ñme eniné ñju. Enyú ne débóó mbé mampyé genó né mechó ewéna ne enyú ntó ne debó delu yé bóó mbé abi áwyaá metóó mampyé gé geji, ¹¹ nnó déneré mampyé utóó bina ne gefó gé metóó ewé enyú délóó ula. Ne nerege ubi ne genó eyi déwyaá né amu. ¹² Ne mbó gé muú awyaá metóó machyéé, Esówó aselé genó eyi muú awyaá manchyéé epófó eyigé ji alá pó ne geji.

¹³ Me njó gé mbó epófó nnó mpyéé mmye epwyágé bóó abifó, enyú déwuú gé ubale. Nkelege lé nnó yéndégenó gebe janja eta enyú ako. ¹⁴ Ne nana ayi enyú déwyaá gejame, kárégé ne bóó abi alá pó ne genó nnó ebwó ábé gé ne gejame, meso gébé enyú dela depó ntó ne genó ebwó ápóó enyú. Dépyé gé mbó enyú ako débé janja. ¹⁵ Asá né mmu ñwe Esówó nnó, “Muú yi anywere gejamé gé menyéé, ábó fó menyéé ayi ajame apwóó ji wó, ne ayi anywere lé gachyéé, abó ayi akwané ne ji kwanegé.”

Pól ató bó Titós nnó ájye áse echye Esówó getú jii

¹⁶ Yémbó matame mabé ne Esówó ndere apyé Titós awyaá gefó gé metóó ewé esé déwyaá mampóó enyú. ¹⁷ Epófó wye lé getugé esé dékpea ji ne ji achwóó eta nyú wó. Ji mbóó abó awyaá me metóó manchwó póó enyú, getú eyigémbó ne jimbo abó ashúú me manchwó gé enyú. ¹⁸ Esé détóme mbó ji ne nte menme ayifó. Nte menme yina alu muú ayi bóó aféé ge utóó bíí né machomele bóó Jisós ako néndé ji agaregé abya melóméló chánchá. ¹⁹ Menó genó ayi fó alu nnó machomele bóó Jisós ntó ájyaá ji nnó esé dékene ne ji ulua dépye ge

utóó ulóóló bina. Ndere dépyéé mbó uchwóó ne enógé mbaá Ata, ne ulerege ntó nnó esé déwyaá metóó mampó gé bóó.

²⁰ Ndere dépyéé utóó bina ulua, ewémbó epyennó ekágé muú fó aferé nnó défya delu mmu, défyéé eshye mange nnó ekágé genó fó gebe gyéé né gekpekepege echye ewéna, ewé bóó áchyé gé byagebyage. ²¹ Gétú eyigémbó ne esé démmye nnó dépye lé genó eyi gewyaá enógé né mbé ushu Ata jimbií, dékelegé mampyé ntó genó eyi gewyaá enógé né mbé ushu yéndémuú.

²² Ne esé détóme menme sé fó ama nnó achwó ne ebwó. Esé démuá me ji ndóndó ne ndó, ji aleré nnó akpane gechyéé mampyé utóó Esówó. Yé nana ji awyaá metóó mampóó enyú néndé ji afyéé metóó ne enyú dóó. ²³ Ne ushuú cháchá Titós, ji alu lé nte menme ayi ápyéé utóó ulua ne me nnó dépóó ge enyú. Ne ate añme abifó na, alú lé bóó déntóó abi átané né machomele bóó Jisós ayifó. Utóó bwó uchwóó ne enógé mbaá Kras. ²⁴ Ndere elúmbó, pyege ndere njóó mbó, mampyé machomelé bóó Jisós ayifó ákaá nnó enyú débó gejeé ne bóó ne nnó ebwó ákaá nnó esé delú cho mambé ne gempó gé gétú gé nyú.

9

Elú genó gelógéló mampó gé bóó Esówó

¹ Me mpó sé ne genó eyigé mmage sa enyú né mechó echye ewéna mbaá bóó Esówó. ² Me nkaá nnó enyú déwyaá metóó manchyéé echye ewéna. Getú eyigémbó ne me nwyáá gempó gé gétú gé nyú né mbé ushu echomelé bóó Jisós né Masedonia nnó enyú echomelé bóó Jisós né gebagé mewaá Akaya déwyaá me metóó machyéé echye ewéna te ñme eniné ñjú. Ne gechyéé eyigé enyú dékpane machyéé, gepyé gejamé gé ebwó abifó ábó metóó machyé gé ntó. ³ Ne me ntóme añme bina eta nyú nnó ekágé gempó gé eyigé esé déwyaá gétú gé nyú gebe lé meno

detu. Ebe lé nnó enyú dékpome mmye ne echye nyú ndere me njóó nnó dépyeé nye. ⁴ Mbəgé bəó fə átanege mbə né Masedonia áchwógé ne me ewú, ne ágegé nnó enyú dékpome fə mmye mantə eyi nyú ŋka wó, mekpo unóó ewé ebéé nye ne esé ne enyú ejame nye dóó néndé me ngaré me ebwó dóó ndere enyú dékpome me mmye manchyeé. ⁵ Ndere elúmbə, me nferé nnó elə nnó mkpea aŋme bina abə mbə achwó apye enyú dékpome mmye ne echye ewéna, ewé enyú dényémeno manchyeé, nnó ebe lé genó eyigé enyú ambəó déwyaá me metóó manchyeé. Ebe gé fə eyigé aŋmerere enyú mekpo mme nnó déchyéé echye.

⁶ Tege nnó, muú ayi apené mbwe gachyeé, abəó ntó mbwe gachyeé, ne muú ayi apene mbwe gejame abəó ntó mbwe gejame. ⁷ Muú aké achyegé echye, achyéé ndere ji aferé né metóó wuú nnó achyegé. Achyegé fə ne manse ame eké aŋmerere ji mekpo né mme. Néndé Eswə abəó gejeé ne muú ayi achyegé echye ne metóó megəmegə. ⁸ Ne Eswə akagé chyéé enyú unó bi ujame upwóó yé ndere dékelegé nnó yéndégébé debe ne yéndégenó gejame nnó délerege ulóó melu matimati. ⁹ Wye ndere asamé né mmu ŋwe Eswə nnó, “Ji achyegé echye byagebyage mbaá ubya bə ne ulóó melu ebi ji alerege, áteé ubi te kwyakwya.” ¹⁰ Eswə ne achyegé bəó mbwe ayi apené ne menyéé ayi ebwó ányéé, ji áchyegé nye enyú mbwe ayi dékelegé ne apyeé nye ji áwe áfyé gejamégé mbwe ayi atanege né ulóó melu ebi enyú délérége bəó. ¹¹ Eswə apye nye enyú débə gefwa né yéndé meti nnó déchyegé echye byagebyage yéndégébé, nnó esé dékpagé echye nyú déchyegé bəó, gejame bəó atamege Eswə né genó eyige enyú dépyeé. ¹² Néndé echye ewé enyú déchyéé epye fə wye lé nnó bəó Eswə ágené unó bi ubə ulíí ebwó wó, epye ntó nnó ebwó áchyegé gejamégé matame mbaá Eswə. ¹³ Gétúgé

enyú déchyé gefəgé echye ewéna, elere bəó ufóó bəó abi enyú délu, ne ebwó atamege nye Eswə gétúgé enyú dépyeé genó eyigé abya melóméló Kras ayi enyú défyéé metóó wye ákelege. Ne atamege nye ji ntó gétúgé echye ewé enyú déchyegé ebwó ne bəó abifə byagebyage. ¹⁴ Ebwó ánene nye mmye gétúgé déléré galógaló Eswə né geŋwáge enyú. ¹⁵ Détamege Eswə gétúgé echye wuú ewé ji achyéé esé ewé dela dékágé nkane démege.

10

Eswə ne ajyaá Pəl nnó abe ŋgba Jisəs Kras ne achyéé ji utó

¹ Me Pəl nkpané enyú geká. Bəó ajógé aké gébége me mbegé ne enyú nfóó ame nyú njógé depə pere ne efə, nlá mpə ne enyú nfóó fə ne nsame enyú bə ŋwe áto áto. Me nnene enyú mmye né mabə Jisəs Kras muú alú nyame ne pere nnó, ² ékágé enyú dépye me njóó mejóó ne meko metometo gébége nchwəgé ewú. Me nkágé jəó mejóó ne meko metometo mbəgé me nkelege manjəó ne bəó abi ajógé nnó esé dépyeé utóó bina ndere bəó mme ápyeé. ³ Elú wáwálé nnó esé delú fa mme yina, ne yé elé delú fa mme, démmyeé fə be ebi bəó mme ámmye. ⁴ Néndé unó ummye ebi esé démmyeé be ne ubi upó fə eké ebi akwaá. Yémbə esé démmye be ne unó be utó utó bi Eswə achyegé esé, ne détyaá malu ujwólé ató ató ayi bəó mawáme sé ábige. ⁵ Détyaá ntó yéndégenó eyi géchwəó ne mbeé manyege, ne eyi getenege ukəó gegbéé nnó bəó akagé fə meti Eswə. Dépyene yéndégenó eyigé bəó áferege, dépyeé ebwó áwuú ne Kras. ⁶ Mbəgé enyú déleregé nnó déwuú ne Kras ne matóó nyú mako, efəmbə ne esé dékpomege mmye manleré chuchu mbaá bəó abi alá wuú fə ne Kras.

⁷ Enyú dépelé unó bi utome ne me elé né mfaá mfaá. Mbəgé muú aferege nnó ji alú muú Kras, abə mamfere chájéné ákaá nnó esé ntó delú bəó Kras ndere ji. ⁸ Yé me mbə elé ne

gempɔ́gɛ gachyɛ́ mpwɔ́ ndere mbɔ́ nlú mambɛ́ gétúgɛ́ uto bi Ata achyɛ́ ɛ́sɛ́, mmyɛ́ ɛgboó fɔ́ me, néndé ji achyɛ́ ɛ́sɛ́ uto bina nnó dénywɛrɛge ɛnyú nywɛrɛge ɛ́pɔ́fɔ́ mantya ɛnyú tyaá. ⁹ Me nkɛlege fɔ́ nnó ɛbɛ́ ɛkɛ́ bɔ́ ηwe abi me nsame ɛnyú ápyɛ́ mbɔ́ lé nnó ɛnyú debɔ́ ɛfɔ́ metɔ́. ¹⁰ Me njógɛ́ mbɔ́ gétúgɛ́ bɔ́ ajógɛ́ aké, “Bɔ́ ηwe abi me nsame eta nyú, mejɔ́ ɛwé elú wyɛ́ ɛtɔ́ dɔ́ ne ɛtaá bɔ́ metɔ́.” Aké, “Gébége mbɛgɛ́ ne ɛnyú nkwenɛ gebwa, mejɔ́ wa ɛkrɛne fɔ́ bɔ́ matu.” ¹¹ Bɔ́ bimɔ́ abɔ́ mankaá nnó unó bi ɛ́sɛ́ désame eta nyú gébége dela depɔ́ ɛwú, wyɛ́ elé ubi ne ɛ́sɛ́ débɛgɛ́ nyɛ́ ɛwú ne ɛnyú dépyɛ́.

¹² Yé bií ummaá ɛ́sɛ́ demɛge fɔ́ mmyɛ́ ne bɔ́ abi aké ɛbwɔ́ aηea gemɛ́. ɛbwɔ́ ámɛge lé utó bwɔ́ ne atɛ manlɛré nnó aηea gemɛ́. ɛwéna ɛlɛré nnó ɛbwɔ́ álú ukenkené bɔ́. ¹³ Né eta sé, ɛ́sɛ́ débɛ́ fɔ́ ne gempɔ́gɛ́ dépɔ́ ndere delú mambɛ́. Gempɔ́gɛ́ sé gekwyage lé né mbaá utɔ́ ɛbí ɛsɔ́wɔ́ achyɛ́ ɛ́sɛ́ nnó depyɛgɛ́ ɛnyú ntó delu né geluagɛ́ utɔ́ bina. ¹⁴ Tɛ mbaá ɛnyú ntó delú né utɔ́ bina, ɛ́sɛ́ débɛ́ fɔ́ ne gempɔ́gɛ́ dépɔ́ ndere delu mambɛ́ gétúgɛ́ nyú, néndé ɛ́sɛ́ ne debɔ́ mbɛ́ déchwɔ́ kpa tɛ eta nyú dégarɛ ɛnyú abya melómélɔ́ Kras. ¹⁵ ɛ́sɛ́ débɛ́ fɔ́ ne gempɔ́gɛ́ dépɔ́ ndere débɔ́ mambɛ́. Débɛ́ fɔ́ ntó ne gempɔ́gɛ́ gétúgɛ́ utɔ́ ɛbi bɔ́ abi cha ápyɛ́. Umɛ́ sé úlú lé nnó metɔ́ ɛwé ɛnyú défyɛ́ ne Kras ɛwɛne ɛjyɛge mbɛmbɛ́ ne nnó utɔ́ bi ɛ́sɛ́ ntó dépyɛ́ né geluagɛ́ nyú uwɛne ndere ɛsɔ́wɔ́ akɛlege, ¹⁶ nnó ɛ́sɛ́ ntó dékɛne dégarɛge abya melómélɔ́ né malɔ́ yifɔ́ ayi alú tɛtɛ́ ne ɛnyú. Néndé ɛ́sɛ́ dékɛlege fɔ́ nnó débɛ́ ne gempɔ́gɛ́ gétúgɛ́ utɔ́ bi muú yicha apyɛ́ né melu utɔ́ wuú.

¹⁷ Asa né mmu ηwe ɛsɔ́wɔ́ nnó, “Muú aké abɛ́ ne gempɔ́gɛ́ abɛ́ ne geji gétúgɛ́ genó ɛyí Ata apyɛ́.” ¹⁸ Muú ayi abɛ́ muú melómélɔ́ wáwálé, elé ayi Ata asɛle nnó apyɛ́ chanɛ́né, ɛ́pɔ́fɔ́ ayi jimɔ́ áɛle gemɛ́ ji nnó apyɛ́ chanɛ́né.

11

Pɔ́l aké utɔ́ bií upɔ́ fɔ́ genó gema ne ɛbí áηgbá gebyɔ́

¹ Nnɛne ɛnyú mmyɛ́ nnó deko metɔ́ dewú gekékénege mejɔ́ ɛwé me njógɛ́. Tagé matu déwú. ² Metɔ́ ɛwé me nwyaá ne ɛnyú ɛmmyɛ́ demboó ndere ɛwé ɛsɔ́wɔ́ awyaá. ɛnyú delú ɛkɛ́ maá mendée ayi me nshuú mantu ji neba né mbaá menɔ́ ama, ndere maá mendée ayi alá kaá mende wɔ́, ne menɔ́ yimɔ́ elé Jisɔ́s Kras. ³ Ndere elúmbɔ́, me nwyaá ɛfɔ́ metɔ́ nnó bɔ́ ábwɔ́lege nyɛ́ ɛnyú ndere danɔmɛlɔ́ akpané défyɛ́ abwɔ́lé Ife, ápyɛ́ ɛnyú délyaá depɔ́ré Kras ɛtiré ɛnyú dékwɔ́legɛ́ chánchá ne matɔ́ ɛnyú mako. ⁴ Me njógɛ́ mbɔ́ néndé nge nnó ɛnyú dékamege yéndégenó kamegɛ́. Yé muú achwɔ́ ne agaré ɛnyú meɔ́ Jisɔ́s ayicha ayi ɛ́sɛ́ dela dégarɛ ɛnyú wɔ́, yé agaré lé ɛnyú meɔ́ mendoó ɛwécha ɛwé elá pɔ́ fɔ́ Mendoó Ukpea ɛwé ɛchwɔ́ ɛnyú mmyɛ́ yé ama achwɔ́ ne gefɔ́gɛ́ abya ayicha ayi alá pɔ́ fɔ́ abya melómélɔ́ ɛnyú dékame ne ji, ɛnyú dékamege fɔ́ wyɛ́ kamege, déɛle ubi amu apea.

⁵ Me nferé fɔ́ nnó bɔ́ abi déɛle nnó álú áηgbá Jisɔ́s abi ápwɔ́ amu, ápwɔ́ me wɔ́. ⁶ Yé ɛbɛ́ lé nnó me ngi fɔ́ ndere ajógɛ́ mejɔ́ chánɛ́né wɔ́, me nkáge genó ɛyigɛ́ me njógɛ́, dépyɛ́ me ɛnyú dékaá mbɔ́ matimati.

⁷ Me nshulé mmyɛ́ ya mme nnó ɛnyú dékwɔ́ ηgɔ́, ngaré ɛnyú abya melómélɔ́ detu, nnó me mpyɛ́ mbɔ́ lé gabo? ⁸ Me mpyɛ́ utɔ́ né geluagɛ́ nyú, machomele bɔ́ Jisɔ́s né malɔ́ yicha achyɛ́gɛ́ me ηka mfaá. Ndere mpyɛmbɔ́ elú wyɛ́ ɛkɛ́ ɛjɔ́ ne njɔ́ mbɔ́ eta bwɔ́ nnó me mpoó ɛnyú. ⁹ Gébége me nlú ne ɛnyú, genó geké gelií me, nchyɛ́gɛ́ fɔ́ muú nyú fɔ́ ɛfwyale nnó achyɛ́gɛ́ me geji. Elé aηmɛ sé abi atane né gebagɛ́ mewaá Masedonia ne achwɔ́ me ne yéndégenó ɛyi gelií me. Né gébé ɛyi gekó me nchyɛ́ fɔ́ ɛnyú ɛfwyale nnó dépoó me wɔ́ ne yé nana me nchyɛ́ge fɔ́ ɛnyú ɛfwyale né meti fɔ́. ¹⁰ Me ngarege wáwálé ndere muú

Kras ne gempogé nnó nse manka nyú wó. Ne yé muú akage gbε nnó mbεgέ fó gebagέ mewaá Akaya geko. ¹¹ Ulannó me nla ngigέ fó nnó enyú depogέ me? Nnó elú lé nnó me mbóó fó gejeé ne enyú wó? Εσωω jimbií akaá nnó me mbóó gejeé ne enyú.

¹² Me njyε wyε mβε mampyεge genó eyi mpyεé mbó nnó ngβε ékágé bóó abi ásele gemεgέ bwó nnó alú angba Kras ajyεgέ wyεé mβε mandógé εbwó εwame nnó ápyε wyε unó gefó eyi me mpyεé. ¹³ Ufóó bóó bina ápó fó angbá Kras bogébogé. Abwólege lé enyú bwólegé. Akene ágilege bóó amε nnó εbwó álú angbá Jisós Kras. ¹⁴ Mechó εwéna ékágé pyε fó muú alá menó mekpo fuú néndé gébé eyigέ fó danchomeló abwólegé agilege bóó amε nnó ji alu ekiénné Εσωω εwé εchwóó ne genbó. ¹⁵ Ne epófó genó gekε mbogέ baá utóó bií ntó agilege bóó amε nnó alu baá utóó Εσωω. Ne εfwyale εwé εbwó agene nye ekwanεge nye ne utóó bwó kwanege.

Pól awyaá gempogέ né εfwyale εwé ji agene

¹⁶ Ne mmagé nyuaré ngaré enyú nnó ékágé muú fó aferé nnó me nlú gekékénege muú. Mbogέ muú aferεge nnó me nlú gekékénege muú gogέ me njóó mejóó ne gempogέ ndere gekékénege muú gejógé nnó me ntó mβε ne ekeke gempogέ. ¹⁷ Mejóó εwé me njógé ne gempogέ epófó Ata ne aké me njógé mbó. Me nké mpyεé gempogέ njógé mejóó eké gekékénege muú. ¹⁸ Ne te mbaá gejamégé bóó ápyεé gempogέ ne unó bi akwaá ásele nnó uhea gemε fa mme, me ntó mpyεé. ¹⁹ Enyú abi déké déwyaá défóó dóó, matóó ágóó enyú dékógé metóó né unó bi ukékéné bó ajógé. ²⁰ Enyú dékógé metóó mbogέ bóó ásége enyú ndere afwε yé ányéεge enyú upwóó, yé ájyarege enyú mme, yé áké ábyaá enyú, yé ádoó enyú maka né ushu. ²¹ Wó oh, me mbó nwyaaá gepwa ndere nla mpyεé ufóó unó bina εta nyú, jige me nte.

Ne me njyεé mβε manjógé mejóó eké gekékénege muú. Yéndé genó eyigέ muú abεé ne gempogέ wyεé me ntó nkage mβεé ne gempogέ wyεé. ²² Yé εbwó abε lé bóó Hibru, me ntó nlu. Yé ábε lé bóó Isrelí, me ntó nlú. Yé ábε lé upyáne Abraham me ntó nlú. ²³ Yé ábε élé bóó utóó Jisós Kras, me njógé eké muú gebwóó me mpwó εbwó. Eba utóó upwó ebi bwó. Me nkpe denó ndandó ne ndó mpwó εbwó ako. Atulé me ápwó εbwó ako, ne negbo nekoó me amε ndandó ne ndó. ²⁴ Bóó Jus ádo me utó εsaá meso nekuú ne eni manáne ata. ²⁵ Bóó Rom ádo me ne baá unóó ndó ελεέ. Bóó áto me ne mataá ndó gamaá, makpe ágbelé εsé né εβεé mega ndó ελεέ. Gébé eyifo me nchó bií kpogelé utuú ne ηwomese manwogέ nnyi. ²⁶ Né nekε eniné me nkene, nkoó né manoó negbo. Nnyi neké nekpa me. Anjo áké ájo me unó, ngé εfwyale né amu áte bóó Jus, nge chuchu né amu bóó abi alá pó bóó Jus. Nge εfwyale né maló kpakpa, ne malú ayi bóó alá ájwólegé fó wyεé. Ngé εfwyale né εβεé mega, nge εfwyale né amu bóó abi anmaá amu nnó alu bóó Jisós. ²⁷ Me mpyεé utóó utouto mpwaaá. Gébé eyigέ fó yé geja mβεlegé. Gébé eyigέ fó mβεé mesa ne mmwólé manaá éwane. Gébé eyigέ fó ntó njwólegé uwyaá mesa nyúu gefwene, gébé eyi fó mβεé fó ne mandeé makwerege mmyε. ²⁸ Yé ndere unó bina upyεé me yéndé bií, ufere ebi me nferege ndere machomele bóó Jisós abóó mankéné úlú eké élé gekpekpegé metuú ne nkpane εnóó me. ²⁹ Ndé muú ayi abεge ne gepwa né meti Εσωω fó byó ula ukorege me? Ndé muú ayi bóó apyεgέ ji apyεgέ gabo metóó εla εsóó fó me ne εbwó?

³⁰ Mbogέ nnó me mbó mampyε gempogε, mpyεé né unó bi ulεre ndere me nwyaaá gepwa. ³¹ Εσωω nte Ata sé Jisós muú débóó mamfεge te kwyakwya, akaá nnó me mbyogέ fó gebyó. ³² Gébégé nlú né meló Damaskós, gomena muú apyε utóó né nteé gefwagέ Aretas, ató bóó bó nku ábáme menombi gebamé nnó ánó

melo ápye me. ³³ Yémbò bɔ́ fɔ́ áfyε me né mmu gesa, áshíí manyíí wyε atε me né empo ápwyaá manyíí nshulé mme mbó.

12

Amε geja ayi Pɔl agené ne nemeé eniné nekwene ji mmyε

¹ Me jyεé wyε mbε mambε ne gempɔ́gé, yé élé nsa fɔ́ alá pɔ́ wyεé, ne ngaregé wyε enyú amε geja ayi Ata alere me ne depɔ́ etiré ji apyεé me nkaá. ² Me nkaá muú Kras fɔ́ ayi aηmε ale afyaneani, akpané ji ajyεé né mfaánebuú eniné mfaá mfaá. Wa akpa ji afe né menyammyε wuú, wa afe lé né mendoó wuú, me nkaá wɔ́, Esɔwɔ́ ne ákaá. ³ Nkaá nnó akpa ji afe né melo genwá. Wa afe lé né menyammyε wuú, waá lé né mendoó wuú, me nkaá wɔ́, Esɔwɔ́ ne ákaá. ⁴ Ji ákwónégé wyε, awu uchu ebí muú alá kágé garé, ne ákame fɔ́ ntó nnó ajɔ́ ubi wɔ́. ⁵ Me nwyaá gempɔ́gé gétúgέ gefɔ́gé muú yina. Me mpɔ́ fɔ́ ne gempɔ́gé gétú ya membɔ́. Ne genó eyi gekáge pyε nnó me mbε ne gempɔ́gé ekosé unó bi uleregé gepwa ya wɔ́. ⁶ Yé mbɔ́gé me nkelegé mampyε gempɔ́gé, epyεé fɔ́ me mbε eké genkekenégé muú, néndé me nké mpyε gempɔ́ge ngaregé lé unó bi úlú wáwálé. Yémbò, me nshya nnó mpyεé fɔ́ gempɔ́gé néndé nkelege fɔ́ nnó muú nyú fɔ́ áferé nnó me ηea gemε dɔ́, mpwɔ́ unó bi me mpyε ne ebi me njógé.

⁷ Ne mampyε nnó ekágé me mbwεgé mmyε gétúgέ ukpekke unó bi Esɔwɔ́ apyεé me nkaá, ji alyaa nnó efwyale ekwe me né mmyε. Eké lé meshíí ne afyεé me mmyε. Efwyale ewémbò elú eké lé muú dentɔ́ danchɔ́meló ayi ji atɔ́me nnó achwɔ́ apyε ekágé me mbwεgé mmyε. ⁸ Me nne mmyε manáné aléé mbaá Esɔwɔ́ né mechɔ́ ewéna nnó áfee me efwyale ewéna né mmyε. ⁹ Yémbò ji ajɔ́ ne me aké, “Galógál wa ayi me nlerégé bɔ́, akwane ne wɔ́ néndé gébége muú abεgé ne gepwa ne me nlerεge uto ba chánéné né genwá jíí.” Getú

eyigémbò, metɔ́ εgɔ́ me dɔ́ mambε wyε ne gempɔ́gé gétúgέ gepwa ya nnó uto Kras upyεé utɔ́ né genwá ya. ¹⁰ Metɔ́ εgɔ́ me mbɔ́gé me mbεgé ne gepwa bɔ́ aké ajuú me mashyε mmyε, ne apyεé nnó unó ubalegé me mmyε, ammyεé amu ne me, ne achyεgé me efwyale gétúgέ Kras. Néndé gébége me mbεgé ne gepwa gébé eyigémbò ne me ntoó chánéné.

Mechɔ́ εchomele bɔ́ Jisɔs né Kōrent eta Pɔl metɔ́

¹¹ Me mbò nkwe eké gekekenégé muú né mejɔ́ wa. Yémbò enyú ne dépyεé me nlú mbò néndé enyú ne débò delú mamfεé me né mbε ushu bɔ́ gétúgέ utɔ́ bi me mpyεé. Néndé yε lé me nla nfu yε genó wɔ́, bɔ́ abi enyú deké álú áηgbá Kras, ápwɔ́ yé me né meti fɔ́ wɔ́. ¹² Gébége me nlú ne enyú nleré nnó me nlú ηgbá Kras wáwálé. Nko metɔ́ me mpyε ufelekpa né geluage nyú ne ukpekke unó bi upyε bɔ́ aláá mano mekpo fuú. ¹³ Ndé genó me mpyεé mbaá machomelé bɔ́ Jisɔs ayifɔ́ nla mpyεé eta nyú wɔ́? Genó eyigé me nla mpyεé eta nyú wɔ́ gelú nnó me ngíí fɔ́ enyú nnó déchyεé me unó bi me nkelege wɔ́. Né egbe ewémbò, mpyε gyéé jigé me nté.

¹⁴ Nana me nkelege manchwɔ́ nge enyú né manáné ayi agbeé aléé. Yémbò nkelegé fɔ́ nnó enyú déchyεé me genó gefɔ́, nkelege lé enyú ambɔ́ epɔ́fɔ́ unó bi enyú déwyaá. Néndé baá melo fɔ́ wɔ́ apyε unó ábele mbaá ante ne amma bwɔ́ wɔ́, élé ante ne amma ne ápyε ábele mbaá baá melo. ¹⁵ Metɔ́ εgɔ́ me manchɔ́ yéndégenó eyigé me nwyaá gétúgέ nyú choncho ne gemε ya. Ndere me nlerεge enyú gejeé dɔ́ nnó dékelege manlerεge me lé gachyεé?

¹⁶ Enyú ambɔ́ dékagé nnó me ngíí fɔ́ enyú nnó déchyεé me unó bi me nkelegé wɔ́. Yémbò bɔ́ abifɔ́ né geluagé nyú ajógé aké, Me Pɔl nlú muú défyaa, mbwɔ́legé enyú nselé unó mmyε défyaa defya. ¹⁷ Me mbwɔ́lé mbò enyú nnó? Nnó me ntɔ́ me muú nnó achwɔ́ abwɔ́lé enyú ase unó?

18 Gébégé me nkpea Titas nnó achwó eta nyú ebwó ne nte menme se ayifó, nnó ji achwógé abwólé enyú ase unó nyú detú? Ngba, esé ne ji déferegé wyeé genó gemaá ne déwyaá ntó wyeé gepó gemma.

19 Ndó fó enyú déferegé nnó esé déjógé mbó mejóó ewéna elé gétúgέ dékelegé manja gemegé se né mbe ushu nyú. Mbó fó wó, esé déjógé ndere Kras achyegé esé eshye nnó déjóó né mbe ushu Esowó. Anme sé abi gejeé, yéndegenó eyigé esé dépyéé gelú lé nnó dépoó enyú déwene né depóre Esowó. 20 Néndé nwyaa éfó né metóó nnó nchwógé ewú mbanegé fó enyú ndere nkelege nnó enyú debe. Ne enyú ntó dégené fó me gefóó eyigé enyú dékelege nnó me mbe. Nfóó nnó ndáfó nchwógé nye, mbanege enyú ndere déwamege mawame, défyéé ame né unó ate, désóó matóó ne ate, déseé use, déjógé ate mesomeso, déchóó mabó ate, dépyéé neña ne dépyéé unó mmye bulébulé. 21 Me nwyaa éfó né metóó nnó nchwógé Ata Esowó wa apyéé nye me nkpa mekpo unó gétúgέ nyú, ne me nsomege nye ne manse ame gétúgέ gejamégé bóó abi ápye gabo alá kwóre matóó bwó alyaa gabo yimbó wó. Apyéé wye depó debodebo, ánane manane tametame, ne áwyaá metóó mampyegé wye unó ebimbó.

13

Pól akwele mbeé mbaá echomele bóó Jisós né Kōrent

1 Ge nénáne eni negbeé manáne aléé ayi me nchwóó mangé enyú na. Nchwógé nsóó nye mpa wa. Ne ebeé nye wye ndere ásame né mmu ηwe Esowó nnó, “Bó ntesε abó mambε apea yé aléé abi ágaregέ nnó ákpa áme áge ndere muú yimbó apyéé gabo.” 2 Né nénáne eniné negbeé manáne apea ayi me nchwóó nge enyú, nkwele enyu mbeé mbaá bóó abi apye gabo. Nkwele enyu ntó mbeé mbaá bóó ako ne nana ayi me nlú tete mmagέ nyuare ewú nnó gébégé me mmagέ chwó ewú, nlyagέ fó ebwó ájye detú.

3 Te mbaá enyú dékelege mankaá mbógé Kras ne apyéé me njógé unó bina, nchwógé ewú mpye nye enyú dékaá mbó. Kras agbaré fó enyú ne gepwa wó. Ji apyéé lé utóó né geluagέ nyú ne eshye. 4 Gébégé áwomé ji né gekwa, eléré nnó awyaa gepwa yémbó utó Esowó upye ji alu mbe. Esé ntó déwyaá gepwa ndere déchome mmye ne ji. Ne ndere esé ntó dégbarege enyú mbó, utó Esowó upyéé nye ntó esé delú abε chóncho ne ji.

5 Cherege mmye nyú chánéné dége mbógé genó eyigé dékamé ne geji gelú ndere Kras akεlege. Fworege gemege nyú. Dékaá fó nnó Jisós Kras alu ne enyú wó? Mbógé dela dékaá wó ebyennó enyú dekwe nemua. 6 Nferé nnó enyú dékaá nnó esé dékwe wó. 7 Yémbó, esé dénene lé mmye eta Esowó nnó ékágé enyú dépye gyeé. Ndere dénéné mbó, epófó nnó dékelege bóó áge ndere esé délu cho, elú lé nnó enyú dépyege genó eyi gelú cho. Yéεbe elé nnó bóó áse nnó esé dékwe. 8 Yéεma ebe nnó esé déchwoge dékagέ pye fó genó eyi gégbéé wawálé ayi abya melóméló agaregέ. Dépyéé elé genó eyi gepyéé wawálé yimbó asanegé. 9 Getú eyigémbó, mbógé enyú débégé ne eshye né depóre Esowó, yé esé déwyaá lé gepwa, matóó agóó esé. Dénene lé mmye nnó Esowó apye enyú débene dékwane. 10 Me mbó mbe nsa enyú ηwe yina nnó ékágé me nchwógé ewú nse uto bi Ata achyéé me njóó mejóó metómetó ne enyú. Ata achyéé me uto bina nnó nywerege enyú nywerege epófó nnó ntyagέ enyú tyaa.

Kwyakwya majyéé ne matame

11 Né kwyakwya anme ba, jwólégé chánéné, mmyege dénywole mati ayi ájyéé gyeé. Wúgέ majyéé ma. Begé meko ama. Begé nesó ne ate. Dépyege mbó Esowó muú abóó gejeé ne bóó, ne apyéé nnó bóó abε né nesó, abéé nye ne enyú.

12 Tamege ate ndere bóó Esowó.

13 Bóó Jisós abi alu we alóó enyú matame. 14 Nnenemmye nnó galógaló

Ata Jisōs Kras ne gejeé eyigé Eσωω
geβε ne enyú ne nnó Mendoó Ukpεa
εpyε enyú déβε meko ama.

NWE ayi Pól ásamé mbaá εchomele bɔ́ɔ́ Kras né Galasiya

*Pól alɔ́ matame ne achyεge
mmyεmenεne*

¹ Me Pól ne nsame ηwe yina. Nlú ηgbá Jisɔs Kras. Akwaá fɔ́ wɔ́ ájya me nnó mpyεge utɔ́ bi wɔ́, ne yé muú fɔ́ ntó átó me wɔ́. Elé Jisɔs Kras ne Εσωω Nte se, muú apyεé ji akwilé né negbo ne átóme me. ² Bɔ́ɔ́ εchomele Jisɔs abi álú wé ne me, ácho geká ne me alɔ́ enyú bɔ́ɔ́ εchomele Jisɔs né gebage mewaá Galasiya matame.

³ Nnεnemmyε nnó Nte sé Εσωω ne Ata sé Jisɔs Kras álérégé enyú galógáló, ne apyε enyú débé né nesɔ.

⁴ Ji, Jisɔs Kras ne achyεé geme jii, agboó gétúgé gabo se ndere nte se Εσωω akεlege nnó afere εsé né utó mme gabo yina. ⁵ Ngɔ́ abε ne Εσωω te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

Abya melómélɔ́ alu lé ama

⁶ Unó bi enyú dépyεé, upyε me nlá meno mekpɔ́ fuú. Εσωω akú enyú nnó debé bɔ́ɔ́ bii gétúgé galógáló ayi Jisɔs Kras alérégé enyú. Yémbɔ́ wyε né maá mboó gébé gachyε dekwaré metɔ́ nyú délyage muú ayi akuú enyú, déwuú abyá melómélɔ́ ayi meke. ⁷ Wáwálé alú nnó, yé abyá melómélɔ́ ayicha apó sé, εkosé ayi enyú débɔ́ déwuú me. Yémbɔ́, bɔ́ɔ́ alú abi apyεé nnó enyú dékwe tametame, ne ammyεé mámbúlé abyá melómélɔ́ Kras. ⁸ Mfaánebuú ashulé yéndémuú mmyε ayi agarege enyú abyá melómélɔ́ ayicha ayi alá pɔ́ fɔ́ ayi εsé débɔ́ dégaré me enyú, yé εbe lé εsé ambɔ́, yé εbe lé ekiénné Εσωω εwé etanege né mfaánebuú! ⁹ Njógé ne enyú nana wyε ndere εsé débɔ́ nya mbe déjɔ́ nnó, mfaánebuú ashulege yéndémuú mmyε, ayi agarege enyú abyá melómélɔ́ ayicha, ayi ala pɔ́ fɔ́ ayi enyú débɔ́ mbé déwuú ne dékámé wyε.

¹⁰ Nnó mejɔ́ wa εpyεé nnó enyú déférégé nnó nkεlege akwaá áfégé me? Chao! Wa nnó nkεlege lé nnó Εσωω ne áfégé me? Nnó mmyε mbɔ́ lé mampyε matɔ́ ágógé akwaá? Mbɔ́gé εbe nnó nkεlege mampyε le nnó matɔ́ ágógé akwaá, εbyénnó me mpɔ́ fɔ́ maá utɔ́ Kras wáwálé.

Gefɔ́ εyigé Εσωω akuú Pól nnó abε ηgba

¹¹ Anme ba, gógé me mpyε enyú dékaá nnó, abyá melómélɔ́ ayi mbɔ́ ngare enyú apó fɔ́ genó eyi akwaá ákwyεé ágarege. ¹² Yé mekwaá fɔ́ ayi achyεé me abyá melómélɔ́ yina apó. Yé muú ayi alere me ji apó. Jisɔs Kras jimɔ́ ne ápyεé me nkaá ji.

¹³ Enyú dékaá géfógé muú ayi me mbɔ́ nlú nya gébégé nkwolege gepɔ́ εyigé bɔ́ɔ́ Jus bɔ́ɔ́ ba ákwɔlege Εσωω. Né gébé εyigémbɔ́ me nyu amu ne εchomele bɔ́ɔ́ Jisɔs, awuú ubalé dɔ́. Mmyε ne εshyε nnó ntya εchomele bɔ́ɔ́ Jisɔs. ¹⁴ Nwεné nya né geluage ate genkɔ́ ba mpwɔ́ yéndémuú né gepɔ́ge bɔ́ɔ́ Jus εyigémbɔ́, néndé mbɔ́ mpkane nya gechyéé dɔ́ mankwɔlege gepɔ́ge ukwene ante sé.

¹⁵ Yémbɔ́, gemεge nnó ábyé me, Εσωω abɔ́ me mbe ajya me né ulɔ́ melu bii, akú me nnó mbe muú utɔ́ wuú. ¹⁶ Gébé jii gekwónégé apyε me nkaá maá wuú. Apyε mbɔ́ nnó ngarege abyá melómélɔ́ maá wuú yina mbaá bɔ́ɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ɔ́ Jus. Εpyégé mbɔ́ yé muú ayi njyεé báné nnó achyε me majyεé apó. ¹⁷ Yé né Jerosale, nkwo yé njyε nnó nge bɔ́ɔ́ abi ábɔ́ mbe ne me álú áηgbá Jisɔs Kras wɔ́. Mfe lé né gebage mewaá Arabya. Εwyage nkeré mesɔ́ né melo Damaskɔs. ¹⁸ Anme áléé ákoógé mfe né Jerosale nnó ngé Pita. Njyεgé mbéle ne ji ndɔ́ nekuú. ¹⁹ Nge yé ηgbá Jisɔs fɔ́ ama wɔ́. Ngé lé Jεmsi menmo Ata sé.

²⁰ Εσωω alú ntése wa nnó genó εyigé me nsame mbɔ́ mbyɔ́gé fɔ́ gebyɔ́. ²¹ Εwyage ntané Jerosale mfe né gebage mewaá Siriya né gebage mewaá Silisya. ²² Né gébé εyigémbɔ́, machomele bɔ́ɔ́ Kras abi álú né gebage mewaá Judiya ábɔ́ álú dankaá

me. ²³ Abó áwuú le wuú nnó, “Muú ayi abó ammye nya amu ne esé bós echomele Jisós alé gare ntó depóre Jisós etiré ji abó amuamé mánchó!”
²⁴ Ne áfégé Esówa ndere akwore genwá ya.

2

Añbá Jisós ase Pól amu apeá

¹ Anmées afyaneani ákógé, esé ne Banabas déma dékwó défe né Jerosalé. Gébégé nnyéé nse Titós afé ne esé chónchó. ² Mfe né Jerosalé gétúgé Esówa alaré me nnó nnye. Nnyégé mbané lé bós abi ájyaá nnó álú ákpakpa echomelé bós Jisós déjwolé esé esé, ne ngaré ebwó abya melóméló ayi me ngaré bós abi alá pó bós Jus. Mpyembó nnó ékágé utóó bi me mpye me ne ebi mmagé pye nye uno mme detu. ³ Akame genó eyigé ngaré ebwó. Ye elé Titós muú ajyéé ne esé alu muú Grek, ánmere fó ji mekpó mme nnó abó mansó ji nsó wó. ⁴ Yémbó bós fó abi ábyoge gebyó nnó áfyé metóó ne Jisós, abwéé mechó nsó ewéna. Abó áwa rendoó akpe né geluage echomele bós Jisós. Apye mbó nnó ase défyáá akaá ndere esé délaá mmyemmye sé gétúgé dechome mmye ne Kras Jisós ne nnó áfwyáné esé dékwé eké afwé né mabe bós Jus. ⁵ Ne dékame yé ebwó ájye mbe ne mejóó ewéna chachá wó, nnó ékágé ebwó áchó wáwálé ayi abya melóméló ágaregé nnó enyú déjyegé mbe ne ji.

⁶ Yé ebé lé bós abi álú mmye eké ákpakpa bwó ákwóré yé genó gefó né unó bi me ngarege wó. Ne yé ebwó abe lé ákpakpa, ewémbó epyéé yé me genó wó, néndé bós ako álú janja né mbe ushu Esówa. ⁷ Yémbó, nnó ebwó agaré me genó eyigé mbóó mampyegé, áge lé nnó Esówa afye me utóó né amu mangare abya melóméló mbaá bós abi alá pó fó bós Jus wye ndere áfyéé ji né amu Pita nnó agarege bós Jus. ⁸ Mmye eké Esówa muú achye Pita uto nnó abe ñgbá mangarege abya melóméló mbaá bós Jus wye ji ntó ne achye me utóó nnó mbé ñgbá ngarege abya melóméló mbaá bós abi alá pó bós Jus.
⁹ Pita ne Jemsi ne Jon bós alu nkane

ukwa né echomele bós Jisós, ágegé nnó Esówa achye me echye né gefógé utóó bina, áfyé esé ne Banabas amu manleré nnó esé dépyéé utóó uma ne ebwó. Esé ako dékámé meko ama nnó me ne Banabas déjye dégarege abya melóméló mbaá bós abi alá pó bós Jus, ebwó ágáregé mbaá bós Jus. ¹⁰ Majyéé ami achye esé malu nnó détége mampóge ubya bó. Ne ge wye genó eyigé gebó gelu me metóó mampye mbó.

Pól ashulé Pita ndo nnó alu kwólegé gepógé bós Jus

¹¹ Ne gébége Pita achwóó né Antiok nshya genó eyigé ji apyéé né mbe ushu bós ako néndé, genó eyigé ji apyéé gepó fó cho. ¹² Ge mechó ewé epyéé. Gemége nnó bós abi Jemsi atóme áchwó, Pita abó acho me mbwa menyéé ne bós abi alá pó bós Jus. Ne gébége bós bimbo áchwóó, Pita aja mmye meso alyaa manyege menyéé ne bós abi alá pó bós Jus. Apyembó elé afóó ekwó bós abi ajóge nnó abó mansó bós abi alá pó bós Jus nsó ne ácho mbwa ne bós Jisós. ¹³ Bós Jus abi afyéé metóó ne Jisós ágyeré genó eyigé Pita apyéé. Yé ebe lé Banabas acho ntó mbwa né dembwólé bwó. ¹⁴ Ne ngége nnó genó eyigé ebwó apyéé gepó fó ndere abya melóméló agarege, njóó ne Pita né mbe ushu ebwó ako, nshulé ji ndo, nke wó ólu muú Jus, yémbó ókwólege sé gepóge bós Jus, ulannó ókpeage bós abi alá pó bós Jus nnó akwólege gepóge bós Jus?

Bós Jus ne bós abi alá pó bós Jus ápome mbóge áfyége metóó ne Kras

¹⁵ Esé ne wó delú bós Jus tágetáge abi ákwólegé ebe. “Depó fó ankéé bós abi álú bós ubeé.” ¹⁶ Yémbó esé dékaá nnó muú abéé fó cho né mbe ushu Esówa gétúgé akwólege ebe Mosis. Muú abéé cho né mbe ushu Esówa mbóge áfyéé metóó ne Jisós Kras. Esé ntó défyéé metóó ne Kras Jisós nnó debe cho né mbe ushu Esówa gétúgé défyéé metóó ne Kras. Epófó gétúgé dékwólege genó eyigé ebe Mosis ejóó. Néndé muú aké akwólege ebe, abéé fó cho né mbe ushu Esówa. ¹⁷ Ne muú

ákage jógé nnó esé abi démmye nnó défyéé metóó ne Kras nnó debe cho né mbe ushu Esòwò délú bòó ubeé gétúgè déla débélégé ebe. Muú ajógé mbò, ebyennó ajógé mbò élé nnó Kras apyéé esé dépyéé gabo? Epófó mbò! ¹⁸ Elú lé nnó mbògè mmagè kwòle mabe Mosis ayi mbò, nshyaá nnó álòme, ebyennó ndere nnó nlú muú ayi akwene mabe. ¹⁹ Genó eyi gelú wye gelú nnó, nlyaa mambelege mabe Mosis néndé ájí ne áwáné me. Epyembò nnó mpyege lé genó eyigé Esòwò akélege. ²⁰ Ne ngbo ne Kras gèbégé awòme ji né gekwa. Me mpó sé mbe, élé Kras ne alu né genwá ya. Né genwá eyigé me nlú mbò né menyammye nana, mfyéé lé metóó wa ne Maá Esòwò muú abòó gejeé ne me, achye geme jíí getú ya. ²¹ Me nselé fò ulóó melu Esòwò bina eké ufuú yé genó wó. Mbògè elú wáwálé nnó muú abe cho né mbe ushu Esòwò gétúgè ábélege mabe Mosis ebyennó Kras agbo detu.

3

Mamfye metóó ne Esòwò alò ápwò mambele mabe

¹ E é enyú ukekene bòó Galasiya, ndé nefoó nenyéé enyú matóó? Enyú abi ápye dékaá chanéné nnó áwò Jisòs Kras né gekwa agbo gétúgè nyú! ² Gógé me ngíí enyú genó gema. Esòwò apye nya Mendoó Ukpea echwò enyú mmye gétúgè débelege mabe waá gétúgè déwuú abya melóméló défyéé metóó ne Kras? ³ Enyú dékenegé nnó? Delò genwáge nyú né utó Mendoó Ukpea, nnó dékelege manere geji né utó bi akwaá? ⁴ Enyú dége gejamégé efwyale gétúgè défyéé metóó ne Kras, nnó dége efwyale detu? Epófó detu! ⁵ Gógé me mma ngíí enyú genó eyigé fò. Nnó Esòwò achyegé enyú Mendoó Ukpea, ápye ufelekpa né metóó metóó nyú, élé gétúgè débelege mabe Mosis waá gétúgè déwuú abya melóméló défyéé metóó ne Kras?

⁶ Dépe muú ndere Abraham. Asá né mmu ηwe Esòwò nnó, “Ji áfyé metóó ne Esòwò gétú eyigémbò, Esòwò ase nnó ji alú cho né mbe ushu wuú.”

⁷ Ewéna elerege esé nnó élé bòó abi áfyéé metóó ne Esòwò ne alu upyáne Abraham wáwálé. ⁸ Muú akage kuú né mekomejóó Esòwò age nnó abò agaré me nya nnó meso gèbé Esòwò apye nye bòó abi álá pò bòó Jus atene cho né mbe ushu wuú ndere áfyéé metóó ne ji. Dékaá mechò ewéna te gèbé eyigé Esòwò abò me mbe agare abya melóméló Abraham nnó, “Gétú jye matoó bòó mme meko agene nye galógáló wa.” ⁹ Gégé ye nnó, bòó ako abi áfyéé metóó ne Kras ágene nye galógáló ndere Abraham afyéé metóó agene.

¹⁰ Né mbaá bòó abi áfere nnó ebwò ábelegé mabe Mosis ne abeé cho né mbe ushu Esòwò, utonkwa úlú ne ebwò wye ndere ásámé né mmu ηwe Esòwò nnó, “Yéndémuú ayi álá bélégé yéndé ebe ewé asame né mmu ηwe mabe utonkwa ubeé ne ji!” ¹¹ Gege yé ntó ndere elú mme gbòhòhò nnó “Muú abeé fò cho né mbe ushu Esòwò gétúgè abelege mabe Mosis. Néndé ása né mmu ηwe Esòwò nnó muú ayi Esòwò apye ji abeé cho né mbe ushu wuú, gétúgè áfyéé metóó ne ji abòó genwá.”

¹² Muú aké abelege mabe, epófó nnó áfyéé metóó ne Esòwò. Ekágé be élé ndere asame né mmu ηwe Esòwò nnó, “Muú aké apyéé yéndégenó eyigé ebe ejóó, abòó genwá gétúgè ábélege mabe aji ako.”

¹³ Ndere elúmbò utonkwa úlú ne esé ako néndé débele fò mabe Mosis mako wó. Yémbò élé Kras ne áwené gemége esé né utonkwa bina. Ji akpa utonkwa bina né mmye jíí age efwyale gétúgè esé. Epye wye ndere asame né mmu ηwe Esòwò nnó, “Utonkwa úlú ne yéndémuú ayi awòme ji né genó.” ¹⁴ Kras apyembò nnó galógáló ayi Esòwò alere Abraham abe ntó ayi bòó abi álá pò bòó Jus, ndere ebwò áfyéé metóó ne Kras Jisòs. Ne nnó esé abi défyéé metóó ne ji debò ntó Mendoó Ukpea ewé Esòwò anyéméno nnó achyegé esé.

Ebe ekwòrege fò menomenye Esòwò

¹⁵ Anme ba, gógé me nse genó eyi gepyéé yéndé bíí ngaré enyú genó

gefɔ. Mbɔgɛ bɔɔ apea anyegɛmeno nnɔ ɔpye genɔ, ne asanega bɔ ηwe, ye genɔ eyi gekwɔrege menomenyɛɛ ewɛmbɔ gepɔ. Ne ye genɔ amage gbɛɛ sɛ wye. ¹⁶ Wyɛmbɔ ntɔ ne elú ne menomenyɛ ewɛ Ɛsɔwɔ anyɛɛ ne Abraham ebwɔ ne mpyáne bií. Mekomejɔɔ Ɛsɔwɔ ajɔɔ fɔ nnɔ Ɛsɔwɔ anyɛmeno mampye unɔ bina mbaá Abraham ne “upyáne” bií wɔ, ewɛ etene nnɔ gejamégé bɔɔ. Ajɔɔ lé nnɔ ne “mpyáne” wuú mmye ke muú ama. Ne muú yimbɔ elé Kras Jisɔs. ¹⁷ Genɔ eyigé me nkelege nnɔ enyú dékaá gelú nnɔ Ɛsɔwɔ abɔ anyɛmeno ne Abraham, ne asɔ mbeé nnɔ abelege ewú. Menomenyɛɛ ewɛmbɔ ebele aηme 430 ne Ɛsɔwɔ alé chyɛɛ mabe mbaá Mosis. Ne ndere elúmbɔ, ebe ekágé tya fɔ menomenyɛɛ ewɛmbɔ ne eferege fɔ mbeé ayi Ɛsɔwɔ áśɔɔ. ¹⁸ Ne mbɔgɛ ebɔ ebe lé gétúgɛ mabe ayi bɔɔ ábelege ne Ɛsɔwɔ akarége unɔ bi ji anyɛmeno, mbɔ ebyennɔ menomenyɛɛ ewɛ Ɛsɔwɔ anyɛɛ epɔ yé genɔ. Ndere elúmbɔ, elé gétúgɛ menomenyɛɛ ewɛ Ɛsɔwɔ anyé ne Abraham ne achye ji unɔ bí.

¹⁹ Ne ulannɔ Ɛsɔwɔ abɔ agbɛɛ mabe? Agbɛɛ mabe mampye bɔɔ ákaá genɔ eyigé gabo alu. Ne mabe yina abɔ alú mambɛ kpaá te mpyáne Abraham ayi Ɛsɔwɔ abɔ anyɛmenɔ getú jíí achwɔɔ. Ɛsɔwɔ apye makiénné jíí achyɛɛ mabe yimbɔ mbaá muú ama ayi atene metɔɔmetɔɔ ákwaá ne Ɛsɔwɔ. ²⁰ Muú ayi atenege metɔɔmetɔɔ mampye mechɔ etene, atenege fɔ gétúgɛ muú ama, atenege gétúgɛ bɔɔ apea yɛmbɔ Ɛsɔwɔ atene wye jimbií.

Ula bi áfyɛɛ ebe

²¹ Nnɔ ewɛna etene mbɔ lé nnɔ ebe epɔfɔ meko ama ne menomenyɛɛ ewɛ Ɛsɔwɔ anyɛɛ? Chao! Ne mbɔgɛ ebe fɔ ébé ewɛ muú abelege abɔɔ geηwá, mbɔ muú akage beé cho né mbe ushu Ɛsɔwɔ wáwálé gétúgɛ abelege mabe. ²² Yɛmbɔ ása né mmu ηwe Ɛsɔwɔ nnɔ, “Gabo afwyané yéndégenɔ fa mme.” Ndere elúmbɔ, wye ndere bɔɔ áfyɛɛ metɔɔ ne Jisɔs Kras ne Ɛsɔwɔ achyɛge

ebwɔ genɔ eyigé ji anyɛmenɔ nnɔ achyɛgɛ bɔɔ abi áfyɛɛ metɔɔ ne Ji.

²³ Ne gemɛge nnɔ dékaá meti ewɛ áfyɛɛ metɔɔ ne Jisɔs, mabe áfe esé ábelé eké bɔɔ denɔ kpaá te Ɛsɔwɔ alere esé meti ewɛmbɔ ewɛ défyɛɛ metɔɔ ne Jisɔs. ²⁴ Ndere elúmbɔ, mabe abɔ alu elé nnɔ ábámé esé kpaá te Kras áchwɔɔ, nnɔ esé défyɛgɛ metɔɔ ne ji, Ɛsɔwɔ apye sɛ debe cho né mbe ushu wuú. ²⁵ Ne nana ayi esé défyɛɛ metɔɔ ne Kras, mabe ábáme sɛ esé.

²⁶ Ndere elúmbɔ, enyú ako delu baá Ɛsɔwɔ gétúgɛ défyɛɛ metɔɔ ne Kras Jisɔs. ²⁷ Enyú ako abi awyaá enyú manaá Ɛsɔwɔ manlere nnɔ de-cho mmye ne Kras, dese gepɔge Kras. ²⁸ Né mbe ushu Ɛsɔwɔ, aηgya apɔ sɛ. Ye ɔlu muú Jus, yé ɔlu muú Grek. Yé ɔlu mefwɛ ye ɔpɔ, yé ɔlu mendée ye mende, esé ako delu muú ama ndere dechome mmye ne Kras Jisɔs. ²⁹ Ne mbɔgɛ enyú delu bɔɔ Kras ebyennɔ delú upyáne Abraham, ne dényɛɛ nye unɔ bí Ɛsɔwɔ ányɛmeno nnɔ achyɛge Abraham ne upyáne bií.

4

Detane né defwe dela ányɛɛ getee

¹ Gɔgɛ me nti enyú matu né mechɔ ewɛna. Mbɔgɛ maá ayi anye nye genɔ eyigé nte wuú anyɛmeno nnɔ achyɛge ji álú mamáné, alu wye eké mefwɛ yé elé genɔ eyigémbɔ gelu ejií.

² Né gébé eyigémbɔ, bɔɔ abeé wye abi ábáme ji ne apele ntɔ unɔ bi nte wuú anyɛmeno nnɔ achyɛge ji. Apyɛɛ wyɛmbɔ kpaá te maá yimbɔ awene akwɔne gébé eyigé nte wuú ake ji ase unɔ ebimbɔ. ³ Mbɔntɔ ne elú ne esé. Gébégɛ debɔ delu dambene né depɔré Ɛsɔwɔ, dekwe afwe mbaá alɔ abi agbare mme. ⁴ Ne gébé eyigémbɔ titi gekwɔnege, Ɛsɔwɔ atɔ maá wuú achwɔ. Mendée abyɛ ji ndere ábyéne yéndémuú. Ji ntɔ abɔ alu né amu mabe bɔɔ Jus. ⁵ Ji achwɔ né gefɔɔ eyi mbɔ, nnɔ áfére esé né defwɛre mabe, nnɔ Ɛsɔwɔ apye esé debe nkane baá bií.

⁶ Ne gétúgɛ ese délu nana baá bií, atɔ Mendoó Maá wuú echwɔ kpe esé

metwó, epye esé dékuú Esowwó nnó, “Nte! Nte!”⁷ Ndere elúmbwó, Esowwó apye nnó wó abege sé mefwε, abe lé maá wuú. Ne ndere wó alu maá wuú, onye nye ntó genó eyigé ji anyémeno nnó achyεgέ baá bií.

Mechwó bów Galasiya eta Pwl metwó

⁸ Mbembε ayi enyú déla dékaá Esowwó wó, delu afwε mbaá unó bi ula pó yé aló uka. ⁹ Ne nana ayi enyú dékaá Esowwó yé njwó lé nnó Esowwó ne akaá enyú, ndé genó gepye enyú dékelege mankeré meso né mbaá ubya nkwo aló bina abi alá pó yé ne eshyε. Dekelege mama kpane defwε eta ebwó? ¹⁰ Enyú déchyεge enógé mbaá ndwó eyifwó, ámfawó abifwó, gébé eyifwó ne anme ayi fó. ¹¹ Ndere dépyεé mbwó me nwyawó efwó metwó nnó ndwó fó utwó ba ebi mpyεé eta nyú unome nye mme detu.

¹² Anme ba, nnene enyú mmye nnó défómé depwóré ebe debe ndere me néndé me nla ndere enyú déla pó sé né amu ebe. Enyú délu dampye me gabo chacha wó. ¹³ Dékaá nnó mbembε ayi ngare enyú abya melómélwó, elé nemeé ne nepye me mbwó gébé njwóle ngare ji eta nyú. ¹⁴ Ne yé elé nemeé na nebwó nelú eké mmuameno eta nyú, enyú delyawó fwó me wó. Ne désε fwó me ndere gebyankwóge muú wó. Desε me eké ekiénné Esowwó. Désε me wáwálé ndere debwó désεle Kras Jisws jimbwó. ¹⁵ Gébé eyigémbwó, metwó megwómegwó nyú eja kpawó. Mbwógé ebwó ebe kwóge nnó enyú défere ame nyú déchyεé me, mbwó dépyεé mbwó. Ne nana metwó megwómegwó ewémbwó elé? ¹⁶ Nnó me nla muú mawame nyú elé ngarege genó eyi gelu wáwálé?

¹⁷ Bów efwyale bimwó, ákpane elé gechyεé nnó apye enyú dégbógé ne ebwó. Ebwó apyεmbwó, epófó nnó awyawó nkyaá melómélwó né metwó, apye elé nnó afyεé angya né metwó metwó sé nnó enyú débwóge elé gejee ne ebwó. ¹⁸ Elwó me nnó muú akpane gechyεé mampye genó mbwógé awyawó nkyaá melómélwó né metwó, apyεge wyεmbwó yéndégébé epófó wyε lé gébégé me

mbεge ne enyú. ¹⁹ Baá ba, ngbwó ne enyú dów. Ne me nlu gene efwyale gétúgé nyú wyε ndere mendée agene efwyale gébégé nebyεé nemmye ji. Ne me ngene nye wyε efwyale mbwó kpaa te enyú desεle gepwóge Kras geko. ²⁰ Me nkage sé ndere mpye gétúgé enyú. Mbwógé ebe nnó me nlú ewumbwó ne enyú nana mbwó nkage enya mejwó ewé ngarege enyú.

Abya maá Sara ne maá Haga

²¹ Enyú abi dékelege mankwólege mabe Mosis nnó dékaá genó eyigé ásame né ηwe mabe yimbwó atome ne Sara ebwó ne Haggai? ²² Asa wyε aké Abraham abwó awyawó baá ande apea. Abye ama ne mendée ayi alu mefwε ne abyε ayifwó ne mendée wuú ayi alá ápó mefwε. ²³ Ne maá ayi mendée ayi mefwε ábyéné, abyε lé ji ndere akwaá aké ebe. Ne maá ayi mendée ayi alá ápó mefwε ábyéné, abyε ji ndere Esowwó abwó anyémeno ne Abraham. ²⁴ Mechwó ewéna elúmbwó elé eké nekanemejwó. Ne andée bina makpo apea atene mbaá ufwó menomenyεé upea. Haga atene mbaá menomenyεé ewé Esowwó anyé ne bów Israeli gébégé ji achyεé Mosis mabe né mekwε Sinay. Ne bów abi ábyéné ebwó né amu ebe alu afwé ndere baá Haga. ²⁵ Haga yina atene mbaá mekwε Sinay ewé elú né melwó Arabya. Ji atene ntó mbaá melwó Jerosale ewé elúmbwó nana néndé ji ne bów bií ako alu afwé mbaá mabe. ²⁶ Ne Jerosale ayi alu né mfaánebuú, bów bií ápó fó afwé. Ji yimbwó ne alu mma awese. ²⁷ Ji alu ndere mma se Sarah. Elú wyε ndere asame né ηwe Esowwó nnó, “Wó menkwó mendée be ne metwó megómégó. Wó muú ala alu dankaa ndere nebyε nemmyεé mendée nyoge ochoge ne metwó megómégó néndé mendée ayi menwó wuú atene ji neba, abεé nye ne gejamégé baá apwó ayi meno wuú alá atene ji wó.” ²⁸ Anme ba, depwó etiré na délere nnó enyú delu baá menomenyεé Esowwó wyε ndere Asek.

²⁹ Elú ntó ndere elú nya nnó, maá ayi ábyéné ji ndere akwaá akelege,

ammye amu ne ayi ábyéné ji ndere Mendoó Ukpea epye nnó ábyé ji, wyembó ne elú ye nana. ³⁰ Yémbó ndé genó eyigé mekomejós Éσωω ajós? Ajós aké, “Bú mendée ayi alu mefwé choncho ne maá wuú ájye. Maá yimbó anyeé fí getege nte wuú choncho ne maá ayi mma awuú álá ápó mefwé.” ³¹ Añme ba, dékage jós nnó esé depó fí baá mendée ayi alú mefwé. Delu lé baá mendée ayi álá pó fí mefwé.

5

Debege sé afwe mbaá mabe

¹ Kras apye nnó esé detene mmyemmye sé. Elóme nnó debe mmyemmye esé nnó ekágé dema dékere né défwere mabe.

² Wúgé, me Pál ngarege enyú nnó dekamege nnó asó enyú nsó, ebyennó genó eyigé Kras apye gepó yé enyú ne nsa fí chacha. ³ Ne mmage ngare enyú nnó yéndemuú ayi akamege nnó asó ji nsó, ebyennó abó mambele mabe Mosis mako. ⁴ Enyú abi démmye nnó debe cho né mbe ushu Éσωω gétúgé débelege mabe, kágé nnó défa mbwa ne Kras. Ndere dépyeémbó, depó sé né amu galógáló ayi Éσωω alerege. ⁵ Né eta sé, Mendoó Éσωω epye lé nnó esé déneré metós, dégilé nnó Éσωω apye nye esé détene cho né mbe ushu wuú gétúgé défyéé metós ne Kras. ⁶ Ne muú achogé mmye ne Kras Jisós, yé asó ji nsó, yé asó wó ewémbó epye fí mechó chacha wó. Genó eyí gejeá gemé dós gelu lé mamfyéé metós ne Kras. Ewéna elérége né gejeé eyigé debós ne ate.

⁷ Enyú debó dépyeé unó chanéné né geñwáge nyú ne Éσωω, ndé muú cha ama agbe enyú nnó dékwálege se mekomejós ayi alu wáwálé. ⁸ Muú ayi apelege enyú nnó dépyembó apó fí Éσωω muú akuú enyú. ⁹ Neku nema ne nechós éba. ¹⁰ Me nlu nwyáá wyéé metós ewémbó nnó te mbaá enyú déchome mmye ne Ata, enyú déferege unó ndere me nferege. Ne yéndemuú ayi apye nnó enyú dékwé tametame,

yé alu ndé gefógé muú, Éσωω achyegé nyé ji efwyale.

¹¹ Añme ba, mbógé me mbó ngarege bós nnó ásógé muú nsó ne abe cho né mbe ushu Éσωω, mbó bós Jus abó ammye sé amu ne me. Ne mbógé ebó ebe nnó mbó ne me ngarege, mbó matós ásós sé bós Jus nnó me ngarege nnó elé gétúgé Kras agboó né mfaá gekwa ne Éσωω ápyeé bós ábeé cho né mbe ushu wuú. ¹² Mbó nkelege nnó bós abi abwólége mbó enyú metós né mechó nsó mansó, ebwó abi áshige wyé amu né mechó ewé, akpe ajye yé mbe ápe mmye ebwó ebwó ambós.

¹³ Ne enyú añme ba, Éσωω akú enyú nnó débe mmyemmye nyú. Yémbó ekágé dése nnó elé délu mmyemmye nyú, dékágé pyegé yéndegenó eyigé menyammye nyú akélege. Bógé lé gejeé ne ate añme dékpane ate defwe. ¹⁴ Néndé ebe ewé egbare mabe Mosis mako elé ebe ewé ejós nnó, “Bóge gejeé ne nte menme ndere abós ne geme jyéé.” ¹⁵ Mbógé enyú déké démmye ne ate eké menya mewaá eyi enóme ne enyéé ate. Segé gébé, mbógé mbó fí wó déwane nye ate.

Kwálege lé genó eyigé Mendoó Ukpea elerege epó fí gepóge akwad

¹⁶ Genó eyigé me ngarege enyú gelu nnó, lyage Mendoó Ukpea eléré enyú genó eyi débós mampye, déké dépyembó dépye fí genó eyigé menyammye nyú akélege. ¹⁷ Genó eyigé menyammye akélege gekélege fí genó eyi Mendoó Éσωω ekélege. Ne genó eyigé Mendoó Éσωω ekélege gekene fí ne genó eyigé menyammye akélege. Ndere elúmbó, unó bina upea ummye ne ate. Ge ula bi enyú dela dékágé pye unó bi enyú dékelege mbó. ¹⁸ Ne mbógé enyú déké dépyeé genó eyi Mendoó Éσωω elerege enyú, ebyennó mabe apó sé ne eshye né geñwáge nyú.

¹⁹ Uboubó unó bi menyammye mekwaá akélege nnó bós apyegé úlú mme gbóñónó. Ne unó bina elé: Ubele ne bós tametame, ufere uboubó, eñménéne. ²⁰ Manjele áló

uka, mafoó, mampage bɔ́, mawámé, mansɔ́ge metɔ́ ne bɔ́ gétúgέ apwɔ́ wɔ, metɔ́ usɔ́, use, aɲɣya, mbwa mamfa, ²¹ mamfyεge amε né unó bɔ́, manyugέ mmɔ́ mampyεné bɔ́, mankene mapaá mabomabo, ne unó bi fɔ́ eké bina. Ne me nkweleγε enyú mbeé ndere mbɔ́ nkwele mbεmbε, nnó bɔ́ abi ápyε ufɔ́ unó bina ányεé fɔ́ gefwa εyigέ εsɔ́wɔ ágbárege.

²² Gepɔ́ εyigέ Mendoó Ukpea εchyεge muú elé gejeé ne ate aɲme, nechóchó, nesɔ́, metɔ́ mekoge, ulɔ́ melu, gepɔ́ gelógélɔ́ ne mampyεge genó εyigέ ji anyéméno nnó apyεé, ²³ mansεle depɔ́ peré, ne mágbárege mmyé. Muú aké apyεé unó bina, yé εβε ewé ji akwene epó. ²⁴ Bɔ́ abi álu bɔ́ Kras Jisɔ́s áferege amu né unó bi menyammyε ákeleγε, álá eké bɔ́ abi áwɔme menyammyε bwɔ́ ayi ákeleγε unó εbimbɔ́ né mfaá gekwa. ²⁵ Ne te mbaá Mendoó Ukpea εchyεé εsé geɲwá, εlɔ́me nnó εsé ntó débe wye mankwɔ́leγε genó εyigέ εwu εlerege. ²⁶ Ékágé débweγε mmyε. Ékágé déjwáge ate ne ékágé désɔ́ge matɔ́ gétúgέ bɔ́ apwɔ́ enyú.

6

Pyεge galógál mbaá bɔ́ ako

¹ Aɲme ba, mbɔ́gέ dégeγε nnó muú nyú fɔ́ apyε yéndé gefɔ́ge gabo, enyú abi délu dépyεé genó εyigέ Mendoó εsɔ́wɔ εlerege, sεgέ ewú pere dépoó ji átáné né gabo yimbɔ́. Ndere dépyεmbɔ́, sεge gébé nnó ékágé muú nyú ntó akwe né mmuaméno. ² Pogé ate aɲme né matuú kpakpa ayi εbwɔ́ akpané. Déké dépyεé mbɔ́, dépyεé genó εyigέ εβε Kras eké enyú dépyεgέ. ³ Muú aferege nnó aɲea geme dɔ́, ayi alá akágé poó nte muú ayi genó gelí ji, abwɔ́leγε elé geme jí. Apó yé muú fɔ́. ⁴ Yéndémuú acheré lé geme jí, mbɔ́gέ apyεé genó εyigέ ji abɔ́ mampyε chancha ne akágé do εbwɔ́ ewɔ́me ewé alá mege fɔ́ mmyε ne nte menme. ⁵ Néndé yéndémuú abɔ́ mampyε ebií utɔ́ bi εsɔ́wɔ achyεé ji.

⁶ Muú ayi ágíi mekomejɔ́ εsɔ́wɔ, abɔ́ mankarege unó ulúúl εbi ji awya uko achyεge ntó menlere wuú.

⁷ Débwaléγé fɔ́ gemεge nyú, kágé nnó yé muú ákágé jwyaá fɔ́ εsɔ́wɔ. Genó εyigέ muú apene, geji ntó ne ji ágoógé. ⁸ Muú apεge genó εyigέ menyammyε ákeleγε, mbwe ayi ji abɔ́ wye elé negbo. Ne muú apεge genó εyigέ Mendoó Ukpea ákeleγε, mbwe ayi ji abɔ́ wye elé geɲwá eyi gélágé byεé. ⁹ Ésé débεge fɔ́ ne gepwa mampyεgέ galógálɔ́. Bií uchwɔ́ nye εbi débɔ́ mbwe ayi atanεge wye εβεge dela detɔ́ né meti wɔ́. ¹⁰ Ndere elúmbɔ́, yéndégébé dégeγε meti dépyε galógálɔ́ mbaá bɔ́ ako. Chacha ne aɲme abi áfyεé metɔ́ ne Kras.

Pɔ́l achyεé kwyakwya majyεé

¹¹ Pεge ukpe kpe malɔ́ ηwe ayi me nsele εbwɔ́ wa membɔ́ nsame enyú matame mina. ¹² Bɔ́ abi aɲmεrege enyú mekpo mme nnó asɔ́ enyú nsɔ́, ábwεge lé mmyε né mbaá unó bi εbwɔ́ apyεé nnó bɔ́ age εbwɔ́. Ébwɔ́ apyεmbɔ́ nnó ekágé bɔ́ ámmεge amu ne εbwɔ́ gétúgέ ágare nnó εsɔ́wɔ áwenege gemεge bɔ́ wye elé gétúgέ ákame nnó Kras ágboó né gekwa. ¹³ Yé bɔ́ abi asɔ́ εbwɔ́ nsɔ́ akwɔ́leγε yé mabe mako. Yémbɔ́ ákeleγε nnó asɔ́gέ enyú nsɔ́, ákene ábwεge mmyε nnó enyú délu bɔ́ bwɔ́. ¹⁴ Né eta wa, me ndoó fɔ́ εbwɔ́ ewɔ́me né genó gefɔ́. Genó eyi gepyε me ndoó εbwɔ́ ewɔ́me elé negbo eniné Ata sé Kras Jisɔ́s agboó né mfaá gekwa. Gétúgέ negbo eníi né gekwa ne unó mme ula upó sé me eké genó, ne me ntó mpɔ́ sé eké genó mbaá unó mme. ¹⁵ Yé asɔ́ muú nsɔ́ yé asɔ́ wɔ́, ewémbɔ́ epó yé eké genó. Menɔ́ geno ayi aɲea geme apwɔ́ alú nnó εsɔ́wɔ apyε nnó enyú débε bɔ́ áke. ¹⁶ Nnεnemmyε nnó εsɔ́wɔ apyε bɔ́ abi akwɔ́leγε unó εbí menjɔ́ mbɔ́, ábé nesɔ́, alerege εbwɔ́ ulɔ́ melu bií nnó εbwɔ́ abε bɔ́ εsɔ́wɔ ndere bɔ́ Israeli.

¹⁷ Ne kwyakwya me njógé nnó ékágé muú fɔ́ ama achyεé me εfwyale néndé mabɔ́me upa ayi alu me mmyε alerege nnó me nlú muú utɔ́ Jisɔ́s.

¹⁸ Αημε βα, nnenemmyε nnό Ata
sé Jisəs Kras álerégé enyú galógáló.
Amen.

Ἡμεῖς αἰὶ Πῶλ ἀσάμὲ μβαά ἐχόμελε βῶσ Κρας νὲ Ἐφεσῶς

Matame

¹ Με Πῶλ ne nsámé ἦμε yina. Me nlu ἠgbá Κρας Jisῶς ndere Ἐσῶω ἀκélé nnó mbe.

Ntῶme ἦμε yina eta nyú βῶσ Κρας νὲ melῶ Ἐφεσῶς, ἐnyú abi délií mmye ne déchome mmye ne Jisῶς Κρας.

² Nnenemmye nnó nte sé Ἐσῶω ne Ata Jisῶς Κρας ἀléregé ἐnyú galógál, ne apye ἐnyú débé né nesῶ.

Ἐσῶω alerege esé ulῶ melu gétúgέ déchome mmye ne Κρας

³ Déféé Ἐσῶω. Ji alu Ἐσῶω ne Nte Ata sé Jisῶς Κρας muú gétúgέ déchome mmye ne Κρας, ji ajéle esé ne yéndé gefῶgέ méjé wuú ewé elú né malu ujwῶlé Ἐσῶω ayi mfaánebuú.

⁴ Gemεge nnó Ἐσῶω akwyéé mme yina, ji abῶ me mbe ajya esé nnó débé βῶσ bíí, gébégέ déchome mmye ne Κρας. Ji apyembῶ nnó esé débé βῶσ ukpea abi muú alá kágé shulé ebwῶ ndo né mbe ushu wuú.

Né gétúgέ gejeé jíí eyigé na, ⁵ ji abῶs me mbe ashuú nnó ji apye nye nnó esé débé baá bíí ndere ákene né genó eyigé Jisῶς Κρας apyéé nye. Ge genó eyige gebῶ gelú ji metῶs mampye mbῶ. Ne geji ne ji akεlege mampye.

⁶ Getú eyigémbῶ ne débῶs mamfεge ji né gekpekpegé galógál wuú ayi ji alerege esé detú, ndere déchome mmye ne Maá wuú ayi ji abῶs gejeé ne ji dῶs. ⁷ Ἐσῶω akε ne manoó Maá wuú ami machyéé mme gébégέ ji agboó, awené gemεge esé, mmye eké Ἐσῶω ajinte gabo se, gétúgέ gekpekpegε galógál wuú ⁸ ayi ji alerege esé gejamé gejamé. Ἐσῶω né denγα etií deko ne defῶs etií, ⁹ apye esé dékaá genó eyigé gebῶ gelú bíbí, eyigé ji akεlege mampye. Apye ntó esé dékaá genó eyigé gebῶ gelú ji metῶs mampye ndere ji ashuú me te gachií ábelé nnó Κρας apye, ¹⁰ ndere ji ashuú nnó gébé

eyigémbῶ gekwῶnege ji ányweré unῶ uko choncho, ebi ji akwyε, ebi ulú né mfaánebuú ne ebi ulú fa mme nnó Κρας abε mfwa bwῶ.

¹¹ Yéndé genó gekene wyε ndere Ἐσῶω abῶ ashuú me nnó εbe. Ji ajya esé nnó débé βῶs bíí ndere déchome mmye ne Κρας gétúgέ genó eyigé gebῶ gelu ji metῶs mampye ndere ji aké εbe te gachií. ¹² Ji ajyaá ntó esé abi débῶs mbe dénere metῶs ne Κρας nnó débé déféεge ji gétúgέ ἠgῶ wuú.

¹³ Ne ἐnyú déwú ntó mekomejῶs ayi alu wáwálé. Mekomejῶs yimbῶ elé abya melómélῶ ayi Ἐσῶω aferege nye ἐnyú né εfwyale gabo. Gébégέ ἐnyú défyéé metῶs ne Κρας ne Ἐσῶω achyéé ἐnyú Mendoó Ukpea, ndere gelo eyigé gélerege nnó ἐnyú delu βῶs bíí wyε ndere ji anyé me meno nnó achyεge. ¹⁴ Mendoó Ukpea elú ndere genó eyigé Ἐσῶω áchoó utó nnó ji apye nye eta esé yéndégenó eyige ji anyémene nnó ápye mbaá βῶs bíí. Ji awené gemége sé nnó esé débé βῶs bíí nnó déféεge ji gétúgέ ἠgῶ wuú.

Πῶλ anenemmye mbaá Ἐσῶω gétúgέ echomelé βῶσ Κρας νὲ Ἐφεσῶς

¹⁵ Te gébé eyigé me nwuú nnó ἐnyú défyéé metῶs ne Ata Jisῶς, ne nnó débῶ gejeé ne ate βῶs Ἐσῶω, ¹⁶ me nlu danlyaa mantamege Ἐσῶω gétúgέ nyú. Nteé ἐnyú né mmyemenene.

¹⁷ Me ngigé nnó Ἐσῶω Ata sé Jisῶς Κρας, Nte ayi apwῶs amu, achyéé enyu Mendoó wuú nnó εpye ἐnyú débé ne denγα ne nnó eti ἐnyú ame ndere dékágé ji. ¹⁸ Nnene ntó mmye nnó Ἐσῶω apye genḡbῶ jíí gegene né mmu matῶs nyú, nnó dékaá genó eyigé ji akuú ἐnyú nnó dénere metῶs wyε. Ne mma nnenemmye nnó ἐnyú dékaá gekpekpegé mejé ewé Ἐσῶω awyaá né mfaánebuú ewé ji anyémene nnó achyεge βῶs bíí. ¹⁹ Nnene ntó mmye nnó ji apye ἐnyú dékaá gekpekpegε utῶ bíí ebi upógé esé abi défyéé metῶs ne ji. Uto bina ebi upógé esé, elé wyε gekpekpegé utῶ bi, ²⁰ ne Ἐσῶω asele apye Κρας akwilé né negbo ne apye ji ajwῶlé né εgbe ebwῶnye wuú né malu ujwῶle Ἐσῶω né mfaánebuú.

21 Kras awyaá uto ewuú ebi upwóó yéndé gefwa eyi gelu fa mme, yé né mfaá. Ebi upwóó ntó uto ákwaá, yé ebe lé ebi aló nchye. Ne ye muú ama ayi awyaá gefogé gefwa eyigé na apó, yé né mme yina ne ayi achwóó. 22 Ne Eṣṱwṱ afye yéndégenó né amu ji ne apye nnó ji abe muú kpaá mbaá unó uko né echomele bṱṱ Kras. 23 Echomele bṱṱ Kras elú menyammye wuú. Ewú egbeé ne uto Kras ne Ji apye yéndégenó né yéndé mbaá gebe ndere gebṱṱ mambe.

2

Eṣṱwṱ achyéé esé genwá ndere déchome mmye ne Kras

1 Mbembe enyú débṱṱ dégbo né depṱṱ Eṣṱwṱ gétúgṱ déla débelege mabe Eṣṱwṱ ne debṱṱ dépye nto gabo. 2 Né gébé eyigémbṱṱ enyú débṱṱ dépye lé ubobo unó bi bṱṱ mme ápye. Dékwṱlege lé unó bi mfwa áló nchye abi mfaá akelege nnó enyú dépyege. Ji yimbṱṱ ne anyuú matṱṱ bṱṱ abi álá kelege manwú ne Eṣṱwṱ. 3 Wyembṱṱ ntó ne esé ako debṱṱ delu, dépye nya lé ubobo unó bi menyammye akelege. Dépye lé unó bi menyammye ne matṱṱ sé akelege. Abyé esé ako ne gepṱṱ gebogebo. Getú eyigémbṱṱ, Eṣṱwṱ abṱṱ alu manlere esé metṱṱ usṱṱ wuú ndere ji alerege nyé yéndémuú.

4 Yémbṱṱ meshwe ayi Eṣṱwṱ agene esé aja dṱṱ, ne gejeé eyigé ji abṱṱ ne esé gepwṱ amu. 5 Ye gébégé esé débṱṱ dégboṱ gétúgṱ gabo se, Eṣṱwṱ apye esé dékere né genwá chóncho ne Kras. Ne elé gétúgṱ ulṱṱ melu Eṣṱwṱ ne ji áwené gemége nyú. 6 Ndere esé déchomé mmye ne Kras Jisṱs, Eṣṱwṱ apye esé dékwilé né negbo ne ji, ne abweé esé nnó dégbare gefwa ne ji né malu ujwṱle Eṣṱwṱ né mfaánebuú. 7 Eṣṱwṱ apyembṱṱ nnó né gejamégṱ aṱme ayi achwṱṱ né mbe, ji apye bṱṱ ako akaá gekpekepege ulṱṱ melu ebi ujame dṱṱ, ebi ji alere né gejeé gétúgṱ genó eyigé Kras Jisṱs apye. 8 Gétúgṱ ulṱṱ melu Eṣṱwṱ, ji afere enyú né efwyale gabo gébégé défyéé metṱṱ ne Kras, épṱṱ fṱ né uto bi nyú ne ji afere

enyú né efwyale gabo. Elé echye ewé Eṣṱwṱ achyegé. 9 Epṱṱ fṱ gétúgṱ utṱṱ ulṱṱ ulṱṱ ebi enyú dépye. Ndere elúmbṱṱ, ékágṱ muú fṱ adogé ebwṱ ewṱme. 10 Néndé esé délu elé amu utṱṱ Eṣṱwṱ. Ji akwyéé esé ne apye décho mmye ne Kras Jisṱs nnó délerege galógálṱ mbaá bṱṱ ndere ji akwyé me te gachií ábelé nnó dépyegé.

Esé ako delú muú ama ndere Eṣṱwṱ apye esé déchome mmye ne Kras

11 Tege nnó mbembe bṱṱ Jus bṱṱ akuú gemége bwṱṱ nnó, “Bṱṱ abi áṣṱṱ ebwṱ nsṱṱ,” abṱṱ ákuú enyú abi délá dépṱṱ bṱṱ Jus nnó, “Bṱṱ unyi gada.” Mmyékṱ genó ayi akwaá apyéé ne amu né menyammye. 12 Tege ndere enyú debṱṱ delu. Né gébé eyigémbṱṱ enyú depṱṱ mbwa ama ne Kras, enyú debṱṱ délu lé aṱkéé né geluagṱ bṱṱ abi Eṣṱwṱ abṱṱ ajyaá nnó abe abií. Menomenyéé gejame ewé Eṣṱwṱ anyéé ne bṱṱ bíí, menomenyéé ewémbṱṱ épṱṱfṱ ewé nyú. Apyembṱṱ, gétúgṱ geno eyigé ji abṱṱ anyémeno nnó apyéé, yémbṱṱ ji anyé fṱ meno ne enyú wṱ. Depṱṱ ye ntó ne genó gefṱṱ fa né mme eyigé enyú dénegege metṱṱ wyéé. Ne débṱṱ depṱṱ fṱ mbwa ama ne Eṣṱwṱ. 13 Yémbṱṱ nana Eṣṱwṱ apye enyú déchome mmye ne Kras Jisṱs, ji aja enyú abi délu nya tete ne ji, délá kwṱkwṱlé ne jí gétúgṱ manoṱ Kras amí machyéé mme gébégé ji gboṱ né gekwa. 14 Kras jimboṱ ne apyéé esé délu né nesṱṱ ne ate, néndé ji apye bṱṱ Jus ne bṱṱ abi álá pṱṱ bṱṱ Jus ákwé eké muú ama. Ndere ji apyembṱṱ, Kras amu ekwṱ gepú ewé ebṱṱ ekare bṱṱ Jus ne abi álá pṱṱ fṱ bṱṱ Jus ne epye ebwṱ abṱṱ mawáme ne ate. 15 Kras agboge atyaá mabe bṱṱ Jus ako ayi apye bṱṱ Jus afaá mbwa ne bṱṱ abi álá pṱṱ fṱ bṱṱ Jus. Ji apyembṱṱ nnó ji ase bṱṱ Jus ne abi álá pṱṱ bṱṱ Jus ácho ebwṱ alá muú meke, ácho ntó mmye ne ji nnó epyegé mbṱṱ ebwṱ abe nesṱṱ ne ate. 16 Ndere ji apyembṱṱ, aja bṱṱ Jus ne abi álá pṱṱ fṱ bṱṱ Jus nnó anyé nesṱṱ ne Eṣṱwṱ ála ndere muú ama gétúgṱ negbo eníne ji agboṱ né gekwa ne mawámé bwṱṱ

ábyeé. ¹⁷ Ne Kras achwá, agaré abya melóméló ayi achwáó ne nesá eta nyú bós abi debó delu tete ne Esáwá ne mbaá bós abi abó álú kwákwlé ne Esáwá. ¹⁸ Ne elé gétúgé genó eyigé Kras apye ne esé ako dégene meti mantene né mbe ushu nte sé Esáwá dénenemmye né uto Mendoó Ukpea ewú ema.

¹⁹ Ndere elúmbá, enyú bós abi alá pó bós Jus dépá sé ankéé bá, bós abi áchwá elé manjwolé né mbaá jwálege. Enyú délá ambós meló, dékwe gelua gema ne bós abi Esáwá ajyaá nnó abe abii. Ne dela ntó bós ula gepu Esáwá. ²⁰ Enyú délu egbe gepú eyigé Esáwá atenege. Abelé enyú né nebóme gepú eniné ángbá Jisós ne bós ekpave Esáwá áfyéé. Kras Jisós jimbós ne alu ntaá eníne né gbarege ekwá gepú. ²¹ Kras ne agbare gepú eyina geko mbaá ama. Ne apye nnó gejamégé bós áchwáó né mmu nnó geji géwéné gebe echa ukpea mbaá Ata. ²² Ndere Esáwá apye enyú déchome mmye ne Kras, apye ntó enyú détene chóncho ne ate anme abifó ako déla eké melu ewé Esáwá ajwálege wye né Mendoó wuú.

3

Utó bi Pól apye mbaá bós abi alá pó bós Jus

¹ Ne gétúgé Esáwá apye bós Jus ne abi alá pó bós Jus ála muú ama, ne me Pól muú nkpe ne dená elé ngarege abya Kras Jisós eta nyú bós abi alá pó bós Jus, nnenemmye gétúgé nyú echomele bós Kras né Efesós. ² Mferé nnó enyú déwú me nnó gétúgé uló melu ebi Esáwá elerege, ji achyéé me utó bina nno mpyege né galógáló nyú. ³ Ne Esáwá apye me nkaá genó eyi gebó gelu ji metóó bibii, wye ndere me mbá mbós me mbe nsame geji gachyéé eta nyú. ⁴ Ne mbógé enyú dékúgé genó eyigé me nsame eta nyú, dékágé nyé ndere epye ne nkaá depóré Kras etiré délu nya bibii. ⁵ Mbe mbe akwaá ábó ákaá fó depó etiré na wá, yémbá nana Mendoó Esáwá epye ángbá Jisós ne bós ekpávé Esáwá, bós

ukpea bii ákaá deti. ⁶ Genó eyigé Esáwá ábelé bibii gelú nnó ji áke ne abya melóméló ápye bós abi alá pó bós Jus ácho mmye ne bós Jus ála ndere upó né menyammye ama ne nnó ébwó ako ábó mejeé Esáwá ne genó eyigé Esáwá anyémeno nnó achyege nyé bós bii. Kras Jisós ne apye nnó menomenye ewémbá ebe wáwálé.

⁷ Esáwá ajya me né uló melu bii nnó mbe muú utóó wuú, ngarege abya melóméló Kras né gekpekepegé uto bii. ⁸ Né geluage bós Esáwá ako, me ne nlú mamane ká. Yémbá Esáwá achyéé me gechachage echyé ewéna nnó ngarege abya melóméló mbaá bós abi alá pó bós Jus. Ne abya melóméló yimbá atome ne uchacha unó bi muú alá kagé méé ebi Kras achyege. ⁹ Utó ba ntó ulú nnó me mpye bós ako ákaá genó eyigé Esáwá muú akwyéé unó uko ashuí mampye né genó eyigé ábelé bibii te ula uló mme. ¹⁰ Esáwá abó apyemba nnó gébé sé eyigé na gekwonege, echomele bós Jisós epye yéndé gefwage álo nchye eyigé gelu mfaá, ne uto aló nchye uko ukáa nnó Esáwá awyaá denja dós né yéndé meti. ¹¹ Ji áke ne Ata se Kras Jisós apye mechá ewéna epye wye ndere ji Esáwá abó ajóó me nnó ebe. ¹² Ndere Esáwá apye esé déchome mmye ne Kras, ne ndere défyéé metóó ne ji, esé dékágé tene né mbe ushu Esáwá tágétágé débéé fó ne efo metóó. ¹³ Ndere elúmbá, nnene enyú mmye nnó débége fó ne gepwa metóó elé me ngene efwyale gétúgé nyú. Me ngene efwyale ewéna né galógáló nyú.

Pól anenemmye gétúgé echomele bós Kras né Efesós

¹⁴ Gétúge Esáwá apye unó uló uló bina, ne me ntome mano mme nnenemmye mbaá nte sé Esáwá, ¹⁵ muú afyéé mabá mbaá mala upú mako né mfaánebuú ne mme. ¹⁶ Nnenemmye mbaá Esáwá muú awyaá gekpekepe mejeé né mfaánebuú nnó ji apye Mendoó wuú echyéé enyú eshye nnó matóó nyú ábéné, ¹⁷ ne nnó Kras ájwolé né mmu

mató nyú ndere défyéé metó ne ji. Nnennemmye nnó gejeé eyigé enyú débó ne Esowó ne ate anme gepye enyú détene ne eshye. ¹⁸ Nnene ntó mmye nnó Esowó apye enyú chóncho ne bóó Esowó abifo ako débó uto mankaá nnó gejeé eyigé Kras Jisós abóó ne enyú ako, gepwóó yéndégenó eyigé muú akágé mée, ¹⁹ ne nnó enyú dékaá nnó gejeé Kras eyigémbó geja kpaá gepwó amu, muú akágé kaá fó geji anere. Ndere unó bi uko úlú mbó, débéé ne gepógé Esowó geko.

²⁰ Déféé Esowó muú apógé esé ne uto bií ebi úlú esé mmye. Ji akágé pye gejamégé ukpekre unó bi upwóó ebi esé dégigé ji, yé ebi déferege. ²¹ Esé ako abi délú echomele bóó Jisós, abi déchome mmye ne Kras Jisós yéndémuú anógé Esowó yéndégébé te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

4

Bóó echomele Kras álú muú ama

¹ Me muú nkpe ne denó gétúgé mpye utóó Ata, nkpeage enyú nnó dépye genwáge nyú gébe ndere Esowó muú akuú enyú akelege nnó gébe. ² Shulege mmye nyú mme yéndégébé, sege depóré nyú pere, koge metóó mbaá yéndégenó. Boge gejeé ne ate, dépyegé mbó, dépye fó unó bi ubalege ate mmye. ³ Myege nnó débé meko ama ndere Mendoó Ukpea epye nnó enyú décho mmye ne ate débé né nesó. ⁴ Esé bóó echomele Jisós délú wye ndere upó menyammye ama. Ne elé wye Mendoó Ukpea ewú ema ne elú esé ako né mmye, wye ndere genó gelú lé gema eyigé Esowó akuú esé nnó dénegege matóó wye. ⁵ Esé ako déwyaá wye Ata awu ama, ne wye lé depóré Jisós déti dema ne esé ako dékwólege. Awyaá esé ako gefoge manaá Esowó mami mamaá. ⁶ Esowó esé awú dénógé alú elé ama, ji ne alú Nte esé esé ako. Ji ne alú mfwa esé ako, ji achyegé esé utóó ebi débóó mampye ndere ji akelege. Ne mendoó wuú ejwólege né mmu matóó bóó bií ako.

⁷ Yémbó Kras achyéé yéndémuú sé ewuú echyene ndere ji ame nnó ekwane ne yéndémuú. ⁸ Elú wye ndere asame né mmu nwe Esowó nnó, “Gébégé Kras akwóme ajyéé né melu ewé mfaá, aja gejamégé bóó denó ákwóle ji, ne achyéé akwaá ufóó ufóó echyene.” ⁹ Asa wye aké, “Akwaá afe né mfaá”, ewéna etene nnó gemege nnó Kras akwó né mfaá abó me mbe ashulé achwó fa mme. * ¹⁰ Wye lé ji awú muú ashulé achwóó fa mme ne akwóme ajyéé né malu ayi álú te mfaá mfaá. Ji apyembó nnó ji apye yéndégenó né yéndé mbaá gébe gelógeló ndere ji akelege nnó gebe. ¹¹ Ji achyéé bóó abifo echyene nnó abé ángbá Kras. Achyene abifo echyene nnó abé abóó ekpave Esowó, achyene abifo nnó ágáregé abya melóméló, abifo, achyene ebwóó nnó abé ambame ne anlere mekomejóó Esowó. ¹² Kras apyembó nnó ji akpome bóó Esowó ako mmye nnó ápyege utóó bií ne nnó ji apye echomele bóó bií ewé elú menyammye wuú ewéne, ¹³ kpaá te esé débéé ndere muú ama né matóó sé ayi défyéé ne Maá Esowó ne dékágé ji chánéné. Debó mambe bóó abi ábené né depóré Esowó, kpaá te débéé ndere Kras jimbóó né gepóó ji geko, ¹⁴ nnó esé débége sé eké ambane abi anlere gebyó ásele mati défyá ne gebyó ábwólege amu ne ebwó. Ambané álú eké baá makpe ayi mmye nnyi atene ájyéé we na ne we. Yéndé mbaá ayi mbyó ajyéé ne aji ajyene ntó, mbó ne epye ne bóó abi ánléré gebyó álerégé. Anlere gebyó awyaá défyá mabwólege bóó akame ne genó eyi gelú gebyó. ¹⁵ Déjógé lé genó eyi gelú wáwálé, ne débóge gejeé ne bóó abi déjógé ne ebwó. Déké dépyembó, débenege nyé né depóré Esowó, né yéndé meti wye eké Kras muú alú muú kpaá né echomele bóó bií. ¹⁶ Kras ne afyéé yéndé gepóge menyammye né melu ewuú, yéndé gefere ne gepyéé nnó menyammye meko áchómé mbaá ama. Ndere elúmbó yéndé gepóge

* **4:9** Elú wáwálé nnó: Gejamégé bóó nwe áwyaá nnó Jisós ashulé afe né melo álo.

menyammye geké gepyε utóó bií chanéné, menyammye meko awene abenege gétúgέ upó bina upogé ate né gejeé.

Jisás Kras achyεge gerwá gekε

¹⁷ Me nkwelege enyú mbeé né uto Ata nnó ékágé débe eké bóó mme abi alá pó bóó Jus. Ufere bwó upó ne mekpo ne ula. ¹⁸ Uferé bwó úlú kendeé. Ebwó apó fó ne gerwá eyigé Eσωω achyεge, néndé ebwó ákágé yé genó ne ahea matóó. ¹⁹ Yé ebwó ápye genó eyigé gela gelomé fó, mmye εgboó fó ebwó. Achyéé gemεge bwó né unó bi ugbó mmye ne ápwyaá fó mampye úkwékwé unó.

²⁰ Unó Kras εbi alere enyú dégií na fó wó. ²¹ Nferé nnó enyú déwú genó eyigé getome ne Jisás, ne áleré enyú ankwale bií, né mekomejóó ayi wáwálé. Mekomejóó yimbó elé abya melómeló ayi atome ne Jisás. ²² Lyagé gekwenege gepó eyigé gepyε enyú debó dépye uboubo unó. Gekwenege gepó eyigé enyú debó déwyaá gechwóó lé enyú chwóó ndere gébwólé enyú mambε ne metóó mampye uboubo unó. ²³ Kworege matóó nyú ne gefóó eyigé enyú déferege unó gebe genó gekε. ²⁴ Enyú debó mambε ne gepó gekε ndere bóó abi Eσωω akwyéé nnó afu ji. Gepó gekε eyigé na, gelú lé gepó eyi gelú cho, ne pópó né mbe ushu Eσωω.

²⁵ Ndere elúmbó, lyage gebyó dégarege lé wáwálé mbaá ate aηme, néndé εsé ako décho mmye delú ndere upó né menyammye Kras. ²⁶ Metóó εσωgé muú nyú, ékágé akame metóó usóó été ji apye gabo. Ne ékágé alá ne metóó usóó né bií kpogele. ²⁷ Ne ékágé déchyε danchómeló meti ewé ji aηmaá amu wye. ²⁸ Mbógé muú abó ajoó εjo, abó manlyaa εjo apyεge utóó ne amu jií jimboó nnó abó unó bi ji ákágé kare ne bóó abi alá pó ne ubi. ²⁹ Muú nyú ajógé fó mejóó mebomebo, ajógé lé mekomejóó melóméló ayi apógé ate, ne akwánege né gébé eyigémbó, nnó mejóó nyú εbe mejóó ewé εfyéé bóó εshyε ne εchwóó ne

galógáló mbaá bóó abi awuú enyú. ³⁰ Ékágé enyú dépye Mendoó Ukpea εbe meshwεmeshwε né unó bi enyú dépye. Eσωω afyε enyú Mendoó Ukpea wuú né mmye nnó εbe ndere gelo eyi gelerege nnó enyú delú bóó bií, ne nnó bií uma ji awenege nye gemége nyú. ³¹ Ndere elúmbó, débégé fó ne ufere uboubo ne ate: Debálégé fó matóó, desoge fó matóó ne ate, debεge fó ne genyane ne ate, déchwógé fó ate mabó, dépyεgé fó nchyε, déferegé fó gabo ne ate né yéndé meti. ³² Lεrege elé ulóó melu ne ate, gεge ate meshwε, jigé nte gabo ayi ate aηme apye ndere Eσωω ajinte gabo ayi enyú dépye gétúgέ genó eyigé Kras apyεé.

5

Bεgé bóó gerwá

¹ Te mbaá Eσωω abóó gejeé ne enyú baá bií, mmyεgé nnó débe ndere ji. ² Gógé gerwáge nyú gelere nnó déwyaá gejeé ne ate wye ndere Kras abóó gejeé ne εsé kpaá te áchyéé gerwá jií né galógáló sé. Nkane ji ápyεmbó, elé wye ndere gepε eyi genóme gebé gelógéló né mbe ushu Eσωω.

³ Ndere elúmbó, dékamegé muú fó awú yé né geluage nyú εημεημεné ubele tametame yé gekwekwégé gepó, yé ame mamfyε né genó eyigé muú. Ne demmyεge fó nnó enyú ne debe ne unó uko, néndé gefógé gerwá eyigémbó gekwané fó mambε ne bóó Eσωω wó. ⁴ Dekamege fó mejóó ewé εchwóó ne mekpo unóó ne gekekenegé mejóó ne gekwekwégé abya andée utanege enyú né meno néndé ekwane wó. Genó eyigé enyú debóó mampye elé mantamege Eσωω né unó bi ji apye né geluage nyú. ⁵ Kágé nnó muú ayi abelege ubele tametame, ayi awyaá gekwékwégé gepó, ye ayi afyε ame né unó bóó (alú mbó lé muú ayi ánógé unó bina eké εσωω ayifó). Ji anyé fó gefwa eyigé Kras ne Eσωω agbarége.

⁶ Dékamege muú fó abwólé enyú ne mejóó ewé εla épó ne mekpo ne ula. Elé gétúgέ unó bina ne Eσωω asóó nye

metóó ne bóó abi alá wuú fó ji. ⁷ Nðere elúmbó, déchogé fó mmye ne ufóó bóó bimbó, ⁸ néndé mbembe enyú débó délu né mmu gemua, nana enyú délu né mmu genḡbó gétúgέ Εσωω apye enyú déchome mmye ne Kras. Nðere elúmbó, ḡḡgé genwágé nyú gebε ndere bóó abi álú né genḡbó. ⁹ Elé genḡbó eyigé na, ne gepye nnó εsé dépyege unó ulúul, ne ebi ulú cho ne nnó dégarege wáwálé. ¹⁰ Myegé mankaá genó eyigé dépyege metóó εḡóó Ata. ¹¹ Déchoge fó amu depyege ubobo unó bi bóó abi álú né mmu gemua ápyeé, dyáge lé εbwó malá. ¹² Elu lé mekpo unóó manḡóó depḡ εtiré εbwó apye bibíí. ¹³ Genḡbó gegeneḡgé né genó, bóó áḡene ndere geji gelu ne ákágé ndere geji gelu wáwálé. ¹⁴ Mbó ne elú néndé yéndégenó eyi genḡbó gegenege wye, gébwólege gela genḡbó. Ge ula bi ajóó aké, “Peé wḡ ayi ḡbelege gejya, kwilé né negbo, ne Kras apye nye genḡbó jíí gegenege eta wye.”

¹⁵ Nðere elúmbó, seḡgé gébé nnó dépyege genó eyigé gelu cho. Dépyege fó unó eké unkekene bóó, pyege ndere bóó abi áwyaá defóó. ¹⁶ Dégege meti mampye genó gelóḡél, pyegé geji chánéné neídé bóó apye gabo né gébé eyigé na dóó. ¹⁷ Ekágé debe eké unkekene bóó, mmyegé elé mmye nnó dékaá genó eyigé Ata akelege nnó enyú dépyege.

¹⁸ Dényúḡé fó mmóó dékwene néndé mmóó matene muú né genwá gebogebo. ḡḡgé elé Mendoó Ukpea εḡbeé enyú né matóó. ¹⁹ Mendoó Ukpea εḡbege enyú né metóó, epye enyú dékwane makwa ayi átáneḡe né bḡ ηwe Εσωω, défyege ate matóó ne makwa ayi atome ne Kras ne ayi Mendoó Ukpea alerege. Kwagé makwa yina ne matóó nyú mako défεge Ata. ²⁰ Né yéndégenó eyi gepye, tamege nte sé Εσωω yéndéḡébé gétúgέ genó eyigé Ata Jisḡs Kras apye eta εsé.

Pál achyεge majye mbaá andeé ne anḡ

²¹ Yéndémuú nyú awúḡé ne nte nnó dénóḡé Kras.

²² Enyú andeé anḡ, wúḡé ne anḡ nyú wye ndere déwú ne Ata. ²³ Menḡ alu muú kpaá mbaá mendée wyeé ndere Kras alú muú kpaá mbaá εchomele bóó bíí ewé elú menyammye wuú. Ne Kras jimboó alu Mempoó εchomele wuú. ²⁴ Nðere εchomele bóó Kras εwuú ne ji, mbḡntó ne enyú andeé anḡ débóó manwúḡé ne anḡ nyú né yéndé meti.

²⁵ Enyú anḡ, bḡḡgé gejeé ne andeé nyú wye ndere Kras abóó gejeé ne εchomele wuú kpaá te achyεé geme jíí né galóḡáló wuú. ²⁶ Ji apyεmbḡ nnó ji afyεé ewú né amu Εσωω ndere genóḡé ukpea gébéḡé ji ashwḡnéḡe ewú ne manaá ne mekomeḡóó wuú. ²⁷ Apyεmbḡ ntó nnó εchomele bóó bíí εtene né mbe ushuú wuú jimbo ne genwá ḡeke eyi ḡelḡme ḡepwóó amu ne nnó εβεge fó ne deba yé ḡebáḡé dekoó né mmye, εbe lé εchomele ukpea ewé muú alá kágé shulé εbwó ndo né meti fḡ. ²⁸ Anḡ abḡ mambḡge gejeé ne andeé bwó wye ndere εbwó abóó ne menyammye bwó ambóó, néndé mende ayi abóó gejeé ne mendée wuú εbyennó abḡ gejeé ne menyammye awú ntó. ²⁹ Yé muú sé fḡ ayi apaá menyammye wuú apó. Déchyεge menyammye sé menyεé, décherege ji, wye ndere Kras apye ne εchomele bóó bíí. ³⁰ Ji apyεmbḡ yéndéḡébé néndé εsé delu upḡ né menyammye wuú. ³¹ Ge ula bi ásámé né mmu ηwe Εσωω nnó, “Getú eyigémbḡ mende abḡ manlyaá ḡepúḡé nte wuú ne mma wuú acho mmye ne mendée wuú εbwó apea ála muú ama.” ³² Mekomeḡóó Εσωω ayina apye εsé dékaá menḡ genó ayi abḡ alu bíbí. Genó eyigémbḡ ḡetome ne Kras ne εchomele bóó bíí. ³³ Yémbḡ enyú abi débane neba dékágé pyege ntó geji. Genó eyigémbḡ gelu nnó yéndé menḡ abḡ mambḡ gejeé ne mendée wuú wye ndere ji abóó gejeé ne geme jíí. Ne yéndé mendée menḡ abḡ manóḡé menḡ wuú.

6

Na ne baá ne ante ne ama ábóó

mambe

¹ Enyú baá melo wúgέ ne amma nyú ne ante nyú, gétúgέ déchome mmye ne Ata, néndé γε genó eyi gelú cho mampye mbó. ² “Nógé amma nyú ne ante nyú.” Ge ndó mbe ayi Esowó anyémeno gébégé achyéé ebe aké, ³ “Dépyege mbó, dégéne nye galógáló ne dényé neki fa mme.”

⁴ Enyú ante ékágé débé ne gepó eyi gepye mató asó baá nyú. Wyege lé ebwó né meti ewé délerege ebwó unó ndere abó mampye, déchyege ebwó majyéé ndere Ata akélege.

Na ne áfwe ne ante abi abó ebwó abéé

⁵ Enyú áfwe, wúgέ ne bó abi abó enyú ne efó metó, déchyege ebwó énogé ne mató nyu mako wye ndere ebó ebe lé Kras, enyú dépye ne jí. ⁶ Pyege utó enyú chanéné. Dépyege fó wye lé gébégé ebwó abege aké agene enyú gétúgέ dékélege nnó ebwó áfege enyú. Ndere baá utó Kras, pyegé élé genó eyigé Esowó akélege ne mató nyú mako. ⁷ Pyegé utó ne metó megómege wye eké enyú dépye mbaá Ata, épó fó élé mbaá mekwaá. ⁸ Kaágé nnó yé muú alú mefwe ye ápó, élé Ata ne achyege esé ako nsa né utó ulúló ebi esé dépyéé.

⁹ Enyú ante wyembó ntó ne débó mampyege ne áfwe nyú. Déchyege sé ebwó genyane. Kaáge nnó Ata ayi abó enyú chóncho ne ebwó alú né mfaánebuú. Ne jí asó mpa yéndémuú alerege fó angya.

Pól ajógé ndere bó kras abó matene ummye ne danchomeló

¹⁰ Kwyakwya genó eyigé, me nkelege mangare enyú gelu nnó, bógé eshye ndere déchome mmye ne Ata. Ne gógé jí ase gekpekepege utó bíí apye enyú détoó. ¹¹ Fyegé unó ummye uko ebi Esowó achyéé enyú nnó détene ummye ne mati défyá ayi danchomeló apenege. ¹² Néndé bee bina upó fó ne ate akwaá. Démmye lé ne yéndé gefwage aló nchye eyigé gelu né mfaá, ne uto aló nchye uko. Démmye ne áló nchye ako abi

ágbarege gefwa né malu ayi mfaá, ne abi áwyaá utó fa né mme yina ayi alú melu gemua. ¹³ Ndere elúmbó, bógé unó ummye uko ebi Esowó achyéé enyú nnó yéndégébé danchomeló achwógé ne efwyale démmye ékágé jí apwó enyú ne démmyegé né kwyakwya détenege nye chanéné.

¹⁴ Ndere elúmbó, kpomege mmye. Ndere muú bee áwéle ekandá mamkpome mmye né utó bíí, mbó ne enyú débó mangarege wáwálé. Pyege genó eyi gelu chó né mbe ushu Esowó, ewéna ebeé nye ndere genóge ummye eyigé muú bee akwere ewóme wuú nnó ékágé nekó né kpe ne ta jí.

¹⁵ Ndere muú bee afye unó uka utouto nnó ékágé jí áseré akwe gébégé aké alomege, mbóntó ne enyú débó mangarege abya melóméló ayi apye bó abéé nesó ne Esowó. ¹⁶ Genó eyigé fó eyigé débó mampye gelú nnó, gbarege metó ewé enyú défyéé ne Esowó ebe enyú né mbe. Ewéna ebe nye eta nyú ndere genogé ummye eyi gegbéé nnó ámbeé danchomeló ako ayi achwó eké mewe akwanege fó enyú mmye. ¹⁷ Segé mamfere ayi Esowó áferé enyú né efwyale gabo ábé ndere éla ummye ewe ekwerege mekpo muú bee, nnó ékágé jí akpa gepa. Sege ntó mekomejó Esowó ndere aparanja ayi Mendoó Ukpea echye enyú nnó démmyegé ummye ne jí. ¹⁸ Gígé Esowó nnó apógé enyú yéndégébé né mmyemenene. Negemmye né yéndégenó eyigé enyú dékélege. Pyege mbó ndere Mendoó Ukpea élerege enyú meti yéndégébé. Ndere elúmbó, begé peé né yéndégenó eyigé gepye, dékogé metó gbene. Nege ntó mmye yéndégébé mbaá bó Esowó ako. ¹⁹ Nege ntó mmye getú ya, nnó yéndégébé nké nkelege mangare abya melóméló, Esowó achye me mekomejó nnó ngare, mmbegé fó ne efó metó mampye bó akaá depóré abya melóméló étiré debó delu bibíí. ²⁰ Elé gétúgέ abya melóméló yina ne Kras atóme me, ne nana nlú né denó gétúgέ mbó ngarege abya melóméló wuú. Negemmye nnó Ata

apoo me mbege ne efo metoo mangare
 abya melomelo yina ndere me mboo
 manjo.

Kwyakwya matame

²¹ Meneme se Tikikos ayi mboo
 geje ne ji doo, ne nte muu ayi
 dekagee lii mmye ne ji ndere apye
 utoo Ata achwoge, agarege nye enyu
 yendegenoo eyi getome ne me, ne enyu
 dekagee nye ndere depoo dekene ne me
 wena. ²² Ele wye getu eyige na ne
 me ntome ji eta nyu nno ji apye enyu
 dekaa ndere ese delu wena, ne nno
 afe enyu eshye.

²³ Nenenmye nno Nte se Esowo
 ne Ata Jisas Kras apye enyu ayme
 se debe nesoo ne ate, debo geje ne
 ate, ne nno defyege wye metoo ne
 Esowo. ²⁴ Mma nenenmye nno
 Esowo alerege galogalo mbaa boo ako
 abi aboo geje eyi gela gebye ne Ata
 Jisas Kras te kwyakwya.

Ἡμεῖς αἰὶ Πῶλ ἀσάμῃ μβαά ἐχόμελε βῶσ Κρασ νῆ Φίλιππι

Πῶλ ἀτάμεγε βῶσ Ἐσωῶ νῆ μελῶ Φίλιππι

¹ Με Πῶλ νε Τιμάτι νε δῆσάμῃ ἡμεῖς γίνα. Ἐσῆ δελύ βαά defwé Κρασ Jisῶs. Detῶμε ἡμεῖς γίνα ἕτα ἐνυύ ἀκο ἀβὶ δελύ βῶσ Ἐσωῶ νῆ μελῶ Φίλιππι γétúgῃ défyéé metῶs νε Κρασ Jisῶs, ushuú mbῶgῃ ákpakpa νε βῶs ἀβὶ ἀπόογε mampye utῶs νῆ gepúgῃ Ἐσωῶ.

² Nnēnemmye nnó Nte sé Ἐσωῶ νε Ata Jisῶs Κρασ ἀλῆρέgῃ ἐνυύ galógálῳ, apye ἐνυύ débé νε nesῶ.

Πῶλ ἀτάμεγε Ἐσωῶ νε ἀνῆnemmye gétúgῃ βῶs Ἐσωῶ ἀβὶ ἀλύ νῆ Φίλιππι

³ Yéndégébé με ntegé ἐνυύ, ntamege Ἐσωῶ αἰὶ nnógῃ, ⁴ νε γéndégébé με nké nnēnemmye gétúgῃ ἐνυύ ἀκο mbéε νε nechóchῳ νῆ metῶs. ⁵ Με nnēnemmye νε nechóchῳ néndé τε ula ulῶ ἐβὶ ἐνυύ defyéé metῶs νε Ἐσωῶ kpaá τε fina, ἐνυύ decho amu νε με nnó dégáré abya melómélῳ ajyégῃ mbe. ⁶ Ne nkaá wáwálé nnó Ἐσωῶ alῶ mampye utῶs ulúúlῳ bina νῆ genwáge nyú. Ne nkaá ntó nnó ajye nye wye mbe νε ubi kpaá τε ἀνέρεge bií bi Jisῶs Κρασ akerege nye fa mme. ⁷ Ndere nnēnemmye νε nechóchῳ gétúgῃ ἐνυύ, elú galógálῳ nnó με ntégῃ ἐνυύ mbῶ, néndé δελύ με metῶs chi chi chi. Ἐνυύ ἀκο decho amu νε με né eshye ewé Ἐσωῶ achye esé mangaré abya melómélῳ ajyégῃ mbe. Gébé eyigé με nlá nlu dankpé denῶ νε nana yina αἰὶ nlu νῆ denῶ, mmye nnó mpye βῶs akaá nnó abya melómélῳ alu wáwálé. ⁸ Με nshyáge mmye mangé ἐνυύ νε geje eyigé Κρασ Jisῶs abῶs νε ἐνυύ. Mechῶ ewé menjῶs mbῶ, Ἐσωῶ νε akaá nnó elú wáwálé.

⁹ Ne nnēnemmye mbaá Ἐσωῶ nnó gejeé eyigé ἐνυύ débῶs νε ate géwéné géjyégῃ mbe mbe, νε nnó ἐνυύ dékágῃ Ἐσωῶ chánéné, eféε νε dékágῃ nye genó eyi gélú cho νε eyi gélú gyéé.

¹⁰ Mbῶntó νε dékage nye mampye

genó gelógélῳ. Ne debéε nye matῶs mmu pópó νε muú ashulégῃ fῶ ἐνυύ ndo nnó dépye gyéé kpaá τε bií bi Κρασ Jisῶs akérege meso. ¹¹ Nlú nnēnemmye nnó Jisῶs Κρασ ápyé ἐνυύ débῶ gepῶ gelógélῳ mampye unó ulúúlῳ. Βῶs ágegῃ unó ulúúlῳ ἐβὶ ἐνυύ depyéε, ánoqe nye Ἐσωῶ νε áfēge ntó ji νε gétúgῃ nyú.

Πῶλ alu νε nechóchῳ nnó yeé elé ji akpené denῶ mekomejῶs Ἐσωῶ ajye mbe

¹² Aḡmé ba, nkelege mampye ἐνυύ dékaá nnó efwyale ewé με ngéne mbῶ, epye nnó abya melómélῳ ajyégῃ mbe mbe. ¹³ Ne gétú eyígémbῶ, βῶs bee ako ἀβὶ ἀβάμε dachi mfwa Rom, chóncho νε βῶs abifῶ ako ἀβὶ ἀλύ wéna ákaá nnó με nkpe denῶ gétúgῃ nlú muú utῶs Κρασ. ¹⁴ Ebye fῶ mbῶ wῶ. Gétúgῃ denῶ etiré με nkpené, gejamégῃ aḡmé ábῶ eshye né mabῶ Ata apwῶ ndere mbe mbe. Agárege wye mekomejῶs Ἐσωῶ gárege. Yeé efῶ epῶ ebwῶ matῶs.

¹⁵ Yeé elé elúmbῶ, aḡmé abifῶ ἀβὶ ágárege abya Κρασ, ágegῃ με matῶs ákiíge ebwῶ mmu νε ákélege nnó ebwῶ aḡeá gēme apwῶ με. Yémbῶ abifῶ ágárege abya Κρασ νε matῶs bwῶ mmu pópó. ¹⁶ Βῶs ἀβὶ ágárege νε matῶs pópó, ábῶ gejeé νε με, νε ákaá nnó Ἐσωῶ νε ajyaá με nnó mbe fa νῆ mmu gepúgῃ denῶ. Ulannῶ με nlú fa? Elé gétúgῃ mmye nnó mpye βῶs ákaá nnó abya melómélῳ alu wáwálé. ¹⁷ Ἀβὶ ákelege maneá gēme ápwῶ με ágárege abya Κρασ νε matῶs mabomabo. Ebwῶ ákelege nnó apye με ngé efwyale fa νῆ gepúgῃ denῶ.

¹⁸ Yémbῶ, yeé ememe ewémbῶ eme με wῶ. Genó eyi geneá dῶs gélú nnó ebwῶ ágarege wye elé abya Κρασ νῆ mati mako. Yeé ágáré νε matῶs pópó yeé lé νε matῶs mabomabo, metῶs egῶs wye με gῶs. ¹⁹ Metῶs egῶs wye με né mmyemenene nyú νε Mendῶs Jisῶs Κρασ ewé epóge με. Gétú eyigémbῶ, nkaá nnó Ἐσωῶ aferege nye με né efwyale gabo νε mbῶs nye genwá. ²⁰ Ndere elúmbῶ, με mbelé uméé νῆ metῶs wa nnó με Πῶλ

ngarege wye abya Kras gárege, nlá ngaré wó mkpane mekpo uná. Yéé me nkili yéé mgbóo mpye bóó ánogé Kras. ²¹ Néndé me nferé nnó mbegé mebe mpyéé wye utáó Kras pyéé ne mgbogé elé gekpékpégé nsá né egbé wa. ²² Ne mbegé mebe ebyennó mpyéé nye wye utáó Kras pyéé. Ndere elúmbá, nkágé fá ámé ayi mbáó. Wálé negbo ah wálé neki ah nkágé. ²³ Nkwé mantélé. Mati yina apeá. Mbáó mbá éwé ndé? Ébó elú me galógáló nnó nlyaaá mme yina njyé mbé ne Kras. Épwo nnó me mbé mebe. ²⁴ Né egbé éwefá, elú galógáló nnó me mbé mebé gétúgé nyú, épwo nnó njye mbé ne Kras. ²⁵ Nkaá wáwálé nnó Éswá apye nye me nnó mbé mebe gétúgé enyú nnó mpóogé enyú déwéné déjyégé mbe né utáó bíí ne nnó débé ne nécháchá né depóré Jisós. ²⁶ Ula bi me njóoge depó étiré na úlú nnó mmagé kéré meso eta nyú, débéé nye ne gempóoge gétúgé genó eyigé Kras Jisós apye eta wa. ²⁷ Genó géma gélú nnó gepóge nyú gélérége nnó enyú dekaá abya melóméló Kras. Ne yéé nchwá éwú, yéé nchwá sé wá, nkelege manwúgé lé nnó enyú détené chánéné, metáó ema, meko ama, démmye chónchó nnó abya melóméló ayi enyú dékwálege né depóré Jisós ájyégé mbembe. ²⁸ Nkelege ntó manwúgé lé nnó, defáó fá yé genó, cháchá eyigé bóó abi ápáa enyú ápyéé ne enyú. Depyégémbá, éwéna ébé nye ndere gepó eyi gélérége nye ébwá nnó Éswá awane nye ébwá, ne apyéé nye enyú demye dépwá. ²⁹ Me njóge mbá gétúgé nnó, elé enyú ne Éswá apyéé nnó défyégé fá lé metáó éwuewu ne Kras Jisós. Apye ntó nnó dégéné éfwyale gétú ji. ³⁰ Ne esé ako décho amu démmye ummye bina nkane enyú débó dégéné me mmyéé ne nkane déwúu mbá nana nnó nlú mmye wye mmye.

2

Ankwálé Jisós áshulé gemége bwó mme ndere gepóge Jisós géleré

¹ Me nkaá chánéné nnó enyú délu bóó ama ne Kras, ne afyéé enyú eshye.

Ne gejeé eyigé ji abáó ne enyú, gépye mmye éfyáó enyú mmye. Ne dénye denme ne ate ne Mendoó Ukpea, délu ne matáó malómáló ne ate, dégéné ate meshwe. ² Ndere elúmbá, nkpa enyú geka nnó déneré mampye metáó egógé me. Nkelege nnó enyú débé metáó ema, débó gejeé ne ate, debe meko ama, ne déférége genó géma. ³ Délerégé fá nnó denéá geme depwá ate, ne débwége fá mmye nnó enyú ne depwá amu. Yémbá, sége gemége nyú nnó dépó yéé eké genó, dépélé ate abifá nnó ajeá geme apwá enyú. ⁴ Muú abógé genó mampye, apyége fá ndere gépoge lé jimbií, apye ndere gépoge ntó bóó abifá ako. ⁵ Ne gepóge nyú ntó gébé nkane eyigé Kras Jisós gébó gelú.

⁶ Yéé elé Jisós alú eké Éswá né mati mako, agbare fá amu wye kenké nnó alu janja ne Éswá wá. ⁷ Yémbá, ashulé mmye jíí mme alá eké maá defwé. Ase gepóge mekwaá, ábyé ji alu eke mekwaá. ⁸ Ndere alu mekwaá wáwálé, ase geme ji nnó apó yéé genó. Awú wye majyéé Éswá kpaá te akame negboné mekpo unáó né mfaá gekwa. ⁹ Gétú eyigémbá Éswá abwéé ji mfaá, abelé né melu enógé éwé épwo malu mako. Achye ji mabá ami mawya ncha mapwá mabá mako. ¹⁰ Éswá apyembá nnó, bóó abi álú né mfaá ne abi álú fa mme ne melá áwuú bóó, áwugé mabá Jisós, yéndégébé, átóme mánó mme. ¹¹ Ne yéndémuú ajógé nye aké, Jisós Kras alu Anya Ata ayi ápwáó amu. Ajógé mbá, achyege mbá lé enógé mbaá Nte sé Éswá.

¹² Anme ba, wye ndere enyú débó déwúu mé majyéé ma gébége me nlú ne enyú, ne ushuú nana ayi me nlá mpó sé ne enyú, nkelege nnó déwúgé majyéé ma depwá yéé ndere mbembe. Kwálege wye majye amimbá ne matáó nyú mako, démmyége ne éfá né metáó, mampye unó bi ulérege nnó Éswá aferege enyú né éfwyale gabo. ¹³ Enyú dekage pye unó bina ne metáó ema, néndé elé Éswá jimboó ne achyege enyú eshye. Ji apyéé enyú debáó metáó mampye unó bi ji akélege. Ne alerege enyú meti ewe dépyéé ubi.

14 Ne yéndegenó eyigé dépyéε, pyége géjí, déshulégé ate ndo yé mawáme déwamégé fó ne ate. 15 Dépyégé mbó débée matóó mmu pópó, muú fó ashúlégé fó enyú ndo nnó dépye gyεé. Ne enyú baá Εσωω, yεé elé délú né mpu bóó ube, bége ne gepó gelógéló, gégénége eké ambe ágénege ne utuú né mfaá. 16 Gbárege abya melóméló ayi achyεge bóó genwá eyi gélagé byé ne metóó εma. Depyεgé mbó, bíí ebi Kras Jisós akérege meso fa mme, me ndoó nyε εbwó εwómé nnó mpye utóó mbó nsá, nlomé gatélé mpwó.

17 Mbε ne metóó megómegó ne nechóchó ne enyú ako, yεé εbe lé nnó manoó ma magbélé mme eké mmóó gepε né gepε eyigé nyú ndere dégene εfwyale gétúgé matóó ayi défyéé ne Kras. 18 Gétú eyigémbó, bége ntó ne metóó megómegó ne nechóchó eké me.

Pol akelege mantó Timoti ne Epafrudytós né Filipi

19 Mbó wya umεé mantó Timoti eta nyú mbógé Ata Jisós achyεgé εshye. Akerégé eta wa, agarege me ndere enyú délú εwumbó, metóó ntó εgóó me. 20 Yεé muú yichá ayi enyú ntó délú ji metóó eké Timoti apó. Ji asomege ntó nnó waá depó dékene mbó chancha né enyú εwu, waá dékéné ah? 21 Néndé, bóó abifó ako apyé lé unó bi εbwó ákélege, ápyé fó ndere Jisós Kras akélege. 22 Yémbó enyú dékaá me ndere Timoti aléré nnó ji awya gepó gelógéló. Néndé, ndere maá ábéé ne nte wuú, wyεmbó ne Timoti apyé utóó ne me nnó dégarégé abya melóméló ajyεge mbε. 23 Gétú eyigémbó ne ji alu maá ayi nneré metóó nnó ntóme achwó eta nyú ténéténé mbógé ngεgé ndere mpa wa ábéé. 24 Ne nkamé ntó wáwálé nnó Ata apyεgé, mbélégé fó dóó, nchwó ngé enyú.

25 Ngé nnó elú galógáló nnó ntó kpé menmé sé Epafrudytus akéré meso eta nyú. Ji alu ntó muú ayi εse ne ji dépyéε utóóchoncho ne ammye ntóchoncho ne me eké muú beε mampye

nnó abya melóméló ajyεge mbε. Elé ji ntó ne alu muú dentóó ayi enyú détóme nnó achwó apóo me ne unó bi nkélege. 26 Nkélege nnó ji akéré eta nyú néndé, ashyage mmye dóó mangé enyú, cháchá gébége ji akaá nnó enyú déwú nnó ji amεé. 27 Abó amée wáwálé, εla gachyεé mbó agbó. Yémbó Εσωω agé ji meshwε apye ji atóo, agbo wó, ne agé me meshwε ntó nnó ekagé εfwyale εwéchéε ma εcho ne εwé menwya mé. 28 Gé ula ubi me nkelege mantó ji nnó akéré meso wáwá mbó, nnó enyú degεgé ji débε ne nechóchó. Ne εfwyale wa εjámé sé dóó. 29 Achwógé, sége ji ne nechóchó. Ji ntó alu menmé nyú né mabo Ata. Ne chyεge ufóó bóó bina enógé. 30 Néndé, ase fó genwá jíí eke genó wó, gétúgé utóó Kras. Ela gachyεé mbó agbó ndere achwóó mampóo me né unó bi enyú délá gé meti manchwó pye wó.

3

Muú afyεgé metóó ne Kras, Εσωω apye ji atené cho né mbε ushu wuú

1 Anmé ba, bége ne nechóchó né mabó Ata. Me mbεé fó ne gepwa manyuaré nsá depó εtiré mbó ngaré mé enyú, néndé depoge nyε enyú. 2 Ségé gébé ne bóó abi ápye utóó unómé, álú eké bóó mamye, néndé εbwó átome wyε εshye nnó ásó unó ande ne ábé ankwólé Jisós. 3 Εsé ne délú bóó Εσωω. Wáwálé εsé ne asóó εsé nsó ayi wáwálé epófó εbwó, néndé εsé denoge ji né εshye εwé Mendóó Ukpya εchyεgé εsé. Εsé dewya gempóge gétúgé genó eyigé Kras Jisós apye eta sé. Ne dépélé fó lé unó bi akwaá apye né gepóge akwaá, ndere mansó nsó. 4 Yεé elé me nkage mpye uno ebi me mbó mpye mé né meko menyammye. Mbógé muú aferégé nnó abóó nsá né unó bi ji apye né gepóge akwaá, me nlu menó mbε. 5 Néndé ábyégé me, mbelé ndó enée, ásó me nsó. Me nlú muú Hibru tágétágé, ntané ntoné Benjamén né meló Isréli. Me mbelé mabé ukwene ante sé chánéné néndé me nlu muú ekwó bóó Farasi. 6 Ne gétúgé

mabé yimbó, me nkpá gechyeé, mpye echomele bós Jisós ágé efwyale. Ne me mbós mbelé mabé yimbó ako yé ema nkwe wó. Gétú eyigémbó mbó nlu cho, muú ákágé shulé fò me ndo. ⁷ Yémbó yéndé unó bi me mbó mferé nnó mpyegé mbó nsá, nse nnó úlú lé únómé, upó sé me eké genó gétúgé genó eyigé Kras apye eta wá. ⁸ Genó eyi gefó gélú nnó unó uko ebi mbó nwyá, nse ubi uko nnó élé únómé. Nkelege lé nnó nkaá Kras Jisós, Ata ayi me nnóge. Ji ne apwós amu né genwá ya. Né gétú jíí me nlyáá unó uko uno, nse ubi eké debi nnó nkaá ji cháñéné ne nno ⁹ mbe metós ema ne ji. Nkélegé fó manténé cho né mbe ushu Esówa né mmu eshye wa, mmyéké mambélegé mabé sé bós Jus. Me nkelege mambé cho né ushu Esówa, anenege me meti gétúgé me mfyéé metós wa ne Kras. ¹⁰ Genó géma eyigé me mfyéé ame wye gélú nnó, me nkaá Kras Jisós ne utó Esówa ebi upye ji akwilé né negbó. Nkelege ntó nnó ncho amu ne ji ngéné efwyale ndere ji agené, ngbó ntó nkane ji akamé negbo agboó. ¹¹ Nnó yé ema ébé nnó gébége ngbogé Esówa apye me nkwilé né negbo.

Pol agarege ankwólé Jisós nnó áse gekágé neke jíí

¹² Epófó nnó me mbó mé unó bina ne epófó ntó nnó me nlu mé cho né mbe ushu Esówa. Yémbó me nlu mmye manjye wye mbe jyé. Nnó mbó genó eyigé Kras Jisós abó abelé mé eta wa. * ¹³ Anmé ba, ndoó fó ebwó ewóme nnó mgbaré mé unó bina né amu ya. Genó géma eyigé mpyéé gélú nnó, me njígé nte unó bi ukoó mé né meso, mmyégé mambó ebi úlú né mbe. † ¹⁴ Me ntome wye eshye nnó njyégé mbe né gebá eyigé nkwónégé wye mbó nsá né mfaánebuú mbaá ayi Esówa akuú me nnó jyé wye gétúgé genó eyigé Kras Jisós apye eta wa. ¹⁵ Esé ako abi défyéé matós ne Esówa ne débéné né depó etií, débé wye ne gefógé uféré ebimbó. Mbógé muú

* **3:12** Elú wáwálé nnó: Unó ande élé mansó nsó. ebi 3:5-6.

awya ebií uféré chá, Esówa apye nye ji akaá nnó alu gyéé. ¹⁶ Menó genó alu nnó esé dejye wye mbe dépyégé ndere Esówa aleré mé esé. ¹⁷ Anmé ba, choge ne ate désé gekágé neke na, ne pège ntó anmé abi áwyaá gepógé gelógéló ndere esé déleré, dékwólégé ebwó. ¹⁸ Néndé, mechó ewé me nchwó gáre mbó enyú, me ngaré mé enyú ndánda ne ndó ne nana ngarege enyú ne mansé né ame nnó gejamégé bós áké ále lé ankwólé Kras. Yémbó, gepógé bwó gélerege nnó álú bós abi alá kíí abya ayi agárege nkane Jisós agboó né mfaá gekwa. ¹⁹ Ne meso gébé, ágbogé Esówa afyéé ebwó mmu ntoné mewé, néndé áse mmwólé unó unyéé ula Esówa ayi ebwó anogé. Yé apyéé gabo mmye egbóó sé ebwó, ábé lé ne nepá, áneré matós bwó né unó mme. ²⁰ Yémbó meló ewesé elú né mfaánebuú. Esé dégilé Ata Jisós Kras muú alu Menchyé genwá nnó atané wye achwó fa mme. ²¹ Achwógé asele nye gekpékpégé eshye ewé ji ábwólege yéndégenó gela nteé gefwa jíí; akwóré menyammye esé yina ayi alú mbóntó usóó, achye esé ayi meke ayi ashwánege eké awuú gébége ji akwilé né negbó.

4

¹ Anmé ba, gétúgé unó uko ebi me ngaré mé enyú, me mbó gejeé ne enyú dós ne nshyage mangé enyú. Enyú depyéé metós egóó me, ne delu nsá utós eba. Anmé ba, ténege yé ne eshye né mabó Ata.

Pol agaré bós Esówa abi álú né Filipi ndere ábéé ne nesó né mmu metós

² Me nkpane Yudya ne Sintiche geká nnó ákwyé depóré bwó ábé meko ama né mabó Ata Jisós Kras. ³ Ne wó nte menme ayi depyéé utós uluá, ngarege wó wáwálé nnó, opóó andée bina ábé nesó ne ate. Ebwó apeá ammye ne me nnó dépyéé bós áwuú abya melóméló Kras. Chóncho ntó ne Klemen ne bós abifó abó ápyéé utós ne me. Esówa asá mé mabó bwó né mmu

† **3:13** Elú wáwálé nnó: Unó bi Pol alyáá meso élé

nye bɔɔ abi ɔbɔɔ nyɛ genwá eyi gélagé byé.

⁴ Ngarege enyú ako nnó yéndégébé débé ne nechóchó, mma ηmere nké bégé ne néchóchó néndé enyú délu bɔɔ Ata Jisɔs.

⁵ Gɔɔgé bɔɔ ako ágé nnó enyú delɔme melu. Tégé nnó ela gachyéé Ata Jisɔs achwɔɔ. ⁶ Dékamégé genó gefó géchyéé enyú efwyale né metɔɔ. Genó géké gékelege manchyé enyú efwyale, nége lé mmye défyéé géjí né amu Esɔwɔ. Ne yéndégébé déké dénemmye déjigé fɔ nte mantámégé Esɔwɔ né unó bi ji apyéé me eta nyú. ⁷ Dépyegé mbɔ, Esɔwɔ achyegé enyú nesɔ né metɔɔ. Ne nesɔ enínembɔ nepwɔ amu, néní nepye nyɛ nnó matɔɔ ákwénégé enyú ne débéé fɔ ne efɔ né yéndégenó eyi géchyége enyú efwyale, néndé enyú défyéé matɔɔ ne Kras Jisɔs.

⁸ Anmé ba, gégé unó bi menkelege enyú défyégé amɛ wye na: Ferege uno bi úlú wáwálé ne ebi bɔɔ ánoqe. Ne yéndégenó eyigé Esɔwɔ aselé nnó gélu gélgéló ne cho, ne eyi gabo alá pɔ wye. Yéndé genó eyigé bɔɔ ɔbɔɔ gejeé ne géjí ne mamferege dɔɔ unó bi upyéé muú ɔbéé ne mabɔ malómáló. Wáwálé fyége mekpo né unó bina, yéndégenó eyi gélmé dɔɔ ne yéndégenó eyigé bɔɔ áfége. ⁹ Ne pyége unó bi me nleré enyú ne ebi dégii eta wa. Pyége unó bi déwú me ngaré ne ebi dégené me mpyéé. Ne dépyegé mbɔ, Esɔwɔ muú achyegé nesɔ né metɔɔ, abéé nyɛ ne enyú.

Pɔl atame bɔɔ Jisɔs abi álú né Filipi né echyɛ ewé achyéé ji

¹⁰ Metɔɔ egɔɔ me dɔɔ, ne ntamege Ata nnó yéé elé ebelé mé dɔɔ, enyú déma téé me né echyɛ ewé enyú détamé me. Yé elé njɔɔ mbɔ nkaá nnó enyú détéé wye me, ne elú lé nnó dégé fɔ meti mampoó me wɔ. ¹¹ Njɔge mbɔ, epófɔ nnó me nlu gekpo ne nkɔɔ fɔ ηka. Elú lé nnó yéé nwya genó yéé mpó ne géjí mbeá mé manjwólé chánéné. ¹² Nkaá ndere mbeé gébége mbege amuamu ne nkaá ntó ndere mbeé

gébégé mbege ne unó gejamé. Mbeá ndere njwólege chánéné yéndégébé, yé nyé mgbege yé nlu lé mesa, yéé wya unó dɔɔ yéé mpó ne ubí. ¹³ Me nkage nténe yéndégébé mampye yéndé geno né eshyɛ ewé Kras achyegé me.

¹⁴ Yémbɔ elé ndere enyú déchómé amu dépoógé me né efwyale wa. ¹⁵ Ne enyú bɔɔ Kras né Filipi, dékaá mé nnó elé wye enyú ne déchyéé me unó ebi me nkélégé gébége débɔɔ mbe déwuú abya melóméló. Te gégébé me nlyaa enyú né gebagé mewaá Masedonia, yéé bɔɔ Jisɔs abi chá abi ápoó me ápɔ ekosé wye enyú. ¹⁶ Néndé yéé gébége mbó nlu né Tessalonika wye né gebagé mewaá Masadonia, mbó mpó ne genó, enyú dépoó me ndɔndɔ ne ndɔ. ¹⁷ Me njɔge mbɔ, epófɔ nnó nkélege echyé ewé chá, nkelege lé nnó galógáló ayi enyú dépye agbéé ne ayi enyú dépyéé me nnó Esɔwɔ akaá. ¹⁸ Nkelege mampye enyú dékaá nnó unó ebi détamé Epafrudytus nnó achwɔ achyɛ me, me ngé. Ne újá kpaá upwɔ ndere membɔ nkélege. Unó himbɔ úlú me eké echyɛ Esɔwɔ ewé enómé gebé gelógéló. Ulu ntó eké gepége Esɔwɔ eyigé ɔsogé né mewe achyegé ji metɔɔ egɔɔ ji. ¹⁹ Ne Esɔwɔ muú me nóge awya gefwa eyi gepwɔ amu. Ne gétúgé genó eyigé Kras Jisɔs apye eta enyú, Esɔwɔ achyegé nyɛ enyú unó uko ebi dékélege. ²⁰ Déchyégé enógé mbaá Nte sé Esɔwɔ muú álú mfaánebuú te kwyakwya. Amen.

Kwyakwya matame ami Pɔl ne bɔɔ abi álú ne ji átamé bɔɔ Esɔwɔ né Filipi

²¹ Támege bɔɔ Esɔwɔ ako ewú gétúgé álú bɔɔ Kras Jisɔs. Anmé abi álú fa ne me áló enyú matame. ²² Bɔɔ Esɔwɔ ako abi álú ntó wé áló enyú matame. Cháchá abi álú né dachi Sesa mfwa Rom alɔɔ enyú matame. ²³ Nnemmye nnó Ata Jisɔs Kras aléré enyú ako galógáló. Amen.

ŊWE ayi Pɔl ásamé mbaá εchomele bɔ́ɔ́ Kras né Kolosiya

Matame

¹ Me Pɔl muú Ɛsɔwɔ apye nnó mbe ηgbá Kras Jisɔs ne nsáme ηwe yina. Nlú fa choncho ne menme se Timoti.

² Ɛsé détame ηwe yina eta nyú bɔ́ɔ́ Ɛsɔwɔ né melɔ Kolosiya. Ɛnyú abi delu aηme se abi déchome mmye ne Jisɔs Kras ne dékwɔlege ji ne metɔ́ɔ́ ema. Dénenemmye nnó Nte se Ɛsɔwɔ ebwɔ́ ne Ata se Jisɔs Kras alere enyú galógál, ápye enyú debe ne nesɔ.

Pɔl anenemmye mbaá Ɛsɔwɔ gétúgέ bɔ́ɔ́ Kolosiya

³ Ɛsé deke dénemmye yéndégébέ gétúgέ nyú, détamege Ɛsɔwɔ Nte Ata sé Jisɔs Kras. ⁴ Ɛsé détamege Ɛsɔwɔ gétúgέ dewuú nnó enyú défyéé metɔ́ɔ́ ne Kras Jisɔs, ne debɔ́ɔ́ nto gejeé ne ate bɔ́ɔ́ Ɛsɔwɔ ako. ⁵ Ɛnyú dépyéé mbɔ gétúgέ déneré metɔ́ɔ́ né unó bi Ɛsɔwɔ ákwye me ábelé eta nyú né mfaánebuú. Genó eyi gepye enyú déneré metɔ́ɔ́ né unó bimɔ́ɔ́ élé wáwálé ayi atanegé né abya melóméló ayi enyú debɔ́ɔ́ mbe dewuú. ⁶ Abya melóméló yimbɔ ásanegé ajye yéndé mbaá fa né mme, apye bɔ́ɔ́ ákwɔrege gepɔ́ge bwɔ́. Ne gejamégé bɔ́ɔ́ áfyéé metɔ́ɔ́ ne ji, wye ndere abɔ́ apye nya ne nyú te gébé eyigé enyú dewuú ji. Ne dékaá wáwálé ndere Ɛsɔwɔ alerege ulɔ́ melu bií mbaá bɔ́ɔ́ ako. ⁷ Elé Ɛpafra ne apye enyú dékaá abya melóméló yina. Ɛsé débɔ́ɔ́ gejeé ne ji dɔ́ɔ́. Ji alu nte muú utɔ́ ayi apye utɔ́ dɔ́ɔ́ ne Ɛsé chocho. Ji alu maá utɔ́ ayi apye utɔ́ Kras gétúgέ ese ne metɔ́ɔ́ wuú ema. ⁸ Ji ntó ne agare ese gefɔ́ɔ́ eyigé enyú debɔ́ɔ́ gejeé ne ate bɔ́ɔ́ Ɛsɔwɔ. Elé Mendoó Ukpea ne epye enyú debɔ́ɔ́ gejeé eyigémbɔ.

⁹ Getú eyigémbɔ, ne te bií bi ese dewuú abya nyú, dela depwyaá fɔ́ manenemmye gétúgέ nyú. Ese dénemmye degígé Ɛsɔwɔ nnó apye

enyú dékaá chanéné genó eyigé ji ashuú mampye mbaá bɔ́ɔ́ bií. Ne nnó achye enyú defɔ́ɔ́ deko etire Mendoó wuú echyεge. ¹⁰ Ɛnyú débεgέ ne defɔ́ɔ́ etire mbɔ, débεé nye ne geηwá eyige Ata akεlege ne dépye nye yéndégenó eyi gegɔ́ɔ́ ji metɔ́ɔ́. Ne délerege nye ulɔ́ melú matimati ne dékágé nye depɔ́re Ɛsɔwɔ déjye mbe mbe. ¹¹ Dénenemmye ntó nnó Ɛsɔwɔ ase utó bií uko ebi upwɔ́ɔ́ amu, apye enyú détene ne eshye nnó yéndégenó eyi gepye, enyú dékóge wye metɔ́ɔ́ kógé déjyεge mbe ne nechóchó, ¹² déchyεge matame mbaá nte se muú apye enyú dekwane mambɔ unó ebi nyú, ebi Ɛsɔwɔ akarége mbaá bɔ́ɔ́ bií, ebi ji akwye abelé né melu ewe geηgbɔ́ jii gégenege. ¹³ Ji ne afere Ɛsé né uto muú ayi ágbárégé gefwa jii né melu gemua, ase Ɛsé défe né melu gefwage maá wuu ayi ji abɔ́ɔ́ gejeé ne ji dɔ́ɔ́. ¹⁴ Elé gétúgέ maá wuú yina ne ji áwené gemége Ɛsé, Ɛwéna eléré nnó ji ajinte gabo se.

Gefɔ́gέ muú ayi Kras alú ne utɔ́ ebi ji apyéé

¹⁵ Maá wuú yina ne alu muú ayi Ɛsé dégéné, ne ji ne alu mekpεé Ɛsɔwɔ muú Ɛsé dela dégéné fɔ́. Ne wye nkane maá mbe awyaá uto né ulaá gepú, mbɔntó ne Kras awyaá uto bi upwɔ́ɔ́ unó uko ebi Ɛsɔwɔ ákwyeé ¹⁶ néndé unó uko ebi Ɛsɔwɔ akwyeé né mfaánebuú ne fa mme uke ne ji. Yé ebe lé ebi dégéné ne ebi délá dégene, chóncho ne aló yé ebelé ákpakpa ne afwa ne yéndé gefɔ́gέ uto bi úlú. Yéndé genó eyigé Ɛsɔwɔ akwyeé geke ne ji ne úlú élé nnó uchyεge ji ηgɔ́. ¹⁷ Gemεge nnó yéndégenó gebε, ji alu me. Ne ji ne apye unó uko úlú né malu bwɔ́. ¹⁸ Ji ne alu muú kpaá εchomele bɔ́ɔ́ bií ewé elú menyammye wuú. Ne ji ne alɔ́ ula εchomele Ɛwéna. Ji ne alú muú mbe mankwilé né negbo, alá máge agboó se. Ɛwéna epyémbɔ nnó ji ne abε menɔ́ mbe né mbaá unó uko, ¹⁹ néndé Ɛsɔwɔ jimɔ́ɔ́ ne egɔ́ɔ́ ji nnó Kras abε ne gepɔ́ jii geko, ²⁰ nnó bɔ́ɔ́ akε ne Kras akeré eta

wuú. Gétúgέ manoó maá wuú ami machye mme gέbέgέ ji agboó né mfaá gekwa, Εsωω apye nnó yéndé genó eyi gelu fa mme ne εbi mfaánebuú ube né nesó ne ji. ²¹ Ne enyú dékaá nnó, mbembe enyú ambóó debó defa mbwa ne Εsωω, dela bóó mawame bíi gétúgέ ubobo unó bi enyú déferege ne dépye. ²² Yέmbó nana ji aja enyú déchwó ji mmye gétúgέ negbo eníné maá wuú agboó ndere mekwaá nnó ji apye enyú détene né mbe ushu wuú ndere bóó ukpea, bóó abi alá pó ne deba né mmye, abi Εsωω alá garege fó nnó ákwe mpa. ²³ Enyú debó mamfyege wye metó ne Kras detene ne eshye. Délyage fó manéré metó né unó bi enyú déwuú né abya melóméló. Abya melóméló yina ne bóó ágáregé né yéndé mbaá fa mme, ne Εsωω ajya me Pól nnó mbe méngaré abya melóméló yina ntó.

Utóó bi Pól apyéé né εchomele bóó Kras

²⁴ Ne nana metóó egóó me né εfwyale ewe nge ne gétúgέ nyú. Me nge ne εfwyale ewéna né menyammye nnó me nnere mange εfwyale ewé bóó εchomele Jisós álu mange wye ndere Kras abó agene gétúgέ menyammye wuú ayi alu εchomele bóó bíi. ²⁵ Εsωω ajya me nnó mbe muú utóó wuú né εchomele bóó bíi ewéna. Ne utóó εbi ji afyee me né amu úlú nnó me nnere mampye enyú dekaá meko mejóó wuú chánéné. ²⁶ Abya melóméló yina ne Εsωω ábelé nya bíbí mbaá bóó abi nya mbembe ako. Nana apye bóó bíi akaá ji gbogónó. ²⁷ Bóó bíi bina ne ji ájyaá nnó ápye εbwó ákaá nnó genó eyige ji ábelé nya bibí mbaá bóó bíi geló kpaá gepwó amu. Ne genó eyigémbó élé Kras muu ajwalege ne enyú bóó abi alá pó bóó Jus. Éwémbó etene nnó enyú ntó déneré metóó wáwálé nnó dénye nye gekpékpégé gefwa jí ulua ne Kras. ²⁸ Ndere elúmbó, esé degarege bóó abya Kras. Dekwelege εbwó mbeé ne délerege εbwó abya Kras ne denega deko. Depyembó nnó gέbέgέ

yéndémuú ayi áchóme mmye ne Kras atenege né mbe ushu Εsωω, abe ndere muú ayi ábené né deparé Εsωω. ²⁹ Elé gétúgέ unó bina ne me mfyéé eshye wa meko nnó mpye utóó bina, εbi ulerege gekpékpége eshye ewé Kras achyege me.

2

¹ Me nkelegé enyú dekaá ndere me mmye ne eshye mampyege utóó gétúgέ nyú ne bóó Εsωω abi alú né Laodisha chóncho ne gejamégé abi me nla nlú dantuú ntó ame ne εbwó. ² Me mpye mbó nnó mfyéé enyú ako eshye nnó gejeé eyigé enyú debóó ne ate genywere enyú. Ne nkelege enyú déneré mankaá genó eyigé Εsωω ábelé nya bíbí, nnó enyú débε ne gefógé metóó ewé ela enyigé fó. Ne genó eyigémbó élé Kras Jimbóó. ³ Elé Kras ne apyéé nnó esé debe ne defóó ne denega dékágé unó. Unó bina ne uchwóó ne gefwa eyi gepwóó ámu, eyigé Εsωω ábó ábelé nya bíbí.

⁴ Me njógé mbó nnó ékágé enyú delyaá muú fó akpa géloge mejóó abwólé enyú. ⁵ Kágé nnó ye élé me nla mpó ne enyú ewú mbó, metóó wa elú ne enyú yéndégébé. Ne metóó egóó me ndéré nwuú nnó enyú défyé metóó ne Kras ne nnó decho mmye ne ate dégbarege yéndégenó chánéné.

Belege genwáge nyú ndere bóó abi áchome mmye ne Kras

⁶ Ne te mbaá enyú dekame nnó Kras Jisós abe Ata nyu, belege genwáge nyú ndere bóó abi áchome mmye ne ji. ⁷ Pérégé wye uka nyú mme chánéné ndéré déchomé mmye ne Kras, débé eke genóó eyi gefyéé maka ajye te mme. Gbarege uno εbi álere enyu dékame ne ubi chánéné. Ne tamege wye Εsωω gétúgέ unó uko εbi ji apyéé.

⁸ Sege gebé nnó ékágé muú fó abó géloge mejóó ne dengaré akwaá abwólé enyú dekwe éké afwe mbaá unó εbí εbwó alérégé. Unó bi εbwó alérégé utanege fó mbaá Kras utanege élé mbaá gépógé akwaá ne aló nchye abi ágbarege gefwa fa mme.

9 Dékámégé fɔ ábwólé enyú néndé élé Kras ne áchwɔ́ ndere mekwaa ne áwyaá gépógé Ɛsɔwɔ geko. ¹⁰ Ne ndéré enyú ntó dechome mmye ne Kras, ye geno fɔ eyi gelii enyu né depɔre Ɛsɔwɔ gepɔ, nendé Kras ne apwɔ́ unó uko bi ugbarege gefwa ne ɛbi uwyaá utó né mfaá ne mme.

¹¹ Ndéré enyú dechome mmye né Kras, elu eké nsɔ ne asɔ́ enyú. Ɛpó fɔ nsɔ ayi akwaá asɔ́ ne amu. Ne nsɔ yimbɔ alú nnó Kras afere né menyammye nyu gepɔge mekwaa eyi gétene ji apye gabo. ¹² Gébégé áwyaá enyú manaá Ɛsɔwɔ, genó eyi gepyeé gelu nnó, aníí ntó enyú ne Kras. Né gébé eyigé mbɔntó, Ɛsɔwɔ apye enyú dekwilé né negbo ne Kras gétúgé dekame ne uto Ɛsɔwɔ ɛbimbɔ, nnó apyeé Kras akwilé né negbo. ¹³ Mbe mbe enyu debɔ depyeé gabo gétúgé alá lu dansɔ enyú nsɔ áyi átome ne Kras. Ndere elúmbɔ, enyú debɔ degbo né depɔré Ɛsɔwɔ. Yémbɔ Ɛsɔwɔ ajinte gabo se meko ne apye ɛse debɔ genwá choncho ne Kras. ¹⁴ Ati amma mpa né mmú ηwe ayi alerege nnó ɛsé dekwe mpa, choncho ne mabe ayi atome ne ama mpa yimbɔ. Achɔ ji kanɔka ndere áwɔmé ji né mfaá gekwa. ¹⁵ Né mfaá gekwa eyigémbɔ, Kras áwá gelúgé aló nchye ako abi ágbárégé gefwa ne abi áwyaá uto. Ne achyeé ɛbwɔ́ mekpo unɔ́ né mbe ushu bɔ́ ako ndere ji apwɔ́ ɛbwɔ́ gébégé ji agboó mfaá gekwa.

¹⁶ Ndere elúmbɔ, déwúgé fɔ mejɔ́ ɛwé bɔ́ ajógé nnó enyú delu gye gétúgé unó abi enyú denye ne ɛbi denyuú. Ne gétúgé delá denyéé fɔ ufɔ́ mapaá ayifɔ́ ndéré epaá ηme neke, mfaá meke ne epaá bíí uwyua. ¹⁷ Unó nkane bina úlú lé dendoré unó bi uchwɔ́ nyɛ. Ne toɲgése genó eyigé unó bina ulérégé élé Kras. ¹⁸ Ndere elúmbɔ, dekámgé fɔ ne bɔ́ abi áshyií wyɛ nnó muú nyú abɔ mánshule gemɛ jíí mme ne nnó debɔ manoge wyɛ makiénné Ɛsɔwɔ ndéré ɛbwɔ́ ápyɛ. Ɛbwɔ́ ábwólege enyú nnó dépyége unó bina. Agaré nnó Ɛsɔwɔ alere ɛbwɔ́ unó né amɛ geɲya.

Yémbɔ unó bina utanége ɛbwɔ́ né metɔ́ ne upyeé ɛbwɔ́ ábwége mmye. Ne wáwálé alu nnó unó bi ɛbwɔ́ álerégé úlú lé ubyanɔkwɔ́ unó. ¹⁹ Ne ɛbwɔ́ áfa mbwa ne Kras muú alu ndere mekpo né mbaá menyammye. Élé Kras ne apye nnó menyammye akene chanéné ne ji ne apyeé nnó upɔ menyammye uko ucho mbaá ama. Anɔ́ mali ne ufere ne ápyeé nnó upɔ menyammye uko uchome mbaá ama nnó menyammye awene ndere Ɛsɔwɔ aké ébé.

Ula nnó enyú délu nóge ubyanɔkwɔ́ mabe

²⁰ Te mbaá enyú degboó ne Kras, ewena eléré nnó Ɛsɔwɔ afere enyú né uto aló nchye. Aló nchye apɔ́ sé ne utó bi ápyeé enyú dewuú ne ɛbwɔ́. Ndere elúmbɔ, ula nnó enyú delu depyeé depɔ́ eke bɔ́ abi alú bɔ́ mme? Ula nnó enyú delu nóge mabe ayi bɔ́ áfyéé nnó: ²¹ “Dégbárégé gefɔge geno eyigé na. Dényégé eyi ne détagé eyigé na?” ²² Ufɔ́ mabe yina alú le mabe akwaá ne unó bi ɛbwɔ́ alérégé. Aji átome le ne unó mme ɛbi muú apyege me ubi ula ubyanɔkwɔ́ unó. ²³ Mabe yina ápye eke áfyéé muú defɔ́, néndé álerégé bɔ́ nnó ábɔ́ gejeé mampyége unó bi uléré nnó ɛbwɔ́ álu bɔ́ Ɛsɔwɔ, álerégé bɔ́ nnó abwége fɔ́ mmye. Apye bɔ́ atulege mmye detu, yémbɔ mabe yina apó ne uto mangbe muú nnó abɔ́ge fɔ́ gejeé mampyege gabo.

3

¹ Genwá geke eyigé Ɛsɔwɔ achye enyú gelu wyɛ eké ji apye enyú dekeré né genwá ne Kras. Ndere elúmbɔ, nerege matɔ́ nyú né mbaá unó bi úlú né mfaánebuú né mbaá ayi Kras ajwɔle né ɛgbɛ ɛbwɔ́nyɛ Ɛsɔwɔ. ² Belegé wyɛ ufere nyú né depɔré mfaánebuú, debélégé fɔ́ mbaá depɔré mme. ³ Kage nno enyu debɔ degbo me ne genwáge nyu gélú né amu Kras muú alu chóncho ne Ɛsɔwɔ. ⁴ Ne gébégé Kras muú achyege enyu genwá eyigé na amage kere meso fa mme, enyú ntó debeé nyɛ wyɛ ne gekpekege ηɔ́ wuú.

Genwá gekwene ne eyi geké

⁵ Ndéré elúmbò, ferege amu kan̄ka né yéndégenó eyi gebó getome ne gekwenege genwá eyigé enyú debò dewyaá fa mme. Dekwòlege se depòré manane tametame ne yéndé gepò eyi gegboó mmye. Déferégé fò gabo mampye, ne débégé fò ne mmwólé né gefwa. Deke depye mbò dechyege geji enógé ewé debò manchyé Éswò. ⁶ Elé gétúgé unó bina ne Éswò achyege nye efwyale mbaá bò abi alá nogé ji. ⁷ Mbò ne genwáge nyu gebò gelu nya gébégé enyu depyéé ufó uno bina.

⁸ Yémbò, nana depyege se ufó unó bina. Desòge se metó ne ate, debálégé se metó, depyege fò nchye. Déchòge bò mabò. Ne dékámégé fò mejó mebomebo etanege enyú né meno. ⁹ Ekágé debyòge gebyò mbaá ate, nendé defere me gekwenege genwá nyu ne gekwenege gepò eyi debò déwyaá défómé ndere muu áfomege gekwenege nkú. ¹⁰ Ne nana enyú defye gepò geké ndere muu áfyé nkú meké. Ele gepò eyigé na ne Éswò muu ákwyéégé geji áchyege enyu nnó enyu débe eke ji, nnó ápyéé enyú dekaá ji chánéné. ¹¹ Né genwá geké eyigé na, an̄gya apò se né géluágé bò Éswò. Yé wò òlú lé muú jus ye muú ayi ála pò muú jus, yé asò wò nsò ye asò wò, ye òlú lé chogéchogé, yé òlú mefwe, yé òlú mmyemmye jyé, ewémbò epye ye genó wó. Genó eyi genéá gеме gepwó élé Kras, ne ji alu né mmu mató ufó bò bina ako.

¹² Te mbaá Éswò ajyaá enyú nnó debe bò bií, enyú delu bò ukpea ne ji agboó ne enyú dó. Ndéré elúmbò, bege ne gepò eyi gelérégé nnó enyú dégene ate meshwe, delòme melu, débwege fò mmye, déséle depòré nyu peré, ne dekoge metó né uno bi bò ápyéé. ¹³ Debó mambyage ntó depò etire ate an̄me apye. Nte men̄me apyege genó eyi gesó enyú metó, jige ji nte. Enyú debò manjigé nte gabo ayi ate an̄me apye ne enyú, wye ndere Ata Jisòs ajinte gabo awe nyu. ¹⁴ Menò genó ayi enyú debó mampye,

ayi apwó unó bina uko alu nnó enyú debò gejeé ne ate, néndé gejeé ne gepyé bò áchòme mmye ne ate chánéné. ¹⁵ Pyege wye unó gefó eyige nesò eniné Kras áchyege nebéé né muú mató nyu néndé élé gétúgé Éswò akelégé nnó enyú debé né nesò, ne ji akuú enyú. Choge mmye ne ate, debe ndere upò menyammye uchome né menyammye ama, nnó detámégé ji né unó bi ji apye. ¹⁶ Gòge abya Kras abe enyú né mató gbene. Lérégé ji mbaá ate ne chyege ate majye né den̄ga deko. Kwage makwa ayi atanegé né bò ñwe Éswò ne ayi atomé ne Kras ne ayi Mendoó Ukpea elerege. Kwage áji ne metó megòmegò né mbaa Éswò. ¹⁷ Ne yéndégenó eyigé enyú dépyéé, ye déjógé lé mejó, yé depyé lé unó, pyegé ubi ukó gefó eyi gelerege nnó enyú delu bò Ata Jisòs. Deke ne ji detámégé nte se Éswò yéndégébé.

Pòl achyege majye mbaá mala upú bò Éswò

¹⁸ Enyú andeé anò wúgé ne anò nyú yéndégébé, mbò ne andeé abi áfyéé metó ne Ata ápyéé.

¹⁹ Enyú anò, yéndémuú nyu abòge gejeé ne mendéé wuú. Ekágé achyege ji genyane.

²⁰ Enyú baá, wúgé ne ama ne ante nyú yéndégébé néndé ge genó eyigé gepyéé metó egó Ata mbò.

²¹ Enyú ante, ekágé depyege mató asòge baá nyú, deke depye mbò defyéé ebwó gebwa mmye ne apye se genó gelógeló.

²² Enyú afwe yéndégébé wugé né bò abi abó enyú fa mme. Deke depyéé utó nyú, ekágé dépyege lé nnó ebwó agéné utó bi enyú depyé ne áfége enyú. Pyége utó nyú metó ema gétúgé denógé Ata. ²³ Yéndé utó bi achyege enyú nnó depye, pyege ubi chánéné ne metó ema, ndere bò abi apye lé utó Ata, épó fò lé mbaá akwaá. ²⁴ Ne kágé nnó Ata achyege nye enyú nsa. Ne nsa yimbò élé unó bi ji ákwyéé ábelé mbaá bò bií. Ne yende utó ebi enyu depyéé, depyéé mbò élé mbaa

Kras muú abóó enyú. ²⁵ Yéndémuú ayi apye gabo agene nye efwyale ndéré ji apyee gabo néndé Esowó asóó mpa yéndémuú alerégé fò angya.

4

Majye ami Pól ama chyéé

¹ Enyú bóó abi dewyaá afwe, pyege galógáló ne ebwó ne unó bi úlú cho. Tége ntó nnó enyú dewyaá muú ayi abóó enyú né mfaánebuú.

² Débégé fó ne gepwa manenemmye mbaá Esowó. Ne fyege ame nyú né mbaá unó bi enyú denenemmye, chyege ntó matáme mbaá Esowó.

³ Deke denénemmye fyege ese ntó né mmyemenene nyú, dégigé Esowó nnó apyéé esé degé meti délérégé bóó mekomejóó Kras ayi ji ábelé nya bibií. Ne élé gétúgé abya melóméló yina ne me nkprene né denó. ⁴ Negemmye nnó me ngaré mekomejóó yina gefóó eyigé bóó akage ji chanéné ndéré mbóó mangare.

⁵ Bege ne dennga né gefóó eyigé enyú dekene né gelúagé bóó abi álá fyé metóó ne Jisós wó. Yéndé meti ewé enyú dégege, déchóge fó gébé mangaré ebwó mekomejóó. ⁶ Bege ne denngare mejóó melóméló né menó nnó ebwó áké awuú genó eyigé enyú dejógé, matóó ágógé ebwó. Deke depye mbó dekage nye mashuú meko mbaá yéndégenó eyigé ebwó agige enyú.

Kwyakwa matame ami Pól atamege ebwó

⁷ Menme se Tikikós achwóge, agárégé nye enyú genó eyi gepyéé ne me. Esé débóó gejeé ne ji dóó, ne alú nte menme ayi apyéé utóó ne esé chóncho ne apyéé utóó Ata ne metóó wuú ema. ⁸ Ula bi me ntóme ji eta nyú úlú nnó achwóge, agaré enyú ndéré depó dekene wena ne esé nnó afye enyú eshye. ⁹ Ebwó ne menme se Onesimus muú meló nyú ne áchwóó. Esé debóó gejeé ne Onesimus dóó. Ne ji ntó apyéé utóó Ata chánéné. Ebwó áchwóge agárégé nye enyú yéndégenó eyi gepyéé ne ese wena.

¹⁰ Aristakós nte menme se ayi delu fa né denó ne me alóó enyú matame. Makós ayi alu mbéé Banabas atamege ntó enyu. Ji alu muú ayi me ngaré me enyú nnó mbóge ji achwóge sege ji amu apea. ¹¹ Jisós ayi akuú ji ntó nnó Justós alóó enyú matame. Né géluágé bóó ako abi ápye utóó ne me élé bóó bina aléé ne álu bóó Jus. Ebwó bina ne ábane me nnó dégarégé abya gefwage Esowó. Ebwó ápoó me kpaá ápwó.

¹² Epafras muú meló nyú alóó nto enyú matame. Ji alu maá utóó Kras Jisós. Ji anenemmye yéndégébé gétúgé nyú apwyaá fó. Anenemmye nnó Esowó apye enyú déténe ne eshye ndére bóó abi ábené né dépó etií, ne nnó debe ne gefóge metóó ewe élá enyige fò mankaá genó eyigé Esowó akelégé nnó enyú depyége. ¹³ Ne me ngárégé enyú ndere ntesé wuú nnó ji apyéé utóó ne eshye nnó apóó enyú ne bóó Esowó abi álu né Laodisha ne abi Hirapolis. ¹⁴ Menme se Lukase mepyé mamee ayi debóó gejeé ne ji dóó, ebwó ne Damas átamege enyú.

¹⁵ Tamege anme se abi alú né meló Laodisha. Tamege ntó Nyfa menme se ayi mendée choncho ne bóó echomele Jisós abi anywerege né gepu jíí.

¹⁶ Dejógé ηwe yina dewúgé, mmyege mmye ájóó ntó ji mbaá echomele bóó Jisós abi alú né Laodisha. Ne enyú ntó jógé ηwe ayi me nsame abi Laodisha.

¹⁷ Gárege Akipus nnó ammye mmye anéré utóó ebi Ata achyéé ji nnó apye.

¹⁸ Membóó Pól ne nsame kwyakwa matame amina ne ebwó wa. Tege nnó me nlú né gépúgé denó. Nnenemmye nnó Esowó álérégé enyú galógáló.

N̄WE mbε ayi P̄l ásamé mbaá εchomele b̄ó Kras né Tessalonika

Matame

¹ Me P̄l ne nsame ηwe yina. Silvanos εbw̄ó ne Tim̄ti choncho ne me dél̄ó enyú matame. Me nt̄ome ηwe yina eta nyú b̄ó εchomele Jis̄s né mel̄o Tessalonika, enyú abi dél̄u b̄ó Nte sé Εσω̄o ne Ata Jis̄s Kras. Nn̄enemmye nn̄o Nte sé Εσω̄o ne Ata Jis̄s Kras álérégé enyú galógáló, apye enyú débε né nes̄o.

Gef̄ó eyigé b̄ó Tessalonika abi áfyéé met̄ó ne Kras ábele geηwá gebw̄ó

² Yéndégébé esé deké dén̄enemmye, détamegé Εσω̄o gétúgé enyú ako, ne défyéé enyú né mmyemenene sé. ³ N̄dere dén̄enemmye mbaá Εσω̄o Nte se esé ako, détée un̄o ul̄úúl̄ εbi enyú dépye gétúgé défyéé met̄ó ne ji. Détée ut̄ó εbi enyú dépyé ne eshye gétúgé déb̄ó gejeé ne ji. Détée nt̄o nd̄ere enyú dékoge met̄ó gétúgé déneré met̄ó ne Ata sé Jis̄s Kras. ⁴ Aηme sé, esé dékaá nn̄o Εσω̄o ab̄o gejeé ne enyú, ne ajya enyú nn̄o débε b̄ó bií. ⁵ Néndé gebégé esé déchw̄ó ne abya melómél̄o eta nyú, déchw̄ó f̄ó ne mekomej̄ó jiji w̄ó, déchw̄o nt̄o ne eshye ewé Mend̄oó Ukpea εchyege. Ne esé dékaá chan̄éné nn̄o abya melómél̄o yimb̄o alu wáwálé. Enyú dékaá nt̄o gef̄ógé gep̄o eyigé esé déwyaá gebégé dél̄u ne enyú, ne dél̄u nya mb̄o né galógáló nyú. ⁶ Enyú nt̄o dékw̄ole wyε gekagé neke ne sé ne eyigé Ata. Yé élé b̄ó achyéé enyú εfwyale gétúgé abya melómél̄o, enyú dékame wyε ne ji ne nechóch̄ó. Ne élé Mend̄oó Ukpea ne εchyege enyú nechóch̄ó eniné na. ⁷ N̄dere enyú dépyéé mb̄o, dél̄á b̄ó abi áηmé ako abi áfyéé met̄ó ne Kras né gebage mewaá Masedonia ne Akaya ab̄ó mankw̄ole gekage nekene bw̄ó. ⁸ Enyú dépyéé f̄ó mekomej̄ó Ata asane

wyε élé né gebage mewaá Masedonia ne Akaya gejigeji w̄ó, yéndé mbaá b̄ó akaá gef̄ógé met̄ó ewé enyú défyéé ne Εσω̄o. Getu eyigémb̄o esé deb̄ó sé mangaré εbw̄ó genó w̄ó, ⁹ néndé εbw̄ó amb̄ó ágárege gef̄ó eyigé enyú dés̄ele esé gebégé déchw̄ó l̄o mangaré abya melómél̄o eta nyú. Agárege nt̄o nd̄ere enyú délyaá aló uka, dénógé lé Εσω̄o. Nana enyú dénógé Εσω̄o ayi mb̄ó, muú alú mebε. ¹⁰ Agárege nt̄o nd̄ere enyú dégilé Maá wuú nn̄o atanege nye mfaánebuú achw̄ó fa mme. Maá wuú yimb̄o élé Jis̄s, muú ji apye akwilé né negboó. Elé Jis̄s ne aferege esé né met̄ó us̄ó ewé Εσω̄o alerege nye gebégé aké as̄ó mpa.

2

Ut̄ó P̄l né Tessalonika

¹ Aηmé sé, enyú amb̄ó dékaá nn̄o neke eniné esé déchw̄ó eta nyú neno f̄ó mme detu w̄ó.

² Gemégé nn̄o esé déchw̄o ewú déb̄o dél̄u né mel̄o Filipi. Enyú dékaá nd̄ere b̄ó abi éwú áchyéé esé εfwyale ne mashye ami εbw̄ó áshyéé esé. Yémb̄o Εσω̄o afye esé eshye nn̄o déchw̄ó dégaré enyú abya melómél̄o ayi ji áchyéé, ye élé b̄ó átene ukpene ne esé. ³ Gegé ye nn̄o genó eyigé esé dégaré enyú gelú wáwálé. Uferé uboubo up̄o mmu, ye démbw̄olé nt̄o dep̄o mmu. ⁴ Esé dégaré lé genó eyigé Εσω̄o akélege nn̄o esé dégarégé. Ji achere esé, agé nn̄o esé dékwane mambe b̄ó abi ji áfyéé εbw̄ó abya melómél̄o né amu nn̄o dégarégé. Ne esé démmye f̄ó nn̄o dépye genó eyi geḡó ákwaá met̄ó, dépyéé élé genó eyi geḡó Εσω̄o muú áchérege mat̄ó se. ⁵ Enyú dékaá chan̄éné nn̄o esé déchw̄ó f̄ó eta nyú ne gelógé mej̄ó w̄ó, yé εβε élé man̄me enyú gemuá ame nn̄o désé un̄o nyú. Εσω̄o alu ntése nn̄o njógé wáwálé. ⁶ Esé deb̄o démmye f̄ó nn̄o b̄ó áfεge esé. Ye εβε élé enyú, yé b̄ó abi cha esé dékelege f̄ó. ⁷ Esé nd̄ere áηgbá Kras, déb̄o delú cho mangiú nn̄o enyú déchyεge esé un̄o bi dékelege, yemb̄ó esé dépye f̄ó mb̄o

wó, delú pere ne enyú, dégbare enyú chánéné ndere mmabu ágbárege baá bií. ⁸ Gétúgé gejeé eyigé esé débóó ne enyú dáo, dépye f́ nnó enyú dékaá lé abya melóméló Esɔwɔ jiji wó, dékpome mmye manchyéé geɲwá gesé nnó dépoó enyú néndé esé débó gejeé ne enyú dáo. ⁹ Aɲme ba, nɲere nnó enyú delú teé utáo ebi esé ambóó dépyeé désóó njújú. Dépye utáo utuú ne ɲwamesé nnó ékágé déneré muú f́ metuú mmye ndere dégarage enyú abya melóméló ayi Esɔwɔ achyéé. ¹⁰ Enyú dege ndere gepógé sé gelu, ne Esɔwɔ ntó akaá ndere esé délere gepó gelógéló ne enyú abi défyéé metáo ne Kras. Esé debó delú pópó ne cho né mbe ushu Esɔwɔ ne dépyeé f́ genó eyigé b́óó ákage shulege esé ndo wó. ¹¹ Ne dékaá ntó nnó unó bi esé dépye nya ne enyú, úlú wye ndere nte apye ne baá bií. ¹² Esé défyéé enyú eshye, dépyeé matáo ákwenege enyú né mmu, ne dékpeage enyú nnó débé ne geɲwá eyigé Esɔwɔ akélege. Esɔwɔ ne akuú enyú nnó dénye gefwa jíí ne nnó débó ntó gekpekepegé ɲgó wuú.

¹³ Ne esé détamege ntó Esɔwɔ yéndégébé néndé, gébégé enyú déwuú mekomejóó Esɔwɔ ayi esé dégarage enyú, dese f́ ji eké mekomejóó ákwaá wó. Désé ji ndere mekomejóó Esɔwɔ, ne mbó ne ji alu wáwálé. Ne mekomejóó yimbó alú pyeé utáo né geɲwáge nyú abi défyéé metáo ne Esɔwɔ. ¹⁴ Aɲmé esé, me ɲjógé mbó néndé, genó eyi gepye ne enyú, gepye ntó ne machomele b́óó Esɔwɔ abi áfyé metáo ne Kras Jisɔs né gebagé mewaá Judiya. B́óó meló nyú ápye enyú dége efwyale wye ndere b́óó Jus abi alu né gebagé mewaá Judiya ápyeé aɲme abi álu ewu ágene. ¹⁵ Elé b́óó Jus ne ápye áwáne Atá Jisɔs ne b́óó ekpávé Esɔwɔ f́, wye elé b́óó Jus ne ábuú esé né malu ayi dégarage meko mejóó Esɔwɔ wye. Metáo esóó Esɔwɔ ne ebwó. Ne ebwó álu b́óó mawáme mbaá b́óó ako. ¹⁶ Ammye mamgbége esé nnó ékágé dégaré b́óó abi alá ṕó b́óó Jus mekomejóó Esɔwɔ ayi ákage pye Esɔwɔ áferé ebwó né efwyale gabo.

Ndere ápyeé mbó, ágbége gabo bwó mfaá gabo kpaá te akwonegé ndere Esɔwɔ akélege nnó akwane. Ne nana metáo esó Esɔwɔ. Ela gachyéé achyéé ebwó efwyale.

Pól akélege ma manjye gé aɲmé né Tessalonika

¹⁷ Aɲmé esé, b́óó ábú esé délyaá enyú meshwemeshwe. Ne ye élé b́óó ápyeé esé délyaá enyú né mboó gébé, delu teé wye enyú yéndégébé. Ne te ndere esé débóó gejeé ne enyú dáo, demmye ne eshye nnó déchwó détuú mashu ne ate. ¹⁸ Wáwálé esé débó delu ma manchwó tuú mashu ne enyú. Me mbóó Pól mmua me ndánda ne ndó manchwó yémbó danchómeló agbe esé meti. ¹⁹ Esé debó delu ma manchwó tuú mashu ne enyú néndé élé enyú ne esé déneré metáo chánéné nnó défyé metáo ne Jisɔs chánéné. Enyú ne dépyeé nnó esé debe ne nechóchó. Ne né bií ebi Jisɔs Kras akerege meso fa mme, enyú ne depye nye esé débéé ne gempage né mbe ushu Ata Jisɔs nnó dépye utáo se chánéné. ²⁰ Elu wáwálé nnó enyú ne dépyeé nnó esé débó ɲgó ne nnó debe ne nechóchó.

3

¹ Ne ndere esé dékelege nnó déma détuú mashu ne enyú, dégége nnó dékagé ko sé metáo ndere delá depóó ne enyú, défere nnó elú galógáló nnó esé ne Silas dékpe delá né meló Atens, ² déto menme sé Timóti eta nyú. Ji apye utáo Esɔwɔ choncho ne esé ne apóge esé mangare abya melóméló Kras. Esé déto ji nnó achwó afye enyú eshye, ápyé metáo ewé enyú défyéé ne Kras ébéné, ³ nnó ékágé muú nyú f́ abó gepwa né metáo gétúgé gefógé efwyale ewé b́óó ápye enyú dégene. Enyú ambóó dékaá me nnó mbó ne Esɔwɔ akélege nnó epye ne b́óó bií. ⁴ Ye gébégé esé delu ne enyú, débó me mbe dégarage enyú nnó esé ako dégene nye efwyale. Ne wymbó ntó ne epyeé, enyú ambóó dékaá chánéné. ⁵ Getúgé me nla nkage ko sé metáo ne ntóme Timóti nnó achwó ape mbógé

enyú delú défyéé wye metóó ne Kras waá défyéé fó. Me mpyembó gétúgé nnó mbó éfó nnó ndó fó danchámeló muú achwóó bóó ne mmuameno, apye enyú délyáá mamfyé metóó ne Jisós. Ne nnó ndó fó utóó ébi dépyé eta nyú uno mme detu.

⁶ Ne nana ayi Timóti atane eta nyú achwóó, achwóó esé ne abya melóméló nnó enyú delú défyéé wye metóó ne Kras ne débóó wye gejeé ne ate. Agare ntó esé ndere esé delú enyú metóó chí chí chí ne nnó enyú debó gejeé dóó mange esé wye ndere esé ntó débóó gejeé mange enyú. ⁷ Añme sé, gétú eyigémbó, yé elé bóó ápye esé déwuú ubalé dégene éfwyale, matóó ákwene esé mmu néndé enyú delú défyéé wye metóó ne Kras. ⁸ Ne nana amba apwya esé mmu ndere enyú détene ne eshye défyéé metóó ne Ata. ⁹ Esé dékage yé ndere détenege Esówó né mmyemenene gétúgé genó eyi ji apye né genwáge nyú, ne nechóchó eniné esé déwyaá né mbe ushu Nte sé Esówó. ¹⁰ Esé dénenemmye mbaá Esówó ne matóó sé ako, utuú ne ñwómese nnó ji ápye esé dema detuú mashu ne ate, nnó délere enyú unó bi enyú débóó mankaá, ébi upyéé nnó metóó ewé enyú défyéé ne Kras ebene cháñéné.

¹¹ Dénenemmye nnó Nte esé Esówó jimbóó ne Ata sé Jisós apye esé dege meti déchwó detuú mashu ne enyú.

¹² Dénenemmye nnó Ata apye gejeé eyigé enyú débóó ne ate choncho ne bóó ako geja eké eyigé esé débóó ne enyú. ¹³ Déké dépyéé mbó, Ata apyéé matóó nyú ábénege, apye enyú débéé fó gyéé né meti fó, ne apye enyú débéé bóó ukpea gébégé détenege né mbe ushu Nte sé Esówó né bíí bi Kras ákerege meso fa mme ne bóó ukpea bíí ako.

4

Bége ne gepó eyi gepye metóó egóó Esówó

¹ Añme sé, genó eyigé fó, eyigé esé dékelege mangaré enyú gelú nnó, esé délere me enyú gefóó eyigé enyú débóó

mambele genwáge nyú nnó metóó egóó Esówó. Wyembó ntó ne enyú dépye me. Ne nana esé dékpane enyú geka né mabó Ata Jisós ne dékpeage enyú nnó dépyegé wye mbó déjyegé mbe mbe. ² Enyú dékaá unó bi esé dégare enyú nnó dépyege. Ne elé Ata Jisós ne achyéé esé uto nnó dégare enyú nnó dépyege mbó. ³ Genó eyigé Esówó akélege gelú nnó enyú debe bóó ukpea défere amu né manane tamtame. ⁴ Yéndémuú nyú akaá ndere ágbárege menyammye wuú né depóré ubele, apyegé mbó abeé muú ukpea ne abóó enógé. * ⁵ Débégé fó bóó abi ashyage ubele eké bóó mme abi alá kágé Esówó. ⁶ Né mechó ewéna, ékágé muú fó apye nte gabo yé nnó anye ji upwóó né meti fó chacha. Esé dégaré me enyú mechó ewéna, ne dekwele enyú mbeé nnó Ata achyegé nye éfwyale mbaá bóó abi ápye unó bina uko. ⁷ Esówó akuú fó esé nnó depyegé ukwenkwe unó wó, akuú lé esé nnó débéé bóó ukpea. ⁸ Ndere elúmbó, muú ayi abyaá majye ami esé déchyéé mbó na, abyaá fó lé ákwaá wó, abyaá lé Esówó muú achyéé enyú Mendoó Ukpea wuú.

⁹ Né mechó gejeé mambó ne ate, nge sé ula bi démage sa dégaré enyú wó, Esówó alere me enyú ambóó ndere débóó magbóge ne ate. ¹⁰ Ne wáwálé enyú débóó me gejeé ne ate añme ako né gebage mewaá Masedonia. Ndere elúmbó, añme sé, esé dékpeage enyú nnó debógé wye gejeé ne ate déjyegé mbe mbe. ¹¹ Ne dékpeage ntó enyú nnó démmye mambele genwáge nyú gefóó eyi dela débóó fó éfwyale ne muú fó, défyegé fó meno né depóré bóó abi chacha, ne enyú ambóó pyegé utóó ébi upógé enyú wye ndere esé dégaré me enyú. ¹² Déké dépyembó, bóó abi alá áfyéé metóó ne Esówó wó, áchyegé enyú enógé ne dégilé fó muú fó nnó achyegé enyú unó bi ulíí enyú.

Genó eyi gepye nye gemége nnó Ata akerege fa mme

* **4:4** Elú wáwálé nnó: Bó ñwe abifó ása nnó “ágbárege mendée wuú.”

¹³ Αημε sé, esé dékelege nnó enyú dékaá wáwálé genó eyi gepyε nye ne bɔ́ abi ágbɔ́, nnó ékágé enyú déla meshwεmeshwε eké bɔ́ abi álá áneré f́ metɔ́ nnó ágboge εσωω apyεé nye εbwɔ́ ákwilé né negbo wɔ́. ¹⁴ Tε mbaá esé dékamé nnó Jisɔs agbo ne akwilé né negbo, dékamé ntó nnó εσωω apyε nye bɔ́ abi áfyεé metɔ́ ne Jisɔs ne ale gbo ákere né genwá ne ji.

¹⁵ Genó eyigé Ata Jisɔs jimɔ́ agaré, geji ne esé ntó dégarege enyú nana, nnó né bií bi ji ake ashulege fa mme, esé abi débεé abε kpaá tε bií εbi mbɔ́, débɔ́ f́ mbe detuú ne ji ne bɔ́ abi áfyεé metɔ́ ne ji ne ale gbo. ¹⁶ Ata jimɔ́ atanege nye né mfaánebuú ashulege fa mme, akuú nye bɔ́ ne meko metometo, bɔ́ áwuú nye ntó meko mfwa makiénné εσωω ne meko mbá εσωω. Bɔ́ abi áfyεé metɔ́ ne Kras ne ale gbo ne abɔ́ nye mbe akwilé né negbo. ¹⁷ εσωω apyε nye εbwɔ́ ako choncho ne esé abi délu mbɔ́ abε nana detuú ne atε né mbaá ayi geko gelu, nnó débáné Ata ne débεé ne ji tε kwyakwya. ¹⁸ Ndere elúmbɔ́, fyεge atε metɔ́ né depɔ́ etiré esé déjɔge mbɔ́ na.

5

Kpomege mmyε dégilé bií εbi Ata áchwɔ́

¹ Αημε sé, nge sé ula bi esé désame dégare enyú gébé eyigé unó bina upyεé nye wɔ́. ² Esé déjɔgé mbɔ́ néndé, enyú ambɔ́ dékaá chanéné nnó bií bi Ata Jisɔs amage chwɔ́, uchwɔ́ nye mbelepo wye ndere ménjɔ́ achwɔ́ ne utuú. ³ Bɔ́ aké ájɔgé nye nnó, “Yéndégenó gelú chanéné, ne yé εfwyale f́ επ́,” gébé eyigémbɔ́ ne depɔ́ déchɔge nye εbwɔ́ wye ndere nebyεé nelɔ́ mendée. Ne yé muú ayi ákágé bo apó. ⁴ Yémbɔ́ aημε sé, enyú dépɔ́ f́ né mmu gemua, getú eyigémbɔ́ bií bimɔ́ uchwɔ́ f́ enyú mbelepo ndere ménjɔ́. ⁵ Enyú ako delú bɔ́ abi álu né genɔ́ abpyε unó bií gbɔ́. Esé bɔ́ εσωω, depɔ́ f́ bɔ́ abi álu né mmu gemua ápyε unó eké bɔ́ abi utuú ugilé εbwɔ́. ⁶ Ndere elúmbɔ́, ékágé esé débεlege gejiya eké

bɔ́ abi álá teé fɔ́ nnó Jisɔs amage kere nye fa mme. Debε peé, dégilé bií bi Jisɔs akerege ne dégbarege mmyε sé. ⁷ Elé ne utuú ne bɔ́ abεlege gejiya ne elé ne utuú ntó ne bɔ́ anyuú mmɔ́ mámpyεne εbwɔ́. ⁸ Yémbɔ́ esé delu bɔ́ abi álu né gegbɔ́. Debɔ́ mamgbárege mmyε sé. Défyεgé wye metɔ́ ne Jisɔs, ne debɔge wye gejeé ne atε aημε. εwéna ebεé nye nkane genó eyi gekwεrege nnó ékágé genó gepyε esé wye ndere gekúge ummyε gekwεrege muú bee né εwɔme. Ne dénérégé wye metɔ́ ne Jisɔs nnó aferege nye esé né εfwyale gabo, εwéna ekwεrege nye ntó esé ndere εla ummyε ewé muú bee akwεrege né mekpo. ⁹ εσωω ajyaá f́ esé nnó degε εfwyale ewé ji alerege nye bɔ́ wɔ́. Ajyaá lé esé nnó ji afere esé né εfwyale gabo gétúgé genó eyigé Ata sé Jisɔs Kras apyεé. ¹⁰ Jisɔs agbo gétúgé esé. Ji apyεmbɔ́ nnó yé esé debε abε, yé dégbɔ́, bií bi ji achwɔ́gé esé debε ne ji tε kwyakwya. ¹¹ Ndere elúmbɔ́, fyεge atε metɔ́, depogé atε nnó défyε metɔ́ ne Jisɔs wye ndere enyú dépyε mε.

Kwyakwya majyε ami Pól achyεé

¹² Αημέ sé, dékpeage enyú nnó défεge bɔ́ abi apyε utɔ́ Ata Jisɔs chánéné né geluage nyú. εbwɔ́ ne álu bɔ́ kpakpa nyú, ne εbwɔ́ ne áchyεge enyú majyε. ¹³ Chyεge εbwɔ́ enógé dɔ́, ne bɔ́gé ntó gejeé ne εbwɔ́ gétúgé utɔ́ bi εbwɔ́ apyεé. Bege nesɔ ne atε.

¹⁴ Αημέ se, dékpeage enyú nnó, dékpeage bɔ́ abi álá kélege mampyε utɔ́ nnó apyεge matɔ́, fyεge abi afɔ́ εfɔ metɔ́, póge abi álá pó ne εshyε, ne bεge pere ne yéndémuú. ¹⁵ Segé gébé nnó ékágé nte f́ ashuú nte gabo, lεrege ulɔ́ melu ne atε choncho ne bɔ́ ako.

¹⁶ Bege ne nechóchɔ́ yéndégébé. ¹⁷ Nege wye mmyε nnεne. ¹⁸ Tamege wye εσωω né yéndégenó eyi gepyε enyú. Gege genó eyigé εσωω akεlege nnó enyú abi dechome mmyε ne Kras Jisɔs dépyεmbɔ́.

¹⁹ Ekágé dépyε Mendoó Ukpea elyaá mampyε utɔ́ bií né geluage

nyú. ²⁰ Débyage f3 mekomej33 ayi atane mbaá E3w3. ²¹ Yémb3 cherege yéndégenó chánéné mb3gé nnó gelú genó gel3gél3, kamege ne geji. ²² Ne yéndégenó eyi gela gel3me dékamege f3 ne geji chacha.

P3l anemmye nnó ábelé gejwáge bw3 p3p3

²³ Nn3nemmye nnó E3w3 jimbo muú áchyége nes3, ápye enyú déb3 b33 ukpea ne nnó ápye enyú déb3le gejwáge nyú geko p3p3 gef33 eyigé muú alá ákagé shulé enyú ndo kpaá te bií bi Ata sé Jis3s Kras akerege meso fa mme. ²⁴ E3w3 muú akuú enyú anyegémeno nnó apy3é genó apy3e geji. Ndere elúmb3, j3 apy3e ny3e nnó enyú déb3 b33 ukpea.

²⁵ Añme sé, nege ntó mmye mbaá E3w3 gétúgé esé.

²⁶ Tamege ate añme ako ne gejeé ndere b33 E3w3.

²⁷ Nkpeage enyú né mab3 Ata Jis3s nnó dékú ñwe yina añme ako awu.

²⁸ Nn3nemmye nnó Ata sé Jis3s Kras áléregé enyú gal3gal3.

**ŊWE ayi agbeé ŊWE epea,
eyi Pɔl ásamé mbaá
echomele bɔ́ Kras né
Tessalonika**

Matame

¹ Me Pɔl ne nsamé Ŋwe yina. Silvanos ebwó ne Timoti choncho ne me deló enyú matame. Me ntóme Ŋwe yina eta nyú echomele bɔ́ Esɔwɔ né melɔ Tessalonika, enyú abi délu bɔ́ Nte sé Esɔwɔ né Ata Jisɔs Kras.

² Esé dénenemmye nnó Nte sé Esɔwɔ ebwó ne Ata Jisɔs Kras álerege enyú galógáló ne apye enyú débɛ ne nesɔ.

Gefɔ́ eyigé Kras asɔ́ nyɛ mpa gébégé akerege fa mme

³ Aŋme sé, esé débɔ mantamege Esɔwɔ yéndégébé gétúgé enyú. Elú cho mampyege mbɔ, néndé enyú défyéé wye metɔ́ ne Kras déjye mbembe ne débɔ́ wye ntó gejeé ne ate déjye mbembe. ⁴ Getú eyigémbɔ, esé déjógé né gempógé, dégarage machomele bɔ́ Esɔwɔ ndere enyú dékogé metɔ́, né efwyale ewé bɔ́ áchyegé enyú ápyéé enyú déwuú ubale ne défyéé wye metɔ́ ne Kras.

⁵ Ndere enyú défyéé wye metɔ́ ne Kras mbɔ, elerege gbɔ́gɔ́ nnó Esɔwɔ asɔ́ nyɛ mpa yéndémuú chánéné. Ji apye nyɛ enyú dékwane mambe bɔ́ abi dékpene né gefwa jíí. Elé gétúgé gefwa eyina ne enyú dégene efwyale. ⁶ Esɔwɔ asɔ́ mpa wuú chánéné. Ndere elúmbɔ, ji ashuge nyɛ amu achyɛ efwyale mbaá bɔ́ abi áchyegé enyú efwyale. ⁷ Ji apye nyɛ mmye ekwene enyú abi bɔ́ áchyegé mbɔ enyú efwyale ne apye ntó mmye ekwene esé. Ji apye nyɛ unó bina gébégé Ata Jisɔs atanegé mfaánebuú achwáge ne ukpɛkpɛ makiénné jíí né mmu manóme mewɛ ewé elúle, ⁸ manchyéé efwyale mbaá bɔ́ abi alá kage Esɔwɔ. Ebwó ne ashyaá manwú ne abya melóméló Ata se Jisɔs. ⁹ Ebwó ágene nyɛ efwyale ewé áchɔ́ genwáge bwɔ te kwyakwya, ábéé fɔ́ né melu

ewé ebwó ágene ŋgɔ wuú ayi uto bíí ulerege. ¹⁰ Unó bina upye nyɛ né bíí bi Ata Jisɔs achwáge manse ŋgɔ mbaá bɔ́ ukpea bíí. Ne bɔ́ abi áfyéé metɔ́ ne ji mano álaá ebwɔ mekpɔ fuú. Enyú ntó débɛé nyɛ né gelu- age bɔ́ bina néndé enyú dékamé ne mekomejɔ́ ayi esé dégarage enyú.

¹¹ Gege ula bi yéndégébé esé dénenemmye gétúgé nyú mbɔ. Dénenemmye nnó Esɔwɔ sé apye enyú débele genwáge nyú chánéné ndere bɔ́ abi áwyaá gefógé genwá eyigé ji akuú enyú nnó débɛ ne geji. Déne ntó mmye nnó, ji apóó enyú né uto bíí dépye unó ulúló ebi enyú dékelege mampye uko, ne nnó déneré utɔ́ bi débɔ́ mampye gétúgé défyéé metɔ́ ne Jisɔs. ¹² Ndere elúmbɔ, bɔ́ áfɛge Ata Jisɔs gétúgé gefɔ́ genó eyigé enyú débele genwáge nyú ne eyigé ji apyéé eta nyú. Ne afɛge nyɛ enyú gétúgé déchome mmye ne ji né galógáló ayi Nte sé Esɔwɔ ne Ata Jisɔs Kras alerege.

2

Muú nchye

¹ Aŋme sé, esé dékelege mangaré enyú genó eyi gepye nyɛ gemɛge nnó Ata Jisɔs Kras akerege nyɛ fa mme, ne ndere Esɔwɔ anywerege nyɛ esé détuú ne ji. Né mechɔ ewéna, esé dékpeage enyú nnó ² ékágé dékwe tametame, ne ékágé matɔ́ ányígé enyú né mmu gétúgé genó eyi bɔ́ ájɔge. Bɔ́ abifɔ ájógé nnó bíí ebi Ata Jisɔs akerege meso fa mme uchwɔ mɛ. Abifɔ ájógé áké elé Mendoó Esɔwɔ ne epye agaré nnó bíí ebi Ata akerege meso uchwɔ. Abifɔ áké esé desá né mmu ŋwe ne átóme. ³ Ekágé muú fɔ́ abwólé enyú né meti fɔ́. Gemɛge nnó Ata Jisɔs akere meso, gébé gebéé nyɛ eyigé ge- jamégé bɔ́ átoó nyɛ mekpɔ ne Esɔwɔ dɔ́. Gébé eyigémbɔ gekwonege muú nchye fɔ́ alerege nyɛ mmye. Ji muú Esɔwɔ abɔ́ manéré ne ji. ⁴ Ji atenege nyɛ ukóló ne Esɔwɔ ne yéndégenó eyigé bɔ́ anógé ne ásele nnó elé bɔ́ Esɔwɔ bwɔ. Ásele nyɛ gemɛ jíí nnó aŋea gemɛ apwɔ ebwó ako. Ne ajoye

jiwale nye né echa upε Εσωω ajógé aké jimboó ne alu Εσωω.

⁵ Enyú déteé fɔ nnó gébégé me nlú ne enyú, mbó ngaré me enyú unó bina? ⁶ Enyú dékaá genó eyi gegbeé muú nchye yimbo nnó achwógé fɔ nana. Ji abó manchwo lé né gébé eyigé Εσωω akεlege nnó ji achwó. ⁷ Ne uto bi upye boó alá belegé sé mabe Εσωω ulɔ me mampye utó bibií. Ne muú fɔ agbeé utó ebimbo ne agbeé nye wye ubi mbo kpaá te Εσωω aferege ji né meti. ⁸ Εσωω aferege muú yimbo né meti ne muú nchye yimbo aléré gemε jií. Ne gébégé Ata Jisɔs achwógé awane nye muú nchye yimbo ne gejulé eyi getanege ji né meno. Ne anerege nye ji kanka ne genjbo eyi gegenege gébégé ji aké achwó. ⁹ Muú nchye yina ayi achwó, danchomeló achyege nye ji utó ebíí ji apye ukpekpe ufelekpa mambwolege boó, ne gejamé gé unó bi upye nye boó alá mano mekpo fuú. ¹⁰ Asele nye yéndé gefágé mejóó dembwalé abwalé boó abi ánóme nye mme detu. Ebwó bina ánóme nye mme detú gétúgé áshyá mambɔ gejeé ne wáwálé ayi mekomejóó Εσωω agaré nnó apye ebwó atané né efwyale gabo. ¹¹ Gétú eyigémbo, Εσωω apye ebwó ákwe tametame ákamé ne genó eyi gelu gebyɔ. ¹² Nderé elúmbɔ, yéndémuú ayi alá kamé ne wáwálé ayi mekomejóó Εσωω agarege wó, gétúgé gabo ágóó ji mampye, Εσωω ajoge nye nnó akwe mpa, abɔ mangε efwyale.

Εσωω ajyaá enyú nnó áfere enyú né efwyale

¹³ Anmé sé, esé debɔ mantamege Εσωω yéndégébé gétúgé enyú boó Ata áboó gejeé ne enyú, néndé Εσωω ajya mé enyú te ula ulóó nnó apye enyú detane né efwyale gabo. Enyú detane né efwyale ewéna ndere Mendoó Ukpea epyéé nnó enyú debe boó ukpea Εσωω ne ndere dékamé ne wáwálé ayi mekomejóó Εσωω agarege. ¹⁴ Εσωω akuú enyú nnó ji apye enyú détane né efwyale gébégé enyú dékamé ne

abya melóméló ayi esé dégare enyú. Ji akuú enyú nnó ji achyéé enyú gefoge enógé ewé Ata sé Jisɔs Kras abóó. ¹⁵ Ndere elúmbɔ, anme sé, tenege chánéné, dékwolege unó bi esé délere enyú yé ebi dégare gébégé dégarege mekomejóó Εσωω, ne ebi désame enyú né bo ηwe.

¹⁶ Ata sé Jisɔs Kras ne Nte sé Εσωω alere esé galógáló. Abó gejeé ne esé, áfyéé esé metóó ewé ela ebyéé, apye esé dénerege metóó chánéné né unó uko ebi Εσωω anyéméno nnó achyege ne Jisɔs Kras. ¹⁷ Nnenemmye nnó ji áfyéé enyú metóó, apye enyú debɔ eshye dépyege ne déjógé elé unó bi ulú cho yéndégébé.

3

Negemmye gétúgé esé

¹ Anme esé, genó eyigé fɔ eyigé me nkelege mangaré enyú gelu nnó, enyú dénemmye gétúgé esé. Negemmye nnó mekomejóó Ata asane wáwá akpe né yéndé mbaá ne nnó boó ase ji ne enógé wye ndere akpene nya eta nyú. ² Nege ntó mmye nnó Εσωω akamege fɔ esé dékpe né amu boó ube ne boó nchye. Néndé boó ako fɔ wó ákamé ne mekomejóó Ata wó.

³ Yémbo esé dékage líí mmye ne Ata. Ndere elúmbɔ, ji apye nye enyú débene né depɔré Εσωω ne ábáme nye enyú nnó ékágé muú nchye yimbo apye enyú dekpe né gabo. ⁴ Esé dékaá chánéné nnó Ata apoóge enyú dépyéé unó bi esé délere enyú, ne nnó enyú déjye nye wye mbe mampyege ubi.

⁵ Nnenemmye nnó Ata apye enyú dékaá chánéné gejeé eyigé Εσωω abóó ne enyú ne nnó apye ntó enyú dékaá gefoge metóó mekoge ewé Kras alere nya gébégé agene efwyale.

Débo mampyege utó débégé fɔ ámbwá

⁶ Anme sé, né uto bi Ata sé Jisɔs Kras achye esé, dékpeage enyú nnó defa mbwa ne yéndé menme ayi alá kelege mampye utóó, ebwó abi alá pyéé fɔ unó ndere esé dégare enyú nnó dépyege. ⁷ Néndé enyú ambóó dékaá me nnó

debɔ mankwɔlege gekage nekene sé. Esé déwɛ nya fɔ amu déjwɔlé gébégé delu ne nyú wɔ. ⁸ Yé me nyéé muú fɔ ayi dényéé dela dechyege ɲka wɔ apɔ. Esé dépyɛ utɔɔ ne eshyɛ utuú ne ɲwɔmese nnó ékágé esé déneré muú nyú fɔ metuú ndere dégarege abya melóméló. ⁹ Esé dépyɛ nya mbɔ, épó fɔ nnó esé dépɔ fɔ ne uto makpea enyú nnó déchyege esé unó bi dékelege. Esé dépyɛ nya mbɔ nnó délere enyú gepɔ eyigé débɔɔ mankwɔlegé. ¹⁰ Yé gébégé esé delu ne enyú, dégarege enyú nnó, “Muú ashyage mampyɛ utɔɔ, ékágé afere nnó muú fɔ achyege nyɛ ji menyéé.”

¹¹ Esé déjógé mbɔ unó bina élé gétúgé déwuú nnó bɔɔ fɔ alú né gelu-age nyú abi alu ámbwá. Akélege fɔ mampyɛ utɔɔ, ákene afyéé élé meno né depɔré bɔ. ¹² Né uto bi Ata Jisɔs Kras achyege esé, dégarege ne dékpeage ufɔɔ bɔɔ bina nnó akwóré gepɔ, ase gébé ápyɛge matɔɔ nnó agene ɲka eyi ebwɔ áname menyéé.

¹³ Ne enyú aɲme sé, ékágé muú nyú fɔ abɛ ne gepwa mampyɛge genó eyi gelu cho. ¹⁴ Ne mbɔgé muú fɔ ashyage mankwɔlege majyéé mi esé déchye mbɔ enyú né ɲwe yina, fyɛge ji amɛ mmyɛ defa mbwa ne ji. Dépyɛgé mbɔ akpane nyɛ mekpɔ unɔɔ. ¹⁵ Yémbɔ ékágé dése ji ndere muú mawáme, chyɛge lé ji majyɛ ndere nte menɲme ayi áfyɛ nto metɔɔ ne Kras.

Kwyakwya mejɔɔ

¹⁶ Nnɛnemmyɛ nnó Ata se Jisɔs Kras muú apyɛ bɔɔ abéé né nesɔ, jimbɔɔ apyɛ enyú debɛ né nesɔ yéndégébé, né mati mako. Ata abɛ ne enyú ako.

¹⁷ Membɔɔ Pɔl ne nsame ɲwe yina ne amu ya. Ge na ne me nnerege mansa bɔ ɲwe ba, nnó mpyɛ bɔɔ akaá nnó me ne nsame.

¹⁸ Nnɛnemmyɛ nnó Ata sé Jisɔs Kras álérégé enyú ako galógáló.

Νῶε μβε αἰ Πῶλ ἀσαμέ mbaa Timōti

¹ Me Πῶλ ne nsame ηῶε yina. Me nlu ηγβά Kras Jisōs. Εσωῶ Menchyέ γεῆwά sé ne Kras Jisōs muú εσέ déneré metῶ́ ne ji nnó achyεge εσέ yéndegenó ne ájῶ́ nnó me μβε ηγβά. ² Ntome ηῶε yina ετα wyεέ Timōti. Wῶ ὀlú εκέ maá wa wáwálé gétúgέ εσέ ne wῶ défyεέ metῶ́ né depῶré Jisōs. Nnēnemye nnó Nte sé Εσωῶ ne Ata Kras Jisōs alerege wῶ galógál, agene wῶ meshwε, ne apyε nesῶ ne bwῶ ne be ne wῶ.

Sεge gébé ne ánlere gebyῶ

³ Nkane mbῶ nkpea nya wῶ gébégέ njyεέ Masedonia, jwῶle né melῶ Efesōs, nnó ὀgbεge bῶ́ bi alerege mbῶ unῶ bi ulú cha, ebi ula upῶ́ fῶ ndere ebi enyú débῶ́ μβε déwuú ετα Εσωῶ. ⁴ Gare εbwῶ́ nnó áchwε sé gébé mankúgέ mabῶ ukwene ante, ájame ubi né bῶ abya abi átome ne εbwῶ́. Gefῶgέ bῶ́ abya bina abi álá kwyagé, achwῶ́ elé ne mbeé manyεge ne áleregέ fῶ́ bῶ́ unῶ bi bῶ́ ákamé ne ubi, ebi Εσωῶ akεlege. ⁵ Menῶ genó ayi me ngarege wῶ né mechῶ ewéna alú nnó, wῶ ὀgare lé εbwῶ́ nnó abῶgέ gejeé ne ate. Gejeé εyigέ na getanege né metῶ́ εwe elu pῶpῶ́, ewé ekaá nnó epyεέ muú fῶ́ gabo wῶ́, ne ekame wáwálé ne unῶ Εσωῶ. ⁶ Bῶ́ abifῶ́ ályaá mampyεge mbῶ́, álá jῶ́ lé unῶ bi ula upῶ́ ne nsa. ⁷ Εbwῶ́ akεlege mambe ánlere mabe Εσωῶ yémbῶ́ akage yé unῶ bi εbwῶ́ ambῶ́ alerege, ne yé εbelé unῶ bi εbwῶ́ áferé nnó ákaá dῶ́ akágέ yé ubi.

⁸ Εσέ dekaá nnó εbé elῶ́ yémbῶ́ elé gébégέ dégbaregέ εwu chánéné ne εlómé. ⁹ Kaá nnó mabé yina apῶ́ fῶ́ mbaá́ bῶ́́ bi álá kwené mabe, alu lé mbaá́ bῶ́́ bi ákwene áji, átoó mekpo, abi álá nógέ fῶ́ Εσωῶ́ ne abi ápyεέ gabo, abi álá selé depῶré Εσωῶ́ εκέ genó, ájῶgέ gabo ne Εσωῶ́, abi áwáné ama ne ante bwῶ́, abi utῶ́ bwῶ́ ulú lé

manwáné bῶ́. ¹⁰ Abi ánane manané tametame, ande abi ánané ate. Abi ákene gesege mmyε bῶ́, abi ábyῶge gebyῶ́ ne yé abi átenege nteεε gebyῶ́ ne abi apyε yéndegenó cha εyi gela gekene ne unῶ bi εsé dégaré enyú.

¹¹ Unῶ́ bina ne ulú unῶ́ bi ulú né mmu abya melómélῶ́ ayi Εσωῶ́ muú apwῶ́́ amu áfyεέ me né amu nnó ngarege.

Πῶλ atame Εσωῶ́ gétúgέ ágene ji meshwε

¹² Ntamege Ata sé Kras Jisōs muú achyε me utῶ́ nnó mpyε utῶ́́ bina. Gétúgέ́ ji agené nnó akage nere metῶ́́ ne me ne afyεέ me utῶ́́ bina né amu nnó mpyε. ¹³ Ye elé mbembe njῶgέ mejῶ́́ mebomebo ne ji, nchyεge bῶ́́ bií efwyale, mma nlu muú neῆa, yémbῶ́́ ji age wyε me meshwε gétúgέ́ mpyε nya unῶ́́ bina né mmu ukenkene. Né gébé́ εyigémbῶ́́ nlá nlu danῶkame ne ji. ¹⁴ Yémbῶ́́ Ata alere me ulῶ́́ melu bi gejamégejamé, apyε me nfyé metῶ́́ ne ji, ne mbῶ́́ gejeé ne bῶ́́ gétúgέ́ nchome mmyε ne ji.

¹⁵ Kras Jisōs áchwῶ́́ fa mme nnó áwéné gemége bῶ́́ abi ápyεέ gabo. Mechῶ́́ ewéna elú wáwálé ne yéndémuú abῶ́́ manere metῶ́́ wyεέ. Ne né geluage bῶ́́ abi ápyε gabo, me mbῶ́́ mpwῶ́́ amu. ¹⁶ Yémbῶ́́ getú yina ne Εσωῶ́́ agene me meshwε, manlere me nkane Jisōs Kras akoge metῶ́́́ wuú yé εbe elé ne bῶ́́́ abi ápyεέ gabo ayi apwῶ́́́ amu. Nkelege manjῶ́́́ nnó né meti ewéna ne yéndémuú afyεgέ metῶ́́́ ne Jisōs akage bῶ́́́ genwá́́́ εyi gélagé byé. ¹⁷ Déchyε ηgῶ́́ ne matame mbaá́́́ Εσωῶ́́́ muú alu mfwa te kwyakwya ne kwyakwya. Ji agboῶ́́́ fῶ́́́, ágene fῶ́́́ ji ne ame, ji mbií́́́ ne alu Εσωῶ́́́, Amen.

Utῶ́́́ bi Timōti abῶ́́́ mampyε

¹⁸ Maá wa Timōti, genó εyigέ me nkelege mangaré wῶ́́́ nnó ὀpyεge, gekε meko ama ne mejῶ́́́ ewé nya bῶ́́́ ekpave Εσωῶ́́́ ajῶ́́́ atome ne wῶ́́́. Se mekomejῶ́́́ yina ὀmmyεge ummyε ulῶ́́́́́ mangame depῶré́́́ Εσωῶ́́́́ εtiré εσέ défyε metῶ́́́ wyε. ¹⁹ Ne gbare

metṓ wye ewé ofye ne Eṣṓwṓ chan-
cha, ṓpyege genó eyigé wṓ ṓkaá nnó
gelú chṓ. Bṓṓ bifo alya mampyege
genó eyigé ákaá nnó gelú chṓ, gétu
eyigémbṓ depṓré Eṣṓwṓ etiré ebwṓ
áfyeé metṓ wyeé déno nnyi. ²⁰ Né
geluage bṓṓ bimbṓ Aleksanda ebwṓ
ne Hemenṓs álu bṓṓ abi me fyε ebwṓ
né amu danchṓmeló nnó ebwṓ ákaá
nnó elṓme fṓ manchṓgé mabṓ Eṣṓwṓ.

2

*Majye ndere bṓṓ Eṣṓwṓ abṓṓ
manenémmye*

¹ Menṓ genó ayi me mkpeage
enyú nnó dépyege alu nnó, enyú
dénenemmye mbaá Eṣṓwṓ gétúgé
bṓṓ ako, dékpane ji geka nnó agene
ebwṓ meshwe. Nege ji mmye nnó
achyege ebwṓ unṓ bi ebwṓ ákelege,
ne chyεge ji matame né unṓ bi ji
apyéé mbaá bṓṓ ako. ² Negémmye ntó
mbaá Eṣṓwṓ gétúgé afwa ne ákpakpa
meló abi áwyaá uto né amu bwṓ
nnó ápye esé débε né geṓwá eyi gelú
pere, débε nesṓ ne ate. Débεgé ne
geṓwá eyi na délerege nnó dénógé
Eṣṓwṓ ne nnó déwyaá gepṓ galógál
ne bṓṓ ako. ³ Enyú déké dépyembṓ elṓ
ne metṓ egṓṓ Eṣṓwṓ Menchyé geṓwá
sé. ⁴ Ji akelege nnó áwené gemége
yéndémuú, ákaá wáwálé ayi alu né
abya melóméló. ⁵ Wáwálé yimbṓ
alu nnó, Eṣṓwṓ alu ama ne muú alu
ama ayi áchṓme akwaá ushu ne
Eṣṓwṓ. Muú yimbṓ elé Kras Jisṓs. ⁶ Ji
achye geme jii nnó áwené gemége
yéndémuú. Ne Jisṓs apyembṓ né gébé
eyigé Eṣṓwṓ ákwyéé me ábelé manlere
nnó Eṣṓwṓ akelege nnó yéndémuú
abṓṓ geṓwá. ⁷ Getú eyigé na ne Eṣṓwṓ
atṓme me nnó mbe ṓgbá Jisṓs ne
ménlere mbaá bṓṓ abi alá pṓ bṓṓ Jus.
Njógé mbṓ mbyṓgé fṓ gebyṓ. Ji atṓ me
nnó ngarege bṓṓ nkane áfyéé metṓ
ne Eṣṓwṓ ne nnó ákaá wáwálé ayi
atome ne ji.

*Majyé mbaá andée ne ande né
echomele bṓṓ Kras*

⁸ Nkelege nnó yéndé mbaá ande
anenemmye. Ebwṓ abṓ mambε ne
metṓ mmu pópó, ábwége amu mfaá
ánenémmye mbaá Eṣṓwṓ ewé alá ápṓ
ne metṓ usṓṓ, ne ányége fṓ mbeé.

⁹ Ne nkelege nnó andée áfyεge unṓ
bi ukwanegε né ebwṓ kwanegε, ebi
upyéé ebwṓ ábeé ne énogé. Epṓfṓ
mamfyεge densṓ né manjwe bwṓ dṓṓ,
ye ebele mamfyεge mboṓ unṓ eyi
egenege ne bṓ ṓkpaganere ne mandéé
ayi ajame ṓka dṓṓ, ¹⁰ ábé lé ne gepṓ
gelógéló. Gé mbṓ ne andée abi áké
ánógé Eṣṓwṓ abṓṓ mampyεgé.

¹¹ Andée ágigé mekomejṓṓ Eṣṓwṓ
nyame ne áwúgé ne ande abi álerege
ebwṓ. ¹² Nkele fṓ nnó andée álerege
mekomejṓṓ Eṣṓwṓ yé nnó áwyaá uto
ápṓwṓ ánde wṓ. Abé nyame áwuúge
genó eyigé ande álerege. ¹³ Mbṓ ne
ebṓṓ mambε nénde, Eṣṓwṓ abṓ mbe
akwyε Adam ne ale kwye Ife. ¹⁴ Ne
danchṓmeló abṓ abwṓlé nyá fṓ lé
Adam wṓ, abwṓlé elé Ife ne Ife apye
gabo. ¹⁵ Yémbṓ Eṣṓwṓ abame nye
mendée gébége nebyéé kpaá te afer-
ege ji né efwyale mbṓgé aké áfyéé
wyeé metṓ ne Eṣṓwṓ, agboṓ ne ate bṓ,
apyéé unṓ ne metṓ mmu pópó, ne
mbṓgé abege ne gepṓ eyi gekwane ne
ji kwanegε. Melṓ ṓwe ewéna ékágé
tene ntó nnó: *

3

*Gepṓ eyigé muú kpaá né gepugé
Eṣṓwṓ abε ne geji*

¹ Ajṓṓ wáwálé aké, “Mbṓge muú
akelege mambé muú kpaá né
echomele bṓṓ Eṣṓwṓ, ebyennṓ akelege
melu utṓṓ melóméló.” ² Muú kpaá né
echomele bṓṓ Eṣṓwṓ abṓ mambé ne
gepṓ eyigé muú alá shúlégé ji ndo,
abṓ mambε muú ayi ábané lé mendée
ama, muú ayi asele depṓ tíí pere,
muú yi awya defṓṓ, enógé, muú yi
ánenémmane, ne akáge leré bṓṓ depṓré
Eṣṓwṓ. ³ Abṓṓ fṓ mambε menyuu
mmṓṓ, ábeé fṓ ntó muú efwyale, abṓ
mambε pere né geṓwá jii, abéé fṓ
muú yi agboṓ ne mawáme, abéé fṓ

* 2:15 Elú wáwálé nnó: Bṓṓ abifo aké, elé mendée ábyéne nebyéé ne Eṣṓwṓ awenege nye geme jii.

muú yi agboó ne nka. ⁴ Abó mambé muú yi ágbárege ula gepú bíi chacha, muú ayi akage gbare baá bíi chanchá nnó áwugé ji ne áchyege ji enógé. ⁵ Mbógé muú alá káge gbare ulá gepú bíi chancha, apyembó nnó ne agbare echomele bós Esowó? ⁶ Abé f́ ntó muú yi afyéé metós gakegake ne Esowó. Abegé mbó, akáge be ne nepa, Esowó afye ji né efwyale wye ndere afye danchameló né efwyale gétúgé nepa. ⁷ Abó mambé muú ayi yéndemuú anógé. Mbógé mbó f́ wó akagé kwe né metaá danchameló, akpa mekpo genós.

Gepógé bós abi apoógé né echomele Esowó

⁸ Bós abi apoóge né echomele Esowó ntó abó mambé bós abi ájóge mejós nenome nemaá, áwyaá gepó gelógéló, ányuú f́ mmós dádó. Abegé f́ bós bi ábós gejeé ne nka. ⁹ Abó mambé bós bi ágbárege depóré Jisós chánéné etiré mbembe bós alá akagé, ne nana Esowó apye esé dékaá ne défyéé metós wyeé ne dékwólegé déti ne metós ewé ekaá nnó dépyéé genó eyi gelú cho. ¹⁰ Gemége nnó ásé ebwó nnó abé bós abi apoóge né gepúge Esowó, abó mamua ebwó, ágege nnó ákwane mampye utós bimbó ne áse ebwó.

¹¹ Andée abi ápye gefóge utós bina ntó, abó mambé andée ne gepó gelógéló, abé andée bi alá achós f́ bós mabó, andée abi ágbaregé menyammye bwó chánéné, abi alá bwegemmye, andée abi muú akagé nere metós ne ebwó né yéndé meti.

¹² Muú ayi apoge né echomele Esowó abó mamba le mendée ama, abó mangbaré baá bíi, ne ula gepú bi chánéné. ¹³ Bós abi apoógé chánéné né echomele bós Jisós abós enógé ne akagé jó mejós tágetágé gétúgé depóré etiré detome ne Kras Jisós.

Gekpekpegé genó eyi apye esé dékad

¹⁴ Mbele mbó uméé manchwó ngé wó mboó ndó yi. Yémbó nsame mbó nwe yina eta wyeé, ¹⁵ nnó nla chwó wáwá wó, wó ókaá nkane bós abós mampyege né ula gepúge Esowó. Elé

gepú eyigé na ne gelú echomele bós Esowó muú álu mebe. Ewú ntó ne elú gekwa ne nebóme ení negbaré wáwálé Esowó meko. ¹⁶ Elú mme gbógónó nnó unó bi Esowó apye esé dékaá ne dékwólege ulú gekpekpegé genó.

Kras achwó fa mme nkane mekwaá, Mendoó Ukpea eléré nnó ji ápye gabó wó.

Makiénné Esowó ntó ágé ji.

Bós ágaré mekomejó wuú fa mme.

Gejamegé bós áfyéé matós ne ji.

Esowó ase ji afé mfaá né melu njo.

4

Sege gébé ne ánlere gebyó

¹ Nana, Mendoó Esowó egarege gbógónó nnó meso gébé bós bifó ályage nye depóré abya melóméló. Akwólege nye lé mandoó gebyó ne unó bi aló nchye álerege. ² Bós abifó áselé nye unó bina áleregé eké ebwó ágarege unó bi ulú wáwálé, yémbó ebwó ambós ákaá nnó elé gebyó. Ndere ebwó ápyembó, matós bwó ákwe kéndé, akagé sé genó eyi gelú gyeé ne eyi gelú chó. ³ Ebwó agarege nnó bós ábagé f́ neba, ne nnó ányége f́ ufós menyéé ebifó ebi Esowó akwyéé nnó bós áchyege ji matame ányége ndere ákamé ne ji ne akage wáwálé ayi atome ne ji. ⁴ Yénde genó eyigé Esowó akwyéé geló, muú ashyage f́ genó mbógé aké áselé geji achyege matame mbaá Esowó. ⁵ Néndé mekomejó Esowó ne mmyemenene ápyé geji gela pópó.

Be maá utós melóméló mbaá Kras

⁶ Ne mbógé ógaregé áhme unó bina, óbeé nye maá utós melóméló mbaá Kras Jisós ne óbós nsa né depóré Jisós etiré delu mmu abya melóméló ayi alere wó ókwólegé. ⁷ Ófyége f́ mekpo mandoge ukenkene abya abi ála pogé f́ bós ákwólege Esowó. Pye menyammye wye awúgé ne mampyege unó bi Esowó akélege. ⁸ Muú aké apyéé menyammye wuú abenege nnó apyege metu elóme, yémbó muú aké apye menyammye wuú abenege né mampye genó eyigé

Εσωω ακελεγε, ελμε επωω νένδε αβέε ne nsa né γεηβά εγιγέ nana ne eyi gechwó meso gébé.

⁹ Genó eyigé njó mbó gelú wáwálé ne yéndemuú anere metó wyeé. ¹⁰ Ge ula bi esé démmye dépye utó ne eshye mbó. Esé déneré metó ne Εσωω muú álu mebe. Ji ne alu Menchyé γεηβά mbaá esé ako, chacha bó abi ákamé ne ji.

¹¹ Gé unó bi bóó manlere na ne fyε eshye nnó ápyege ubi. ¹² Ékágé pye genó eyigé bóó áselé wó fuú né dembane tyε, léré lé gepó gelógéló mbaá bóó ako abi áfyéé metó ne Εσωω, né mejó wye, né γεηβά jyε, né gejeé eyigé bóó ne bóó, né metó ewé ofyéé ne Εσωω, ne né metó wye ewé elú pópó. ¹³ Chyéé gébé jyéé okúgé mekomejó Εσωω né echomele bóó Εσωω, ofyεge bóó eshye ne olere ebwó mekomejó kpaá te me nchwó. ¹⁴ Ekamegé oféé mekpo né echyε ewé wó owyaá. Εσωω achyéé wó echyε ewémbó gébégé ekwó bóó kprakpa echomele Εσωω ánere wó amu mmye. Εσωω apyéé ebwó ágaré echyε ewé Εσωω achyε wó.

¹⁵ Chyε gemε jyε pyegé unó bina yéndégébé nnó bóó ágene nkane utó byε uwene. ¹⁶ Sé gébé ne γεηβά jyε ne unó bi wó olerege. Pyεge wye unó bina nénde óke pyε mbó owenegé nyε gemε jyε ne eyigé bóó bíí áwuú wó.

5

Majyé ndere agbaregé ákwi andée

¹ Ójógé fó mejó metometo ne mekoó mende, chyεge lé ji majye ndere nte wye. Chyεge njyε usa majyéé ndere aymo byε. ² Chyεge akoó andée majyéé ndere amma byε, chyεgé ntó ansó ándée majyéé ndere aymo byε abi ándée, pyegé mbó né ebwó ne metó wye mmu pópó.

³ Chyεge enoge mbaá ándée bi alu ákwi ándée wáwálé. ⁴ Yémbó mbógé mekwi mendée awyaá baá, yele upyáne, genóge mbe eyigé ebwó abó mangi gelú nnó, abó apoógé mala upú bwó ndere bóó echomele Εσωω abóó mampyε ne áshuge ntó

uló melu ebi ama bwó ne ante ábó ápyε. Aké apyεmbó, metó ntó egó Εσωω. ⁵ Ne mendée ayi alu mekwi mendée wáwálé, elé ayi alá pó fó ne muú ayi apógé ji, aneregé metó wuú ne Εσωω ne anenemmyε mbaá Εσωω utuú ne ηwomese nnó Εσωω apoó ji. ⁶ Ne mekwí mendée ayi achyεge gemε jíí manyεgé γεηwáge mme, agbo me ye elé álú mebe. ⁷ Gárege ayme unó bina, nnó ékágé muú fó agé meti ewé ashulé ebwó ndo. ⁸ Ne muú ála pele ayme bíí, ushuú chacha ula gepú bíí jimbo ebyennó ashya makwólé depóré Jisós etiré défyε metó wyeé ne abó apwó muú yi alá fyε metó ne Εσωω wó.

⁹ Mekwí mendée akwonege usaá ayme uléε ne agbéé mabó mií né geluage akwi abi echomele Εσωω epoge ebwó. Ne abó mambε mendée ayi abó ábané elé menó ama. ¹⁰ Óbó mangε nnó alu mendée ayi bóó afεge galógáló yi ji apyε, awéé baá chancha, anene aηkéé, ashwonege uka bóó Εσωω, apoóge bóó abi ágene efwyale, achyéé gemε ji mampyεge galógáló né yende meti.

¹¹ Ófyεgé fó akwi andée abi alu ambane né geluage abi abó mampóó ebwó nénde gejeé eyigé ebwó áwyaá né ubele gekulege né mató bwó, getogé gepwógé metó ewé ebwó áwyaá makwólé meti Kras, ákelege nnó ama ábá ánó bicha. ¹² Ndere ápyεmbó, áchó mashu ne Kras gétúgé alá bele menomenyéé ewe ebwó ányε ne ji wó. ¹³ Né egbe ewé fó ala ambwa, ákene upú upú. Ewé ekpe chóó elu nnó, ábée fó lé ámbwá abiabi, ájógé ntó bóó mesomeso, ama áfyéé mano né depóré bó, ájógé depó etiré déla déta ebwó wó. ¹⁴ Ndere elúmbó, majyéé ma malu nnó, ásó andée abi álú akwi ama ábá anó, ábyé baá, ápele upú bwó, nnó ékágé áchyε muú mawame se meti áchóógé esé mabó. ¹⁵ Nénde ákwi ándée abifó ano me mewaá, ákwólé danchómeló.

¹⁶ Ne yénde mendée ayi ákamé ne Jisós, abεge mekwi mendée ula gepú bíí ábó mampógé ji nnó metuú ewémbó eβεgé sé ewé echomele bóó

Εσωω nnó εγενé meti mampógé lé akwí abi alá pó ne bós abi apoóge ebwó.

Gefós eyigé ogbarege ákpakpa né echomele Εσωω

¹⁷ Ne ákpakpa abi ápye utós Εσωω chancha, ábó manchye ebwó gekpekpege enógé, ushuú chacha abi áfyéé eshye mangarege ne manlerege mekomejós Εσωω. ¹⁸ Nénde asa né mekomejós Εσωω aké, “Ἦwegé f3 meno mpá nnó ányége f3 menyé gébégé aké apye utós ne ji mando erise.” Asa ntó nnó, “Muú ayi apye utós abo manse nsa utós bií.” ¹⁹ Ekáge owuú ndó yi bós ashulege muú kpaá echomele Εσωω, ekosé nnó b3 ntese áβεgé apea ye áλέé abi ágarege nnó ji alu gye. ²⁰ Bós aké ápye wye gabo shulege ebwó ndo gb3n3 né echomele bós Εσωω nnó bós abif3 áb3gé ef33.

²¹ Εσωω, ne Kras Jis3s choncho ne makiénné ayi Εσωω ajyaá álú b3 ntesé ba, ndere me ngarege w3 ne met33 wa meko nnó w3 3bele majye mi me nchyeé mb3 w3 na. Ἦké 3pyeé genó mbaá bós 3leregé f3 angya, se nnó bós ako álú wye janja.

²² Ἦwege mmye manere muú amu mekpo manje ji nnó abe muú utós né echomele Εσωω, 3kpégé f3 mbwa ne gabo yi bós bicha ápyeé. Bele genwá jyε pópó.

²³ Gétúgé unε ebi ummye w3 yéndégébé, 3mage nyú se le manaá mamímamí. Selé ntó ekeke mm33 3nyúgé, 3pyege mb3 3myeé sé yéndégébé.

²⁴ Gabo yi bós bif3 apyeé alu wáwá mangε ne alerege nnó ebwó ákpene nyε né un33 mpa, yémb3 ayi bós bif3 ágenεge nyε gébé geji. ²⁵ Wyemb3 ntó ne elú né galógál3 ayi bós apye. Galógál3 ayi bós apye alu wáwá mangε, yémb3, yé εβε elé ayi alá ágené f3 k3k3ge, akágé la f3 bibií.

6

Majyeé mbaá áfwe

¹ Bós ako abi alu áfwe áb3 mangε nnó áchyege enógé gbene mbaá bós

abi áb3 ebwó. Garé ebwó ápyeé wyemb3 nnó ékágé muú f3 ach33 mab3 Εσωω yé elé un33 bi ese délerege.

² Afwé abi bós bi áb33 ebwó, áfyéé met33 ne Kras, ékágé ábyágé bós abi áb33 ebwó, elé ebwó ako álú baá Εσωω. Ebwó áb33 mampye lé utós bw3 chancha ápw3 ndere ab3 ápye mbembe nénde bós abi ágené nsa né utós bi ebwó apyeé, elé bós Εσωω abi ebwó afwé áb33 gejeé ne ebwó. Lere ebwó un33 bina, 3fyege ebwó eshye nnó ápyege ubi.

Majyeé mi matomé ne anleré gebyo ne mmw3lé nka

³ Ne muú aké alerege un33 bi cha ebi ulá kwane ne mekomejós Ata sé Jis3s Kras, ayi álú wáw3lé ne ulá ukene ntó ne un33 bi áleré esé ndere dékw3lege meti Εσωω, ⁴ alu muú ayi mmu agbeé ji ne nepa, ne akáge ye genó ne afye lé mekpo manyége mbeé né ukeke uchu ebi úlú né nwe Εσωω. Un33 bina ne upyeé bós aké áb33 un33 mat33 ás33 abif3, áb33 mawáme, ách33 bós mab3, ⁵ ne mbeé ayi ála byeé. Elé bós abi uferé ebwó ula pó sé mmu cho ne ákágé sé ntó genó eyi gelú wáw3lé ne áfere nnó meti Εσωω elú lé mampye ebwó ab3 gefwa. Ekágé 3gya ye mbaá yi uf33 b33 bina úlú.

⁶ Elú wáw3lé nnó mankw3lé Εσωω achw33 ne nsa, mb3gé un33 bi déwyaá ukwane esé met33. ⁷ Nénde, ye genó eyigé ese déchw33 ne geji né mme yina gep3, ne elú ntó wáw3lé nnó ye genó eyigé dékpane fa mme déjye ne geji gep3. ⁸ Ndere elúmb3, mb3gé débεge ne mandeé ne genó eyigé dényε un33 bina úkw3né ne ese. ⁹ Bós bi ákelege mambε ne gefwa ákpene né mmua-meno, ákwene né mmu metaá gejamé gé unkekenége uno ne us333 dep3 tire defyeé ebw3 né mmu efwyale ewe ech33 genwáge ebw3. ¹⁰ Nénde gejegé nka ne gepye bós ápye yéndé gef3gé gabo. Bós bif3 ályaá mankw3lé dep3ré Jis3s etiré esé défyε met33 wye gétúgé ákelege mamb3 gejamé gé nka. Ndere ápyeé mb3 áw3né gemεge bw3 ne gejame mesome ewé kpaá.

Genó eyige Pál akēlege nnó Timōti akaá

¹¹ Ne wò, muú Èsòwò, boó unó bina, mmyege mampyege genó eyigé gelú cho, nógé wyε lé ji, fyεge metóó ne ji, bógé gejeé ne bóó, kóóge metóó, selé depò pere. ¹² Myεumyε ulúló ndere muú ayi áfyéé metóó ne Kras, nneré metóó mambò genwá eyi gélágé byé. Elé gétúgé genwá eyigé na né Èsòwò ákuú wò, òtene né mβε ushu gejamégé bò ntesε ògaré nya gbòhòno nnó òfyε metóó ne Kras. ¹³ Me ngarege wò unó bina uko né mβε ushu Èsòwò muú achyεge genwá mbaá yéndé genó ne né mβε ushu Ata se Kras Jisòs muú atene né mβε ushu Pòntyòs Palet agaré wáwálé ayi atome ne jimbo. ¹⁴ Me ngarege wò nnó òbò mampyege unó bina uko, òké òpyéé mbò muú fò áshúlégé wò ndo. Ne pyεge wyεmbò kpáte Ata sé Jisòs Kras amagé chwó. ¹⁵ Kras achwóó nyε wyε né gébé eyi gekwané Èsòwò metóó. Ji Èsòwò mbií ne abóó bóó ako. Ji alu mfwa bò afwa ne Ata yi bò áta, ¹⁶ ji mbií ne ála gboó ne ajwòlege né mmu gengbò eyigé yé muú alá kágé jyε kwókwólé wyε. Yé muú alu danγε ji ne yé muú akágé γε ji. Enógé ne uto ube ebií te kwyakwya. Amen.

¹⁷ Garé bóó abi awya gefwa fa mme yina nnó ékágé εbwó ábwεgé mmyε. Garé εbwó nnó ékágé áneré matóó bwó né gefwa genó eyigé déla dékagé mbógé gebéé te kwyakwya, áneré lé metóó ne Èsòwò muú achyεgé esé yéndégenó detú nnó dényége ne nechóchó. ¹⁸ Gare εbwó nnó, ápyεge galógáló, nnó utóó ulúló ne ube gefwage bwó, ánenege amu áchyεge εchyε, ápógé ate bóó. ¹⁹ Aké ápyεmbò, ánywérege gefwáge bwó, ne ákwyεgé mbò elé nebómé nelónéló né genwá bwó eyi gechwóó meso gébé. Ge mbò ne abóó mampyege nnó abóó genwá eyi gélu genwá wáwálé.

²⁰ Timōti gbare unó bi Èsòwò afyε wò né amu chancha, òkpegé né mejóó εwé εla εpó ne nsá. Ònyégé fò mbeé ne bóó gétúgé depò εtiré bóó aké délu denγα εwé délá dépó.

²¹ Bóó abifò áferé nnó áwyaá gefógé denγα εtiré na, gétúgé eyigémbò áno mewaá, ákwòlegé sé depòré abya melóméló εtiré εbwó áfyéé metóó wyε. Nnenemmyε nnó Èsòwò alere wò galógáló.

Νῶε ayi agbeé ηῶε εpea εyi Pᵔl ásamé mbaá Timᵔti

¹ Me Pᵔl muú Εῶῶ ajyaá nnó mbe ηgbá Kras Jisᵔs ndere ji akelege, ngárégé depᵔ eti détime ne genwá eyi gélágé byé eyi ji anyéméno nnó achyεge bᵔᵔ ndere áchome mmye ne Kras Jisᵔs.

² Nsamé ηῶε yina mbaá Timᵔti, maá yi mbᵔᵔ gejeé ne ji dᵔᵔ. Nnεnemmye nnó, galógál, meshwε, ne nesᵔ εni nétánege mbaá Nte se Εῶῶ, ne Ata se Kras Jisᵔs né bé ne wᵔ.

Pᵔl afyεé Timᵔti εshyε

³ Timᵔti me ntamégé Εῶῶ muú me mpye utᵔᵔ bíi ne metᵔᵔ wa mmu pᵔpᵔ ndere ante ba ábᵔ ápyéé, mentée wᵔ yendégébé né mmyemenεne. ⁴ Ndere nteé manse jyε gébégé delyagé atεé, mmwólé εpye me utuú ne ηῶmésé, mángé wᵔ nnó metᵔᵔ wa εgbéé ne nechóchᵔ. ⁵ Me nlu nteé nkane ᵔfyéé metᵔᵔ wyε meko ne Jisᵔs, wyε nkane Lois mma wyε ayi muú kpaá ne Yunis mma ayi ábyené wᵔ abᵔ apyεé nya. Ne nana menkaá wáwálé nnó wᵔ ᵔwya ntᵔ gefᵔge metᵔᵔ wembᵔ. ⁶ Gétú eyina ne ngarege wᵔ nnó ᵔnyaá εchyε εwe Εῶῶ achyε wᵔ gébégé menere nya wᵔ εbwᵔ mekpᵔ, éluílí éké mewε. ⁷ Néndé Εῶῶ achyε fᵔ εsé mendᵔᵔ wuú nnó εpye εsé defᵔge εfᵔᵔ wᵔ, achyε le εsé mendᵔᵔ wuú nnó εchyεge εsé uto εpye εsé debᵔge gejeé ne bᵔᵔ ne mágbárege menyammye.

⁸ Ne ékágé mmye εgboge wᵔ gébégé ᵔke ᵔgarege bᵔᵔ depᵔré Ata. Ékágé mmye εgboge wᵔ gétúgé me yi nkpene denᵔᵔ getu jíi. Yémbᵔ kame mangε εwyε εfwyale gétúgé abya melómélᵔ ndere Εῶῶ achyεge wᵔ uto. ⁹ Εῶῶ aferé sé né εfwyale gabo ne akuú εsé nnó débε bᵔᵔ bíi. Εpᵔfᵔ gétúgé utᵔᵔ ulᵔulᵔ εbi ese dépye, εle gétúgé ji abᵔ afere me te nya mampye ndere ji akelege né ulᵔᵔ melu bíi εbi ukene ne

Kras Jisᵔs. ¹⁰ Ne nana apyε ese dékaá ulᵔᵔ melu bíi ndere Menchyé genwá sé Kras Jisᵔs achwᵔ. Kras awá uto negbo. Ne alere ese meti genwá eyi gélágé byé ne abya melómélᵔ wuú.

¹¹ Gétúgé abya melómélᵔ yina, Εῶῶ ajya me nnó mbe ηgbá, muú ayi agarege, ne menlere abya melómélᵔ wuú. ¹² Gétu eyigémbᵔ, ne me ngene mbᵔ εfwyale. Yémbᵔ mmyé égbᵔᵔ fᵔ me nénde me nkaá muú yi mfyéé metᵔᵔ wa ne ji. Ne nkaá nnó akáge gbare unᵔ bi ji afyε né amu ya kpaá té bíi bimbᵔ ukwᵔnege.

¹³ Kwᵔlege majyε malómálᵔ ami me nchyε mbᵔ wᵔ cháncha. ᵔké ᵔpyεmbᵔ fyεgé wyε metᵔᵔ ne Jisᵔs, bᵔge gejeé ne bᵔᵔ wyε ndere ese bi déchome mmye ne Kras Jisᵔs dépyéé. ¹⁴ Bélege wáwálé yina ayi Εῶῶ afyε wᵔ né amu chacha. Ji afyε wᵔ wáwálé yina né amu né uto Mendoᵔ Ukpea εwe εjwᵔlege ese mmye.

¹⁵ Kaá ntᵔ nnó aηme bi átane né gebage mewaá Εsya ako chóncho ne Figelᵔs εbwᵔ ne Ηεμογενεs ábᵔ me.

¹⁶ Nnεnemmye nnó mejé Εῶῶ εβε ne ula gepú ᵔnesiforus, nénde afyéé me εshyε metᵔᵔ yendégébé, mmye εgbᵔ fᵔ ji nnó me nlu né gepúge denᵔᵔ. ¹⁷ Gébége ji akwᵔne né melᵔ Rom akεle me ne εfofoge kpaá te agene me. ¹⁸ Nnεnemmye nnó Εῶῶ alere ji galógál bíi unᵔᵔ mpa. Ne wᵔ mbᵔᵔ ᵔkaá me nkane ji apoᵔ me né melᵔ Εfesᵔs.

2

Timᵔti menkwᵔlé melómélᵔ mbaá Kras

¹ Timᵔti maá wa, beé ne εshyε εwé εtanege né galógál ayi Kras Jisᵔs muú alerege ne ese abi déchome mmye ne ji. ² Unᵔ bi ᵔwuú me nlere né mbe ushu gejamégé bᵔᵔ, lere ntᵔ ubi mbaá bᵔᵔ bíi muú ákage neré metᵔᵔ ne εbwᵔ.

³ Ndere muú bee melómélᵔ mbaá Kras Jisᵔs ᵔbᵔ makpome mmye mangε εfwyale εwe bᵔᵔ abi áfyε mataᵔᵔ ne Jisᵔs ágene. ⁴ Muú bee ayi apyεé utᵔᵔ bíi ne metᵔᵔ wuú mmu εma nnó

metó εγω muú kpaá ayi asele ji utó, aferege amu né depó etiré bó melo ápyeé. ⁵ Wyembó ntó ne menlome gatele ne ate bó ala aselé nsá mboge alá lome ndere mabe gatele mako akélege wó. ⁶ Ele mēpye makó ayi áfyε εshyε mampyε utó né mekó wuú ne akwane mambε muú yi anyé mbwε yi mbe. ⁷ Fere unó bi menjó mbó, ne Ata apoge nyε wó ókaá ubi uko.

⁸ Jjige fó nte nnó Jisós Kras akwilé nya né negbo. Jjigé fó nte nnó ji alu mpyáne mfwa Devid ndere elu mmu abya melómelo ayi me ngare.

* ⁹ Abya melóméló ayi me ngarege ne ngenε εfwyale. Awele me ne bó mkpokovε eke me kwene εbe, yémbó muú ákage wε fó mekomejó εσωω ne bó mkpokovε. ¹⁰ Ne me nkame mangε εfwyale we, gétúgε bó abi εσωω ajya, nnó εbwó ntó átáné né εfwyale gabo gétúgε áchomé mmyε ne Kras Jisós abó ntó ηγω ayi alá byeé. ¹¹ Mejó wena elu wáwálé ewé ejó nnó:

“Mbóge εsé dégbo ne ji,
debeé nyε ntó né genwá déjwale
ne ji.

¹² Mbógé εsé dekoge metó gétúgε
εfwyale ewé dégene,
déjwalege nyε ntó né geluoge
enoge ne ji.

Mbógé εsé déshyage nnó dékage fó ji,
ji ntó ashya nyε nnó ákagé fó εsé.

¹³ Mbógé εsé delá dépye fó unó sé
wáwálé,
ji apyεé wyεé unó bi wáwálé
gétúgε nnó ji akage kwóré fó abε
muú ayi ji alá pó.”

Muú utó ayi εσωω ágboó ne ji

¹⁴ Tegé εbwó unó bina, ókwele εbwó mbeé né mbe ushu εσωω nnó ékagé εbwó anyεge mbeé né ucho mejó. Gefógε mbeé yina ayi alá póge yε né meti fó, atyaá bó lé makpo abi áwuú ji. ¹⁵ Mmyε lé mangi mekomejó εσωω nnó óbe ne mabó malómáló né mbe ushu wuú, nkane muú utó ayi mmyε εla gboó ji. Ji

alerege mekomejó εσωω ayi átome ne unó bi ulú wáwálé ne alerege ubi chancha. ¹⁶ Jfyεge fó mmyε ne bó abi ajógε depó tire dela tanεge fó né mekomejó εσωω, nénde dépye bó ajyε wyε mbe mampyεge unó bi εσωω alá akélege. ¹⁷ Unó bi εbwó alerege ulú eke etukwε gepa eyi genyé muú menyammyε geláge gboó. Né geluage bó bina Ημενός εbwó ne Filetós alu wyε. ¹⁸ Εbwó ályaá meti εwe alerege wáwálé, ála leré le nnó εσωω apyε me bó ákwilé né negbo. Nkane ápyembó, áfyε gepwa mbaá bó bifo abi ábó áfyεé me metó ne εσωω. ¹⁹ Yémbó, mekomejó εσωω atene wáwálé eke nebóme gepú eníne átene né εtaravε yε genó gekáge nyige ji. Asa wyε áké, “Ata akaá bó bi álu abi.” Asa ntó wyε aké, “Yéndémuú yi aké alu muú Ata abó manlyáá gabo mampyεge.”

²⁰ Yéndé gepú eyigé mfwa, uchwere menyé ubε wyε, εbi ákwyε ne gul ne seleba ubεé wyε, mamba, uku, ne bó asele ntó abε wyε. Ebifo ulú εbi uwyá enoge, alá nyé menyé wyε tametame ne εbifo ulú εbi ula pó ne enoge, anyé menyé wyε gébé geko. ²¹ Wyembó ne yéndémuú ayi alyaáge gabo nnó abε pópó né mbe ushu εσωω, abεé. Alu nkane uchwere menyé εbi uwyá enoge. Abelege gemε jii nnó akpome menyammyε wuú nnó mbó gepú asele ji ápyεge utó ulóúló wyεé.

²² Né getu eyina, bó ólyaá gepó gebogebo eyi njeusa ne asó abifo áwyaá. Fyε lé mekpo wyε mampyε genó eyi gelú cho. Fyε metó wyε ne εσωω. Bó gejeé ne ate aηme. Be ne nesó nkane ókene ne ate aηme abi ákuú mabó Ata ne mató bwó mmu pópó. ²³ Jchoge mbwa ne bó abi ányé ukenkεne mbeé nende, wó ókaá nnó gefógε mbeé yina áchwó bó ne mawáme. ²⁴ Ne muú utó εσωω abó fó mambε menwáme mawáme, abó mambε muú nesó mbaá bó ako. Abó mambε menlere melómelo ne metó εla sós ji wáwá. ²⁵ Ajógε mejó ne

* **2:8** Elú wáwálé nnó: Dékage nnó Jisós alu mpyáne Devid ewena eléré nnó ji alu Muú yi εσωω akweré ji elá gefwa, ayi εσωω anyémεno nnó achwó.

neso ne achye majye mbaá bós abi alá káme ne ji wó nnó ákaá mbaá ayi ebwó alu gyéé. Nkane apyemba, Esowo akáge néne ebwó meti akwore metós bwó ákaá wáwálé ayi atome ne ji. ²⁶ Ne nnó ndófo ákage kere né defore débwo átané né mataá danchomelo muú abo apyene ebwó alá wuú lé ne Ji.

3

Gepo eyigé bós ábéé nye ne geji né kwyakwya gébé

¹ Ne kaá nnó gébé eyigé mme ake alá chwó kwya, efwyale ejame nye dós. ² Gébé eyigémba ákwaá abós nye lé gejeé ne gemege bwó ambós, ábó nye geje ne nka, ábwége mmye, áchyege nye sé ate enoge, áshye ate, áwuú nye sé majye ámmá ne ante bwó, ye oma pye bwó ndé, matós ágóó fó ebwó, ábéé nye sé pópó né mbe ushu Esowo. ³ Alomé nye sé melu, agene nye sé meshwe ne ate ákwaá, áchós nye ate mabó, ábálege matós, ápyéé efo, ákií nye sé genó gelógél. ⁴ Achyege ate ájeé mankwaá, álaá nye bós gebyo, ápye unó tametame, ágbége nye ne gempoge, ábó gejeé manyé genwá, ábós fó gejeé ne Esowo. ⁵ Gébé eyigé mbantó ábéé nye eke bós abi ákwálege depore Esowo, yémba áshyá nye utó bi ulú wyeé. Jchoge fo mbwa ne ufó bós bina.

⁶ Né geluage bwó, abifo ákpene né úpu bó alá ajeé mbaá andée abi apwa ebwó mmye. Andée bimbó álu abi gabo ayi ebwó ápye ne ákwálege, áchyege ebwó efwyale né metós. ⁷ Andée bina áwya gejeé mangi yéndé gefogé genó eyi matós bwó ágarege, yémba akágé, kwone fó mbaá ayi ákaáge genó eyi gelu wáwálé. ⁸ Ne ndere Jens ebwó ne Jambras átene nya ukpene ne Mosis wyemba ntó ne bós bina ála kámege ne genó eyi gelú wáwálé. Ebwó alú bós abi matós bwó alá ferege sé depó chánéné, ábyo gebyo nnó áfyé matós ne Esowo. ⁹ Yémba ájye nye ye teté ne unó bwó ebimbó nénde, éla gachye bós ákaá nnó ebwó álu unkenkene bós. Ndere

ebwó epye nya ne Jannes ebwó ne mejeé wuú Jambres.

Pál achye Timōti kwyakwya majye

¹⁰ Ne nana wó Timōti, ókaá unó bi me nlerage, ókaá gepo ya, ne genó eyigé me mferage mampye né genwá ya, ókaá nkane me mfyéé metós ne Jisós, nkóge metós, gejeé eyi me mbós ne ate bós. ¹¹ Ne ókaá nkane ntene janja né gejamégé efwyale ewé ekwálege me, ókaá ndere bós ámmye amu ne me, ókaá efwyale ewe me ngene, depó tiré dépye ne me né melo Antiók, Ikonyom, ne melo Lystra. Ókaá ntó ndere ámmye me amu ne me nkogé metós, yémba Esowo apó me ntane wye ye jya gegoó me mmye wó. ¹² Elú wáwálé nnó yéndémuú ayi áchomé mmye ne Kras Jisós ne abós gejeé mambele genwá jíí ndere Esowo akélege, ate bós ágóó fó manchye ji efwyale. ¹³ Bós abo, ne bós gebyo bina, gabo ayi ebwó ápyéé, ábéé nye ndere muú, áboó nye debele akwe nnyi. Abwálege nye bós ne bós ntó ábwálege nye ebwó. ¹⁴ Yémba wó Timōti cho wye mbe ne unó bi áleré wó, ne fyéé metós wye chancha. Wó ókaá chánéné ufó bós abi áleré wó unó bina. ¹⁵ Ne wó ókaá mé mekomejós Esowo te dembane ayi achye wó denja etiré depye wó otané né efwyale gabo gétúgé ofyéé metós ne Kras Jisós. ¹⁶ Unó uko bi ulú mmu nwe Esowo utane lé né uferé Esowo jimbó. Unó bina upoge manlerage ese unó bi ulú wáwálé, unyane bós bi ápye gabo, unyage ese mati yi dela kwóle chancha wó, ne alerege ese nkane débós mambelé genwáge sé cho ndere Esowo akélege, ¹⁷ nnó yéndémuú ayi apyéé utós Esowo abe ne denja deko, akwane mampye yéndé utós ulúúl.

4

¹ Me njógé unó bina ngarege wó ne eshye né mbe ushu Esowo ne Kras Jisós muú achwógé nye mangbáre gefwa jíí ne manso mpa bós abi agboó ne abi álu abe, nkpeage wó nnó, ² ogarege bós mekomejós yina yendégébé opwage. Ye né gébé

gelógéló yε gébé gebogebo. Pyεgέ bṵó ákaá mati ayi ápyε gyεé, nyane εbwṵ nnó ályaá gabo. Fyεge εbwṵ εshyε, koógé metṵó ne ṵlerege εbwṵ unó bina. ³ Néndé gébé géchwṵ nyε eyi bṵó ála ákií nyε se manwú wáwálé ayi bṵó alerege, ála aferé nyε le unó bi εbwṵ ákεlege ne ákεlege nyε le anlere abi álerege εbwṵ unó bi ulṵme εbwṵ metṵó. ⁴ Ne ályage nyε manwú genó eyi gelú wáwálé ála ákwṵle lé ukwene bṵ abyá. ⁵ Ne wṵ Timōti yε εma εβε nnó gbarege wyε mmyε jyεé. Yε ṵgene εfwyale nnó, koóge wyε metṵó, pyε utṵó byε ndere mengaré abyá melóméló. Pyεgέ utṵó byε εbi Εσωṵ achyε wṵ uko.

⁶ Mbṵgé né getu ya, nla me meti gewúle. Ela gachyεé manoó ma magbele mme nkane mmṵó gepe. ⁷ Me mmyε ummyε ulṵulṵ, nlome gatele wa abyé. Ngbare depṵré Kras chancha kpa te nnére. ⁸ Ne nana nsa wa agile me. Nsa yimbṵ elé ela genwá εwé muú ayi abεé cho né mbe ushu Εσωṵ abṵó. Muú yi achyεge nyε me ela εwéna né bií bi mbṵ elé Ata. Ji asṵó nyε mpa yéndemuú chancha né bií mpa. Achyεge nyε fṵ le me mbií, achyεge nyε ntó bṵó abi ágilé ji ne gejeé nnó ji achwṵó.

Mechṵ εwé εtomé Pṵl jimṵó

⁹ Ne kele meti ṵchwṵ ṵbane me wáwá. ¹⁰ Néndé Damas alyaá me afε né melṵ Tessalonika gétúgé abṵó gejeé ne unó mme. Kresens ntó afé melṵ Galasiya ne Titṵs afé Dalmatya. ¹¹ Wyε le Lukase jimbií ne ala fa ne me. Ṷke ṵchwṵó se Makṵs enyú ne ji dechwṵ, néndé ji apoóge me né utṵó dṵó. ¹² Ntṵ mbṵ Tikikṵs né melṵ Εfesṵs. ¹³ Ṷke ṵchwṵó se nku gefwene wa ayi nlyaá mbaá menme se Kapus né melṵ Truus, ne bṵ ηwe ba ṵchwṵó ne εbwṵ, ushu chancha uchancha bṵ ηwe ba bimṵ ṵjigé fṵ nte.

¹⁴ Aleksanda memyε utṵó ete, apyε me gabo ayi apwṵó amu. Ata Εσωṵ achyεge nyε ji nsa né genó eyi ji apyεmbṵ me. ¹⁵ Wṵ mbṵó, kaá nkane

ṵfyε mmyε ne ji, néndé atεne ukpene ne mekomejṵó ayi εsé délerege.

¹⁶ Bií bi me nkṵene unṵó mpa bi mbe mashyaá mmyε ya né depṵ tire ámále me mmyε, yε muú ama ayi achwṵ nya wyε nnó apṵó me apṵ. Εbwṵ ako abo me, nene le mmyε nnó Εσωṵ asṵgé metṵó ne εbwṵ. ¹⁷ Yémbṵ Ata abṵ alu ne me ne achyε me utṵ nnó ngare mekomejṵó wuú gbene nnó bṵó bi alá pṵ bṵó Jus áwuú. Ne ji afere me né meno genyanya. ¹⁸ Ata Εσωṵ aferege nyε wyε me né yéndé εfwyale gabo εwé mkṵene, ne apóge nyε me mkṵe né gefwa ji, eyi gelu né mfaánebuú. Matame mabé ne ji te kwyakwya ne kwyakwya. Amen.

Kwyakwya matame

¹⁹ Tame Priska, εbwṵ ne Akwila ne ula gepú Ṷnesiforus. ²⁰ Erastus ala né melṵ Kṵrent, Trṵfimṵs ntó amεé nlyaá ji né melṵ Melitos. ²¹ Mmyε ṵchwṵ gemεge nnó neba nekwṵne. Yubolos, Pudens, Linṵs, Klodya ne anme abi álu we ako áké ntame wṵ.

²² Nnenemmyε nnó Ata abε ne wṵ, ne nnó álérégé enyú ako galógáló.

N̄WE ayi P̄l ásamé mbaá Titos

Matame

¹ Elé me P̄l maá utóó Èsòwò ne n̄gbá Jisòs Kras ne nsamé n̄we yina. Èsòwò achyèé me utóó bina gétúgè b̄óó bi ji ajyaá nnó ábé abíí, nnó mpyé ebwó áfyegé wye metóó ne Èsòwò ne nnó mpye ebwó ákaá wáwálé ayi ápogé ebwó ákwalege dep̄rè Èsòwò chánjéné. ² Èwéna epógé nnó ebwó áneré metóó mambò genwá eyi gélágé byé eyi Èsòwò muú ayi álá abyógé gebyò ányéé me meno te ukwene nnó achyegé. ³ Ne gébé eyigé ji ajyaá gekwónégé, ji apye genwá eyina gegéné né mekomejóó wuú. Elé mekomejóó yina ne Èsòwò Mempoó sé áfyèé me né amu nnó ngaregè. Ne wye nkane Èsòwò achyèé me majyèé, mb̄ntó ne mpyèé utóó bíí.

⁴ Me ntòme n̄we yina mbaá Titos. Me ngboó ne ji ndere esé ako défyèé metóó ne Jisòs.

Me nn̄nemmye nnó Nte sé Èsòwò ne Kras Jisòs Muú áwene gemége sé alere wò galógáló, apye ntó wò òbe né nesò.

Gepò eyigé muú kpaá echomele b̄óó Jisòs ab̄óó mambè ne geji

⁵ Ula bi me ntómé wò né melò Kret úlú nnó wò óneré mampye unó bi ulaá, ne nnó òjya ákpákpá né mmú gepúgè Èsòwò ndere me mbó ngare mé wò nnó òpye né yéndé melò. ⁶ Muú ayi abéé muú kpaá né gepúgè Èsòwò, abò mambè muú ayi genwá jíí gela gepò ne dembyó, ábané ele mendée ama. Baá bíí ntó abò mankame ne Jisòs, ábéé ne gepò gelógéló, áchyege enógé mba b̄óó kpakpa. ⁷ Muú kpaá né mmu echomelé b̄óó Èsòwò alu muú ayi apelé ndere utóó Èsòwò ukene. Ndere elúmbò, abò mambè muú ayi álá ákágé shulé ji ndo, ab̄óó fò mambè muú nen̄ga, muú ayi awyaá gefere, menyúú mmóó, abéé fò memmye mammye, ne abéé fò muú ayi aselegé ebwò. ⁸ Abó mambè muú ayi

anene an̄kéé, agboó ne genó gelógéló, muú ayi akagé gbaré mmye jíí, ajógé mejóó wuú gbógónó, abéé cho né mbe ushu Èsòwò ne apyèé genó eyi ji ab̄óó mampye. ⁹ Abó ntó mambè muú ayi agbaré mekomejóó Èsòwò ayi alere ji chancha, nnó ji ntó akaá ndere aleregè unó bi b̄óó Èsòwò akwalegè, nnó áleré b̄óó abi álerege unó ebicha nnó álu gyèé.

Weége anleré gebyò yéndégébé

¹⁰ Njógé mbò mechò èwéna gétúgè gejamégé b̄óó abi átene ukpene ne mekomejóó Èsòwò yina. Èbwó alú b̄óó meno ne b̄óó dembwalé chacha ekwò abi átomé wyeé eshye nnó ábó mansò muú nsò ne atene cho né mbe ushu Èsòwò. ¹¹ Ekamegè wò òlyaá ufóó b̄óó bina ajye mbe ne dep̄ti né mmu gepúge Èsòwò. Èbwó ápye me gejamégé mala upú ákwe tametame ndere aleregè unó bi ebwó amb̄óó ne ab̄óó nsa, èwé álá áb̄óó fò manleré ubi wó. ¹² Muú ekpávè bwó ama ayi alu muú melò Kret èwéna ajóó ntó ato ne b̄óó bíí aké, “B̄óó Kret alu b̄óó gebyò, b̄óó nchye ne ambwa abi ányéé genò.” ¹³ Mechò èwéna elu wáwálé ne òbò manshulegè ebwó ndo, òwegé ebwó yéndégébé nnó ebwó ákeré ákamé ne genó eyi gelú cho eyi getome ne dep̄rè Jisòs. ¹⁴ Amágé wu nye se ubi ebi b̄óó Jus ajame yé. ¹⁵ Yéndégenó gelú pópó mbaá b̄óó abi álá apò ne uferé uboubo né mmu metóó. Yémbò abi álú ne uferé uboubo, ebwó bi álá áfyèé metóó ne Èsòwò wó, yé genó gefò eyi gelú ebwó pópó gepò. Deba etiré dégbéé ebwó matóó dépye uferé bwó úlú wyeé nchyen̄chye. ¹⁶ Aké ebwó ákage Èsòwò, yémbò gepógé bwó geleré nnó áshya ji. Èbwó álu b̄óó abi muú álá ákágé b̄ò gejeé ne ebwó ne áwú fò Èsòwò. Ye galógáló ayi ebwó ákágé pye ne b̄óó ápò.

2

Majye ami Titos ab̄óó manchye b̄óó echomele Jisòs

¹ Ne wò Titos, òbò manleregè élé unó bi úlú cho ndere mekomejóó Èsòwò agarege. ² Chyège b̄óó kpakpa né

mmu gepúge Εσωω majyeé nnó abe pere ne bós, ápyegé utós ne eshye, ákágé genó eyigé ebwó ápye, ákágé ndere ágbaregé mmye bwó, átene chánéné né metós ewé áfyéé ne Jisós, abógé gejeé ne bós. Akogé wye metós chánéné gébégé mmuameno achwógé.

³ Wye ndere ðlere ákpakpa abi ande, mbántó ne ðbós manlere abi andée, nnó ebwó ábé ne gepó eyi gechwós ne enógé, áchoge fós bós mabó, áchygé fós gemege bwó né mmós manyúgé. Aleregé elé genó eyi gelu cho, ⁴ nnó ebwó ápye áso andée ábó gejeé ne áno bwó ne baá bwó. ⁵ Gare ntó ebwó nnó ákagé genó eyi ebwó ápyeé, ábé bós abi áno bwó, ebwó ebwó ne ákaá désóre bwó. Pye ntó ebwó ákaá nnó abó mampyegé utós né upú bwó. Aleregé ntó ulós melu áwugé áno bwó nnó ékágé mekomejós Εσωω abe ne gembya.

⁶ Wyembó ntó ne ðbós manleré njyeé usa nnó ákaá ndere ágbaregé mmye bwó. ⁷ Ne wó Titos ðbó manlere gepó gelógéló né yéndégenó eyi wó ðpyeé, ðkwilegé manleré ebwó genó, lere ne metós wye mmu pópó, ðpyegé nselé. ⁸ Mekomejós ayi atanege wó meno, abe ayi muú awúgé alá ákagé shulé wó ndo, nnó muú mawámé wyeé awugé meno egbe ji akpa mekpo unós

⁹ Chyegé afwe majyeé nnó ábó manwúgé ne ante abi ábós ebwó né yéndégenó, ápyege elé genó eyigé ebwó ákelegé. Ékágé átene ukólo ne ebwó, ¹⁰ yé unó bwó ntó ájogé fós. Ebwó ábé elé bós abi ante bwó ákágé neré metós ne ebwó nnó yéndégenó eyigé ebwó ápyeé gelerege elé ndere mekomejós Εσωω Muú áwene gemége sé alóme.

¹¹ Εσωω aleré bós ako galógáló wuú ayi ji áwenege gemége bó. ¹² Ne galógáló yimbó achyegé esé majyeé nnó déféré amu né depó etí delá déchwós fós ne enógé mbaá Εσωω, etí delu elé depóre mmwólé unó mme, nnó dégbarege mmye, debe ne genwá eyi gelu cho ne nnó dépye genó eyigé Εσωω ákelegé fa né mme yina,

¹³ ndere dégilé gekpekepegé genó eyigé esé déneré metós wyeé gelu nnó Εσωω sé ayi apwós amu alerege mmye ne utó gefwa jí. Εσωω yina elé Jisós Kras Mewené gemége sé. ¹⁴ Jisós yina ne achyegé gemé ji gétúgé se nnó áwéné esé né yéndé gefógé gabo, ashwane esé nnó débé bós bíi abi akpané gechyéé mampyegé galógáló.

¹⁵ Titos ðbó manlerégé bós unó bina, fyegé ebwó eshye ne weége ebwó ne uto ebi Εσωω achyéé wó. Ne ðkamegé muú abya wó ndere ðleregé ubi.

3

Bege ne gepó gelógéló

¹ Titos, tége bós byeé nnó áshúlégé mmye bwó mme mbaá ákpakpa ne bós abi ábós uto né meló. Áwugé ne ebwó, ábé ntó téné mampyegé genó eyi gechwós ne galógáló mbaá bós ako.

² Ékágé áchógé mabó muú fós, ályaá mawámé, áselé depó peré, ne nnó abe chancha ne bós ako.

³ Néndé mbembe esé débó dekenegé ntó wye ndere ebwó, déwuú nya fós ne Εσωω dépyeé nya gyéé. Dékwe nya eké afwe ndere dépyeé unó bi menyammye sé ákelegé ne ebi ugós esé metós. Déchwós nya gébé se mambalegé matós ne ate. Bós abifó áké ábós unó matós áso esé. Bós abifó ápaá esé, esé ntó depaá ate. ⁴ Yémbó gébégé Εσωω Muú áwene gemége sé áleré esé galógáló ne gejeé eyigé ji abós ne esé, ⁵ aferé esé né efwyale gabo. Epófós gétúgé galógáló ayi esé dépyeé, ji age lé esé meshwe ne áwene gemé gesé. Ji ashwané matós sé nnó débó genwá eyi geké ne Mendoó Ukpea epye esé déla bós ake.

⁶ Εσωω afyé esé Mendoó Ukpea ewéna egbeé esé né mmye ndere Jisós Kras Mempoó sé achyegé gemé jíi gétúgé sé, ⁷ nnó gétúgé galógáló wuú, esé détené cho né mbe ushu Εσωω degilé mambó ntó genwá eyi gélágé byé.

⁸ Mejós wena elu wawálé, ne nkelegé wó otome eshye manlerégé ewu, nnó yéndémuú ayi áfyéé metós ne Εσωω ágbaré menyammye wuú chánéné, nnó ápyegé galógáló yéndégébé. Unó

bina ebi me ngaré mbɔ wɔ, uló ne upogé yéndémuú.

⁹ Ne ekamege wɔ ɔcho mbwa ne bɔ́ abi anyéé genkekenégé mbee yé mbeé mankwogé mabɔ ukwene ante ne mammyege gétúgé ebe. Unó bina upɔ ne nsa ne ulú elé ubyankwɔ unó.

¹⁰ Yéndémuú ayi ɔgene nnó agboó ne mawámé ne mbeé manyegé, chyé ji majyéé dama, ekogé ndɔ epea álá awuú fɔ, fa mbwa ne ji, ¹¹ néndé ɔkaá nnó gefógé muú eyigé na, alu muú ayi anyéé utuú ne gabo ayi ji apyéé aleré nnó jimbɔ́ ɔcho mabɔ míí.

Kwyakwya mejó

¹² Me nkelegé mbɔ mantɔ Atemas ewú, nla ntɔ ji wɔ, ebyennó ntɔmé nye lé Tikikɔs, ne yéndémuú bwɔ achwogé ewú, mmye nnó wɔ ɔchwɔ ɔbane me wena né melɔ Nikapolis néndé nkelegé nnó neba nebye me ewú. ¹³ Aɲme se bina apea, Senas muú ebe ne Apolos ájyéé nye neke, áké ájyéé chyéé ebwɔ yéndégenó eyigé ebwɔ ákelegé ɔkamegé ebwɔ ájye amuamu. ¹⁴ Gare bɔ́ se ewúmbɔ né meló Krete nnó ági manleregé ulɔ́ melu. Aké apyéé mbɔ, ágene unó manchyéé mbaá bɔ́ abi unó ulíí ebwɔ. Garege ebwɔ nnó ékágé ábe ambwa.

¹⁵ Aɲmé sé ako abi álu ne me álbɔ enyú matame. Tame ntó ájeé se abi ágboó ne esé ne áfyéé matɔ́ ne Esɔwɔ. Nnennemye nnó Esɔwɔ álerégé enyú ako galógáló.

Nwe ayi Pól ásamé mbaá Filemōn

Matame

¹ Me Pól muú nkpe ne deno gétúgé utó Kras Jisós ne nsame ηwe ayina. Nlú fa chónchó ne menme sé Timoti. Ntame ηwe ayina eta wye Filemōn. Wó alú mejeé sé ayi débóó gejeé ne wó dóó ne nte muú utó ayi dépyeé utó εσωω chónchó.

² Esé délóó matame mbaá Apfia menme sé ayi mendée ne Akipus nte menme ayi démmye dépye utó Kras chóncho éké bóó bee. Délóó ntó matame mbaá εchomele bóó εσωω ewe enywerege né gepú jye.

³ Nnenemmye nnó Nte sé εσωω ne Ata Jisós Kras álérégέ enyú galógáló, ne apye enyú débé né nseo.

Pól aféé Filemōn

⁴ Menme wa, yéndégébé me nké nnenemmye mfyéé wó ntó né mmyemenene, ne ntamege εσωω wa, ⁵ gétúgέ nwuú nnó ofyéé metóó ne Kras ne óbóó gejeé ne ate bóó εσωω ako. ⁶ Nnenemmye nnó mmye eyi ese déchome ndere bóó abi ákame ne Jisós, epye wó akaá chánjéné genó eyi getome ne mejé ewé ese déwyaá ndere bóó Jisós Kras. ⁷ Menme wa, gefo gejeé eyigé óbóó ne bóó εσωω gepyeé metóó egóó me, ne gema fyéé me eshye ndere óbóó gejeé ne ebwó mbo epyeé matóó ákwenege ebwó mmu.

Pól anene Filemōn mmye nnó ase Onesimós

⁸ Ndere me nlú muú dentóó Jisós Kras nkage garé wó ne utó ba nnó wó pye genó eyigé óbóó mampye, yémba mpyeé fó mbo. ⁹ Ndere elúmba, nnene elé wó mmye né gejeé eyigé débóó ne ate. Me Pól nnene wó mmye ndere muú kpaá wye ne muú ayi akpene deno gétúgέ Kras Jisós. ¹⁰ Nnene wó mmye nnó wó ógé meshwe ne maá wa Onesimus. Nge ji ndere maá wa gétúgέ mpye ji afyéé metóó ne Kras gébégé

nlú né gepúgέ deno. * ¹¹ Mbe mbe ji abó alú gebyankwogé muú né eta wyeé. Ne nana alu muú melóméló né eta wye ne eta wa.

¹² Me ntame ji nnó akere eta wye. Elú me éké mbwii metóó wa ne ntame mbo eta wyeé. ¹³ Mbo nké mbele ji abe fa ne me, ase melu wye mampógé me ndere nlú né deno gétúgέ abya melóméló. ¹⁴ Yémba nkélegé fó mampye genó gefo eyigé wó ala mbóó mbe akame wó. Mpye mbo, nnó yé aké apye genó mampoo me, apye ndere metóó wyeé egarege, ékágé ebe nnó me ne ηmeregé wó mekpo mme.

¹⁵ Ndófo Onesimós alyaá wó né mboó gébé nnó ji amage kere eta wyeé enyú debe ne ate téé kwyakwya. ¹⁶ Mbe mbe ji abó alú mefwé wye, yémba nana anea geme apwó mefwé néndé alá nte menme wyé gétúgέ ji ntó áfyéé metóó ne Kras. Me mbóó gejeé ne ji dóó, yémba ushuú gejeé eyigé óbóó nye ne ji gejamé kpaá gepwó amu néndé ji alú nte mekwaá ne nte menme wye ayi afyéé ntó metóó ne Ata.

¹⁷ Ndere elúmba, mbogé ose me ndere nte muú utó Ata, achwógé, se ji amu apea wye ndere me mbo nchwógé osele me. ¹⁸ Yé apye wó genó gefo gebo, yé anye elé wó ujwóó, gií me. ¹⁹ Elé me mbóó Pól ne nsamé ne ebwó wa ngarege wó nnó nkwalé wó ujwóó bimbó. Mmegeré fó nnó yé wó mbóó ógbarege me ujwóó né genwá jyeé. ²⁰ Ndere elúmba, menme wa, né gétúgέ mabó Ata pye me galógáló. Pye metóó egó me ndere nte menme ayi áfyéé metóó ne Kras.

²¹ Ne me nkaá wáwálé nnó ndere me nsame ηwe yina apye nye wye ndere me njóó. Ne apyeé nye yé genó eyi gepwóó eyigé me ngií. ²² Genó eyigé cha eyigé me mmagé gbéé gelú nnó, akwye melu né maá gepúgέ ankéé bele eta wa. Me ntere metóó nnó Ata awuú nye mmyemenene nyú, apye me ntané deno nkeré eta nyú.

²³ Epafra nte muú ayi akpene deno gétúgέ Kras Jisós alóó enyú matame.

* **1:10** Elú wáwálé nnó: Mabo Onesimus matene nnó muú yi áchwóó ne nsa.

²⁴Wyembɔ ntó ne Makɔs, Aristakɔs ne Damas ne Lukase álɔ́ enyú matame. Eɔwó álú áte aɲme abi ápyéé utóó Ata.

²⁵Nnenemmye nnó Ata Jisɔs Kras áléérégé enyú galógáló.

N̄WE ayi ásamé mbaá b̄óó Hibrus

Mekomej̄óó ayi Es̄w̄o apye maá wuú agaré

¹ Nyá mbembe Es̄w̄o apye b̄óó ekpavé bií agaré ukwené ante sé mekomej̄óó wuú nd̄o, nd̄o ne nd̄o né mati uf̄óó uf̄óó. ² Ne nana ayi mme achw̄o bye, Es̄w̄o apye maá wuú agaré esé mekomej̄óó wuú. Maá wuú yina ntó ne ebw̄ó ne ji akwyéé yéndégenó fa mme chóncho. Ji ne Es̄w̄o ábélé nnó abe menyéé geteé unó uko ebi ji awyaá. ³ Elé maá yina ne apyéé gekpékpégé nḡo Es̄w̄o ágenegé. Ndere ji alú, mb̄ontó ne Es̄w̄o alu né mati mako. Mekomej̄óó wuú awyaá utó ne élé mekomej̄óó wuú yina ne apyéé nnó yéndégenó eyigé akwyéé gekene chánéné. Ji anerege mampye genó eyi gépyéé Es̄w̄o ashw̄anége gabo ayi b̄óó ápyéé, afé mfaánebuú, ne ajw̄alé né melú énogé né egbe ebw̄onye Es̄w̄o Muú aheá Apw̄óó amu.

Maá Es̄w̄o aheá gemé apw̄ó makiénné Es̄w̄o

⁴ Ndere elúmb̄o, Es̄w̄o apye maá wuú aheá gemé apw̄ó makiénné jíí wye ndere mab̄o ami Es̄w̄o achyéé ji málómé mapw̄ó ami bw̄ó. ⁵ Esé dékaá mb̄o néndé Es̄w̄o aj̄óó f̄ó ne ekiénné f̄ó nnó, “W̄o olú Maá wa, fina nla Nte wye.” Es̄w̄o aj̄óó yé ntó ató ne ekiénné f̄ó nnó, “Me mbéé nye Nte wuú ne ji abeé nye Maá wa.” ⁶ Ne gébégé Es̄w̄o atóme maá mbe wuú fa mme ama j̄óó aké, “Gógé makiénné ya ánógé ji.” ⁷ Ge genó eyigé aj̄óó atómé ne makiénné Es̄w̄o aké, “Es̄w̄o apyéé makiénné jíí álu eké mbyo ne apye baá utóó bimb̄o álu eké manómé mewé.” ⁸ Yémb̄o aj̄óó ató ne Maá wuú aké, “E é Es̄w̄o, gefwa jye gebéé te kwyakwya ne kwyakwya, ogbarege nye gefwa jye né meti ewé elú cho ne melóméló. ⁹ W̄o ogboó ne genó eyi gelú cho ne opaá gepógé b̄óó

abi alá ábelegé mabe Es̄w̄o. Ge ula bi me Es̄w̄o, muú nlú Es̄w̄o wye njyaá w̄o nnó abe ne nḡo yi apye metóó eḡóó w̄o epw̄óó ate ájeé byéé.” ¹⁰ Ama j̄óó ntó ne maá wuú aké, “W̄o, Ata, né ula ulóó okwyéé mme, ne okwyéé yéndégenó eyi gelú né mfaánebuú ne ammu jye. ¹¹ Unó bina uchógé nye né meso gébé, ne w̄o mb̄óó abeé nye te kwyakwya. Ubi uko ugboó nye manaá eké ukwene mandeé, ¹² ne w̄o okóó nye ubi ntó eké gekwenege nkú ne okwórégé nye ubi eké muú akwórégé ukwene mandeé ne ayi make. Yémb̄o, w̄o mb̄óó okwórégé f̄ó ne genw̄á jye gebyéé f̄ó te kwyakwya.” ¹³ Es̄w̄o aj̄óó f̄ó ne ekiénné wuú f̄o genó eyigé ji aj̄óó ne maá wuú nnó, “Jw̄alé fa né egbe ebw̄onye wa, kpaá te mpyéé b̄óó mawáme byéé akwene eké gelú eyigé onérege uká byéé mfaá.”

¹⁴ Ne makiénné Es̄w̄o ako úlú le mandoó ayi ápyéé utóó. Es̄w̄o atómé nnó ápoógé b̄óó abi Es̄w̄o áwenege nye gemége bw̄ó.

2

Fyegé mekpo né wáwálé ayi déwuú

¹ Te ndere esé dekaá unó bina deb̄o mamfyegé mekpo né ubi chánéné nnó ékágé deno mewaá. ² Esé dékaá nnó mekomej̄óó Es̄w̄o ayi makiénné jíí agaré ukwene ante sé alu wáwálé, ne b̄óó abi alá bélé ji w̄o ne abi atoó ntó mekpo, agé wye efwyale ewé ekwane ne ebw̄ó. ³ Ndere elúmb̄o, mb̄ogé esé abi déwuú gekpekepege mekomej̄óó Es̄w̄o ayi áwenege gemége b̄óó, debyage ji, dépyéé mb̄o nnó ne esé débo efwyale? Ata jimboó ne ab̄óó mbe ágáre b̄óó mekomej̄óó yina, ne b̄óó abi áwuú ndere ji ágárege apye esé dékaá nnó alu wáwálé. ⁴ Ne Es̄w̄o alere ntó esé chánéné nnó mekomej̄óó yina alu wáwálé né gepógé ufelekpa ebi upyéé b̄óó alá mano mekpo fuú ne unó ebif̄o uf̄óó uf̄o ebi ulerege utóó bií. Ne achyéé ntó uf̄óó uf̄óó echye ewé etanege mbaá Mendoó Ukpea mbaá b̄óó bií ndere ji ákélé.

Elé Jis̄s ne awenege gemége sé

⁵ Γε, genó eyigé esé déjógé détome ne geji gelu nnó: Makiénné Esṓwṓ fṓ wṓ Esṓwṓ ábelé nnó ágbare gefwa né mme meke ayi achwṓ wṓ ⁶ Né mbaá melu fṓ né mmu ηwe Esṓwṓ ásá lé nnó, “É é Ata Esṓwṓ mekwaá alú kpe ndé genó ayi ṓteé ji, gebyanḵwṓgé nte mekwaá ayi wṓ ṓkpege alu waá? ⁷ Né mboó gébé, ṓpye fṓ ji anea yé geme dṓó eké makiénné jyε wṓ, yémbṓ ṓfwa ji ne ηgṓ ne énogé eké mfwa. ⁸ Wṓ ṓfyε yéndégenó né amu jíí. Asá né mmu ηwe Esṓwṓ nnó, Esṓwṓ afyε yéndégenó né ammu jíí.” Ebyennó yé genó eyigé cha eyi gelaá gepṓ. Yémbṓ esé delú danḡe mbṓ nnó yéndégenó gelu né amu jíí. ⁹ Yémbṓ elé Jisṓs ne esé dégene. Né mboó gébé, Esṓwṓ ábelé ji né melu ewé ela enea yé geme eké ewé makiénné jíí wṓ. Esṓwṓ apyembṓ nnó gétúgé galógálṓ ayi ji alerege, Jisṓs ágeé efwyale agbo gétúgé bṓó ako. Gétúgé efwyale ewé Jisṓs agene ne negbo eniné ji agboó, ne Esṓwṓ afwa ji ne ηgṓ ne énogé ndere mfwa. ¹⁰ Esṓwṓ ne akwyε unó uko ne ji ne agbare ubi nnó ukene chánéné. Ndere ji apyε nnó gejamégé bṓó ábé baá bíí abṓ ηgṓ, elú galógálṓ nnó ji apyε muú ayi ánénege ebwṓ meti áwené gemége bwṓ, ágé efwyale nnó akwane né yéndé meti mambε muú ayi ákágé pyε ebwṓ ábṓ geḡwá.

¹¹ Jisṓs muú apyε nnó bṓó abε pópó chóncho ne bṓó abi ji apyε ebwṓ álu me pópó, ebwṓ ako alu baá Nte ama. Γε ula bi mmyε ela gboó fṓ ji mankú ebwṓ nnó anme bíí. ¹² Ajṓóge aké, “Mpyε nye anme ba akaá gekpékpégé muú ayi wṓ ṓlu. Mfεge nye wṓ né echomele bṓó byéé.” ¹³ Ama jṓó aké, “Elé Esṓwṓ ne nliíge mmyε ne ji,” ne ama jṓó ntó aké, “Gé me na ne baá abi Esṓwṓ achyε me.”

¹⁴ Tε mbaá baá bíí bimbṓ, ebwṓ ako alu akwaá, getú eyigémbṓ, Jisṓs jimbṓó abwṓlé mekwaá álá eké ebwṓ nnó ji agbo akε ne negbo nni áchṓ utó muú ayi apyεé nnó bṓó ágbṓ. Ne muú yimbṓ elé danchṓmeló. ¹⁵ Ndere ápyembṓ, ápyε nnó bṓó áfṓógé sé

negbo né geḡwáge bwṓ geko, elé ebwṓ abṓ álu afwε mbaá negbo gétúgé abṓ afṓó néni. ¹⁶ Esé ako dékaá chánéné nnó Jisṓs achwṓ lé nnó apoó upyáne Abraham, achwṓ fṓ mampoó makiénné Esṓwṓ wṓ. ¹⁷ Γε genó eyigé gepyε ji abwṓlé ntó mekwaá álá eké anme bíí né yéndé meti mbṓ, nnó abε etukpe ampyéé upε Esṓwṓ, ewé egene bṓó meshwε, ne muú ákágé neré metṓó ne ji nnó ji achyεé gepε gétúgé gabo ayi bṓó ápyéé. ¹⁸ Ji akágé wené gemεge bṓó abi mmuameno ábánege ebwṓ nana néndé mmuameno abṓ abané me jimbṓó ne agε efwyale.

3

Jisṓs aneá geme apwṓ Mosis

¹ Anme ba, abi ukpea, muú ayi alu né mfaánebuú akú ntó enyú. Ndere elúmbṓ, pege gefṓgé muú ayi Jisṓs alú, ji alú ηgba ne etukpe né depṓré Esṓwṓ etiré esé défyéé metṓó wyε ne déjógé. ² Ji apyε utṓó bi Esṓwṓ achyε ji metṓó ema wyε ndere Mosis ntó apyεé né gepúgé Esṓwṓ. ³ Yémbṓ, Jisṓs akwáne mambṓ énogé apwṓ Mosis wyε ndere bṓó ánógé muú ayi áténé gepú apwṓó gepú eyigé ji aténé. ⁴ Elú wáwálé nnó yéndé gepú muú ne atenege geji, yémbṓ, muú ayi apyε yéndégenó elé Esṓwṓ. ⁵ Mosis apyε utṓó bíí uko né gepugé Esṓwṓ metṓó ema, ndere maá utṓó Esṓwṓ. Utṓó bíí bimbṓ utene mbaá unó bi Esṓwṓ apyεé nye nnó bṓó ákaá né meso gébé. ⁶ Yémbṓ Kras apyε nya utṓó bíí uko né gepugé Esṓwṓ metṓó ema ndere Maá Esṓwṓ. Esé delú bṓó gepu eyigémbṓ mbṓgé dégbarege matṓó sé chánéné ne dénegege ntó wyε metṓó tágétágé tε kwyakwya né unó bi débṓó nye.

Déneáge fṓ matṓó

⁷ Γε ula bi Mendoó Ukpea ejógé eké, “Fina mbṓgé enyú déwúgé meko Esṓwṓ ⁸ détogé fṓ mekpo ndere ukwene ante nyú abṓ ápyéé ne Esṓwṓ. Ashya mampyε genó eyigé ji ajṓó, gébége ebwṓ ákεne né mashwṓne, ákpa mekpo metoó bwṓ áfwṓré ji. ⁹ Ewú né mashwṓne, ukwene ante nyú

ákpélé me, ágé unó bi me mpyéé né usaá aḡme upea. ¹⁰ Gé ula bi metóó esóó me ne nje eniné mbá, ne njóó nké, ‘Matóó bwó áférégé fó unó choó yéndégébé ne ákágé fó genó eyi me nkelege nnó ebwó ápye’. ¹¹ Ne ndere metóó esóó me ne ebwó mbá, nkélé nké, ‘Ebwó ákpené fó né melu ugbeé mmye wa.’”

¹² Aḡme ba, ségé gébé nnó, ékágé muú fó abe né geluage nyú ayi awya gebobogé metóó ewé ji ashya mamfyé metóó ne Esówa, ati meso ne Esówa muú alu mebe. ¹³ Genó eyigé enyú debóó mampye gelu nnó, enyú déchyége ate majyéé yéndé bií pyége wyembá te mbaá delu kuú bií ebifó nnó fina nnó ékágé yé gabo fó ábwólé enyú détógé mekpo ne Esówa. ¹⁴ Kágé nnó esé ne Jisós Kras delú muú ama, mbógé dégbaré metóó ewé débóó mbe défyé ne ji ne eshye kpaá te dékwónégé kwyakwya. ¹⁵ Wye ndere dékuú nye me, déjigé fó nte genó eyigé ajóó nnó, “Fina mbógé déwúgé meko Esówa, détógé fó mekpo, ndere ukwene ante nyú apye gébégé átoó mekpo ne ji.”

¹⁶ Ndé bó ábó áwuú meko Esówa ne áshyá mampye genó eyi ji ajóó? Elé bóó ako abi Mosis abó áferé nya ebwó né melo Ijip. ¹⁷ Ndé bóó abi metóó esóó nya Esówa ne ebwó né usa aḡme upea? Elé bóó bi ápyéé nya gabo ágboó né mashwone. ¹⁸ Ndé bó Esówa abó kélé nnó ebwó ákpené fó né melu ugbeé mmye wuú? Elé bóó bi alá ákamé nya mampye genó eyi ji ajóó wó. ¹⁹ Mbó ne esé dégéné nnó, ebwó ákágé kpe fó né melu ugbeé mmye gétúgé alá áfyé metóó ne Esówa wó.

4

Esówa anyémeno nnó achyége bóó bií ugbeé mmye

¹ Menomenye ewé Esówa anyé nya ne esé bi dékrene nye né melu ugbeé mmye wuú élú. Ndere elúmbá, ségé gébé nnó ékágé muú nyú fó akwe meti, ásó mpa wuú nnó ákágé nkpe fó né melu ugbeé mmye ewémbá. ² Esé ntó déwuú abya melóméló wye ndere

ebwó abi nya áwuú. Yémbá, esé dége nnó mekomejóó Esówa ayi ebwó áwuú apóó ebwó wó, néndé ndere ebwó áwuú ji ákamé fó genó eyigé Esówa ágaré bwó wó. ³ Elé esé bi défyéé metóó ne Esówa ne dékrene né melú ugbeé mmye epófó abi alá fye metóó ne ji wó, néndé Esówa ajóó aké, “Nkelé né metóó usóó wa nnó, ‘Ebwó akrene fó né melú ugbeé mmye wa kanka.’” Yélé ji ajóó mbá, abó annere me utóó bií ne akwyéé melú ugbeé mmye te gébégé ji akwyé mme. ⁴ Esé dékaá nnó, melú ugbeé mmye elú wye néndé né melú fó né ḡwe Esówa ajóó ato ne ndó yi agbeé ekeneama nnó, “Esówa annerege utóó mme mankwyé agbeé mmye né utóó bií uko né ndó ayi agbeé ekeneama.” ⁵ Né melo ḡwe ewé dékuú nye ajóó wye aké, “Ebwó ákpené fó né melu ugbeé mmye wa.” ⁶ Ndere elúmbá, elú wye mme fuú, nnó bóó bifó ákrene nye né melu ugbeé mmye ewémbá. Yémbá bóó bi ábóó mbe áwuú abya melóméló yina ákpeé wye wó gétúgé alá ápyéé genó eyi Esówa ajóó. ⁷ Getú eyigémbá, Esówa ábélé bií bi fó, ne ákuú bií ebi mbó nnó fina. Ne te nya, Esówa apye Devid agáre mekomejóó ndere débóó me mbe déwuú né mekomejóó yimbo nnó, “Fina, mbógé enyú déwuúgé meko Esówa détógé mekpo.”

⁸ Mbógé bóó bi Joshua abó áselé ákrene melo Kanáan abó nyá ugbeé mmye wáwálé mbó Esówa ámá jóó se ató ne bií ebicha wó. ⁹ Ewéna eléré nnó, bií ugbeé mmye ebifó ulú gilí wye bóó Esówa. ¹⁰ Yéndémuú ayi akrene né ugbeé mmye Esówa agbégé ntó mmye né utóó bií wye ndere Esówa agbeé mmye gébégé annere mankwe mme. ¹¹ Ndere elúmbá, démmye ne eshye mankpe né melú ugbeé mmye ewémbá nnó ékágé muú se fó atóó mekpóó ne Esówa ndere bóó Isrelí áto mekpo ákwéne nyá.

¹² Mekomejóó Esówa alú mebe ne awyaá uto. Achyaá apwó yéndé aparanja magbe apea ne akrene kpaá akwone mbaá ḡḡwáge mekwaá géchónege ne mendóó wuú.

Akwonege mbaá yi ufere ne défó dechonege. Alerege unó bi úlú cho ne ebi úlú gyéé, ebi mekwaá aferege né metó wuú ne ebi ji akelege mampyégé. ¹³ Ye genó gefo eyigé Esowó akwe eyigé gelu bibíí né ame Esowó gepó. Esowó agene yéndégenó chánéné ne élé eta wuú ne esé dégarégé nye yéndégenó eyigé esé dépyéé.

Jisós alu gekpékpégé etukpe Esowó

¹⁴ Esé déwyaá gekpékpégé etukpe muú ajye koó né mfaánebuú ájyéé né mbaá ayi Esowó alu. Etukpe ewémbó élé Jisós, Maá Esowó. Ndere elúmbó, dégbaré unó bi esé défyé metó wye ne eshyé. ¹⁵ Etukpe Esowó sé epófó muú yi alá ákágé gé fó esé meshwe gébége genó geké géjwerege esé mampye ne ji alu muú ayi akpene né yéndé gefógé mmuameno éké esé, yémbó ji apye gabo wó. ¹⁶ Ndere elúmbó, déjye tágetágé kwókwólé ne gelu eyigé Esowó ajwálege wye alerege bóó galógáló nnó ji age esé meshwe ne alerege esé galógáló yéndégébé eyigé genó geké gelíí esé.

5

¹ Ajyaá yéndé etukpe Esowó né gelu-age ákwaá nnó ji atene mbe né depóre Esowó. Achyégé echye ne nnó apyége upé mbaá Esowó gétúgé gabo yi ebwó ápyéé. ² Akágé ndere aselé depó peré ne bóó abi alá kágé ye genó abi anome mewaá né depóre Esowó néndé jimboó ntó, unó ebifó ujwerege ji mampye. ³ Gé ula bi ji abóó mampyégé upé mbaá Esowó gétúgé gabo awuú jimboó ne ayi bóó ntó. ⁴ Muú ákágé jya fó game jíí nnó abe etukpe Esowó gétúgé akelege mambo énogé etukpe. Elé Esowó ne abó man-jya ji né utóó bina wye ndere ajyaá nya Erón.

⁵ Wyémbó ntó ne elú, epófó Kras jimboó ne aselé ngó afye né game jíí nnó abe etukpe wó. Elé Esowó ne ajóó ne ji aké, “Wó ɔlu Maá wa, fina me nla Nte wye.” ⁶ Ajóó ntó né melu ewé fó aké, “ɔlu mampye upé Esowó te

kwyakwya wye ndere ajóó atome ne Melkisedek.”

⁷ Gébége Jisós alu fa mme, annemmyé. Akpa Esowó geka, alilé ne akalege mansé ashulege nnó Esowó muú ákágé fere ji né negbo apoó ji. Esowó awuú mmyemenene jíí néndé Jisós ashulege game mme anógé ji. ⁸ Ye élé Jisós alú Maá Esowó agi wye manwuúgé ne Esowó né efwyale ewé ji agéné. ⁹ Esowó ápyégé ji ákwanége mambe etukpe wuú, ji alá muú yi apye bóó bi áwuú ne ji ábóó genwá eyigé gela gebye. ¹⁰ Ne Esowó afye ji nnó abe etukpe wuú gefóó eyigé Melkisedek alú.

Ekágé délya mamfyége metó ne Kras

¹¹ Esé déwyaá gejámege unó bi debóó mangaré enyú gétúgé mecho ewé, yémbó ejwerege esé mampye enyú dékaá néndé enyú dékágé fó genó wáwá. ¹² Né gébé eyigé na, enyú debóó delú mambe anleré mbaá bóó abifó, yémbó elu wye éké bóó fó ábó manlerégé wye enyú unó lerégé, ebi muú abóó mbe ágií né mekomejóó Esowó. Enyú delu éké bóó abi álu nyuú élé némbé depó ndere bóó abi ákwane manyé menyéé mbóó. ¹³ Yéndémuú ayi alú nyuú lé némbé apó ne défóó mankaá genó eyi gelú cho ne eyi gelu gyé. ¹⁴ Menyéé mbóó alu mbaá ákpakpa néndé ebwó ági ne ákaágé genó eyi gelu cho ne eyi gelú gyé.

6

¹ Getu eyigémbó, délyaá yé mampélé lé unó bi debóó me mbe dékaá né depóre Kras, déjye mbe nnó débéné mankaágé unó chánéné. Débóó sé manselé gébé déjógé unó bi débóó me mbe dékaá né depóre Esowó etire défyéé metó wye ne etire détome nnó muú abó mankwore metó wuú alya unó bi uchwóó lé ne negbo. Déké dépyéé mbó, elú wye éké démágé fyé mbó lé nebóme gepú enine débó défyéé me. ² Dékaá me ndere awyage bóó manaá Esowó ne ndere annerege muú amu mekpo ajé ji. Dékaá nnó Esowó apyéé bóó akwilé

né negbo ne ndere Ɛsɔwɔ asɔ́ mpa bɔ́ dɛma tɛ kwyakwya. Dɛlyaa unó bina dépele mbe, mbe. ³ Mbɔ́gɛ Ɛsɔwɔ apó́gɛ, ɛsɛ depye nye wyɛmbɔ.

⁴ Ula bi debɔ́ manjye mbe ulú nnó, ɛpófɔ́ kɔ́kɔ́gɛ nnó dépye bɔ́ abi átíí meso ne Ɛsɔwɔ ama kwɔ́rɛ matɔ́ bɔ́w. Ufɔ́ bɔ́ bina amɛ abɔ́ ákaá me ɛbɔ́w né depɔ́rɛ Ɛsɔwɔ ne áfwɔ́rɛ me ɛchye ɛwɛ Ɛsɔwɔ achyɛge, Mendoó Ukpea ntó ɛchwɔ́ ɛbɔ́w mmye. ⁵ Ne age nnó mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ alɔme, ɛbɔ́w ákaá ntó utó bi Ɛsɔwɔ alerege nye né mme meke yi achwɔ́. ⁶ Mbɔ́gɛ ufɔ́ bɔ́ bina átígɛ meso ne Ɛsɔwɔ ɛpófɔ́ kɔ́kɔ́gɛ nnó apye ɛbɔ́w ama kwɔ́rɛ matɔ́ bɔ́w néndé elú wye eké ɛbɔ́w álú wɔ́me wye Maá Ɛsɔwɔ né gekwa ne áchyɛge ji mekpo unɔ́ né mbe ushu bɔ́ ako ne áwane mbɔ́ lé gemɛge bɔ́w.

⁷ Manaá akwégɛ, ne melu mme ɛnyúgɛ manaá dɔ́ ne mbwɛ ayi ápéné wye awene chánéné mbaá muú yi apye utɔ́ wye. Ɛbyennó Ɛsɔwɔ ajé lé nye melu mme ɛwémɔ. ⁸ Ne mbɔ́gɛ melu mme ɛwémɔ ɛwéne lé byabya ne meshíí, ɛbyennó elɔme fɔ́ ne elá gachye Ɛsɔwɔ achɔ́ ɛwu ne kwyakwya asɔ́ ɛwú né mewɛ.

⁹ Añme sé, ye elé dejógɛ mbɔ́, ɛsɛ dekaá wáwálé nnó ɛnyú dekéne chánéné né unó bi dépye ndere bɔ́ abi áwene gemɛge bɔ́w. ¹⁰ Ɛsɔwɔ alú cho yéndégébé. Ajigé fɔ́ ɛnyú nté né utɔ́ ɛbi ɛnyú dépyé. Delere nnó ɛnyú dégbóo ne ji ndere ɛnyú depóó ate añme nyú ne delu pye wyɛmbɔ.

¹¹ Ɛsɛ dékelege nnó yéndémuú nyú ámmuámé mampyɛge utɔ́ bíí ne ɛshye ne akpane gechye wyɛmbɔ kpa tɛ kwyakwya. Déké dépyé mbɔ́, dékágɛ unó bi ɛnyú dénegege metɔ́ wye degilé. ¹² Dékelege fɔ́ nnó ɛnyú debwalé ɛbɔ́w. Ségɛ lé gekágɛ nékéne bɔ́ abi áfyéé metɔ́ ne Ɛsɔwɔ, akógɛ ntó metɔ́ ne áselé genó ɛyigé Ɛsɔwɔ anyéméno nnó achyɛge ɛbɔ́w.

Menomenye Ɛsɔwɔ ɛpyé ɛsɛ dénegege metɔ́ né unó bi ji anyéméno

¹³ Ne gébége Ɛsɔwɔ anyéé nya menó ne Abraham akélé gemɛ ji nnó ji apye genó ɛyigé ji anyéméno nnó

apyéé gétúgɛ muú ayicha alá pɔ́ sé ayi añea gemɛ apwɔ́ ji ayi ji akage kelé ji. ¹⁴ Ɛsɔwɔ anyéméno ne Abraham aké, “Wáwálé, njéle nye wɔ́ nchye wɔ́ ntó gejamégɛ upyáne.” ¹⁵ Mbɔ́ ne Abraham akógɛ metɔ́ agilé kpa tɛ agene unó bi Ɛsɔwɔ anyéméno nnó achyɛge ji. ¹⁶ Bɔ́w áke akélégɛ, áselé mabɔ́ muú ayi añea gemɛ apwɔ́ ɛbɔ́w ne ákélé. Akelege mbɔ́, yéndé mbeé ayi ɛbɔ́w anye asógɛ ne akamé nnó mechɔ́ ɛwémɔ elú wáwálé. ¹⁷ Ɛsɔwɔ ntó akélege nnó ji apyéé bɔ́w abi áselé nye unó bi ji anyéméno manchye ɛbɔ́w ákaá chánéné nnó wáwálé ji akwɔ́rege fɔ́ metɔ́ wuú. Ge ulá bi ji akélé lé mabɔ́ amií jimɔ manlere nnó, ji apye nye genó ɛyigé ji anyéméno nnó apyéé. ¹⁸ Mbɔ́ ne elú, dewyaá unó upea. Unó bina ulú nnó Ɛsɔwɔ anyéméno ne ákélé. Unó bina ukwɔ́rege fɔ́ ne ji ákage byɔ́ fɔ́ gebyɔ́. Ubi upye matɔ́ sé ábénege nno, ɛsɛ bi deboó ɛfwyale débíí ne Ɛsɔwɔ, dégbarege matɔ́ sé, dénéregɛ matɔ́ né unó bi ɛsɛ dekaá nnó degene nye né meso gébé. ¹⁹ Unó bi ɛsɛ dénegege metɔ́ wye ugbarege genwáge sé mbaá ama ndere mkpɔ́kɔ́ne ágbárege ɛkpe, nnó dépere uka sé mme chánéné. Unó bina ujame ɛsɛ nnó dekoó ɛkat dékpe né melu makilé Ɛsɔwɔ. ²⁰ Jisɔs jimɔ abɔ́ me mbe afé ɛwuú né gétúgɛ sé gébége ji alá me ɛtukpe sé tɛ kwyakwya gefɔ́ ɛyigé Melkisɛdek alu.

7

Depɔ́ ɛtire Melkisɛdek alu mempye upɛ Ɛsɔwɔ

¹ Melkisɛdek yina alu nya mfwa melɔ́ Salem, ne mempye upɛ Ɛsɔwɔ ayi añea apwɔ́ amu. Ne gébége Abraham atane mewá bee, mbaá awané gejamégɛ afwa, ndere akerege meso atuú ne Melkisɛdek. Atugé ne ji Melkisɛdek ajé ji. ² Ne Abraham akaré unó uko ɛbi ji afɔ́ né mewáá bee né malu afya, achyéé ji melu ɛma. Unó ulú upea ɛbi utome ne Melkisɛdek. Ɛyigé mbe gelú nnó, mabɔ́ míí matɛné nnó, “Mfwa ayi apye depɔ́ ɛtiré delu

cho.” Eyigé gepye unó upea gelu nnó, “Alú mfwa Salem,” ewé eténe nnó, “Mfwa ayi achwáó né nesó.” ³ Né mmu nwe Esówa, mbaá fò apó ayi ásámé mabó nte wuú ne mabó mma wuú, yé lé ami ukwene ante bíí. Bíí bi ábyené ji ne ebi ji agbo, ye muú fò akaá wó. Ji alú eké Maá Esówa ne ji alá wye mempye upe Esówa te kwyakwya.

⁴ Gege yé gefo eyigé Melkisedek ahea geme. Abraham muú abo alú gekwenege nte bós Isreli, achyéé Melkisedek melu unó ewéna ema. ⁵ Né mbaá upyáne Levi ebwó abi alú ampye upe Esówa, ebe Mosis ejóó nnó, ábó manse melú unó ewémbó mbaá bós Isreli. Ewéna etene nnó, áse unó bina mbaá bós melo bwó, yelé elú wáwálé nnó, ebwó ako alu upyáne Abraham. ⁶ Melkisedek apó fò muú ntoné Levi, yémbó Abraham jimbo akaré unó bíí achyéé ji melu ema. Melkisedek ntó ajé ji, muú Esówa anyémeno ne ji. ⁷ Elú wáwálé nnó muú ayi ajéle nte muú yifó ahea geme apwó muú ayi ji ajéle. ⁸ Né mechó ampye upe Esówa abi alú upyáne Levi, abi áselé melu ema né malu afya, alú lé akwaá abi agbo. Yémbó, né mechó Melkisedek muú asélé melu ema né malu afya, ji alú muú yi alá gbó fò, wye ndere nwe Esówa aleré. ⁹ Ndere Abraham achyéé nya melu unó ema né malu afya mbaá Melkisedek. Esé dékágé jóó nnó Levi ntó ne achyéé ewú. ¹⁰ Esé dekágé jóó mbó, néndé, gébégé Melkisedek atuú ne Abraham, Levi alú né mmu manóó Abraham, gekwenege nte wuú.

Jisós alú wye eké Melkisedek

¹¹ Gébégé Esówa ajyaá Levi ne upyáne bíí nnó abe ampye upe ne ale chye ebe ewé ekene ne utó ampye upe. Ne, mbógé ebo ebé nnó utó bwó ukágé pye nnó akwaá akwane ndere Esówa akelege, mbó Esówa ama kelesé mempye upe ayi cha ayi alú gefóó eyigé Melkisedek wó. Yémbó Esówa ajya gefoge mempye upe yi cha ayi alá tané fò né ula gepú Erón, mpyáne Levi wó. ¹² Ne ákwóregé ntóné ampyeé upe Esówa, abo mankwóré ntó ebe. ¹³ Muú

yi déjógé unó bina détómé ne ji, atané né ntoó eniné cha. Yé muú fò né ntoó eníí álu dambe mempye upe Esówa ayi apyéé upe né geluó. ¹⁴ Esé dékaá chanchá nnó Ata sé atané né ntoné Juda. Mosis ajóó yé genó gefo átó nnó ampyeé upe Esówa atanegé né ntoó eniné mbó wó.

¹⁵ Genó eyi gepye gema gepye esé dégene chanchá nnó ebe ekwóré lé manchó ayi mempye upe Esówa ayicha ayi alú gefóó eyigé Melkisedek achwó nana. ¹⁶ Ji alú mempyeé upe, epófó ndere ebe ewé etome ne ntoné ampyeé upe Esówa ejóó. Ji alú mempyeé upe Esówa gétúgé utó genwá jíí eyigé muú alá kagé cho geji. ¹⁷ Wye ndere ajóó atome ne Jisós aké, “Wó olú Mempye upe te kwyakwya gefóó eyigé Melkisedek alú.” ¹⁸ Até gekwenege ebé elá bábá neídé elú jóó ne epófó ne ncha. ¹⁹ Ebe ewémbó ékágé pye fò bós akwane ndere Esówa akelege. Nana genó eyi gelome gepwóó gechwó. Geji ne esé dénegege metóó wye, ne geji ne gejame esé debye kwókwólé ne Esówa

²⁰ Genó eyigé fò eyi dégbége mfaá gelu nnó, gébégé Esówa apye Jisós alaá mempyeé upe, akelé mempye upe yicha apó sé ayi Esówa akelé. ²¹ Yémbó Jisós alú mempye upe Esówa gétúgé Esówa akélé ajóó ne ji nnó, “Ata annyemeno wáwálé ne akwené fò menomenyéé wuú, ‘Wó olu mempyeé upéé Esówa te kwyakwya.’” ²² Ne gétúgé Esówa akélé mbó, Jisós ne aténé ndere muú ayi alerege nnó menomenyéé meke elome epwóó gétúgé elú te kwyakwya.

²³ Genó eyigé fò gelú nnó, ampyeé upe abi átané né ulaá gepú Levi ája nya dós neídé negbo nesóó nya ebwó, ábéé sé wye mampyege utó bwó. ²⁴ Yémbó gétúgé nnó Jisós agboó fò, ji apyéé utó ndere mempye upe Esówa te kwyakwya. ²⁵ Ndere elúmbó, Jisós awyaá utó nana mamferé bós ako né efwyale gabo dámáa te kwyakwya abi akoógé né amu jíí ne achwáó mbaá Esówa. Ji alu mebe te kwyakwya manenemmye mbaá Esówa gétúgé bwó.

²⁶ Ji alú gefógé etukpe Esowò ayi esé dékelege. Ji alú muú ukpea, muú akágé shulé fò ji ndo. Apó fò ne gabo né mmye. Ji afa mbwa ne bọ́ ubeé, ji alu né melu enógé né mfaánebuú eniné mfaá mfaá. ²⁷ Jisòs abọ́ fò mampye upé mbaá Esowò yéndé bíí ndere matúkpe ampyéé upé apyéé wó. Ebwó abọ́ mbe apye upé gétúgέ gabo bwó ne apye ntó gétúgέ ayi bọ́ bifó. Yémbó Jisòs apye gepé ejíi mbaá Esowò damaá mechó ebye gébégé ji achyéé gеме ji agboó. ²⁸ Ebe Mosis ejya lé akwaá, abi akágé pye gyé nnó abe matukpe Esowò. Yémbó mekomejọ́ ayi Esowò akele, akele gébégé áfyéé me ebe Mosis. Mekomejọ́ yimbó ne ájyaá Maá nnó akwane te kwyakwya mambé etukpe ampye upé.

8

Jisòs ne alu etukpe menomenyéé meke

¹ Memma mechó ewé déjógé mbó elú nnó: Esé déwyaá gefógé etukpe ewéna. Ji ajwólé né melu enógé né egbe ebwónye Esowò Muú ahea Apwó́ amu né mfaánebuú. ² Eféé ne ji apyéé utó́ bíí né mmu mákilé Esowò né mmu maá geto ayi wáwálé. Ata ne akwyéé maá geto wú epófó akwaá.

³ Afyéé yéndé etukpe nnó achyegé echye, apyegé ntó upé mbaá Esowò. Mbántó ne etukpe ewé sé abọ́ mambé ne genó eyigé ji achyegé mbaá Esowò. ⁴ Mbógé ji ábó ábe fa mme, mbó ji abó abéé yé mempyéé upé Esowò chácha néndé ampyéé upé álu me abi áchyegé echye mbaá Esowò ndere ebe ekelege. ⁵ Utó́ ebi ebwó apyéé né melu ewémbó ulú élé dendore unó bi apye né mákilé Esowò né mfaánebuú. Esé dékaá mbó néndé gébégé Mosis alú mantene maá gepúge Esowò, Esowò ajọ́ ne ji aké, “Se gébé nnó apyéé yéndégenó gebe wye gefó́ eyigé me nleré wó né mfaá mekwé.” ⁶ Yémbó utó́ Jisòs uhea gеме upwó́ ebi ukwene ampyéé upé, wye ndere menomenyéé meke wuú ewé echome bọ́ mashu ne Esowò elóme epwó́ ewé gekwene.

Gétúgέ etene mbaá unó ulúlú ebi Esowò achyegé nye.

⁷ Mbógé gekwenege menomenyéé ékage pye nnó bọ́ ákwane ndere Esowò akelege, mbó amágé kele sé ewé chá. ⁸ Yémbó Esowò ágegé nnó bọ́ bíí ápyéé gyéé, getú eyigémbó ne ji ajọ́ aké, “Ata aké, gébé gechwó́ nye eyigé me nnyéé nye menomenyéé meke ne bọ́ Isréli ne abi Juda. ⁹ Menomenyéé ewémbó ebeé sé ndere ewé me mbọ́ nnyéé ne ukwene ante bwó né bíí bi me nsele ebwó́ ne amu átané né meló Ijip. Ne ndere ebwó́ alá pye sé genó eyigé me nnyémeno ne ebwó́, me ntó nti meso ne ebwó́, me Ata ne njógé mbó. ¹⁰ Ge menomenyéé ewé me nnye nye ne ntoné Isréli na. Né gébé eyigémbó, me nfyéé nye mabe ya né makpo bwó́, nsa áji né mmu mató́ bwó. Me mbeé nye Esowò bwó́ ne ebwó́ ntó abéé nye bọ́ ba. ¹¹ Ne ye muú bwó́ amágé lere sé nte menme wuú, ye muú ula gepú bíí ajógé sé nnó, ‘Kaágé Ata’ néndé yéndémuú manló ne bọ́ abi alá hea gеме wó, okwane mbaá abi ahea gеме akaáge nye me. ¹² Ne me ngene nye ebwó́ meshwe né gabo ayi ebwó́ apyéé ne mmágé te sé gyéé ayi ebwó́ apyéé cháchá.” ¹³ Ndere Esowò ajọ́ atome ne menomenyéé meke, ebyennó ji ase nnó ewé gekwene egbo gelu. Ne yéndégenó eyi gegboó gelu, gekwó́ ukoó, abelege geji baba.

9

Gekwenege meti ewé débó dénógé Esowò

¹ Menomenyéé mbe ewé Esowò anyéé nya ne bọ́, ewyaá mabe ayi áleregé ndere ánógé Esowò. Ne bọ́ ntó akwyéé maá geto ayi ánógé Esowò wyéé fa mme. Akare maá geto yimbó malú apea ne makat apea. ² Né meso ekat ewé mbe akuú ewu nnó melu ukpea. Né melu ewéna geluógé etuleka gelu wyeé ne ekpokpogele. Né mfaá ekpokpogele ewémbó áneré ntoó bred eyi achyéé mbaá Esowò. ³ Né meso ekat ewé mmu élé melu ewé akuú nnó melu ukpea ewé epwó́ malu ukpea ako. ⁴ Ne melu ewémbó,

geluó eyigé asó elu mbaá Eσωω gelu wyeé. Akwyéé geji ne gul. Mekwa menomenyéé Eσωω elu ntó wyeé, afyale ewú ne gul. Né mmu mekwa ewéna maá nkwo ayi akwyéé ne gul alu wyeé. Afyé menyéé yimbó ayi ákuú nnó manaá né mmu. Meto Eρωn ewé echíi nya bya elú ntó wyeé ne ubare mataá ebi Eσωω asame mabe jíi wyeé. ⁵ Unó fó upea eké makiénné Eσωω úlú né mfaá mekwa ewémbó, ákuú ubi nnó bó charubim. Ubagele bwó ukwere mbaá ayi Eσωω ajige nté gabo bóó. Yémbó dékage pye bóó akaá unó bina uko nana.

⁶ Akwyéé unó bina ábelégé mbó, ampyéé upε Eσωω akpene né mmu maá gepú ayi mbε yéndé bíi ápyéé utóó bwó. ⁷ Yémbó ekosé etukpe ampyéé upε ne ekpene né maá gepú ayi mmu. Ne ji akpene wye damaá né ημε. Ji aké akpene wyeé abó mamkra manoó menya mampye upε mbaá Eσωω nnó Eσωω ajinte gabo awuú jimbóó ne ayi bóó ápyéé dankaa. ⁸ Ndere epyembó, Mendoó Ukpea ebó elerege mbó lé nnó, te ndere maá gepú yimbó ayi mbε alú wyeé ne menombi ntó wye gbεgbε, ye meti epófó ewé bóó ákágé kpe né mmu maá gepú ukpea ayi apwóó malu ukpea ako. ⁹ Unó bi ulumbó elé gepó eyi gelerege njene esé eniné nnó echye ewé bóó áchyéé ne upε ebi bóó apye mbaá Eσωω ukágé pye fó nnó bóó abi ánógé Eσωω ábé ne ufere ebi ukwane ndere Eσωω akélege. ¹⁰ Unó bina utome elé ne depóré manyéé ne manyúgé ne ndere muú ashwonege mmye nnó abε pópó né mbε ushu Eσωω. Ubi úlú elé mabe ayi atome ne depóré menyammye ne ubyéé nyε gébégé Eσωω apyéé yéndégenó gelage gekε.

Meti meke ewe debó manóge Eσωω

¹¹ Yémbó Kras achwó με. Ji alu etukpe Eσωω ayi achwóó ne unó ulúúl ebi úlú mbó esé né gébé eyigé na. Ji apyéé utóó né melu melóméló mbaá ayi akwane apwóó maá geto ayi ampyéé upε abó apyéé nya utóó wyeé. Akwaá fó wó átene ji wó, mmyeke apó fó né geluage unó bi

úlú fa mme. ¹² Kras akpe né melu ukpea ewé epwóó malu ukpea ako dama te kwyakwya. Gébégé jíi ákpene wye, ákpa fó lé manoó menya ndere ημε yé ami mpó ne ákpe né mmu wó, jíi ákpa lé manoó míi jimbóó ne ákpene wyeé. Akpéé ana gemεge sé nnó detane né efwyale te kwyakwya. ¹³ Né menomenyéé ewé gekwene, muú álá pó fó pópó aselé elé manoó ημε ne ami menó mpó ne matwó maá mpó ayi asóó né mewε améé jíi né mmye nnó abε pópó ndere Eσωω akélege. ¹⁴ Ne mbógé manoó amíi ufóó menya eyina mawyaá uto na, ebyennó ami Kras mawyaá uto kraá mampwó amu. Né uto Mendoó Ukpea, muú alú te kwyakwya, Kras achyéé gemε jíi mbaá Eσωω gétúgé sé. Ji apyembó nnó ashwone ufere sé ékágé dépyéé upwyapwyané unó ne nnó esé dépyége elé utóó Eσωω muú alú mebe.

¹⁵ Getú eyigémbó ne Kras ala muú ayi áchómé bóó mashu ne Eσωω né menomenyéé meke ewé Eσωω anyéé ne bóó bíi. Ji apyembó nnó bóó abi Eσωω akuú, abó mejé ewé elá ebyéé fó te kwyakwya ewé jíi anyémeno. Mbó ne elú néndé negbo níi eniné mbó ne nepyéé nnó áfére bóó né gabo ayi nya ebwó ápyé gébégé gekwenege menomenyéé.

¹⁶ Nwe geteé alu wye eké menomenyéé. Muú aságé ηwe geteé ágáregé ndere jíi agbogé akarege unó bíi, alyage ubi kraá te jíi agbogé ne akaré ubi. ¹⁷ Gefógé ηwe yimbó awyaá uto mbógé muú ayi asamé jíi agbo. Mbógé muú ayi asame jíi álá agboó wó, ηwe yimbó afulé yé genó. ¹⁸ Getú eyigémbó ne manoó malá magbele mme wó, nnó menomenyéé ewé mbεmbε ebefó ne uto. ¹⁹ Mosis agarégé bóó mabe Eσωω ako, ase manoó anó mpó ne ami ημε áchwaré ne manaá, abó eta maá genóó ayi akuú nnó hisap ne néwú negelé anyua né mmu, améé né ηwe mabe Eσωω ne menyammye bóó ako ntó. ²⁰ Ameégé mbó ajóó aké, “Gééé manoó ami magbaré menomenyéé ewé Eσωω

anyé ne enyú, agaré nnó debele na.”²¹ Wyembò ntó ne Mosis améé manoó mimbò né maá geto ne yéndégenó eyigé aséle anógé Esòwò wyeé. ²² Nðere mabe yimbò alerege, elu wáwálé nnó asélé lé manoó ne apye nnó yéndégenó gebé pópó né mbe ushu Esòwò. Ne mbógé manoó mala machyéé mme wó, ajigé fò nte gabo.

Gepé eyigé Kras apyéé géférege bòó gabo mmye

²³ Ge ula bi, aséle lé manoó menya ne apye nnó unó bi úlú lé dendoré unó bi úlú né mfaánebuú ube pópó. Yémbò abò mansé lé genóge upe eyi gelóme kpaá gepwòó manoó menya ne apye nnó unó bi mbò né mfaánebuú ube pópó. ²⁴ Kras akpe fò élé né maá geto ayi akwaá akwyéé ne apye ejíi gepé wó. Melú ewémbò elú élé dendoré melu ukpea ewé elú né mfaánebuú. Ji akpe élé né mfaánebuú neni ambòó, atene mbe ushu Esòwò gétúgé esé. ²⁵ Ji akpe fò né mfaánebuú nnó apye gepé jíi ndòndò ne ndò ndere etukpe akpene yéndé ñme né melú ukpea ewé epwòó malu ukpea ako manchyéé manoó ami mala mapò fò amií jimbòó né mbaá Esòwò wó. ²⁶ Mbógé ebe nnó mbò ne ji abòó apyéé, mbò ji agé efwyale ndòndò ne ndò tē ula ulóó mme. Nðere elúmbò, ji achwò ndò gamaá né gébé eyi mme achwòó kwyaá ne achyéé gēme jíi nnó ánéré ne gabo. ²⁷ Elú me nnó yéndémuú abò magbó demaá, agbogé mbò agilé unòó mpa ayi Esòwò apane. ²⁸ Wyembò ntó ne Kras agboó ndere gepé nnó aferé gejamégé bòó né gabo. Ne ji amágé chwó nyē ndò yifó. Né gébé eyigémbò achwòó sé né gétúgé gabo sé, achwòó élé nnó awene gemēge bòó abi agilé ji álá mmyemmye bwó.

10

Gepé eyi Kras gelú lé damaá tē kwyakwya

¹ Ebe Mosis elú lé dendore unó ulúuló ebi úlú manchwò, epófó unó

bimbò ubi ambòó. Getú eyigé mbò bòó aké achwòó mbaá Esòwò upe ebi ebwò anyuarege apyéé yéndé ñme, upyéé fò kánka nnó ebwò akwane chánéné ndere Esòwò akélege. ² Mbógé ebe ebe nnó gefógé upe bina upyéé nnó bòó akwane chánéné ndere Esòwò akélege, mbò bòó ntó ámagé tē sé mecho gabo ne ábò ámagé pye sé upe bimbò. ³ Yémbò upe bina ebi bòó anyuarege apye yéndé ñme, upyéé lé nnó bòó átégé gabo ayi ebwò apyéé. ⁴ Néndé manoó anò mpò ne ñme makágé fere fò bòó gabo né mmye cháchá.

⁵ Ge ula bi gébége Kras alu manchwó fa mme ajòó ne Esòwò nnó, “Wò ókelegé sé upe ebi bòó ápyéé eta wyeé ne echyē ewé bòó áchyégé. Wò ókwyéé lé menyammye ayi ókwyéé óbelé nnó me nse mpye upe wye. ⁶ Menya eyi bòó asòó kpógelé né geluógé upe ne echyē ewé ebwò áchyégé gétúgé gabo ayi ebwò ápyéé ukwane fò wò metòó wó. ⁷ Ne njòó nké, ‘Esòwò gé me na nchwó mampye genó eyi wò ókelege nnó me mpye wye ndere asamé né mmu ñwe atomé ne me nnó mbò mampye.’” ⁸ Kras abò mbe ajòó ne Esòwò aké, “Ufòó upe bi bòó ápyéé ndere ebi apyéé ne menya, yé ebi ápyéé ne umpomé yé ebe lé ebi bòó ásoó né geluógé upe mampye upe eta wye ne unó bi bòó achyégé gétúgé gabo bwó ukwané fò wò metòó wó.” (Yé élé ebe Mosis eké ápyégé mbò.) ⁹ Ne ama ajòó aké, “Ge me na, nchwó mampye genó eyigé wò ókelege nnó mpye.” Nðere elúmbò, Esòwò aferé upe bi ukwene nnó apye gepé eyigé Kras gesé malu bwó. ¹⁰ Ne gétúgé Jisòs Kras apyéé genó eyigé Esòwò akélege, achyéé menyammye wuú ndere gepé tē kwyakwya. Getú eyigémbò esé dela bòó ukpea né mbe ushu Esòwò.

¹¹ Né gekwenege menomenyéé ampyéé upe Esòwò ápyéé utòó bwó yéndé bíi. Anyuarege upe bimbò mañané mañané, yémbò upe bimbò ukágé fere fò bòó gabo né mmye. ¹² Ne Kras awesé mampyéé upe, apye lé gepé gema eyi gekwane tē

kwyakwya, manshwóné gabo sé. Apyégémbò ajwólé né melu enógé né egbe ebwónyε Εσωω. ¹³ Ne ji ajwòle wye agilé kpaá te Εσωω apye bòó mawámé bií álaá eké geluò eyi ji anerege uka mfaá. ¹⁴ Mbò ne elú nnó Kras apye elé gepε gemaá nnó bòó abi ji ashwónegé ákwane chánéné ndere Εσωω akelege te kwyakwya.

¹⁵ Mendoó Ukpea ntó egáré esé genó eyina. Abó mbe ajóó aké, ¹⁶ Ata aké, “Gébé gekwónégé, ge menomenyεé εwé me nnyεé nye ne ebwó na. Me mfyεé nye mabe ya né mmu matóó bwó ne nsame nye ájí né mmu défóré bwó.” ¹⁷ Ne ama agbéé aké, “Me nteé sé gabo bwó ne depó etiré ebwó ápyεé gyεé.” ¹⁸ Dékagé ge nnó, ajigénte gabo bòó, yé ula fó ubεé sé ebi amágé pye upε.

Déchwó kwókwólé ne Εσωω débεge ne dembyò

¹⁹ Añme ba, εwéna εtene nnó esé dékágé kpe tágétágé né melu ukpea εwé epwóó malu ukpea ako, gétúgé manoó Kras ami machyεé mme gébége ji agboó. ²⁰ Jisòs anené me ekat εwé ekaré melu ukpea ne melu ukpea εwé epwóó malu ukpea ako. Anené esé meti meke εwé εwyaá genwá. Ekát εwé Jisòs anené mbò, εtene mbaá menyammyε wuú gébége ji agboó gétúgé sé nnó esé dekoó wye déjyε mbaá Εσωω. ²¹ Ne te ndere esé déwyaá gekpekpεge étukpe εwé epεle gepúgé Εσωω, ²² déchwó kwókwólé ne Εσωω ne matóó sé mako ne défyεé metóó ne ji gefóó eyigé déla dékágé be fò ne dembyò néndé manoó Jisòs Kras mameé me né matóó sé alá pópó ne ágaré esé nnó delu cho. Ne áshwóné menyammyε se ne manaá ami makpea. ²³ Déténé ne eshyε né depó etiré esé déneré metóó wyeé ne dégaregé deti. Ekágé déwé mmyε néndé Εσωω anyégémeno nnó apyεé genó, ápyεé geji. ²⁴ Dékelégé meti εwé défyεé ate añme eshyε nnó ágbógé ne ate ne nnó álerege uló melu. ²⁵ Délyagé fò mankεne uchome bòó Εσωω ndere bòó abifó ályaá esé

déchome wye mmyε, défyεgé ate eshyε, ushuú chacha ayi dégene mbò nnó bií ebi Ata achwóó ula kwókwólé.

²⁶ Néndé mbógé déké dépyεé wye gabo kpékpé ayi dékaá me wáwálé ayi mekomejóó Εσωω álerege, gepε eyigé chá gepó sé eyi gekagé fere esé gabo né mmyε. ²⁷ Genó eyi degile ne εfó metóó elé mpa Εσωω ne gekpekpεge mewe εwé esóó nye bòó mawáme Εσωω. ²⁸ Dékaá nnó muú ayi abyaá εbe Mosis, áwáne ji ágené fó meshwe mbógé bò nteε apea yé áléé ágarégé nnó ákpa ame age ji ndere ápyεé genó eyi geléré nnó ji akwé εbe εwémbò. ²⁹ Εβεge mbò, férege gekpekpεge εfwyale εwé εbeé nye ne muú ayi abyaá Maá Εσωω ne aselé manoó mií ami magbaré menomenyεé Εσωω, nnó mapó yé genó yé elé manoó ami na ne mashwone ji nnó abε pópó, ne ajógé ntó mejóó mebo atome ne Mendoó Ukpea muú alerege bòó galógáló. ³⁰ Esé dékaá ji muú ajóó aké, “Me ne nwyaá utó manshuú amu né gabo ayi ebwó ápyεé, ne nshúgé nye amu mbaá bòó abi ápyεé ubé.” Ne ajóó aké, “Ata ne asóó nye mpa bòó.” ³¹ Epyεé εfó mankwe né amu Εσωω muú álú mebe.

³² Tégé ndere elú nya ne enyú gébége enyú debóó mbe dékaá depore Εσωω. Yé elé enyú dégené gejamégé εfwyale né gébé eyigémbò, déténe wye ne eshyε yé genó genyige enyú wó. ³³ Gébé eyigé fò bòó ashyεé enyú gbòñò ne ápyεé enyú déwuú ubalé. Né gébé eyigé fò bòó abi agene ntó εfwyale mbò, enyú déchome défyoge ebwó mmyε. ³⁴ Dégene meshwe ne bòó abi ákpéné denò, ne gébége bòó áfóó unó nyú dékame wye kamegé ne metóó megómégó ndere dékaá nnó déwyaá unó ulóuló ebi upwóó ammu, ebi ubεé nye te kwyakwya. ³⁵ Ndere elúmbò, délyagé fó mamfyεgé metóó ne Εσωω néndé ji achame nye enyú. ³⁶ Enyú débóó mankogé elé metóó dépyεge genó eyigé Εσωω akelege, ne désε unó uko ebi Εσωω anyémeno nnó achyεgé. ³⁷ Néndé Εσωω aké, “Elá

gachyεé muú ayi achwóó nye achwó achóó sé gébé. ³⁸ Né bóó ba abi ápyεé wye genó eyi gelú cho, abεé nye wye mamfyεgé metóó ne me. Yémbó muú ayi ajame mmyε meso, metóó wa εgóó fó ne ji.” ³⁹ Εsé depó fó bóó abi ajame mmyε meso genwagé bwó genó mme detu. Εsé delú élé bóó abi áfyεé metóó ne Εσωωó ji awene gemεge bwó.

11

Gefóó eyigé bóó áfyεé metóó ne Εσωωó

¹ Metóó mamfyé ne Εσωωó élé ndé? Metóó mamfyé ne Εσωωó élé mankaá nnó débóó nye unó bi déneré metóó wyeé ne nnó unó bi εsé dela delu danγε úlú wyeé wáwálé. ² Bóó abi nya mbεmbe áfyεé metóó ne Εσωωó, getú eyigémbó Εσωωó ase nnó apye genó gelógéló.

³ Ne élé gétúgέ εsé défyεé metóó ne Εσωωó ne dékaá nnó mekomejóó ayi Εσωωó ajóó ne akwyεé mme. Εwéna εtεne nnó unó bi εsé dégene mbó fa mme, akwyεé ubi ne unó bi muú álá gene.

⁴ Gétúgέ Εbel áfyεé nya metóó ne Εσωωó ne ji apyεé gepε mbaá Εσωωó eyi gelóme gepwóó eyigé menmo wuú Ken. Ndere ji apyεmbó, Εσωωó akame nnó ji alú cho, getugé gepε eyige ji apyεé. Yé élé Εbel agboó te nya metóó εwé ji áfyεé ne Εσωωó elú ejógé mejóó te fina.

⁵ Gétúgέ Εnók áfyεé nya metóó ne Εσωωó, ji agbo wó. Εσωωó ase ji afé né mfaánebuú mebe. Yé muú ama agé sé ji wó gétúgέ Εσωωó asélé ji ajye né mfaánebuú. Gemεgέ nnó Εσωωó asé nya ji ajye mfaánebuú alere me nnó gepó ejíi gegó ji metóó.

⁶ Elú wáwálé nnó yé muú ákágé pye fó metóó εgó Εσωωó mbógé muú yimbó álá fyε metóó ne ji wó, néndé yéndémuú ayi achwó kwókwóle ne Εσωωó, abó mankamé nnó Εσωωó alú wye wáwálé, ne ji achame bóó abi ákelege ji ne matóó bwó mako.

⁷ Metóó εwé Nowa áfyεé nya ne Εσωωó apye ji awú mbeé ayi Εσωωó akwélé ji gétúgέ unó bi upyεé nye meso gébé. Akwyε ékpe kpaá εwé

ji ne ula gepú bíi ákpené mmu nnó ápó negbone ηgbannyi. Ndere ji apyεmbó mfaánebuú ashulé bóó mme né mmyε, ne Εσωωó apye ji ntó álá cho gétúgέ ji áfyεé metóó ne Εσωωó.

⁸ Metóó εwé Abraham áfyεé nya ne Εσωωó apye ji awú ne Εσωωó. Akú Abraham ajóó ne ji nnó akwilé ajyεé né gebage mewaá eyigé ji achyεgέ nye ji meso gébé. Ji alyaá meló wuú afé yé élé ji álá akaá mbaá ayi ji ajyεé wó. ⁹ Metóó εwé ji áfyεé ne Εσωωó apye ji ajwólé né mmu baá otó ndere menkεé né mme bóó abi cha ayi Εσωωó anyémeno nnó achyεgέ nye ji. Mbóntó ne maá wuú Asek ne mpyáne wuú Jakób ajwólé. Εbwó álú bóó bi álú mambó ntó genó eyigé Εσωωó anyémeno nnó achyεgέ εbwó. ¹⁰ Abraham akó metóó ajwólé né baá otó bimbó néndé ji abó agilé manjwólé né meló εwé εwyaá mabóme ayi álá chógé εwé Εσωωó akwyεé atene.

¹¹ Metóó εwé Sara áfyεé ne Εσωωó, ne apyεé ji akpane unε. Yé élé ji akwóó me ukóó, ákoó gébé eyigé ji ábyéne maá, ji afyé wye metóó ne Εσωωó nnó anyεgέmeno mampyεé genó, apye geji. ¹² Yé élé Abraham ábené me álá kágé byε se baá, upyáne bíi uja eké ambe né mfaánebuú ne gesóó né mbale εbeé mega. Yé muú ákágé pa fó ubí.

¹³ Bóó bina ako áfyεé wye metóó ne Εσωωó kpaá te agboó. Yé muú bwó fó ase yé genó eyigé Εσωωó anyémenó nnó achyεgέ nye εbwó wó. Yémbó áge lé unó bimbó te mbe ne matóó ágóó εbwó. Εbwó ákaá nnó εbwó alú élé ankéé bó abi ákógé fa mme yina kógé. ¹⁴ Bóó abi ajógé mbó álere chánéné nnó εbwó akélege mbaá ayi abεé meló εwé bwó. ¹⁵ Mbógé εbwó abó átégé lé meló εwé εbwó atané wyeé, mbó εbwó akelé meti mankere wyeé. ¹⁶ Yémbó εbwó ashyagé lé meló εwé εlómé epwóó εwé εbwó abó alú wyeé. Ne meló εwémbó elú lé né mfaánebuú. Ndere elúmbó, mmyε εgboó fó Εσωωó nnó εbwó ákúgέ ji nnó

Ἐσωω bωó néndé ji ákwyéé me melo ábelé ebwó.

17 Gébégé Ἐσωω amuame Abraham nnó ase maá wuú Asek apye gepé, Abraham ákamé gétúgέ áfyéé metóó ne ji. Elé Abraham yina ne Ἐσωω anyéé nya meno ne ji nnó abéé ne gejamégé upyáne, yémbó ji akpome mmye mansé danchi maá wuú apyé gepé mbaá Ἐσωω, 18 yé elé Ἐσωω ajóó nya ne ji aké, “Gejamegέ upyáne ebi wó obóó nye utanege nye lé mbaá Asek.” 19 Abraham ntó ákamé nnó Ἐσωω akágé pyéé bóó akwilé né negbo. Ne dékágé jóó nnó elú wye eké Ἐσωω apye Asek akeré né geἡwá Abraham ase ji akere mmu.

20 Elé gétúgέ Asek áfyéé metóó ne Ἐσωω ne ji ajelé Jakob ebwó ne Ἐsao, agaré ebwó mejé ewé ebwó abóó nye meso gébé.

21 Gétúgέ Jakob áfyéé metóó ne Ἐσωω né gébégέ ji achwóó gbo ajé lé baá Josef apea abi ande. Né gébé eyigémbó agíí né meto wuú anógέ Ἐσωω.

22 Gétúgέ Josef áfyéé metóó ne Ἐσωω né gébégέ ji áchwó gbó agaré bóó Isreli nnó ebwó ályage nye melo Ijip. Ne agaré ntó ebwó ndere ji agbogé ápyéé ne ugoó bíí.

23 Gétúgέ mma ne nte Mosis áfyéé metóó ne Ἐσωω ne gébégέ ábyené Mosis ábí nya ji né ámfaá áléé, néndé áge nnó ji alú maá ayi alóme ulóó. Ne áfó yé mambya ebe ewé mfwa melo afyéé nnó áwáné baá bóó Isreli né gébé eyigémbó wó.

24 Gétúgέ Mosis áfyéé metóó ne Ἐσωω né gébégέ ji awené ashyaá nnó asegέ fó ji ndere maá ayi maá mfwa Fero ayi mendée ábyené. 25 Ji ákamé mange efwyalé ne bóó Ἐσωω ne nnó ji anyégé apogé ne nechóchó né mmu gabo ewé nechóchó eniné na nela newyagé. 26 Ji aferé nnó mange efwyale gétúgέ Kras elé gekpekepegé gefwa eyi gepwóó gefwa geko eyi gelú né Ijip néndé ji apelé wye né mbe mambó genó eyigé Ἐσωω ácháme nye ji.

27 Gétúgέ metóó ewé ji áfyéé ne Ἐσωω alyaá melo Ijip abó yé efó wó né genó eyigé metóó esogé mfwa akágé pye wó. Ji akó metóó apelé wye mbe mbe eké abó age me Ἐσωω muú bóó alá gené ji ne ame. 28 Elé gétúgέ metóó ewé Mosis áfyéé ne Ἐσωω, ne ji agaré bóó Isreli nnó aló manyé epaá koó upú, ne nnó ase manoó ἡme amee né manombi upú bwó nnó ekiénné Ἐσωω ewé ewáné bóó echwógέ ekoó upú bwó kógé ekágé ewa baá mbe bwó, ndere ewáné nye abi bóó Ijip.

29 Gétúgέ metóó ewé bóó Isreli áfyéé ne Ἐσωω, ne áchyaá ebeé mega ewé ákuú nnó ebeé megelé eké bóó abi ákené né mme detu. Ne gébégέ bóó Ijip ámuame manchyaá, ebeé ewé mbe e shwya ebwó ako.

30 Gétúgέ metóó ewé ebwó áfyéé ne Ἐσωω, ebwó akégé ágyaágé melo Jeriko né mme ndó ekenéama, gebamé mataá eyi genó melo mme gekwe gbarammm. 31 Gétúgέ Rahab mendée enó áfyéé metóó ne Ἐσωω abi bóó Isreli abi áchwóó cheré meló ewé mbe bibíí. Getú eyigémbó ne ji alá agboó fó choncho ne bóó abi alá ákamé ne Ἐσωω wó.

32 Me mmagé jóó na nnó? Unó bi bóó abi áfyéé metóó ne Ἐσωω apye uja dóó. Gébé ne gela gepó sé eyi me njógé ntome ne bóó ndere Gidyón, Barak, Samsen, Jesta, Devid, Samuele ne bóó ekpave Ἐσωω abifó. 33 Elé gétúgέ metóó ewé ebwó áfyéé ne Ἐσωω, ne ebwó abifó ámmye bee ne malo kpakpa ápwó áji. Agbaré malo ebwó chancha, ne ábó unó bi Ἐσωω anyémeno nnó achyegé ebwó. Gétúgέ metóó ewé ebwó áfyéé ne Ἐσωω ágbe manó unyanya nnó ékágé uwá ebwó.

34 Aníí mewé ewé elulé wum, wum, wum, yémbó mewé esó fó ebwó wó. Abifó abó bóó abi aké áwá ebwó ne bó aparanja. Abifó apó ne eshye yémbó Ἐσωω achyéé ebwó eshye. Abi awyaá eshye mamye bee ámmye ábú bóó bee abifó né malo bwó. 35 Gétúgέ metóó ewé andée abifó áfyéé ne Ἐσωω, áge bóó bwó abi ágboó ndere ákwilé né negbo. Abifó átulé ebwó kpaá

álá mangbomangbo, yémbò ákámé negbo áshya mamferé metóó ne Eṣṱwṱ bṱó ályaa ébwṱ. Apyembṱ nnó meso gébé Eṣṱwṱ apye ébwṱ abó genwá eyi gepwṱ amu. ³⁶ Abifṱ ájwa ébwṱ ne atulé ébwṱ ne otoó, awe abifṱ ne bṱ mkpṱkṱve áfyε ébwṱ né gepúgέ denṱ. ³⁷ Ató abifṱ ne mataá áwa. Agyá abifṱ ubauba ne sṱó. Awá abifṱ ne bṱ aparanja. Abifṱ alú ubya bṱ, áfyεé elé mekṱ ηme. Achyεé ébwṱ éfwyale, ámmye amu ne ébwṱ. ³⁸ Akené nya mmu mewaaá tametamé ákwṱme makwε áshulege, ábiígέ né mmu maba mataá ne ambu né mme. Mme yina ákwane yé mambε mbaá ayi ébwṱ ákágε ájwṱlegé wyε wṱ.

³⁹ Gétúgέ ébwṱ áfyεé metóó ne Eṣṱwṱ, áké ébwṱ ápyε gechágéné genó. Yé elé elúmbṱ, ébwṱ ásé yé genó eyigέ Eṣṱwṱ anyémeno nnó achyεge ébwṱ wṱ, ⁴⁰ néndé Eṣṱwṱ awyaaá gechachage genó né metóó mampye eyi getome ntó ne sé. Genó eyimbṱ gelú nnó aselé esé chónchṱ ne ébwṱ apye nnó dékwane chánéné ndere ji akεge.

12

Nte sé Eṣṱwṱ anywṱlege esé mati

¹ Né egbe ewé se, bṱó bina ako abi áleré esé ndere áfyεé metóó ne Eṣṱwṱ álu wyεé, ánṱ esé mme eké geko ápelé nnó áge genó eyigέ esé dépyεé nyε. Ndere elúmbṱ, dékpa yéndégenó eyi génṱ esé eyi gépyε esé déla dékágε lome dégbε mewaaá chónchṱ ne gabo ayi áfwyánege esé. Dékógέ metóó délómégέ wyε gatélé ayi alú esé mbe. ² Ndere délόμεge dépelé wyε ne Jisṱs muú anene esé meti défyεé metóó ne Eṣṱwṱ. Wyε elé ji ne akpané nyε esé apye metóó ewé défyεé ne Eṣṱwṱ ekwane chánéné. Ji akamé nya magbo negbone mekpo unṱó né gekwa. Ji asé yé mekpo unṱó ewé elú né gefṱgέ negbo eniné mbṱ efú genó wṱ néndé ji akaá gekpekpεgέ metóó megómégó ewé Eṣṱwṱ ákwyεé me ábelé eta wuú. Gétúgέ ji agboó negbo eniné mbṱ, ji ajwṱlé nana né melu enógέ né egbe ébwṱnyé Eṣṱwṱ.

³ Tégέ ndere ji akógέ nya metóó agené éfwyale né amu bṱó ubeé, bṱó ápaá ji. Tégέ wyε ji nnó ékágέ enyú debe ne gepwa metóó detṱ meti.

⁴ Ummye ebi enyú démmye manlyaaá gabo delú dammyε dekwṱné mbaá manoó nyú machyεge mme. ⁵ Nnó enyú dejjí me nte majyεé ami Eṣṱwṱ achyεgέ enyú ndere baá bií? Ji ajṱó aké, “Maá wa, Eṣṱwṱ ányágέ wṱ gétúgέ gyε ayi wṱ ṱpyεé, ṱsege fṱ ewú eké efuú yé genó wṱ. Ashúlegé wṱ ndo, ṱbege ne gepwa. ⁶ Kaá nnó Ata alerege lé chuchu yina mbaá muú ayi ji ábṱó gejeé ne ji. Ne atulegέ lé yéndémuú ayi ji aselé nnó alú maá wuú.” ⁷ Ndere elúmbṱ, kógέ metóó né chuchu ayi Eṣṱwṱ alerege enyú, manleré enyú genó. Ji apyembṱ elé ne enyú ndere nte apyεé ne baá bií. Ndé maá ayi apyεge gyε nte wuú álá alerege fṱ ji chuchu? ⁸ Mbṱgέ Eṣṱwṱ álá alere enyu chuchu né gyε ayi dépyε ndere ji apyεé ne baá bií ako wṱ, ebyennó enyú dépṱ fṱ baá bií wáwálé déluú baá ulṱ. ⁹ Genó eyigέ fṱ gelú nnó, ante sé fa mme alerege esé chuchu mbṱgέ dépyεgέ gyεé, denoge ébwṱ. Ndere elúmbṱ, elú galógálṱ nnó esé déwúgέ dṱó ne nte sé muú abṱó mandoó sé, nno debo genwá. ¹⁰ Ante sé fa mme alerege ese chuchu né mboó gébé ndere ejigέ ébwṱ gétúgέ gyεé ayi esé dépyεé, Eṣṱwṱ alerege esé chuchu gétúgέ gyεé ayi dépyεé né galógálṱ awé sé, nnó esé debe bṱó ukpea ndere ji. ¹¹ Né gébégέ alerege esé chuchu déselé fṱ nnó elé genó gelógélṱ. Déselé elé nnó elé genó eyi gepyεé esé débéé meshwεmeshwε. Yémbṱ ewyagé, éfwyale ewémbṱ echwṱó ne galógálṱ mbaá bṱó abi ágií genó wyεé. Epyεé nnó ébwṱ apyεgέ genó eyi gelú cho ne nnó ábé nesṱ ne ate bṱó.

Majyεé ne mbeé mekwelege

¹² Ndere dékaá mbṱ, gbarege unṱ chancha ne amu nyú ayi abṱó gepwa ne tenege ne eshyε ne uka nyú ebi uweré. ¹³ Chógέ wyε mbe dékéné né mati ayi alú chṱ nnó ékágέ uka nyú

ebi uloo né uferé ubwiré, utógé lé tógé.

¹⁴ Mmyegé nnó débe nesò ne bòò ako. Mmyegé ntó nnó débe bòò ukpea. Muú alá ápó muú ukpea agené fò Ata. ¹⁵ Ségé gébé nnó ékágé muú nyú fò apye genó eyigé Esòwò alyagé manleré ji galógáló. Ségé gébé nnó ékágé muú nyú abe ne gepò gebo-gebo. Gefógé gepò eyina gelú eké nchye ayi agbógé unywòne bií uchwòò ne efwyale ne uchòò gejamégé unò ebifó. ¹⁶ Ségé ntó gébé nnó ékágé muú nyú fò abe ne gepógé ubelé tametame. Yé eké muú ayi abyaá depòré Esòwò ndere Esao apyéé. Ji akpo dékpaakpaá tíí ndere maá mbe gétúgé némbane menyéé. ¹⁷ Ebelegé ammye nnó ama abò dékpaakpa etií nnó nte wuú achyéé ji méjé ewuú ndere maá mbe yémbò nte wuú ashya. Akéle meti ne manse ame nnó akwòré mechò ewéna agé wò.

¹⁸ Féregé mbaá ayi enyú détene mbò nana manchwò kwókwólé ne Esòwò. Enyú détene fò né melu ewé bòò Isrelí atene nya wò. Ebwò áténé nya kwókwólé ne mekwé ewé akuú nnó Sina mbaá ayi muú ákágé ta. Melu ewé mewe ebò elúlélé wum, wum, empinya gemua gekwene mbaá alá chendeé ne mbyo ammye ntó wuuuuuu. ¹⁹ Ebwò awú meko emba ewé áfóme. Awú ntó meko muú fò. Genó eyi muú yimbò ajòó gépye ebwò anemmye nnó muú yimbò amágé jòó sé meko yicha ebwò áwú. ²⁰ Ebwò ajòó mbò néndé genó eyigé muú yimbò ajòó gepye ebwò abò efo dòó. Muú yimbò agaré aké, “Yéndé genó eyi getaá mekwé ewéna, yé ebe elé menya, ato ji ne mataá kpaá te agboó.” ²¹ Genó eyi ebwò agené né mekwé ewémbò gepyéé efo kpaá Mosis jimboó ajòó aké, “Nwere ne efo metòó.”

²² Yémbò enyú détene elé kwókwólé ne Mekwé Sayòn. Mekwé ewéna ne elú melò Esòwò muú alú mebe. Melò ewémbò elé Jerosale ayi alú né mfaánebuú. Elé né melò ewéna ne makiénné Esòwò gejamégejame

áchomé wyé ne nechóchó. ²³ Enyú delú mbò lé né echomele bòò abi Esòwò ajyaá ndere baá mbe bií, ebwò bina ne ásámé mabò bwò né mmu ñwe ayi alu né mfaánebuú. Enyú déchwò mbaá Esòwò muú asòò mpa bòò ako, ne décho mbwa ne mandoo bòò mbe mbe abi alú cho. Ebwò bi Esòwò apyéé nnó ákwane chánéné ndere ji akélege. ²⁴ Enyú déchwò mbaá Jisòs muú áchomé akwaá mashu ne Esòwò né menomenye meke. Enyú déchwò né manoó míí ami mameé enyú mmye. Mami majógé genó eyigé gelòme gepwòó eyigé manoó Ebel. *

²⁵ Ségé gébé nnó ékágé déshya manwú genó eyi Esòwò ajógé ne enyú, néndé bòò abi mbe mbe abi áshyá manwú ne muú ayi ákwele ebwò mbeé fa mme áge meti mambo efwyalé wò. Ndere elúmbò, esé déshyagé manwú genó eyigé Esòwò né mfaánebuú agaregé esé, ebyennó dékagé bo nye fò efwyalé ewé echwòó wáwálé. ²⁶ Meko ayi ji ajòó mbe mbe anyigé mme. Nana anyémeno nnó, “Né ndò ayi fò me nyigé nye sé elé mme jiji, nyigé nye ntó mfaánebuú.” ²⁷ Uchu bi ji ajòó mbò nnó, “Né ndò ayi fò” ulere nnó unò bi ji akwyéé uko unyigé nye, utane né malu bwò nnó ebi alá kágé nyigé ubi ne ulaá te kwyakwya.

²⁸ Ndere elúmbò, te mbaá esé dékpe ne nye né gefwage Esòwò eyigé muú alá kágé nyigé, déramege Esòwò, défège ji né meti ewé egòó ji, dénógé ji ne efo metòó ²⁹ néndé Esòwò se alu eké mewe ewé esòó yéndégenó.

13

Gepó eyigé baá Esòwò abòó mambe ne geji

¹ Enyú debó mamgbógé ne ate ndere ate ayme agboó ne ate. ² Délyage fò manene ankéé né mmu upú nyú. Kágé nnó mbò ne bòò abifò apyéé ne anene makiénné Esòwò dankaa. ³ Tégé bòò abi alú né denò. Ségé nnó enyú ntó délú né denò ne ebwò chónchó. Tégé

* **12:24** Elú wáwálé nnó: Manoó Ebel malilé nya nno Esòwò ashúú amu, yémbò ami Jisòs malilé nnó Esòwò agene esé meshwe.

ntó bɔ́ abi ágené efwyalé. Ségé nnó enyú ntó dégené efwyalé eké ebwó.

⁴ Bɔ́ ako ánogé depɔ́ré neba. Yéndé mendée ne menɔ́ abe ne ate ndere bɔ́ abi ábané neba ábeé, ékágé muú ályaá nte ájye ákelé muú yicha né dafye. Tégé nnó bɔ́ abi ákwené ulɔ́ ne ábelégé ubele tamé tamé, Esɔ́wɔ́ áśɔ́ nyɛ mpa bwó.

⁵ Débɔ́gé fɔ́ mmwɔ́lé ŋka, yémbɔ́ sɛgé yéndégenó eyigé enyú déwyaá gekwané ne enyú kwanegé néndé Esɔ́wɔ́ ajɔ́ aké, “Me nkágé lyaá fɔ́ enyú chacha, ne nlyagé fɔ́ enyú mbya” (Det. 31:6) ⁶ Ndere elúmbɔ́, esé dékágé do ebwɔ́ ewɔ́me déjɔ́ ndere muú fɔ́ ajɔ́ nnó, “Ata álú mempoó wa. Me nɔ́ fɔ́. Ndé genó muú ákágé pyɛ me?” (Ps. 118:6)

⁷ Tégé ákpakpa nyú abi ábɔ́ mbe átií enyú amɛ né depɔ́ré Esɔ́wɔ́. Tégé galógáló ayi ebwó alú nya fa mme ápyeé. Gyérege ndere ebwó áfyéé metɔ́ ne Esɔ́wɔ́. ⁸ Jisɔ́s Kras akwɔ́rege fɔ́. Ndere ji alú nya, mbɔ́ ne ji alu fina, ne mbɔ́ntó ne ji abeé nyɛ te kwyakwya. ⁹ Ségé gébé nnó ékágé délyaá ufɔ́ ufɔ́ unó bi bɔ́ álerege ubwɔ́lé enyú. Genó eyi gelɔ́me gepwɔ́, elé galógáló ayi Esɔ́wɔ́ alerege nnó matɔ́ nyú ábénégé, epófɔ́ mankwɔ́lege mabe ayi atome ne depɔ́ré menyéé. Aji ápoógé yé bɔ́ abi ákwɔ́lege aji né meti fɔ́.

¹⁰ Esé déwyaá geluógé upɛ eyigé ampýeé upɛ abi ápyeé upɛ né melú ukpea ála abɔ́ fɔ́ manyɛ menyéé ayi atanegé wye wó. ¹¹ Etukpe eké epýe upɛ né melu ukpea ewé epwɔ́ malú ukpea ako, áwáne menya ákpa manó manchýéé ndere gepɛ mbaá Esɔ́wɔ́ gétúgé gabo ayi bɔ́ ápyeé. Yémbɔ́ ákpane menya yimbɔ́ jimbɔ́, áfe áśɔ́ ji né mekpo meti. ¹² Wyɛmbɔ́ ntó ne gepɛ eyigé Kras apýeé gelu. Ji agbo né mekpo meti Jerosale nnó ji ase manó mií ashwɔ́ne bɔ́ bií ábé bɔ́ ukpea. ¹³ Ndere elúmbɔ́, délyaá melo dékwólé Jisɔ́s dékpa mekpo unɔ́ eké ji. ¹⁴ Néndé esé depɔ́ ne melɔ́ fa mme ewé ebeé te kwyakwyaá. Esé dépelé mangɛ melɔ́ ewé echwɔ́ nyɛ. ¹⁵ Ndere elúmbɔ́, dékoó né amu Jisɔ́s défɛgé

Esɔ́wɔ́ yéndégébé. Déké défɛgé ji mbɔ́, elú wye eké gepɛ ne dépyɛmbɔ́ mbaá Esɔ́wɔ́. Désɛ lé mano sé dékwane mabɔ́ mií nnó ji ne alu Ata. ¹⁶ Délyage fɔ́ mampýeagé galógáló ne mampógé ate aŋme ne unó bi déwyaá néndé ge upɛ ebi ugɔ́ Esɔ́wɔ́ metɔ́ mbɔ́.

¹⁷ Wúgé ne ákpakpa nyú ne dépyeagé unó bí ebwó ágarégé enyú. Ebwó ápelé enyú né depɔ́ré Esɔ́wɔ́ ndere bɔ́ abi bií uma atenege né mbe ushu Esɔ́wɔ́ agaré ndere ebwó ápelé enyú. Enyú déké dépyeé unó bi ebwó ágarege enyú, ápyɛ nyɛ utɔ́ bwó ne metɔ́ megɔ́megɔ́. Délá déwuú fɔ́ ne ebwó, ábeé ne mesome ndere ápyɛ utɔ́ bwó ne ewémbɔ́ épógé yé enyú né meti fɔ́. ¹⁸ Negé wye mmyɛ gétúgé sé néndé esé dékaá nnó déwyaá matɔ́ mmu pópó mampýe genó eyi gelú choó yéndégébé. ¹⁹ Me nnene enyú mmyɛ dɔ́ nnó enyú dénɛnemmyɛ mbaá Esɔ́wɔ́ nnó apýɛ me nge meti mma nkeré eta nyú wáwá.

Mmyɛmenene ne matame

²⁰ Nnɛnemmyɛ nnó Esɔ́wɔ́ muú apýeé bɔ́ ábeé né nesɔ́, ábámé enyú. Ji ne apýeé Ata Jisɔ́s Kras akwilé né negbo. Jisɔ́s ne alú muú kpaá ambame magɔ́ŋme muú apélé esé bɔ́ Esɔ́wɔ́. Mbɔ́ ne elú gétúgé manó mií amií mampýe nnó menomenýeé ewé Esɔ́wɔ́ anyeé ne bɔ́ bií ekene te kwyakwya. ²¹ Nnɛnemmyɛ nnó Esɔ́wɔ́ achýɛ enyú yéndégenó gelógéló eyigé enyú dékelege, mampýeagé unó bi ji akelege nnó enyú dépyeagé. Nnɛnemmyɛ nnó Esɔ́wɔ́ apýeé Jisɔ́s Kras apoó esé dépyeagé unó bi ugɔ́ ji metɔ́. Déchýeagé ŋgɔ́ mbaá Kras te kwyakwya ne kwyakwya. Amen.

²² Aŋme ba, nnene enyú mmyɛ nnó dékoó metɔ́ dékú mekomejɔ́ ayi me nsámé mbɔ́ nchýeagé enyú majýeé néndé nsá ji aja wó. ²³ Nkelegé enyú ntó dékaá nnó menɛme sé Timɔ́ti atané denɔ́. Mbɔ́gé abanégé me wáwá, nké nchwɔ́ gé enyú nchwɔ́ ne ji.

²⁴ Tamege ákpakpa nyú chónchó ne bɔ́ Esɔ́wɔ́ ako. Aŋme sé abi atane né Itali alɔ́ enyú matame.

²⁵ Nnennemye nnó galógáló abe ne
enyú ako.

Nwe ayi Jemsi ásamé

Matame

¹ Me Jemsi, memkpané defwé Esòwò ne Ata Jisòs Kras ne nsámé ñwe yina eta enyú bò Jisòs abi détyaá déjyéé né mme meko. Ntamege enyú. *

Bége ne necháchó gébége depò détomége enyú

² Añme ba, yéndégébé depò déké détomége enyú, né eta nyú ébé metò megòmegò. ³ Tége nnó depò etiré détomége mbò enyú délulé mamfwòré mbògé enyú défyé matò ne Esòwò wáwálé. Depyéé nnó enyú débò eshye mangbárégé matò. ⁴ Ne debò mangbárégé matò nyú yéndégébé, pyége mbò nnó débene né depòré Esòwò né yéndé meti, dékaá chánéné yéndégenó eyigé enyú dépyéé. ⁵ Mbògé muú nyú ala kaágé genó eyigé ji abòó mampye, ánnemye mbaá Esòwò. Achyégé nyé ji majyéé. Esòwò achyége majyéé ne metò megòmegò akpège fò mbaá muú ayi agíge ji.

⁶ Yémbò muú aké anenemmye, ákamé ne metò ema ábége fò ne dembyó. Akaá nnó muú ayi ábéé ne dembyó, alu eké ñgbannyi ebeé mega, ayi mbyo nnyi átene ájyéé yéndé égbé. ⁷⁻⁸ Muú ayi áwyaá matò apea, áfèrege depò deyaádeyaá né genó eyigé ji apye. Gòfògé muú yimbo ékagé áféré nnó Esòwò achyége nyé ji genó fò cháchá.

Muú gekpo ne muú gefwa

⁹ Yéndé menmé ayi álú mbya ábé ne necháchó nnó aña gemé né mbe ushu Esòwò, ¹⁰ Wyémbò ntó ne yéndé menme ayi áwyaá gefwa, abòó mambé ne necháchó nnó Esòwò apye ji alu lé muú ayi akòó deko né mbe ushú wuú. Néndé, ábélége nyé fò

mamgbó ndere ukoó byá mewaá úgbó. ¹¹ Mñmèé étyegé ne gelu, edo ukoó bya mewaá himbò úwàñese úgbó, ulò ébwò unò. Wyémbò ntó ne muú gefwa ágbòó gébége akwólégé mati gefwa jíí.

Mmuameno átánégé fò mbaá Esòwò

¹² Muú ayi ágbárege metò wuú gébége depò détomége ji abòó méjé, néndé gébége aténégé ne eshye apwògé depò etiré mbò, Esòwò achyége nyé ji nsá ayi ji anyémèno manchyéé bòó abi ágbòó ne ji. Nsá yimbo élé genwá eyi gélágé byé. ¹³ Depò déké détené múu né mmuameno, ékagé ajòó nnó, “Esòwò ne ámmuáme ji,” yé genó gépó eyi gékáge té Esòwò né mmuameno nnó gété ji ápye gabo. Ne Esòwò ntó aténé fò muú ne mmuameno. ¹⁴ Yémbò éle uféré uboubo ebi útánege ese matò ne únyúu esé dékpé né gabo. ¹⁵ Ubi ujágé ese né matò dòó, úténe ese né gabo ne gabo ntó gébége awegé añaagé achwò ne negbo.

¹⁶ Añme ba abi ngboó ne enyú, dékamége fò muú ápye enyú déno mewaá. ¹⁷ Yéndé eshye ewé élú melóméló ne cho, étánege mbaá nte esé Esòwò ayi ákwyé unò uko ebi úgénege né mfaánebuú. Unò bi úgénege né mfaá úkwòrege malu, ne Esòwò akwòrége cháchá. ¹⁸ Esòwò ndere ji ákelege, aké ne mekomejò wuú ayi álu wáwálé abyé esé mambye yi meke. Apyembò nnó esé débé genógé mbe, eyige jimboó ajyaá nnó gébé ejíí né geluágé unò uko ebi ji ákwyéé.

Wúge mekomejò Esòwò dépyége unò bí ájòó

¹⁹ Añme ba, abi ngboó ne enyú, tege nnó yéndémuú nyú akpome mmye mánwúge unò, ase gebe ne ajoge unò ne asoge fò metò wáwá. ²⁰ Néndé matò áke ásòó bòó, ákagé pye fò unò ulúló ebi Esòwò ákelege nnó ápye. ²¹ Ne manjye mbe gétú eyigémbò, lyage yéndé gepò gebogebo eyi gétené

* **1:1** Elú wáwálé nnó: Né ukwene bò ñwe abifò ásá wye nnó Matoó Isrèli 12. Ne elu wáwálé nnó Jemsi ájòó mbò, atome mbò nto ele ne bòó Jisòs ako.

enyú mampye gabo, ne lyáge ntó ufere uboubo bi enyú dewyaá ne ate. Chyége gemεge nyú mbaá Esɔwɔ dékámé ne meko mejóó ayi ji afyéé mmu matóó nyú, néndé mekomejóó yimbɔ ne ákage pye enyú dépó negbo.

²² Débó mambε bóó abi ápye genó eyigé mekomejóó Esɔwɔ ájóóge, délagé fɔ manwúgé wuú. Deké dewuú délá dépye genó eyigé ajóóge, εbyennó debwólege gemεge nyú. ²³ Ne mbógé muú awúgé mekomejóó Esɔwɔ álá pyéé genó eyigé ajóó, muú yimbɔ alu éké muú ayi ápéle gemε jíí né éféé, ²⁴ agεgé ndere ushu bíí úlú atané gé ajyεgé éwyágé ajinte ndere ushu bíí úbó úlú. ²⁵ Né mbaá muú ayi ágií mekomejóó Esɔwɔ chánchá ayi áférege bóó né mmu gabo ne negbo, ne ajyéé mbe mampyé gé genó eyi mekomejóó yimbɔ ájóó, Esɔwɔ ajéle ji né yéndégenó eyigé ji ápyéé. Alu muú ayi álá wuú mekomejóó Esɔwɔ wuú, apye genó eyigé ájóó.

²⁶ Mbógé muú afere nnó anoge Esɔwɔ chánchá ne álá gbáregé nénómé níí né mbaá unó bi ji ajóóge, abwólége lé gemε jíí ne yéndégenó eyigé ji ápyéé né mabɔ Esɔwɔ genome mme detu. ²⁷ Unó ebí úlú cho ne pópó né mbe ushu Esɔwɔ Nte esé, ebí ji ákélege nnó ankwóle bíí ápyé gé úlú nnó, ábó mampoógé baá ulame ne akwí andée né efwyale bwó. Abámé gemεge bwó nnó ékagé unó uboubo ebi mme úchó ebwó.

2

Lyaáge manséle bóó abifɔ nnó áneá gemε ápwɔ abifɔ

¹ Anme ba, te mbaá défyéé matóó nyú ne Ata sé Jisɔs Kras, Ata ayi énogé, élmé fɔ nnó dékpeégé bóó abifɔ dépwógé abifɔ. ² Désé nnó bóó ápeá áchwó kpe mbaá ayi enyú dégbarege ujwólé. Ama awyá nka, afyé mandeé malómáló, afyé ntó bɔ nkpáganεré abi ájamé nka dɔó né denóré amu tíí. Ayi fɔ alu muú gekpo, afye uchálé mandeé. ³ Enyú dése muú ayi afyéé mandeé malómáló ne énogé dejóó ne ji nnó, “Ata gé geluógé énogé

na jwólé fa.” Ne débwalé mmye, mbaá muú gekpo deké, “Téné éwu,” élá pó mbɔ wó, “Chwó jwólé fa né metóó gepú.” ⁴ Depyεgé mbɔ, delere mbɔ le ángyá né geluage nyú ne desóó mpa ne uféré uboubo.

⁵ Anme ba abi gejeé, nénege matu déwú mechó ewé nkélege mangaré enyú. Esɔwɔ ajya mé bóó abi áfére nnó álú gekpo, ákwane fɔ mambε bóó abi áwyaá gefwa né depore esɔwɔ wɔ, nnó ebwó ne álú abi áfyéé matóó ne Ata Jisɔs wáwálé. Ebwó ntó ne álú bóó abi anyéé nyé gefwa eyigé ji ábó anyéé nyá meno nnó achyεge bóó ako abi ábóó gejeé ne ji. ⁶ Enyú debyaá bóó gekpo, pó nnó bóó manka ne áfwálege ná enyú? Ebwó ne ájáme enyú dékpréne unó mpa né máchá eso. ⁷ Pó nnó wyé ebwó ntó ne áchóó gechánchágé mabɔ Ata nyú ayi enyú délu bóó bíí?

⁸ Mbógé enyú dékelege mampye genó eyi gélú cho, débó mámbele gekpékpé gé ebé ewé élú né mmu nwe Esɔwɔ mfwa sé. Ebé wémbo ejóóge éké, “Bɔ gejeé ne nte menmε wye ndere ɔbɔ ne gemε jyéé.” ⁹ Yémbɔ deké desele bóó abifɔ nnó áneá gemε ápwɔ abifɔ dépye gabo, ne ebé ewémbo εgbaré enyú ndere bóó abi ákwené ebé. ¹⁰ Yé ébélé nnó, muú anogé mabé Esɔwɔ ne ákwegé éma εbyennó akwé mbɔ elé ájí mako. ¹¹ Néndé muú ayi ájóó nnó “ɔkwegé ulɔ” wyé ji ne ájóó ntó nnó “ɔwagé muú.” Gétú eyimbɔ, mbógé muú awagé nte akwé ebé Esɔwɔ, yéé elé álá kwe ulɔ wó. ¹² Gétú eyina, ngarege enyú nnó yéndégenó eyi dejóó gé ne yéndégenó eyi dépyéé, pyége ndere bóó abi ákaá nnó bíí uma Esɔwɔ asele nyε mabe áyina, ayi áferege ebwó né gabo ápa mpa bwó. ¹³ Mbógé muú ála ge meshwe ne nte menmε wuú wó, Esɔwɔ ntó agé né fɔ ji meshwe gébé gé aké apane mpa bóó. Yémbɔ muú ayi ágéne meshwe ne ate ánmé akpene unó mpa Esɔwɔ tágátágé.

Metóó mamfyε ne Esɔwɔ ne ulóó melu

¹⁴ Anme ba, mbogé muú ajóoge mbó nnó áfyéé metóó wuú ne Jisós Kras ne alá lómé melu, galógáló awuú alu mbó fó? Gefóogé metóó ewé ji áfyé mbó nnó ekage pyéé Esowó afere ji né unóó mpa né bií ébi kwyakwya?

¹⁵ Désé nnó anmé fó ápo ne mandeé ne genó eyigé anyéé yéndé bií. ¹⁶ Ne muú nyú agegé ebwó atamé lé ebwó támege aké, “Deke oo” Esowó ájé enyú debó mandeé ne menyéé ayi dekelege yénde bi. Mbogé átamégé ebwó mbó, alá chyé ebwó genó eyigé ebwó akélege wó, ápoó mbó ebwó né ndé meti? ¹⁷ Gége yé nnó mbogé muú ake áfyéé wyé metóó éwú éwú ne Kras ne alá lómé melu, metóó ewé ji aké mbó afyé ne Kras élú detú.

¹⁸ Ndó fó muú fó akage jóó aké, “Mfyéé lé metóó wa éwú éwú ne Kras, ne ayifó aké me ntó mpye elé uló melu ébi Esowó akélege”. Né égbé wa, ngige muú ayi mbe nnó léré me gefóó eyigé wó ófyéé metóó ne Esowó, alá lómé melu, ne me ntó nkeré nleré wó metóó wé me mfyéé ne Esowó né ulóó melu bi me mpyéé. ¹⁹ Enyú dékamé nnó Esowó alu ama ewémbó éló, yémbó tége nnó aló nchye ntó ákamé mbó ne épye abi áwére gbagba ne efó.

²⁰ Wó muú defóó délá pó wó, ókelege nléré wó nnó muú áfyéé metóó ne Esowó alá lómé melu, metóó wé ji afyéé mbó épó yé eké genó? ²¹ Pé gekwénégé nte sé Abraham. Ndé gepyé Esowó aselé ji nnó alu cho né mbe ushu wuú? Ele genó eyigé ji ápyé né gébé eyimbó. Ndere ásele Asekmaá wuú anere mfaá geluó eyigé áchyége gepé mbaá Esowó nnó ápye gepé eta wuú. ²² Gé yé ndere metóó we ji áfyéé ne Esowó ekene gelua ne genó eyigé ji ápyéé. Genó eyigé ji apyéé gélere chánchá nno metóó ewe ji afyéé ne Esowó ekwane. ²³ Genó eyigé nwe Esowó ájóó gelu cho nnó, “Abraham áfyéé metóó wuú ne Esowó. Epyégémbó Esowó ase ji nnó alu cho né mbe ushu wuú.” Bóó ntó aké, ji alu “Mejeé Esowó.” ²⁴ Gége yé nnó élé né ulóó melu ébi muú apyéé, ébi Esowó akélege ne aséle muú nnó alu cho né

mbe ushu wuú, épó fó metóó mamfyé ne ji éwú éwú.

²⁵ Goge mma méé enyú né mechó ewé fó. Tége Rahab ayi ábó álu nya mendée eno. Ji ase nya bóó Israeli fó abi átóme nnó áchwó ápe mewaá bibií, ane ebwó, apóó ebwó ábó né meti ewé cha ákere. Getu eyigémbó Esowó ase nyá ji nnó álu cho né mbe ushu wuú.

²⁶ Wyé ndere mendoó étanégé muú mmye alaá genkwó, wyé mbóntó ne muú afyéé metóó ne Esowó alá pyéé ulóó melu ébi Esowó akélege, metóó ewé áfyé mbó élú detú.

3

Gbarege mánómé nyú

¹ Anmé ba, élómé fó nnó esé gejamé démmyéé nnó débé ánleré né gepúgé Esowó, néndé dékaá nnó Esowó acherege nye mpa esé abi délerege apwó ayi bóó abifó. ² Ese ako depyéé mé gyeé né gejamégé mati. Ne mbogé élú wáwálé nnó muú akwe fó nekwené meno né mejóó wuú wó, ébyéénnó apó gyeé ne akagé gbare menyammye wuú. ³ Déméé mechó ewé ná ne mpó mekágálá. Defyéé gé nkpókóné né meno wuú, depyéé nnó awu ese. Ne dékaágé já ji ájyé yéndé mbaá yi dekelege. ⁴ Déméé ntó ndere esogeka ewé ekéne né ebéé mega élú. Yé élé éneá, mbyo nnyi akpane éwú. Muú ayi ajíi ekpé akagé sé maá genó nkane nsóm ásó éwú éjyé yéndé mbaá ayi ji akélege. ⁵ Wyémbó ne nénómé mekwaá nélú. Yé élé nélú kóó, né wyaá uto né menyammye mekwaá ne nejóoge depó kpakpa.

Tége ntó ndere mbe mewé akagé só gekpékpégé mewaá wum wum wum. ⁶ Nénómé nélú ntó eké mewé, nélú mbaá ayi gabo mme meko átánege, wye ne ásane achó yéndé mbaá né menyammye mekwaá. Nénómé né lwéége mewé ewé esóó genwágé mekwaá, éló né dembáné kpaá te ágboó. Mewé ewémbó étánege né mbaá danchómeló jimbóó. ⁷ Esé akwaá dekage nkane ábélege ufóó menya ufóó ufóó. Debelege me

menya eyi mewaá ne eyi nnyi, mmyo ne denywone, depye éjí ewuú esé. ⁸ Yémbó muú akaágé gbare nénómé níí nnó néwuge ji. Nélu genó gebo, muú akaágé gbare fɔ néní ne nchye ayi néní néwyaá awane muú. ⁹ Esé desele nénómé dechyege matame mbaá Ata ne nte sé Esɔwɔ, desele ntó néní deshyéé bɔ́ abi Esɔwɔ akwyéé nnó áfú ji. ¹⁰ Meno éwú ne matame ne mashye atanege wyéé. Anmé bá, gefɔ́gégé genó eyina gékwané ne esé wó. ¹¹ Manaá manyú ne ami mámyáme mátánégé fɔ́ né embú nnyi éma. ¹² Anmé bá, dánfelé awómé fɔ́ mashu, ne ula ushi úwómé fɔ́ ntó dánfelé. Wyembɔ́ ntó ne, embú nnyi ewé éwyá manaá malómáló élá tánégé né ebéé mega.

Denğa tire detanege mbaá Esɔwɔ

¹³ Mbɔ́gégé muú nyú fɔ́ ama alu ayi áwyaá denğa, ne akaágé ndere Esɔwɔ akélege nnó ese débé, genwá jíí geko geléré nnó awyaá denğa ne ake alerege ulɔ́ melu bíí, áshúlé mmye jíí mme. Gé gepɔ́ yi gélérege nnó muú awyaá denğa mbɔ́. ¹⁴ Yémbɔ́ mbɔ́gégé enyú deke demmye demboó ne ate ne dékelege wyé lé nnó áwú enyú ambií, ékagé débwégé mmye nnó dewyaá denğa. Déségé ntó gebyó dékwéré wáwálé. ¹⁵ Gefɔ́gégé denğa etiré na détané fɔ́ mbaá Esɔwɔ wó. Détané fá mme délúlé denğaré akwaá ne etire aló nchye. ¹⁶ Yénde mbaá ayi bɔ́ abégé áke ámmye demboó ne ate ne áké akélege nnó ébwó ambií ne ábó unó ápwó abifɔ́, éféé ntó ne mawámé ne yéndé gefɔ́gégé gabo abéé. ¹⁷ Yémbɔ́ denğa etire détanége mbaá Esɔwɔ délú chá. Muú ayi awyaá gefɔ́gégé denğa etire na abéé fɔ́ ne deba né metɔ́ wuú. Abé ne nesɔ́ ne ate anme, abéé muú nyámeé, ató fɔ́ mekpɔ́, agene meshwe ne ate anmé dɔ́. Alome melu, álerégé fɔ́ ángyá ne abéé fɔ́ muú dembwólé. ¹⁸ Bɔ́ abi ápye nesɔ́ abi ápoóge ntó ate abifɔ́ nnó ákéné né mmu nesɔ́, ágene nye galógáló dɔ́ ayi átánege mbaá unó bi ébwó ápyéé.

4

Dényéégé fɔ́ dejeé ne genwáge mme

¹ Ndé genó gepyéé ne enyú déwámege, demmye ne ate? Pó lé gétúgégé mmwólé unó mme? Ubi ne ummye ne enyú né matɔ́. ² Enyú dekelege mambɔ́ unó bi dela pɔ́ ne ubi, eféé mbɔ́ ne dewane ate. Denyéé manwaá, dégéné fɔ́ unó úbi enyu dekelege, nkaáwú ne demmyéé, déwámege ne ate. Ne ula bi délá bɔ́ unó bi dékélege úlú nnó, degíge fɔ́ Esɔwɔ nnó achyéé enyú ubi. ³ Ndɔ́fɔ́ degíge Esɔwɔ nnó achyéé enyú unó bimbo, achyéégé fɔ́ néndé degíge ne uféré uboubɔ́. Dekelege nnó achyéégé enyú déchɔ́ né mmwólé unó mme nnó depye nkane ejíí enyú. ⁴ Enyú delu eké andée abi ákwéne malɔ́. Dekaá nnó mbɔ́gégé muú aké agboó ne unó mme yina alu muú mawámé Esɔwɔ wó? Yéndémuú ayi abɔ́ gejeé manyéé dejeé ne unó mme, alu muú mawámé Esɔwɔ wáwálé. ⁵ Asá né mmu ηwe Esɔwɔ nnó, “Esɔwɔ abɔ́ gejee ne mendoó ewe ji afyéé esé ne menyammye dɔ́.” Nénde alu eke menɔ́ ayi alá kelege nnó mendée wuú akwe ulɔ́. Déferégé fɔ́ nnó genó eyina gelú detú. ⁶ Yémbɔ́, Esɔwɔ apoóge ese dɔ́ wyé ndere ηwe wuú ájɔ́ aké, “Esɔwɔ ashyaá yéndégenó eyigé bɔ́ abi ábwége mmye ákelege mampye, yémbɔ́ apoóge bɔ́ abi áshúlege mmye ébwó mme.” ⁷ Gétú yina, lyaáge Esɔwɔ ábé mfwa nyú. Ténege ukóló ne danchɔ́meló ne aboó nye enyú. ⁸ Chwáge kwákwólé ne Esɔwɔ, mbɔ́gégé dechwáge kwákwólé ne Esɔwɔ, ji ntó achwó kwákwólé ne enyú. Enyú bɔ́ abi dépyéé gabo, férege amu né gabo yi enyú depyéé, enyú bɔ́ abi dedoó manaá dedoó mawéé, tenege meti é má ne matɔ́ nyú mmu pópó. ⁹ Tége gabo ayi enyú depyéé, débé meshwe, désómégé, délílí mánsé áshúlégé. Démagé jwase jwane, somege lé somege. Debege fɔ́ ne metɔ́ megómégó, bégelé meshwemeshwe. ¹⁰ Shulégé mmye enyú mme né mbé ushu Ata, depyéégé mbɔ́ abwége nye enyú ntó mfaá.

Déjǎǎgé fǎ depǎ debodebo ne ate aḡmé

¹¹ Aḡmé ba, dejǎǎgé fǎ depǎ debodebo ne ate. Mbǎǎgé muú ajǎǎgé mejǎǎ mebomebo ne nte meḡme wuú, ye asǎge mpa wuú mbǎ, ebyennǎ ajǎge mbǎ atome ne ebe Esǎwǎ ne ajǎge mbǎ lé nnǎ epǎfǎ cho mánsǎ mpa. Mbǎǎgé ajǎgé nnǎ ebe epǎfǎ cho, ebyennǎ ji ábélege se ebé, ne asele geme jí nnǎ apwǎ ebé Esǎwǎ. ¹² Elé Esǎwǎ mbií ne awyaá utǎ mánychyé bǎǎ ebé ne mámpa mpa bwǎ. Ji ntǎ ne awyaá utǎ mámpye muú atané né unǎǎ mpa. Ji ntǎ ne awyaá utǎ manwǎ muú. Wǎ ǎferé nnǎ ǎlu waá ayi ǎtenege ǎǎǎǎge gabo mbaá meḡmé wye?

Lyaǎge mmye mebwǎge

¹³ Wúge, enyú bǎǎ abi déǎǎǎge nnǎ, “Waá fina, waá geyana deǎyeé nye gefǎǎgé melǎ ewe. Debélege éwu genǎǎgé ḡme, dekene gese ne debǎǎ nyé nsa ḡka.” ¹⁴ Enyú deǎǎǎge mbǎ dekaá nnǎ geyána abéé nnǎ? Geḡwǎge nyú gébéé nye nnǎ? Geḡwǎge nyú gélu eké gekǎǎge dondo, eyi géchwǎǎgé géla wyǎǎge mankaá. ¹⁵ Enyú débǎǎ manǎǎǎ lé nnǎ, “Mbǎǎgé Esǎwǎ ajǎǎgé nnǎ denyé geḡwǎ, denyé nye geḡwǎ dépye yéndégenǎ.” ¹⁶ Nǎere elúmbǎ, enyú délu deteé wye geḡwǎ ne nsá ḡka, debwǎge mmye ne dewyaá nepá. Mmye mebwǎge eyimbǎ elǎme fǎ.

¹⁷ Tége nnǎ mbǎǎgé muú akaá genǎ gelǎǎǎǎ eyigé ji abǎǎ mampye ne alá pyéé géjí wǎ, apyéé mbǎ elé gabo.

5

Afwa ḡka áǎene nye efwyale

¹ Wúge enyú afwa ḡka, débǎǎ manlíli ne dekalege né gekpékpégé efwyale ewé echwǎǎ nye eta nyú bií fǎ. ² Gejamege unǎ bi enyú déwyáa né mmu upú uchǎǎ, ne ugbǎge únyeé mandeé nyú. ³ Nférekǎḡ achǎ me ḡka nyú. Nférekǎḡ yimbǎ alere nnǎ, wye nkane áchǎǎ ḡka nyú, mbǎntǎ ne menyammye nyú áchǎǎge nǎere mewé esǎǎ genǎ. Mme achwǎǎ byé yémbǎ enyú denywerege wye manǎka

nywerege né mmu upú nyú eké yé genǎ eyi géchwǎǎ pyé enyú gépǎ. ⁴ Wúge magbo ayi bǎǎ abi ápyéé utǎǎ né makǎǎ nyú álilí gé túgé manǎka áyi enyú denyéé ebwǎ ne déla kélége manchyéé. Eféé ne ebwǎ álilí áshúlege enyú ndo. Magbo ayi ebwǎ álilí gé túgé mbwé ayi ebwǎ ákyéé, akwǎne matú Anyátá Esǎwǎ. ⁵ Enyú denyéé geḡwǎ fá mme depye yéndégenǎ eyigé dékélege. Denyéé, dewene, deḡeage eké mpǎ mabǎ eyi ela kaá nnǎ fina ne áwáne nyé éjí wǎ. ⁶ Enyú depye ámpané mpa áke bǎǎ abi alá pyé gabo wǎ ákwé mpa. Déwǎ bǎǎ abi álu cho né mbe ushu Esǎwǎ yé mmye ádoré wǎ.

Kǎge matǎǎ degilé Ata Jisǎs

⁷ Gétú yina aḡmé ba, ngarege enyú nnǎ dékǎǎge matǎǎ, dégilé kpaá te gébége Ata Jisǎs Kras achwǎǎ nye abané esé fa. Féregé nǎere mempyé makǎǎ ágilé mambǎ mbwé melǎméǎ né mekwǎ wuú. Ajwǎlege ákoge metǎǎ ágilé manaá nnǎ ákwé, gébége aké akwene ji ágilé nnǎ mbwé áwé. ⁸ Wyé mbǎntǎ ne enyú débǎǎ máḡkǎ metǎǎ, dépwage néndé, gébé eyigé Ata Jisǎs akéregé nyé géla kwǎkwǎlé.

⁹ Nǎere dégilé aḡmé ba, déḡmenégé fǎ humhum déshúlége ate ndo. Depyege mbǎ debéé gyé gébége Esǎwǎ aké apáne mpa nyú. Néndé gébé eyigé Jisǎs gekpékpége mempane mpa achwǎǎ géla kwǎkwǎlé. ¹⁰ Aḡmé ba, sége gekagé neke né bǎǎ ekpǎvé Esǎwǎ, ebwǎ ágaré nyá mekomeǎǎ né mabǎ Esǎwǎ. Agé gejamégé efwyale yémbǎ ájwǎlé metǎǎ kǎ. Kǎge ntǎ matǎǎ nǎere ebwǎ ápyéé. ¹¹ Kaáge nnǎ esé dese ebwǎ nǎere bǎǎ abi Esǎwǎ ajéle ebwǎ, néndé ebwǎ átene ne eshye kpaá te kwyakwyá. Enyú débǎǎ dekaá nǎere Job akogé nyá metǎǎ gébége depǎ détime ji. Ne nǎere Esǎwǎ apyé nnǎ ewuú efwyale ekwyá ne galǎǎǎ. Wáwǎlé, Esǎwǎ alǎme melu ne áǎene esé ako meshwé

¹² Aḡmé ba, wúge mechǎ kpaá ewé me nkélege mangaré enyú. Yéndégébé muú ake ákelege máḡǎǎ

genó ásé gébé ékagé ákélél yé genó gejamégé gabo wuú.
 fò. Yé ébé élé mabò mfaánebuú yé
 ele mme. Akelégé yé genó fò cháchá.
 Mechó ébégé ewé ji ákamege ákámé
 “eh” ne ébégé ewé ji áshya, ashya
 “ngba.” Mbógé muú apyegémbò, ábò
 fò mpa ne Esòwò.

¹³ Mbógé muú nyú awyaá efwyale
 ánemmye mbaá Esòwò nnó ápoó ji.
 Mbógé muú nyú metòó égòó ji, ákwá
 makwa áféé Esòwò. ¹⁴ Mbógé muú
 nyú ameeé, ákú ákpákpá echomele
 bòó Esòwò áchwó áné mmye mbaá
 Esòwò gétú ji. Áké anenemmye
 áwaá ji maweé ne áne mmye né
 mabo Ata Jisòs Kras nnó Esòwò
 ápyé ji átoó. ¹⁵ Mbógé ánegémmye
 mbò, ne áfyegé metòó ne Esòwò,
 mmyemenene yimbò épye nye muú
 nemée yimbò atoó. Esòwò apye
 nyé menyammye wuú atoó. Mbógé
 ápyegé unó uboubò Esòwò ájige nye
 nte gabo wuú. ¹⁶ Gétú eyína nchyege
 enyú majyéé nnó mbógé muú nyú
 apye gyéé mbaá nte menmé, ashu
 éku né gabo ayi ji ápyé eta wuú
 ne yéndemuú nyú anenemmye nnó
 Esòwò ápyé enyú détoó mbaá mameé
 nyú. Ne enyú debó mánkaá nnó
 mbógé muú atenégé cho né mbe
 ushu Esòwò, mmyemenene jíí echyá
 ne ewyaá utó mampye Esòwò apye
 yénde gekpékpégé genó eyigé agi ji.
¹⁷ Tége Elija. Abó alu mekwaá wyé
 ndere esé. Ane nyá mmye mbaá
 Esòwò ne metòó wuú meko nnó Esòwò
 ágbaré manaá. Esòwò agbaré nyá
 manaá né gebagé mewaá eyimbò.
 Mekwéé ákwe kpaá te né ayme aléé
 ne geba yé ehka manaá échyé mme né
 gebagé mewaá Israeli wó. ¹⁸ Ébélégé,
 ama anémmye ne Esòwò ató manaá
 matané mfaá makwé jegé jegé. Mme
 ala nywanywa ne unó úló mánwéné.

¹⁹ Añmé ba, mbógé muú nyú anogé
 mewaá alyágé meti ewé wáwálé ne
 muú fò apoógé ji akérége wye, gé
 mechó melóméló mbò. ²⁰ Kaáge nnó,
 yéndemuú nyú ayi ájame muú ayi
 ápyéé gabo nnó alyaaá gabo ákére
 meso mbaá Esòwò, ebyennó aferé ji
 né negbo. Apye ntó nnó Esòwò ájinte

Νῶε mβε ayi Pita ásamé

Matame

¹ Me Pita, ηγβά Jisṓs Kras ne nsame ηῶε yina. Ntame ji eta nyú bṓṓ abi Ἐσῶῶ ajyaá, enyú delú ndere ankéé fa mme. Enyú abi délaá tyatya déjwṓlege né mme Rom né gebagé mewaá Pṓntus, Galasiya, Kapadosia, Ἐsya ne abi ajwṓlege né Betinya. ² Ἐσῶῶ ajya enyú nnó débε baá bií wyε ndere ji abṓṓ me mβε aferé nnó εβεé mḃṓ. Ἐσῶῶ apyεmḃṓ, ne Mendoó wuú epyε enyú delu bṓṓ ukpea nnó enyú dewúge ne Jisṓs Kras. Manoó mií mámmégé enyú mmyε, máshwṓnégé enyú nnó débé pópó. Me nnenemmyε nnó Ἐσῶῶ aleré enyú galógálṓ ne nesṓ gejamé gejamé. *

Efwyale epyε nnó dégilé mambṓ geῆwá eyigé déneré metṓṓ wyéé

³ Detame Ἐσῶῶ, ji alu Ἐσῶῶ ne Nte Ata sé Jisṓs Kras. Gétúgé gejamégé galógálṓ ayi ji alerege esé, ábyé esé mambyε ayi meke. Ne nana esé dégilé ne matṓṓ se mako nnó te ndere ji apyéé Jisṓs Kras akwilé né negbo, meso gébé ji achyεge nye sé yéndé genó eyigé ji ányémēno nnó achyεge esé. ⁴ Genó eyigé fṓ eyigé esé dema nare matṓṓ wyéé gelú nnó, ji Ἐσῶῶ achyεge nye eyigé sé gefwa. Ne gefwa eyigémḃṓ, géchógé fṓ, gepṓ ne deba ne gegboó fṓ manaá. Ἐσῶῶ ábelé geji chánéné né mfaánebuú gétúgé enyú. ⁵ Enyú défyéé wyε metṓṓ ne Ἐσῶῶ, getu eyigémḃṓ ne ji ábáme enyú né utó bií kpaá te ji achyεge nye enyú yéndégenó eyigé ji ákwyéé me ábele agile nnó achyεge bṓṓ bií abi ji áfere ebwṓ né efwyale gabo né bií bi kwyakwya.

⁶ Né getú eyigémḃṓ, bege wyéé ne nechóchṓ, yé lé débεé nye ne mesome né mboó gébé gétúgé mmuamēno ayi achwṓṓ nye eta nyú matimati. ⁷ Mmuamēno yina, alú lé nnó afwṓre mbṓgé enyú défyéé metṓṓ ne Ἐσῶῶ wáwálé. Gegé, yé gesege mabṓ eyigé ákuú nnó gul, genó eyi gekágé chṓṓ, áfyéé lé ji né mewε ne afwṓre mbṓgé alṓme. Mbṓntó ne metṓṓ ewé enyú défyéé ne Ἐσῶῶ elú melómélṓ epwṓ gul ne abṓ mamfwṓre ewú. Afwṓrege metṓṓ ewé enyú défyéé ne Ἐσῶῶ, agegé nnó etane chánéné Ἐσῶῶ afεge nye enyú, débε nye ne ηgṓ ne enógé né bií bi Jisṓs Kras alerege nye mmyε. ⁸ Enyú dégbṓṓ ne Jisṓs, yé lé enyú dela délu danγε ji. Ne nana ayi enyú déla dégene ji, défyéé wyéé metṓṓ ne ji. Ewéna epyennó enyú débεé ne gekpekpegé nechóchṓ eniné muú alá akágé garé fṓ. ⁹ Enyú déwyaá gefógé nechóchṓ enina gétúgé Ἐσῶῶ áfere enyu né efwyale gabo ewena, ewe elú genó eyi gépyéé enyú défyéé metṓṓ ne ji nnó debṓ.

¹⁰ Bṓṓ ekpave Ἐσῶῶ abṓ me mβε, agaré galógálṓ ayi Ἐσῶῶ ákwyéé me ábelé eta nyú. Ne ákele chánéné nnó ákaá mechṓ ewéna ewe etome ndere Ἐσῶῶ áferege bṓṓ né efwyale gabo. ¹¹ Mendoó Kras ewé elú bṓṓ ekpávε Ἐσῶῶ né mmyε ebṓ mβε egaré ebwṓ gefógé efwyale ewé Kras age ne nye ne ηgṓ ayi ji abṓṓ nye gébégé efwyale ewéna ebyεge. Ne ebwṓ ammyε nnó akaá gébé eyigé unó bina upyéé nye ne gefoge muú ayi unó bina upyε nye ne ji. ¹² Ἐσῶῶ apyε bṓṓ ekpávε Ἐσῶῶ bina akaá nnó utṓṓ bina ebwṓ ápyéé fṓ né galógálṓ ebwṓ ambṓṓ, ápyéé lé né galógálṓ nyú. Unó bi ebwṓ ágaré, elé wyε ubi ne ágare abya melómélṓ eta enyú. Ne elé Mendoó Ukpea ewé Ἐσῶῶ atṓme etané né mfaánebuú ne εchyéé ebwṓ utṓṓ ágare unó bina. Wyε lé unó bina ntó ne makiénné Ἐσῶῶ ákelege nnó áge ndere upyéé.

Bege bṓṓ ukpea

* **1:2** Elú wáwálé nnó: Né gébé eyigé Ἐσῶῶ ágbárege menomenyéé ne bṓṓ Isreli, Mosis ase manoó menya ayi awáné abṓṓ mβε améé né geluṓge upε ne améé bṓṓ né mmyε nnó ábε pópó. (Ge Ἐσṓ. 24:8)

¹³ Ndere ελύμβω, kpomege mmye mampyege genó eyigé Εσωω akelege. Gbarege mmye nyú chánéné né yéndé meti ne nerege wyε matóó nyú mako né galógáló ayi Εσωω achyεge nye enyú né bíí bi Jisós Kras achwóó leré nye mmye. ¹⁴ Wuúgé wyε ne Nte nyú Εσωω, ne lyaágé ubobo unó bi ujigé enyú matóó, εbi enyú debó dépyéé nya gébégé enyú debó delu dankaa Εσωω. ¹⁵ Εσωω muú akuú enyú nnó debe bóó bíí, alú muú ukpea, wyεmbó ntó ne enyú debóó mambe bóó ukpea né gepóge nyú geko. ¹⁶ Néndé ása né mmu ηwe Εσωω nnó, Εσωω aké, “Bege bóó ukpea me mbóó nlú muú ukpea.”

¹⁷ Εσωω muú deke dénemmye dékuú ji nnó Nte ese, ji alú muú ayi apane mpa bóó ako. Ji apane mpa ndere yéndémuú apye unó, alerege fó angya. Ndere ελύμβω, chyεge wyε ji enógé né εfó metóó ndere débelege genwágé nyú geko fa mme eké ankéé. ¹⁸ Enyú dékaá nnó gébégé Εσωω anamé gemεge nyú, detané né gebyankwógé gepó eyigé ukwene ante nyú álere enyú, ase fó genó eyi géchóge ndere ηka ne ana enyú wó. ¹⁹ Ase lé gechachage manoó Kras, ne aname gemεge nyú. Kras alu eké εgōηme εwé ελά εpófó gechúchúle, ne gebá né mmye. ²⁰ Εσωω abó mé mbe, ajya Jisós gemεge nnó ji akwyéé mme yina. Ne ji apye Jisós achwó fa mme né kwyakwya gébé eyigé na, nnó áge ji né galógáló nyú. ²¹ Ne élé gétúgé genó eyigé Kras yina apye ne enyú défyéé metóó ne Εσωω. Εσωω apye Jisós akwilé né negbo, abelé ji né melú enógé. Getú eyigémbó, ne enyú déneré metóó ne Εσωω, ne dékaá chánéné nnó ápyéé nye yéndégenó eyigé ji ájóó.

²² Enyú débó gejeé eyigé wáwálé ne ate nana néndé déwú ne genó eyi gelu wáwálé. Ndere ελύμβω, bógé gejeé gbene ne ate ne matóó nyú mako. ²³ Elé mekomejóó Εσωω ayi alu te kwyakwya, álá akworege ne Εσωω aselé ábyené enyú mambye yi meke.

Ndere εpyεmbó, enyú dela baá Nte ayi álá gboó fó, εpófó ayi agboó. ²⁴ Asa né mmu ηwe Εσωω nnó, “Bóó ako alú eké byaá mewaá. Ne genwá eyigé εbwó ányéé gebó gelú eké ukoó bya unó. Byaá mewaá uwanεsegé, ukoó bwó ude ukwe mme. ²⁵ Yémbó meko mejóó Εσωω alu te kwyakwya.” Ne meko yimbó élé abya melóméló ayi ágare enyú.

2

Ntaá ενiné Εσωω ajyaá nelú nelónél eta nyú abi délu bóó ukpea

¹ Ne te mbaá Εσωω ábyené enyú mambye yi meke, lyaáge yéndé gefógé gabo. Débyógé fó gebyó, débwólege fó démbwólé, défyεge fó ame né unó bóó, ne déjógé fó mejóó mebo ne ate. ² Enyú delu baá aké, shyaáge lé manyú nembε nelónéló ενiné mendoó echyεge. Nembε ενiné mbó, élé menyéé ayi mendoó ayi apyéé nnó enyú déwéné né depóré Εσωω kpaá te dékwanεge mambo unó bi ji áferé nyú né εfwyale gabo nnó débó. ³ Pyεgé wyεmbó, néndé enyú ambóó défwóré me dége nnó, Ata aló melu.

⁴ Chwógé mbaá Ata, ji alú eké ntaá ενiné nelu nebe. Akwaá abó áshya ji nnó alóme fó, yémbó Εσωω ajya ji néndé, age nnó ji alu melóméló. ⁵ Enyú ntó delú eké mataá ayi alú abε, Εσωω aselé enyú mantene εcha upε wuú né mendoó, nnó enyú debé ampye upε ukpea abi achyéé gemεge εbwó mampye upε εbi ukwané Εσωω metóó gétúgé genó eyigé Jisós Kras apyéé. ⁶ Mbó ne elú, néndé asa né mmu ηwe Εσωω nnó Εσωω aké, “Gεgé me mbele ntaá né meló Sayón, ntaá ενiné na ne negbarege ekwóó gepú. Me njya není nelú nelónéló. Ne yéndémuú ayi áfyéé metóó ne ji, abóó fó mekpo unóó.” ⁷ Ne enyú abi défyéé metóó ne ji, ntaá ενiné na nélu nelónéló eta nyú yémbó né mbaá bóó abi álá áfyéé fó metóó ne ji wó, alu eta bwó eké, “Ntaá ενiné ántené upú áshyaá nnó nelómé, wyε lé není ne nelaá ntaá ενiné ne gbare ekwó gepú.” ⁸ Asa ntó

nnó, “Ji alú ntaá eníné bɔ́ akpárege wye ne etarave ewé epyéé bɔ́ akwene mfaá.” Bɔ́ akpáre wyeé néndé ebwɔ́ áshya manwú mekomejɔ́ Eɔwɔ́. Ne genó eyigé ebwɔ́ ápyéé gelú wye ndere Eɔwɔ́ ákwye ábelé nnó epye ne ebwɔ́.

⁹ Yémbɔ́ enyú delú bɔ́ ntoó eniné Eɔwɔ́ ajyaá, enyú delú ampyéé upé abi apyéé upé mfwa. Enyú bɔ́ ntoné Eɔwɔ́ enyú delú bɔ́ Eɔwɔ́. Eɔwɔ́ ajya enyú nnó dégarege bɔ́ né ukpekpe unó bi ji apyéé. Elé ji ne aferé enyú né mmu gemuá ne dékpene né gekpekpegé gengbɔ́ jí. ¹⁰ Mbé mbe enyú dépɔ́ yé bɔ́ fɔ́ yémbɔ́ nana enyú delú. Mbé mbe Eɔwɔ́ agene fɔ́ enyú meshwe, yémbɔ́ nana agene.

Nogé akpakpa melɔ́

¹¹ Anme ba abi gejii, enyú delú bɔ́ abi dékoóge fa mme koóge delú ankéé. Me nene enyú mmye nnó délyaa ubobo unó bi menyammye ákelege ebi bɔ́ ágboó mampyege. Unó bina ne ummyéé amu ne mandó nyú. ¹² Bege ne gepɔ́ gelógélɔ́ ne bɔ́ abi alá pɔ́ fɔ́ bɔ́ Jus nnó, yé ebwɔ́ aké ashulege enyú ndo nnó dépyéé gabo agene unó ulúúlɔ́ ebi enyú dépyéé. Deké dépyéé mbɔ́, né bíí bi Eɔwɔ́ áchwɔ́ ge bɔ́, ebwɔ́ afegé nye ji gétúgé galógálɔ́ ayi enyú dépyéé.

¹³ Shulegé mmye nyú mme déwúgé ne ákpakpa ako abi ápelé enyú, déké dépyéé mbɔ́ dénogé Eɔwɔ́ ne mfwa melɔ́ ndere muú ayi abɔ́ melɔ́ meko. Deké dépyéé mbɔ́ dénogé Eɔwɔ́. ¹⁴ Yé ebe elé bɔ́ gɔ́mena, wúgé ntó ne ebwɔ́ néndé muú kpaá melɔ́ ne atóme ebwɔ́ nnó áchwɔ́ afyége bɔ́ abi apyéé gabo né ubale ne nnó afége bɔ́ abi apyéé galógálɔ́. ¹⁵ Pyegé wyembɔ́, nnó dégbége mano unkekene bɔ́, abi ajógé mejɔ́ ewé ebwɔ́ alá akáge fɔ́ ula. Gegé galógálɔ́ ayi Eɔwɔ́ ákelege nnó dépyege mbɔ́. ¹⁶ Bege ndere bɔ́ abi aláá mmyemmye bwɔ́. Ne ékágé dénmage amu dépyege gabo gétúgé délaá mmyemmye nyú. Yémbɔ́ begé lé ndere baá défwé Eɔwɔ́. ¹⁷ Chyegé enógé mbaá bɔ́ ako. Bógé gejeé ne até

bɔ́ Eɔwɔ́. Bege ne efɔ́ Eɔwɔ́, dénogé mfwa melɔ́.

¹⁸ Enyú baá défwé, shulege mmye nyú mme, déwúgé ne bɔ́ abi abɔ́ enyú ne enógé. Pyegé wyembɔ́ ne bɔ́ abi asele depɔ́ pere alóme melu ne enyú chóncho ne, abi ábálege mmye mampye utɔ́ ne ebwɔ́. ¹⁹ Muú aké até Eɔwɔ́ ne akóge metɔ́ ndere bɔ́ áchyéége ji efwyale detú, metɔ́ egɔ́ Eɔwɔ́ ne ji. ²⁰ Muú abɔ́ fɔ́ nsa mbógé akogé metɔ́ né matule ayi átulege ji gétúgé ji apyéé gyéé, yémbɔ́ muú apyegé genó eyigé gelú cho ne bɔ́ ápyége ji aké áwuú ubalé akogé metɔ́, Eɔwɔ́ aféége ji.

²¹ Gegé ula bi Eɔwɔ́ akuú enyú mbɔ́. Ne mbɔ́ntó ne Kras agene efwyale gétúgé enyú ne alere enyú ntó ndere debɔ́ mangene efwyale ndere ji. ²² Asá né mmu ηwe Eɔwɔ́ nnó, “Kras apye yé gabo fɔ́ wɔ́ ne, yé gebyɔ́ Ji abyɔ́ wɔ́.” ²³ Yé gébége ajuú ji mashye né mmye ji ashuú ebwɔ́ meko wɔ́. Ne yé gébége apye ji agene efwyale ji achare fɔ́ yé nnó ashuge ebwɔ́ wɔ́. Yémbɔ́ achye lé geme jí mbaá Eɔwɔ́ muú apané mpa chánéné. ²⁴ Kras jimbo akpa gabo ese né menyammye wuú né mfaá gekwa. Ji apyembɔ́ nnó esé debe eké bɔ́ abi ágboó ályaa gabo, ama ápeé ákpene né genwá eyi gelu cho né mbe ushu Eɔwɔ́. Ne upa ebi afyéé ji mmye upye esé détoó. ²⁵ Enyú debɔ́ dekene tametame eké magɔ́nme yémbɔ́, nana dekere dékwólege membamé magɔ́nme muú ábáme mandó nyú.

3

Majyéé mbaá ándée ne áno

¹ Wyembɔ́ ntó ne enyú andée ano debɔ́ mampyege. Shulegé mmye enyú mme déwúgé ne ano nyú. Yé lé ebwɔ́ abifo alá kelégé mánwúgé abya melómélɔ́, déké dépyembɔ́ yé enyú dela dékpea fɔ́ ebwɔ́ wɔ́, akágé kwɔ́ré matɔ́ bwɔ́ akame ne Eɔwɔ́ gétúgé gepoge nyú, ² ndere ágene enyú dénogé Eɔwɔ́ ne ndere genwáge nyú gela pɔ́ ne deba. ³ Ekágé ebwɔ́ ágene nnó enyú delɔ́ ulɔ́ gétúgé unó

ulúlú ébi enyú defyεé né mmyε ndere gefóó eyige dékwyεge manjwε álome, mboó unó eyi ejame ηka, yé ebé lé mandée malómáló ayi defyεé. ⁴ Ulóó nyú ubó matané lé né gepó gelógéló eyigé enyú dewyaá. Gefóge ulóó bina utanege né mmu metóó. Ubi ukwóó fó ukoó ne upyεé muú abεé nyameé ne alóme melu. Gé gefóge ulóó ébi ulóme né mbe ushu Εσωω δόό na. ⁵ Gefógé ulóó bina ne andée abi alú nya bóó ukpea ánegege metóó ne Εσωω áwyaá. Ne áwuú ne anóó bwó. ⁶ Mbóntó ne Sara alu nya. Ji awuú nya ne menó wuú Abraham ne akuú ji nnó, “Ata wa.” Enyú débεé baá Sara mbógé deké dépyε genó eyigé gelú cho ne dela pó fó ne εfo metóó.

⁷ Wyεmbó ntó ne enyú anó, débó mampyεgé. Bege ne gepó gelógéló ne andée nyú, denógé εbwó néndé εbwó apó fó ne εshyε eké enyú. Tége nnó andée ntó áchónege nyε ne enyú manyé genwá eyi gélágé byé, eyigé Εσωω achyεgé nyε enyú ako gétúgé ulóó melu bíí. Deké dépyεé mbó Εσωω áwuú mmyεmenεne nyú.

Majyε mbaá bóó Εσωω ndere abóó mambε ne bóó abi alá ákágé Εσωω

⁸ Ne kwaykwya genó alú nnó enyú ako, bege ne metóó εma ne atε, dégene atε meshwε, dégbógé ne atε, délerege ulóó melu ne atε ne shulege mmyε nyú mme. ⁹ Muú apyεgé enyú gabo, deshúgé fó. Muú ashyεge enyú deshugé fó. Nege elé mmyε nnó Εσωω ájé ji néndé ge genó eyigé Εσωω akuú enyú mbó nnó meso gébé Εσωω ájé ntó enyú. ¹⁰ Pyεgé wyεmbó néndé asa né mmu ηwε Εσωω nnó, “Mbógé muú aké akεlege manyε genwá gbene, anyε neki abó mangbare nenome níí, ajógé fó gabo, abyógé fó gebyó, ¹¹ alyaá gepó gebogebo, abε lé ne gepó gelógéló ne ammyε mambε nesó ne atε bó. ¹² Néndé Ata agené bóó abi álú cho ne awuú mmyεmenεne εbwó. Yémbó ji abí ushu bíí mbaá bóó abi apyε gabo.”

¹³ Mbógé enyú dékpane gechyεé mampyεge unó ulúlú bina, yé muú fó ayi apyεé enyú gabo apó. ¹⁴ Ne yé ebéle nnó degene εfwyale gétúgé dépyεé genó eyi gelú cho, Εσωω ajéle enyú. Défógé fó bóó abi ammyεé amu ne enyú, ne dekamege fó afyε enyú εfo metóó. ¹⁵ Yémbó, né mmu matóó nyú, nógé Kras ndere Ata ne kpomege mmyε yéndégébé manshuú meko mbaá yéndémuú ayi akelege nnó enyú degare ula bi enyú déneré metóó ne Kras. Shuge ji meko pere ne énogé ¹⁶ Ne yéndégébé, pyεgé unó bi matóó nyú agarege enyú nnó ulú cho, nnó bóó aké ajógé gabo ne enyú ágεgé gepó gelógéló eyigé enyú bóó Kras déwya, mekpó unóó εgbare εbwó. ¹⁷ Néndé εlo nnó enyú dégene εfwyale gétúgé galógáló ayi enyú dépyεé mbógé nnó mbó ne Εσωω akεlege, εpwó nnó dégene εfwyale gétúgé gabo ayi enyú dépyεé. ¹⁸ Mbóntó ne Kras agene εfwyale agboó gétúgé gabo sé. Ji agbo dama ne ámage gbo sé. Ji alu muú melóméló yémbó agbo gétúgé bóó abo, nnó, apyε εsé dekere meso mbaá Εσωω. Bóó áwá ji agbo né menyammyε, yémbó Εσωω apyε mendoó wuú élú mebe. ¹⁹ Elé né Mendoó wuú ewena ne ji ajyε né mbaá ayi mandoó áwu bóó abi álú né gepúge denó agaré abya melóméló. * ²⁰ Mandóó yina elé ayi bóó abi abó alá wuú nya ne Εσωω gébégé Nowa áchomé ékpe wó. Gébégé Nowa achome ékpe, Εσωω ako metóó agile nnó εbwó alyaá gabo, yémbó wyε elé mbeé bó aneé ne apome negbone ηgbannyi. ²¹ Ngbannyi yimbó, alú eké manaá Εσωω ami áwyaá enyú, nana Εσωω aferege enyú né gabo. Manaá Εσωω ami áwyaá mbó ese, mapó fó nnó mafere εsé deba né mmyε. Malu lé genó eyigé εsé désele dékpane Εσωω geka nnó áshwone matóó sé débε pópó. Manaá mina ne mapyεé nnó Εσωω áferé enyú né εfwyale

* **3:19** Elú wáwálé nnó: Bóó abifó áferé nnó mandoó yina átene mbaá makiénné Εσωω ayi ályaá malu utóó bwó, εla epó mbó wó elé ayi aló nchyε, epófó ayi bóó. Ne mejóó bóó Grek gechuú eyigé na gekáge tene mbaá mandoó bóó abi ágboó me, aló nchyε, yé aló.

gabo gétúgé Jis̄s Kras akwilé né negbo. ²² Ji akwilege né negbo afe né mfaánebuú, ajwale né egbe ebwonyé Es̄w̄o. Ji ne abó makiénné Es̄w̄o ako chónchó ne mandoó ayi f̄o ako ayi awyaá uf̄o uto choncho ne ákwaá áwuú lé ne Ji.

4

Muú aké akwalege Kras genwá jii gekworege

¹ Dékaá nnó Kras age efwyale né menyammye, ndere elúmb̄o, enyú ntó bege ne gefogé metáó ewé ji abo awya, dekpome mmye mangé ntó efwyale ndere ji agene. Néndé muú aké agene efwyale ji alyage gabo. ² Mbogé ji apyége mb̄o ndere abelege fa mme apyéé sé unó bi ugá akwaá metáó, apyéé lé ebi Es̄w̄o akelege. ³ Enyú déchó n̄ya gébé d̄o mampye unó bi b̄o abi alá p̄o b̄o Jus apyéé. Gébé eyigé enyú dechó mb̄o gékwáné. Enyú debó déwyaá geboboge genwá, mmwólé mámpyége ubobo unó, déjyéé mapaá, denyuú mmáó mapyene enyú, dékwene eké manya, ne debó denógé aló uka, unó bi Es̄w̄o ashyaá nnó muú apyége f̄o. ⁴ Ne b̄o abi alá kágé Es̄w̄o alá ne dembyo ndere enyú dela dechome sé mbwa ne ebwó né uboubo unó bi ebwó apyéé. Getú eyigémb̄o, ajógé mejó mehomebo ne enyú. ⁵ Yémb̄o ebwó átenege nye né mbe ushu Es̄w̄o, muú ákpomé mmye mampa mpa b̄o ako, abi ágboó ne abi alú abe, ágaré ndere ebwó apye ne genwáge ebwó fa mme. ⁶ Ge ula bí áb̄o agare abya melóméló yé mbaá b̄o abi ágboó mb̄o. Es̄w̄o aso me mpa bwó nnó ágbo ndere yéndémuú ágboó fa mme. Agaré ntó ebwó abya melóméló yina nnó yé lé ebwó ágboó né menyammye, mandoó bwó áb̄o genwáge eké Es̄w̄o.

Yéndémuú agbaré echye ewé Es̄w̄o achye ji chánéné

⁷ Gébé eyigé yéndégenó fa mme gebyéé, géla kwókwólé. Getú eyigémb̄o gbarege mmye nyú

débe peé nnó dékpome mmye manemmye chánéné. ⁸ Ne menó genó ayi nkelege nnó enyú dépye alú nnó, b̄oge gejeé ne ate ayme néndé gejeé gekwerege gabo gejamegejame. ⁹ Ate ayme áchwógé né upú nyú, negé ebwó, déjógé f̄o nnó mech̄o ewé ewuú d̄o. ¹⁰ Es̄w̄o awyaá uf̄o uf̄o echye, ne achyegé yéndémuú sé gefogé echye ewuú nnó agbaré chánéné. Ne ndere b̄o abi ágbarege echye ewé Es̄w̄o achyéé ebwó chánéné yéndémuú nyú ase gefogé echye ewuú ewémb̄o apogé ate ayme abif̄o. ¹¹ Yéndémuú ayi agarege mekomej̄o Es̄w̄o, agarege lé mekomej̄o ayi atane mbaá Es̄w̄o. Yéndémuú ayi apye genó eyi gepoge ate ayme, apyége ne utó bi Es̄w̄o achyegé ji nnó b̄o achyegé Es̄w̄o ηgo né yéndégenó eyi dépyéé gétúgé genó eyi Jis̄s Kras apyéé. ηgo ne utó ube ne ji te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

Gege efwyale ndere b̄o Es̄w̄o

¹² Ayme ba, abi gejeé, débegé f̄o ne dembyo gétúgé efwyale mesómesó ewé enyú dégené. Ewú echwóó mb̄o lé nnó efwore matáó enyú. Déferégé f̄o nnó lé genó eyi gela gebóó f̄o mampye wó. ¹³ Bege lé ne nechóchó nnó enyú ntó dégene efwyale wye ndere Kras agené nnó débe ne nechóchó d̄o gébége Kras akerege fa ne mme manleré uto bií ebi upwáó amu. ¹⁴ B̄o aké ajógé dep̄o debo ne enyú gétúgé enyú delu ankwale Jis̄s Kras, bege lé ne metáó megomeḡo néndé ewémb̄o elere nnó Mendoó Es̄w̄o ewé epwáó amu elú ne enyú. ¹⁵ Yémb̄o ekágé muú nyú agene efwyale gétúgé awane b̄oó, yé nnó alú menjó, yé nnó apye dep̄o debodebo ne yé nnó akpene né dep̄o etí dela p̄o f̄o etií. ¹⁶ Mbogé muú nyú aké agene efwyale gétúgé alu menkwale Kras, ekágé abe ne mekpo unó. Atamege lé Es̄w̄o gétúgé b̄oó akuú ji nnó, “Muú Kras.”

¹⁷ Néndé gébé gekwane eyigé Es̄w̄o apane mpa. Mpa yina aló ne b̄oó ula gepu bií. Ne mbogé nnó Es̄w̄o aló mpa ne esé, ebyennó ebálege

nye mmye ne bɔ́ɔ abi alá wuú fɔ́ abya melómélɔ́ ayi atané mbaá Ɛsɔwɔ. ¹⁸ Wyɛ ndere ásamé né muú ηwe Ɛsɔwɔ nnó, “Mbɔ́gɛ nnó epófɔ́ kókógɛ nnó bɔ́ɔ abi alá cho né mbe ushu Ɛsɔwɔ átane né efwyale gabo, ebeé mbɔ́ nye nnó ne bɔ́ɔ abi alá kelegé manwú mekomejɔ́ɔ Ɛsɔwɔ ne bɔ́ɔ abi ápyéé gabo?” ¹⁹ Ne getú eyigémbɔ́, bɔ́ɔ abi ágɛne efwyale ndere Ɛsɔwɔ ajɔ́ɔ nnó ebe ájye wyɛ mbe mampyegé galógálɔ́ ne ate. Wyɛ né meti ewémbɔ́, áchyegé gemɛge ebwɔ́ mbaá Ɛsɔwɔ muú akwyɛ ebwɔ́. Ji anyégémenɔ́ mampyɛ genó, apyéé geji.

5

Majyéé mbaá ákpakpa melɔ́ ne njyé usa né echomele bɔ́ɔ Ɛsɔwɔ

¹ Nkelege manchye enyú majyéé ndere ákpakpa ábeé né echomele bɔ́ɔ Ɛsɔwɔ. Me nlú nte muú kpaá ndere enyú ne muú ayi akpane amɛ agene ndere Kras agené efwyale agboó. Me ntó nlú muú ama ayi Ɛsɔwɔ achyɛge nye ji utó Kras, ebi ji apye nye bɔ́ɔ áge. ² Pɛge bɔ́ɔ abi Ɛsɔwɔ áfyéé enyú né amú chánéné. Ebwɔ́ alú eké magɔ́nme Ɛsɔwɔ. Dépege fɔ́ ebwɔ́ ndere bɔ́ɔ abi ákpeage ebwɔ́ kpeage. Pége ebwɔ́ ndere bɔ́ɔ abi awyaá metɔ́ɔ mampyɛ utɔ́ɔ bwɔ́. Dépyegé fɔ́ ndere bɔ́ɔ abi awyaá mmwɔlé mambɔ́ge nsa. Pɛge lé ndere bɔ́ɔ abi abɔ́ɔ geji mampyɛ utɔ́ɔ ebwɔ́. ³ Déñmerége fɔ́ bɔ́ɔ abi Ɛsɔwɔ áfyéé né amu nyú mekró mme. Lɛrege lé ebwɔ́ gepɔ́ eyigé ebwɔ́ ákage mankwɔ́le. ⁴ Déke depyembɔ́, gébége Kras muú alú eké mfwa ámbamé magɔ́nme achwɔ́ge, apyéé nye débɔ́ ηgɔ́ ndere nsa ne ηgɔ́ yina agboó fɔ́ gelu.

⁵ Enyú njye usa ne ansɔ́ andeé, wyembɔ́ ntó ne ebɔ́ɔ mambɛ ne enyú. Nóge ákpakpa nyú né machomele bɔ́ɔ Ɛsɔwɔ ne shulege mmye nyú mme mbaá ate aɲme. Pyége gepɔ́ eyigé na geba enyú mmye yéndégébé néndé asá né mmu ηwe Ɛsɔwɔ nnó, “Ɛsɔwɔ áshyá yéndégenó eyigé bɔ́ɔ abi ábwɛge mmye ákelege mampyɛ yémbɔ́, alɛrege galógálɔ́ wuú mbaá

bɔ́ɔ abi ashulege mmye ebwɔ́ mme.” ⁶ Ndere elúmbɔ́, shulege mmye nyú mme né mbe ushu Ɛsɔwɔ muú awyaá utó bi upwɔ́ɔ amu, nnó gébé jí gekwɔ́nege abwéé enyú dékwɔ́ ηgɔ́. ⁷ Yéndégenó eyi gechyɛge enyú efwyale fyegé geji né amu Ɛsɔwɔ néndé, ji ateé enyú yéndégébé.

⁸ Gbarege mmye nyú chánéné, dekpome mmye. Danchɔ́meló muú mawame enyú, akene mbɔ́ agyage meno fuú eké genyanya eyi geweége, akélege muú ayi ji anyéé. ⁹ Tenege ukɔ́ɔ ne ji, fyége wyɛ lé metɔ́ɔ ne Ɛsɔwɔ dépérégé uka mme. Kaáge nnó elé wyɛ géfógé efwyale ewéna ne aɲme nyú né mme meko ágéne. ¹⁰ Efwyale ewé enyú dégene nye ebe lé né mboó gébé ne efwyale ewémbɔ́ ebyegé Ɛsɔwɔ jimboó apyéé enyú dékere né amu enyú détené ne apyéé enyú débɔ́ eshyɛ. Ne ji Ɛsɔwɔ muú alɛrege bɔ́ɔ galógálɔ́ matimati ne akuú enyú nnó dechome mmye ne Kras nnó debɔ́ ηgɔ́ wuú ayi alá abyéé fɔ́. ¹¹ Uto uko úlú ne ji te kwyakwya ne kwyakwya. Amen.

Kwyakwya matame

¹² Menme se Silas ne apoo me nsamé maá mboó ηwe yina. Ji alú muú ayi nɲere metɔ́ɔ ne ji. Nsá enyú ukeke unó bina nnó nfyéé enyú eshyɛ ne nnó ngare enyú nnó unó bimbó ne úlú galógálɔ́ Ɛsɔwɔ ayi wáwálɛ. Tenege ne eshyɛ né unó bina.

¹³ Bɔ́ɔ echomele Ɛsɔwɔ né Babilɔ́n abi Ɛsɔwɔ ajya ntó, alɔ́ enyú matame. Makɔ́s maá wa né egbe ewé Ɛsɔwɔ alɔ́ ntó enyú matame. ¹⁴ Támegege ate aɲme ne gejeé ndere bɔ́ɔ Ɛsɔwɔ. Nɲenemmye nnó nesɔ́ né Ɛsɔwɔ nebe ne enyú ako abi dechome mmye ne Kras.

Ἡ ἡμεῖς ἄγιος ἀγαπᾷ ἡμεῖς ἐπεὶ εἶμι Pita ásamé

Matame

¹ Me Simun Pita, maá defwe Jisós Kras ne nsame ἡμεῖς yina. Me nlu ntó ἡγβά wuu.

Nsame ἡμεῖς yina eta bós abi ágene meti áfyéé metós ne Ἐσωθῶ wyε ndere esé.

Elé gétúgέ Ἐσωθῶ ne Mempoó esé Jisós Kras apyéé genó eyi gelú cho ne enyú ntó dégene meti défyéé metós ne Ἐσωθῶ. Ne genó eyi gelú né mmu metós ewéna ewé esé ako défyéé ne Ἐσωθῶ gelós kpaá gepwó amu.

² Nnennemmye nnó Ἐσωθῶ alere enyú galógálós gejamégejamé ne nnó apye enyú débε ne nesó dós ndere dekage ji chanéné, ji ne Jisós Kras Ata ese.

Bége ne gepó eyi gelerege nnó Ἐσωθῶ akú ne ajya enyú

³ Uto bíí, nkane Ἐσωθῶ, upye esé débós unó uko bi débós mambe ne ubi, nnó débε débelege gepógé sé eké eyigé Ἐσωθῶ. Esé débós unó bina ndere dékagé ji muú akuú esé nnó débós ntó ἡγῶ ne galógálós ayi ji awyaa. ⁴ Elé né meti ewéna ne Ἐσωθῶ achyéé esé unó ulóúlós ebi upwós amu ebi ji ányéméno nnó achyεge, apye esé debo délyaa mmwólé unó mme ebi uchós gepoge bós, debo ntó gefógé gepó eyigé ji awyaa nkane Ἐσωθῶ.

⁵ Gétúgέ unó bina uko ebi Ἐσωθῶ apye eta ese, mmyεge ne eshye débεé ne gepó gelógélós ndere enyú défyéé metós ne Ἐσωθῶ. Ndere débεé ne gepó gelógélós, kaáge Ἐσωθῶ, ⁶ ndere dékage Ἐσωθῶ, bεge ne mmye megbarege, ndere débεé ne mmye megbarege, bεge ne metós mekoge, ndere débεé ne metós mekoge, bεge ne gepoge Ἐσωθῶ. ⁷ Ndere débεé ne gepó eyigé Ἐσωθῶ akεlege, bεge gejeé ne ate ἡμε, ndere débós gejeé ne ate ἡμε bεge gejeé ne bós ako. ⁸ Ge ufós unó bi enyú débós mampyεgέ

na, mbógé déké dépyéé ubi gejamégejame, dékagé nyε Ata sé Jisós Kras né gefós eyi gepyéé enyú dépyéé unó ulóúlós ne unó bi utanegé meti. ⁹ Ne muú ayi alá pyéé fós unó bina, alú eké muú ayi ame atanegé ji, ye eké muú ame nónomé, ne ajií me nte nnó Ἐσωθῶ abó ashwáne me ukwenegé gabo ayi ji abó apye.

¹⁰ Ndere elúmbῶ, ἡμε ba, kpagé gechyéé dós mampyεge genó eyi gelerege nnó Ἐσωθῶ akuú enyú ne ajya enyú nnó debε bós bíí wáwálé. Déké dépyεmbῶ, dékwené fós né gabo.

¹¹ Ne Ἐσωθῶ asele nyε enyú amu apeá nnó dékpe né gefwa eyigé Ata sé Jisós Kras Mewené gemége sé ágbárege te kwyakwya ne kwyakwya.

¹² Ndere elúmbῶ, me nkaá nnó enyú dékaá me unó bina, ne détene ne eshye né wáwálé ayi enyú déwyaá, yémbῶ me nkεlege nnó mma ntege enyú ubi yéndégébé. ¹³ Me mferε nnó elú galógálós nnó téé ndere me nlu mebe, mfyéé enyú eshye detege unó bina. ¹⁴ Néndé Ata sé Jisós Kras apyéé me nkaá chanéné nnó elá gachyéé ngbo. ¹⁵ Ne mmyéé ntó ne eshye mampye nnó gébége me nlyagé mme yiná enyú detege wyε unó bina.

Pita jimbós akpa ame age ἡγῶ ayi Jisós awyaa

¹⁶ Gébége esé dégaré enyú gekpekre utó bi Ata se Jisós Kras áleré ne manchwós ayi ji amagé chwós nyε, dese fós bῶ abya abi bós akwyεgέ ágaregέ ne dégaré enyú wós. Esé ambós dékpa ame ese dégέ ἡγῶ wuu ayi apwós amu. ¹⁷ Gébége ji asélé enógé ne ἡγῶ mbaá Ἐσωθῶ muú alu nte, meko atane né melu Anyátá ἡγῶ Muú Apwós amu aké, “Gé maá wa ayi mbós gejeé ne ji na, metós εgós me ne ji dós.” ¹⁸ Esé ambós déwú meko yina ayi átané né mfaánebuú gébége delú ne ji né mekwε ukpea.

¹⁹ Getú eyigémbῶ, esé dékame ne metós ese meko nnó mekomejós ayi bós Ekpáve Ἐσωθῶ ágare alu wáwálé. Ne enyú ntó fyεgέ mekpo chanéné né genó eyigé εbwós ásame. Unó bi

εβώσ αζώό úlú eké mewε εwé εγενεγε né mbaá ayi alu gemuagemua kpaá τε bií bi mbα uyyage, ne membe gejejege bií muú alú Kras, apye nye mewε wuú εγενε né mmu matóó nyú. ²⁰ Menα genó alu nnó εnyú debα mankaá chánéné nnó, yé genó εyigé bαó ekpave Εσωω άsame né mmu ηwe Εσωω, εyigé áferé né mmu matóó εβώσ ne ásamé gepó. ²¹ Néndé yé mekomejós ayi bαó ekpávέ ágaré né utó bi εβώσ apó. Elé Mendoó Ukpea ne εpyεé bαó ágare mekomejós ayi átanenge mbaá Εσωω.

2

Sege gébé ne anlere gebyα

¹ Nya mbεmbe bαó ekpávέ Εσωω abi gebyα alu ntó, wyεmbα ntó ne anlere abi ábyαge gebyó abεé nye né geluage nyú. Achwαgέ, ásele nye défyα, álerege unó bi úlú gebyó εbi uchαα εnyu makpo, kpaá τε áshyá nye Ata muú ánámé gemége εβώσ. Nδere άpyεmbα, εβώσ ambαó ákuu negbó ηware né gemége εβώσ. ² Ne gejamégé bαα ákwαlege nye depóré manané εtiré anléré bimbα άpyεé. Ne gétúgé unó bi εβώσ apye, bαó ájógé nye mejós mebomebo átome ne meti εwé elú wáwálé mankwαle Εσωω. ³ Ne εβώσ ásele nye abyα gebyα ányua εnyú déchyεge εβώσ unó gétúgé áwyaá mmwólé mambα gejame unó. Yέmbα Εσωω asα me mpa bwó τε gachii ne ji muú awane nye εβώσ, geja gekpene fα ji né ama.

⁴ Tége nnó Εσωω ályaá nya fα makiénné jíí ayi άpyεé gabo ájye detú wó, awe áji ne bα ηkpαkαve afye áji né mmu empinya gemua né mmu ntoné mewε, ágilé bií bi ji apáne mpa bwó. ⁵ Εσωω ntó alyaá fα bαó abi nya mbεmbe ájye detú wó, ji apye nya ηgbannyi áshwa abi álá nógé Εσωω ako, εκose Nowa muú agarege genó εyi gelú cho ne apome ne bαó abifó makpo akene ama. ⁶ Ata Εσωω ntó asó nya ntó maló Sodom ne Gomαra álá matwαmatwα manlere nnó εβώσ alu gyéé né gabo ayi εβώσ άpyε. Ji apyεmbα nnó alere bαó genó εyi gepye

nye ne bαó abi álá ánógé ji. ⁷ Yέmbα ji awené nya gemεge Lαt né melo Sodom gétúgé Lαt alu nya muú ayi alu cho né mbε ushu wuú. Ne metóó εγóó nya fα ji bógébobgé gétúgé ubobo unó bi bαó abi álá bélégé mabe Εσωω άpyεé. ⁸ Nδere Lαt muú alu cho né mbε ushu Εσωω, ajwαlege ne bαó Sodom, agéne unó ubobo εbi εβώσ άpyεé yéndé bií, metóó εγóó fα ji bógébobgé. ⁹ Unó bina uko εbi Εσωω apyεé ulere nnó ji akage nδere ji apógé bαó abi ánógé ji né gébégé mmuameno. Ne akage ntó nδere abelege bαó abi álá pyéé fα genó εyi gelu cho né mbε ushu wuú kpaá τε bií εbi ji apane nye mpa bwó. ¹⁰ Cháchá ne bαó abi άpyεé ubobo unó bi menyammyε bwó ákelege εbi uchαα gepαgé bwó ne ábyαá bαó kpakpa.

Anlere gebyα bina, ánea matóó, awyaá neja ne apα ne εfó mánjós mejós mebomebo átómé ne utó bi ákpakpa né mfaánebuú. ¹¹ Yé makiénné Εσωω ayi awyaá utó ne εshye apwαó utó bina né mfaá, álu dantene yé bií uma né mbε ushu Ata Εσωω áchógé εβώσ mabα. ¹² Yέmbα, bαó bina álu bαó abi ájógé mejós mebomebo átome ne depα εtiré εβώσ álá kage ula. Εβώσ álu eké menyá mewaa éyí épyé unó nδere menyammyε bwó akεlege. Εσωω akwyéé eji nnó άpyε éji áwá. Ne nδere áwáne menyá, mbαnto ne áwáne nye bαó bina gétúgé gabo εβώσ. ¹³ Nsa bwó abεé nye lé ubalá εbί εβώσ apyεé bαó abifα áwuú. Εβώσ aké apye genó εyigé menyammyε εβώσ ákelege, ye εbe né bií gbαó matóó ágóó εβώσ. Εβώσ alu eké upa ne upwyapwyane unó bi uchyεge mekpo unαó né geluage nyú, néndé gébégé deké dényε menyéé né epαá ne εβώσ chonchó anyéé lé genwáge bwó. ¹⁴ Εβώσ akage gé fα mendée ayi álá teé fα mechα ubele. Akεlege fα manlyaá gabo mampyεge. Anyua bαó abi matóó bwó álá bené né depóré Εσωω wó, άpyε gabo. Alú bαó abi ákage nδere apyεé ne abα genó εyigé εβώσ ákelege. Ne εβώσ alu bαó abi Εσωω apye nye εβώσ

ágé efwyale. ¹⁵ Ebwó ályaá meti ewé elú cho áno mewaá, akwólé gepoge Balam maá Bua. Ji agboó nya mamboge nsa né gabo ayi ji apyéé. ¹⁶ Yémbó Eṣṣwá ashule ji ndo né gabo ayi ji apyéé. Apyé géjuná jíí gejóó mejóó eké mekwaá. Gejóó gé mbó Balam muú ekpave Eṣṣwá yimbó alyaá mampyé gé mechó ewé eké muú ayi mekpo ela ekwane ji wó.

¹⁷ Bóó bina álú eké ambu nnyi ayi áwame, ne álú ntó eké geko eyigé mbyo ákpáne. Ne melu ujwale ewé Eṣṣwá akwyéé egile ebwó élé empinya gemua. ¹⁸ Ebwó ájóó gé depó kpakpa etiré dela depó ne mekpo ne ula, ápye bóó ákpene né gabo, ne ásele depore ubele ányua bóó abi ámuame mamfaá mbwa ne abi ápye gabo, ákerege meso né gabo ayi ebwó ábó ápyéé. ¹⁹ Ebwó ágarege bóó nnó mbógé aké ápye yéndégenó eyi gejige ebwó metóó, yéé genó gefó eyi gepye ebwó gepó. Yémbó meti epó ewé ebwó ambóó akage lyaá gabo mampyége, néndé muú ake apyé genó gebogebo eyigé jimboó alá kaágé lyaá, alu mefwé mbaá genó eyigémbó. ²⁰ Mbógé bóó ábó ábó me ályaá mampyége ubobo unó bi úlú fa mme gétúgé ákaá Ata se Jisṣas Kras Mewené gemége sé, ne unó bimbo umágé bó ebwó deba, alá kágé lyaá sé ubi, ebyennó ebóó nye ne ebwó kpaá epwó ndere ebó elú mbembe. ²¹ Ebo elú galógáló nnó ebwó akage yé meti ewé muú abe cho né mbe ushu Eṣṣwá, epwó nnó ákaá ewú ne alyaá mankwólé mabe ayi Eṣṣwá achyéé ebwó. ²² Genó eyigé ebwó apyéé mbó gelú wye eké nekane mejóó enina aké, “Mampyé awó dewó ama akere anye. Ashwóné mekwende ama akere abulé mmye né utwótwa.”

3

Ata Jisṣas akerege nye meso

¹ Anme ba, gégé nwe ayi apyé nwe épea eyi me nsame eta nyú na. Me nsa enyú bó nwe bina nnó mpye matóó nyú átege unó bi úlú cho. ² Me nkelege enyú detege unó bi bóó ekpavé Eṣṣwá

ájóó me te gachií nnó upye nye, ne tege ntó mabe ayi Ata se Jisṣas Kras ne Menchyé genwá, achye ángbá bíí nnó agarege enyú.

³ Genóge mbe eyigé enyú debóó mankaá gelú nnó, né kwyakwya gébé bóó abi ájwyage enyú né genó eyigé défyéé metóó wyeé áchwóó nye. Ájwyaáge nye enyú, ne ákwalege lé unó bi upye matóó ágóó ebwó. ⁴ Ajóó gé nye aké, “Ata nyú, anyémeno nnó achwóó, ji ale?” Te amu ante sé ágboó, yéndégenó gelú wye ndere geji gebó gelú me te gébége Eṣṣwá akwyé mme. ⁵ Nderé ápyéé mbó, ákelege fó mante nnó Eṣṣwá ase nya meko wuú akwyé mfaánebuú ne mme, apyé mme atané né mmu manaá. Ne gébége ji akwyége mme, ase ntó lé manaá ne apyé utóó wye. ⁶ Ne Eṣṣwá ase nya ntó lé manaá mi na ne apyé ngbannyi ashwane bóó abi nya. ⁷ Wye mekomejóó áwú ne Eṣṣwá asele ábelé mfaá ne mme nnó áso né mewé. Eṣṣwá abelé bi nnó ube kpaá te bíí bi ji asóó nye mpa bóó ako, aníí mbwe bóó abi alá akágé ji.

⁸ Yémbó anme ba, ékágé déjinte genó eyigé na. Né mbe ushu Ata, bíí uma úlú eké anme dele, ne anme dele alú eké bíí uma. ⁹ Ata apó fó jóó mampyé unó bi ji anyémeno nnó apyé ndere bóó abifó áferege nnó Ji alú. Ji akoge lé metóó gétúgé nyú néndé akelege fó nnó yé muú fó ama ano mme detu. Yémbó akelege lé nnó yéndémuú akwore metóó wuú alyaá gabo.

¹⁰ Ne bíí bi Ata achwóó, uchwóó nye mbelepo eke menjo. Mfaánebuú alome nye ne eshye, anomese. Ne mewé esóó nye yéndégenó eyigé gelú né mfaánebuú. Mme ne yéndégenó eyi gelú wye gesoge nye.

¹¹ Te mbaá unó bina uchoge nye gefóó eyi, ndé ufóó bóó abi enyú débéé nye? Enyú debó mambele genwáge nyú pópó, depyége unó bi Eṣṣwá akelege, ¹² ndere dégile nnó bíí Eṣṣwá uchwóó myége nnó uchwóó wáwa. Bíí bimbo ubéé nye ebi mewé esóó ne echóó nyé mfaánebuú

mekomeko, ne yéndégenó eyi gelu né mfaánebuú genyuoge nyε gétúgé mbaá ásoóge dǎó. ¹³ Yémbǎ ese bǎǎ εσωω degile mfaánebuú ayi meke ne mme ayi meke nnó achwó ndere εσωω anyémeno. Ne bǎó abi abεé wyεé apye nyε lé unó bi úlú cho.

¹⁴ Aημε ba, ndere elúmbǎ, te mbaá enyú degile nnó unó bina upye, myεge ne εshye nnó ji abané enyú pópó. Déβεγέ fǎ ne deba mmyε. Βεγέ nesǎ ne ji. ¹⁵ Kaáge nnó metǎó εwé Ata akoge manchwǎ, elú lé nnó ji achyεé bǎó gébé apye ji afere εbwó né εfwyale gabo. Mbǎntó ne menημε sé Pǎl abǎ asame agare enyú né denηa εtiré εσωω achyεé ji. ¹⁶ Ji ajǎó depǎ εtiré na né bǎ ηwe abi ji asame ako. Depǎ εtiré fǎ né mmu bǎ ηwe bií déjwerege mankaá. Déτί ne bǎó abi álá kágé ye genó ne bǎó abi álá bené né depǎre εσωω wǎ, ábwǎlége amu ne deti, ágárégé fǎ genó eyi gelu chó. Wyε ndere apye ne malǎ ηwe ayifǎ né mmu ηwe εσωω. Ndere εbwó ápyεmbǎ áwane mbǎ elé gemεge bwó.

¹⁷ Aημε ba, ndere debǎó με mbe dékaá unó bina sege gébé nnó ekágé bǎó abi álá belege mabe εσωω aja enyú dékpe né gabo ayi εbwó apyεé débǎ gepwa né metǎó εwé défyεé ne εσωω. ¹⁸ Yémbǎ, choge wyε mbe mampyεge nnó Ata se Jisǎs Kras Mewené gemége sé alεrege enyú galógáló ne gejeé jií gejamegejame, apye enyú dewεne ndere dékágé ji chánéné. Nnenemmyε nnó ηgǎ abε ne ji nana ne té kwyakwya ne kwyakwya. Amen

N̄WE m̄BE ayi J̄on ásamé

Mekomejǎó ayi achyεge genwá

¹ N̄WE yina átome ne genó fǎ eyi gebǎ gelú m̄E TE nyá gemεge nnó Ēsǎwǎ akwyéé m̄ME yina. Ēsé déwú geji, dége geji ne am̄E, déchere geji, ne déta geji ne amu sé. Genó eyigémbǎ élé mekomejǎó ayi achyεgé genwá. Ji ne ēsé désame eta nyú. ² Ēsǎwǎ apyε ji ayi alu genwá abwǎlé mekwaá, ēsé dége ji ne am̄E. Ne dégarege abya ayi atome ne ji ayi achyεge genwá eyi gélágé byé. Ji abǎ alu ne N̄TE ne nana délé dége ji. ³ Ji ayi ēsé dégene ne déwuú ntó unó bi ji ajǎo ne dégarege enyú nnó enyú ntó décho mbwa ne ēsé dépyεge unó chóncho. Deké dépyεmbǎ déchome mbwa ne N̄TE ne Maá wuú Jisǎs Kras. ⁴ Ēsé désame enyú unó bina nnó ēsé ako debe ne gejamége nechóchǎ eninéjame nepwǎó amu.

Ēsǎwǎ alu gengbǎ

⁵ GE abya ayi ēsé dewuú eta wuú ne dégarege enyú, nnó Ēsǎwǎ alú gengbǎ, gemua gepǎ ne ji cháchá. ⁶ Mbǎgé ēsé déjǎgé nnó décho mbwa ne ji, ne déké dépyε wye depǎ eké bǎó abi álu né mmu gemua ebyennó debyǎge gebyǎ. Ne dekwǎlege fǎ genó eyi gelú wáwálé. ⁷ Yémbǎ mbǎgé ēsé déké dépyε depǎ eké bǎó abi álu né gengbǎ, wye ndere Ēsǎwǎ alú, ebyennó ēsé décho mbwa ne ate ne manoó Maá wuú Jisǎs mashwǎnege ēsé né yéndé gabo ayi dépyéé.

⁸ Mbǎgé ēsé déjǎgé nnó gabo ápǎ ēsé m̄ME, débǎwǎlége élé gemεge sé, ne wáwálé Ēsǎwǎ apǎ ēsé ne metǎó. ⁹ Yémbǎ mbǎgé ēsé deshüge eku mbaá Ēsǎwǎ, né gabo ayi depyéé ji apyε genó eyi gelú chǎ ne dekage líí m̄ME ne ji nnó ji ajigé nyε n̄TE gabo ayi ēsé dépyéé, ashwǎne ēsé né yéndégenó eyi dépyéé eyi gela gepǎ cho né m̄BE ushu wuú. ¹⁰ Ne mbǎgé ēsé déjǎge nnó dépyε fǎ gabo wǎ, ebyennó déké Ēsǎwǎ

alu muú gebyǎ. Ne mekomejǎó wuú ápǎ ēsé né mataó.

2

Kras alu muú genga sé

¹ Baá ba abi gejeé, me nsame unó bina eta nyú nnó ékágé enyú dépyε gabo. Yémbǎ mbǎgé muú apyεgé gabo, ese déwyaá muú genga ayi agame ēsé né m̄BE ushu n̄TE se Ēsǎwǎ. Muú yimbǎ élé Jisǎs Kras muú alu cho né m̄BE ushu Ēsǎwǎ. ² Elé Kras jimbǎó ne Ēsǎwǎ asele ndere ηme gepε nnó ajinte gabo sé. Yémbǎ epǎfǎ gabo awe sé jiji. Elu ntó gétúgé gabo bǎó m̄ME meko.

³ Mbǎge ēsé déké depyéé genó eyigé Ēsǎwǎ ajǎó, ewémbǎ ne elérége nnó dékaá ji wáwálé. ⁴ Muú ayi ajǎgé nnó ji ákaá Ēsǎwǎ ne álá apyεé fǎ yéndégenó eyigé Ēsǎwǎ ajǎó alu muú gebyǎ ne wáwálé apǎ ji né metǎó. ⁵ Yémbǎ, mbǎgé muú aké abelege mekomejǎó Ēsǎwǎ, ebyennó gejeé eyigé ji abǎó gekwané ndere Ēsǎwǎ akélege. GE genó eyi gepyε ne ēsé dékaá nnó décho m̄ME ne Ēsǎwǎ mbǎ. ⁶ Muu ayi ajǎgé nnó ji acho m̄ME ne Ēsǎwǎ abǎ mankwǎle ntó gekágé nekene Jisǎs.

Gekwenege ēBE ebwǎlé ēBE meke

⁷ Ajeé ba abi gejeé, ĒBE ewé me nsame mbǎ eta nyú na, epǎfǎ ēBE ewe meke. Elé gekwenege ēBE ewé enyú déwuú m̄E TE gébé eyigé enyú défyéé metǎó ne Jisǎs. Ne gekwenege ēBE ewémbǎ élé mekomejǎó ayi enyú débǎó m̄E m̄BE déwuú. ⁸ Yémbǎ mmage chyéé enyú ēBE ewéna eké ewé meke. Genwage Kras ne eyigé nyú ntó geleré wáwálé genó eyigé ēBE ewéna elú, néndé gemua gélégé bye ne gengbǎ eyigé wáwálé gégené m̄E.

⁹ Muú ayi ajǎgé nnó ji alu né gengbǎ ne aké apaá n̄TE men̄ME wuú alu né mmu gemua eyi ji abǎ alú wye. ¹⁰ Mbǎgé muú aké abǎó gejeé ne n̄TE men̄ME wuú alu né gengbǎ. Ne ye genó gepǎ né genwá jíí eyi gekágé te ji apyε gabo. ¹¹ Yémbǎ muú ayi apaá n̄TE men̄ME wuú alu eké muu ayi alu né

mmu gemua, akene né mmu gemua. Ji akágé f3 mbaá ayi ji ajoyéé néndé gemua gegilé ji amε.

Débagé f3 gejeé ne unó mme

¹² Baá ba abi gejeé, me nsame enyú unó bina neéndé Εσωω ajií me nte gabo nyú gétúgé genó eyi Kras apyεé. ¹³ Akpakpa ba, me nsame enyú unó bina, néndé enyú dekaá ji ayi abo alu mé te nyá gemεge nno akwyε yende genó. Njyε usa, me nsame ntó enyú unó bina néndé enyú démmyε dépwω mfwa aló nchye. ¹⁴ Baá ba abi gejeé, nsame enyú unó bina néndé enyú dékaá ji ayi alu Nte. Antε ba me nsamé unó bina eta nyú néndé enyú dékaá ji ayi abo alú me te nyá gemεge nno akwyε yéndégenó. Njyε usa, nsame enyú unó bina néndé enyú détoó né dépwωré Εσωω, ne mekomej3ó Εσωω alu né mmu mat3ó enyú. Ne démmyε dépwω ntó mfwa aló nchye.

¹⁵ Ndere elúmbω, ekágé enyú debo gejeé ne gépwge mme yina, ye ebe lé unó mme débage f3 gejeé ne ubi. Mb3gé muú ab3gé gejeé ne gep3ge mme yina, ebyennó ji ab3ó f3 gejeé ne Nte w3, ¹⁶ nénde yéndégenó eyi gelu fa mme ndere unó bi menyammyε mekwaa ákelege, ebi b3ó afyε amε wye ne ákelege nno ab3ó, ne ebi upyεé b3ó ábwεge mmyε gétúgé ubi, unó bina uko útánégé f3 mbaá Nte sé Εσωω, útánege lé fa mme. ¹⁷ Mme yina abyεé. Yéndé genó jií eyi b3ó afyε amε wye mamb3 gebyε ntó, yémb3 yéndémuú ayi apyε genó eyigé Εσωω akelege abε te kwyakwya.

Muú ayi atené uk3l3 ne Kras achw3 mε

¹⁸ Baá ba abi gejee, gébé eyigé mmena ábyεé gela kw3kw3lé. Tege nno áb3 mε mbe ágaré enyú nno muú ayi atené uk3l3 ne Kras achw3 nyε. Ne b3ó abi álú eké ji áchw3 mε gejame. Ndere elúmbω, esé dékaá nno gébé eyigé mme ábyεé gela kw3kw3lé. ¹⁹ B3ó bimb3 áfa mbwa ne esé. Ebw3 áp3 f3 b3ó se. Mb3gé ebw3 abε b3ó sé wáwálé, mb3 alu mbwa ama ne esé.

Manlyaa ayi ebw3 ályaá esé álere nno ebw3 áp3 f3 b3ó esé.

²⁰ Yémb3 enyú dépw3 f3 nkane ebw3, néndé Kras muú ukpea afané enyú Mendoó Ukpea né mmyε ne enyú ako dékaá genó eyi gelú wáwálé. ²¹ Ula bi me nsame enyú unó bina, ep3f3 nno enyú dékagé f3 genó eyi gelú wáwálé. Me nsame enyú unó bina gétúgé enyú dékaá geji. Ne dékaá ntó nno yéndégenó eyi gelú geby3 gétange f3 né eyi gelú wáwálé.

²² Né mechw3 ewéna, ndemuú alu muú geby3? Elé muú ayi ashyaá nno Jis3s ap3 f3 Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa. Gef3gé muú yina ne alu muú ayi atené uk3l3 ne Kras. Ji ne ashyaá Nte ne Maá wuu. ²³ Néndé yéndémuú ayi ashyaá Maá Εσωω ebyennó ákage f3 Nte wuu. Muú ayi akamege nno Jis3s alú Maá Εσωω ebyennó akage Nte wuu.

²⁴ Ndere elúmbω, g3gé unó bi enyú déwuú té ula ul3ó ube né mat3ó nyu. Mb3gé unó bi enyú dewuú te ula ul3 ubεge enyú né met33, décho wye mmyε ne Maá ne Nte wuu ntó. ²⁵ Ne genó eyigé ji anyémeno nno achyεge esé, genó eyigémb3 elé genwá eyi gélagé byé.

²⁶ Me nsame unó bina eta nyú ntome ne b3ó abi ábw3lege enyú nno délyaá genó eyi gelú wáwálé. ²⁷ Kágé nno Mendoó Ukpea ewé Kras afané enyú né mmyε elú me ne enyú, enyú debo sé mankεle muú ayi cha nno alerege enyú w3 néndé mendoó wuu ewémb3 elerege me enyú yéndégenó. Ne unó bi ewú elerege enyú ulú wáwálé geby3 gep3 wyeé. Ndere ewú elerege enyú choge wye mmyε ne Kras. ²⁸ Baá gejeé ba, choge wye mmyε ne Ji. Dépyεge mb3, esé ako débéé f3 ne ef3 met33 ne mekpo un33 εgbarege f3 esé deja mmyε meso né bií ebi ji akerege meso. ²⁹ Te mbaa dékaá nno Jis3s alú cho né mbe ushu Εσωω, dékage kaá ntó nno yéndémuú ayi apyε genó eyi gelú cho ala Maá Εσωω.

3

Esé delú baá Esᵱwᵱ

¹ Pɛge yé gejamégé gejeé eyigé Nte sé Esᵱwᵱ abᵱᵱ ne ese. Getuge gejee eyige na, ji akuú esé nnó baá bií. Mbᵱ ne esé delú ntó. Ula bi bᵱᵱ mme alá akaá fᵱ nnó esé delú baá Esᵱwᵱ, ulú nnó ebwᵱ ákágé fᵱ ji. ² Aᵱme ba abi gejee esé delú nana baá Esᵱwᵱ. Ne genó eyi debᵱ mankaá gelú nnó Esᵱwᵱ alu danpye esé dekaá ndere débéé nye meso gébé. Yémbᵱ dekaá nnó gébége Kras akerege fa mme esé débéé nye wye eké ji, néndé dégene nye ndere ji alu. ³ Yéndémuú ayi ánegege metᵱᵱ nnó ji abeé nye eké Kras, abᵱ mambelege geᵱwá jí pᵱpᵱ ndere eyigé Kras gelu.

⁴ Yéndémuú ayi apyee gabo akwene mbᵱ lé ebe Esᵱwᵱ néndé gabo mampyege elé mankwene mabe Esᵱwᵱ. ⁵ Enyú dékaá nnó Kras achwᵱ fa mme nnó afere esé gabo né mmye. Ne yé gabo fᵱ apᵱ ji mmye chá chá. ⁶ Ndere elúmbᵱ, yéndémuú ayi áchomé mmye ne Kras amage pye sé gabo. Ne yéndémuú ayi apyee wye gabo, alu danje yé Kras, ne ákaá fᵱ yé ji wᵱ.

⁷ Baá gejeé ba, dékamege fᵱ muú fᵱ abwᵱlé enyú. Yéndémuú ayi apyee wye genó eyi gelu cho alu cho né mbe ushu Esᵱwᵱ, wye ndere Kras alu cho né mbe ushu wuú. ⁸ Yémbᵱ yéndémuú ayi apyee wye gabo pyeé, alu muú danchᵱmeló néndé danchᵱmeló ne alᵱ ula mampye gabo. Gétú eyigémbᵱ ne Maá Esᵱwᵱ achwᵱᵱ fa mme nnó áchᵱ utᵱᵱ danchᵱmeló.

⁹ Yéndémuú ayi alaá maá Esᵱwᵱ apyee sé wye gabo pye, nénde ji awyaá gepᵱgé Esᵱwᵱ. Ji akágé pye sé gabo néndé, ji alaá maá Esᵱwᵱ. ¹⁰ Genó eyi gelerege bᵱᵱ abi alu baá Esᵱwᵱ ne abi alu baá danchᵱmeló gelú nnó, bᵱᵱ abi alá apyee fᵱ genó eyi gelu cho né mbe ushu Esᵱwᵱ yé ebe elé gejeé alá abᵱᵱ fᵱ ne ate aᵱme, apᵱ fᵱ baá Esᵱwᵱ.

Mekomejᵱᵱ Esᵱwᵱ aké débᵱgé gejee ne ate

¹¹ Mekomejᵱᵱ ayi enyú déwuú me te ula ulᵱᵱ alu nnó esé débᵱgé gejee

ne ate. ¹² Ekágé esé debe eké Ken. Ji alu maá danchᵱmeló. Ji awá meᵱmo wuú. Ulannó ji awáne meᵱmo wuú? Awá ji néndé unó bi Ken jimᵱᵱᵱ apye ulú nchyenchye ne ebi meᵱme wuú apyee ulú cho.

¹³ Baá gejeé ba, ekágé enyú dela mano mekpo fuú mbᵱgé bᵱᵱ mme aké apaá enyú. ¹⁴ Esé dékaá nnó déthane né amu negbo dékpe né mmu geᵱwá. Dékaá mbᵱ néndé esé debᵱ gejeé ne ate aᵱme. Muú ayi alá abᵱᵱ fᵱ gejeé ne nte meᵱme wᵱ alu né amu negbo. ¹⁵ Muú aké apaá nte meᵱme wuú, ebyennó alu mewané bᵱᵱ. Ne dékaá nnó muú ayi awané bᵱᵱ alú dambᵱ geᵱwá eyi gélagé byé. ¹⁶ Genó eyi gepye esé dékágé genó eyi gejeé gelú, gelu nnó Kras achye geᵱwá jí agbo gétúgé se. Ne mbᵱntó ne esé débᵱᵱ manchyeé geᵱwáge sé, yé ebe lé mangbo gétúgé ate aᵱme. ¹⁷ Ne mbᵱgé muú abegé ne gefwa ne agegé nte meᵱme ayi alu mbya, alá agé meshwe apᵱᵱ ji wᵱ, epyembᵱ nnó ne ji agaré aké ji agboᵱ ne Esᵱwᵱ? ¹⁸ Baá gejeé ba, ekágé déjᵱgé lé mejᵱᵱ meno ewú ewú nnó debᵱ gejeé ne ate. Délérége gejeé eyi wáwálé ne ate né mbaá unó bi dépyeé.

¹⁹ Deké debᵱᵱ gejeé ne ate, mbᵱ ne dékágé nnó détene né egbe ewé wáwálé. Ne ewéna epye matᵱᵱ abeé esé mmu pere gébége détenege né mbe ushu Esᵱwᵱ, ²⁰ yéndégébe eyi matᵱᵱ sé ágarege nnó dépye gye, néndé débᵱ mankaá nnó Esᵱwᵱ aᵱea apwᵱ yéndégenó eyi matᵱᵱ ágarege esé ne ji akágé yéndégenó. ²¹ Ajeé ba abi gejeé, ndere elúmbᵱ mbᵱgé matᵱᵱ sé alá agaré esé nnó dépye gye wᵱ, débéé fᵱ ne efo metᵱᵱ mantene né mbe ushu Esᵱwᵱ. ²² Ne dékágé gií yéndégenó ji achyege esé néndé esé débelege mabe jíí ne dépye ntó unó bi ugᵱᵱ ji metᵱᵱ. ²³ Ne ebe ewé ji achyeé esé elú nnó défyee metᵱᵱ ne maá wuú Jisᵱs Kras ne nnó debᵱ gejeé ne ate wye ndere ji agare esé nnó dépyege. ²⁴ Bᵱᵱ ako abi abelege mabe Esᵱwᵱ, áchomé wye mmye ne ji ne ji

ntó achome mmye ne ebwó. Genó eyi gepyε nnó esé dékaá nnó ji acho mmye ne esé elé Mendoó wuú ewé ji afyé esé né mmu metóó.

4

Mendoó ewé wáwálé ne ewé gebyo

¹ Ajeé ba abi gejeé, ékágé dékamege ne yéndégenó eyigé muú ajógé. Muú ajógé genó, cherege dége mbógé mendoó ewé etene ji nnó ajóó etané mbaá Esowó, néndé gejamégé bóó ekpávε gebyo achwó ne atyaa né mme meko.

² Genó eyi gepyε ne dékaá mbógé elé Mendoó Esowó ne elú muú né mmye gelú nnó, yéndémuú ayi agarege nnó Jisós Kras achwó fa mme ndere mekwaá ji yimbó ne Mendoó Ukpea elú ji mmye. ³ Ne yéndémuú ayi alá agarege fó nnó Jisós achwó fa mme ndere mekwaá Mendoó Esowó epófó ji né mmye. Ji yina ne awyaa mendoó muú ayi atené ukóó ne Kras ayi enyú debó dewuú nnó achwóó. Ne nana alu me fa mme.

⁴ Baá gejeé ba, enyú delu baá Esowó ne detoó dépwó bóó gebyo bimbó néndé muú ayi alu enyú né mmye awyaa uto apwó muú ayi alu bóó mme né mmye. ⁵ Bóó gebyo bimbó alu ele bóó mme. Ndere elúmbó, ebwó ajógé lé dépóré mme ne bóó mme áwuú ne ebwó. ⁶ Esé delu bóó Esowó, ne yéndémuú ayi akágé Esowó áwuú ne esé. Ne muú ayi ála apó fó muú Esowó áwuú fó ne esé. Ge mbó ne dékágé nye mbógé muú awyaa mendoó ewé wáwálé waá nnó awyaa lé mendoó ewé gebyo.

Esowó elé gejeé ne yéndémuú Esowó abó gejeé ne bóó

⁷ Ajeé ba abi gejeé, déboge wye gejeé ne ate néndé gejeé getanege né mbaá Esowó. Ne yéndémuú ayi abó gejeé ne bóó alu Maá Esowó ne akáge Esowó. ⁸ Ne muú ayi alá abó fó gejeé ne bóó akágé fó Esowó, néndé Esowó elé gejeé. ⁹ Ge na ne Esowó aléré nnó ji abó gejeé ne esé. Ji ató danchi maá wuú fa mme nnó getu jíí, esé debó genwá. ¹⁰ Ge genó eyi gejeé gelu

mbó. Epófó nnó esé debóó gejeé ne Esowó. Elú elé nnó ji abó gejeé ne esé ne atame maá wuú nnó achwó agbo ndere nme gepε nnó ji ajinte gabo ayi esé dépye.

¹¹ Anme ba abi gejeé, mbógé nnó na ne Esowó abó gejeé ne esé, esé ntó debó mambó gejeé ne ate. ¹² Muú fó alu dangε Esowó ne ame, yémbó mbógé debógé gejeé ne ate, Esowó achome mmye ne esé, ne gejeé eyigé esé débóó ne ate gekwanεge ndere Esowó akεlege.

¹³ Esowó achyéé esé Mendoó wuú, ge mbó ne dékágé nnó esé décho mmye ne ji ne ji ntó acho mmye ne esé, néndé ji achyéé esé Mendoó wuú.

¹⁴ Ne esé ambóó dége ne dégarεge bóó nnó Nte se Esowó ató Maá wuú fa mme nnó achwó ábéé Menchyé genwá mbaá bóó mme. ¹⁵ Ne yéndémuú ayi akamege nnó Jisós alu Maá Esowó, Esowó achome mmye ne ji ne ji ntó achome mmye ne Esowó. ¹⁶ Ndere elúmbó, esé ntó dékaá ne dékámé nnó Esowó abó gejeé ne esé.

Esowó abó gejeé ne bóó, ne yéndémuú ayi abóó wye gejeé achome mmye ne Esowó ne Esowó ntó achome mmye ne ji. ¹⁷ Genó eyi gepyε esé dékaá nnó gejeé eyi débóó gekwané ndere Esowó akεlege, elé mbógé esé débéé fó ne efo metóó né bíí bí Esowó asóó mpa néndé genwáge sé fa mme gelú wye eké eyigé Kras. ¹⁸ Efo epó né gejeé, gejeé gekwónégé ndere Esowó akεlege gebuú efo. Geno eyi gepyε efo elé efwyale. Ne yéndémuú ayi abóó efo metóó ebyennó gejeé eyigé ji abóó gelu gakwáne ndere Esowó akélagé.

¹⁹ Esé debóó gejeé ne Esowó ne ate anme néndé Esowó abó me mbe abó gejeé ne esé. ²⁰ Mbógé muú ajógé nnó ji abó gejeé ne Esowó ne ake alu paá nte menme wuú ebyennó alu muú gebyo néndé muú alá abóó fó gejeé ne nte menme wuú ayi ji agene ne ame, epyémbó nnó ne ji abó gejeé ne Esowó muú ji alá gené? ²¹ Ne achyéé esé ebe ewena aké: Yéndémuú ayi abóó gejeé ne Esowó abó mambó ntó gejeé ne ate anme.

5

Esé dewyaá uto ebi démmye depwɔ gabo fa mme

¹ Yéndémuú ayi ákamege nnó Jisɔs alu Muú yi Esɔwɔ akweré ji elá gefwa, ebyennó alu Maá Esɔwɔ. Ne yéndémuú ayi abɔɔ gejeé ne nte abɔɔ ntó gejeé ne maá wuú. ² Genó eyi gepyeé ne esé dékaá nnó débɔɔ gejeé ne baá Esɔwɔ elé mbɔgé debɔɔ gejeé ne Esɔwɔ ne debélégé mabe jíí. ³ Mambɔ gejeé ne Esɔwɔ elé mambélégé mabe jíí. Ne mabé jíí ájwerégé fɔ mambelé. ⁴ Néndé yéndémuú ayi alaá maá Esɔwɔ awyaá uto bi ji ammye apwɔ gabo fa mme. Ne mankame ayi esé dékame nnó Jisɔs alu Maá Esɔwɔ ne epye nnó esé debɔ uto bi démmye depwɔɔ bɔɔ mme. ⁵ Ndé muú ayi apwɔɔ gabo fa mme? Elé muú ayi ákamé nnó Jisɔs alu Maá Esɔwɔ.

Unó bi ulérége nnó Jisɔs alu Maá Esɔwɔ

⁶ Elé ji yina ne alú Jisɔs Kras, Muú yi Esɔwɔ akweré ji elá gefwa. Ji achwɔɔ fa mme, awyaá ji manaá ne manoó mií machye mme gébégé ji agboó. Ji akoó fɔ elé né mmu manaá mamímamí wɔ, akoó né mmu manaá choncho ne manoó. Ne elé Mendoó Ukpea ne etene ntesse se nnó mechɔ ewéna elu wáwálé néndé Mendoó Ukpea egarege wáwálé. ⁷ Bɔ ntesse alu aléé abi alerégé nnó Jisɔs alu Maá Esɔwɔ. ⁸ Bɔ ntesse bina elé Mendoó Ukpea, manaa ne manoó. Ebwɔ bina aléé, ajógé wye genó gemma. ⁹ Akwaá agáré unó bi ebwɔ akaá, esé dekamégé nnó ajógé wáwálé. Yémbɔ genó eyigé Esɔwɔ agárégé gejeá geme gepwɔ amu. Ne ji ne agáré esé genó eyi getome ne Maá wuú. ¹⁰ Yéndémuú ayi áfyeé metɔɔ ne Maá Esɔwɔ akáge né metɔɔ wuú nnó genó eyigé Esɔwɔ agarege atome ne maá wuú gelú wáwálé. Yéndémuú ayi alá fyeé fɔ metɔɔ ne Esɔwɔ wɔ, ebyennó asele Esɔwɔ nɔ́ré muú gebyɔ, néndé ashyá

mankame nnó genó eyigé Esɔwɔ ajɔɔ atome ne Maá wuú Jisɔs gelú wáwálé. ¹¹ Ge genó eyigé Esɔwɔ agáré ese na: Ji chyeé esé genwá eyi gélágé byé. Genwá eyigé na getanegé mbaá Maá wuú. ¹² Ne yéndémuú ayi áchómé mmye ne Maá Esɔwɔ awyaá genwá. Yéndémuú ayi alá cho mmye ne Maá Esɔwɔ wɔ, apɔ́ fɔ ne genwá.

Genwá eyi gélágé byé

¹³ Nsame enyú unó bina, enyú abi dékamé nnó Jisɔs alú Maá Esɔwɔ nnó enyú dékaá nnó dewyaá genwá eyi gélágé byé. ¹⁴ Esé deténégé né mbe ushu Esɔwɔ né mmyemenene debéé fɔ ne dembyɔ néndé dékaá nnó yéndé genó eyi esé degígé ji awuú esé mbógé degigé ndere ji akélégé. ¹⁵ Mbógé esé dekaá nnó ji awuu esé né geno eyi degígé ji, debɔ mankaá ntó nnó ji achye me esé genó eyi degígé ji.

¹⁶ Mbógé muú akage nnó nte menme apyeé gabo ayi ála atene fɔ muú né negbo, anemmye nnó Esɔwɔ ajíí ji nte achyeé ji genwá. Ewéna etome elé ne bɔɔ abi apye gabo ayi alá atene fɔ muú né negbo néndé gabo yifɔ alu ayi atene muu né negbo. Njɔɔ fɔ nnó enyú dénénemmye mbaá Esɔwɔ gétúgé muú ayi apyeé gefógé gabo yina wɔ. * ¹⁷ Yéndé gyeé ayi muú apye elé gabo né mbe ushu Esɔwɔ. Yémbɔ gabo ayifɔ alu ayi alá aténé fɔ muú né negbo.

¹⁸ Esé dekaá nnó yéndémuú ayi alaá Maá Esɔwɔ apyeé sé gabo pye néndé Jisɔs Maá Esɔwɔ abame ji ne danchɔmeló akágé pye fɔ ji genó.

¹⁹ Dékaá nnó esé delu baá Esɔwɔ. Bɔɔ mme ako abi alá akage Esɔwɔ alu né amu muú nchye.

²⁰ Ese dekaá yé nnó Maá Esɔwɔ achwɔɔ fa mme ne apye nnó esé dekaá unó bina ne nnó dekaá Esɔwɔ muú alu wáwálé. Esé decho mmye ne Esɔwɔ muú alu wáwálé ne Maá wuú Jisɔs Kras. Ji ne alu Esɔwɔ muú alu wáwálé. Ji ntó ne achyeege genwá eyi gelagé bye fɔ.

* **5:16** Elú wáwálé nnó: Bɔɔ abi ágíí depɔré Esɔwɔ dɔɔ áké, gabo ayi atene muú né negbo elé manshya ayi gejamégé bɔɔ áshyaá mankame nnó Jisɔs alu Maá Esɔwɔ.

21 Nderé elúmbò, baá gejeé ba,
ngárégé enyú nnó sege gébé nnó
ekágé denógé aló uka.

Νῶε ayi agbeé ηῶε εpea eyi Jón ásamé

Matame

¹ Me muú kpaá εchomele bós Εσωω ne nsame ηῶε yina.

Ntōme ji εta wye mma kpaá muú Εσωω ajaá. Ntōme ntó ji εta baá byεέ. Me mbō gejeé ne εnyú ne metós wa meko. Εpófó me mbií ne mbós gejeé ne εnyu, bós ako abi akaá wáwálé Εσωω abós ntó gejeé ne εnyú. ² Néndε wáwálé yina alu εse né matós ne abεέ nyε εse matós kpa te kwyakwya.

³ Nnεnemmyε nnó Εσωω Nte εse ne Jisωs Kras Maá Nte álérégé εsé galógáló, agene εse meshwe ne apye εse debe né nesō. Nnεnemmyε nnó, unó bina ube εbi sé, εsé abi dékwōlege wáwálé Εσωω ne debós gejeé ne ate.

Dékwōlege genó eyi gelú wáwálé debógé wye gejeé ne ate

⁴ Metós εgós me dós ndere ngene nnó baá byεέ abifō akwólégé wáwálé Εσωω ne apye wye ndere Εσωω Nte agarege εse nnó dépyεge. ⁵ Nderé elúmbō, mma me nkpeage wō nnó debógé wye gejeé ne ate. Εpófó εbe meke ne me nchyege mbō wō, elé gekwenége εbe εwé εse dewuú me te ula ulō. ⁶ Mambógé gejeé ne ate, atene nnó depyεge unó bi Εσωω agare εsé nnó dépyεge. Ge εbe εwe εnyu dewuú me te ula ulō mbō nnó debógé wye gejeé ne ate.

⁷ Me njógé mbō néndé gejamégé bós dembwōle atyaá mbō fa mme. Εbwó ákame fō nnó Jisωs Kras achwó fa mme ndere mekwaá wó. Ufós bós bina alu lé bós muú dembwólé yimbō muú ayi atené ukōlō ne Kras. ⁸ Ndere elúmbō, sége gébé nnó ekágé nsa ayi εnyú delu mambō gétúgé utós bi εsé depyε anó mme detu. Mmyεge lé nnó debó nsa nyu meko.

⁹ Yéndémuú ayi ála apyεé fō unó bi Kras alere, ne ajye le mbe agbege unó né εbi Kras alere εbyennó apó

ne Εσωω. Ne yéndémuú ayi apyεé unó bi Kras alérégé, εbyennó alu ne Nte chóncho ne Maá wuú. ¹⁰ Ndere elúmbō, mbógé muú achwōge εta nyú ála gárégé fō lé unó bina εbi Kras alere, dekamege fō ji akpe né upú nyú, ye mantame ji detamege kanka. ¹¹ Néndé muú atámégé gefóge muú yina, εbyennó acho mbwa ne ji né ubobo unó bi muú yimbō ápyεέ.

Kwyakwya mejó

¹² Me nwyaa gejamégé unó mangaré εnyú, yémbō nkεlege fō mansa ubi né mme. Néndε me mbele umεé manchwó gé εnyú nnó detu ushu ne ate ne njós mejós εwéna nnó εsé akó debé ne metós megōmegō gbene.

¹³ Baá menme wye ayi mendée muú Εσωω ajaá ntó alós wō matame.

Νῶε **ayi ágbeé** ἠῶε εἰεé **ayi** **Jón** **ásamé**

Matame

¹ Me Jón muú kpaá echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ ne nsame ἠῶε yina.

Ntɔme ji eta wyεε Gayɔs mejeé wa ayi gejeé. Me mbɔ́ gejeé ne wɔ wáwálé.

² Mejeé wa, nnemmye nnó yéndegenó eyigé wɔ ɔpye gekene chanéné, ne nnó wɔ ɔbe metometo wyε ndere nkaá nnó né mbe ushu Ɛsɔwɔ wɔ pɔ́ fɔ́ ne efwyale né metɔ́ wyé. ³ Me njógé mbɔ́ nénde metɔ́ ɛgɔ́ me dɔ́ gébége aḡme fɔ́ atane ɛwú mbɔ́ agaré ɛsé ndere enyú dékwalege wáwálé Ɛsɔwɔ wyε ndere wɔ ɔpye me yéndégébé. ⁴ Me mpɔ́ se ne metɔ́ megómégó ɛwe cha ɛwé ɛpwɔ́ ɛwéna manwuú nnó baá ba ákwalege wáwálé Ɛsɔwɔ.

Aféé Gayɔs

⁵ Mejeé wa, wɔ ɔpyéé utɔ́ ulúlul ne metɔ́ wyéé meko mbaá ate aḡme chacha ne aḡkéé bɔ́. ⁶ Ɛbwɔ́ agare echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ ɛwé elú wena ndere wɔ ɔlerege gejeé ne bɔ́. Ne elú galógálá nnó wɔ ɔpɔ́ ɛbwɔ́ ne genó ndere Ɛsɔwɔ akelege nnó ajye mbe ne nekene bwɔ́. ⁷ Ɛbwɔ́ akene mbɔ́, elé gétúgé mabɔ́ Jisɔs Kras ne ɛbwɔ́ asele fɔ́ genó mbaá bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus. ⁸ Ndere elúmbɔ́, ɛsé debɔ́ mam-pogé ufɔ́ bɔ́ ndere bina nnó ɛsé ntó décho amu ne ɛbwɔ́ dégarege wáwálé Ɛsɔwɔ.

Dyotrefes akwe mpa

⁹ Me mbɔ́ nsa ἠῶε ntó mbaá echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ ɛwé ɛwú, yémbɔ́ Dyotrefes muu akelege nnó awu lé ne ji, akamege nyε fɔ́ manwú ne me. ¹⁰ Ndere elúmbɔ́, me nchwágé ɛwú ndyaá nyε ji ula né unó bi ji apyε. Ji achɔ́ me mabɔ́. Ne mechɔ́ ɛwé ɛkpe bɔ́ ɛbwɔ́ amu elú nnó ji ashyaá ntó ate aḡme abi achwɔ́ ɛwú nnó ajwalege fɔ́ ne ji. Ne ashyaá ntó nnó bɔ́ abi álú

manse ate aḡme bimbɔ́ asεge sé. Ne ábú ɛbwɔ́ né mmu echomele bɔ́ Jisɔs.

¹¹ Mejeé wa, ékágé ɔkwalege gabo, kwalege lé galógálá nénde muú ayi apyε genó eyi gelú cho alu muú Ɛsɔwɔ. Ne muú ayi apyε geno eyi gela pɔ́ fɔ́ cho akágé fɔ́ Ɛsɔwɔ.

Aféé Demetrɔs

¹² Yéndemuú afεge menme sé Demetrɔs. Ne wáwálé alu nnó ji alu muú melóméló. Ne ɛse ntó dejógé wyembɔ́, ne enyú dékaá nnó genó eyigé ɛse dejógé gelu wáwálé.

¹³ Me nwyaaá gejamégé unó man-garé wɔ, yémbɔ́ nkelege fɔ́ mansa ubi mme. ¹⁴ Me mbɔ́ mbele uméé manchwɔ́ ngε wɔ. Nchwágé detuge nyε ushu ne ate déjɔ́ mejɔ́.

¹⁵ Nnemmye nnó enyú debe né nesɔ. Ajeé byéé ako alɔ́ wɔ matame. Ne wɔ mbɔ́ ke ɔtame yéndé mejeé se ayi alu ɛwú.

Ἡμε ayi Jud ásamé

¹ Me Jud maá defwe Jisós Kras ne menmo Jemsi ne nsame ημε yina.

Nsame ji mbaá bós abi Nte sé Esōwō akuú, ebwó abi ji agboó ne ebwó dós ne Jisós Kras ntó apele ebwó chánéné.

² Nnenemmye nnó Esōwō alere enyú galógáló, nesō ne gejeé gejamegejame.

Sege gébé ne ubobo unó bi anlere gebyō alerege

³ Anme ba, me mbō mmyeé nnó nsa ημε yina gétúgé mamfere ayi Esōwō afere esé ako né efwyale gabo. Yémbō ngé nnó elú galógáló nnó nsa mpye enyú detene ne eshye né depóre Jisós etiré achyee esé bós bií nnó defye metós ne ji damaá te kwyakwya.

⁴ Njógé mbō néndé bós fó ákpe mbwa ne enyú mmye defyadefya. Ufós bós bina ne ábwalé ulós melu ebi Esōwō alerege esé, ulaá lé genó eyigé ebwó atenege wye ákwerege depore ubelé tametame etiré ebwó ápyeé. Asa né mmú ημε Esōwō te gachí nnó, Esōwō achyege nye ufós bós bina efwyale abi alá nóge ji. Ebwó ntó ashya Jisós Kras, ewé ji ne alu Ata ne muú ayi apwō amu.

⁵ Yé lé enyú dékaá me unó bina uko, nkelege nnó mpye enyú deté ndere Ata Esōwō abō afere bós Isrēli né ámu bós Ijip ne ewyage áwane bós abi alá fyee metós ne ji wó. ⁶ Ne tége ntó ndere epyeé ne makiénné Esōwō ayi alá jwale né malu utós bwó wó, ályaá malu ujwale bwó alá ápyeé lé unó bi cha. Esōwō awé nya aji ne bō mkpokove, abi alaá wyeé wewe te kwyakwya, afye áji né melu empinya gemua ágile gekpekre bií bi Esōwō asós mpa bwó. ⁷ Wyembō ntó ne epye nya ne bós Sodom ne Gomōra ne baá malo ayifō ayi álu kwókwólé ne áji. Ebwó ábélege nya ubele tametame ne

apyeé ubobo unó bi akwaá alá bós fó mampye wó. Getú eyigémbō, Esōwō alwée áji ne mewe ewé alá énomégé. Esōwō apyembō nnó akwélé esé ako mbeé né genó eyi gepyē nya ne ebwó.

⁸ Wyembō ntó ne bós abi álu bíbí né mbwa enyú ájógé nnó Esōwō alerege ebwó unó né ame geja. Getú eyigémbō, ápyeé unó bi uchós menyammye bwó. Anógé fó bós kpakpa ne ájógé mejós mebomebo ne uto bi ákpakpa né mfaánebuú.

⁹ Yé gébégé ekiénné Esōwō ewé kpaá ewé ekamege nnó Mikel éwamege ne danchōmeló gétúgé genkwógé Mosis ese fó utó né amu jí ejós mejós mebomebo ne danchōmeló wó, ejós lé nnó Ata anya wó. ¹⁰ Yémbō bós bina ájógé mejós mebomebo né unó bi ebwó alá ákágé ula. Ne ápyeé unó eké menya mewaá. Yéndégenó eyi gekwōme ebwó mekpo apye pye. Ne elé wye unó bina ne uwane ebwó.

¹¹ Ebós nye ne ebwó néndé ebwó ákwalé gekage nekene Ken muú abó áwáné menmo wuú. Ajinte gemege bwó ákwalé meti ewé ábós nsa ápye ubobo unó wye ndere Balam abó apyeé. Ebwó áshya manwú ne Esōwō, ndere Kora abó apyeé. Ne ndere Kora ágboó, mbōntó ne ebwó ágboó nye. ¹² Ebwó álu eké upwapwane unó né geluage nyú gébégé déké dényeé epaá menyee gejeé. Ebwó ányeé menyé gefós eyi gegboó mmye. Alú áteé elé une ebi bwó. Alú ntó eké geko eyigé mbyo akpane geji gela gekwene manaá. Ne eké unós ebi ula uwōme umpome gébégé unós uko uke uwōme. Alu eké unós ebi ágoó ubi ne makaka. Agboó negbo ndō epea. ¹³ Ebwó álu eké ngbannyi ebeé mega. Ne gabo ayi ebwó ápye álu eké gefwene eyi ngbannyi metometo atene né mapea mewaá ne mmye egboó fó bwó. Ebwó álu eké bō danji abi ályaá malu bwó ájyee malu ayi cha. Ebwó bina, melu ewé Esōwō ábelé ebwó elé empinya gemua eyi gelá gebye te

kwyakwya.*

* **1:13** Elú wáwálé nnó: Danji elé menō membe ayi akele eké gasama akoóge né mfaánebuú.

14 Enək ayi agbeé upyáne uke-neama mbaá Adam, abó ajó me nya ató ne bó bina aké, “Wugé Ata achwó nyε ne bə dele bə dele makiénné ukpea jí. 15 Asó nyε mpa bó ako. Agare bó abi alá kágé ji nnó ákwe mpa gétúgé gabo ayi εbwó ápyé ne mejó mebomebo ewé εbwó ájó ne Εσωω.”

16 Bó bina áshulege bó abifó ndo, ne yé genó eyi gekwanεge εbwó metó gepó. Apyε lé ubobo unó bi ugó εbwó mató, álú bó gempoge. Ne áké álógé gélege mejó ne muú εbyennó akεlege nnó ase genó εta wuú.

Pyεge wyε genó eyigé Εσωω akεlege

17 Yémbə aηme ba abi gejee, enyú debó manté gé unó bi nya áηgbá Ata sé Jisəs Kras ajó. 18 Εbwó ájó nya áké, “Né kwyakwya gébé, bó abi ájwane nyε enyú gétúgé depərə Εσωω εtiré enyú dékwəlegé áchwó nyε. Ne ápyε nyε lé ubobo unó bi ugó εbwó metó, εbi Εσωω alá kεlege.” 19 Bó bina ne áchwó nyε ne aηgya né geluage nyú, εbwó ápyé lé unó bi bó mme ápyε, εbi usélé utó bwó néndé Mendóo Εσωω epó εbwó mmyε. 20 Yémbə, aηme ba, pyεgé nnó metó ewé enyú defyε né unó bi Εσωω jimboó alere enyú ewéne. Enyú deké denεnemmyε, gógé Mendóo Úkpea εleré enyú meti. 21 Belege geηwágé nyú gebe gefó eyigé Εσωω ákágé lεrege enyú gejeé jí ndere dégile galógáló ayi Ata sé Jisəs Kras nnó achwəge age enyú meshwε, enyú debó geηwá eyi gélagé byé fó. Ji apyε nyε mbó gétúgé ji agboó ne enyú.

22 Gege meshwε ne bó abi álú ne dembyə né unó bi εbwó áfyéé metó wyéé. 23 Poógé abifó, défere εbwó átane né mmu mewε ékágé ásó. Ne mbaá abifó ntó, gege εbwó meshwε, yémbə sege gébé nnó ékágé gabo bwó áchálé enyú. Págé yé bε elé mandeé ayi bó abi ápyε yéndé gabo áfyéé néndé gabo ayi εbwó ápyε áchə me mandeé yimbə.

Déféεge Εσωω

24 Matame mabe ne Εσωω muú ak-age poó enyú nnó ékágé dékwe né

gabo. Ji ákage pyε enyú détene cho né mbe ushu wuú. Deké degene gekpekpe énogé wuú mató agó enyú mmu. 25 Jimbí ne alú Εσωω Menchyé geηwá né gétúgé genó eyigé Ata sé Jisəs Kras apyéé. Nnεnemmyε nnó bó ánogé Εσωω, Εσωω mbí ne abó εshyε ne uto uko te ula uló, nana, ne te kwyakwya Amen.

Ἡ ἡμεῖς unó Jisós aleré Jon né ame gejya

Jon agaré unó bi ulú né ημεῖς yina

¹ Né mmu ημεῖς yina ne ásamé unó bi Jisós Kras aleré. Ἐσῶω ἀπυε Jisós akaá unó bina nnó aleré baá défwε bíí unó bi uchwó pye nana. Jisós Kras ató ekiénné wuú nnó ejye epye maá utó wuú Jon akaá unó bina. ² Ne Jon agaré unó bina uko wye ndere ji agené. Genó eyigé ji asamé elé meko mejó ayi Ἐσῶω ajó ne wáwálé ayi Jisós Kras aleré né genó eyi ji agare. ³ Ἐσῶω ájé muú ayi akuú ημεῖς yina ayi agaregé unó bi upyé mbó nana ne ebi upye nye meso gébé, ne ájé ntó yéndemuú ayi awúu unó bi ásamé wye ne apyé ubi. Nénde gébé eyigé unó bi upyé nye géla kwókwólé.

Jon aló matame mbaá machomele bó Ἐσῶω akénéama

⁴ Me Jon ne nsamé ημεῖς ayina ntóme eta nyú machomele bó Ἐσῶω akénéama ayi álú né gebagé mewaá Ἐsya.

Nnenemmye nnó Ἐσῶω alérégé enyú galógáló, ápye enyú débé né nesó. Ἐσῶω muú alu nana, muú abó alu me, ne muú achwó nyε ne mandoó akeneama ayi álú né mbe geluoge gefwage jí chóncho ne ^{* 5} Jisós Kras, muú álú tonese ntésé ne maá mbe ayi akwilé né negbo, ne muú alú nana, mfwa kpaá mbaá afwa mme, alérégé enyú galógáló, apye enyú débé né nesó. Matame mabe ne ji muú abó wye gejeé ne esé ne aferé esé né gabo gétúgé manoó míí ami machyéé mme. ⁶ Ne apye esé déla bó abi ágbárege gefwa ne ji ne apye ntó ese déla ampýéε upε abi ápyéε utó Nte wuú Ἐσῶω. Ngó ne utó úbé ne ji te kwyakwya ne kwyakwya. Amen

⁷ Gége, ji achwó nyε né mmu gekógé mfaánebuú ne yéndemuú agene nye ji. Yé ébéle bó abi ájomé

ji áwané. Ne bó mme meko álili nye gétúgé efwyale ewé ji achyεge nye ebwó ébé mbó. Amen.

⁸ Ata Ἐσῶω aké, “Me ne nlú muú mbe ne ayi kwyákwyá.” Me ne alú, “Muú ayi alú nana, ne ayi abó alú ne ayi achwó nyε. Ἐσῶω ayi Apwó amu.”

Jon agé Maá Nte Mekwad né ame géjya

⁹ Me Jon, menmé nyú né echomelé bó Jisós, gétúgé me ntó nchome mmye ne Jisós, ne ngene ntó efwyale wye ndere enyú. Me nlú ntó muú ama wye ndere enyú né gefwa eyigé Ἐσῶω ágbárege ne nkógé metó wye ndere enyú mpwa fó. Abó ábú me mfé né meló metó nnyi ewé ákuú nnó Patmós gétúgé ngárege mekomejó Ἐσῶω ne wáwálé ayi Jisós aleré né genó eyi ji agaré. ¹⁰ Né bíí uwyaá ebi ulú bíí Ata, Mendoó Ukpea echwó me mmye ne nwú gekpékpégé meko fó ndere atané me né meso eké meko mbá. ¹¹ Aké, “Sá unó uko ebi ógené nye né mmu ημεῖς, otó mbaá machomele bó Ἐσῶω akénéama ayi álú né umé maló yina: Ἐfesos, Smyrna, Pergamon, Tayatira, Sadis, Filadelfya ne Laodisha.”

¹² Ne mbwólégé mmye mangé muú ayi ajóge me mejó né meso, ngé ulú mátulékan ukénéama ebi akwye ne gul. ¹³ Né metó metó ulú ebimbo, ngé muú fó ndere atené eké maá nte mekwaá. Afyé nku metyémetyé ayi akwóné ji uka. Ne ani gebagé ndeé eyi gégénége eké gul, génó ji né gebómé. ¹⁴ Mejwye wuú elú pópó eké néwúné ugoó, yé eké makankoma ne ame jíí agénege eké nénómé mewε. ¹⁵ Uka bíí ushwánege eké afyaákó ayi ásó né mewε, atilé ashwánege manémané. Meko wuú awyale eké nekóné nnyi nekwené mbó, chuchu. ¹⁶ Agbaré ambe akénéama né egbe ebwónyε wuú ne aparanja ayi achyaá magbe apea atané ji né meno. Ushu bíí ugénege eké ημεῖς metó ηwómesé.

* **1:4** Elú wáwálé nnó: Ἐsya ayi ajóge mbó elé ayi te nya. Fina ákuú nnó Turkey.

17 Ngege ji, nkwe ji né uka eké muú ayi agboó. Anyaá ebwɔnyɛ wuú anere me mmye aké, “Ɔfoge, me ne nlú muú mbe ne ayi kwyakwya. 18 Me nlú mebe, me mbɔ ngbo, ne ge menlú mebe te kwyakwya ne kwyakwya. Me nwyaaá uto mampye bɔ́ abi ágboó ákeré né genwá wye ndere muú ágbárege bɔ́ agbógóló manené melo áwuú bɔ́.

19 “Sá yé unó bi wɔ́ ɔ́gené; ebi upye mbɔ́ nana choncho ne ebi upyeé nye meso gebé. 20 Ge genó eyi gebɔ́ gelu bibií, eyi getome ne ambe akénéama ayi ɔ́gene me ngbare né ebwɔnyɛ wa ne uluɔ́ matúlékán ukénéama ebi akwyeé ne gul. Ambe yimbɔ́ akénéama atene mbaá makiénné Ɛsɔwɔ́ akénéama ayi alú né machomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́ akénéama. Ne uluɔ́ matúlékán ebimbɔ́ ukénéama utene mbaá machomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́ akénéama.”

2

Nwe yi átame mbaá echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́ né meló Ɛfesɔs

1 Muú ayi me nge ne né ama gejya aké, “Sá nwe yina ɔ́tɔ́ mbaá ekiénné Ɛsɔwɔ́ ewé echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́ né melo Ɛfesɔs.

“Garé ebwɔ́ ɔ́ké, gégé mekomejɔ́ eyi etane mbaá muú ayi agbaré ambe akénéama né ebwɔnyɛ wuú ne akene né metɔ́ metɔ́ uluɔ́ mátúlékán ukenéama ebi akwyeé ne gul. * 2 Me nkaá unó uko ebi enyú depyeé, mengé utɔ́ bi enyú depye ne eshye ne metɔ́ ewé dékogé délá depwaá, nkaá nnó enyú dékií fɔ́ bɔ́ abo, ne enyú démuá bɔ́ abi áké alú ángbá Jisɔs, dégé nnó ápó, alú bɔ́ gebyó. 3 Enyú dekége matɔ́, ne dégéne efwyale né gétú ya, depwaá fɔ́. 4 Yémbɔ́ gége genó eyigé nshulege enyú ndo wye na. Enyú débɔ́ sé gejeé ne me ndere depyeé mbembe wó. 5 Ferege dégé mati ayi enyú depyeé gyeé. Dékwóré matɔ́ nyú depyeé unó bi enyú debɔ́ mbe depyeé me. Dela depye mbɔ́ wó, me nchwó fere nye geluógé etúlékán

nyú né geluógé machomele bɔ́ Jisɔs. 6 Yémbɔ́, gége genó gelógéló eyigé enyú depye na, enyú dekií fɔ́ ubóbó unó bi bɔ́ ekwɔ́ Nikolatan ápye wye ndere me nla nkií.

7 “Muú ayi awya matu awú genó eyigé Mendoó Ukpea ejɔ́ge mbaá machomele bɔ́ Jisɔs.

“Ne yéndémuú ayi ammye kpaá apwɔ́ gabo, me nchyege nye ji ebwɔnyɛ nnó anyé umpome genɔ́ eyi gechyege genwá eyi gélágé byé. Genɔ́ eyimbɔ́ gewene né meló Ɛsɔwɔ́.”

Nwe yi átame mbaá echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́ né meló Simina

8 Ama ajɔ́ aké, “Sa nwe ayina ɔ́tɔ́ mbaá ekiénné Ɛsɔwɔ́ ewé echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́ né meló Simina.

“Garé ebwɔ́ ɔ́ké, gége mekomejɔ́ eyi etane mbaá muú ayi alú ula ulɔ́ ne kwyakwya, ji ayi abɔ́ agboó ne akwilé né negboó. 9 Me nkaá efwyale ewé enyú degéne ne gekpo eyi enyú délu yémbɔ́ enyú dewyaá gefwa. Nkaá ndere bɔ́ áchɔ́ enyú mabɔ́. Ebwɔ́ ájógé ake alú bɔ́ Jus ne ápó, alú lé bɔ́ danchɔ́meló. 10 Ngarége enyú nnó défógé fɔ́ efwyale ewé enyú déchwɔ́ dége, danchɔ́meló apyeé nye áfyɛ enyú abifɔ́ né denɔ́, nnó ammua age ufɔ́ bɔ́ abi enyú delú ne degene nye efwyale né ndɔ́ efya. Fyɛge wye matɔ́ ne me yé ebé elé negbo ne enyú degbóo. Ne me nchyege nye enyú nsa ayi alu genwá eyi gélágé byé.

11 “Muú ayi awyaá matu awú genó eyigé Mendoó Ukpea ejɔ́gé né machomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́.

“Ne yéndémuú ayi ammye apwɔ́ gabo, agboó fɔ́ negboné ndɔ́ epea.”

Nwe yi átame mbaá echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́ né meló Pɛgamɔn

12 Ama ajɔ́ aké, “Sa nwe ayina ɔ́tɔ́ mbaá ekiénné Ɛsɔwɔ́ ewé echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́ né melo Pɛgamɔn.

“Gare ebwɔ́ ɔ́ké, gége meko mejɔ́ ayi atane mbaá muú ayi awyaá aparanja yimbɔ́ ayi achyaá magbe ápeá. 13 Me nkaá nnó enyú dejwɔ́lege né mbaá ayi danchɔ́meló muú alú

* 2:1 Elú wáwálé nnó: Né mmu nwe Ɛsɔwɔ́ ayi meke unó bi ji abii elé wáwálé ayi ji ajyaá manlere bɔ́ bií.

mfwa ájwølege, yémbø dénógé wye mabø ma ne déshá fò mankamé depøré etiré détomé ne me, yé gébégé áwáne Antipas né geluage nyú, ji muú agaré mekomejòó wa wáwálé kpaá te ji agbóo. ¹⁴ Yémbø gé unó bi me nshulegé enyú ndo wye na; bòó fò alú né geluage nyú abi akwølegé unó bi Balam aléré. Ji aléré Balak ndere ápye ne ate bòó Isreli ápyéé gabo. Apye ebwó anyéé menyéé upre ayi áchye mbaá aló uka, ne apye ntó ebwó ánane manane tametame. ¹⁵ Ne bòó abifò ntó álú né geluagé enyú abi akwølegé unó bi bòó ekwø Nikolatan álerégé. ¹⁶ Kwórege matòó nyú, délyáá gabo, délá dépyéé mbø wó, me nchwóó wáwá mamye umye ne bòó bimbø ne aparanja yimbø ayi atanégé me meno.

¹⁷ “Muú ayi awyaá matu, awú genó eyi Mendoó Ukpea ejógé né machomele bòó Esòwø.

“Muú ayi ammye kpaá apwóó gabo, me nchyege ji menyéé mfaánebuú ayi ábelé bíbí. Me nchyege ji ntó ntaá eniné pópó ne mabo make ami asamé mfaá néní. Ne yéé muú ayi akágé mabo ami bø apø, ekose muú ayi asele ntaá eníné mbø ne akaáge.”

Nwe yi átøme mbaá echomele bòó Esòwø né melø Tayatira

¹⁸ Ama ajòó aké, “Sa ηwe yina øto mbaá ekiénné Esòwø ewé echomele bòó Esòwø né melø Tayatira.

“Garé ebwó øké, gεge mekomejòó ayi atane mbaá Maá Esòwø, muú ame ji agenege eké nenøme mewε ne uka bií ushwanegε eké afyaá ako ayi atilé agenege mané mané. ¹⁹ Me nkaá unó bi enyú dépyéé, nkaá gejeé eyigé enyú debòó ne me, ne metòó ewé enyú défyε ne me. Nkaá ndere enyú dépoógé ate ne ndere dékoógé matòó déla dépwá fò. Nkaá nnó unó bi enyú dépyéé nana upwø ebi enyú debø dépyéé mbembε gébégé défyéé matòó ne me fyéé. ²⁰ Yémbø, gεgé genó eyigé me nshulege enyú ndo wye na: Enyú délyáá Jesbel, maá mendée ayi abyøge gebyø nnó ji alú muú ekpávε Esòwø, abwølé bòó utòó ba né unó bi

ji alerege, ánane manané tametame ne anyé menyéé upre ayi áchye mbaá aló uka. ²¹ Me nchye ji gébé nnó akwøré metòó wuú, alyáá eno ewé ji anyéé yémbø ashya manlyáá. ²² Gétú eyigémbø me mpyéé nye ji akwe nemeé, ne bòó abi ábélege ne ji mpyéé nye ebwó agé efwyale dòó mbøgé álá ákwøré matòó bwó ályáá gabo ayi ebwó ápyéé wó. ²³ Ne me nwáne nye bòó abi ákwølege unó bi ji alerege, ne bòó echomele Jisøø ako ákage nye nnó me ne nlú muú ayi akágé depó etire délú akwaá né matòó ne ufere ebi ebwó áferege. Ne ndere muú apye gabo, mbøntó ne nchyege ji efwyale.

²⁴ “Yémbø enyú ako abi délú né melø Tayatira abi déla kwølege unó uboubø bina ebi bòó abifø akuú nnó anòó unó danchømelø, mpø sé ne metuú ewé cha ewé nnerεge enyú mekpø, ²⁵ ekosé mangaré enyú nnó dégbare unó bi défyéé metòó wyeé chánchezá kpaá te me nchwóó. ²⁶ Ne muú ayi ammye apwóó gabo, ne apyéé utòó ba ndere nkélege kpaá te kwyakwya nchyege ji uto nnó abε mfwa mbaá malø mme mako. ²⁷ Ne ágbarege nye ebwó ne amu matomato wye ndere Nte wa áchyeé me utó, ne áchøgerege nye ebwó ubauba eké unje meseé. ²⁸ Ne nchyege nye ji membe ayi agenege né gejejege bíí.

²⁹ “Muú ayi awyaá matu, awú genó eyigé Mendoó Ukpea ejógé mbaá machomele bòó Esòwø.”

3

Nwe yi átøme mbaá echomele bòó Esòwø né melø Sadis

¹ Ama ajòó aké, “Sa ηwe yina øto mbaá ekiénné Esòwø ewé echomele bòó Esòwø né melø Sadis.

“Garé ebwó øke, gεge mekomejòó ayi atane mbaá muú ayi abòó mandøó akénéama ayi ápyéé utòó Esòwø ne ambe akénéama, nkaá unó bi enyú dépyéé. Bòó ágégé enyú áké délú abε sanji degbo. ² Kwilege téné, défyε εshye mampyεge unó bi enyú déle délyáá mampyεge nnó ékáge dékpe délyáá kanka, nénde nge nnó utòó nyú úlú dantene cho né mbe

ushu Eṣṱwṱ. ³ Tege yé unó bi alere enyú ne ndere déwuú, kwṱrege matṱó nyú dekwṱlege unó bimbṱ chṱnjéné. Mbṱgé dékwilé tené wṱ, nchwṱó nyé eta nyú eké menjo né gébé eyigé enyú délá kaágé. ⁴ Yémbṱ ukéke bṱó abifṱ alú né geluage nyú né melṱ Sadis abi alá ágilé fṱ mawule ebwṱ wṱ, mmyeke áchṱ fṱ menyammye ebwṱ ne gabo wṱ. Ebwṱ afyéé nyé mandée pópó akene ne me nénde ákwane mambé bṱó ba. ⁵ Ne muú ayi ammye kpaá ápwṱó gabo, áfyéé nyé ji mandeé pópó eke ebwṱ. Ne me mferege fṱ mabṱ ebwṱ né mmu ḡwe ayi asamé mabṱ bṱó abi awyaá genwá eyi gélagé byé. Ne me ngarége nyé gbṱṱṱó né mbe ushu Nte wa ne makiénné jíí ntó nnó, ji alú muú wa.

⁶ “Muú ayi awyaá matu awú genó eyi Mendoó Ukpea ejṱge mbaá machomele bṱó Eṣṱwṱ.”

Nwe yi átṱme mbaá echomele bṱó Eṣṱwṱ né melṱ Filadelfya

⁷ Ama ajṱó aké, “Sa ḡwe yina ṱṱ mbaá ekiénné Eṣṱwṱ ewé echomele bṱó Eṣṱwṱ né melṱ Laodisha.

“Garé ebwṱ ṱké, gége mekomejṱó eyi etané mbaá muú ukpea ayi muú akage neré metṱó ne ji. Ji ne ágbaré agbṱgólṱ mfwa Devid ayi achyege ji uto mamgbaré gefwa ndere mfwa Devid. Ne ánénege menombi yé muú ayi akáge gbé ewú apṱ, agbege ntó menombi yé muú ayi akáge nené ewú apṱ. * ⁸ Me nkáge unó bi enyú dépyeé. Gege me nnene mbṱ enyú menombi ne yé muú ayi akagé gbé ewú apṱ. Nkaá nnó enyú dépwṱ fṱ né eshye, yémbṱ enyú dékwṱlege wye unó bi me nṱere délú danshyá nnó dékaágé fṱ me. ⁹ Wúgé! Bṱó danchṱmeló abi ábyṱge gebyṱ nnó álú bṱó Jus ne apṱ, mpye nyé ebwṱ ato mano né mbe ushu nyú, ne ákaá nnó me mbṱ gejeé ne enyú. ¹⁰ Enyú dékwṱlege wye unó bi ngaré enyú nnó dékoge metṱó gétú eyigémbṱ, mento mpye nyé nnó enyú dékpege fṱ ne efwyale ewé echwṱó nyé né mme meko. Efwyale ewémbṱ elú

elé mamua bṱó mme meko. ¹¹ Ela gachyeé me nchwṱó, gbarege unó bi défyéé metṱó wyeé chṱnjéné nnó ekáge muú fṱ afṱó nsa nyú. ¹² Muú ayi ammye apwṱó gabo, mempyeé nyé ji alá eké gekwa eyi muú alá akáge nyíí né mmu echa ure Eṣṱwṱ wa. Ne alyagé fṱ geji te kwyakwya. Nsamé nyé mabṱ Eṣṱwṱ né menyammye wuú ne amí melṱ Eṣṱwṱ wa. Melṱ ewémbṱ elé melṱ Jerosale ayi meke ayi atane mfaánebuú mbaá Eṣṱwṱ ashulé fa mme. Ne nsamé nyé ntó mabṱ ma ami make né menyammye wuú. ¹³ Muú ayi awyaá matu awú genó eyi Mendoó Ukpea ejṱge mbaá machomele bṱó Eṣṱwṱ.”

Nwe yi átṱme mbaá echomele bṱó Eṣṱwṱ né melṱ Laodisha

¹⁴ Ama ajṱó aké, “Sá ḡwe yina ṱṱ mbaá ekiénné Eṣṱwṱ ewé echomele bṱó Eṣṱwṱ né melṱ Laodisha.

“Garé ebwṱ ṱké, gége mekomejṱó eyi etané mbaá muú ayi ákuú ji Amen, muú ayi muú akage neré metṱó ne ji ne ntésé ayi apyeé bṱó akage wáwálé ayi atomé ne Eṣṱwṱ. Ji alu muú ayi te ula ulṱó, unó bi Eṣṱwṱ akwyéé ukene ne ji. ¹⁵ Me nkaá unó bi enyú dépyeé. Nkaá nnó enyú dékwéné fṱ nyuanyua ne désṱó fṱ ntó dugédúgé, me mbṱ nkelege ebe nnó dékwene nyuanyua yé nnó désṱó dugédúgé. ¹⁶ Ne elé enyú délu jwale makwe nyuanyua dékwene mansṱó ntó dugé dúgé désṱó, gétú eyigémbṱ, mpame nyé enyú ne dafyéé nkane muú akpṱó matyeé. ¹⁷ Enyú déké déwyaá gefwa, délú gbene ne dékelege se yé genóge fṱ. Enyú dékaá mbṱ fṱ nnó délu mbyambya, meshwemeshwe, gekpogekpo, ame nónómé ne gejṱgéné wṱ. ¹⁸ Ndere elúmbṱ me nchyege enyú majyeé nnó déchwṱó déna gul eta wa ayi áṣṱó né mewé, alá apṱ ne deba, nnó apye enyú débé ne gefwa. Ne naáge ntó mandeé pópó nnó dékwere gejṱgéné nyú eyi gegboó mmye. Naáge ntó uka ebi défyéé ne ame nnó dégene mbaá. ¹⁹ Bṱó abi me ngboó ne ebwṱ, apyege

* **3:7** Elú wáwálé nnó: Agbṱgólṱ Devid elé meti ewé bṱó ako abṱ makpe né gefwagé Eṣṱwṱ.

gɣɛɛ, nshulege ɛbɔ́ ndo, nɛrege ɛbɔ́ churchu. Gétú ɛyigémbɔ, kpage geɣyɛɛ dékwɔrege matɔ́ nyú délyaa gabo. ²⁰ Wúgɛ, me ntene mbɔ né menombi nyú ndoó nnó dénene me gepú, muú awúgɛ meko wa, anenege me menombi nnó nkpe mmu, nkpe ne mbane ji denyé menyɛɛ ulua. ²¹ Ne muú ayi ammyɛɛ apwɔ́ gabo, me nɣyɛge nyɛ ji ɛbɔ́nyɛ nnó ajwɔle ne me né geluage gefwa ya, wyɛ ndere me ntó mmyɛ mpwɔ́ bɔ́ mawáme ba njwɔle ne Nte wa né geluage gefwa jí.

²² “Muú ayi awyaá matu awú genó ɛyigé Mendoó Ukpea ɛjɔgɛ mbaá machomele bɔ́ ɛsɔwɔ.”

4

Jɔn age amɛ geɣya nkane ɛsɔwɔ ajwɔle né mfaá geluage gefwa jí

¹ Unó bina upyɛge mbɔ, mma nge amɛ geɣya. Nke mpele nge menombi fuú né mfaánebuú. Ne meko muú ayi me mbɔ́ mbe nwuú eké meko mbá, ama ajɔ́ ne me aké, “Kwɔ́ chwɔ́ wena, me nɛre wɔ́ unó bi upyɛɛ nyɛ meso gébɛ.” ² Ténéténé yimbɔ Mendoó Ukpea ɛchwɔ́ me mmyɛ, ɛkpá me mfe ne mfaánebuú. Nke mpele, nge geluage gefwa ne muú fɔ́ ndere ajwɔlé né mfaá geɣi. ³ Ne muú ayi ajwɔlé né mfaá geluɔ ɛyigémbɔ ashwane manémané eké ntaáne nka ɛniné ákuú jaspera ne carnelian. Ne mbya meshu ɛwe etane ɛnɔ́ geluagɛ ɛyigé mbɔ ne mme ɛlú nshyɛ nhsyɛ eké mataá ayi ákuú nnó ɛméral. ⁴ Nge ntó uluɔ gefwa ɛbifɔ́ esaá meso ɛni ndere unɔ́ geluɔ ɛyigémbɔ né mme. Ne ákpakpa fɔ́ esaá meso ɛni, abi afyɛɛ mandeé pópó, ákwere délaré gefwa né makpo ɛbɔ́ ɛtire ákwyɛɛ ne gul ájwɔlé mfaá ubi. ⁵ Né geluɔ ɛyigémbɔ, gasama akɛle, mamamama, mamfeé ányane, mbaá áwyale. Né mbe geluɔ ɛyigémbɔ ntó, matúlékán akénéama áge nege. Ne matúlékán ayimbɔ akénéama, atene mbaá mandoó akénéama ayi apyɛɛ utɔ́ ɛsɔwɔ. ⁶ Né mbe geluɔ ɛyigémbɔ ntó, nge genó gefɔ́ eké ɛbɛé mega.

Gelu ɛfɛɛ ɛfɛɛ, ne njanéjané eké makankomma. Nge ntó ufɔ́ menya uni ɛyi ɛlú mbeɛ. ɛtɛné ɛnɔ́ geluɔ ɛyigémbɔ né mme. Menyammyɛ ɛbɔ́ mekomeko álu ne amɛ mbe ne ayi meso. ⁷ Né geluage menya yimbɔ ɛni, ayi mbe alú eké genyanya, ayi agbeé ɛpea alú eké maá menɔ́ mpɔ́, ayi agbeé ɛlé awyaá ushu eké mekwaá, ne ayi agbeé ɛni ntó alú eké nenyá ɛniné nélyɛnege. ⁸ Né geluage menya yina ɛni, yé ayi ndé awyaá ubagele ukéné ne gejamégɛ amɛ né mmyɛ, ne amɛ ayifɔ́ ntó ne nteé ubagele bí. Ne menya yina ɛkwane makwa utuú ne nwanese ɛpwaá. ɛkwane eké, “ɛsɔwɔ ukpea, ɛsɔwɔ ukpea, ɛsɔwɔ ukpea, alú Ata ɛsɔwɔ Muú Apwɔ́ amu. Ji abɔ́ alú me, alu nana ne achwɔ́ nyɛ.”

⁹ ɛɣyɛge nɔ́, ɛnógɛ ne matame mbaá muú ayi ajwɔlé mfaá geluage gefwa, ji ayi alú mbeɛ te kwyakwya. ¹⁰ Akpakpa bimbɔ esaá meso ɛni ákwe uwya mme né mbe ushu muú ayi ajwɔlé né mfaá geluage gefwa ɛyigémbɔ, ánógɛ ji muú ayi alú mbeɛ te kwyakwya ne kwyakwya, ¹¹ aké, “Ata ɛsɛ ɛsɔwɔ, wɔ́ ɔkwane manse nɔ́, ɛnógɛ ne uto. Néndé wɔ́ ne ɔkwyɛ unó uko ndere ɛjí wɔ́ né metɔ́ ne ɔkwyɛ ubi ne ɔpyɛɛ ubi ulú.”

5

Gebagé nwe ɛyi ápwiré pwiré ne maá ɛgɔ́nme

¹ Genó ɛyigé fɔ́ ɛyigé me ngené ɛlé gebagé nwe ɛyi ápwirépwiré né ɛbɔ́nyɛ muú ayi ajwɔlé né geluagɛ gefwa. Né gebagé nwe yimbɔ, ása unó wyɛ mbe ne meso ne ádyɛ geɣi ne ɛmá né malu ákénéama. ² Ne nge ɛkiénné ɛsɔwɔ ɛwé ɛwyaá ncha, ɛgige kénké eké, “Waá akwané mambea ɛmá ɛwé ádyɛɛ né gebagé nwe yimbɔ anéné geɣi?” ³ Ye muú fɔ́ apó yé né mfaánebuú, fa mme yé né malɔ́ áwuú bɔ́ ayi ákaáge néne gebagé nwe yimbɔ akuú genó ɛyi gélu mmu. ⁴ Ne nɔ́ manli segé segé néndé yé muú fɔ́ apó ayi ákwane manené gebagé nwe yimbɔ akuú genó ɛyi gélu

mmu. ⁵ Ne muú ama né geluágé ákpakpa bimbó aké ne me, “Óligé sé, gé, muu ayi ákuú ji genyanyagé ntoóné Juda, ji alú ntó mpyáne mfwá David ammye apwó bós mawámé bií. Gétú eyigémbó, ji ne akaáge bea emá ewémbó malu akénéama ne anéné gebagé ηwe yimbó.” *

⁶ Ajógé mbó, ngé maá egòηme áténé kwókwólé ne geluógé gefwa eyigémbó, alú eké ábó áwá me ji. Menya eyi elú mebe eni ne ákpakpa bimbó, áno ji mme. Ji awyaá ambya akénéama ne ame akénéama. Ame yimbó atené né mandoó akénéama ayi ápye utós Esòwó. Ne Esòwó ató áji né mme meko. ⁷ Ne maá egòηme yimbó achwó se gebagé ηwe eyimbó ayi ápwirépwire ne ebwònye muú ayi ajwólé né mfaá geluógé gefwa. ⁸ Aségé mbó, menya yimbó eni ne ákpakpa bimbó esa meso eni ákwe uwya mme né mbe ushu wuú. Ne yéndemuú né geluagé ákpakpa bimbó ne menya yimbó áwyaá nenke né ebwó ne geku eyigé akwyéé ne gul. Yéndé gekú gegbeé ne unó bi unóme gebe gelógéló. Unó ube bina utené mbaá mmyemenene bós Esòwó. ⁹ Ne ebwó ákwa ekwó meke ewé yé muú fò alá alú dan kwa aké, “Wó okwané mansé gebagé ηwe eyi gepwiré obea ema ewé ádyéé wyéé, néndé áwá wó, manoó mmye ami magbele mana gejamégé bós nnó abe bós Esòwó. Bós bina atané né maló mme mako, ufo ufós bós. Abi ájógé mejós ema ne abi ájógé mejós cháchá. ¹⁰ Ne opye ebwó alú ekwó ampyéé upe né gefwa eyigé Esòwó se ágbárege. Ne ebwó ágbárege nye gefwa fa mme.”

¹¹ Ne nké mimage pe, ngé ne nwu meko gejamégé makiénné Esòwó ayi yé muú alá akágé pa ndere atene anós geluógé gefwa, ne menya eyimbó eni ne ákpakpa bimbó. ¹² Ne makiénné yimbó akálé kenké aké, “Maá egòηme ayi abó awáne ákwane mansé uto uko, ne gefwa, ne den ga, ne eshye, ne enógé, ne ηgò ne matame.” ¹³ Ne

nwu ntó unó uko ebi Esòwó akwyéé, ebi úlú né mfaánebuú, ebi úlú fa mme, ebi úlú né maló aló ne ebi úlú mmu ebeé mega ne unó uko ebi úlú yéndé mbaá, ukwane uké, “Matame, enógé, ηgò ne uto uko ube ne muú ayi ajwólé mfaá geluógé gefwage maá egòηme te kwyakwya ne kwyakwya.” ¹⁴ Ukwage mbó, menya yimbó eni ekame eké, “Amén” ne ákpakpa bimbó ákwe uwya mme ánógé Esòwó ne maá egòηme.

6

Maá egòηme abea malu ema ayi mbe akéné né ηwe ayi ápwiré

¹ Ndere mpelé, ngé nkane Maá egòηme abea melu ema ewé mbe né geluoge malu akénéama ayi adyéé né ηwe yimbó. Ne nwu meko menya ama né geluoge menya eyi mebe eni, ndere ajós ne meko kenké eké néfé aké, “Chwó we.” ² Mpege, ngé mpó mekagala pópó. Muú ayi ajwólé mfaá agbare embeé né ebwó ne áchyéé ji ela gefwa ne akene ajye ndere muú ayi ajye mmye me ummye apwó ne amage pwó nye.

³ Ne ji ábeagé melu ema ewe egbeé malu apea nwu meko menya ayi agbeé menya epea ndere ajós aké, “Chwó we.” ⁴ Ajógé mbó, mpó mekagala megéle atane achwó. Ji achyéé muú ayi ajwólé mfaá uto ne gekpekpegé aparanja mamfere nesó fa mme nnó bós ámmyege áwané ate.

⁵ Amá ábeagé melu ewé egbeé malú aléé, nwu meko menya ayi agbeé menya eléé, ndere ajós aké, “Chwó we.” Mpege, ngé mpó mekagala megíle ne muú ayi ajwólé mfaá agbare elómé né ebwó. ⁶ Nwú meko ayi alú eké meko muú ndere atane né geluagé menya yi mebe eyimbó eni ájós aké, “Ekpoko Flawa ema, elú né ηka utós bií uma ne makpoko barle aléé alú ntó ηka utós bií uma. Ne ochóge fò mbwe mawéé ne mmós.”

⁷ Ne ji amá ábeagé melu ema ewé egbeé malu ani, nwú menya mebe

* 5:5 Elú wáwálé nnó: Nenké elé genóge ákwelé ubée ne geji.

ayi agbeé menya eni ndere ajó aké, “Chwó we.” ⁸ Mpege, nge mpó mek-agala ayi ala beé ne muú ayi ajwólé né mfaá akamégé negbo. Ne muú ayifó, ayi akwóle ji meso, akamege meló áwuú bóó. Achyéé ebwó uto nnó akare mme meko né malu aní, áwá bóó né melu ema ne bee, mesa, ufóó ufóó mameé ne menyá eyi epyéé efó.

⁹ Maá egòhme ábeagé melu ema ewé egbeé malu ata, nge né nteé geluógé upé Esòwò mandoó bóó abi áwané gétúgέ mekomejóó Esòwò ayi ebwó ágaré. ¹⁰ Ne mandoó bóó Esòwò bimbo, ájóó kenké áké, “Eh Anyata Esòwò, wò olú muú ukpea ne bóó ákage áneré metóó ne wò. Ebelege mbò nnó ne wò osò mpa bóó mme abi áwané esé, òshuú ebwó amu manchyéé ebwó efwyale?” ¹¹ Ajóógé mbò, áchyéé yéndémuú bwó ewule pópó, ne ágaré ebwó nnó ákoó metóó, ágilé kpaá téé mpa até ayme ebwó abi ápyéé utóó Esòwò, ebwó abi áwané ákwanege ndere Esòwò akélege.

¹² Ne maá egòhme ábeagé melu ema ewé egbeé malu akene, nge ndere mme anyigé ne eshye tegetege. Nmeé ebwólé alá megilé eké ndeé nekwi ne mfaá ntó agelé chuú eké manoó. ¹³ Ambe átane mfaá ákwe mme eké umpome genóó fik ebi ula ugelé wó, ukwene gébé mbyo metometo anyigé ubi. ¹⁴ Nebuú neseé eké gebò eyi muú apwiré afeé ne mbaá ayi gebó gélú. Yéndé mekwé kpaá ne mewaá metóó nnyi áferé ewu né melu wuú. ¹⁵ Ne afwa mme meko, bóó kpakpa, ákpakpa bóó bee, bóó abi awyaá gefwa, anóó bóó, ne bóó ako choncho ne áfwe ne abi alá ápó áfwe ábó ájyéé bíí né mmuambu maba ntaá ne meso matarave ayi álú né mfaá makwé kpakpa, ¹⁶ ákalé ákuú maba ntaá ne makwé kpakpa áké, “Kwege débíí esé nnó ékágé muú ayi ajwólé né mfaá geluógé gefwa age esé ne nnó ékágé maá egòhme achyéé esé efwyale. ¹⁷ Néndé gekpékpé bíí ebi Esòwò ne maá egòhme achyége bóó efwyale ukwóne, ne ndémuú ákágé bo efwyale ewémbò?”

7

Afyé geloge Esòwò né mampwe usaá dele bóó Esòwò ukénéama meso eni

¹ Unó bina uko ukógé, genó eyi me mma nge, elé makiénné Esòwò ani. Atene né manjú mme ani, agbeé mati mbyo ani, ayi atanege né manjú mme yina nnó ékágé mbyo ammyege né mme yé ebé lé né ebéé, ne nnó ékágé amugé unóó. ² Ne nge ntó ekiénné Esòwò ewé fó, etane né egbe ewé nmeé etanege, egbare gelogé Esòwò muú alu mebe eku makiénné Esòwò yimbo ani kenké, ayi Esòwò achyéé áji uto mancho mme ne ebéé mega, ³ eké, “Ténégé kpe, désage lyaá mbyo áchó mme, ebéé mega, ne unóó mewaá kpaá te esé denerege manlo baá défwe Esòwò esé né mampwe ne gelogé Esòwò.” ⁴ Ne nwú nnó mpa bóó Esòwò abi álo ebwó né mampwe ne gelogé Esòwò eyigé na, alú usaá dele bóó ukénéama meso eni. Bóó bina atane né matoó Isrelí áfyaneapeá.

⁵ Né ntoné Juda aló dele bóó áfyaneapea.

Né ntoné Ruben aló dele bóó áfyaneapeá.

Né ntoné Gad aló dele bóó áfyaneapeá.

⁶ Né ntoné Ashye aló dele bóó áfyaneapeá.

Ntoné Naftali aló dele bóó áfyaneapeá.

Ntoné Manase aló dele efyaneepeá.

⁷ Né ntoné Simyon aló dele efyaneepeá.

Né ntoné Levi aló dele efyaneepeá.

Né ntoné Isaka aló dele efyaneepeá.

⁸ Ntoné Sebulon aló dele efyaneepeá.

Né ntoné Josef aló dele efyaneepeá.

Né ntoné Benjamen aló dele efyaneepeá.

Njuné bóó átene né mbe ushu Esòwò ne Maá egòhme

⁹ Genó eyigé na gekoge, nke mpele, nge njuné bóó abi yé muú alá ákágé pa fó. Bóó bina átané né malò mme meko, yéndé ntoó ufóó ufóó bóó, ne ufóó ufóó mejóó. Afyé mandeé pópó, ágbaré mame né amu átene né mbe geluoge gefwa ne mbe ushu Maá

εγɔɣme. ¹⁰ Ajɔgɛ kenkɛ akɛ, “Ɛsɔwɔ se, wɔ muú ɔjwɔlé mfaá geluɔge gefwa, ɛnyú ne Maá εγɔɣme ne déferege εsé né εfwyale gabo.” ¹¹ Ajɔgɛ mbɔ, makiénné Ɛsɔwɔ ako átené áno geluɔge gefwa, ákpakpa bimbɔ, ne menya yimbɔ ɛni ɛyi elú mebe. Ne εbwɔ ako ákwe uwya mme né mbe geluɔge gefwa ánógé Ɛsɔwɔ, ¹² akɛ, “Amɛn, mejé, ne ηgɔ, ne denɣa, ne matame, ne ɛnógé, ne utó ne εshye ube ne Ɛsɔwɔ sé te kwyakwya ne kwyakwya Amɛn.”

¹³ Muú kpaá ama né geluɔge ákpakpa bimbɔ, agii me akɛ, “Ndé bɔɔ na áfyéé mawulé pópó, átané éfó?”

¹⁴ Me nshuú ji meko nkɛ, “Ata nkaá wɔ, wɔ ne ɔkaá mbaá ayi εbwɔ átané.”

Ne agaré yé me akɛ, “Gé bɔɔ abi ákpene né gekpekpɛ εfwyale, átene ne εshye kpaá te átané cháɣéné na. Ɛbwɔ áshwɔné mawulé bwɔ ne manoó Maá εγɔɣme, alá pópó. ¹⁵ Ne gétú ɛyigémbɔ ne εbwɔ átené né mbe geluɔge Ɛsɔwɔ, ápyéé utɔɔ ndere ampýéé upɛ Ɛsɔwɔ ne mmu εcha upɛ wuú yéndégébé. Ne ji ayi ajwɔlé né mfaá geluɔge gefwa abéé nyɛ ne εbwɔ, abame εbwɔ. ¹⁶ Ɛbwɔ ábéé se mesa, mmwɔlé manaá ɛpyɛ sé εbwɔ, ηmɛé edoó sé εbwɔ ne menyammyɛ ntó ásonégé sé εbwɔ. ¹⁷ Néndé Maá εγɔɣme muú alú kwɔkwɔlé ne geluɔgé gefwa ɛyigé na ne ábáme εbwɔ nkane membame magɔɣme. Ne ajame nyɛ εbwɔ áfé ne baá anyi ayi awyaá manaá ami machyɛge geɣwá ɛyi gélagé byéé. Ne Ɛsɔwɔ ntó atilé nyɛ εbwɔ manse ako né amɛ.”

8

Maá εγɔɣme abea melú ɛma ɛwé εgbeé malu akénéama

¹ Ne Maá εγɔɣme ábeagé melú ɛma ɛwé εgbeé malu akénéama mbaá meko né mfaánebuú ákwené alá tɔmeé né genóge gebagé nchwa neke.

² Ɛpyɛge mbɔ, nɣɛ makiénné Ɛsɔwɔ akénéama ndere átené né mbe ushu Ɛsɔwɔ. Achyéé áji mbá akénéama.

³ Ne ekiénné ɛwé fɔ εgbaré maá gekú ayi ákwyéé ne gul εchwɔɔ tɛné né

mbe geluɔ ɛyigé ásoó unó bi úwya gebe gelógéló. Achyéé ɛwú gejamégé unó gebe bina nnó ɛcho ne mmyɛmenɛne bɔɔ Ɛsɔwɔ ako, ɛnere mfaá geluɔ ɛyigé ákwyéé ne gul ɛyigé gelú né mbe geluɔgé gefwage Ɛsɔwɔ ásoó áchyéé mbaá Ɛsɔwɔ. ⁴ Ndere ɛsoó unó gebe εbimbɔ, amuawɛ choncho ne mmyɛmenɛne bɔɔ Ɛsɔwɔ, átane né amu ekiénné Ɛsɔwɔ ɛwémbɔ áfé né mbaá Ɛsɔwɔ. ⁵ Ɛpyɛge mbɔ, ekiénné Ɛsɔwɔ ɛwémbɔ ɛfere uɣɛɣɛ mewe né mfaá geluɔ ɛyigémbɔ, ɛfyɛ ne mmu maá gekú yimbɔ ɛfome fa mme. Ɛfómégé mbɔ, mbaá áwyale, mamfeé anyane gbanɣbanɣ, gasama akɛle mamamama, ne mme anyigé tégé tégé ne εshye.

Makiénné Ɛsɔwɔ ayi mbe ani afɔme mbaá εbwɔ

⁶ Ne makiénné Ɛsɔwɔ yimbɔ akénéama ayi ágbaré mbá akénéama, ákpome mmyɛ mamfɔme.

⁷ Ekiénné ɛwé mbe éfɔmege mba áwuú, makankoma ne mewe εchware ne manoó ɛkwe fa mme. Ne mewe ɛwémbɔ ɛkaré mme né malu aléé, ɛso melu ɛma kpákpá choncho ne unɔɔ ne byaá mewaá.

⁸ Ekiénné Ɛsɔwɔ ɛwé εgbeé apeá éfɔmege mbá wuú, áfome genó gefɔ ne mmu ɛbeé mega ɛyi gelú ɛké gekpékpégé mekwɛ ɛwé mewe elúlé wyɛ wum wum wum. Genó ɛyigémbɔ gekwege gekare ɛbeé mega né malu aléé, melu ɛma alá manoó manoó. ⁹ Ne yéndégenó ɛyi gelú wyéé gegbo, ne masogeka ayi alú wyɛ áchɔɔ.

¹⁰ Ɛwé εgbeé aléɛ éfɔmege mbá wuú, gekpékpégé membe ayi agenege ɛké gelógé elwɛ, atane mfaá akaré manyi mme malu aléɛ akwe né melú ɛma choncho ne baá anyi abi kɔkɔɔ. ¹¹ Membe yina ákamege nnó, “Unywɔne.” Ne melu ɛma ɛwé membe yina akwene wyɛ, né geluage malu ayina aléɛ ɛla nywɔne nywɔnege. Gejamege bɔɔ abi anyuú manaá ami matane wyéé ágbo.

¹² Ne ekiénné Ɛsɔwɔ ɛwé εgbeé makiénné ani, éfɔmege mbá wuú, ákarege ndere ηmɛé, mfaá, ne ambe

ágenege sé né malu aléé, melu ema ekwe kendeé. Ne akarege gébé eyigé utuú uwyage né malu aléé mfaá ne ambe ágene sé ne melu ema wó. Wyembó ntó ne epyéé ne bíí ne ηwamese.

¹³ Ne mbwe ame nké mpele, nge ndere nenyá nelyenege te mfaá, ne nwu ndere nejbóge kenké neké, “Eboó nye, eboó nye, eboó nye ne boó abi álú né mme gebégé makiénné Eσωω ayi álaá áléé áfomege mbá bwó.”

9

Ekiénné Eσωω ewé egbeé makiénné ata efóme mbá wuú

¹ Ne ekiénné Eσωω ewé egbeé makiénné ata efómege wuú mbá, mma ngé membe fɔ atané mfaá, akwe mme. Achyéé ji agbógóló ayi anenege gepyéé eyi gélágé pó ne kwyakwya.

² Ne membe yimbó anenege meno gepyéé eyigémbó, amuawε atane wye eké amuawε laáwa. Amuawε yina agbe ηmeé né mfaánebuú mbaá akwe gemuagemua. ³ Egome etane né mmu amuawε yimbó ekwe fa mme. Achyé ewú uto mantye boó wye ndere ebi ngat áwyaá fa mme. ⁴ Agaré ewú nnó epyege fɔ genó gebo ne jyage fɔ, yé ebé lé dambyanja ne yéndé gefógé genó, epye lé genó gebo ne boó abi ála ápó ne gelogé Eσωω né mampwe bwó. ⁵ Achyé fɔ ewú uto nnó éwá ebwó wó, alya élé ewú nnó etye ebwó né bɔ amfaá áta. Ne ubale ebi ebwó áwuú nye ube wye ndere ebi ngat atyéé muú.

⁶ Né amfaá bimbó áta, ákelege nye negbo nnó newa ebwó ágene. Néndé yé lé ebwó áshyage negbo, negbo nebéé fɔ ebwó kwókwólé.

⁷ Egome ewéna, élú eké mpó mekagala eyi áfyε eji unó manjye bee. Akwere ewu unó fɔ né makpo, unó bimbó úlú eké délaré gefwa etiré ákwyéé ne gul, ne mashu ebwó malu eké mashu akwaá. ⁸ Mejwe bwó eshya metyéé eké mejwe andée ne manéné bwó álú eké ayi genyanya. ⁹ Akwere uwya yéndé egomé ne gebagé gese eyigé boó abi ájyéé bee ákwerege né uwya. Gewya eyigé ubagele bwó

upyéé gélú eké gewyage mboó gese uka upea ayi mpó mekagala ejame ne gatele ejyéé bee. ¹⁰ Egome ewémbó ewyaá magyéé eké magye ngat. Ewya uto né magye bwó matyéé boó né bɔ amfaá áta. ¹¹ Ne muú ayi álú mfwa bwó, élé ekiénné Eσωω ewé egbare agbógóló gepyéé eyi geláge pó ne kwyakwya. Boó Hibru akú ekiénné ewéna nnó Abadɔn. Ne boó Grek ákuú ewú nnó Apolyɔn (ula utene nnó mencho unó).

¹² Néñáne efwyale eniné mbe nekoó, wúgé ayifɔ apea alú chwóó.

Ekiénné Eσωω ewé egbeé makiénné akéné efóme mbá wuú

¹³ Ne ekiénné Eσωω ewé epyéé makiénné akéné, efómege mbá wuú, nwú meko muú fɔ ndere atane né manjú ani ayi álú né geluó eyigé ákwyéé ne gul eyigé gelu né mbe ushu Eσωω. ¹⁴ Meko yimbó ajóó ne ekiénné Eσωω ewémbó aké, “Kaá makiénné ani ayi áfené kwókwólé ne ebéé kpa ewé ákuú nnó ebéé Yufretis.” ¹⁵ Ne ekiénné Eσωω ewémbó ekaá ayina ani. Elé né nchwónেকে eniné na, né bíí ebi na, mfaá ayina ne ηmeé eniné na, ne Eσωω abelé me nnó makiénné ayina ákáré boó abi álú fa mme malu áléé, áwá melu ema. ¹⁶ Agare me aké mpa ekwɔ boó abi ákwome né mfaá mpó mekagala ájyéé bee aja kpaá apwɔ, alú bɔ dele ne bɔ dele. ¹⁷ Né ame gejya yina, ngé mpó mekagala ne boó abi ájwólé mfaá eji. Boó bimbó áfyéé uba useé ummye ebi boó bee ákwerege né uwya. Ubaá useé bina ugélege eké mewε, uwyaá ugile nkane genó eyigé ákuú nnó Safaya, ne úlú ntó ekwɔekwɔ eké genó eyigé ákuú nno solfɔ. Mpó eyina ewyaá makpo eké makpo genyanya. Mewε, ne amuawε, ne solfɔ etanege eji né meno. ¹⁸ Unó bina uléé, ebi uwáne boó ubi utané né mano mpɔ eyimbó, mmye eké mewε, ne amuawε ne solfɔ ukare boó abi álú fa mme né malu áléé uwa melu ema. ¹⁹ Néndé eshye mpɔ eyina etanege élé né manó ne magye ebwó. Magye bwó áwya makpo eké mmyɔ. Elé ne magye ebwó yina, ne echulé boó.

20 Ne bɔ́ɔ́ abi unó bina ula uwa wó, ályaá fɔ́ gabo ayi ebwó ápyéé wó. Anógé wye aló nchye ne aló uka abi ákwyéé ne gul ne seleba akwyéé ntó ne afyaákó, mataá ne unáó. Yé élé aló uka bina, alá áwuú, alá ágené ne alá ákené fɔ́, ebwó ánógé wye abi. 21 Ne ályaá fɔ́ ntó bɔ́ɔ́ manwáné wó yé élé mafoó manye, manane tametame ne ejo manjo ályaá wó.

10

Jon agé ekiénné Eṣṣwá né ame gejya ndere egbaré gebagé ḡwe eyi apwiré

1 Ne mma ngé gekpékpégé ekiénné Eṣṣwá ewé fɔ́ né ame gejya, etane né mfaánebuú eshulege mme. Ndere ewú echwáá, geko gefyale ewú mmye eké ndeé, ne embya meshu egyaá ewú né mekpo, ushu bií ushwanege eké ḡmées ne uka ebií ntó úlú eké ukwa bi mewe elúlé wyeé. 2 Egbaré gebagé ḡwe ayi abɔ́ apwiré, nana gelu fuú né ebwá wuú. Echoó geka jií eyi ebwánye né ebéé mega ne eyigé ebwábe né mewaá. 3 Ejóó kenké ekále eké meko genyanya. Ekalege mbá, néfe nnya nekame gbanḡban ndá ekénéama neshuú ewú meko. 4 Ne nefe enina neyáge mbá, nké nsa genó eyigé me nwuú nejóó, nké nwuú meko muú fɔ́ atané né mfaánebuú ajóó ne me aké, “Ṙsage fɔ́ genó eyigé nefe enina nejóó, bele geji ne metáó wyeé.”

5 Ne ekiénné Eṣṣwá ewémbá ewé ngene etene né mewaá né ebéé mega, ebwéé ebwánye wuú né mfaánebuú. 6 Ekele mabá Eṣṣwá, muú alú mebe te kwyakwya, muú akwyéé mfaá, mme, ebéé mega, ne yéndégenó eyi gelú wyeé eké, “Njógé wáwálé nnó gébé gechwá gepó esé. 7 Yémbá ekiénné Eṣṣwá ewé epyéé makiénné ákénéama efómégé mba awuú, Eṣṣwá apyéé nyé unó bi ji abó ábelé bibí upye wáwálé ndere ji agaré bɔ́ɔ́ utáó bií bɔ́ɔ́ ekpávé Eṣṣwá nnó upye nyé.”

8 Ne mako ayi me mbá nwuú atane mfaánebuú ama ajóó ne me aké, “Chwá sé gegbagé ḡwe yimbá né ebwá

ekiénné Eṣṣwá ewé echoó geka ebéé mega ne geka mewaá.”

9 Ajógé mbá, mfe mbaá ekiénné Eṣṣwá ewémbá, ngií ewu nnó echyéé me gebagé ḡwe eyimbá, ejóó ne me eké, “Se geji ónyé, gebáoge nyé wá né meno eke nnywáó yémbá gekwánégé wá une genywánege nyé.”

10 Ne nse gebagé ḡwe eyimbá né ebwá wuú nnyé. Gebáoge me né meno eke nnywáó ne gekwánege me né une gelá nywáne nywánege. 11 Nyége mbá, ágaré me aké, “Ṙbá maá ma garé genó eyi gepyéé nyé ne bɔ́ɔ́ malá mme meko, ufáó ufáó bɔ́ɔ́, ufáó ufáó mejóó ne afwa.”

11

Eṣṣwá ata bɔ́ɔ́ ekpávé apeá

1 Unó bina ukogé, áchyéé me meto ewé ámege unó wyeé. Ne Eṣṣwá ajóó ne me aké, “Chó méé echa upe wa ne geluógé upe. Pa ntó bɔ́ɔ́ abi ánógé me wye. 2 Yémbá, ómege fɔ́ dachi echa upe wa, lyaá ji néndé me nlyaá ji mbaá bɔ́ɔ́ abi alá ápó bɔ́ɔ́ Jus, nnó ágbaré gefwage bwó né melo ukpea wa né bɔ́ ámfaá usa upea meso epea. 3 Ne ntáme nyé bɔ́ɔ́ ba apeá abi ágaregé mekomejóó Eṣṣwá, nchyege nyé ebwó uto mangaré bɔ́ɔ́ genó eyi me mpye nyé. Ne ágaregé nyé geji, áfyéé mandeé nekwi né ndá dele meso usaá ufya ne eléé.”

4 Bɔ́ɔ́ bina apeá ne álu eké unáó Olif upeá ne álu ntó eké uluá matúlékan upea ebi utene né mbe ushu Eṣṣwá Ata muú ágbáregé gefwa mme.

5 Ne mbáge muú amuagé mampye ebwó genó gebo, mewe etanege ebwó né meno esáó muú mawame ebwó yimbá, mbántó ne bɔ́ɔ́ abi amuame mampye ebwó genó gebo, ábáó mamḡboó. 6 Ebwó áwyaá uto magbaré manaá nnó ákwegé fɔ́ né gébé eyigé ebwó ágaregé mekomejóó Eṣṣwá. Awyaá ntó uto mambwálé manyi ála manoó manoó. Ne áwyaá ntó uto mantá mameé ufá ufáó áchwá fa mme ndere ebwó ákelege.

7 Anerege mangaré mekomejóó Eṣṣwá, menya mebo ayi atané né

gepyé eyi geláge pó ne kwyakwya achwó mmye nye ne ebwó apwó, awá ebwó. ⁸ Ne unkwó bwó ulaá nye né metó meló, méló kpaá ewémbó mbaá ayi aselé nya Ata sé áwome nya né gekwa. Ne mabó ami ákuú meló ewéna né neka elé Sodom yé nnó Ijip. ⁹ Ufóó ufóó bóó yéndé ntoó, ufóó ufóó mejóó ne maló mme mako átane áchwóó ágene unkwó bwó né ndó elé ne geba, ákamegé fó nnó muú ánií ubi. ¹⁰ Matóó ágóó nye bóó mme meko ndere bóó bina ápea ágbóó, ne ápyé nye epaá gétúgé negbóné bwó, áwélé ate mako néndé mekomejóó Esowó ayi bóó bina ágaré ápyé bóó mme áwú ubalé dóó. ¹¹ Yémbó ndó yina elé ne geba ekogé, Esowó atomé gejulé eyi gechyege genwá gekpe unkwó bóó bina né mmye ákwilé téné. Ákwilége mbó bóó ako abi ábóó ágené ebwó efo ekwó ebwó né matóó dóó. ¹² Ne bóó bina ápeá, áwú meko muú fó ndere ákuú ebwó kenké né mfaánebuú, aké, “Kwógé déchwó wena.” Ne ndere bóó mawáme bwó ápelé, ebwó ákwó áfé né mfaánebuú né mmu gekó. ¹³ Wye né gébé eyigémbó, mme ányíge ne eshye tegetege ákáré meló ewémbó né malú afya, ne upú ebi úlú né melu ema ukwe ne mmye muú ayi ágboó alú dele bóó akénéama. Bóó abi álá, efo ekwó ebwó matóó ánógé Esowó muú olú né mfaánebuú.

¹⁴ Nejáne efwyale eniné negbée manáne apeá nekoó, wúgé eniné negbeé áléé nechwóó.

Ekiénné Esowó ewé egbeé makiénné akénéama efóme mbá wuu

¹⁵ Ne ekiénné Esowó ewé egbeé akénéama efómégé mbá wuu, nwú meko makiénné Esowó ndere ájógé kenké aké, “Ata Esowó sé ne muú wuu ayi ji ajyaá nnó ábé mempoó se awyaá uto mangbaré gefwa fa mme nana. Ne Esowó ágbáregé gefwa te kwyakwya ne kwyakwya.” ¹⁶ Ajógé mbó, ákprakpa bimbó, esaá meso eni abi ájwolé mfaá uluó gefwage bwó né mbe ushu Esowó ákwe mashu mme

né mbe ushu Esowó áféé Esowó, ¹⁷ aké, “Ata Esowó, wó Muú Ópwóó amu, wó muú olu ne óbó olú, esé déchyégé wó matame néndé óleré gekpékpégé uto bi wó ówyaá ne óló mangbaré gefwa jyéé fa mme. ¹⁸ Ne bóó abi abóó alá ápó fó Jus, ebwó ábóó metóó usóó ne wó dóó. Yémbó gébége eyigé wó ólerégé metóó usóó wye gekwóné. Ne gébé gekwóné eyigé wó ósáó mpa bóó abi ágbóó. Gébé ntó gekwóné eyigé wó óchyégé nsa mbaá bóó utóó byéé, bóó ekpávé Esowó ne bóó ako abi áfóó wó, abi anea geme ne abi alá anea wó. Ne gébé gekwóné eyigé wó ówane bóó abi áwáne bóó ako abi áwáné bóó fa mme yina.”

¹⁹ Aféége Esowó mbó, gepúgé Esowó né mfaánebuú génene. Ne mengé mekwaá menomenyéé ewé etené mbaá menomenyéé ewé Esowó anyéé ne bóó bíí ndere elú né mmu gepúgé Esowó eyigémbó. Ne ngé ndere gasama akelé mamama, nefe nénya gbanjbanj, mbaá áwyale mme anyíí tegetege, ne makañkoma akwene gejame.

12

Mendéé fó ne mmyó ayi ákuú nnó dragón

¹ Né gébé eyigémbó, ngé gekpékpégé genó fó eyi getané né mfaánebuú. Ngé mendéé fó ayi ndée eyi ji afyéé elú ñméé ñméé, anéré uka bíí né mfaá mfaá. Akwere elá gefwa ewé ewyaá ambe áfyaneápeá. * ² Mendéé yina alú ne une, ne ndere nebyéé némyéé ji ákalege gétúgé awuú ubale nebyéé.

³ Ne mma ngé gekpékpégé genóge fó eyi getané né mfaánebuú, nké mpelé, ngé gekpékpégé mmyó megele, ayi apyéé efo, awyaá makpo akénéama ne ambya afya. Ne akweré maá elá gefwa né yéndé mekpo wuu. ⁴ Akaregé ambe ayi alú né mfaá né malu áléé, mmyó ayina ase megye wuu ajá melú ema agbe fa mme. Akwilé atene né mbe ushu mendéé yimbó ayi alú mambye maá, agile

* **12:1** Elú wáwálé nnó: Mfaá ayi ájógémbó, elé mfaá ayi ágenege ne utuú.

nnó mendée yimbò abyegé maá ji abò ányeé. ⁵ Ne mendée yimbò abyegé maá wuú mende. Maá yimbò ne abòó mámbẹ mfwa né malò mme meko. Agbaregé nyẹ bọ́ mme meko ne amu matomato. Ndere ábyené maá yimbò, áchwó fọ́ ji ákpa ji áfé mbaá Ẹsòwò né mbaá ayi geluàge gefwa jíí gelú. ⁶ Ne mendée yina jimbọ́ abó afé né mashwàne mbaá ayi Ẹsòwò ákwyyé ábelé nnó ji abe wyyé, akpẹ bu né ndò òdele meso usaá ufyane uléé meso efya.

⁷ Ẹpyegé mbò, ummye ukwe né mfaánebuú. Mfwa makíènné Ẹsòwò ayi akuú ji Mikẹl ne aṅgba bíí, ámye ne mmyò yimbò ne bọ́ bíí ntó. ⁸ Yémbò Mikẹl ne aṅgba bíí ámye ápwò mmyò yimbò ne bọ́ bíí ne ákamé sé nnó mmyò yimbò ne bọ́ bíí ama abe ne melú manjwólé né mfaánebuú wó. ⁹ Abú gekpékpé mmyò yimbò né mfaánebuú áshulé fa mme chóncho ne makíènné jíí. Mmyò yina ne ákuú nnó danchòmeló, muú mawáme, ji ne alú mmyò ayi aló me tété nya mambwólégé bọ́ fa mme.

¹⁰ Ne nwú muú fò ajọ́ kenké né mfaánebuú aké, “Nana Ẹsòwò esé aferé bọ́ né efwyale gabo, alere bọ́ ako uto bíí ji awyaá né gefwa eyigé ji ágbárege ne Kras, Muú yi Ẹsòwò akweré ji elá gefwa ayi ji atómé alere ntó uto bíí fa mme. Néndé muú ayi aténege né mbe ushu Ẹsòwò sé utuú ne ṅwámésé ápye mpa ne aṅmé sé ábú ji né mfaánebuú ashulé fa mme. ¹¹ Ne aṅmé esé bina ammye ápwò ji né utó manoó Maá egóṅme ami magbelé mme ne abya melóméló ayi ebwó ágarége. Ne ebwó áse yé geṅwá bwó eké genó wó ne átene nnó yé ebe elé negbo ebwó ágboó. ¹² Mfaánebuú ne bọ́ ako abi ájwólégé wye, béege ne nechóchó. Yémbó ebọ́ nyẹ ne enyú abi délú né mme ne mabéé mega néndé, danchòmeló ashulé achwó báne enyú ne metó usò néndé ji akaá nnó gébẹ jíí eyi gelaá géjásé wó.”

¹³ Mmyò yimbò agégé nnó ábú ji ashulé fa mme, aló mamfwénégé mendée yimbò ayi ábyené maá mende nnó awá. ¹⁴ Yémbò áchye

mendée yimbò ukpékpé ubagele upeá ebi ulú eké ebi nenyà nnó ályéné ájye ábí né mashwàne mbaá ayi Ẹsòwò ákwyye ábelé nnó ji abeé wye ábelé ji bu né aṅme áléé ne geba. ¹⁵ Ne mmyò yimbò awó manaá né meno, majá eké ebéé nnó ṅgbannyi ashwa mendée yimbò anó nnyi. ¹⁶ Yémbò mme apoó mendée yimbò, anené meno anyú manaá ami mmyò yimbò awó mako. ¹⁷ Ẹpyegé mbò, mmyò yimbò metó esó ji dọ́ ne mendée yimbò, alyá ajye ṅme ummye ne upyáne mendée yimbò, bọ́ abi ábélege mabé Ẹsòwò ne bọ́ abi ágarége wáwálé ayi Jisòs aleré né abya melóméló, nnó ebwó ne Mmyò yimbò atené né mbale ebéé mega.

13

Menya mebo ayi atáne né mmu ebé mega

¹ Ndere mmyò yimbò aténe ewú, ṅgé menya mebo fò ndere atanege né mmu ebéé mega. Menya yimbò awyaá makpo akénéama, ne ambya afya. Akweré maá elá gefwa né yéndé embya wuú. Né mfaá yéndé mekpò wuú asa mabò wye ami machóó mabò Ẹsòwò. ² Menya yimbò afulé mekwaálá, awyaá uka eké ebi menya fò ayi afulé maamye ákuú ji nnó bée. Ne meno wuú elú eké menó genyanya. Ne mmyò yimbò achyéé menya mebo yimbò, uto ebií ne gekpékpége eshye wuú nnó, agbaré gefwa. ³ Menya yimbò, mekpò wuú ema, elu eké abò akẹ gepa wye eyi gelú manwá ji wáne, yémbò gepa eyigémbò, gegbo mé. Ne bọ́ mme meko alá mano mekpò fuú gétúgé genó eyina, alá mankwòlege ji. ⁴ Ebwó ako ánogé mmyò yimbò gétúgé ji achyéé uto bíí mbaá menya mebo yimbò. Ne ánogé ntó menya mebo yimbò ajógé aké, “Ndémuú alú eké menya yina, ne waá ákágé mmye umye ne ji?”

⁵ Ne ályaá menya mebo yimbò nnó ádógé ebwò ewòme áchógé mabò Ẹsòwò, ne ályaá ji ntó nnó aleré uto bíí né usaá bò amfaá upeá meso epeá. ⁶ Menya mebo yimbò aló manlwerege

Esowɔ, achɔɔ mabɔ mií ne ami bɔɔ Esowɔ abi álú né mfaánebuú. ⁷ Achyɛɛ ji ntó uto nnó ammyɛ bee ne bɔɔ Esowɔ fa mme apwɔ ebwɔ. Ne áchyɛɛ ji ntó uto nnó, abɛ mfwa mbaá matoó mme mako, ufɔɔ ufɔɔ bɔɔ, ufɔɔ ufɔɔ mejɔɔ, ne malɔ mme mako. ⁸ Ne bɔɔ ako abi álú fa mme ánógé nyɛ menya mebo yimbɔ. Ebwɔ bina ne tɛ ula ulɔɔ mme álá ása fɔ mabɔ bwɔ né mmu ηwe ayi asame mabɔ bɔɔ abi ábɔɔ nyɛ geηwá eyi gélagé byé. Nηwe yimbɔ élé ayi Maá egɔηme ayi abɔ awáne.

⁹ Muú ayi awyaá matu áwú. ¹⁰ Yéndémuú ayi Esowɔ ajɔɔ mé nnó apyɛ ji, apyɛne nyɛ ji. Yéndémuú ayi Esowɔ ajɔɔ mɛ nnó áwá ji ne aparanja, áwané nyɛ ji ne aparanja. Ewéna elú élé majyɛ mbaá bɔɔ Esowɔ nnó abɔ mankogé matɔɔ, áfyɛɛ wyɛ metɔɔ ne ji.

Menya mebo ayi átane né mmu mme

¹¹ Ne mma nge menya mebo ayi fɔ ndere atanegɛ né mmu mme. Awyaá ambya apeá eké maá egɔηme, ne ajógé mejɔɔ eké mmyɔ. ¹² Ase uto uko ebi menya mebo ayi mbe awyaá apyɛ ukpɛkpe unó né mbe ushu wuú. Apyɛɛ mme ne bɔɔ ako abi ájwɔlegé wyɛ ánógé menya ayi mbe yimbɔ, ayi gepa eyi gelu manwá ji gegbóo. ¹³ Ne menya mebo yimbɔ, ayi atane né mmu mme, apyɛ ukpɛkpe ufélekpa ebi yɛ ebelé mewɛ etane né mfaánebuú ekwe mme bɔɔ ako agé. ¹⁴ Abwɔlé bɔɔ abi álú fa mme né ufélekpa ebi ályaa ji apyɛɛ né mbe ushu menya ayi mbe. Agaré ebwɔ nnó ákwyɛɛ meló uka ayi afulé menya ayi abɔ akelé ji gepa eyi geké gewa ji yémbɔ álá gbóo wɔ. ¹⁵ Ne ályaa menya ayina nnó ato gejulé mbaá meló uka yimbɔ nnó abɔ geηwá, ájógé mejɔɔ, apyɛ nnó áwá bɔɔ ako abi álá ánógé fɔ ji, ¹⁶ apyɛ ntó áfyɛ bɔɔ ako gelo né egbe ebwɔnyɛ yé ne mampwɛ. Abi álá aηea gemɛ wɔ ne abi aηea gemɛ, ubyá bɔɔ, afwa ηka, afwé ne abi álá pɔ afwé, afyɛ ebwɔ uló mmyɛ. ¹⁷ Apyɛmbɔ nnó muú álá pɔ ne gelo eyigémbɔ ákpogé fɔ genó yé

ebé élé mana genó anamé fɔ. Ne gelo eyigémbɔ geténé mbaá mabɔ menya mebo ayi mbe, yé ebe élé nɔmba ayi aténé mbaá mabɔ mií.

¹⁸ Ewéna elú lé majyɛ mbaá bɔɔ ako nnó yéndémuú abɛ ne denɛga né mechɔ ewéna. Ne yéndémuú ayi awyaá defɔɔ afere akaá ulaá geloge menya ayina. Geji geténe mbaá mabɔ mekwaá. Ne gelo jii élé “666”

14

Maá egɔηme ne usaá dele bɔɔ ukénéama meso eni

¹ Ne nké mpelé, ngé maá egɔηme ndere aténé né mfaá mekwɛ ewé ákuú nnó Sayɔn ne usaá dele bɔɔ ukénéama meso eni. Asa mabɔ Maá egɔηme ne ami Nte wuú né mampwɛ ebwɔ. ² Ne nwú meko muú fɔ né mfaánebuú, meko yimbɔ awyale eké meko makɔne nnyí ne anyáne ntó kenké eké nefe. Meko ayi nwú mbɔ alú eké bɔɔ ákwelé bɔ dandyɛɛ ebwɔ. ³ Ne njune bɔɔ bina ákwa ekwɔ meke né mbe geluɔge gefwage Esowɔ ne menya eni eyi elú mebe ne ákpakpa. Ne yé muú ayi ákágé ekwɔ ewéna apɔ, ekosé ebwɔ ambɔɔ ne ákaá. Ebwɔ bina ne álú bɔɔ abi Esowɔ áwené gemége ebwɔ né gabo fa mme. ⁴ Ebwɔ bina ne álú bɔɔ abi ábele menyammyɛ ebwɔ pópó yé andée álá akaá wɔ, gétúgé álú ubwyɛne. Ebwɔ ákwɔlege Maá egɔηme ájyɛ yéndé mbaá ayi ji ájyɛɛ. Alú bɔɔ abi Esowɔ áwené gemége bwɔ né gabo né geluage bɔɔ ako abi álu fa mme. Ebwɔ álu ndere mbwɛ mbe ayi áchyɛɛ mbaá Esowɔ ne Maá egɔηme. ⁵ Gebyɔ gepɔ fɔ ebwɔ né meno néndé ebwɔ álu pópó apɔ ne deba.

Makiénné Esowɔ alé ágaré mekomejɔɔ Esowɔ

⁶ Ne mma ngé ekiénné Esowɔ ewé fɔ ndere elyɛnege té mfaá. Ekpa abya melóméló ayi álu tɛ kwyakwya mangaré mbaá bɔɔ malɔ mme meko. Yéndé ntoó, ufɔɔ ufɔɔ mejɔɔ ne ufɔɔ ufɔɔ bɔɔ. ⁷ Ejɔɔ ne meko kenké eké “Fɔgé Esowɔ ne nógé ji néndé gébé gekwané eyigé ji asɔɔ mpa bɔɔ fa mme. Ndere elúmbɔ, fɛge ji muú

akwyéé mfaá ne mme chónchó ne mabéé mega ne ambu annyi.”

⁸ Ekiénné Esòwò ewé fò ewé egbeé makiénné ápeá echwó ntó, eké, “Babilon ákwe, meló ewé ebò elú meló nga ekwe ‘burup’ ewó ngma mme. Manane jii ayi ji anané tametame áchó malo mme mako. Manane ji yémbò alu eké elé mmóó ne ji achyéé malo ayifò anyuú mapyéné ebwó.”

⁹ Ne ekiénné Esòwò ewé fò ewé egbeé makiénné áléé echwó ntó, ejóó ne meko kenké eké, “Bóó abi ánógé menya mebo ne meló uka wuú, ne ákame nnó menya yimbò afyéé ebwó gelo jii né mampwe ebwó yé né amu ebwó, ¹⁰ Esòwò achyéé nyé ntó ebwó efwyale. Efwyale ewémbò ebé nyé eké mmóó matomato ami álá áchwaré ne maná wó, amí Esòwò afyéé né mmu ñkò wuú ayi metóó usóó. Ne Esòwò apyé nyé ebwó ásóó né mmu mewé ewé elulé ne genó eyigé ákuú nnó sòlfò. Ne ebwó ásógé nyé né mbe ushu makiénné ukpea ne Maá egòñme. ¹¹ Ne amuawé ayi atanegé né mewé ewé esóó ebwó, átanegé nyé wye tanegé té kwyakwya ne kwyakwya. Bóó bina abi ánógé menya mebo yimbò ne melo uka wuú ne yendemuú ayi ákame nnó menya yimbò afyéé ji gelo eyi getene mbaá mabò mií, ugbeé mmyé upó ne ebwó utuú ne nwómese.”

¹² Mechò ewéna elú elé majyéé mbaá bóó Esòwò nnó ákogé matóó ebwó. Ebwó bina ne ábélege mabe Esòwò ne áfyéé wye metóó ne Jisòs.

¹³ Ne nwú meko muú fò né mfaánebuú nkane ajógé ne me, aké, “Sa meko mejóó eyina: aké elò nana ejyéé mbe metóó megómegò ebéé ne bóó abi ágboó ndere áñkwólé Jisòs Kras.” Ajógémbò Mendoó Esòwò ekamé eké “Eeh elú wáwálé. Ebwó ágbéegé nyé mmyé né utóó ebwó néndé nsa utóó ulóuló ebi ebwó ápyéé akwòlege nyé ebwó.”

Jøn agé ame geja ndere Esòwò asóó nyé mpa bóó né bií bi kwyakwya

¹⁴ Ne nké mpelé, ngé geko eyi gelu pópó, ne muú fò ajwólé né mmu

geko eyigémbò alú eké maá nte mekwaá, akweré ela gefwa ewé akwyéé ne gul. Agbaré nga mechyamechya né ebwò wuú, nga yimbò awya geti getyé getyéé. ¹⁵ Ne ekiénné Esòwò ewé fò etane né echa upé Esòwò, ekú muú ayi ajwólé né mmu geko kenké eké, “Lò mankyé mbwé ne nga wye ayi ògbaré, néndé gébé eyigé ákyé mbwé gekwané ne mbwé ayi álu né mme ákwóné mankyé.” ¹⁶ Ejógé mbò, muú yimbò né mmu geko afu nga wuú né mme, akyé mbwé né mme meko.

¹⁷ Epyégé mbò, ekiénné Esòwò ewé fò etané né mmu echa upé Esòwò né mfaánebuú. Ewú ntó egbaré nga mechya yimbò ayi ákuú nnó shékél.

¹⁸ Ne ekiénné Esòwò ewé fò, ewé ebóó uto epwó mewé etané kwókwólé ne gelúgé upé Esòwò, ekúu ekiénné ewé egbaré nga mechyamechya ejóó kenké eké, “Gé umpòme unóó ebi ákuú nnó gɾep, uwòme né mme ugele. Cho sóó uchóchó bwó ne nga ayi wò ògbaré mbò.” ¹⁹ Ejógémbò, ekiénné Esòwò ewémbò, efu nga wuú fa mme, esòré umpomé gɾep ebimbò, eju né mmu ejya ewé aṅamege ubi wye. Ejya ewéna éténe mbaá metóó usóó Esòwò ewé ji áleregé nyé bóó. ²⁰ Ejya ewéna epófó né melò. Efembó ne ájyale upòme ebimbò manoó matané, makoó byògòlògòlò eké ebéé. Metyéé ebéé manoó ewémbò elú usaá ñkpa neke ufya. Ne ugome ebéé ewéna ulú genóge matyéé amu ápeá.

15

Makiénné Esòwò akénéama áchwó ne ufóó efwyale ukénéama

¹ Unó bimbò ukoógé, mma ngé gekpékpégé genó gefò né mfaánebuú eyigé me nlá nkágé garé. Genéá ne gepwò amu. Genó eyigémbò elé makiénné Esòwò akénéama ayi akpané ufóó efwyale ukénéama. Efwyale ewéna ne elu ewé kwyakwya néndé elé né ufóó efwyale bina ne Esòwò alerege nnó metóó usóó wuú ebye.

² Ne ngé genógé fò eyi gelú eké ebéé mega. Gelú eféé eféé áchwaré ne mewé. Ne bóó abi ammyéé apwóó

menya mebo yimbɔ ne meló uka wuú, ne alá akamé fɔ nnó afyɛé ebwó gelo né mmye eyi geténe mbaá mabɔ mií wó, átené né mapeá ebéé mega ewéna ewé elú eféé eféé. Agbaré manke ayi Esɔwɔ achyɛé ebwó. ³ Ne ákwa ekwɔ ewé Mosis muú utɔ́ Esɔwɔ abó akwané ne ewé Maá egɔɔme abó akwane, aké, “Ata Esɔwɔ Muú Ɔpwɔ́ amu, unó bi wɔ ɔpyɛé úlú ukpékpé ne upwɔ́ amu. Wɔ ɔlu mfwa malɔ mme mako. Depó etye etiré wɔ ɔpye délu wáwálé ne cho. ⁴ Ata yé muú fɔ apó ayi alá afɔ́ wɔ, yé muú fɔ ntó apó ayi alá nógé wɔ néndé, wɔ mbií ne ɔlu muú ukpea. Bɔ́ malɔ mme meko ánogé wɔ néndé yéndemuú agé nnó depó etye etire wɔ ɔpye délu cho.”

⁵ Bɔ́ bina anerege mankwa ekwɔ ewéna, nké mpelé echa upɛ Esɔwɔ né mfaánebuú enené nge maá getoge ukpea Esɔwɔ né mmu. ⁶ Makiénné Esɔwɔ akénéama ayi agbaré ufɔ́ efwyale ukénéama átané né mmu echa upɛ Esɔwɔ ewémbɔ. Afyɛ mandée pópó ayi ágenege, ne yéndemuú bwó áni gebagé ndéé genɔ́ ji né ewóme. Uba mandéé bimbo ugenege eké gul. ⁷ Ne menya ama né geluage menya eyi elú mebe eni, achyɛé makiénné Esɔwɔ ayina akénéama ukú ukénéama, ebi akwye ne gul, ukú ebimbo ugbeé ne metɔ́ usɔ́ Esɔwɔ muú alu mebe te kwyakwya ne kwyakwya. ⁸ Ne amuawe ayi alerege ɔgɔ́ ne utó Esɔwɔ, agbeé né mmu echa upɛ Esɔwɔ ewémbɔ. Ne yé muú akágé kpé fɔ né mmu echa ewémbɔ, kpaá té ufɔ́ efwyale ebi makiénné Esɔwɔ yimbɔ achwó ne ubi ekogé.

16

Kwyakwya ufɔ́ efwyale ukénéama ebi Esɔwɔ achyɛge

¹ Ne nwú meko muú fɔ né mmu echa upɛ Esɔwɔ ewémbɔ ndere ajɔ́ kenké ne makiénné yimbɔ akénéama aké, “Chóge dégbɛ genó eyi gelú né mmu ukú ebimbo ukenéama ebi ugbeé ne metɔ́ usɔ́ Esɔwɔ né mme.”

² Ajógé mbɔ ekiénné Esɔwɔ ewé mbe eyje gbɛ genó eyi gelu né mmu gekú

jií fa mme. Egbegé mbɔ, ubobo dekpa etire denome ne démyɛé deshulé né mmye bɔ́ abi áwyaá geloge menya mebo ne ánogé meló uka wuú.

³ Ne ekiénné Esɔwɔ ewé epyɛé makiénné apea eyje gbɛ genó eyi gelu né mmu geku jií né ebéé mega, ebwólé ela eké manóó genkwógé muú. Ne yéndégenó eyigé gelú né mmu ebéé mega gegbo.

⁴ Ne ekiénné ewé epyɛé makiénné áléé, eyje gbɛ genó eyi gelú né mmu ejií gekú né mabéé ne ambu nnyi, manaá mako mabwólé mala manóó manóó. ⁵ Epyegé mbɔ, nwú ndere ekiénné Esɔwɔ ewé ebɔ́ mannyi mako ejɔ́ eké, “Eeh wɔ muú ukpea. Wɔ muú ɔlu ne ɔbɔ́ ɔlú, mpa wye yi ɔsɔ́ alú cho.

⁶ Néndé bɔ́ áwá nya bɔ́ ukpea ne bɔ́ ekpave bye, wɔ ɔchyɛ ebwó manóó nnó ányú. Abó mbɔ lé nsa mbaá genó eyigé ebwó ápyɛé.” ⁷ Ajógé mbɔ, nwú meko muú fɔ ndere atane né geluógé upɛ Esɔwɔ ajógé aké, “Ata Esɔwɔ wɔ Muú Ɔpwɔ́ amu, mpa wye ayi ɔsɔ́ alú cho, ne wáwálé.”

⁸ Ne ekiénné Esɔwɔ ewé epyɛé makiénné ani, egbe genó eyi gelú né mmu ejií gekú né ɔmɛé, elyaá nnó ɔmɛé edo bɔ́ awú gekpɔ́sógé ubalé eké ebi mewɛ. ⁹ Ubalé bina upyɛé bɔ́ álwerege Esɔwɔ muú efwyale ewéna elú ji né amu, yémbɔ ákwɔré fɔ matɔ́ ebwó alyaá gabo ayi ebwó apye, áfégé Esɔwɔ wó.

¹⁰ Ne ekiénné Esɔwɔ ewé epyɛé makiénné ata, egbe genó eyi gelú né mmu geku jií né mfaá geluage gefwage menya mebo yimbɔ. Egbegé mbɔ, mbaá ayi menya mebo yimbɔ ágbáregé gefwa jií wye ala gemuagemua. Ne akwaá ányéé manómé gétúgé ubalé ebi ebwó áwuú. ¹¹ Álwɛré Esɔwɔ muú alu né mfaánebuú gétúgé ubale ebi ebwó áwuú, ne upa ebi ebwó áwya né mmye. Yémbɔ ákwɔré fɔ matɔ́ bwó alyaá gabo ayi ebwó ábó ápyɛé wó.

¹² Ne ekiénné ewé epyɛé makiénné akéné, egbe genó eyi gelú né mmu geku jií né ebéé kpaá ewé ákuú nnó Yufretis. Egbegé mbɔ, ebéé ewémbɔ

ewa meko, mampye nnó afwa abi atane né egbe ewé ñmèé etanege agé meti ákoó. ¹³ Epyegé mbò, ngé ubobo mandoó nchye áléé ayi álu eké bò mantwère átané né meno mmyò yimbò ne meno menya mebo ne meno muú ekpávé ayi gebyò. ¹⁴ Mandóo yina elé aló nchye abi ápye ufélekpa. Ajye bané afwa mme meko nnó ánywére ebwó mbaá ama ákpomé mmye mamye bee né gekpékpégé bíí ebi Esòwò Muú Apwòó amu achwòó.

¹⁵ “Wúgè, me nchwòó nyè eta nyú ndere menjo achwòó né gébé eyigé muú ala akaágé. Galógáló alú ne muú ayi abeé peé, abelege mandéé jíí chanchá nnó ekáge ji aké gejógené akpa mekpo unóó.”

¹⁶ Ne mandoó nchye yimbò, anywère afwa mme ako né melu ema. Akuú melu ewémbò né mejòó bòó Hibru nnó Amagedòñ.

¹⁷ Ne ekiénné Esòwò ewé egbeé makiénné akénéama, egbe genó eyi gelú né mmu geku jíí né mmu gejulé. Egbege mbò nwú meko muú fò ndere atane né mmu gepúgè Esòwò mbaá ayi geluoge gefwage Esòwò gelu. Ajòó aké, “Nneré yéndégenó.”

¹⁸ Ajógémbò, gasama aké mama-mama, mbaá awyale wyòwyò, mamfeé ányá gbanḡbanḡ ne mme anyigé ne eshye. Gefòó eyigé ákwaá alá álu danḡé té mme alóó. ¹⁹ Mme anyigé mbò, melò kpaá ékaré né malu áléé, ne malò kpakpa né mme meko akwe. Ne Esòwò ate gabo ayi Babilòñ ápyeé, ápye ji anyú mmòó ami malu né mmu ñkò wuú. Mmòó amibò matene né metòó usòó Esòwò. ²⁰ Yéndé melò metòó nnyi ne makwe kpakpa áseé. ²¹ Ne ukpékpè makankoma ayi gema genó eké usaá bò pòñ uta atané mfaá ákwe bòó né mmye. Bòó álweré Esòwò gétúgè ubale makankoma ebi ebwó áwu néndé, ubale bina uja dòó. *

17

Gekpékpégé mendée eno

¹ Ne ekiénné Esòwò ema né gelu-age makiénné akénéama ewé egbaré ukú ukénéama echwó jòó ne me eké, “Chwó me ñerege nyè wò efwyale ewé Esòwò achyege nyè gekpékpégé mendée eno muú ajwòlé né gejamégé mannyi. ² Afwa mme ana manane tametame ne ji. Ne manane ayi ji anané tametame achalé bòó mme ako eké elé mmòó ne ji achyéé ebwó anyuú mapyene ebwó.”

³ Ne Mendoó Ukpea echwó me mmye ne ekiénné Esòwò ewémbò ékpá me mfé né mashwòne. Njyege ewú, ngé mendée fò ndere ajwòlé né mfaá menya mebo fò. Menya yimbò alú megemegele, awyaá makpo akénéama ne ambya afya. Asa gejamégé mabò wyeé amí machòó mabò Esòwò né menyammye wuú meko. ⁴ Mendée yimbò afye mandée magéle ne mandée gefwa, akwyéé menyammye wuú ne unó densò ebi akwyéé ne gul. Mataá ñka ne unó ebifò ebi ujame ñka dòó. Akuú ubi nnó pels. Agbaré amo ayi akwyé ne gul. Amo yimbò agbeé ne uboboo unó bi utene mbaá manane tametame jíí. ⁵ Asá mabò né népwe níí ami matene né genó gefò eyigé bòó alá akaágé garé. Asá wye áké, “Gekpékpégé Babilòñ, mma andée eno ako, ne muú ayi ubobo unó bi upyéé fa mme utanege ji né amu.” ⁶ Ne ngé nnó manoó bòó Esòwò ne bòó abi bòó áwáne gétúgè ápyeé genó eyi Jisòs akélege mampye mandée yimbò eké mmòó.

Ngégé ñla meno mekpo fuú. ⁷ Yémbò ekiénné Esòwò eké, “Ulannó wò òláá meno mekpo fuú?” “Ngarége nyè wò genó eyigé muú alá ákagé garé eyi getome ne mendée yina ne menya mebo makpo akénéama ne ambya afya ayi akpane ji ákéne. ⁸ Menya mebo ayi òbò ògené mbò, abó alú nya mebe, yémbò apó sé mebe. Atanege nyè né mmu gepyéé eyi geláge pò ne kwyakwya akwó ewé. Ne ajye nyè né mbaá ayi awáne nyè ji. Ne bòó abi álú fa mme, abi te ula ulòó mme Esòwò

* **16:21** Elú wáwálé nnó: Bò pòñ bina anóó wye eké uba simen upea.

alá asá fɔ mabɔ bwɔ né mmu ηwe ayi ásame mabɔ bɔɔ abi ábɔɔ nye genwá eyi gélagé byé wɔ ágege menya yimbɔ álaá nye mano mekpo fuú, néndé menya yimbɔ abɔ alú nya mebe ne nana apósé yémbɔ amágé chwɔ nye.

⁹ “Mechɔ ewéna ekelege bɔɔ ábé ne denja. Makpo menya yimbɔ akénéama áténe mbaá makwe akénéama ayi mendée yimbɔ ajwólé wye. ¹⁰ Makpo yimbɔ ntó akénéama áténe mbaá afwa akénéama. Né geluage afwa bimbɔ, ata agbo me, ama alú né gefwa nana, ama ayi alaá alú danchwɔ. Achwɔgé ágbárege nye gefwa jíi né mboó gébé. ¹¹ Ne menya mebo yimbɔ ayi ábɔ alú nya mebe, ne nana alá ápó sé, agbeé mfwa ayi agbeé afwa aneé. Ne ji alú mfwa ama né geluage afwa bimbɔ akénéama. Ne ajye nye né mbaá ayi awane nye ji.

¹² “Ambya yimbɔ áfya ayi wɔ ógéne mbɔ áténe mbaá afwa áfya abi alá alú dansɛ uto mamgbaré gefwa, yémbɔ áchyege nye ebwɔ ne menya mebo uto mamgbaré gefwa né nchwa neke ama. ¹³ Afwa bina áfya, ákamege nye meko ama, áchyéé eshye ne uto gefwagé bwɔ mbaá menya mebo yimbɔ. ¹⁴ Ebwɔ áhmeé nye ummye né Maá egɔhme. Yémbɔ, Maá egɔhme ne aɲkwólé bíi abi ápyéé genó eyi ji akelege, ebwɔ abi Esɔwɔ akuú ne ajya ammye nye ápwɔ ebwɔ néndé ji alú mfwa ayi abɔ afwa ako ne Ata ayi abɔ bɔ Ata ako.”

¹⁵ Ne ekiénné Esɔwɔ ema ejɔ ne me eké, “Mannyi ayi wɔ ógene mbɔ, ayi mendée eno yimbɔ ajwólége wye áténe mbaá njune bɔɔ, ufɔ ufɔ bɔɔ, malɔ mme meko, ne ufɔ ufɔ mejɔ.

¹⁶ Menya mebo yimbɔ ne ambya afya ayi wɔ ógéne mbɔ, áji ne menya yimbɔ jimbɔ ápaá nye mendée eno yimbɔ. Afɔge nye yéndégenó eyigé ji awyaá, ályaá ji gejɔgéné. Afyéé nye menyammye wuú ne áso ji ne mewɛ.

¹⁷ Néndé Esɔwɔ ne áfyéé mechɔ ewéna né matɔ afwa bina nnó ákamé meko ama, achyéé utoó gefwage bwɔ mbaá menya mebo yimbɔ, nnó apye ndere

ji Esɔwɔ akélege kpaá té yéndégenó eyigé ji Esɔwɔ ajɔ gepyéé wáwálé.

¹⁸ “Mendée ayi ógéné mbɔ, áténe mbaá melɔ kpaá ewé ewyaá mfwa ayi abɔ afwa malɔ mme mako.”

18

Melɔ Babilɔn ekwe

¹ Unó bina ukogé, ngé ekiénné ewé fɔ ndere stané né mfaánebuú éshulé fa me. Ewya gekpékpé uto ne genbɔ eyi getane ji mmye gepye mme meko agéne. ² Ne ejɔ kenké eké, “Gekpékpé mé melɔ Babilɔn ekwé burup, éla lé melú ujwólé aló nchye ne mbaá ayi mandoó nchyéé ne denwɔne debodebo ne etiré bɔɔ alá akií débigé wye. ³ Néndé manane ayi ji ánáne tametame achalé mme meko eké elé mmɔ ne ji achye ebwɔ anyú mapyene ebwɔ. Afwa mme ábelé ntó ne ji ne bɔɔ abi akene gesé fa mme ákwe gefwa gétúgé genɔge manane tametame jíi.”

⁴ Ne nwú ntó meko ayi fɔ ndere atane né mfaánebuú. Aké, “Bɔ ba, tanege délyaá ji ékágé dékpe mbwa ne gabo wuú, ne nnó ékágé dékpe ntó né efwyale ewé ji agene nye. ⁵ Gabo ayi ji apyéé mbɔgé ákwigé jíi né nchwe akwonege né mfaánebuú. Ne Esɔwɔ ate gabo wuú. ⁶ Pyegé ne ji wye ndere ji ápyéé ne enyú. Genó eyigé ji apyéé ne enyú shuge ji amu manáne ápeá. Fyegé mmɔ né mmu amo magbeé, déchwaré mami matoó mapwɔ ami ji áchwaré achyéé bɔɔ anyuú, déchyéé ji anyú mami. ⁷ Ne pyegé ji ágé efwyale ne ali wye ndere ji áfegé geme jíi, ányéé apɔge né mmu gabo. Ji adoó ebwɔ ewame ajógé aké, ‘Me mfwa mendée mpɔ fɔ mekwí ne mbéé fɔ ne mesome kánka’. ⁸ Ne gétú eyigémbɔ, efwyale éshúlege nye ji mmye né bíi uma ne mameé, mesome, ne emímí mesa. Ne asɔ nye ji né mewɛ néndé Ata Esɔwɔ ese muú asɔ mpa wuú, aɲea apwɔ amu.”

⁹ Afwa mme abi ábelé ne ji, ebwɔ abi ákpené mbwa ne ji ányéé né mmu gabo ápɔge ágegé nye amuawe ayi atanegé né mewɛ ewé esɔ ji, álilí nye alá

ne mesome. ¹⁰ Ebwó átene tete gétúgέ áfóó nnó ákpene nye né efwyale ne melo Babilon, ájelege mmye ájógé áké, “Ebo ne wó nnó, Babilon gekpekepege melo ne melo ewé ehea geme, efwyale éshulé wó mmye né nchwaneke ama.”

¹¹ Bóó abi ákene gese fa mme álilí nye alá ne masome néndé yé muú ayi áname unó gesege bwó ápo sé.

¹² Yé muú apó sé ayi áname unó bi ebwó ákpóó. Unó bina elé gul ne seleba, mataá malómáló ne unó bi ujame nka dóó ákuú ubi nnó pels, eshyéé ndeé, ndeé afwa, ndeé megele ne gefógé ndeé nka eyi ákuú eji nnó silk ne unó bi akwyéé ne ambya meshuú, unó bi akwyé ne ufóó ufóó unó ebi ugóó gebe unó bi akwyé ne afyaákó, gese, ne gefógé ntaá eniné ákuú nnó mabel. ¹³ Unó ebifó ntó ebi alá name sé elé mawéé nka ami manome gebe gelógéló, baá unó abi ápye menyéé agóó ákuú abi nnó sinamum méery, insent, ne frankinsent.

Mmóó gref, mawéé ne menyéé nkane: flawa melóméló ayi apye bred ne mbeé gefógé nchi eyigé ákuú nnó whit. Ne utu nkane: mpó, magoime, mpó mekagala, mboó gese uka úpeá ayi mpó mekagala ejame ne ákwaá abi ákpóó nkane afwe. Yé muú apó sé ayi aname unó bina uko. ¹⁴ Bóó abi ákene gese ájógé nye ne ji áké, “Unó ulóóló uko ebi wó ákelege nnó ube ebyéé upó se. Ne unó uko ebi upyéé nnó wó óbe gbene ebi upye ntó nnó wó ókwó ngó ómáge gé sé ubi.”

¹⁵ Ne ebwó bimbo abi abóó gefwa gétúgέ ákene gese ne ji áténégé nye tété ne efóó nnó ákpene nye né efwyale ne ji, álilí kenké ne mesome, ¹⁶ ájógé áké, “Ebo nnó, ebó nnó ne Babilon melo kpaá. Babilon alú nyá eké mendée ayi abó afyéé mashyéé ndeé, mandeé magele, ne mandeé gefwa. Akwyéé menyammye wuú ne unó desó ebi akwyé ne gul, mataá malómáló ne unó bi ujame nka dóó ákuú nnó pels. ¹⁷ Né nchwa neke ama gefwa jíí geko geno.”

Bóó ákpakpa abi áneá geme né masogéka ne bóó abi ákené wye, abi

ápye utóó né mmu, ne abi ákene gese né mmu, átenege nye tété, ¹⁸ ákálege gétúgέ ágéné amuawe ayi atanege né mewé ewé asóó ji, ájelege mmye áké, “Cha oo, ndé melo ewé ekwane gekpékpé melo ewé.” ¹⁹ Ne áchwe matwó ágbé né makpo bwó, álilé nye ála ne mesome metóó ájógé áké, “Ebo nnó, ebo nnó, ne melo kpaá, melo ewéna ne ebo elú meló ewé bóó ako abi awyaá masogéka né ebeé mega ákwene gefwa wyéé gétúgέ gefwa eyigé ji awyaá. Yémbó né nchwaneke ama, yéndégenó eyigé ji awyaá génó.”

²⁰ Enyú ako abi délú né mfaánebuú begé ne nechóchó néndé Esowó achó melo Babilon. Ne enyú bóó Esowó, ángbá Kras ne bóó ekpávé Esowó begé ntó ne nechóchó néndé Esowó asóó me mpa wuú gétúgέ gabo ayi ji apyéé eta nyú.

²¹ Ajógé mbó, gekpekepege ekiénné Esowó fó ebwéé ntaá eniné nelú eké gekpékpége ntaá eniné ákwóó unó efome né mmu ebeé mega jegemmmm ejóó eké, “Wye ndere ntaá eniné na nékwene ne eshye nechógeré, mbóntó ne áfómege nye melo Babilon ne eshye, áchó ewu. Ndere elúmbó bóó ámáge gé nye se ewú. ²² Ne ámáge wú sé meko néñke ení ákwele, makwa ayi akwané, ambya ayi áfómege ne mbá né melo Babilon. Ne yé muú deshweé ama ayi amáge be wyéé apó. Ne amagé wú nye sé ndere muú akwóó nchi né ntaá. ²³ Ne yé bíí uma ntó gengbógé etúlékán gegénege sé wyéé. Yé epaá neba muú áwuú sé wyéé. Bóó bíí abi ákene gese ne abó álu bóó abi áneá geme fa mme yina, ne bóó megyaá bíí abwólé maló mme mako ne depóré megyaá bwó.”

²⁴ Kwyakwya alu nnó Babilon áwá bóó ekpávé bíí ne bóó abifó ako abi álu bóó Esowó. Ne manoó bóó bina malu ji mmye chónchó ne ami bóó ako abi áwáné né mme meko, ne Esowó achó melo ewéna gétúgέ gabo ewu.

19

¹ Unó bina upyége mbó, nwú gewyagé meko eké, meko gejamégé bóó né mfaánebuú. Akálege kenké

áké, “Déféé Ἐσωθῶ, ji ne aferege bṓó né εἰσὼλε γαβῶ. Ji ne abṓó ἠγῶ ne uto ukó. ² Mpa wuú alú cho ne wáwálé. Ji afýe gekpékpégé mendée ενο yina né εἰσὼλε. Mendée yina ne achṓó bṓó mme ne manáné tametame. Ἐσωθῶ afýe ji né εἰσὼλε gétúgέ manṓó bṓó utṓó bíí abi ji áwané.” ³ Ama kalé kenké áké, “Déféé Ἐσωθῶ, amuawe ayi átánege né mewε εῠέ εἰṓó ji ákwṓme ájyεé mfaá té kwyakwya ne kwyakwya.” ⁴ Akálégé mbṓ, ákpakpa bimṓ εἰσαά meso εἰni ne menya εyimbṓ meβε εἰni, ákwe uwya mme ánógé Ἐσωθῶ muú ajwṓlé né mfaá geluṓgé gefwa áké, “Amén déféé Ἐσωθῶ.”

Ἀπε εἰπαά nebane Maá εἰσῆγε

⁵ Né meko muú fṓ, atané né geluṓge gefwagέ Ἐσωθῶ ajógé aké, “Fégé Ἐσωθῶ se εnyú ako abi délú baá defwε bíí ne dénógé ji abi áἠεα γεμε ne abi alá áἠεα γεμε wṓ.” ⁶ Ajógé mbṓ, nwú meko fṓ eké meko gejamégé bṓó. Alu eké gewyagέ makṓné nnyi ne eké meko gekpekepege néfe. Akálege áké, “Déféé Ata Ἐσωθῶ se Muú Apwṓó amu, ji alú mfwa. ⁷ Ἐσε ako déβε ne nechóchṓ, débenege ji mabṓ ne déchyεge ji ἠγῶ, néndé bíí εἰπαά nebane Maá εἰσῆγε ukwóné ne Mendée neba wuú akpome mé mmyε ágilé ji. ⁸ Achyεé Mendée neba Maá εἰσῆγε εshyεé ndeé nnó afýe. Mandeé yimbṓ ágεnege manemane, ne (átene mbaá ulṓó melú εbi bṓó Ἐσωθῶ álεrege).”

⁹ Ne ekiénné Ἐσωθῶ εwémbṓ, εμα εjṓó genó εyigé fṓ ne me eké, “Metṓó megṓmegṓ εβε ne bṓó abi álṓó εbwṓ nnó áchwṓ ányé εἰπαά neba ne Maá εἰσῆγε.” Ne εμα εjṓó genó εyigé fṓ eké, “Mekómejṓó εyina εtane mbaá Ἐσωθῶ jimṓó.”

¹⁰ Nwúge mbṓ, nkwe εwu uka nnó nnógé εwú, yémbṓ εjṓó eké, “Ὁpyεgέ fṓ mbṓ, mentó nlú lé maá utṓó Ἐσωθῶ wyε ndere wṓ ne ate aἠme byεé abi alú bṓó Ἐσωθῶ abi ákwṓlegé wáwálé ayi Jisṓs aleré né genó εyi ji agaré. Nógé élé Ἐσωθῶ néndé élé wáwálé ayi Jisṓs aleré né genó εyi ji agaré ne

achyεé bṓó ekpávέ Ἐσωθῶ mekomejṓó ayi εbwṓ ágarége.”

Kras ammyε apwṓ menya mebo

¹¹ Nge ndere mfaánebuú alu fuú, nké mpelé nge mpṓ mekagala pópó. Muú ayi ajwṓlé né mfaá akamege nnó, muú ayi dékágé nεré metṓó ne ji, ji ayi apyεé bṓó ákagέ wáwálé ayi atome ne Ἐσωθῶ. Aselé mati ayi alú cho mansṓ mpa ne ammyε umyε ne bṓó abi alá akiú fṓ ji. ¹² Amé ji age nege eké nenṓme mewε. Akwere gejamégé délaré gefwa né mekpṓ wuú. Asá mabo né menyammyε wuú ami yé muú alá ákagέ ekósé wyε jimṓ. ¹³ Awya nku ayi afýe né mmu manṓó ne mabo míí makamege nnó, “Mekomejṓó Ἐσωθῶ.” ¹⁴ Ne bṓó bee abi alú né mfaánebuú afýe mandeé pópó, ayi akpeage, ákwyεé áji ne εshyε ndeé. Ajwṓlé né mfaá mpṓ mekagala εyi elú pópó ákwṓlege ji. ¹⁵ Aparanja ayi achyaá atane ji né meno. Asεle nyε élé aparanja yina ne ammyε ne bṓó malṓ mme meko apwṓ εbwṓ. Agbarege nyε εbwṓ ne amu matomato, Ne aἠamege nyε manaá umpomé né mmu εjya mmi nnó áἠame manaá matane wyεé, ne εjya εwéna εtene mbaá metṓó usṓó Ἐσωθῶ Muú Apwṓó amu. ¹⁶ Asa mabṓ né ndeé εyi elú ji mmyε ne melú εwé ekweré εna geka wuú áké, “Mfwa ayi abṓó afwa ako ne Ata ayi abṓó bṓ Ata ako.”

¹⁷ Ne ngé ekiénné Ἐσωθῶ fṓ ndere εtene né mfaá ἠμε, ekú kenké eké denwṓné déko εti délyεnege té mfaá ufṓó ufṓó denwṓne εtiré dényεé uἠkwṓ unṓ “Chwṓge dénywere mbaá ama, dényε gekpékpégé εἰπαά εwé Ἐσωθῶ ágbárege nyε. ¹⁸ Chwṓge dényé uἠkwṓ afwa, ákpakpa bṓó bee ne bṓó bee, mpṓ mekagala ne bṓó abi ákene né mfaá εji. Chwṓge dényε uἠkwṓ bṓó ako, afwε ne abi alá ápṓ afwε, ne bṓó abi aἠεα γεμε ne abi alá aἠεα γεμε wṓ.”

¹⁹ Ejógé mbṓ, ngé menya mebo ayi atane né mmu εβεé mega, ne afwa mme ako ne bṓó bee bwṓ ánywere mbaá ama nnó ammyε bee ne muú

ayi akene mfaá mpó mekagala yimbó pópó ne bós bee abi. ²⁰ Yémbó ápye menya mebo yimbó chónchó ne muú ekpávè gebyó, ji ayi apyé ufelekpa né mbe ushu menya mebo yimbó. Ufélekpa bina ne ji aselé abwólé bós abi awyaá gelogé menya mebo yimbó ne ánógé meló uka wuú. Ne áfome menya mebo yimbó ne muú ekpávè gebyó né mmu gepyege mewé ewé elúlé ne genó eyi ákuú nnó salfó. ²¹ Ne muú ayi ajwólé mfaá mpó mekagala ayi pópó, ase aparanja ayi atane né meno wuú awá bós abi álaá, denywone déko, dényé menya uḡkwo bós bimbó kaka dépwá.

20

Afyé danchomeló deno aḡme dele

¹ Ne ngé ekiénné Eṣowó ndere etane né mfaánebuú eṣhulege mme. Eḡbaré né ebwó wuú agbógolo gepyé eyi geláge pó ne kwyakwya ne gekpékpége mkpókóvé. ²⁻³ Ekiénné ewémbó, epye gekwenege mmyó ayi ákuú ji nnó dragón ji ne ákuú nnó danchomeló ne satan ewe ji, ebwéé efome né mmu gepyé eyigémbó, eḡbe meno gepye eyigémbó edye ewu. Danchomeló alá né mmu né aḡme dele. Apye mbó nnó ji agégé sé meti ewé ji abwólége bós mme. Ne dele aḡme yina akógé, abós manlyáá ji né maá mboó gébé.

⁴ Ne nké mmágé pé, ngé uluó gefwa, ne bós abi ajwólé wye. Bós bina elé abi Eṣowó achyéé ebwó ebwonye nnó ágbárege gefwa. Ne ngé ntó mandoó bós abi áwáné ebwó gétúgé ágaregé wáwálé ayi Jisós aleré né genó eyi ji agaré ne mekomejóó Eṣowó. Bós bina ne álú bós abi alá nógé fó menya mebo yimbó yé ebé lé meló uka wuú. Ne yé geloge menya yimbó ebwó ákámé fó nnó ása geji né mampwe bwó yé né amu bwó wó. Eṣowó apye ebwó ákwilé né negbo ágbaré gefwa ne Kras né aḡme dele. ⁵ Gé ndó mbe ayi Eṣowó apyéé bós ákwilé né negbo na. (Ne bós abifó ntó abi ágbóó, Eṣowó apye fó ebwó ákwilé né negbo wó,

kpaá té dele aḡme yina ábyéé.) ⁶ Metóó megómegó ebe ne bós abi Eṣowó ajyaá, ebwó abi ji apye nye ákwilé né negbo né ndó ayi mbe, ayi ji apyéé nye bós ákwilé né negbo. Eṣowó ajya ebwó nnó ábé bós bíí ne ebwó ágboó fó negbone ndó epeá. Abéé nye elé ampyéé upé mbaá Eṣowó ne Kras, ne ebwó ágbárege nye gefwa ne ji né aḡme dele.

Eṣowó apwó danchomeló

⁷ Ne aḡme dele ayina akoóge, Eṣowó aferege nye danchomeló né deno etiré abó afyéé ji. ⁸ Atanege, akené nye abwólege bós né maló mme meko. Ákuú umé maló áyina nnó Gḡg ne Magók. Danchomeló anywerege nye ebwó ako né mbaá ama, nnó ammye bee. Ne bós abi ámmye nye ummye bina ájame nye eké gesóoge mbale nnyi. ⁹ Atanege nye né maló mme meko, anó mbaá ayi bós Eṣowó ánywere. Mbaá yimbó elé meló kpaá ewé Eṣowó agboó ne ewú. Anógé meló ewémbó mme, mewé etanege nye né mfaánebuú elwe ebwó ako ásóó. ¹⁰ Ne afomege nye danchomeló muú abwólé ebwó né mmu gepyége mewé ewé elúlé ne genó eyigé ákuú nnó salfó. Mbaá yina ne abó áfome menya mebo ne muú ekpávè ayi gebyó. Ne ebwó áwuú nye ubale wye utuú ne ḡwómese te kwyakwya te kwyakwya.

Eṣowó asó kwyakwya mpa

¹¹ Ne ngé gekpékpége geluóge gefwa eyi gélú pópó ne muú ayi ajwólé mfaá. Ne mfaánebuú ne mme áseé né mbe ushu wuú yé muú agé sé ebwó wó. ¹² Ne ngé ntó bós ako abi ábó ágboó, abi áḡea gemé ne abi alá ḡea gemé wó. Ebwó ako atené né mbe geluóge gefwa eyigémbó. Ne anene bó ḡwe, anene nto ḡwe ayifó ayi awyaá mabó bós abi ábós nye geḡwá eyi géláge byé. Ne muú ayi ajwólé, akwólé dépwó etiré bós bina ábó apyéé ndere ásámé né mmu bó ḡwe, asó mpa bwó. ¹³ Ne ebeé mega elyaá bós abi abó ánómé wye átané átené ne geluóge gefwa. Wyémbó ntó ne negbo ne meló áwuú bós, ályaá áwuú bós átané átené né geluó gefwa

eyigémbò. Ne muú ayi ajwólé mfaá geluógé gefwa akwále dépò etiré bwó ábò ápye, asò mpa bwó. ¹⁴Apyegé mbò ákpa negbo ne melò áwuú bòó aḡme né mmu gepyege mewε. (Gepyege mewε ewéna elé negbo né ndò epea.) ¹⁵Ne yéndémuú ayi mabò amií malá pò né mmu ḡwe ayi awyaá mabò bòó abi abòó nye geḡwá eyi gélagé byé afomege ji né mmu gepyege mewε.

21

Esòwò akwyéé mme ayi meke ne mfaánebuú ayi meke

¹ Epyegembò, ngé mfaánebuú ayi meke ne mme ayi meke. Mfaánebuú ayi mbe ne mme ayi mbe chónchó ne ebéé mega ápò sé. ² Ne ngé ntó melò ukpea ewé ákuú nnó Jerosale ayi meke ndere átane né mfaánebuú mbaá Esòwò ashulege áchwòó. Akwyéé ewú ndere mendée neba akwyegé menyammye agilé menò wuú. ³ Ne nwú meko muú fò, atane né geluógé gefwage Esòwò ajógé kenké aké, “Nana Esòwò achwó jwólé ne akwaá. Ji ajwólé nye ne ebwó, ne ebwó ntó ábéé nye bòó bií. Esòwò jimbòó abéé nye ne ebwó ne abéé nye ntó Esòwò bwó. ⁴ Ji atilé nye ebwó manse ako né ame. Negboó nebéé nye sé, ne bòó abéé nye sé ne mesome, ebwó álili nye sé, ne yé ubalé áwuú nye sé néndé unò bi ukwene ukoó mé.” ⁵ Ne muú ayi ajwólé né mfaá geluoge gefwa ajóó aké, “Wúgé, nana mpye unò ukó ulaá uke.” Ne ama ajóó ne me aké, “Sa unò bina mme néndé mekomejòó eyina elú wáwálé, nerege metòó nnó unò bi ájòó upyéé nye.” ⁶ Ama ajóó ne me aké, “Nnere yéndégenó, me ne nlú muú mbe ne ayi kwyakwya, unò uko ulóó ne me ne ukwyagé ne me. Ne yéndémuú ayi mmwólé manaá epye ji, nchyege ji manaá anyú ewé álá achyege fò ḡka. Manaá ami mbò matanege né embu nnyi ewé ewyaá manaá ami machyegé geḡwá. ⁷ Ne yéndémuú ayi ammye apwòó gabo, me nchyege nye ji unò bina. Me mbeéé nye Esòwò wuú

ne ji ntó abéé nye maá wá. ⁸ Yémbò, bòó abi áfòó mampyegé unò bi me nkelege, abi áshyá mamfyε metòó ne me, abi áchwòó menyammye bwó ne gabo, abi awané bòó, abi anane manané tametame, abi anyéé mafoó, abi ánógé aló uka, ne bòó akó abi ábyòge gebyò ákpane nye ebwó áfome mmú gepyege mewε ewé elúlé ne genó eyi ákuú nnó sòlfò. Gepyege mewε ewéna elé negbone ndò epea.”

Jon ama age melò Jerosale ewé meke

⁹ Ne ekiénné Esòwò ema, né geluage makiénné Esòwò akénéama ayi agbaré ukú efwyale ukénéama echwò ejòó ne me eké, “Chwó me nḡrege nye wò mendée neba, mendée ayi Maá eḡḡme ábáne nye.” ¹⁰ Mendóó Ukpea echwó me mmye ne ekiénné Esòwò ewémbò ekpa me mfé né mfaá mekwe ewé eḡòge dòó, eléré me melò Jerosale ewé elú melò ukpea ndere etané mbaá Esòwò né mfaánebuú eshulege mme. ¹¹ Geḡgbógé Esòwò gegénege wyeé manémané, ne melò ewémbò éshwánege ntó eké mataá malómaló ayi ákuú nnó jaspar. Egénege ḡanéḡané eké makankoma. ¹² Gebame eyi geḡógé genò melò ewémbò mme. Gebame eyigémbò gewya mano gebame áfyanéápeá. Né mano gebame yimbò makiénné Esòwò áfyanéápeá áténé wye ábáme. Né mano gebamé yimbò ntó ása mabò matoó bòó Isḡeli áfyanéápeá wyeé. ¹³ Mano gebamé yina, áléé álú né eḡbe ebwònye, áléé álú né eḡbe ebwòbe, áléé álú mbe ne áléé álú meso. ¹⁴ Aténé gebamé eyigémbò né mfaá mabómé áfyanéápeá. Asa mabò áḡgbá Maá eḡḡme áfyanéápeá né mabómé yina. ¹⁵ Ne ekiénné Esòwò ewé ebò ejógé mbò ne me, eḡbaré meto ewé amεge unò wyeé, akwyéé ewú ne gul. Elé meto ewémbò ne ewú ebò emεgé melò kpaá ewémbò. Eméé makwòó gebamé chónchó ne manombi. ¹⁶ Metyéé melò ewémbò ne unalé úlú wye janja. Ekiénné Esòwò ewémbò eméé melò ewémbò ne meto ewé eḡbaré, metyéé melò ewémbò elú

ηκπα νεκε δελε ne geba. Wyembɔ ntó ne unalé ne unɔgé melɔ ewémbɔ úlú. ¹⁷ Ekiénné Eṣɔwɔ ewémbɔ, emeé ntó unɔge gébamé eyigémbɔ, gelú matyeé amu usaá uléé meso ekéné ndere akwaá ámegé unó. ¹⁸ Aténé gébamé eyigé na ne mataá malómáló ayi ákuú nnó jaspera. Ne yéndégenó né melɔ ewémbɔ ákwyε geji ne gul. Gul yimbɔ ápó ne deba, ne agenege eké eféé. ¹⁹ Ne mabómé ayi átene gébame eyigémbɔ né mfaá, ákwyεé áji ne mataá ηka ufóufó. Ntaá né mbe eniné aló manténe mabómé yimbɔ nékámege nnó jaspera, eníne gbeé mataá apea nékámege safaya, eníne negbeé áléé nékámege áget, eníne négbeé áni nékámege éméral. ²⁰ Eni négbeé mataá átá nékámege ɔni, eni négbeé akené nékámege kánelyan, eni négbeé akénéama nékámege krisolite, eni negbeé aneé nékámege berin, eni negbeé aneéneama nékámege tɔpas, eni negbeé afyaá nékámege krisopreis eníne negbeé afyaneama nékámege jacint, ne eníne negbeé áfyanéápeá nékámege ametis. ²¹ Mano gébámé ayina áfyanéápeá ákwyεé áji ne mataá ηka áfyanéápeá ayi ákamege nnó pels, ne ákwyεé yéndé menó gébámé ne pel ama, ne ákwyεé metó melɔ ewémbɔ ne gul. Ayi alá pó ne deba, ne agéne eké eféé.

²² Ne ngé fɔ echa ure Eṣɔwɔ né melɔ ewémbɔ wó néndé, Ata Eṣɔwɔ jimboó Muú Apwóó amu ne Maá egɔηme ne álú echa ewémbɔ. ²³ Melɔ ewémbɔ ekelege sé nnó ηme yé ebe elé mfaá agénege wyéé néndé genjgboge Eṣɔwɔ ne gelú mewe ewé egénege wyε ne etulekan wuú elé Maá egɔηme. ²⁴ Bóó malɔ mme meko ákené nyε né mmu genjgbɔ eyigémbɔ. Ne afwa mme achwóó nyε ne ηgɔ bwó né melɔ ewémbɔ. ²⁵ Mano gebamé eyigé na, ábeé fuú yéndégébé, néndé utuú ugilé fɔ wyéé. ²⁶ Ne ebwó áchwóó nyε ne ηgɔ ne énogé bóó malɔ mme meko né melɔ ewémbɔ. ²⁷ Yémbɔ, yéndégenó eyigé gélágé pó pópó né mbe ushu Eṣɔwɔ, gékpené fɔ né melɔ ewémbɔ, yé muú

ayi apyéé depɔ debodebo yé ebé elé muú gebyɔ akpené fɔ wyε. Ekosé bóó abi mabɔ bwó malu né mmu ηwe Maá egɔηme ayi asamé mabɔ bóó abi abóó nyε genjá eyi gélágé byé ne ákpenε wyε.

22

Ebeé ewé ewyaá manaá ami machyεge genjá eyigé gélágé byε

¹ Ne ekiénné Eṣɔwɔ ewémbɔ, eléré me ntó ebeé ewé ewyaá manaá ami machyεge genjá eyi gélágé byé, magenege eké eféé meke. Ebeé ewémbɔ etanege né geluoge gefwage Eṣɔwɔ ne maá egɔηme. ² Eshúlege ejyε né metó melɔ ewémbɔ. Né yéndé egbe ebeé ewéna, unó ebi uchyεge genjá úlú wyε. Unó ebimbɔ uwɔme umpomé ndɔ efyánépeá né ηme. Ne yéndé mfaá uwómé ndɔ gama. Ne bya unó ebimbɔ úlú uka ebi ápyε bóó mameé né mme meko átoógé. ³ Ne yéndégenó eyigé Eṣɔwɔ áleré geji ukwekwe amu gebéé fɔ né melɔ ewémbɔ.

Ne geluoge gefwage Eṣɔwɔ né maá egɔηme gebéé nyε wyε ne bóó utóó bíí ánógé nyε ji. ⁴ Ágené nyε ushu Eṣɔwɔ, asamé nyε ntó mabɔ míí né mampwe bwó. ⁵ Utuú ugilé fɔ né melɔ ewémbɔ. Ne bóó abi álu wyε ákelégé sé genjɔ etúlékán ne ηmées néndé Ata Eṣɔwɔ ne abéé nyε genjgbogé ebwó. Ne ebwó ágbarége nyε gefwa té kwyakwya ne kwyakwya.

Jisɔs aké ji amagé chwó nyε fa mme

⁶ Ne ekiénné Eṣɔwɔ ewémbɔ ema ejóó ne me eké, “Mekómejóó eyina elú wáwálé kámege ne eji. Ata Eṣɔwɔ muú achyεge mendoó mbaá bóó ekpávé bíí atɔ ekiénné wuú nnó echwó eléré baá utóó bíí unó bi uchwó upyéé.”

⁷ Ne Jisɔs aké, “Wúgé, ela gachyεé me nchwóó. Metó megómego ebe ne bóó abi ápyε unó bi ásamé né mmu ηwe yina ebi upyε nyε nana ne meso gébé.”

⁸ Me Jɔn nlú muú ayi nwuú, ne ngené unó bina uko. Nwúgé ne ngége unó bina nkwe uwya mme né

mbe ushu ekiɛnné Ɛsɔwɔ ɛwé eléré mbɔ me unó bina nnó me nógé ɛwú. ⁹ Yémbɔ ɛjɔ́ ne me eké, “Ɔpyegé fɔ́ mbɔ, me ntó nlú élé muú utɔ́ Ɛsɔwɔ wye ndere wɔ ne ate aɣme bye abi álú bɔ́ ekpávé Ɛsɔwɔ ne abifɔ́ ako abi ábélege mekomejɔ́ ayi ásámé né ηwe yina. Nógé lé Ɛsɔwɔ.” ¹⁰ Ɛma ɛjɔ́ eké, “Ɔbigé fɔ́ mekomejɔ́ yina, ayi ásámé né mmu ηwe yina ayi agarége unó bi upyéé nye nana né ɛbí upye nye meso gébé, néndé gébé ɛyigé unó bina upye nye gélá kwókwólé. ¹¹ Ndere elúmbɔ, yéndémuú ayi ápyéé gabo, ápyegé wye gabo wuú. Ayi ápyéé ukwenkwe unó ápyegé wye ukwenkwe unó, ayi ápye genó ɛyi gélú cho ápyegé wye genó ɛyi gélú cho ne ayi álu pópó ábéé wye pópó.”

¹² Jisɔs ama ajɔ́ aké, “Gegé, ɛla gachyéé me nchwɔ́. Nké nchwɔ́, nchwɔ́ ne nsa ayi nchyege yéndémuú ndere ji apye utɔ́. ¹³ Me ne nlú genóge mbe ne ɛyigé kwyakwya, muú mbe ne ayi kwyakwya, unó uko uló ne me, ne ukwyage ne me.”

¹⁴ “Metɔ́ megɔ́megɔ́ ɛbéé ne bɔ́ abi áshwɔ́ne mawulé bwɔ́ akpea pópó. Ɛbwɔ́ ne Ɛsɔwɔ achyege nye ɛbwɔ́nye nnó ákoó né meno gébamé ákpe né melɔ́ ɛwémbɔ́ ányé umpomé genɔ́ ɛyigé gechyége genwá ɛyi gélágé byé. ¹⁵ Bɔ́ abi álá ákpe ne fɔ́ né melɔ́ ɛwémbɔ́ élé bɔ́ abi álu eké bɔ́ mammye, bɔ́ abi ányé mafoó abi ánane manané tametame, abi áwane bɔ́, abi ánógé aló uka, abi ábyoge gebyɔ́ ne bɔ́ débwalé.

¹⁶ “Ne me Jisɔs ntó ekiɛnné wa nnó ɛchwɔ́ ɛgaré ɛnyú unó bina né machomele bɔ́ Ɛsɔwɔ. Me nlú mpyáne mfwa Devid, me nlú ntó eké membe ayi agenege né gejegegé bíí.”

¹⁷ Ajɔ́gé mbɔ, Mendoó Ɛsɔwɔ ne Mendée maá ɛgɔ́ɣme aké, “Chwɔ́ Ata Jisɔs.” Ne yéndémuú ayi awuú mekomejɔ́ yina, abɔ́ manjɔ́ ntó nnó “Chwɔ́.” Ne yéndémuú ayi mmwólé manaá ɛpyéé ji, achwɔ́ ne yéndémuú ayi akélege achwɔ́ anyú manaá ami machyege genwá ɛwé álá chyege ηka.

Kwyakwya mejɔ́

¹⁸ Ne me Jɔn nkwelege mbeé mbaá yéndémuú ayi áwuú mekomejɔ́ ayi asamé né mmu ηwe ayina. Mekomejɔ́ yina ayi agarege unó bi upyéé nye nana ne ɛbi upye nye meso gébé nnó, “Muú ayi agbége genó ɛyigé chá né unó bi ásámé né ηwe yina, Ɛsɔwɔ agbége nye ntó ɛfwyale wuú ne ufɔ́ mameé ukeneama ɛbi ásámé né ηwe yina. ¹⁹ Ne yéndémuú ayi aferege genó né unó bi ásámé né ηwe yina ayi agaré unó bi upye nye nana ne ɛbi upye nye meso gébé, Ɛsɔwɔ ntó aselé nye uto ɛbi abɔ́ achyéé ji nnó akpé ne melɔ́ ukpea ɛwémbɔ́ ányé umpomé genɔ́ ɛyi géchyége genwá ɛyi gélágé byé, ndere asamé né ηwe yina.”

²⁰ Ne muú ayi agarége unó bina aké, “Wáwálé ɛlá gachyéé me nchwɔ́.”

Jɔn aké, Amen, chwɔ́ Ata Jisɔs.

²¹ Nnɛ́nɛ́mmye nnó Ata Jisɔs álérégé bɔ́ Ɛsɔwɔ ako galógál.